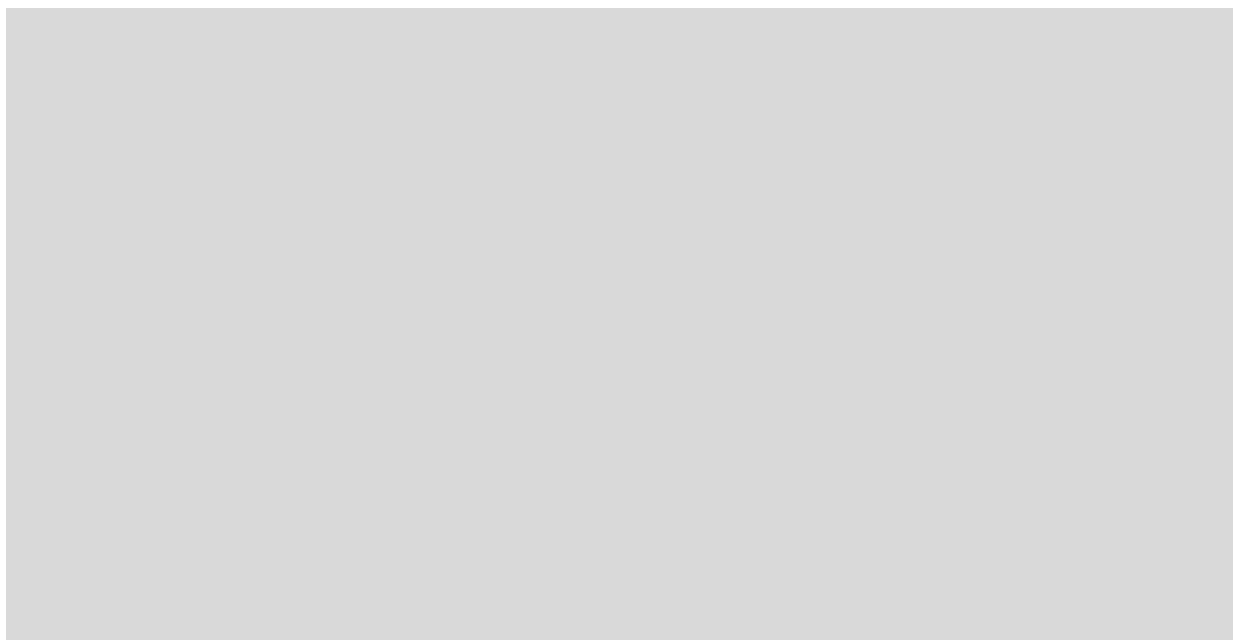

TRACTATUS
DE DIVINA TRADITIONE

B T 9 0
F 7 vtsrponmlife
1882

ri -zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

IOANNIS BAFT. J M Z E L I N

E SOCIETATE ꞑESU

S' I R . E . C A R D I N A L I S

AKTEH O

n COLMO ramo S. THHLMU n on sm vtsrponmlifedcaVUTSRPONM

TKACTATUS
DE DI VIM'TRADITONE

ET

SGBIPTURA >

EDITIO TERTIA zy xwvutsrqponmlkjihgfe

•fl•

Capilla Alionaría
MliotecaUninnibria

WIKISIMi Ii nuryt ꞑUh

" • '•❖ ꞑ W "

IIOMAE

EX TYPOGRAPHIA POLYGLOTT A
S. C. UE PROPAGANDA PIOB

MDCCCUXII

PROLEGOMENON

DE PRINCIPIIS OBJECTIVIS CHRISTIANAE COGNITIONIS
AC THEOLOGIAN UNIVERSITATIS SPECTATIS.

Divinae Mei *obiectum materiale* quod vocant, seu obiectum credendum sunt veritates a Deo de se ipso deque operibus suis revelatae; fidei *obiectum formale*, seu ratio propter quam et sub qua ereditur atque assensus praestatur veritati revelatae, est auctoritas infinita scientia, veracitas dignitas Dei loquentis; adeoque obiectum adaequatum fidei divinae est *verbum Dei*. Assensus in veritatem revelatam propter auctoritatem Dei revelantis est et dicitur *fides subiectiva*, seu *fides qua ereditur*. Revelatum verbum Dei ipsum, seu *loquutum* est, quod dicitur *fides obiectiva*, seu *fides qua crediitur*.

Theologia proprie dicta, ut a philosophia distinguitur, est *scientia fidei* seu *scientia* veritatum a Deo revelatarum sub formali ratione, quatenus revelatae sunt; adeoque est cognitio demonstratione comparata, quae veritates continentur, et *quomodo* contineantur in verbo Dei; quae sit genuina per revelationem explicitè vel implicite determinata singularum notio; quis mutuus earum habitus ac nexus; quae minus ab altera dependens; quae cum ideis et veritatibus rationalibus vel convenientia vel analogia; quae denique veritates aliae ex ipsis revelatis pendeant et consequantur.

Sicut ergo verbum Dei est, quo fides subiectiva nititur et fides obiectiva constituitur; ita scientia fidei seu theologia habet propriam *sedem argumentorum* et proprium *locum* ex quo ducit demonstrationem « ipsum Dei verbum revelatum Principia autem alia, ut sunt rationes ac veritates naturali tantum lumine cognitae et auctoritas in re humana subserviunt theologiae, quatenus pertinent ad suadendas, illustrando, analogis notionibus distinctius concipiendas ipsas veritates revelatas, et vicissim ad deducendas et confir-

Auctor sibi indicat in proprietatis.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKIHGFEDCBA

y

tinre . . .v'.iciiO
sjw i i w 'll r.uV i'dii

J B U vtsrponmlifedcaVUTSRPONMLKIGECA

firmandas veritates alias, quae cum revelatis nectuntur.
 , 'Viriuentarii ex auctoritate est maxime proprium huius doctrinae, inquit s. Thomas, eo quod principia huius doctrinae per revelationem habentur. Et s.c oportet, quod credatur auctoritati eorum, quibus revelatio facta est....
 Locus qui fundatur super auctoritate divina est efficacissimus Utitur tamen sacra doctrina etiam ratione humana, non quidem ad probanda® fidem sed ad manifestanda alia. quae traduntur in hac doctrina; cum igitur gratia non tollat uaturam sed perficiat, oportet quod naturalis ratio subserviat fidei » l. q. 1. a. 8.Cf. Melci. Canonum 1. I. cc. 2. 3.

Quamdiu hoc modo universim dicitur verbum Dei esse obiectum fidei, et esse proprium, ut supra ostendimus, theologia demonstratur, res est evidens ex ipsis notionibus fidei et theologiae, nec de ea ulla potest esse controversia inter homines christianos. Disputatio vera cum aliis qui vel omnem revelationem vel revelationem christianam negant, est utique prior, sed non in praesenti a nobis habenda. Supposita igitur veritate facti, quod Deus in Christo et per Christum se revelavit doctrinas, praecepta, institute quae ad nostram salutem pertinent, adeoque religionem divinam credendam et observandam hominibus tradidit, prima quaestio sponte sese offert. ubinam revelatio Christiana integra et impermixta reperitur ita, ut inde singulis necesse sit haurire veritates credendas, praecepta observanda, media salutis adhibenda, religionem colendam.

Deus quippe nunquam omnibus et singulis hominibus, qui divinam religionem suscipere tenentur, ipse immediate sese revelavit; sed se revelans aliquibus hos ipsos constituit suos legatos, ut characteribus divinae legationis, miraculis potissimum et adimpletis prophetiis, insigniti revelationem divinam promulgarent aliis cognoscendam et suscipiendam. Complete autem iam revelatione per ipsum Deum manifestata in carne et per Apostolos, nulli amplius exstant legati huiusmodi, per quos nova hominibus iradatur revelatio necessaria ad salutem atque omnibus credenda et amplectenda. Quoniam igitur revelatio Christiana

ita ante multa iam saecula est absoluta, ut tamen non fuerit destinata solis hominibus factio revelationis coaevae, sed hominibus omnibus futuris usque ad consummationem saeculi; consequitur a) revelationem christianam nunc adhuc et quavis aetate integrara permanere in genere humano, cum eam nunquam delirere repugnet ipsi eius fini ac destinationi et intimae ventati; pertinet enim ad ipsam propriam indoleni et insitam perfectionem religionis christianae perduratio eiusdem usque ad consummationem saeculi. Hinc 6) manifestum est, eandem divinam revelationem esse totam acceptam a maioribus, et inde ab Apostolis ad nos usque per generationum seriem propagatam, Unde e) patet absurde expectari novos revelatores, quemadmodum fit in multis sectis Protestantium nostrae aetatis (v. Edmundus Herg Historia Protestantismi l. II.); sed illud donec curandum esse, ut certo innotescat, quibus sive instrumentis ac monumentis sive organis viventibus ac custodibus revelatio ad nos usque conservata sit integra et sincera, sicut a Christo et ab Apostolis primitas pro universo humano genere fuerat tradita, et quomodo eadem nobis sive ex illis monumentis sive ab his custodiis sit suscipienda.

Huc autem ipsa appellamus, sicut revera sunt, *principia* cognitionis christianae. Principium dicitur olim illud, a quo aliquid quocumque modo procedit, inquit s. Thomas (l. q. 33. a. 1.J. Unde principium cognitionis dici potest multipliciter; hic loquimur de *principio* obiectivis cognitionis. Haec autem sunt supernae aliquae veritates, quae cognitae nobis *norma* sunt in cognoscendis aliis veritatibus. (principia Jörinhu) vel quae implicite in se continent alias veritates, ad quas cognoscendas ex illis progredimur (principia materialia). Iam in cognitione Christiana, quae est cognitio veritatum iuncta auctoritati Dei revelantis, supremum principium dirigens ut norma sine dubio est cognita infallibilis auctoritas Dei; haec vero ipsa auctoritas nostrae cognitioni in concreto applicator in infallibilis, si quae exstant, media quibus revelatio ad nos derivatur. Unde in cognitione auctoritate horum mediorum (sive monumenta sint, sive revelatio infallibiles custodes) continetur *principali* di-

rigens zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
sicut prima principia metaphysices sunt norma omnium
cognitionum rationalium. Porro prinioipium abstractum sive
quod auctoritas Dei revelantis est infallibilis in se et es
sentialiter, sive quod mediis infallibilibus ipsa Dei aucto
ritas nobis applicatur, non est quidem ita comparatum, ut
ex eius analysi possint derivari omnes veritates revelatae,
niliilominus in concreto spectatae res ilio principio enun
tiatae, monumenta videlicet et iufallibiles fidei custodes,
quibus tamquam mediis integra revelatio ad nos pervenit,
huiusmodi sunt, ut ex iis omne veritates revelatae sint
cognoscendae. Unde hisce mediis conservandae et nobis ap
plicandae revelationis primo quidem continetur *prinuiipium
formale dirigens*, sed aliquo deinde sensu verissimo etiam
supremum *prinitipium materiale* (quod vocant) totius cogni
tionis christianae et thieologicae. Ubi enim iam constiterit,
unde, a quibus, et quomodo Veritas revelata cognoscenda
sit, etiam liaec ipsa sincera ac integra reperietur (1); in
istis autem si erratum fuerit, *ut rponmlkfedcbaVUTSRPONMLKIGECBA*
ritas singularis in discrimen vocabitur, sed cognitio Chri
stiana universa subvertetur, cum fundamentum ac princip

(1) Augstinus ita disputat in libello de militate credendi. » Fateor
me iam Cimato credidisse, et in animum indolisce id esse vernili, quod
ille diserit, etiamsi Dulia ratione (interna mihi perspecta) fulciatur...
Sine paululum mecum ipse considerem, quoniam... Christnni ipsnm non
vidi, quibus de ilio crediderim V Nullis me video credidisse tisi popu
lorum atque gentium contrariatae opinionii ac famae admodnm celeberr
rimao; hos autem populos Ecelesiae catiolicae mysteria nusquaque
occupasse. Cur non igitur apnd eos potissimum diligentissime requiram,
quii Christu, praeceperit, quorum auctoritate commotus Clirislum ali
quid utile praecepisse, iam credidi? Scriptis ait (haecreticus) erede. At
Scriptura omnis, si nova et inaudita proferatur vel commendetur a pancia
nulla continuante ratione, non ei, sod illis qui cam proferunt, creditur.
Quamobremi Scriptoras istas, si vos profertia tam pauci et incogniti, non
libet credere. Eursnm me ad multitudineu famamquo revocabis. Cohibe
tandem pertinaciam et mono potius, ut huius muHiludinis primates
quaeram, et quaeram diligenti, lime ac lalprioilime, ut ab hit
potiu, de hi, litteri, aliquid di, cam, qui ; non cent, di, cend-m
omnino e,e » *acirem* * De util. cred. n. 81. Vide Tertull. l'raescript.
e. 19; Iren. l. III. cap. 4.

Maun, ipsum iudicium, aut falsum aut saltem mancum
futurum sit.

Prinoipium cognitionis, ut a Reformatioribus saeculi XVI.
constitutum et a Protestantibus deinceps retentum est, ita
habet, ut in eo indoles propria totius Protestantismi, quae
est antichristiana negatio auctoritatis a Deo inter homines
et in hominibus constitutae, contineatur ac ostentetur,
atque hinc ultima eiusdem haereseos explicatio usque ad
merum rationalismum et negationem omnis revelationis su
pernaturalis iam praeparata sit. Principia contra Eeelesiae
catholicae cam ipsa prima institutione, cum conserva
tione, cum natura ac indole religionis christianae, quae
est *obedientia fidei* erga apo⁹tolatum in omnibus gentibus
Rom. I. 5.), intime cohaerent et, quemadmodum princ
piorum ratio exigit, ita universae revelationi supponuntur,
ut haec in illis iam implicite contineatur, et ex illis ad
certaiu atque ab errandi periculo immunem cognitionem re
velationis via pateat pianissima *omnibus, qui credere te*
ntur. A modo doctis scilicet sed etiam indoctis; quae
omnia in progressu nostrae tractationis fient manifesta.

Immo omnibus eorum sectis saltem praecipuis, in eorundem
iibris symbolicis et confessionibus ita exprimitur: *u sola*
saera Scriptura iudex, norma et regala agnoseitur, ad quam
omnia dogmata exigenda sunt et iudicanda» Formulae con
cord. epitome apud Jleyer Libri symb. Luth. p. 3 50: Solida
Declarat. ibi p. 3 89.). Consentiant confessiones praecipuae
omnes, quae leguntur apud Niemeyr Collect. Confess. Reform.
p. 333. 3 503, 24 2.). Cio. Joehler Symbol. 44 .

In primis igitur affirmatur, revelationem et religionem
christianam, licet prinitus praedicatione promulgatam a
Christo eiusque Apostolis, non alia ratione quam per Scri
ptures conservatam esse et ad nos usque propagata « ita,
ut tuto a nobis cognosci possit. Nisi enim illa esset, Scri
ptura non *unica* sed adhuc alia esset norma ae regula, ad
quam dogmata exigantur. Licet ergo Protestantes et Angli
cani nominatim admiserint in suis libris symbolicis antiqua
symbola fidei et definitiones quatuor primorum Conciliorum,

et adoptaverint libros suos symbolicos ipsos, id tamen ex consequentia sui fundamentalis principii non fit nec fieri potuit eo, quod in his documentis auctoritatem et regulam fidei agnoscerent; sed *quatenus* huiusmodi monumenta, instituto a singulis examine, conformia reperiuntur. Scriptum.

Praeterea in illo principio Protestantium aliud continetur, quod est omnium absurdorum gravissimum, et quo formalis ratio ipsius principii completatur atque absolvitur. Scriptura non solum est norma obiectiva fidei, quod nemo negat, qui in ea agnoscit contineri verbuni Dei, et non solum est norma obiectiva *unica* eo sensu, quod censeatur continere integram revelationem et adequatum obiectum materiale fidei; sed etiam eo sensu, quod ad intelligendam Scripturam nulla datur alia norma authentica praeter ipsam Scripturam. Hinc non solum dicitur unica norma ac regula, sed etiam ipsa *sola index* agnoscitur. Instrumentum, documentum scriptum, cuiusmodi est etiam Scriptura sacra, potest continere doctrinam, legem, et si placet, sententiam iudicis, atque adeo potest esse norma secundum quam iudicandum sit; sed profecto non potest esse *index*. Quod ergo in illis professionibus *sola* Scriptura dicitur esse *index*, non potest intelligi nisi sensu *negante*; nempe nullum esse *iudicium*, nullam auctoritatem visibilem et viventem, cui ius sit ferendi indicium de dogmate, li. e. authentice declarandi, quid obiectivae regulae fidei (sive ea existimetur sola Scriptura, sive adhuc alia praeter illam) sit consonum, quid ab ea alienum (1). Cum nihilominus Scriptura dieatur esse

norma, ad quam omnia dogmata exigenda sunt et iudicanda, quod est illius quod dicitur totius Protestantismi, nempe negationem auctoritatis. Professi*) principii fundamentalis, de quo agimus, constituta et edita est adversas lidem catholicam, qua agnoscitur turn Ecclesia in praesenti *iudex* controversiarum fidei ac veri sensus Scripturae, tam Traditio seu praedicatio et iudicium Ecclesiae quavis aetate antecedente constitutus in Scriptura non obiectiva *norma* et *regula* fidei. Hinc tota vis professionis polemicae Protestantium est in particula *sola* sen in *negations*, dum dicunt: - *sola* Scriptura est *index* et *norma*. *

canda, » et cum norma non possit esse Scriptura non intellecta sed eius sensus intellectus (non Scriptura explicanda sed eius sensus intellectus) non potest esse norma, nisi quavis auctoritate sublata, singuli ad sensum Scripturae a se determinatum « omnia dogmata exigant et iudicent. » Unde non iam Scriptura, sed singuli quique homines indices dogmatum constituuntur. Hoc sensu Protestantes suum fundamentale principium saltem theoretice semper explicuerunt et explicant, nisi quando ab iis, qui illud practice prosequitur usque ad ultimas consequentias, quas ipsi nollent, coguntur relinquo suo principio appellare ad principium auctoritatis, cuius tamen negation! tota sic dicta Reformatio innititur. « Septimum officium (Christianorum, qui omnes sunt sacerdotes) est indicare et decernere de dogmatibus, aiebat Dutherus (de institut. Minist. Ecclesiae T. III. f. 584.)... Quisque pro se salutis rationem habens certus sit, quid credat et sequatur, ac iudex liberrimus sit omnium, qui docent eum, intus a Deo solo doctus. Prorsus eiusdem iuris sumus omnes ideo officium istud iudicandi non modo recuperare nobis licet; sed nisi recuperaverimus, Christum (ratrem abnegabimus. » Confer declarations similes ministri Claude (apud Bossuet, Conférence avec ill. Claude ed, 1816. T. 23. p. 286.), et Protestantium in Germania anni 1852. 1854. 1855. (apud cl. Iörg Histor. Protestantismi T. I. pp. 41. 114. sqq. 130. 137. 140. 148.).

Superest, ut quantum ad definiendum statim quaestiones requiruntur, compendio proponamus catholica principia cognitionis; illorum enim ampliar declaratio et demonstratio omnium principum huiusmodi tractationem. Haec principia hunc sensum sunt definita, a) Evangelium praeparatum ac pronuntiatum in veteri Testamento, prout ex eiusdem V. T. *Scriptum constat, postea promulgata ipsius Christi ore. et iubente Christo tamquam ius omnis veritatis ac morum disciplinae ab Apostolis praedicatum continetur *libris scriptis* vetus et novi Testamenti, cuius utriusque unus Deus est auctor; nec non sine scripto *Traditionibus*. b) Modus quo Traditio», sicut primitus a Christo vel dictante Spi-

Secundum haec tractatio a nobis habenda de principiis, ex quibus catholica cognitio revelationis ac sacra theologia progreditur et quibus innititur, distribuito in duas partes de *Scriptura* et de *Traditione*. Nomine enim Traditionis, quam in concreto et una cum successione apostolica tanquam organo conservationis ac explicationis spectamus, comprehenditur etiam illud totum, quod tertio loco dictum est de authentica interpretatione et declaratione dogmatum. Porro a Traditione hoc modo spectata pendet tum plenior Christiana cognitio auctoritatis, divinitatis et canonis librorum sacrorum, tum catholica interpretatio veri sensus Scripturarum; imo universim *Scriptura* ut aliquid *traditum* intelligitur. Hinc nobis prior habenda est tractatio de *Traditione*, et huius subordinanda altera de *sacra Scriptura*.

J *B* *H* *G* *D* *F* *E* *I* *N* *A* *C* *B* *A* *D* *I* *T* *I* *O* *N* *E*

I. Fere non indiget thesis haec nisi conceptum declaratione. Sensu *obiectio* Traditio est id ipsum, quod traditum est, doctrina vel institutum a maioribus transmissum: « depositum quod accepisti, non quod escogitasti . res ad te perducta non a te prolata, » ut loquitur s. Vincentius Lirimensis Commun. n. 27. Cum autem modus quo doctrina ad nos usque conservata et propagata est, possit esse vanus is nomine Traditionis hac significatione *obiecta* per se non defamatur, unde Patres aliquando ad aliquam modi determinationem addunt *non scriptam* vel *scriptam*. *Traditionem scriptam* (m sacris Scripturis nobis conservatam doctrinam) et *non scriptam*. Ita Clemens Alexandrinas interpretationem seu intelligentiam profundiore doctrinae Scripturarum a maioribus acceptam appellat Traditionis *scriptae* Traditio

ritu Sancto ab Apostolis sunt promulgatae , ad nos usque pervenerunt sincerae et integrae, in eo est, quod quasi per raanus traditae ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ conservatae sunt, c) Ecclesia est indicare de cero sensu et interpretation Scripturarum sunctarum. Est ergo is sensus verus, quem tenuit et tenet sancta Mater Ecclesia, in rebus ad aedificationem doctrinae christianae pertinentibus; de bis enim Ecclesia est sollicita. Authentica autem interpretatio Ecclesiae innotescit turn ex unanimi consensu veterum Patrum, turn ex consensu et iudicio praesenti ipsius Ecclesiae.

Universa itaque doctrina et disciplina revelata obiective continetur in *Scripturis* et in *Traditioe* & *bus* *diuinis*. Organum eonservationis Traditionum , et in bis etiam canonia Scripturarum ipsarum, est perpetua successio apostolica in Ecclesia catholica. Veri sensus Scripturarum et (ex paritate rationis) Traditionum, obortis dubiis vel controversiis, *aut. ientica* *interpret* est ipsa Ecclesia, quae Scripturas et Traditiones explicandas sive antecedente sive praesente consensu aut iudicio proponit explicatas.

Secundum haec tractatio a nobis habenda de principiis, ex quibus catholica cognitio revelationis ac sacra theologia progreditur et quibus innititur, distribuitur in duas partes de *Scriptura* et de *Traditione*. Nomine enim Traditionis, quam in concreto et una cum successione apostolica tanquam organo eonservationis ac explications spectamus, comprehenditur etiam illud totum, quod tertio loco dictum est de authentica interpretatione et declaratione dogmatnm. Porro a Traditione hoc modo spectata pendet tum plenior Christiana cognitio auctoritatis, divinitatis et canonis librorum sacrorum, tum catholica interpretatio veri sensus Scripturarum; imo universim Scriptura ut aliquid *traditimi* intelligitur. Hinc nobis prior habenda est tractatio de *Traditione*, et buie subordinanda altera de *sacra* *Scriptura*.

TRACTATÜS

DE DIVINA TRADITIONE

SECTIO I.

DE DIVINA TRADITIONE IN SE SPECTATA.

CAPUT I.

DE DIVINAR TRADITIONIS -NOTIONE.
EIDSOUÉ FORMALI RATIONE DEMONSTRATA EX IPSA INSTITOTIOKE
RELISIONIS CHRISTIANAE.
CT IN SKRIPTIS APOSTOLICIS EXHTBET'L'R.

THESIS I.

Notiu multiplex Traditionis explicatur.

zyxwvutsrqponmlkjihgf

« Traditio spectari poteat vel sensu oWicl.ro vel sensu adivo vel
• simnl utroque complxo. Cnm Traditio sacra sensu obiectivo latin*
• snrnpta dici possit doctrina vel institutio ad religionem portine™,
• quae a maioribus transmissa est Ecclesiae enstodienda, distinguati
• oportet ratione originis* Traditionis ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
' >iolca et ,eclpiatica. qnarum singulis sua est, dispar tamen aneto-
• ntas et firmitas. Neque deest certa norma, secundum quam Traditio
• divina ab alia inferioris ordinis dignoseatur. >

I. Fere non indiget thesis haec nisi conceptuum declaratione. Sensu *obiectivo* Traditio est id ipsum, quod traditum est, doctrina vel institutum a maioribus transmissum: « depositum quod accepisti, non quod escogitasti , res ad te perducta non a te prolata, » ut loquitur s. Vincentius Lirmensis Commonit. n. 27. Cum autem modus quo doctrina ad nos usque conservata et propagata est, possit esse vannis is nomine Traditionis hac significatione *obiectiva* per se non definito, unde Patres aliquando ad aliquam modi declarationem publicam statuerunt, ut in apostolice Traditionem *scriptum* (in sacris Scripturis nobis eonservatam doctrinam) et *non scriptum*. Ita Clemens Alexandras interpretationem seu intelligentem proiundiorem doctrinae Scripturarum a maioribus acceptam appellai Traditionis *scriptae* Traditio

vtsrponmlfedcaVUTSRQPONMLKJIGECA

neraZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
Strom. VI. p. 679. ed. Paris 1641.

Actus ipse sive potius tota series et complexus actuum ac mediorum, quibus doctrina sive theoretica sive practica ad nos usque propagata est et tradita, vocatur *Traditio* significatione *activa*. Hoc sensu a Tertulliano (de coron. c. 4.) dicitur a *Traditio auctrix*, consuetudo confirmatrix, fides observatrix. *

Facile vero patet, *Traditionem activant* includere obiectum traditui, et vicissim hoc nisi cum illa et per illam ad nos usque conservatum esse non posse. Plenius igitur si *Traditio* spectetur, considerari semper debet in *compie*.TM, obiectum videlicet *cum modo Traditionis* velut materia cum sua forma, quia secus eius conservati, integritas, vis et auctoritas rite explicari et intelligi nequit, cum haec omnia a modo *Traditionis* seu a *Traditione activa* pendeant, ut in disputationis progressu apparebit. Ita PP. Tridentini (sess. IV.) *Traditiones*. h. e. obiectum traditum, considerant cuni *Traditionum* origine ac modo seu cum *Traditione activa*: et illarum auctoritas ex *Traditionis* modo brevissime sed eliciacissimie vindicatur, quando proficitur synodus, doctrinam et disciplinam revelatam contineri (et constitui) etiam « sine scripto *Traditionibus*, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per munus traditae ad nos usque percenerunt; » et ut *Traditiones* ipsas tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tamquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas et *continua, successione in Ecclesia catholica consecratas* pari pietatis affectu ac reverentia (sicut libros sacros) suscipit et veneratur. n

li. Distinctiones in altera parte thesae indicatae etiam ideo commemorandae sunt, quia cum diversae origini *Traditionis divinae* simpliciter apostolicae, ecclesiasticae diversus respondeat auctoritatis gradus, Protestantes tamen liane per se satis evidentem Ecclesiae catholicae doctrinam dissimulare soient, et Catholicos accusare, ac si verbo hominum parem cum verbo Dei tribuerent auctoritatem, non solum eo quod ipsi Protestantes *Traditiones* vere divinas habent

Atque quod *Traditiones* mere ecclesiasticas confundunt cum iis, quae divinae sunt, ac deinde omnes promiscue pari fide credendas proponi calumr. iant. ur.

1°. *Traditiones divinae* constituuntur doctrinis, praecipis, institutis, quae a Deo ipso immediate revelatae et ordinatae sunt, quamvis in iis promulgandis intervenerit ministerium hominum fungentium legatione Dei revelantis. Nominatim quoad novum Testamentum divinarum *Traditionum* auctor est Deus ita, ut. primus visibili promulgator vel esset ipse Deus Christus Iesus, vel primi visibiles promulgatores essent Apostoli revelante et dictante Spiritu Sancto. Ex hoc discrimine primi visibilis promulgatoris nulla diversitas auctoritatis, distinctio tamen accidentalis et historica petitur *Traditionis divinae* in *Traditionem dominicali* et *divino-apostolicam*. In hac vero distinctione tamquam fundamentum supponitur, non totam divinam revelationem N. T. ab ipso Christo visibilibus versante in terris, sed a Spiritu demum Sancto esse absolutam non modo suggerente omnia, quaecunque dixerat Christus, sed etiam docente omnem veritatem (revelandam), quam Apostoli prius nondum potuerant portare, et quae ventura sunt annuntiante Io. SIV. 26; XVI. 12. 13. Unde etiam Concilium Tridentinum verbis paulo ante citatis ex sess. IV. liane distinctionem diserte indicavit, ubi appellat « sine scripto *Traditiones* quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae *in* ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per munus traditae ad nos usque pervenerunt: - et rursus « *Traditiones rd oretenus a Christo, rei a Spiritu Sanen dictatas*, et continua successione in Ecclesia catholica conservata». » Vide Stapleton Controvers. I. XII. e. 9.

2°. Ut declaretr distinctio altera inter *Traditionem dirinam* (nominatila *dicino-apostrjcam*) et *Traditionem simpliciter apostolicam*, prae oculis habeatur oportet duplex munus Apostolorum. Erant enim Apostoli tum promulgatores divinae doctrinae et divinatorum institutorum, quae a Christo vel a Spiritu Sancto acceptae revelatae, tum rectores et pastores Ecclesiarum, qui auctoritate pastoralia a Christo accepta ibi propria possent disciplinam Ecclesiae

nm modorari, et leges ferre, quas ad finem proposituin sanctificationis et salatis fidelium profieuas iudicarent. Quae igitur *praecepta* et *instituta* Traditionis *apostolicae* monstrantur ab Apostolis tradita, etiam divinitus *revelata* esse constat. Unde semper in Ecclesia quaerere de *doctrinae* apostolicitate et de eiusdem revelatione divina prorsus unum idemque censebatur. Contra vero inter *praecepta* ac *instituta* ab Apostolis profecta alia divina sunt, quorum ipsi erant tantummodo promulgatores, alia possunt esse et sunt apostolica ita, ut ipsi Apostoli potestate sua pastoralis essent, non modo promulgatores sed leges. Cf. 1. Cor. VII. 11. 12.

Quoad doctrinam et instituta Traditionis *divinae*, potestati apostolicae ius est et officium docendi et declarandi; praecepta autem et instituta Traditionis *simpliciter apostolicae* subsunt potestati apostolicae in Petri successoribus perpetuae, ut haec potestas apostolica non modo sicut in lege superioris ad declarationem, sed etiam sicut in lege sua ad modificationem, dispensationem et, si rerum adiuncta postulaverint, ad abrogationem se extendat.

Priora illa Traditionis divinae non possunt esse diversa in diversis Ecclesiis, sed necessario eadem valent pro omnibus; in posterioribus Traditionis mere apostolicae diversitas non repugnat. Exemplum luculentum esse potest diversa primis saeculis disciplina in observatione temporis paschalis, ubi tum Ecclesiae occidentis pro sua consuetudine, tum Ecclesiae Asiae pro consuetudine diversa appellabantur Traditionem apostolicam; et in hac diversitate diu non abrupta pax persistebat: «diversitas ieiunii (coninncta cum diversitate celebrationis paschatis) fidei consensionem commendat, » scripsit S. Irenaeus ad Victorem Pontificem. Vide Euseb. H. E. I, V. c. 23. 24. At vero contra doctrinam et, praxin Quartodecimanorum alterius speciei, qui scilicet errore Ebionitico et tempus et ritum iudaicum celebrationis ex legis Mosaicae praescripto etiam Christianis servandum esse contendebant, nonnulli ex apostolicis et apostolicam Traditionem *disciplinam*; sed ad divino-apostolicam Traditionem *doctrinae* appellandum erat, ex qua constat,

ritus legales ac typicos post horum adimplementum per Christum antitypum iam mortuos et, Evangelio satis propugnatum, eliminandos esse. Exempla plura Traditionis mere apostolicae lege apud Canones (de Locis I. III. c. 5.), qui tamen paulo confusius loquuntur; distinctiora sunt apud Petavium (de Ecclesiast. Hierarch. I. I. c. 1.).

3°. Ad traditionem *ecclesiasticam* pertinent instituta post tempora apostolica Ecclesiae legitime tradita. Haec potest esse Traditio particularium Ecclesiarum, vel potest esse universalis. Ex charactere universalitatis constat, eius originem vel certe confirmationem, si non est ab Apostolis, esse a suprema auctoritate ecclesiastica, quae ad Ecclesiam universam protendit. Illa autem quae non scripta sed tradita custodimus, quae quidem *loto terrarum orbe* servantur, datur intelligi *cri* ab ipsis Apostolis *cel* plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata et statuta retineri * s. Aug. ad Ianuar. ep. 54. (al. 118.) n. 1. Quamvis enim delectus universalitatis non sit argumentum decretorium ad negandam originem Traditionis vel ab Apostolis vel a suprema auctoritate ecclesiastica; universalitas est tamen argumentum certum ad alterutram asserendam, ecclesiasticam quidem, si de ortu eiusmodi Traditionis post tempora apostolica, vel ex natura instituti, de quo agitur, vel ex historia constet; apostolicam vero, si quousque memoria Christiana pertingat, ea semper observata reperiatur, nec posterior origo demonstrari aut rationabiliter colligi possit. Quae est ipsa regula notissima tradita a S. Augustino: «quod universa tenet Ecclesia nec Conciliis institutum sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur s de Baptismo. I. IV. c. 24.

Quamvis porro ex triplici hoc Traditionum ordine, solae divinae sint immediate et in se verbum Dei revelatum, atque ideo materiale fidei divinae obiectum; nihilominus Traditiones mere apostolicae et ecclesiasticae pro fundamento fidei supernaturalem potestatem et auctoritatem, quae ipsa revelata est et fide divina credenda. Lege Stapleton Controv. I. VIII. c. 16. 17. Sicut ergo qui factis dogmaticis

in se minime revelatis, attamen ab Ecclesia definitis assensum negaret, eo ipso negaret revelatam infallibilitatem Ecclesiae; ita qui e. g. sacras cerimonias in administratione sacramentorum et celebratione sacrificii, crucis signationum in fronte, usum aquae lustralis aliasque Traditiones partim apostolicas partim ecclesiasticas reiceret, eo ipso negaret revelatam auctoritatem et potestatem apostolicam et ecclesiasticam, quae ex assistentia Spiritus Sancti in his ad mores christianos et ad religiosum cultum pertinentibus et eum fide revelata intime nexis (re-donda prorsus est infallibili; proinde fidem ipsam divina violaret, qui huiusmodi ritus pie et sancte observari ac observandos esse inficiaretur. Merito ergo ». Basilius (de Sp. Sto. c. 27. n. 66.) de Traditionibus et observationibus non scriptis, inter quas multas enumerat mere apostolicas vel ecclesiasticas, si has, inquit, reiiciamus, « imprudenter evangelium in ipsis rebus praecipnis laedemus; immo potius praedicationem ad nudum nomen contrahemus. nunc hinc ipsa catholicae fidei professione spondetur: u apostolicas et ecclesiasticas Traditiones reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector... receptos quoque et approbatos Ecclesiae catholicae ritus in... omnium sacramentorum solemnem administrationem recipio et admitto. » Hanc etiam causam est, cur Patres aliquando Traditiones mere apostolicas aut ecclesiasticas appellent Traditiones divinas. Ita Cyprianus ep. 68. (ad Clerum et plebem in Hispania ed. Baluz. p. 119.) formam electionis Episcopi per Episcopos proximos eiusdem provinciae et praesente plebe, quae certissime ex Traditione ecclesiastica determinatur vel ad summum ex mere apostolica derivabatur, ait esse « de Traditione, *quae* et apostolica observatione. » De his distinctionibus Traditionis videri etiam potest Ioannes Ant. Bianchi (Della Po-testà della Chiesa T. II. l. c. 4. §. 10.).

III. Ex dictis etiam intelligi possunt regulae, secundum quas divina Traditio ab alia vel mero apostolica vel ecclesiastica distinguatur. In primis si de doctrina, agitur religiosa vel de huiusmodi instituto, quod non nisi Deum au-

clorem habere potest, ut sunt signa efficacia gratiae seu sacramenta N. T., dubium non potest esse, utrum ad divinam an ad inferiori ordinem Traditionem sit referendum; est enim vel divinitus vel omnino non traditum. Sic nunc omnes Catholici divinam credunt Traditionem immaculatam conceptum beatissimae Virginis; antequam autem de hac Traditione per definitionem Summi Pontificis certo constaret, omnes iam theologi et fideles, qui eam doctrinam assererebant, non ex alia quam ex divina Traditione asserendam esse intelligebant; contra alii non sane de Traditione, qualis esset, aut divina an mere apostolica aut, ecclesiastica, dubitabant, sed nulla esse vel certe non satis de ea constare illis videbatur. Porro iter sentiunt omnes, perinde esse negare simpliciter traditam et negare divinitus traditam dignitatem, sacramenti in minoribus Ordinibus; cum, si talis exstaret Traditio, non posset esse nisi divina, quia solus Deus potest esse auctor sacramentorum.

In praeceptis vero et institutis ita comparatis, ut ex sua insita ratione non necessario divinae originis esse intelligantur, sed possint etiam profecta esse ex auctoritate mere apostolica vel ecclesiastica, primum quidem Traditiones ecclesiasticae ab apostolicis haud aegre discernuntur eadem regulam, quam superbis ex s. Augustino descripsimus. Quando vero in huiusmodi institutis, de quibus nunc quaerimus, constat originem esse apostolicam, et non posteriorem solum ecclesiasticam; in his pro discretionem Traditionis dicimus apostolicae et mere apostolicae fere sola norma eaque tutissima suppedit sensus, praxis et (ubi exstat) indicium ipsius Ecclesiae. Vide Bellarm. De verbo Dei l. IV. c. 9; Wirceburgens. De Traditione, art. 3.

utrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

THESIS II. ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

De striction Traditionis significations, qua a doctrinis
per sacram Scripturam traditis distinguitur.

« dogmata et instituta ex antiquitate Ecclesiae transmissa, etiam quatenus ut mediani propagationis consideratur s. Scriptura; significatione o tamen strictiori et specifica nomine Traditionis aubintelligitur modus » transmissions et conservationis a Scriptura sacra diversus, quae significationis nominis ita communis est, ut semper praesumat, nisi aliter tera latior in singularibus contextibus demonstratur. »

Non negamus, hoc nomen *Traditio evangelica, Traditio Apostolorum*, vel cum aliditioe diserta, *Traditio Scripturarum* quandoque a Patribus usurpari de doctrina transmissa per ipsas ss. Scripturas (vid. Thesaur. Suiceri sub v. ITMSCWL); attamen significatio restrictior secundum quam *Traditio* opponitur Scripturae, diciturque, quatenus praeter Scripturam alius modus transmissionis indicatur. ita communis est, ut nomen si simpliciter enuntietur, hoc et non alio sensu acceptum semper praesumatur. Unde Protestantes immerito exprobrant Catholicis, ac si Traditionem, quoties hoc nomen reperitur, acciperemus distinctam a Scripturis; et multo magis ialluntur et fallunt, cum illa vocabuli ambiguitate abutuntur ad negandam existentiam Traditionis a Scripturis distinctae, et ad impugnanda argumenta, quae pro Traditionis strictius acceptae ventate ex monumentis antiquitatis a theologis catholicis proferri consueverunt.

1°. Itaque in ipsis Scripturis X. T. nomen *Traditio* vel verbum *tradere* saltern duodecim locis occurrit in significatione hue pertinente, nec nisi semel 2. Thess. II. 15. certo usurpatur promiscue tam de doctrina per Scripturam quam de altera oretenus tradita; in reliquis locis omnibus vel certo vel saltern probabiliter significat Traditionem non scriptam Matth. 2. 3. 6; Mare. VII. 3. 5. 8. 9. 13; Luc. 1. 2; Act. XVI. 4; 1. Cor. XI. 2. 23; XV. 3; 1. Pet. I. 18; 2. Pet. II. 21; Iud. 3; dubia sunt Gal. I. 14; Act. VI. 14.

2°. SS. Patres *Traditionem* diserte a s. Scriptura distinguunt, idque multipliciter. a) Instituta a maioribus

accepta, quae ex Scripturis probari non posso fatentur, in

oppositionem ad Scripturas appellant simpliciter *Traditionem*.

1. de doctrina s. s. Epiphani. ep. 63. ad Caecil. p. 104.

August. de Baptism. I. II. c. 7; I. V. c. 23. b) Traditionem

a Scripturis diserte distinguat non ratione doctrinae.

quam contineat, sed ex modo propagationis. « Quid autem

inquit Irenaeus I. III. e. 4, si necque Apostoli quidem Scri-

pturas reliquissent nobis, non oportebat ordinem sequi *Traditionis*,

quam tradiderunt iis, quibus coinmittebant Eccle-

sias? Cui ordinationi assentiunt multae gentes barbarorum

sine charta et atramento scriptam habentes in cordibus suis

salutem et veterem *Traditionem* diligenter custodientes. »

et Tertull. de o. 3. Immo Vincenti« Liri-

nens, s. common. n. 32. Traditionem etiam distinguit a scri-

pturis ecclesiasticis, ratione habita organi principis ad Tra-

ditionis conservationem, quod non scriptis libris, sed per-

petuo sibi succedentibus custodibus fidei constituitur (I)

c) Patres tamquam duo distincta exhibent *Traditionem* et

Scripturam, dum unam cum altera iungunt tamquam du-

plex fontem et duplex principium cognitionis christi-

anae, nt Iren. I. n. c. 5. n. 1; Tertull. Praescripi. e. 19-

dum auctoritatem Traditionis comparant et aequalem di-

cunt auctoritati Scripturae, ut Basii, de Spirita Santo

e. 27; Chrysost. in 2. Thess. hom. 4. n. 2; dum postremo

Traditionem et Scripturam conferunt, quatenus ea la-

tins haec minus late patet, ut cum aliis Patribus Orice-

nés de Princip. I. I. n. 2; Epiphani. haeres. 61. c. 6- Li-

rinen. commonit. n. 2. Atqui haec omnia partim suppo-

0 Td (.)T

et propagatioiis. Ur.de etiara constat, hanc significationem nominis semper praesumi, nisi alia demonstretur; praesumitur enim significatio communis, rarius autem et minus frequens non praesumitur, nec asserenda est, nisi ex contextibus singulis demonstretur.

THESES III. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

*De ordine inter Traditionem acice spectatam
et inter Traditionem obiectoam in methodo tractationis.*
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

- tnr, quaestio non tarn habenda est de veritatibus traditis quam de
- * Traditionis modo ac organo; huic enim alteri prior subordinatur, et
- » hac soluta etiam illa soluta censi debet. -

In hac thesi quaerimus de ipsa tractationis methodo. Potest enim de Traditione divina sermo haberi dupliciter: a) ita, ut potissimum quaeratur de Traditionibus sensu obiectivo, utrum praeter veritates in Scriptura propositas existant, et ad nos usque pervenerint doctrinae revelatae aut omnino non comprehensae in Scripturis, aut non ita comprehensae, ut ex solis Scripturis intelligi possint; cui deinde quaestioni velut secundo loco subiiciatur altera de modo, quo conservatae illae sint et ad nos usque propagatae. Potest b) potissimum et primario quaeri de ipso principio, utrum Christus instituerit alitum modum, aliud Organum praeter Scripturas, quo doctrina ac instituta a se ipso vel a Spiritu Sancto per Apostolos revelata aequo tuto imo secundum quid etiam tutius quam instrumento litterarum perenniter propagentur et conserventur in sua integritate ac sinceritate. Hoc ubi ita esse demonstratum fuerit, eo ipso constabit, veritates omnes hoc modo et hoc organo divinitus instituto nobis transmissas tamquam revelatas, si secundum hunc transmissionis modum a Scripturis distinctum spectentur, esse Traditiones divinas sensu illo obiectivo, et, si in Scripturis non contineantur, esse verbum Dei traditum tantum et non scriptum.

Iam vero si duplex haec quaestio in se spectetur, evidenter prior ae universalior est illa, utrum existat huiusmodi organon et modus propagationis praeter Scripturas,

prae altera utrum existant veritates propagatae modo illo a Scripturis distincto. Ceterum quaecumque ex duabus quaestionibus in ordine tractationis praeponat, certe de auctoritate Traditionis sermo haberi nequit, quin ipse modus et organon Traditionis divinitus institutum demonstretur, cum ea auctoritas ex ipso divinitus instituto Traditionis sermone haberi debet. Nihil ergo mirum, ss. Patres, ubi data opera de Traditione eiusque auctoritate sermonem habent, in eo potissimum praecipuum tractationis principium adhibere solent. Ita Irenaeus passim; Tertulliano in Praescript. c. 15. sqq.; Augustinus de utilit. credendi; Lirinensis in communis. Cf. Cone. Trid. sess. IV.

Porro si rem spectemus polemico, controversia generalis et longe praecipua cum Protestantibus est de ipso principio, utrum praeter instrumentum Scripturarum sit aliquis modus et aliquod organon, quo doctrina primitus tradita a Christo et ab Apostolis sincera et integra tuto conservetur (1). Ad hoc ipsum negandum illi compulsi sunt, ut suam haeresim et negationem multorum capitum doctrinae catholicae tuerentur, quia viderunt scilicet, illo principio servato consequi sponte, doctrinam ab Ecclesia propositam et saeculo XVI a se reiectam, esse ipsam Traditionem divinam. Si enim illud organon conservations est

[1] Protestas De Stahl ad arcendum Bationalismum anuo 1856. in libro edito adversos D. Bansen banc statuii propositionem : a ut vera fides in hominibus singulis tuto producatur, Ecclesiae ipsius munus est toiam fidei in sna veritate conservare. « Hoc principium catholicum si ille sincera fide admisisset, profecto ex iudaismo in quo natus erat, non ad sectam rebellem Protestantium, sed ad columnam et firmamentum voritatis Ecclesiam ei traesendum fuisset. Hinc nihil mirum, continuo a magistris sectae reclamationum fuisse, et facili negotio demonstratum, bac sententia subverti ipsum fundamentum Protestantismi. Unus ei praecipuis eorum doctoribus D. S'heniel: « verita« evangelica ad sui conservationem nullo indiget speciali externo (i. e. distincto) instituto; immo institutum externum (i. e. magisterium Ecclesiae) veritatem obscuravit et suffodit. Sicut autem Veritas non pendet a conservatione, quae pertineat ad muua Ecclesiae, ita etiam non pendet ab Ecclesiae interpretatione; est enim unum ex principio Lutheranis, s. Scripturam esse sui ipsius interpretem . ;apud 10rg. l.e. T.I.p. 139.).

ipsa successio apostolica viventis semper et indefectibil!.; magisterii Ecclesiae, hoe admissio iam veritates revclatae ab liis ipsis depositi custodibus divinitus institutis descendae et cognoscendae sunt; ac proinde demonstrato principio ilio generali quaestiones particulatae de singulis Traditionibus divinis solutae censi debent. a Ordo rerum postulabat illud prius proponi, quod nunc solum disputandum est: quibus competat fides ipsa, cuius sint Scripturae, a quo et per quos et quando et quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani; ubi enim apparuerit esse ventata disciplinae et fidei christianae (hoc est legitima successio bide ab Apostolis, et ius atque auctoritas conservandi disciplinani et fidem christianam), iUic erit Veritas Scripturarum (genuinus canon) et expositionum (genuinus sensus) et omnium Traditionum christianarum » Tertull. Praescript. c. 19.

THESIS IV.

De modo et organo propagandae doctrinae
secundum ipsam oeconomiam christianam
divinitus » institutam.

" Dam ille modo propagations ac conservations doctrinae et disciplinae christianae quaeritur, iam ex oeconomia institutionis et . primae promulgations historice spedata colligitur, organon conservationis esse anihenticum niagisterium, cai Scripturae sint instrumentum aliquod doctrinae; non autem Scripturas esse medium unicum » conservations doctrinae, et multo minus esse fontem religionis ohristianae, quam singuli independenter ab authentico visibili magisterio » ex eis sibi hauriant. a

Consideranians in bac thesi modum, quo Christus Dominus divinam religionem instituit et deinde per Apostolos inter omnes gentes propagari iussit, ut ex modo originis colligamus modum conservations, utrum is sit, quem Ecclesia cattolica theoretice docet et practice exhibet; an potius semen saltem aliquod aut vestigium appareat modi conservations, quem Protestantes omnes theoretice docent, practice vero solum in negatione dogmatum, numquam tamen in affirmatione et defensione eorum quae adhuc reti-

nuerunt, contra adversarios iure logico sequuntur aut sequi possunt.

1°. Dei Filius ipse homo factus et cum hominibus conversatus in terris modo ad persuadendum hominibus apto in primis se ipsum legatum divinum promissum per patriarchas et prophetas et tandem missum a Patre, divina auctoritate, pollentem, atque ita fide dignum demonstravit. Id enim inerragabilibus modis credibilitatis, miraculis (1), prophetiis a se editis et eventu confirmatis ac scrutatione cordium (2), prophetiis V. T. in ipso impletis totaque distorta praecedentium aetatum, quae ad ipsum erat praeparatioet paedagogia (3), transfiguratione et prophetarum apparitione, voce paterna et coelo delapsa (4), totatione vitae, doctrinae ac mortis suae, habita praesertim ratione prophetiarum antecedentium et effectuum consequentium (5), tum velut omnium demonstrationum compendio et evidenti confirmatione, sua a mortuis resurrectione, quam tot ineluctabilibus argumentis et apparitionibus manilestam reddidit. (6).

(1) Matth. XI. 5. cum paralleli-; Io. X. 37; XV. 24; XI. 42. sqq. V. T. et N. T. ubi de miraculis Christi et Apostolorum. Quae quidem et alia signa (miracula «unt signa, quia sunt demonstrationes) fecit Iesus in conspectu discipulorum snorum... Haec autem scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine eius - Io. XX. 30. 31.

(2) Matth. XXIV; Lue. XVIII. 31. sq.; Io. II. 19. sq.; XII. 32. sq.; XIV. 29. etc. Io. I. 48; II. 24. 25; XIII. 18.

(3) Matth. XXVI. 54; Lue. XXIV. 25. sq.; Io. V. 3^a. 46; Evangel. Matthaei passim. Matth. V. 17; Lue. XVI. 16; Io. I. 17. sq.; IV. 4; Eph. I. 10.

(4) Matth. III. 16; XVII. 2; Io. XII. 28; 2. Pel. I. 16. sq.

(5) « Incredibile est Christum resurrexisse in carne et in coelum iscendisse cum carne; incredibile est mundum rem tam incredibilem credidiUse; incredibile est homines ignobiles, infirmos, paucisaimoi, imperitos rem tam incredibilem tam cBaciter mundo et in illo etiam doctis persuadere potuisse. Horum trium incredibilium primum uolunt isti quibuscum agimus, credere; secundum coguntur et cernere, quod non luevunt, nude Bit factum, si non credunt tertium » Ang. Civit. 15^a XXII. e. 6. Vide ibi reliqua.

(6) In Evangelia et tota praedicatione Apostolorum. Cf. I. Cor. XV. 3. sqq.

Porro manifestata iam ac demonstrate sua divina legatione et auctoritate, pro singulis suis doetrinis, praeceptis, institutis plenam fidem exigebat et absolutam obedientiam praemio beatitudinis et poena damnationis aeternae propositis. « Ipsum (Christum) videmus, quantum illa, cui et ipsi (baeretici) credunt, docet historia, nihil prius neque fortius quam credi sibi voluisse, cum illi nondum essent idonei, cum quibus ei res esset, ad divina percipienda secreta. Quid enim aliud arguunt tanta etiam multa miracula, ipso ebani dicente illa fieri non ob aliud, nisi ut sibi credereturV... Ergo ille., miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetustatem, vetustate roboravit religionem, quam non solum haeticorum ineptissima novitas fraudibus agens, sed nec gentium quidein veternosus error violenter adversans aliqua ex parte convellere » s. Aug. de utilit. cred. c. 14. n. 32.

Postremo oeconomia, quam elegit ad inserenda sua institute humano generi, ad integrala fidem ac religionem diviuam perpetuo duraturam stabiliendam, non ea erat, ut doctrinam et praecepta scripto libro comprehenderet, ex quo singuli sibi fidem ac religionem conformarent; quin immo docendo et praedicando instituit discipulos, et ex discipulis selegit doctores ac magistros, quibus snam communicavit auctoritatem et potestatem magisterii, imperii, et sacerdotii, atque ex his (quos ipse instituit, et institutis) ceterisque fidelibus sibi subiectam sibiue tamquam capiti unitam constituit Ecclesiam, in quam quasi in depositarium dices plenissime contulit omnia, quae sunt veritatis (cf. Iren. l. III. c. 4. n. 1.). Liber itaque authenticus, quem scripsit ipse Christus Dominas, erant Apostoli; scriptus non atramente sed Spiritu Sancto (1), quibus

(1) . Non eniui Apostoli ile monte descenderunt tabulas lapideas in manibus portantes sicut Moyses, sed Spiritum in mente circumferentes, et thesaurum quandam ac fontem dogmatum et charismatum effundentes; ita ubique circuebant libri et legum codices vivi per gratiam effecti « jii(titia xoi vop.0'. -jivoviovi Sta ttji yapiTa; /.. X Chrvost. in llatth. hom. l. n. 1.

charismate Spiritus Sancti, auctoritate et potestate instructis subiecit ceteros fideles docendos, regendos et satisfaciendos.

Prima igitur origo, ac velut *primus gradus* doctrinae et disciplinae christianae, primus et supremus fons totius subsequentis perpetuae successions est ipse Deus factus homo, *cerbo praedicationis, persnali cicente magisterio*. Perpetuitati prospicit lion litteris scriptis figendo doctrinam et praecepta, ex quibus litteris homiues singuli sibi derivarent fidem et vitain christianam; sed prospicit perpetuitati instituendo Ecclesiam, et Apostolis cum charismate Spiritus Sancti et cum tota doctrina communicando authenticum magisterium, qui est traditae doctrinae ac disciplinae velut *gradus secundus* cum primo ut cum sua causa immediate nexus. Hunc alteram gradum consideremus distinctius.

2°. Sicut Christus Dei Eilius, quamdiu versabatur in vita mortali, sua diviua auctoritate revelabat veritates et tradebat divina institute; ita instituit, ut Apostoli post suum discessum legatione pro Christo fungentes evangeliuii ab ipso acceptum praedicando et cum potestate docendo propagarent inter omnes gentes; ut docerent observare omnia; ut sibi testes essent usque ad ultimum terrae; ut portarent nomen ipsius coram gentibus et regibus; ut praedicarent poenitentiam in omnes gentes; missi ea potestate ut ubi oporuerit, etc. (Matth. XXVIII. 18. sq.; Marc. XVI. 15; Luc. XXIV. 47; Io. XX. 21; Act. I. 8; IX. 15. In hoc munere docendi et regendi eis promisit et misit Spiritum veritatis, qui doceret omnia (revelanda), et suggereret omnia quaecumque Christus ipse docuerat, et in omnem induceret veritatem; promisit se eis docentibus omnibus discipulis in forma lae Z Y X W V U T S R O P O N M L K J I H G F E D C B A Luc. XXIV. 49; Act. II; 1. Pet. I. 12; Matth. XXVIII. 20. Unde ex diserta Christi asseveratione, qui Apostolos audit et recipit, Christum audit et recipit, cum eorum doctrina et eorum auctoritas sit ipsa doctrina et auctoritas a Christo accepta Luc. X. 10. 16. (cum parallelis.)

Modum hunc praedicandi evangelium et propagandi Ec-

clesiam a divino magistro praescriptum et institutum videmus in executione rebus ipsis completa ab Apostoli». Ubique munus et auctoritatem legatorum Christi Dei sil» vindicant Rom. 1.5; X. 14.sq.; XVI. 18; 1. Cor. II. 16; III. 9; IV. 1; 2. Cor. III. 6; V. 20; 1. Tim. I. 11. Signis et virtutibus Spiritus Sancti tamquam sigillis suae doctrinae, missionis auctoritatem eonfirmant ad exemplum Christi ipsius Marc. XVI. 20; 1. Cor. II. 4; 2. Cor. XII. 12; 1. Thess. I. 5; Heb. II. 3.4. Hac auctoritate docentes integras praedicationi ut verbo non suo sed Dei postulant fidem et obedientiam, atque ita congregant fideles in Ecclesiam, cuius una est fides et una professio, quia est fides et professio saltern implicita. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** Gal. I. 6-9; 2. Tim. I. 13. 14; III. 10. 14; Eph. IV. 15; Matth. XXVIII. 20.

Huic igitur auctoritati ex adverso respondet *obedientia fidei* in credentibus non liberae optionis, sed sub discrimine aeternae salutis necessaria. - Praedicate evangelium... qui non crediderit, condemnabitur » Ilare. XVI. 16. Obedientia fidei praestatur quidem ipsi auctoritati Dei revelantis: ucum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum sed, sicut est vere, verbum Dei n 1. Thess. II. 13. Verumtamen auctoritas revelatoris Dei immediata secundum suavem providentiam et secundum positivam Dei et Christi institutionem patefit et applicatur turn singulis turn omnibus per auctoritatem divinitus tributata et demonstratam legatorum Dei, qui mittuntur, ut per eos et divinitas locutionis et hac snposita veritates revelatae proindeque veritatum legitimas sensus suscipiantur. Obedientia ergo fidei non solum refertur ad auctoritatem Dei immediate in se spectatam, quae est fidei motivum et *obiectum formale* (ut appellari solet); sed etiam refertur ad auctoritatem legatorum Dei, per quani obiectum fidei formale et materiale applicatur. aPer quem (Iesum Christum) aecepimus gratiam et apostolatam ad obediendum fidei in omnibus gentibuspro nomine eius» Rom. 1.5. (1). « Non enim

(1) i' o j xoflopEV /w. anoarXijv, 'c j-axor.v Ew: :+ r.uui
toi; evyctv j'Ep -i' ovojjaro; a-jro'j. Accepimus apostolatam, at annu-

audeo aliquid loqui eorum, quae per me non efficit Christus in obedientiam gentium (1) verbo et factis » ib. XV. 18. a Consilia (Xoyisuou;) destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem ledigentes omnem intellectum in obsequium Christi (et; tqi *i-r.rw -m Xoi;-ou), in promptu habentes uliaci omnem inobedientiam n 2. Cor. X. 5. 6.

3º. Ex hac indole et historia originum chritianarum facile patet id, quod ex ilia infereudum esse diximus in enuntiatione theseos. Auctoritas, personale magisterium autlienticum, apostolica praedicatio ex una parte, et respondens ex altera parte subiectio, obedientia, et officium ab illis et per illos suscipiendi fidem quae traditur, fideique explanationem, non sunt aliquid religioni et oeconomiae christianae externum et velut per accidens in certis quibusdam mutabilibus adiunctis superadilutum; sed sunt aliquid intestinum et essentialis quaedam proprietas oeconomiae a Christo institutae. Non velut a priori cuivis religioni, sed *religioni christianae secundum j'ormam a Clristo ei inditam* et in superioribus demonstratam essentialia esse dicimus magisterium authenticum cum rcspondente sibi officio *obedientiae fidei*. Nempe non agitur de *essentia metaphysica* religionis in genere, sed de uno ex elementis essentialibus ac velut de *essentia physica* huius religionis christianae h. e. institutae in hac determinata forma a Christo, Verbo incarnato.

Iam hac relatione inter auctoritatem viventis magisterii et officium obedientiae fidei supposita, ut *elemento essentiali* in oeconomia Christiana, evidenter consequitur eandem formam divinitus institutam esse *incommutabilem*, nec posse transire in aliam prorsus diversam, qua ratio viventis magisterii et auctoritatis excludatur, quin ipsa propria a divino institutore impressa indoles religionis christianae subvertatur. Atqui talis diversa et repugnaus oeconomia

tiemus fidem, et auctoritate nostri apostolatam exigamus obedientiam fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, ut scilicet propter nomen Domini Iesu Christi, Iamque praestent obedientiam fidei.

(1) E!{ inaxoTjv zOuv, ut gentes praestent obedientiam fidei.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

certe ea est, qua Scriptura censetur esse tons unicu3 doct-
trinas ac religionis christianae ita, ut singoli independen-
ter ab autbentico magisterio ex libris solis earn hauriant.
et libri sint unica suprema norma secundum quam singuh
iudicent, quid et quo sensu pertineat vel non pertineat ad
doctrinan, et disciplinara chrstiauum. Ergo oeconomia apo-
stolica per se secundum suam primitivam formam spedata
demonstrat, ilium solum modum conservandae et propa-
ganda« revelationis, qui in Ecclesia cattolica viget et sem-
per viguit, esse vere *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBA*
rae religionis christianae, ut a divino fondatore instituta
est et velut incorporata in sua Ecclesia; modum vero a
Protestantibus confictum conservandae doctrinae in sola
littera scripta, ex qua singuli in genere bumano sibi suam
Mem ac religionem exprimere et conformare teneantur,
esse *antickristianum*, quo ipsa propria indoles a Christo
suae religioni impressa subvertitur (1). Concludimus igitur:
sicut ipsimet Protestantes fateri coguntur, organon
princeps ad priman, promulgationem christianae fidei exem-
plo, mandato et institutions Christi fuisse personale ma-
gisterium autbenticum non autem solum instrumentum
Scripturae, ita etiara ex eadera institutioe conffieitur,
vivens autbenticum magisterium manere organon perpe-
tuae conservationis. Homogenea est origini conservalo,
initii progressio, non autem, ut ex principio Protestan-
tium asserendum esset, diversa plane ratio apostolicae

(1) Yiderunt Deformatores saecnli XVI eoruraque snccessores dein-
ceps, totum snum systema essentialiter repugnare fundainentis religio-
nis christianae, ut ea hactenus vignerat et concreta cxstabat in Ecclesia
una, sancta, cattolica et apostolica; hinc persentiebant, aut suam in
orbe terrarum prorsus novam constructionem esse, quae *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBA*
antickristianum proclamari oportere antiquum illam Eecksiam. Ex la-
tratibus his conscientiae acti sunt in incredibilem illum furorem, quo
per duo saecnla praedicabant, legebant expressum in Apocalypsi, nt fidei
articulnm credendum snis inenleabant, « Papain esse Antichristum, »
et quo adhuc nuperrime in comitiis Berolinensibus notam genuini evan-
gelli definiebant « odinm contra Komam » (der Hass gegen Kom.)

originis et subsequents propagationis, nec transitns ab una
oCinomia ad aliam prorsus diversam (1).
Per se autem patet, istam quam demonstravimus divi-
nitu3 institutam relationem inter autbenticum magisterium
et obedientiam fidei, inter docentes et discentes, certe non
impedire, quominus doctrina divina etiam scriptis libris
compreliendatur, destinatis tum ipsi magisterio autbentico,
tum qui ab ilio pendent, discentibns. Magisterium tarnen
ipsum et auctoritas personalis docentium debet censi fun-
damentalis instructio Christo salvatoris, cui ex speciali Dei
Providentia nt partialis fons et instrumentum doctrinae su-
peraddita est et commendata Scriptura. Hinc videmus in-
stitutionem illam fundamentalem diserte et multis modis
dclaratam a Christo et ab Apostolis (vide superius II. cc.) ;
praeceptum vero ad doctrinam litteris comprehendendam
nec a Christo datum est Apostolis tamquam aliquid essen-
tiale ac proprium apostolatui nec ita agnitnm ab Apostolis,
qui omne3 certe munere a Christo institute functi snnt, non
omues tamen libros scripserunt, multoque minus universam
doctrinam libris consignandam sibi esse pntarunt. Sed de
hac re postea dicemus.

(1) Concidit inter Protestantes Neander (in Histor. dogm. I. 76.),
viventibus adhuc apostolis, « om Traditionem antequam hactenus
esse in totum principem cognitionis christianae, » sed Apostolis defun-
ctis iam solam Scripturam allirnat posse esse fontem cognitionis, quift
Traditio non item Scriptura corruption, est obnoxia, atque ita factam
esse mtationem, cuius (nt ait) fideles ipsi initio « non crant conscii ».
Ex demonstratis in thesi patet, hanc Neandri assertionem absnrdam
aequivalere buie alteri: defunctis ApostoliB ipsam a Christo institutam
et essentialem oeconomiam christianam nihil advertentibus fidelibus con*
« *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBA* » ab Apostolis
nmquam indicatam nec a fidelibus expectatam.
Profecto Christus Dominus eo ipso, quod personale antheuticum ma-
gisterium instituit nt elementum essenziale Bnac oeconomiae, etiam in-
stituit nt hoc magisterium esset perpetnnum, coque providit, ne Tradi-
tio periculum corruption!« subiret, ntque per ipsam eatholicam Tradi-
tionem etiam Scripturarum canon et sensus integer servaretur. Verum
illud unum est, fideles non fnisse « conscios mtationis, » quia scilicet
quoad organon conservationis nulla facta est nec fieri potuit; quamvis

Vioens magisterium demonstraturperpetuimi organon
Tro.dition.is christianae ex diserlis verbis
ecangelia et. apostolici.

« Eadem perennitas et auctoritas magisterii demonstrator distin-
» ctiore consideratione verborum Christi et Apostolorum. Nam 1^a verbis
» iisdem quibus Christus Dominus Apostolos designavit authenticos suos
» legatos supernaturalis veritatis charismate instructos ad doctrinam! a
» se vel a Spiritu sancto acceptam Ecclesiis tradendam, simul etiam
» instituit perpetuam successionem legatorum cum promisso charismate
» veritatis ad doctrinam ab Apostolis acceptam integre custodiendam et
» in posteros propagandam: 2^a hoc sensu perennis successionis Apostoli
» suum munus explicuerunt: attamen 3^a in Apostolis distingui debet
» munus doctrinae a munere auctoritatis. Munus doctrinae
» quo solo ex verbis commemoratis instituta intelligitur successio per-
» petua. »

In superiori thesi ex ipso modo primae revelationis et
promulgationis evangelii et ex propria indole apostolatus
divinitus instituti adeoque potius ex rebus et factis quam
ex verborum analysi conclusimus, essentialem esse oecono-
miae christianae, atque ideo immutabilem auctoritatem per-
sonalis magisterii, cui respondeat obedientia fidei; ac proin-
de sicut primae promulgationis ita et conservationis or-
ganon esse authenticum personale magisterium legatorum
Dei, non autem Scripturas sive unicum sive princeps or-
ganon censi posse. Xunc ex diligentiori consideratione *ver-
borum Christi et explicationis ab Apostolis factae* demost-
randum est, in ipsa positiva institutione apostolatus
tamquam organi authentic ad primam promulgationem
evangelii etiam institutum esse perpetuam successionem ap-
stolicam tamquam organon authenticum conservationis et
propagationis evangelii. Considerabimus primu in ipsam
Christi institutionem, deinde eius executionem quatenus
in libris apostolicis exhibetur, postremo discrimen quod in-
tercede inter legatos divinos ad primam fidei praedicationem

quoad organa revelationis facta sit mutatio, cuius tamen Ecclesia et
Apostolorum successores optime erant conscii, ut in sequentibus thesibus
patebit.

tem, et inter legatos divinos ad fidem ab Apostolis traditam
custodiam.

I. Apostoli designantur ac constituuntur legati divini,
cisque promittitur charisma infallibilitatis ad sinceram in-
telligentiam et intemeratam praedicationem totius doctrinae
revelatae, ac proinde eis confertur auctoritas magisterii, cui
respondet ex parte credentium officium obedientiae fidei. Te-
stimonia potissima huius pertinentiae leguntur Io. XIV. 26, 27, 28.
29; XVI. 7; Matth. XXVIII. 20. cum Marc. XVI. 7, 15, 16;
Luc. XXIV. 48; Act. I. 8.). Christus ut discrete notant
Matthaeus et Marcus) illos uideam, quos iam pridem se-
lectos ex ceteris discipulis *Apostolos* sen *legatos* suos no-
minaverat. Luc. VI. 13.), appellans ad suam supremam
potestatem in coelo et in terra iubet docere, seu, ut habet
verbum graecum, discipulos tacere. (OriTeusiTe) omnes gen-
tes, eos initiare sacramentis, et docere observare omnia sua
praecepta; potestatem ergo et auctoritatem collata eos se iungit
ab omnibus aliis, qui eis subduntur docendi. Ordinantur ipsi
testes Iesu Christi in Ierusalem et omni Iudaea et Samaria
et usque ad ultimum terrae; testes non seientia solum sed
auctoritate et munere imposito. Unde ii ipsi, qui omni tem-
pore a baptismo Ioannis usque ad diem quo assumptus est
Christus in coelum, cum ipso et cum Apostolis conversati
erant, non ideo erant *testes*; sed necesse erat singularis as-
sumptio et ordinatio in numerum *testium*. Act. I. 22.
Porro in hoc munere ab ipso Christo imposito docendi cum
auctoritati, praedicandi, testificandi Christus promittit se
futurum cum eis: . docete omnes gentes... et ecce ego vobiscum
in Matth. 28. c.; promittit ad hoc ipsum munus testandi
Spiritus Sanctum: u accipietis virtutem supervenientis Spi-
ritus Sancti in vos, et eritis ut sitis) mihi testes. Act.
Luc. 24. cc. Efficientia Spiritus Sancti est quidem multiplex
sed quatenus spectatur munus a Christo impositum authen-
tice docendi et testificandi, quod est proprium Apostolorum
eis immediate promittitur *Spiritus veritatis*, ut doceat omnia
et suggerat omnia, quaecumque dixerat eis Christus; ut de-
ceat omnem veritatem etiam earn, quam Christo adhuc cum
eis visibiliter versante nondum potuerant portare Io. 16. cc.

Hisc p,omissis, hoc veritatis charismate certa reddito A.postolorum infallibilitas ut legatorum Dei ad tot,us do-ctrinae revclatae praedicationem et testificationem

Supposito hoc fundamento constat evidenter, usdem ver-bis, quibus instituti sunt Apostoli legati authentic.!, in-struct! charisraate veritatis per Spiritnm Sanctum et per praesentem tutelam Icsu Christi, etiam institutam esse per-petua™ sucessionem apostolicam instructam veritatis cha-rismate per Spiritum Sanctum et per praesentem semper tu-telam Iesu Christi in munere legations divmae ad docen-dam et testificandam integrum doctrinam revclatam. Nam verba ilia Iesu Christi pertinent ad Apostolos non solum personaliter spectatos , sed quatenus repraesentant senem perpetuam successorum usque ad consummationem saeculi.

«Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra: euntes ergo docete omnes genteszyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBAbus dicbus usque ad consummationem saeculi » (1) Matth. XXVIII. 18. sq.xEt ego rogabo Patrem,etalium Paraclitnm dabit vobis, ut maneat cobiscum in aeternum. Spiritum oeritatis...apud vos manebit et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos; veniam ad vos» Io. XIV. 16.sq. Iesus Christus ergo et Spiritus veritatis est ae manet usque ad consummationem saeculi, in aeternum cum Apostolis doentibus , baptizan-tibus et baptizatos fideles in fide continentibus, h. e. cum Apostolis legatione pro Christo i'ungentibus, ne haec forte

(1) Consummatio saeculi MVTSLHA IOO sloivo; occurrit etiam Mat-th. XIII. 39. 40. 49; XXIV. 3. Significat ubique finem praesentis or-dinis rerum et diem extremi iudicii. Igitur atov est tempus mundanum sea durationis huius ordinis rerum; atque ita intelligitur in sequenti testa Io. XIV. 16. permansio Spiritus veritatis cum Apostolis » in ae-ternum » -ov auv». h. e. quamdiu durat hic cursus rerum. Facta igitur comparatione inter locum utrumque, quod rem ipsam synonyma censori debent duo incisa io;:T; O-JVTIXM; TOJ omivos apud Matth., et tjj Tov aiwa apud Io., quavis modus significandi sit diversus. Directe enim significatur apud Ioannem, quod Spiritus Sanctus mansio in Apo-stolis usque ad quem tali mansio Christi et Spiritus Sancti cum Apo-stolis futura sit. Quod ChristuB apud Matth., dicit u usque ad consum-mationem saeculi, - s. Paulus 1. Tim. VI. 14. aliis verbis exprimit : n usque ad adventum 7>j tiulovv^, quae semper significat secun-

i n adventum) Domini nostri Iesu Christi. »

absurde detorqneantur ad doctrinam scriptain in libris ma-nentem. Atqui Apostoli personaliter solum spediti non manserunt nsque ad consummationem sacculi docentes, ba-ptizantes , fideles in fide continentes , eo quod etiam ' ipsi amorte prohiberentur permanere » (Hebr. VII. 23.). Er-o verba Christi et proinde verbis ennnziata legatio , aucto-ritas magisterii, et veritatis charisma pertinent ad totani successionem apostolicam, quae his ipsis verbis instituitnr.

II. In exsecutione liuius institutionis Christi Domini videmus Apostolos sibi substituere alios, ai depositi a se accepti custodes essent et doctores per Spiritum Sanctum eis communicatuni et in eis manentem. Formani hab•sa-norum verborum, quae a me audisti bonum depositnm cu-stodi per Spiritum Sanctum, qni habitat in nobis »2.Tim. I. 13.14. Hoc aliisque modis multipleibus Paulus instante fera ad, quod Chri«tus antesum reditum ad Patrem praecceperat Apostolis. Lege 1 TimJV.13.14.16; VI.13.14.20; 2.Tim.I.ti.8: Act. XX.28-32'

Porro hos suos immediate successors iubent Apostoli usdem conditionibus iterura sibi substinere alios . quibus depositum acceptum commendent. ulterius custodiendum et propagai.dun.. « Tu ergo fili ini confortare in gratia, quae est in Cimato Iesu; et quae audisti a me per multos te-

et alios docere » 2. Tim. II. 2; Tit. I. 5. 9. Apostolorum di-scipulns et Petri successor Clemens Romanus in sua ep. I. ad Corinth, n. 42. 44. ita hanc successionem describit: - Mi-sas est Christus a Deo, et Apostoli a Christo... Itaque cum plena vi persuasionis Spiritns Sancti (a Spirita Sancto ac-cepta aera -^poqcot*; s via vo; áytou cf. I.Thess. I. 5.) egressi sunt annuntiantes regni Dei adventum. Per regio-nes igitur et urbes praedicantes verum constituerunt pri-mos in Episcopos, qui fideles etiam in Episcopos et diá-conos eorum, qui credituri erant Constituerunt praedi-

ctos, et deinceps ordinationem dederunt, ut, quum illi deces-sissent, ministerium eorum alii probati viri exciperent » (1). vtroniKI

(1) Kr. y y f r o-» ^ . . . v n l «ri . . . n o , t i :

3R*XZEMS.

destinatorum)... tis -ohm, ǝi fttfn jǝhuat io» xbgmfxm
Xoioroo. «Ecce qui est vir perfectus, caput et corpus, quod constat om-
bus membris, quae suo tempore complebuntur. quotidie tamen eidem

Heb. XIII. 17.

XVUTSRQOLJIHGEDBA

Ut res explicetur, primum considerar. oportet munera in ipsis Apostolis istituendo comparationem cum munibus successorum ex aliis doctrinae capitibus, si quae suppetunt; in citatis enim verbis de huiusmodi comparatione nullus est sermo, adeoque ea in *istis cerbis* per se et seorsum speetatis nec includitur nec excluditur. Post liane deinde comparationem facile intelligetur, quomodo non omnia quidem munera Apostolorum, attamen illud quod bisce verbis directe exprimitur, promittatur in perenni successione perpetuum.

a) lam ex his tribus primum *personale* fuisse Apostolis, ita ut nullo modo communicandini fuerit adeoque ne promissum successoribus, aliunde certo constat. Hi enim doctrinam revelatam accipiunt ab Apostolis ut *depositum* custodiendum, et in ea iubentur permanere. « Tu autem assecutus es meam doctrinam permanere in iis, quae didicisti et eredita sunt tibi, sciens a quo didiceris » 2. Tim. III. 10. 14; cf. 1. Tim. IV. 5; 2. Tim. I. 13. Ecclesiis nihil commendatur impensius, quam ut perina-

m a

t

« attendit » Vobis et ceteris. *Sanctus posuit Episcopos regere* (ἐβίασεν ἵνα ποίηται) Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo » Act. XX. 28. Locus hic, praesertim si simul conferatur cum altero Petri, mirificus est. Duni Paulus in ultimo inciso appellat *Ecclesiam Dei* cum articulo (τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ), acquisitam ipsius Dei sanguine, profecto universa Ecclesia significatur, non solum singularis tamquam pars totius. Porro totuni incisum « regere Ecclesiam Dei, » pendet a nomine *u Episcopos* " pluralis et indeterminati numeri, ita ut *a regere Ecclesiam Dei* » exprimat proprium munus et charisma Episcoporum in communi, idemque sit sensus ac si diceretur : Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos, quorum, si generatim et in communi spectentur, proprium munus est. regere Ecclesiam Dei. At si singuli considerentur, et personaliter ii quos Paulus alloquitur, non sunt positi singuli ad regendam universam Ecclesiam Dei; sed iubentur pascere gregem illuni quisque snum, in quo positus est per charisma Spiritus Sancti (1) (cf. Zaccaria Antifebron. dissert. 11. c. 7; Antifebronius vindicatus T. I. dissert. III. c. 5. n. 1).). Nam incisum « in quo vos posuit, » evidenter Testringeiis est ad gregem particularem; ac proinde Pauli verba: *ἵνα ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ* in quo nos posuit Spiritus Sanctus," parallela sunt illis Petri: *a gregem qui in vobis est* ». Unde epitheton *u universo* gregi » (seti-ri τοῦ παντός) significat non *absolute universum*, sed *totum illuni* gregem, in quo nnuquisque

(1) Praeclare totam banc doctrinam et distinctionem™ episcopatus in communi et Episcoporum singulorum tamquam eius partem tenentium expressit s. Cyprianus verbis illis notissima. . Unitatem (Ecclesiae) similiter tenere et vindicare debemus maxime Episcopi, qui in Ecclesia praesidemus, ut episcopatum quoque ipsam unum atque indivisum probemus... *Episcopates* hinc illi... *neque*... • Cypr. de unitate Ecclesiae ed. Baluz. p. 195. a Copiosum corpus est sacerdotum, concordiae mutuae glutine atque unitatis vinculo (caput visibile unitatis visibilis est gluten et vinculum) copulatum.... Nam etsi pastores multi sumus, unum tamen gregem pascimus (unam Ecclesiam pascit episcopatus in unitate copulatus), et oves universas quas Christus sanguine suo et passione quaesivit (cf. Act. XX. 28) saluare et fovere debemus a Id. ep. vi.

est positus. De doctrina et praxi totius antiquitatis christianae. Mac. Franc. Antonium Zaccaria in Antifebronio l. c. Cf. Conc. Trid. sess. 23. cap. 4; Cone. Vatican. Constit. l. de Ecclesia cap. 3.

Igitur potestas Apostolorum quoad universam Ecclesiam, iis singulis erat a Christo collata personalis, in qua nullos habituri erant successores». In solos singulos successores principis Apostolorum transit potestas regendi et authentice docendi Ecclesiam universam, quia in Petro non quidem simpliciter apostolatus, sed primatus tamquam petra et fundamentum totius Ecclesiae institutus est perpetuus, quaindiu ipsa Ecclesia fundata in hac petra portis inferi invicta iermanebit Matth. XVI. 19. Sed huius veritatis demonstratio ad alium tractatum pertinet.

e) Cum ex demonstratis in I et II parte, huius theses constet, munus authentice docendi universam Ecclesiam et custodiendi integrum fidei depositum sub promissa tutela Iesu Christi et assistentia Spiritus Sancti in ipsis Apostolis institutum fuisse perpetua successione usque ad consummationem saeculi propagandum; ex dictis autem in hac III parte aequae certum sit, liane perpetuitatem non finisse institutum quoad ipsum apostolatum *novarum revelationum* et *magisterii universalis cum charismate veritatis in singulis* : illud unum remanet, ut Apostoli quatenus in eis perpetua successio instituta est cum charismate docendi et custodiendi depositum aeternae Ecclesiae, potius debeant eo duntaxat modo, quem tertio loco indicavimus. Christus Dominus nimirum non modo singulis contulit charisma *apostolatus*; sed etiam totum collegium in *unione cum Petro* et sub *Petro capite* iristituit iit primum *corpus episcopale*, dum buie corpori in hac unitate dixit : *u docete*, et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.; « alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis ». Hoc autem ipso *corpus episcopale* in illa unitate cum charismate veritatis instituit permansurum perpetua successione usque ad consummationem saeculi.

2. His declaratis difficultas, quae contra demonstrationem

Dem in I parte theosod datam promoveri solet, facile expeditur. Difficultas ita habet. In verbis Christi Domini Matth. XXVIH ; Io, XIV : - docete omnes gentes et ecce ego vobiscum ; dabit vobis Spiritum veritatis, » confertur vel promittitur Apostoli potestas et infallibilitas in docendo. Si ergo illa verba dicta sunt Apostolis, quatenus, repraesentabant totam Seriem successorum suorum, eadem potestas et infallibilitas eodem modo, quo Apostolis, promissa est omnibus eorum successoribus. Atqui in Apostolis illud charisma pertinebat tum ad novas revelationes per Spiritum Sanctum tum ad universalem potestatem et ad infallibilitatem in eis singulis. Ergo eadem charismata singulis eorum successoribus promissa censi debent. Hoc autem cum aliunde manifesto falsum esse constet, verba non possunt intelligi dicta Apostolis, ut suos successores repraesentabant, ideoque pro his nulla ibi promissio continetur.

Responsio patet ex iis, quae tum I. tum III. parte demonstravimus. a) Verba promissa in Matth. XXVIH et Io. XIV. discrete instituit magisterium universale cum charismate veritatis *perpetui*, adeoque futurum non modo in Apostolis sed in eorum heredibus, *omnibus diebus usque ad consummationem saeculi, in aeternum*. Ergo mandatum ac promissio Christi in *illis* verbis, « docete omnes gentes baptizantes eos, et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi, » a ut maneat vobiscum in aeternum Spiritus veritatis, » *directe* enuntiant tantummodo magisterium et cum eo nexum charisma veritatis *ordinarium* h. e. perenniter ad successores propagandum, non autem omnia charismata, quae forte *extraordinaria* solis Apostolis collata esse aliunde constet. b) Verba diriguntur *ad collegium apostolicum in unione cum Petro*, verba quidem promissionis Io. XIV, postquam iam Petro promissum erat, ipsam unum inter omnes Apostolos fore petram totius Ecclesiae, ut portae inferi numquam praevalcant adversus eam (Matth. XVI); verba autem mandati et institutionis Matth. XXVIII, postquam Petrus singulariter iam institutus fuerat pastor et rector omnium ovium Iesu

Christi (Io. XXI). Hinc magisterium universale *ordinarium*, quod confertur verbis « docete omnes gentes; baptizantes eos, docentes eos (baptizatos) serrare omnia, - et charisma veritatis quod cum eo nexum promittitur item *ordinarium*, « et ecce ego vobiscum usque ad consummationem, - a Spiritus veritatis manebit, vobiscum in aeternum, » *intelligi* promissum et collatura *tati collegio* *sen corpori apostolica in unione cum suo capite et, sub suo capite Petro*, non autem singulis per sese; *debet* ita intelligi, quia aliunde constat (ut demonstravimus), magisterium universale et cum hoc nexum charisma infallibilitatis in *singulis Apostolis* (excepto capite Petro), non fuisse *ordinarium*, de quo directe agitur Matth. XXVIII et Io. XIV, sed praerogativa apostolato *extra ordinariam*. e) Eadem omnino valent de praerogativa *nocarum revelationum*. Verba a docete omnes gentes... docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis, et ecce ego vobiscum, » a Spiritus veritatis apud vos manebit in aeternum, » per se promittunt *magisterium ordinarium* et *magisterium revelationis factae*. non autem promittunt *novas revelationes*. Quando Christus Dominus Io. XVI. 12. 13. has per Spiritum Sanctum futures promisit, non modo nihil dixit de perpetuitate in aeternum, omnibus diebus usque ad consummationem saeculi, sed imo expresse spectabat Apostolos personaliter, qui multa adhuc dicenda nondum poterant portare. Saltem ergo *possunt* verba Matth. XXVIII. et Io. XIV. intelligi de infallibili praedicatione *revelationis aeternae* et custodia depositi commissi, quin extendantur ad promissionem *nocarum revelationum*; porro *debere* ita intelligi, constat, quia illis verbis instituitur magisterium et charisma *ordinarium* perpetuo duraturum, charisma autem *novae revelationis catholicae* non esse perpetuum in Ecclesia Iesu Christi, sed fuisse *extraordinarium* nullatenus permansurum ultra tempora apostolica, aliunde probatum iam est, et infirma data opera demonstratur.

Ex dictis etiam liquet, non eodem omnino modo in Apostolis sese habuisse praerogativam universalis et infallibilis, sed alteram promulgandi novae revelationis

Si nunc adme opus sit in forma respondere difcultati initio propositae, ita habeto. *Distingue maiorem*: ill» verbis quae sunt apud Matth. XXVIII. et Io. X V, promittitur Apostolis ea potestas et infallibilitas in docendo, quae permansura sit *omnibus diebus usque ad consummationem saeculi*, et in aeternum, hoc est *ordinaria*; et ideo haec *verba directe* referuntur ad totum corpus apostolicum in unione cum capite Petro, non autem ad singulos per se, atque ad infallibiliter docendam, et custodiendam revelationem lactam, non autem ad novam revelationem *anecdota maiorem*. Pirecte enuntiantur *hisee verbis* omnia charismata potestatis et infallibilitatis etiam *extraordinary*, quae Apostolis *vi apostolatus* collate fuisse aliunde constat, *nego maiorem*. Unde etiam *distinguo consequent maioris*: ea potestas et infallibilitas quae *his verbis* promissa est *ordinaria* collegio apostolico in unione cum Petro, etiam promissa est eodeiu modo successoribus h. e. toti corpori successorum in unione cum successore Petri, *concede consequent*: promissa est quaevis potestas et infallibilitas etiam *extraordinary*, de qua in Apostolis sive omnibus sive singulis aliunde non vero *directe ex his verbis* constat, *nego consequens*. Eadem ratione *distinguo minorem*: nova revelatio et potestas universalis ac infallibilis in *singulis* Apostolis pertinebat ad charismata *extraordinaria*, de quibus non

Dixi autem, verbis Matth. XXVIII. et Io. XIV. *directe* enuntiarī munus dumatq̃ *ordinarium* in apostolico collegio, quatenus munus iungitur ibi cum promissione perunitatis; nam prescindendo ab hac institutione propagationis ac successoris, non nego, mandatim docendi omnes gentes ac promissionem tutelae Christi et Spiritus veritatis in verbis eisdem *indirecte* et ampliori significatione simul etiam extendi posse ad charismata *extraordinaria* apostolatus.

*De intimo nexu principii Traditionis & uni necessariis
proprietatibus religionis christianae.* **ZVXV**

I. In prima parte huius theses ostendimus, modum Traditionis superbis demonstratum ex institutione Christi, custodes scilicet fidei tamquam organon perpetuum conservandae revelationis, cohaerere intime tamquam Principium

et causara cum n cessariis charaoteribus christianae revelationis, qui sunt *zvwaustrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFEEDCBA*

1°. Siimimus liane revelationis *umccrsalitatem* sensu latiori, quo eius necessitas, et ex liac necessitate etiam exigentia illius modi Traditionis evidentius intelligatur. Nomine itaque *umccrsalitatis* significamos raodura proponendi revelationem accommodatum iis omnibus, quibus proponenda est, ita ut sine periculo erroris possibilitate morali credere possint, et credere teneantur. Talem universalitatem jll livpothesi, quod Deus aliquid revelaverit, et multo inagis in liypothesi quod revelationem suam destinaverit *omnibus gentibus*, et *Olimi creaturae* (Matth.XXVHI.20; Mare. XVI. 15.), exigi a sapientia et bonitate Dei, est prorsus evidens. Atqui exclusa revelatione immediate facta singulis, modus conscrvandi revelationem pridem completara et eandem proponendi *omnibus gentibus* ita, ut dictum est, omnibus aeco.umodatus, nullns est nisi per auctoritatem legatorum Dei, qui in liac sua missione et auctoritate sint facile cognoscibiles. Ergo ab ea oeconoraia legatorum Dei, quae institufa est ad perpetuara custodiara et praedicationem revelationis pridem consummatae, tamquam a causa et principio pndet liaec necessaria proprietates universalitatis. Probatur propositio minor. Seclusa enim revelatione immediata et exclusa auctoritate facile cognoscibili legatorum Dei, a quibus praedicatio et doctrina tamquam verbum Dei suscipi possit et debeat, non qnia argumentis demonstratur, sed quia authentice ab eis proponitur, nullus alius restat propositionis modus nisi per demonstrationem, qua quis sine periculo et sine prudenti formidine errandi argumentis convincatur, lion solum generatilo revelationem et revelationem christianam esse a Deo lactam, in quo nulla esset insuperabilis difficultas; sed imo speciatim liane determinatam scriem ventatura, praeceptorum, institutorum, et hoc determinato sensu esse revelatam, et sincere ac integre per saeculorum decursum ad nos usque conservatami omnes vero illos plurimos homines etiam fama ingenii et doctrinae celebres errasse et errare, qui vel non has omnes veritates vel liis plures vel non hoc sed alio sensu admi-

scrunt et admittunt ut revelatas. Haec inquam omnia ita essent demonstranda singulis, ut non propter auctoritatem demonstrationis sed propter rationes perspectas, corta persuasione et sine errandi periculo aut formidine suscipi possint ac debeaut. Paucis, seclusa auctoritate Ecclesiae ad conservandam et explicandam revelationem quae non fiat immediate singulis, sola restat demonstratio scientiae. Atqui evidenter scientia non est accommodata omnibus hominibus, et tanto oneri saltem longe maxima pars honiinum est plane jrapar. Disi saltem maximam partem imparem, quia hoc immediate evidens est et ad praesentem nostranitiesim aliunde sufficit; ceterura si de universa revelatione agitnr, facile moralis impossibilitas nniversim et quoad omnes demonstrari posset; quoad res enim fidei ante fidem susceptam omnes *stiliti* sunt, ut multis disputat s. Augustinus I. de ntil. credendi. Ergo praeter auctoritatem legatorum Dei nullus est modus accommodatus proponendi fidem revelatam *omnibus i/entibus*.

Duplicem video posse et solere fieri exceptionem contra liane demonstrationem: primam quidem, quod gratia illustrationis internae supplet defectum propositionis externae; alteram, quod rndibus et iudoctis, qui inquisitioni et demonstration! tara multijilici et difficili pares non sunt, consul! potest auctoritate licet mere humana et scientifica doctorum.

At enim gratia in primis internae illustrationis sane necessario coniungitur cura propositione fidei externa etiam maxime accommodata, ut assensus possit esse sicut oportet, supernatrnalis; gratia vero quae suppleat ipsam propositionem extemam, quia haec aut nulla est aut, quod eodem fere recidit, non idonea, et qua ideo singuli uti non possunt, talis inquam gratia illustrationis est revelatio immediata vel simpliciter vel aequivalenter. Dari huiusmodi illustrationes etiara in praesenti oeconoraia tamquam charisma extraordinarium, quod Deus aliquando in ordine psychologico supernaturali concedit, nullum est dubiura; nec etiam contendimus, absolute repugnare oeconomiam, in qua charisma revelationis iinmediatae pro singulis esset ordi-

„ariani, ubi de propositionis externa necessitate iam nulla esset quaestio; at realiter et bistorte talem ordinem revelationis nec promissum esse nec umquam exstisse nec existere, prorsus constat. De modo, quo Protestantes talem revelationem sibi propriam vindicabant, inferius dicemus.

Ad alteram propositam difficultatem non utemur illa responsione, in tali hypothesis fidem mere humanam fore, utpote innixam auctoritati tantum humanae; existimamus enim auctoritatem mere humanam posse esse medium, quo auctoritas revelatoris Dei innoscat et nobis applicetur ita, ut in actu fidei assensus non praestetur propter auctoritatem humanam sed magis propter auctoritatem divinam; quae controversia est alterius loci. Neque illud dicam quamvis verissimum, liane exceptionem polenice nomine Protestantium fieri non posse; illi enim auctoritatem etiam ipsius Ecclesiae in negotio fidei ex suo fundamentalis principio recipiunt ideo, quia aiunt auctoritatem banc esse humanam, in rebus fidei autem nulli humanae sed soli divinae auctoritati locum esse posse. Quamquam re ipsa, ut mox patebit, auctoritati divinae a Protestantismi auctoribus et doctoribus substituta est auctoritas humana, quam saltem plebes Protestante quatenus contra auctoritatem divinam Ecclesiae catholicae protestantur, omnes sequuntur. fsum autem non solum polemicam adversus Protestantibus sed generaliore ex ipsa rei natura quaestionem habemus de necessaria et idonea fidei propositione, ut haec possit esse universalis. Responsio itaque est alia magis generalis et evidens. In obiectione supponitur fundamenti instar, illos homines doctos, de quorum scientifica auctoritate sermo est, absque periculo et prudenti formidine erroris pervenisse sua inquisitione scientifica ad plenam certitudinem, quae omnes et solae veritates et quo determinato sensu in revelatione contineantur. et praeterea ita illuc pervenisse, ut haec illorum plenissima scientia indoctis et rudibus certo innoscat, nec hi de aliquo illorum errore prudenter suspicari possint, Atqui hoc utrumque suppositum falsum esse convincitur ex natura et iudole et difficultate veritatum fidei, ex diversitate ingenii et eruditionis hominum docto-

rum, ex nascente inde in omnibus difficilibus quaestionibus, in quibus auctoritatis norma deest, diversitate sententiarum inter doctissimos quosque, ex impotentia radium prudenter iudicandi de illorum hominum certa scientia, et multo magis discernendi inter verum et falsum in sententiarum diversitate et oppositione. Unde fit, ut haec mere humana et scientifica auctoritas eruditorum pro rudibus non solum nullum sufficientis certitudinis fundamentum foret sed nova dubiorum seges, ex qua moralis impossibilitas propria inquisitione perveniendi ad liquidum pro eis augeatur, nihilque aliud certum remaneret praeter hoc unum, quid in negotio fidei verum, quid falsum sit, inveniri non posse, adeoque nec inquiri debere. Maneat ergo, quod probavimus, praescindendo ab immediata revelatione facta singulis nullum esse inodum conservandae et proponendae revelationis accommodatum. *zxywvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* Auctoritatem facile cognoscibili custodum et doctorum fidei, qui divinitus missi ac constituti perpetua successione sese excipiant; hanc ergo oeconomiam cum essentiali characterem *Universitatis* proprio divinae revelationi cohaerere tamquam causam cum suo effectu (1). *zxywvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

(1) Est haec insignis argumentatici s. Angustini in toto libello de utilitate credendi. • Nihil igitur nobis restare modo vide, quamdiu «tullius sumus, si nobis vita optima et religiosa cordi est, nisi ut quaeramus sapientes, quibus obtemperando dominationem stultitiae.... evadere aliquando possimus... Si Dei Providentia non praesidet rebus humanis, nihil est de religione satagendum. Sin vero et species rerum omnium... et interior nescio quae conscientia Deum quaerendum Deoque serviendum meliores quosque animos quasi publice privatimque hortatur, non est desperandum... *zxywvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*... valut gradu certo innitentes attollamur in Deum. Haec autem, seposita ratione quoniam sinceram intelligere, ut nunc disimus, dillicillimum stultis est, dupliciter nos movet, partim miraculis partim sequentium multitudinem... Cum igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus (iuxta latins ibi enumerata motiva credibilitatis, quibus auctoritas instituta divinitus facile cognoscibilis est), dubitabimus nos eiam Ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum, frustra haereticis circumlatrantibus et partim plebis ipsius indici, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum maiestate damnatis, inleni aneto-

2. De ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ gumentum enim demonstrans nexum autlentici magisterii cimi necessaria fidei universalitate, etiam demonstvat eiusdem nexum cum fidei unitat«, quae ab universalitate distingui quidem non tarnen separali potest. Quando Deus veritates revelat, in facto ipso revelationis continetur divinum necessariumi praeceptum ad rationalem creaturam, cui revelatio destinata est, eas veritates omies credendi. Est, id evilens ex ipsa notione auctoritatis, sapientiae et sanctitatis Dei revelautis, et ex notione dependence, inilgentiae, ac ordinationis ad verum et bonum ex parte creatura« rationalis. Proinde ex notionibus iisdem evidens est, Deum revelatoreni necessario velie voluntate legifera unitatem fidei et professions in eiusdem universalitate. Atqui cum hac. radiate fidei institutio legatorum Dei, qui infalibili auctoritate fidem integram conservent et doceant, ita coliaeret, ut illa ex liac sponte sequatur, et sine bac (prae-cisione facta ab hypothesi manifesto falsa revelationis imediatae, quae fiat singulis) esse non possit. Si enim et auctoritas magisterii et immediata saltern aequivalens revelatio (I) seponitur, totum negotium ex superius demonstratis necessario revocatur ad propriam singulorum inquisitionem, quae, ut pariter ex superioribus constat, spedata

ritatis obtiaait? Cui nolle primas dare, Tel suminae profecto impiotati* est vel praeceptis arrogantiae. Nam si nolla certa ad sapientiam salo-temque animis via est, nisi com cos raliioni praecolit fides; quid est aliud ingratum esse opi atque auxilio divino, quam tanto labore (I. ro-bore) praeditae auctoritatis velie resistere? Et si unaquaeque disciplina quamvis villis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit, quid lemerariae superbiae plenis, quam divinorum sacramento-rum (mysteriorum) libros et ab interpretibus snis nolle cognoscere, et incognitos velie damnare? » Aug. I. c. u. 27. 34. 35.

(1) Nominatim ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ per intelligimns manifestationem veritatis, quae a Deo ipso fiat nullo interposito medio. Adeoque hoc sensu revelatio aut revelationis inter-pretatio facta per legatos Dei est mediata. Alio longe sensu quandoque immediata revelatio dicitur omnis revelatio snpernaturalis in oppositione ad manifestationem Dei naturalem, quae aliter distinguuntur nomine re-velationis proprie et improprie dictae.

indole et difficultate veritatum de quibus agitur, et spe-dati ingenii, scientiae, cupiditatum varietate non ad fidei unitatem, sed ad opiniouum diversitatem gignendam est idonea.

II. Quae ex ipaia rerum naturis et vclut *a priori* de-monstravimus, confirmantur luculentissime *a posteriori*, fa-ctis scilicet patentibus, quibus componitnr tota Ustoria Pro-testantismi. Ostendimus ex ipsis rerum naturis, snblata auctoritate legatorum Dei, qui continua successione fidei depositum conservent, nullum alium remanere modum quo fides proponatur singulis, quam sive formalem sive aequi-valentem revelationem immediatain ad singulos, aut inqui-sitionem per modum scholae a singulis instituendam; hoc antem posito fidei unitatem in eiusdem universalitate con-servar! non posse. Atqui tota historia Protestantismi inde a sua origine usque ad liane aetatem constanter, semper et ubique non solum in inultiplicibus integris sectis sed in singulis etiam hominibus has easdem conclusiones rebus ipsis exhibuit et exhibet, quin ullum possit adferri factum, in quo illae verae non esse deprehendantur.

Sane primi iam sic dicti Reformatores cum auctorita-tem magisterii et custodiae fidei in Ecclesia negabant, ei ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ gnili Scripturas, saltern aequipollentem revelationi imme-diatiae. Videbant enim inter haec tria, inter auctoritatem ma-gisterii, inquisitionem relictam singulis, et immediatam re-velationem seu inspirationem singulorum nihil esse me-dium; reiecta ergo prima, cum ad secundam simpliciter et sine temperatane appellare non auderent, reliquum erat, ut ad tertlam confugerent. Docebant ergo, Scriptnrnm sa-cram esse omnibus perspieuam claritate supernaturall, eo quod verbum Dei scriptum, quando legitur vel auditur, virtute sua insito quae est virtus Spiritus Sancti, singulos illuminat et sanctificat, ut verum et genuinum sensum faci-le intelligant, atque ita pro singulis immediate ipsium Spi-ritum Sanctum esse interpretem et doctorem: . quisque iudex liberrimus sit omnium qui docent eum, *intus a Deo solo ilo-ctus n* (vide supra p. 9.). Uluminatio itaque non est solum

gratia ad supernaturalem fiderà necessaria, quam Catholic! concedimi et credunt; sed est illuminatio, quae externum excludit authenticum magisterium, et per quam singuli constituantur iudices omnium doctum, quo nomine intelligitur praeprimis ipsa Ecclesia, linde etiam theologi Protestantes e. g. Gerhardus (in Locis I. I. De Interpret. Script.) docere solent, illam sententiam, qua Scriptura sui ipsius interpret dicitur, idem valere ac Spiritum Sanctum esse interpretem sui proprii! sensus. Cum vero hanc interpretationem factam a Spiritu Sancto asserunt esse charisma ordinarium pro singulis Scripturam legentibus, ut excludant necessitatem authentici magisterii, evidenter asserunt singulorum inspirationem, sen revelationem immediatam saltern aequivalentem. Modum huius illuminationis, ut eum primi ipsi Reformatores concipiebant, ita describunt: « quum primum aliquod Dei verbum (in Scriptura) existit, virtus Spiritus Sancti est cum illo inseparabiliter semper coniuncta ita, ut virtus et efficacia verbi cum viriate Spiritus Sancti sit prorsus una eadeque, vere divina, licet magis verbum quam ipse Spiritus Sanctus sine hac virtute esse vel cogitari possit » (Schmid Dogmatica Lutherana).

Tali modo illuminationis per ipsum Spiritum Sanctum supposito, nihil opus esset auctoritate legatorum Dei ad certam et infallibilem intelligentiam verbi revelati. Unusquisque sibi sufficeret, et sibi ipsi esset Ecclesia; unitas porro fidei sponte sequeretur, cum singulis unus Spiritus veritatis, qui non potest sibi ipsi repugnare, cognitionem divinae revelationis et veri sensus in lectione vel auditione verbi.

At vero hanc immediatam inspirationem tamquam ordinarium charisma singulorum ita efficax, ut ad fidei universalitatem ac unitatem authenticum magisterium non sit necessarium, merui esse figmentum, luculentissime suis gestis Reformatores ipsi et tota Protestantismi historia demonstrarunt, ne hic argumenta repetamus, quibus superius divinitus institutam ostendimus eam oeconomiam, ut obedientia fidei in singulis usque ad consumptionem sacculi respondeat authentico magisterio et custodiae fidei, quae

concredita est successioni apostolicae. Enim vero, mendacium huiusmodi charismatis, quod Reformatores sibi suisque sectatoribus vindicabant, demonstrant contrarium et contradictoriae sententiae horum hominum inspiratorum in gravissimis christianae doctrinae capitibus, et unius eiusdemque hominis e. g. ipsius Lutheri diversis temporibus diversa iudicia de sensu revelatae doctrinae; tum universum factum historiæ, quod persuasio huius inspirationis non principium erat unitatis fidei sed innumerabilium sectarum, quae omnes a Spiritu Sancto doctae non solum suas invicem et ipsorum Reformationis auctorum doctrinas oppugnabant et oppugnant, sed etiam igne et ferro grassantes olim Germaniam, Galliam, Belgium, Scotiam, Angliam stragibus repleverunt.

Iam si haec singulorum inspiratio re ipsa tamquam ordinarium charisma nulla est, interpretatio illa independens a quavis auctoritate revocatur, si non ad fanaticum furorem, ut in multis aciebat, ad inquisitionem privatam et ad ingenium singulorum. Hac autem posita, fidei unitatem in universalitate ostendimus esse impossibilem. Id Protestantes ipsi, cum experientia evidenter inanem demonstrasset singulorum inspirationem, facile intellexerunt. Hinc qui aliquam religionem positivam et communionem doctrinae salvam volebant, principium auctoritatis, cuius negationem suam defendebant defectionem ab Ecclesia, vel solum practice et modo agendi vel etiam theoretice et in doctrina postliminio revocabant, sicut ipse Lutlerus (1), nihil solius fatentur non passim Protestantes ac discernunt.

Lutherus, unum, 1525, sen ante magnam rebellionem in Germania, quae per spiritum qui fanaticos homines invaserat alterno post annum 1525. Lothens prior ad pertrahendos miseros populos in defectionem ab auctoritate Ecclesiae asserella singulos. a Deo doctos, Lutherus posterior ad aliquam unitatem et communionem, inter suos efficiendam ingeminabat. mans ecclesiasticum esse a Deo institutum, cuius finis fons Christus est agnoscendus Christique mandatum ac institutio. Lothens ille prior, ait Protestans Schär

• sed, tunc andarli sese opposit auctoritati hierarchicae in conscientias •
 Lothens posterior. fluctuabat irrequies inter illimitatam libertatem spiritus et inter rigorosam auctoritatem authentici magisterii - Vide lörg. I. e. T. I. p. 380. 416-4X9.

licit! de evident! contradiction. Qui vero s>k constare volant ex ipso suo fundamenta« principio independent interpretation* concedaut, fidei unitatem esse impossibilem, et ideo affirmant eam non esse necessarian! ad commun.o-nem religiosa* et ad saltem (1). Consequent haec non potest negari esse legitima; sed consequens est prorsus absurdum et repugnans omnibus notionibus, quas babemns certissimas de Dei revelatoris sapientia, sanctitate et anto-ritate atque de hominis absoluta dependentia. Principium vero, ex quo legitime dedncitur consequens absurdum, non potest non esse etiam ipsum absurdum.

Ita hae nostra aetate eo devenum est, ut omnes Pro- testantes concedere cogantur, et re ipsa concedant saltern practice, plerique etiam thleoretice, principium cm mnitur tota Reformatio saeenli XVI et defectio ab Ecclesia eatholica, esse ita comparatum, nt eo adhibito umtas fidei et communio religiosa, in qua una omnium debeat esse pro- fessio, nulla existere aut conservan possit. In boc theore- mate per so satis claro et experientia demonstrare consen- tiré coacti, in reliquis omnibus dissentientes nunc discer- nuntur in sequentes factiones praecipes: a) eorum, qui fundaméntale principium independent investigations sen (nt loquuntur) zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA suam vim adhibendum et in usum deducendum esse con- sent. Hi negant, Scriptnras ipsas esse normam credendi, et affirmant id solum in rebus religionem spectantibus esse sequendum, quod quisque ratione sua sive de Scripturis et in Scripturis sive aliunde inteUexerit, aut sibi iutellexisse visus sit ut verum, seu potius ad opinionem interim foven- dam donee eliminatio omnium notionum christianarum in dies ulterius promovcatur. Omnes et solos eos, qui ita sen-

(1) Protestantes Berolienues in ephemer. ecclesiasticis anno 1856. (apna Iürg. I. p. 140.) ita disputant es sno fundamentan principio ad- versus illos, qui adhuc vellent conservare aliquam communem profes- sionem fidei. « Confess» (communis fidei) sine hierarchia pendet in aire: quo,nodo sincera doctrina snra finem assequetur, undenam puritas do- ctrinas repeti, quomodo conservari potest, si nulla adsunt mnia, nulli ordines, quibus sit potestas absoluta cum seenritate banc doctrinao pu- ritatem efficiendi et conservandi et salutem quacrentibus communicandi?»

tiunt, esse genuinos Protestantes et sinceros defensore3 principii fundamental (Rationalistae qui nunc sub diver- sis formis et nominibus inter Protestantes eruditos vel ali- quo eruditionis colore tinctos constituunt maximam par- tem) (1). b) His proxime accedunt, qui exigunt sensum

" (1) Iidem Hierolin. ephem. Protest. (IÖrg. I. p. 129.130.): « Si Biblii essent codex legum et norma doctrinalis, indigerent interpretatione an- thentica, nt scopns aliquis attingi posset; si Scripturae snnt norma ubiectiva, logica consequentia postulat ineluctabili necessitato institua- tionem Ecclesiao cum infallibili confessione fidei, auctoritate et regimine. Protestans haec (ex sno principio) admittere nequit; ergo elc. »

ayicmatia Jotmani reiticienda est, videlicet auctoritai Scripturae tamquam nonnae obiectivae: haec enim est radix, ex qua omnei at- tertionei Jotmanae necetsario iterum profermant. »

Vis principii cui haeresiarchia saeculi XVI originem snam debet, quantum valeat ad destmctionem totius religionis Christianae, nuper irrefragabili consequentia logica ab homiue atheo Ednardo Hartmann demonstratum est in libro, qui inscribitur - Iutestina dissolutio Chri- stianismi • (Die Selbstrarsetzung des Christenthms. Berlin. 1874.). « Reformations, inquit, non adverterunt, suam (idem qua creditur in- fallibilitas canonicarum Scripturarum, totam inniti fidei qua creditur Infallibilitas testantis Ecclesiae et ecclesiasticae traditionis. Protestando contra infallibilitatem Ecclesiae et traditionis, nihil advertentes, sub- verterunt ipsnm fundamentnm, ita nt confRACTO lapido angulari! rmm- tissimi aedilicii hierarchici, paulatim ruina totius necessario sequeretur. »

zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

examini et conscientiae singu- lorum; et ex parte altera putabant, pro sno arbitrio oppositis aggeribus, et quae pro lubitu invenerunt, humanis statntis, atque iactando snas adhuc conservatas reliquias dogmaticas se posse cohibere inceptnm iam fluxum dissolution^ dogmatum, somniantes fieri posse, nt homines hu- iusmodi arbitrariis statntis velnt sacris caucellis continerentnr, post- quam ipsimet subverterant infallibilem auctoritatem Ecclesiae ex inal- libili perenni inspiratione (nempe snpernatralli attillenla Spiritus veritatis) derivatam. » . Principium Protestantismi contra dogmaticam christianam totum dirigitur ad negationem ad directiorem ad- versum illius, quod est principio Reformationis: tunc est quoniam, « ven- tum est non solum ad negationem religionis revelatae, sed etiam ulte- rius ad scientiam recentis aetatis, qua negatur ipsa existentia Dei, et secundum quam iste auctor inter snos non incelebris docet, res omnes existentes originem habere ex infausta aberratione vis cuiusdam occul- tae snique minime consciao, atque ita, cum ipsa existentia censi de- beat malum fundamental, finem omnium unice desiderandum esse omnium redactionem ad nihilum prmitivum, in quo solo requies tandem erit aeterna.

zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPO.

zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(†) hilem Berdinae (ib. p. 137.). Congruenter ad protestanticum conceptum fidei statueret licet banc thesim: potest quispiam vere fidelis esse, etiamsi ne in anum quiddam dogma ecclesiae (intelligent ecclesie) protestanticam, ad quam pertinent) amplius consentiret. » Darmstadter, sea ib. p. 126.: « Ipse Dominus Ecclesiae vult varietatem; bene nisi voluissset, clarius esset locutus, a At clarissime loquitur a Domino consensum ita interpres et custos doctorum, ipsa Ecclesia catholica. Hac norma catholici intellectus negata consequitur utique varietas opinionum, non qua Dominus Ecclesiam cam voluit, quod opinari blasphemum est. sed qua homines nolunt audire, quam Dominus audire praecepit tamquam ac ipsum (Luc. X. 16: Matth. XVIII. 17.).

to s n t n rt nt s o pso n r s s
t r s tot s or tons (Neoluthcrani) ;
n t o n s ,sp t nt no Cr st t
no n nt or s on p r s n t s
ro r nt n s on t no nst,t on n E
s n n r nt ss ntq os
LKJHGFEDCBA s opos t tp ss t q
o pr n s no n Pseudoprophctaram).
E, o o p n o stor r ot st nt s p to q
ns ss q o n to , posteriori n rs r
nt q s t stor q n n ontr
t rr poss t on r n sso pr n p o ro
t st nt tat n ol propos ons r
s n q st on q nt s r r pos
gfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJHIG
s n t n o n st t n s
sto t ,p ton tt n n q o non pot st
ss ns Cr sto pso nst,t
orro nos r pr n tor t t s Cr sto nst
t t q o pso st p r p pro n nt s t
or ton n t t por or tons ont n r n
ps ss on posto E s r n t rn n non t
t n p t t r ons ontr n n tor t
t p r t r q nos r st t pr n p n p n n
t s n q tor t t E ons r nt s t
,p nt s pos s a t rn n pro r
ton q tot pr n po nn t r t s s
r t t non t st non ss s nq n st
st t n ns ontr to Atq s s rot st nt s s
ort o s on s t m pr t t o o n
rs s indijerentignum t rationalism s s r o
n d r s tt n ss st t t pr n p n
p n nt s t st nt t t pr n
p tor t t s t r s r n o tor t t o n
o nt t r E s t o t po
sto s os q tor s s ps s nt s non
s n n o q n s E s tor t t or tors
r nt ss pot nt porro s t t r ton

Christo et Apostolis acceptae traditionem, cuius origo saeculo demum XVI erat negatio ipsius principii Traditionis. Ita certe sic dicti **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** vero paulo pudentiores et pertaesi liuius auctoritatis Ee-formatorum concedunt ac defendant auctoritatem Ecclesiae divinitus institutam, simul tamen approbant lleformationem saeculi XVI; ii auctoritatem a Christo in sua Ecclesia institutam negant. simulque affirmant auctoritatem Ecclesiae quae aut nullibi existit sed adliuc futura est, aut quae orta est ex negatione auctoritatis Ecclesiae apostolicae. Ita, qui dicuntur *Neolutherani*. Totus ergo Protestantismus ille pseudoorthodoxus ingenti quadam contradictione sen potius contradictionum serie regitur ac sustentatur.

THESIS VII.

De incommutabili peMiratione eiusdem oeconomide post libros N. T. conscriptos.

" Magisterium autenticum divinitus institutum ad custodiam ei
• propagationem doctrinae ox Apostolorum praedicatione acceptae neque
• sua in functione mutalum neque auctoritate minutum est, ex quo N. T.
« libri conscripti sunt et Ecclesiis traditi; quod quidem tui ex prae-
• cedentibus corollarii instar consequitur, tain etiam speciatim ex ipsa
i ss. librorum origine historica et nativa dispositione deraonftratur. »

I. In snperioribus demonstravimus, magisterium successions apostolicae a Christo ipso Ecclesiae conditore, tutore, sponso ac capite esse institutum ad divinae doctrinae in-

(1) Ipsi Protestantes alianum factionum contra banc Eeformatomm et librorum symboliceum auctoritatem passim argumentantnr ita. ut ci auctoritatem Ecclesiae catholicae praeferendam esse fateantnr: a malie se, ainnt, sequi sanctiorem Traditionem et spiritaliorem Pontificem Ecclesiae catholicae quam has tabulas lapideas, quae non habent originem a monte Sinai » cf. lörg. I, p. 122. 130. etc. Contra eoa vero, qui iuxta doctrinam Keolntificanam Ecclesiae auctoritatem in docendo vindicant, deuionstrant banc Ecclesiam docentem non posse esse nisi Ecclesiam catholicam, atque ideo totam Re'formationem esse rebellionem contra auctoritatem divinitus instUntam: « si hanc auctoritatem Ecclesiae agnoscorem (ita concludit D.Schenkel adversus alternm Protestautem D.Stahl), ipsa logica ine cogeret transire ad Ecclesiam catholicam » lb. p. 135. Patet, eandem esse rationem Anglicanorum maxime vero Pusevistarum.

tegritatem servandam et propagandam; esse institutum verbis ac promissis disertis perpetuum usque ad consummationem saeculi in eadem functione et auctoritate non pendente ex mutabilibus adiunctis rerum et dotibus huianis, sed promanante ex praesenti tutela Christi et charismate Spiritus veritatis manentis cum successoribus Apostoloruin in aeternum; esse institutum non tamquam aliquid accidentale, quod aliquando salva Christiana religione abesse possit, sed tamquam principium et causam conservantem essentialium characterum professionis christianae. Atqui munus ita constitutum prorsus est inmutabile iu sua functione et auctoritate; nec potest Deus sibi ipsi contradicere efficiendo vol permettendo, ut oeconomia sub disertis promissionibus perpetuitatis et iudefectibilitatis ita a sc fundata transvertatur in aliam essentialiter diversam. Ergo sub quavis hypothesi eadem oeconomia manet immutabilia, et prout eam vult, ita et qualem vult, in praedicationi et custodiæ legatorum Christi commissa successu temporis vel integra vel ex parte libris inspiratis consignaretur. Inirno ex ipsa descripta natura illius organi semper viventfe divinitus instituti constat, sicut doctrinam sola praedicatione traditam ita etiam doctrinam libris consignatam, et huiusmodi divinos libros ipsos fore sub custodia et authentica interpretatione eiusdem semper vigentis successionis apostolicae.

II. Quod demonstrate ex characteribus successionis apostolicae divinitus institutae, intelligi etiam potest ex consideratione alterius termini, qui sunt libri sacri N. T.

1° Considerante- adiuncta, iu quibus libri scripti sunt. Antequam libri X. T. existerent, multo magis antequam omnes in canonem collecti legereutur in omnibus Ecclesiis, sane iam ipsae Ecclesiae pridem iuxta mandatum et institutionem Christi praedicatione et ordinatione apostolica erant. constitutae, in illis impositione manuum Apostolorum ordinati Episcopi, quibus praedicatio et Traditio Apostolorum commissa erat tamquam depositum fideliter custodiendum per charisma Spiritus Sancti, iisdemque erat iniunctum munus, ut et ipsi iuxta Christi mandatum alios per

vtlsrponmlifdcaVUTSRPONMLKIGECA

omnia quaecumque ipse mandaverat, et docere omnes gentes usque ad consummationem saeculi, ut illa viventes magister, oeconomia abolita deinceps unusquisque non amplius, quemadmodum eoque ex Christi constitutione et missione factum erat, doceretur ab authenticis Dei legatis. sed se ipsum ex libro scripto doceret. Id evidens esset, etiamsi interim concederetur, «l.versam doctrinam revelatam fuisse illis libris cons.g.atam; argumentum enim ducitur non tam ex decentia materiae quam ex forma docendi et modo proponendi et explicandi doctrinal...

Ceterum posita hac librorum historicæ origine et interna dispositione, quæ origini respondet, comprehensio totius revelatæ doctrinæ non nisi gratuita assertione alii rari po-
est. Cum enim nec singuli særi scriptores propositum habuerint totam doctrinam christianam suis libris comprehendere, nec ad unum totum constituendum quisque suam parte,, initis inter se consiliis conferre voluerint. sed ex diversissimis occasionibus singuli scripserint, quæ in Ulis adiunctis necessaria erant vel opportuna : potuit qui, lem Spiritus Sanctus, qui est auctor princeps Scripturarum, ita omnia dirigere, ut integrum corpus doctrinæ totius constitueretur etiam insecis scrijtoribus et præter eorum consilium, at hoc ita factum esse argumenta nullo de-
raonstrari potest, nisi iam supponatur, quod est in questione, voluisse Denm. ut Scriptura esset unus fons vel saltern completus codex, ex quo integra revelatio cognoscenda sit. Ex Christi mandato, ut Apostoli et eorum successores doceant usque ad consummationeiu sæculi omnes gentes observare omnia quaecumque ipse mandaverat, et ex promissione Spiritus veritatis docentis omnem veritatem et manente cum eis in æternum, per quem Christi testes esse iubentur usque ad ultimum terræ, certo constat universa,, revelationen, per authenticum magisterium in perpetua successione esse prædicandam ; at mandati, ut liane eandem revelationem iitegram libris consiliare,t , nec in verbis Christi ipsius, nec in dictis Apostolorum. nec in modo agendi et senbendi Apostolorum eorumque et reliquorum ss. senptorum, nec in dispositione, scopo et occasione libro-

tum, nec in persuasione Christianorum usque ad saeculum XVI ullui est vestigium. Quo ergo quaeso argumento id demonstrabitur, nisi antea ponas non esse eredendum verbo propagato per praedicationem, quam Christus d,serto et irrefragabilibus mandato ac promises instituit et omnem revelatam veritatem comprehendere iussit; sed solum esse eredendum verbo in Scriptura, quam praedicationi superaddidit quidem, nec tamen umquam omnem veritatem revelatam in ea comprehendendam esse aut iussit aut pro-

^{mls}Sed quidquid de hac Scripturae materiali plenitudine sit. de qua inferii» diendi locus erit, forma librorum turn singulorum turn omnium ea est, ut evidenter non suit scñpti ad universam religionem,« elristianam singulos fideles docendam independenter ab authentic magistreno (1). Ci. bta-pleton T. I. l. XII. e. 3.

3- In bisce libris ipsis non solum supponitur autuenu- cum magisterium in modo ipso scribendi.. ex quo apparet eos dirigi ad Cl.ristianos fide iam imbutos per praedicationem. et velnt in subsidium praedicationis in-^zz xwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWUTSRQPONMLKIJHGFCBAV aut etiam superadd! institutions, consilia, admonitiones, quae nisi iam praecognita religione Christiana nec intellig., „ec rite aestimari possent; sed etiam diserte fideles relegantur ad praedicationem iam perceptam et susceptam, at-one in ea permanere iubetur Rom. XVI. 17; 1. Cor. m W; XI 23-XIV. 33; XV. 1: 2. Cor. I. 18; Gal. I. 18; Phi- IV- 9; Coloss.'n. 6. 7:1. Thess. IV. 2; 2,Tl,ess. II. 15;2.Tim. II. 2; Heb. II. 3- Insuper in his ipsis libris designantur custodes

1) Fatentur id nunc hand inviti Protestantes. - Son praeciriri hoc loco potent, inquit Diderlein (Instit. Th,olog., vctuisse consilium. h-brorum N. T. quin totum et luculentum doctrinae christianae system» proponeretur; merito itaque ad monumenta doctrinae publicae rofngimus, cum quid vere tradiderint Apostoli, delinendum est. - Lossing id ipsum concedit et aOirnat (Op. t. X. p. 242, 243). ^{visrponmlkjihgfedcbaV} ^{TSRPNMLKIJHGFCBA} et Evangelistas» eo Consilio sna scripta odidisse, ut religio christiana» integro et pene ex eis derivati et probari possiti multo vero minus demonstrari potest, Spiritual Sanctum nihilominus practer consilium scribentium rem ita ordinasse ac disposasse. - Vide Ulustrissimum Kanol-der Hermentut. ed. 2. p. 330. 331.

depositi et doctores authentici perpetua serie sibi invicem successnri, per quos depositum fidei atque adeo etiam tle-positum, quod libris iisdem consignatum est, perpetuo cu- stoiliatur integrum et secundum verum suurn sensuin expli- cetur; hique ipsi in suo ministerio ac magisterio exercendo non priuium vel eerte non solum ad Scripturas, sed ad traditam et suscepta integram doctrinam praedicationis relegantur (vide thes. V. n. II.). Ergo editis libris inspiratis divinitus institutum perpetuum et semper vivens magiste- rium non est abolitin vel auctoritate diminutum; sed ei divinum instrumentum doctrinae est traditam conservan- dun,, explicandum, et adhibendum ad efficauiorem praedi- cationem et aecommodatiorem custodiam totius depositi fidei.

Sekolion. Reliquum est, ut difficultati occurramus, quae totam praecedentem demonstrationem impeditam reddere qnibusdam videtur, et quae serio et non sine supereillio a Protestantium doctoribus e. g. a Gerhardo movetur. a) Ex princijiiis catholicis supponitur et etiam in nostra argu- mentatione saltern indicatur, Scripturas ipsas suscipiendas est. Periphrasim vnde dicitur: „Scripturae sunt auctoritate organi Traditionis seu successionis apostolicae, ni- hilominus tamen haec auctoritas organi Traditionis unice hucusque probata est ex ipsis Scripturis, qui videtur esse *aratlus*, ut aiunt, *ciliosus*. b) Dicitur interpretatio ac in- telligentia certa veri sensus Scripturarum non esse inde- pendens ab organo Traditionis et authentico magisterio suc- cessionis apostolicae, sed ab hoc ipso organo et magisterio petenda; haec tamen ipsa auctoritas magisterii in inter- pretandis Scripturis probatur ex Scripturis. Vel ergo hunc Scripturarum sensum esse verum et legitimum creditur auctoritati magisterii; turn auctoritas magisterii probanda accipitur ut principium probationis, quae iterum est *petitio printipii*: vel hic sensus legitimus cognoscitur independen- ter a magisterio; turn independentia interpretationis adnit- titur et supponitur vera in *praemissia*, ut inleratur eius falsitas in *consequenti*, quo nihil potest esse absurdus. In *forma* utraque difficultas in unant contracta ita proponi potest; auctoritas organi Traditionis non potest demonstrari

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZY

ex testimoniis Scripturac, nisi eognitio auctoritatis et veri sensus Scripturarum supponatur antecedens et independen» ab auctoritate organi Traditionis; atqui in thliesibus anctoritas organi Traditionis demonstrator ex testimoniis Script.iaae; ergo supponitnr eognitio auctoritatis et veri sensus Scripturarum independens ab auctoritate organi Traditionis. Hoc autem ipsum propositum est bisce thliesibus demonstrare falsum; ergo supponitur verum, quod propositum est demonstrare faism.

Respondeo, *zpxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* demonstratio exScripturis, nisi supponatnr eognitio auctoritatis *omnium librorum. in omnibus locis so ri textus, et in omnibus fideWms, nēgo maiorem;* nisi supponatur eognitio auctoritatis quorundam librorum *in quibusdam locis*, et *in quibusdam fidelibus, subdistinguo maiorem:* nisi supponatur eognitio auctoritatis, quae est *ex ventatate librorum. conredo maiorem;* nisi supponatur eognitio auctoritatis, quae est *ex inspirativile librorum, nego maiorem.* Ulterius non potest institui demonstratio, nisi supponatur eognitio veri sensns, *distinguo mainrem :* nisi supponatur eognitio veri sensns *secundum totani amplitudinem doctrinar,* et nisi supponatur, *integran!* Teligionem cbristianam ex iis libris derivari posse a singulis independenter ab auctoritate organi Traditionis, *negi maiorem;* non potest institui demonstratio, nisi supponatur eognitio veri sensns quorundam *singulariuni teslimoniorum, subdistinguo maiorem:ms* supponatur, cognitionem hanc a quibusdam, *qui huic demonstratvni instituendae velperciipiendae sunt idonei,* obtineri posse/vaescindendo *non tamen deficiendo* ab auctoritate organi Traditionis, *concedo mainrem ;* nisi supponatur baec eognitio Scripturarum *omnibus accominodata, nega maiorem.* Pariter *distinguo minorem :* liaec demonstratio in nostris thbesibus instituitur tum *theclcgice,* ut distinctius secundum seientiam reddamus rationem fidei nostrae, tura *polemice* ut cam defendamus contra adversarios assumendo libros aliquos sacros ex generali demonstratione Christiana saltem ut *veraces,* vel etiam ut *inspīralos* ex principio admisso ab ipsis adversaras, *concedo minorem;* instituitur tamquam *neees-*

saria omnibus et per sese ad acquirendam priinam cognitionem auctoritatis in successione apostolica, *nego minorem.* Denique *distinguo mnsequens:* supponitur quorundam librorum *auctoritas vera itatis* ex demonstratione Christiana generali, vel etiam *inspirations* ex principio adversariorum, *concedo;* supponitur eognitio auctoritatis omnium librorum, *nego.* Porro supponitur, *sensum verum* certo intelligi posse *in bisce cloris determinatis locis* et ab iis, qui demonstration! percipiendae sunt idonei, *concedo;* supponitur posse *unum de certisq. revelatam* ex Scripturis determinari a singulis independenter ab auctoritate magisterii, *nego.* A<l illnd quod additur, respondeo: propositum est demonstrare falsum, posse universam revelatam doctrinam a singulis determinari ex solis Scripturis independenter ab organo divinitus instituto, et per charisma vcritatis idoneo ad custodiam et explicationem depositi fidei, *concedo;* est propositum demonstrare, nulla esse in Scripturis testimonia clara et evidentia vel generatim nullam posse ex eis institui convincentem demonstrationem, non excludendo quidem auctoritatem organi Traditionis, ab ea tamen prescinciendo, *nego.*

Videlicet tractatio nostra antecedens integra potest spectari *secundum obiecticum ordinera idearum,* ut ex insita ratione sese excipiunt et aliae ab aliis pendent, vel potest spectari *polemice.* Priori modo ex generali demonstratione Christiana utique supponimus, evangelia et scripta apostolica esse genuina; pariterque supponimus ex liorum librorum genuinitate demonstratam evangelicae narrationis veracitatem, atque bine ulterius ex faetis et verbis Christi jn evangelio eonsignatis consequi eiusdem Salvatori divinum auctoritatem (vide prolegom. p. 4.). His autem positis verba et facta Christi intelliguntur divina esse, et intelligitur doctrina eius esse revelata, etiamsi libri solum ut veraces, non autem ut inspirati interim assmannantur. Ex hoc jani principio progredita, et buie fundamento innititur tota nostra demonstratio. Unde nihil nisi generalera demonstrationem cbristianam supponimus. Si vero tractatio spectetur altero modo *polemice* adversus eos Protestantes, qui adhuc chri-

stiano nomine cense» possunt, absque petitione principum
ut commune utrimque fundamentum supponere possemus
divinitatem et inspirationem librorum sacrorum.

CAPUT II.

DB DIVINAR TRADITIONIS FORMALI RATIONES UT EXHIBETUR
IN CONSTITUTIONE ECCLESIAE INDR AB ABVO APOSTOLICO.

THESIS Vili. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

*Formalis ratio Traditionis démonstrala/• ex constitutione
et ex principiò Ecclesiae.* **ZYXWVUT**

... Iuta formam ac institutionem, quam ex evangelicis et apostolicis scriptis demonstravimus, Ecclesia aevi apostolici et sequentium deinceps aetatum constituita exhibebit in ceteris idoneis monumentis, et tum professione disertam tum constante modo agendi semper et ubique hoc nixa principio: successors esse Apostolorum, qui perpetua et ete et mutua cwmnitione coherentes per charisma veritatis custodia acpositum fidei, n « nihil detrahi, nihil addi possit coelestis dogmatis, quod semel revelatum esse sufficiat.

I. Cum agitur de ipsis principia ac fundamentis religionis christianae, de principiis quae non solum snnt in theoretica professione, sed quae practice in usum ita veniunt quotidie, ut ex iis universim lex credendi, tota fides et vita Christiana pendeat; prorsus evidens est, fieri non potuisse, ut Ecclesiarnm constitutio, docendi et credendi norma, ab Apostolis secundum Christi mandatum in universo orbe tradita ac disposita, in omnibus Ecclesiis longe lateque diffusis corrumperetur et mutaretur in aliam plane oppositam, quando Apostolis paulatim defunctis eadem Ecclesiae ab ipsis constitutae transierunt in successiones sequentes, non sane alia generatione repente substituta priori, sed continua serie pastoribus et plebibus prioris ac sequentis generationis inter se nexis, ac generationibus una alteri velut commixtis. Quare si in his sequentibus successionebus reperiuntur Ecclesiae ubique constitutae et gubernatae eo principio Traditionis, quod ex scriptis evangelicis et apostolica demonstravimus a Christo institutum, ab Apostolis secundum Christi dispositionem in usum deductum; ineluctabili argumento totius historiae comprobabitur, verum

sensus institutionis Christi et Apostolorum ilium esse. quae ex ipsis Scripturis superius proposuimus. Si igitur thesis nostra spectetur *polemice* adversus Protestantas, non appellamus ad testimonia et ad doctrinam antiquitatis christianae tamquam ad authenticam propositionem revelationis de principio et organo conservandae integritatis depositi, quam authenticam illi negant; sed appellamus ad an-

TSRQPONMLKJIHGFEDCBA tamquam ad *historicum*
testimonium *Jidei*, quod et illi et qnvis homines sanae

mentis agnoscunt, et negare non possunt; ex quo scilicet
j h g f e d c b a z y x w v u t s r o p o n m l k j i h
 tesamomo intelligamus, quid universa antiquitas ut insti-

tutione ac doctrinam Christi et Apostolorum crediderit, et semper ac ubique professus sit. Ex hac vero testificatione inferimus, sensum verbi Dei quod et ipsi in Scripturis agnoscunt, de Traditionis principio non posse esse alium, nisi quem universa antiquitas theoreticæ et practice semper et ubique professus est, et Ecclesia catholica adhuc proficitur; idque inferimus non propter supernaturalem auctoritatem testantium ab adversariis negatam, sed propter historicam impossibilitatem mutationis et corruptionis, quæ continuo post Apostolos in ipsa fundamental principia Ecclesiæ Iesu Christi inducta supponi deberet. Hanc confirmationem antiquitatis christianæ saltem practice ne ipsi contra Protestantem negant, qui cum hoc non etiam rationem exerunt;

[illegible]

stiano nomine censi possunt, absque petitione princip
ut commune utrimqne fundamentum supponere possemus
divinitatem et inspirationem librorum sacrorum.

CAPUT II.

DB DIVINAR TRADITIONIS FORMALI RATIONS UT F.XHIBETUR
IN CONSTITUTIONS ECCLESIAE INDE AB ABVO APOSTOLICO.

THESIS Vili. zyxwvutsrqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Formalis ratio Traditionis demonstrat ex constitutione
et ex principio Ecclesiae.

. Iuta formam ac institutionem, quam ex evangelici et apostoli™
. scriptis demonstravimus, Ecclesia aevi apostolici et sequentium dein-
. ceps aetatum constituta exhibetur in ceteris idoneis monumenti*, et
> tutu professione diserta tura constante modo agendi semper et ubique
> hoc nixa principio : successors esse Apostolorum, qui perpetua -crie
> et mutua cwnmunionne collaerentes per charisma veritatis custodia-
. acpositum Mei, nt « nihil detrabi, nihil addi rossit coelesti dogma-
> quod semel revelatnin esse suifficiat.

I. Cum agitur de ipsis principia ac fundamentis reli-
gionis christianae, de principiis quae non solum sunt in
theoretica professione, sed quae practice in usum ita ve-
niunt quotidie, ut ex iis universim lex credendi, tota fides
et vita Christiana pendeat; prorsus evidens est, fieri non po-
tuisse, ut Ecclesiarnm constitutio, docendi et credendi nor-
ma, ab Apostolis secundum Christi mandatum in universo
orbe tradita ac disposita, in omnibus Ecclesiis longe late-
que diffusis corruiperetnr et mutaretur in aliam plane
oppositam, quando Apostolis paulatim defunctis eadem Ec-
clesiae ab ipsis constitutae transierunt in successiones se-
quentes, non sane alia generatione repente substituta priori,
sed continua serie pastoribuset- plebibus.prioria ac sequentis
generationis inter se nexis, ac generationibus una alteri vel-
ut commixtis. Quare si in his sequentibus successionibus
reperiuntur Ecclesiae ubique constitutae et gubernatae eo
principio Traditionis, quod ex scriptis evangelicis et apo-
stolica demonstravimus a Christo institutum, ab Apostolis
secundum Christi dispositionem in usum deductum; inelu-
ctabili argumento totius historiae comprobabitur, verum

sensum institutions Christi et Apostolorum ilium esse ,
quei ex ipsis Scripturis superius proposuimus. Si igitur
thesis nostra spectetur polemics adversus Protestantes, non
appellamus ad testimonia et ad doctrinam antiquitatis chri-
stianae tamquam ad authenticam propositionem revelatio-
nis de principio et organo eonservandae integritatis depo-
siti , quam authenticam Oli negant ; sed appellamus ad an-

tiqum tamquam ad historicum
testimonium Jldel, quod et illi et qnvis homines sanae

conferre ut sicut verum esse
testimonio intelligamus, quid universa antiquitas ut insti-

ntionem ac doctrinam Christi et Apostolorum crediderit,
et semper ac ubique professsa sit. Ex hac vero testifica-
tone mferimus, sensum verbi Dei quod et ipsi in Scri-
pturis agnoscunt, de Traditionis principio non posse esse
aliu, nisi quem universa antiquitas theoretice et practice
semper et ubique professsa est, et Ecclesia catholica adhuc
profitetur; idque inferimus non propter supernaturalem au-
ctoritatem testantium ab adversariis negatam. sed propter
historicam impossibilitatem mutationis et corruptions, quae
continuo post Apostolos in ipsa fundamental principia Ec-
clesie Iesu Christi induota supponi deberet. Hano vim tes-
timoni antiquitatis christianae saltern practice ne ipsi qui-
dem Protestantes negant, qui eum fide non etiam rationem
exuerunt; hinc eorum sollicitudo eorradendi testimonia ve-
terani , quae ex contextibus abrupta suam in sententiam
torqueant, et eadem arte eludendi, quae principini catho-
i a™ Jemoiistrant. Ceterum nec unica nec praeoipua ratio
determinai modum et valorem tractationis theologicae no-
bis est polemica, cum longe potior sit intelligent distincta
doctrinae fidei, et in praesenti fundamentorum fidei, ex qui-
te rite intellects confutato errorum sponte consequitur.
Hisce declaratis ad demonstrationem theseos accedimus.

I°. Apud Patres primae, secundae, tertiae successions et
demepps in omnibus Ecclesiis oriens et Occidents est axio-
matis instar constans sententia, continuum successionem
pastorum et doctorum divinitns ordinatam non interrupta
sene cum Apostolis cohaerentem esse organon visibile ad

(1) Clem. Rom. op. 1. ad Corinth. n. 42. 44. (Vide supra p. 33.), in qua epistola, ait s, Irenaeus (III. c. 3. n. 3.), "reparat Clemens Corinthiorum Idem, et quum nuper ab Apostolis acceperant Traditionem."
 * 2 - Hegesippus (medio saec. II.) in quinque commentariis litteris... scribit, se Eomam usque proficiscentem plurimos Episcopos adisse et ab omnibus unam eandemque accepisse doctrinam... Romae vero com-
 essem, inquit, secessionis (PontiGeum) seriem composui usque ad Anicetum, cuius diaconus erat Eleutherus, et Aniceto successit Soter, post hunc Eleutherus. In singulis urbibus ita habet, scripsit praedicant lex et prophetae et ipse Dominus » apud Euseb. H. E. I. IV. c. 22.
 (3) Cf. Angustai dictum in Io. tract, 29. n. 6: a Filius est **ΥΙΟΥ** **ΠΑΤΡΟΣ**.
Patris. » Nazianzeno (or. 30. al. 30. n. 20; Filius cat « *definitio* *Patris* »
 («¹» opo; spo, r. g(Copivov).

post Tertullianum adversus haereticos disputantes necesse habuerunt data opera totam doctrinam de Traditione ac Traditionis organo inultis declarare et defendere. Convenit Irenaeus cum Gnosticis in principio communi, praeter Scripturas esse etiam Traditionem a Christo et ab Apostolis acceptam. Verum, haeretici Traditionem iactabant occultam ad quae est ab Ecclesia non recepta. Irenaeus ex opposito ostendit, Traditionem esse publicam in Ecclesia universa, eiusque organon esse successionem Episcoporum inde ab Apostolis, quo doctrinae integritas semper servetur. Cum ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ex Traditione, quia non possit ex his inveniri Veritas ab his, qui nesciunt Traditionem: non enim per litteras traditam illam, sed per vivam vocem... Cum autem ad eam iterum Traditionem quae est ab Apostolis, cum per successiones presbvtorum in Ecclesiis

il) De Polycarpo legendus est Irenaeus III. c. 3. n. 4,

Vide etiam Cyprian, *ep.* 2. ⁹; Athanas. de decret. Xi
caen. n. 2.; Epiphani. haeres. 2. ^{n.} Carpocratianorum;
haeres. 5. ^{n. 3.} Melchisedecian.); Optatum contra Par
men. ^{n.} 1. n. 2. 3. August. de utilit. credendi c. 3. contr.
epist. fundamenti c. 4.; ep. 3. al. ^{n.} 5. n. 2. ad Genezosum;
ep. 18. al. 5. n. 3. 2. ad Dioscorum; Vincent. Lirin. Comm
nit. c. 9. 33.

saltern testes praesentes princepsiorum quibus Ecclesiae regebantur, repetunt et inculcant hoc esse munus, hanc solli- tudinem praecipuum Episcoporum, ut doctrinam a maioribus acceptam tradant integram tamquam depositum suis successoribus, ut Agnitio vera est. vviasts i)/Ilii) doctrina Apostolorum. et antiquorum Patrum. To pyaiov v.r.s. exXixiis*; uucTixifa) in universo mundo, et character corporis Christi secundum successiones Episcoporum, quibus illi eam quae in unoquoque loco est, Ecclesiam tradiderunt : quae pervenit usque ad nos custoditione Scripturarum tractatio plenissima, neque additamentum neque ablationem recipiens, et lectio sine falsatione et secundum Scripturas expositio legitima et diUigens et sine periculo et sine blasphemia» Iren. IV. c. 33. n.8; cf. 1. c. 40. n. 2. «Nobis, inquit Tertullianus, nihil ex nostro arbitrio inducere licet, sed nec eligere (1), quod aliquis de arbitrio suo induxerit: Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quidquam ex suo arbitrio quod inducerent, elegerunt; sed ac- ceptam a Domino disciplinam fideliter nationibus assignave- runt i Tertull. Praescript. c. 1. cf. c.9. Augustinus appellane contra Pelagianos ad sanctos et in sancta Ecclesia illustra- antistites Dei» eorum auctoritatem hac potissimum ratione probat: quod inveniuntur in Ecclesia, teneantur; quod didi- cerunt, docuerunt; quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tra- diderunt» contr. Julian. II. n. 34. Vide Eecognitiones Cle- ment. Vili. n. 3. Galland. T. II. p. 298.; Athanas. ad Serapion. ep. I. n. 28; Basii, ep. 1. c. T. III. p. 33; Epiphan. haeres. 5. n.3; Lirinens. Commonit. n. 24. 2. 2. 3. 2.

Testimonium celebre est Irenaei¹. El. c.3, qui ad de

(1) Alludi ad nomea oiprat, quasi latine *zyxvutsrqponm*

- m -zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

monstrandum Traditionem Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia, » ratis esse testator indicare maximae et antiquissimae et omnibus cognitae, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romae iundatae et constitutae Ecclesiae earn, quam habet ab Apostolis Traditionem et annuntiatam hominibus idem per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos, quoniam nimis ruius ad hanc Ecclesiam propter potentiorum principalem necessesse est omnem eorundem 2) Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, consensata est 3) ea quae est ab Apo-

stolis Traditio. » Traditionem praedicationis et consensionem totius Ecclesiae vide egregie descriptam ab Irenaeo c. 2. n. 2. V. c. 2. n. 1. Efficacissime Tertullianus : a Ecclesiae Apostoli) apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei et semina doctrinae ceterae exinde Ecclesiae mutuae sunt, et quotidie mutantur, ut Ecclesiae tiant ; ac per hoc et ipsae apostolica « deputantur ut soboles apostolicarum Ecclesiarum... Dum una omnes, probant unitatem, dum est illis communicatio pacis et appellatio fraternitatis et contesseratio hospitalitatis, quae iura non aliter probati debere nisi per eandem Ecclesiam, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis praedicando tam viva, quod aiunt, voce quam per epistolas postea. Si haec ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quae cum illis Ecclesiis apostolicis matricibus et originalibus fidei conspi-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) Si assuetus legitur, et littera n ex nota poliorum; io ceteris Claramont. habere potentiorum. Quia textus graecus Irenaei desideratur, coniecturas diversas proposuerunt eruditores: Sia trv ixawoipav ap' r, y Griesbach- R AMROV NIJITEOV Salmassias; JBPFEPOV » OT IOV Massuetus; Siayerjajav npeTiv Thiersch. Verum P. Schneemann in praefata dissertatione, qua verum sensum huius loci illustravit et adversus dissolutiones Protestantium vindicavit (in Ephemeride Der Katholik 1867. T. XVII. p. 419.), comparando omnia loca in quibus vox principalis occurrit, siu minus certum saltem probabilissimum ostendit, graece fuisse eovvety. Ceterum quodcumque ex his vel geminis nominibus supponatur, ex contextu et tota argumentatione Irenaei clarissimum est, non posse significari nisi potentiorum potestatem, principatum, primum Ecclesiae Romanae; in hac enim principalitate Irenaeus constituit fundamentum et principium unitatis fidei omnium Ecclesiarum seu totius Ecclesiae universalis. Discrimen solum est, quod vox oovvety etiam per se et etymologicè spectata non admittit aliam significationem, à /i, et /i-m-ant per se fortasse sensus ambigui determinantur ex ipso contextu ad hanc significationem principatus ac primatus, quam certe expressit vetustissimas et forte Irenaeo coaevae interpretis per potentiorum principalitatem. Sicut Irenaeus Romanae Ecclesiae principalitatem, ita Cypriani (ep. 65. p. 86.) appellat a Petri cathedram aeternae Ecclesiae principalem; » Augustinus - Romanam Ecclesiam, in qua semper viguit apostolicae cathedrae principatus » (ep. 43. n. 7.); - Apostolatus (Petri) principatum cullibet episcopatu praefarendum, » ut adeo - distet cathedram gratia a do Bapt. I. II. c. 1. n. 2.

(2) 2\$fiu » i. e. concordare. Confer: . qui ex variis et differetibus gentibus in unam cohortem fidei connoctentes Hunt homines n Iren. I. IV. c. 21. n. 3.

(3) Pronomen in qua pertinet ad Ecclesiam Romanam; sensus enim est, ab omnibus Ecclesiis seu ab omnibus qui sunt undique fideles, in

Ecclesia Romana tamquam in principio et in causa unitatis fidei conservato esse Traditionem Apostolicam; sicut Optatus dicit loco mox citando, » in una cathedra Petri unitatem ab omnibus servari. » Quoad rei summam non magni interesset, si quis concederet, particulam in qua referri ad nomen propinquius omnem Ecclesiam. Tum omnis Ecclesia in qua ab omnibus fidelibus ubique terrarum conservata est Traditio, non posset esse nisi tota universalis Ecclesia una (« Xnav, sicut paulo ante dixit » Traditionem Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia », et alibi (I. II. c. 9. n. 1.) dicitur » Ecclesia una per universam orionem accepisse ab Apostolis Traditionem. » Significaretur ergo: cum Ecclesia Romana necesse esset consentire Ecclesiam universalem, in qua Ecclesia oiversalis semper integra conservata est Traditio; ratio autem huius necessarii consensus simulque consequentis ex hoc consensu conservatae unitatis et integritatis in doctrina tradita collocatur in potentiori principalitate eiusdem Romanae Ecclesiae. Per se patet, distinctionem quae hic iniici videtur, inter Ecclesiam Romanam et universalem, non esso separationis sed unionis sicut inter caput et totum corpus. Haec testimonio Irenaei conferenda sunt verba Nicolai I. Pontificis ep. ad Photium. » Cum universa credentium multitudo ab sancta humano Ecclesia quae omnium caput est Ecclesiarum, doctrinam exquirat, integritatem fidei deponat, delictorum veniam postulet, necessarium est, ut magnam nos curam qui ad hoc vocati sumus, adhibeamus » ; Eard. T. V. p. 1046.1.

rat, meriti deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiae ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Leo accepit.... Communicamus cum Ecclesiis apostolicis, quod nulli doctrina diversa : hoc est testimonium veritatis 5 Tertull. Praescript c. 20. 21; cf. 3 2. 3.

Consulantur Cyprian, de unit. Ecclesiae p. 95; ep. 4 2. p. 5 (ep. 52 p. 3, ed. Baluz.); PP. Antiochen. contr. Pani. Sarcosar. ep. synod. inter Opp. Dionys. Alexand. ed. de Magistris p. 280. 281.; Athanas. de decret. Nic. Synodi n. 4; Episcoporum Aegypti ep. apud Theodoret. Hist. Eccl. r. V. c. 3; Basii, ep. 25. al. 2; phan. haeres. 3. p. 202. ed. Petau.; Optat. VII. n. 5; Angust. cont. litt. Petilian. II. c. 3; Cassian. de Incarnat. I. c.; Lirinens. Commonit. n. 4. 8. 3 8. 3 9; Leontius cont. Xestor. I. Galland. T. XII. p. 101.; Episcopi orientales ad extinguendum schisma Acacianum et postea Photianum in VII. Synodo subscribentes professioni fidei a Pontifice Hormisda et Hadriano II. propositae Hard. T. H. p. 101. 102.; T. V. p. 385. S. coli. 1029; Agath. Pontifex ep. ad Imp. Hard. T. H. p. 1030. 1031.

Hanc a Christo ipso institutam unitatem et consensum nem Episcoporum quae per unionem et consensum cum successore Petri efficiatur et conservetur, tamquam criterium integritatis doctrinae declarant praeterea ss. Patres, dum eandem describunt in ipsis Apostolis ut repraesentantibus totam suam successionem vide supra p. 3 2. sq.). a Negare non potes, inquit Optatus Donatistae Parmeniano, scire to in urbe Roma Petro primo cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde et Cephas appellatus est : in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, nec ceteri Apostoli singulas sibi quisque disiunctas defenderet, ut iam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret Optat. II. n. 3. Galland. T. V. p. 101. Cf. Tertull. contr. Marcion. IV. c. 2; Hieronym. ep. 12. n. 8. ed. Vallarsi); August. contr. Faust. XXVIII. c. 4; Theophil. Alexandrin. ep. ad Episcopos Aegypti Galland. T. VII. p. 101. 102. Sophron. ep.

synod. ad Serg. CP. Jecta in Synodo VI. Harduin. T. in p. 102. 103).

Sollicitudo ss. Patrum enumerandi et demonstrandi per quam propter potentiorum principalem necesse est omnem convenire Ecclesiam, profecta est ex eodem studio et directa ad eundem finem, ut scilicet immediate demonstrent successionem vere apostolicam custodum fidei, et mediate ex communione Ecclesiarum inter se et cum Ecclesia Romana omnium membrorum et totius corporis unitatem contra haereses et schismata fidei apostolicae. Ad hunc scopum continuam Seriem successorum Petri se consignasse diserte profitentur Irenaeus III. c. 3; Ephraem Syrus apud Asseman. Bibl. Orient. T. I. p. 129; Optatus II. n. 3; Epiphanius haeres. 2. n. 1; Augustinus ep. 3. al. 5. n. 2. cf. Tertull. Praescript. c. 32. Nemo miratur, inquit Epiphanius post descripta omnium Pontificum nomina, quod singula tam diligenter percurrerim; per haec enim Veritas perenniter manifesta ostenditur.

Eni vero petra super quam Christus suam aedificavit Ecclesiam, ut portae inferi non praevalcant adversus eam, Petrus nempe in sua perpetua successione iuxta institutionem Christi Matth. XVI. 18.) est principium unitatis visibilis, qua tota Ecclesia una est in communione et fidei consensione; atque ita petra a Christo posita intelligitur esse causa formalis, ut Ecclesia docens sit unum corpus per assistentiam Spiritus Sancti tamquam per causam efficientem infallibile in suis definitionibus ad conservandum et explicandum fidei depositum. Corpus nempe Ecclesiae docentis non est simpliciter Ecclesia docens, cui promissa est assistentia Spiritus veritatis et tutela Christi in docendo, nisi quatenus suo visibili capite velut informatur, ut sit simpliciter Ecclesia docens, eaque constituta sub assistentia Spiritus veritatis, per quam est infallibilis. Ideo dixi, causam formalem seu velut formam constituentem corpus infallibilis esse caput visibile ipsius corporis; causa vero efficient infallibilitatis nec est nec esse potest alia nisi assistens Spiritus veritatis.

zyxwvutrsqpomnlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

visrponmlfcdcaVUTSRPONMLKIGECA

Verum ut Petrus in perpetua sua successione principium, ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ et continendo Ecclesiae unitatem in petra, ad hunc tmen, Christus rogavit, ut fides Petri perenuiter permanentis non deficiat in suo hoc officio et munere divinitus imuncto, contulitque petrae per se spectatae firmitatem, cui inniteretur perpetuo firmitas Ecclesiae, quae in hac umone cum petra et per petram a Christo Deo est constitnta columna et tirmamentum veritatis. Ideo in successore Petri per se spectato infallibilitas ad doctrinas fidei sua defiuitione proponendas et decideudas eiusdem rationis est ac in toto corpore Ecclesiae docentis suo capiti unitae. Sed haec alium postulant locum et longe ampliorem tractationem.

3". Iam hoe principium, quod successio apostolica sie unita ac consentiens *sub assistentia est Spiritus Sancti*, inde ab Ecclesiae primordiis constituit summam et fastigium totius doctrinae de authentico organo Traditionis. Semper et ubique explicita vigeat professio , causam efficientem, per quam in successione perenni et in unitate custodum fideim

Scripturis emitti » Iren. I. III. c. 4; c. 24. n. 1; I. V. c. 20 n. 2. Legantur Ignatius ad Magues. n. 7; Theophil. Antiochensis ad Autolyc. I. I. n. 14; Clemens Alexand. Strom. VII. p. 755; Tertull. Praescript. c. 19. 8f; Origen. de Princ. praefat. ; Cyrill. Hierosol. catoches. XMU n. 26 27; Hieronym. dialog. contr. Lucifer. (ad finem); Angustili. de util. cred.; contr. ep. fundament. c. 4. 5.

II Si a constanti et universali doctrina Cucus exposita praeseindatur, modus agendi et practice iudicande ventate vel falsitate dogmatum ac sententiarum. quae in quaestionem vocabantur, semper et ubique observatus id ipsnm quod diximus, evidenter demonstrat, totam nempe antiquitatem christiauam hoc principio informata... hoc fundamento nixam: integre conservati et tradi revelationem per consentientes pastores et doctores Ecclesiae a Christo datos (Eph. IV. 11.); ideo liunc consensum in doctrinam tamquam revelatam esse criterium certum Traditionis divinae inde ab Apostolis derivatae; ac proinde quamvis doctrinam novam repugnantem tali consensui hoc ipso repugnare revelationi ac Traditioni divinae.

1°. Tamquam argumentnm princeps, contra quod nulla valeret exceptio, ad demonstrandam doctrinam revelatam et ad convincendum errorem oppositnm semper valebat illud: a sio credit quae sub coelo est, catholica Ecclesia, et omnes Episcopi consentiunt nobiscum » Conc. Antioch. contr. Paul. Samosat. (Mansi T. I. p. 1033.); Conc. Nicaen. in fine symboli; Concilia subsequencia. Vide Athanas. de Synodis n. 5; ad Epictet. 3; Augustin. de Baptism. I. II. c. 9. n. 14; I-VH. c. 5; Cyrill. Alex. ep. synodica 3. ad

Matc. I. IV. c. 5.; contra Novatianus Cyprian. ep. 32. ad Antonia., et alibi; contra Semiarianos Basii, ep. 204. al. 75. ad Neocaesareenses; contra Apollinaristas Gregor. Nazianz. ep. 1. ad Cledon. T. II. p. 84. (ed. Maurin.); in schismate Antiocheno Hieronymus ep. 15. n. 2. ed. Vallarsi al. ep. 57; contra Donatistas Optatus I. II. n. 3. 5. 11. (Galland. V. p. 471-473.) et Augustinus ep. 43. al. 162. n. 1. 7. 19; ep. 44. al. 163. n. 3. 6; contra Monophysitas Episcopi orientales in professione fidei praescripta ab Hormisda Pontifice, et contra Photianos in Synodo VIU. (Harduin. Conc. Collect. II. cc. supra).

2°. Quoniam doctrina fidei tradita est a Beo Apostolis, ab Apostolis Ecclesiae, et iugitor conservata a subsequentibus pastoribus et doctoribus; hinc semper appellatum est ad antiquitatem doctrinae ab haereticis impugnatae; antiquitas autem demonstrabatur ex testimonio et consensione Patrum antecedentium. Vicissim eadem ratione demonstrabatur oppositae doctrinae novitas, et propter ipsam novitatem damnabatur, quod repngnaret fidei a maioribus acceptae. Unde principium alterum: sequendam *antiquitatem*, de qua constat ex Traditione; omnem doctrinae *novitatem* oppositam arcendam esse. « Id verum, quod prins; id prius, quod ab initio; id ab initio, quod ab Apostolis » Tertull. cont. Marc. IV. c. 5. a Nihil innovetur, nisi quod traditi est » (1) Stephanus I. Pontifex (apud Cyprian. c. 74.)

(1) Verba Stephani in cansa rebaptizantium quoad grammaticalem constructionem aliquantisper singlulariter conspici possunt cum verbis Patrum Chalcedonensium in vetusta versione latina (Hard. II. p. 660.), ubi aint de epistola Leonia Pontificii: **zyxwvutspnukihghfedcbaXVU**

Hinc ad singulorum sive Episcoporum sive fidelium orthodoxiam probandam appellatum est ad communionem cuius

II. cc. supra).

(1) Verba Stephani in eansa rebaptizantium quoad grammatical-
constructionem aliquantisper singulariter conferri possunt cum verbis
Patrum Chalcedonensium in vetusta versione latina (Hard, II, p. 660).
alii aiant de epistola Leonis Pontificis: **zaxpaxiawponmiki**
o SS. PP. *annuante* *eli*, *venerabili* **Zomann** Pontifex *innovati*
q. **qjji** r: saXit j taw xupw ratipwy xco?7Xq[otij]j **TITULI** 6
Oiojfr. mi **IV**:⁷ xaxpaxiawpon jnoipoi). **Ensebia** (H. E. VII. e. 3), ait:
«Stephanas nihil rcteni *intectum* *practer* *Traditionem* *qua* ab *initio*
clibnaret, *innovandum* *ratns* est» (PR, WY II wipwriw r: **tiX** xpiw

.) zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZY

u Desinat ineesere novitas vetustatem - Coelestinus I. Pontif. ep. 21. n. 2. « Nihil liceat novitati, quia nihil adici oonvenit vetusta » » Xystus IH. Pontif. ep. 6. n. 7. cf. Vincent. Lirinensem e. 43. Hoc modo damnati sunt Gnostici alique vetusti haeretici (Iren. III. 4; V. 20; Clem. Alex. Strom. VII. p. 762. 764; Tertull. Praescript. 8.9. 10.25. 26; contr. Praxeam c. 2; contr. ilare. IV. 5.); dissidentes de valore baptismi haeticorum (Stephan. Pontifex apud Cyprianum ep. 74. ad Pompei, et Lirinens. n. 9. 10.); Novatiani (Pacian. ep. 3. n. 1. 2.); Ariani in Concilio Nicaeno (Athanas. de Synod. n. 4. 9; Hilar. ad Constant.

I. II. n. 4); Apollinaristae (Greg. Xaz. ad Cledon. ep. 2. T. II. p. 97.); Nestoriani in Concilio Ephes. (Cyrill. ad Clericos suos n. 10. ed. Garner. Opp. Mani Mere. T. II. p. 81; Lirinens. n. 42.); Eutychediani in Concilio Chalced. (Hard. II. p. 650.); Pelagiam ac Nestoriani a Coelestino et Xysto Pontificeibus (Coelestin. ep. 21. ad Gallos; Lirinens. n. 43.); Monotheletae in Concilio Lateran. sub Martino I. (Hard. III. 887.). In his et in aliis omnibus semper erat « negotii exitus usitatus et solitus : retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas » (Lirinens. n. 9.). Conf.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

tipwivwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA
« ori . Défension » Cleri Gallicani » I. IS. c. 3, istud nihil innovetur referri ad hominem suscipiendum in Ecclesiam, at s;nsus sit, nihil prae- ter id quod traditum est, esse in homine innovandum, nempe at rever- sis ah haeresi manns imponatur ad poenitentiam. Secndum modum lo- quendi Scripturae' et PP. dici quidem potest homini innovatio per baptismum. sed innovatio (OTWII) sen regnera Ho per poeniten- tiam nulla est (cf. Deh. VI. 6.). Stephanos itaque vetat innovationem circa Traditionem: nihil novi inducatur, nisi (sed) hoc tantum servetur, quod traditum est, ut manus imponatur io poenitentiam. Ita ipse Cy- prianus verba iulellexit. » Praecepit (ioqoit I. c.) nihil aliud innovari, nisi quod traditum est] quasi is innovat, qui unitatem tenens unum baptismum uni Ecclesiae vindicat, et non illo ntique qui unitatis oblitus mendacia et contagia profanae tinctionis (baptismatis haeticorum) osurpat. • De impositione mannra in poenitentiam vide dissertationem Petri Coostant ;Epistolae RR. PP. p. 238. sqq.'.

Ceterum si verba Stephani per se speectentur, directe non definiunt quaequestionem fidei; sed continent praeeptum traditae disciplinae invio- labilitati scrvandao, quae pro fundamento habet doctrinam fidei » post Cypriani passionem - directe et in se definitam. Verba Stephani sunt : « si qui8 de quacumque haeresi venerit ad vos, nihil innuvertur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam » (apud Cyprian. ep. 74. ad Pompei.). Nimirum Augustinus ait, « nondum erat diligenter illa baptismi quaestio pertractata; sed tamen saluberrimam consuetudine™ teneat Ecclesia in ipsis quoque scilicet illis ethaere- licis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est » (de Bapt. I. II. n. 12.). Uae saluberrimam consuetudinem Romanns Pontifex servati praecipit, quin tamen ipsam de ministro baptismi doctrinam, cui illa innititur, directe et explicitie definirei. Ideo Cyprianus ab imitate Eccle- siae abscissns non est, atque hoc sensu dici potest, controversiam non directe ac immediate de fide, sed disciplinarem finisse.

Porro in appellatone ad Patres antecessores non tam potius quod erat quod innovetur, derivationem ab Apostolis, quam potius argumento theologico ex consensu antecedenti inferre absolutam antiquitatem et apostolicitatem doctrinae; quia videlicet ratum erat et apud Christianos extra controversiam, Patres consentientes numquam tradidisse tamquam fidei doctrinam nisi quod ipsi accepissent, nec docuisse nisi quod a suis antecessoribus didicissent (cf. supra p. 69.). Ideo in appellatione ad antecessores, etiaui testificatio consentiens proxime antecedentium sufficere, nou autem antiuissimorum Patrum directa testimonia in medium adducere necessarium iudicabatur, ut de sententia etiam antiuissimorum et de apostolicitate doctrinae constaret. Ita saeculo V°. Patres Concila Ephesini tamquam ad testes irrefragabiles doctrinae apostolicae appellant ad Patres antecessores decern, inter quos duo soli (Cyprianus et Felix Pontifex) sunt saeculi HI'., reliqui omnes IV'. vel etiam V'. (vide Lirinens. n. 42.). Leo M. ep. ad Leonem Augustini appellat ad sex Patres, quorum tres saec. IV'. alii tres V. Hard. H p. 65. Inter 25 Patres citatos ah Augustiro I. I. contr. Julian. duo soli (Irenaeus et Cyprianus) vetustiores sunt saeculo IV°. Pariter saeculo VII", in Concilio Lateranensi sub Martino I. inter 20. Patres citatos nonnisi duo vel tres crant aut saltern putabantur esse superiores saeculo IV°. (Iustinus, Hippolytus, Dionysius Areopag.) Harduin. III. p. 858. In synodo sexta tum scilicet in epistola Agatho-

•lis ibi recitata torn a Concilio ipso appellantur 15 Patres, quorum nullus floruit ante IV. saeculum Hard. III. p. 1094. 1202. sq.)

Concludimus confessione hominis Protestante Htlnscher, qui rei evidentia convictus saltern factum agnoscit (Histor. dogmat. T. III. p. 132.). « Etiam si, inquit, nulla diserta testimonia in promptu essent de auctoritate et usu Traditionis, eius tamen vis et momentum ex multis indiciiis se proderet. Inde enim orta est illa sollicitudo in quavis sententia immo in quovis termino theologico suspicionem novitatis amovendi; inde Episcoporum, synodorum, et symbolorum protestatio tam frequens et expressa, nihil nisi acceptam a sanctis antecessoribus doctrinam proponi; inde Studium in controversiis fidei doctrinam confirmandi auctoritate veterum, et oppositam arguendi novitatis; inde diligentia in Conciliis colligendi testimonia antiquitatis, quibus suam definitionem conformarent.... Haec scilicet demonstrant, habitum l'uisse criterium verae doctrinae, ut Athanasius ait (de Decretis Nie. n. 4.), cum omnes inter se consentiunt, et nec inter se nec a Patribus discrepant. »

THESIS IX.

*De constitutione visibili organi Traditionis
accommodatissima muneri iniuncto.*

u Quamvis suprema ratio, ex qua perennis conservatio integritatis doctrinae et certitudo ac securitas de hac conservatione oritur, ait « promissors et coliatum a Christo perpetua charisma veritatis; ipsa » tamen visibilis constitutio et communio custodum fidei quovis tempore » ita se habuit, ut secundum snavem Dei providentiam muneri ingiter » conservandae Traditionis piene respondeat. »

Sine dubio causa adacquata, qua per successores Apostolorum efficitur et infallibiliter certa redditur conservatio revelationis pridem consummatae, est Spiritus veritatis, qui successoribus Apostolorum perpetuo assistit iuxta promissiones Christi, quas et per se claras et hoc sensu ab upiverso nomine christiano inde ab Apostolis intellectas esse in superioribus thesibus demonstravimus. Quia vero

Spiritus Sanctus successoribus Apostolorum non adest tamquam praeconibus novae revelationis, sed tamquam custodita» depositi (th. V.), neque adest percontituiiias revelationes sed per assistentiam, directionem, et tutelant, ne umquam » eat in errorem quamlibet studiosissima speculatio » et diligentia humana; ideo elementum huivanum, humana inquam actio, inquisitio, sollicitudo et solertia non excluditur, sed immo secundum suavem Dei dispositionem requiritur, estque hoc ipsum elementum humanum sub actio, ne et directione Spiritus Sancti velut corpus visibile informatum spiritali charismate invisibili. Quare operae pretium erit ipsum subiectum visibile ministerii instituti ad custodiam fidei considerasse distinctius, ut intelligamus, qua perfectione ipsum hoc ministerium etiam secundum elementum visibile quovis tempore suo muneri respondent.

Dicimus itaque a) unionem et communionem in visibilem custodum fidei, et b) eorundem indolem ac mores universim spectalos, simul cum principiis quibus nitebantur, huiusmodi esse, ut suspicio defectionis a doctrina primitus tradita et innovationis in universali praedicatione ecclesiastica inductae prorsus excludatur.

SPROPO MLE KJHGFEDCBA se hi-
storice ac philosophice spedito repugnare innovationem contrariam apostolicae Traditioni, praecipuum locum sane

I". Non solum semper observatum est apostolicum institutum, ut Episcopus non eligeretur, nisi prius de sinceritate eius fidei certis testimoniis constaret, « ne quis ad sacerdotalem locum indignus ohreperet, » ut ait Cyprianus ep. 68; sed etiaui praesertim Episcopi maiorum sedium continuo post electionem aliis collegis suis et maxime Pontifici Keniano per litteras synodicas exponebant distinctam suae fidei professionem. « Apostolica et prisca Traditio in sanctis Dei per totum orbem Ecclesiis tenuit, ut qui ad episcopatum provehebatur, iis qui ante ipsos regebant summa sacerdotia, omnia sincere exponerent, quid sentirent, ut quomodo circa fidem se habuerent... ne in vacuum

vtsrponmlifedcaVUTSRPONMLKIGECA
Feanzk LIS

G

II

II IL

currerent » s. Sophron. Episcop. Hierosolymitan. ꝑl epistola synodica ad Honorium Pontificem et Scrgium Constantinopolitanum, in qua distinctam comprehendit fidei professionem (Concil. VI. Hard. III. p. 1239.). Ratio sanctae liuius institutionis per se evidens est, et egregie declaratr a s. Gregorio M. « Nam cum vieissim nobis fidei nostrae confessionem transmittimus et charitatem nostrani erga nos ostendimus, *quidam scilicet nonnulli quidam, nisi arcaí bitumine linimus, ne unda erraris intret ? »* Gregor. I. VII. ep. 4. ad Cyriac. Constantinopol. Vide eiusdem Gregorii I. IX. ep. 52. ad Secuudin.; Leonis II. ep. 69. al. 52. n. 1; ep. 70. al. 54. II. 1; ep. 14. al. 84. n. 1; Hilarii Pontificis epp. 5. et 6; Gelasii epp. 1. et 2. Per litteras coimnnicatorias sen formatas inuieem inissas nominatim per communicatorias cum Pontifice Romano Episcopi omnes de fidei communione cura toto orbe securi erant (Optatus I. II. n. 3. 5. 13.). ꝑl Communicamus cum Ecclesiis apostolicis, quod nulli doctrina diversa: hoc est testimonium veritatis » Tertull. Praescript. c. 21. (cf. th. VIII.). Cui vero communio negabatur, is 0 quisquis esset, Christians non erat, quia in Ecclesia non erat » (Cyprian, ep. 51. ad Antonian.).

2º. Sicut solliciti erant turn singuli turn omnes simul Episcopi, ut fides singulorum consentiens fidei communi omnium esset testatissima, et diligenter cavebatur, ne a fide communi quomodocumque dissidens particeps videretur communionis ecclesiasticae; ex ratione eadem vigili studio eurabant, ut de fide una Episcoporum in singulis sedibus sese excipientium certo constaret, Cf. supra p. 69. sq. Hinc series Episcoporum orthodoxorum in diptychis singularum Ecclesiarum descripta diligentissime servabatur, reiectis iis qui defectionis a fide vel communione universae Ecclesiae suspecti fuerant. Vide Leon. M. ep. 80. c. 3. ad Anatol.; ep. Episcoporum Aegypti ad eundem (Hard. T. II. p. 698. 699.). Quanti liaec res aestimata fuerit, apparet ex diuturnis controversiis e. g. de nomine s. Chrysostomi restituendo in diptycha; de delendis nominibus Acacii et successorum eius in sede Constantinopolitana, quae lis tenuit a tempore Ge-

lasii usque ad Hormisdam Pontificem. Cf. Card. Bona de Rebus liturgicis I. II. c. 12.

3º. Si quando in aliqua Ecclesia novitas doctrinae contra communem traditam fidem serpere coepisset, Episcopi erat non solum earn comprimere, sed etiam certiores reddere Episcopos alios et imprimis Pontificem Romanum, ut communi sententia ubique damnatus error ab Ecclesia arceretur. Episcopi Aegypti adversus Monophysitam Timotheum Aelurum opem postulant Anatolii Constantiupolitani Episcopi, « quatenus sancta et intemerata fides immobilis et intentabilis possit ab omni haeretica sapientia custodiri; nostrosque gemitus synodici litteris sanctissimo Ecclesiae Romanae Pontifici Leoni, nec non et Antiocheno et Hierosolymitano atque Thessalonicensi et Ephesiw Dei amantissimis Episcopis, cel aliis quibus fuerit visum, Ecclesiis indicetis, quondam hoc delictum laesio est communis, ut omnes totius orbis Episcopi cognoscentes ea quae praesumpta sunt a Timotheo, et quia nocitates exercuit,... dignam formara quae in hoc placuerit, praebere non differant » (Hard. T. II. p. 699.). Ita Episcopi in Concilio Antioehiae coUecti Paulum Samosatcnum deferunt Uionysio Romano Pontifici et Maximo Alexandrino (apud Euseb. H. E. VII. c. 25.); schismatico3 Felicissimum et Fortunatum Cyprianus Cornelio Pontifici (ep. 55.); Arium omnibus Episcopis catholicis Alexander Alexandrinus (ep. inter Opp. Athanasii T. I. p. 397.). In causa Nestorii, Eutychianorum, Pelagianorum multae ultro citroque inter Episcopos datae sunt epistolae coimmonitoriae. Cf. Stapleton T. I. I. VII. e. 7.

Ad eandem servandae fidei et praecavendi periculi sollicitudinera pertinet, quod tura Clericis tura aliis fidelibus transeuntibus ab una Ecclesia ad aliam dari consueverunt a suis Episcopis litterae communicatoriae eorum sincere fidei testes, ne homines a tradita fide devii ullibi in communionem fidelium irrepere possent. Conferantur cañones Apóstol. 10. et 26. (in versione Dionysii Exigui 13. 34.); Iliberitanus 58; Laodicens41; Chalcedonensis 11. (Act. XV.); Constituf. Apostolic. I. II. c. 58; Basilii ep. 191. T. III. p. 284; ep. 203. p. 301; Zosiuii Pfcis ep. 1. n. 1. ad Episcopos Galliae etc.

4" Praeterea extraordinarily quidem, sed uln pericu-
lnm novitatis imminet vel neecessitas alicubi .ani exor-
tae id postulare videbatur, efficax praesidium umonis et
consensionis, pariterque ad solemniorem confirmation«» an-
tiquitatis et damnationem novitatis erant et sunt Concilia
Episcoporum vel ex provinciis singularibus, vel ex uni-
versa Ecclesia orbis terrarum. De hoc sicut etiam de mu-
tatis latino (ut Cyprianus loquitur) longe praecipuo atque
ordinario per communionem omnium pastorum cum succes-
sore Petri tamquam membrorum eum capite (Concil. Cbal-
cedon.) distinctius hic agere non possumus, cum istius tra-
ctationis alius proprius sit locus.

Iam haec tanta communio omnium Episcoporum um-
versae Ecclesiae inter se, et haec tanta sollicitudo commu-
nis et unius fidei consideranda est simul quo principio
fondamentali, cui omnes innitebantur et a quo totam fidei
oeconomiam pendere apud omnes certnm erat; retmendam
scilicet esse fidem semel traditam, omnem novitatem opposi-
tam esse subversionem fidei etsalutis: < nihil innovetur, nisi
quod traditum est. » Vide supra th. Vili. His autem simul
spectatis quis non videt, quam apte ministerium institutum
ad conservandam Traditionem etiam secundum visibilem
constitutioem sno respondeat muner? Hac enim unione
et his pastorum unitorum pricipiis positiss fieri numquam
potuit, ut vel repente et uno quodammodo impetu vel pau-
latim serpendo novitas contra vetustatem praevaleret, et
totam inficere Ecclesiam, idque ita ut huiusmodi innova-
tionis nec tempus nec modus nec historia ex certis et pa-
tentibus factis designai possit. Demonstratio haec erit
adhuc plenior, si addatur consideratio altera, qui quanti-
que viri fuerint in hac unione et inter se et cum suis antec-
cessoribus per longam aetatum seriem et in omnibus Ec-
clesiis orbis terrarum coniuncti.

II. Si mentem primum convertamus ad aetatem ss. Pa-
trum, custodes illi fidei divina providentia per universa»
Ecclesias inde ab Apostolis per multa saecula dispensati
insignes fuerunt morali universai;tate omnes amore et stu-
dio doctrinae ab Apostolis traditae ac detestatione pari

omnis novitatis; multi ex iis doctrinam, quam acceperant
et tradebant. ut apostolicam, inartyrio sanguinis vel aeru-
mnosae confessionis confirmarunt; praestantes lion solum
co^nitione doctrinae iuum ab antecessoribus acceperant et
«ni innutriti erant, sed etiam sanctitate vitae christianae;
multi ex iis clari ingenio et scientia amplissima rerum di-
vinarum et bumanarum. Hi viri tot ac tanti omnes inter
se conspirantes sententiis, nulti communionem, in id omnem
suam soUicitudinem, omnes suas curas conferebant, de quo
paolo ante diximus, ut semper servaretur antiquitas et ar-
ceretur quaevis novitas doctrinae ceu subversio totins re-
ligionis christianae. Adhibebantur igitur opes omnes maxi-
mae et aptissimae, adhibebantur ab liominibus aptissimis,
adhibebantur modl3 aptissimis ad conservationem traditae
doctrinae; ergo si divina providentia adest rebus maximis,
a quibus pendet religio et salus populi christian!, fieri non
potuit innovato et traditae doctrinae corruptio.

Haec porro consideratio saltern quoad suas partes es-
senciales applicari potessi omnibus aetatibus Ecclesiae et suc-
cessionis apostolicae. Si quando sanetitatem et scientiam
quod adinet, nubes quaedam inductae sunt, certe idem sem-
per mansit stadium Traditionis servandae, idem horror no-
vitatis, eadem consensio in doctrinam a ss. Patribus acce-
ptam ; atque adeo si aetate Patrum doctrina apostolica per-
severavit integra, non minus intemerata eadem ad nos usque
perducta est.

His rationibus, quas hic vix paucis indicavimus, omni
tempore a sanctissimis Traditionis custodibus ipsis v'indi-
cata est auctoritas et fidelitas antecessorum suorum in eo-
dem munere custodiae depositi. Patres Coucili Lateranen-
sis sub Martino I post antecedentium Patrum sententias
unanimis recitatas exclamarunt: *azymwvulsraqponmkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPON*
ris nostri Jesu Christi perßeientes cum summa decollane
ss.Patres cerbum,datain eis Lucernam ab eogratiae et seien-
tiaenon utiquesub modio absconderuni infruetuosae obscu-
ritatis, sed saper candelabrum sustulerunt salut/eroe do-
ctrinae, quatenus respondeat omnibus qui in domo sunt, id
est populo catholicae Ecclesiae.•• Quae utique et nos perle-

ctionem venerabilium sermonum eorum perspicientes, ipsum
quidem glorificamus Patrem luminum. *ZyXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*
bonum et omne donum perfectum mandatum est eis ad ple-
nitudinem catholice eius ei apostolicæ Ecclesiæ; accusato-
res antea eorum merito reprobavimus tanti luminis obum-
braræ Dites veram confessionem per novitatis commen-
tum » (Harduin. T. III. p. 886.). Augustinus multis in locis
eo quo diximus modo, auctoritatem Patrum antecedentium
commendat eloquentissime. Sie postquam pluriura senten-
tiam adversus Iulianum Pelagianum adtulerat: a isti *Epi-*
scopi sunt, inquit, *dodi, grâces, saneti, veritatis acerrimi*
defensores adversus garrulas vanitates, in quorum ratione,
eruditione, liberiate, quæ tria bono iudici tribuisti, non
potes invenire quod spernas. Si episcopalis synodus ex toto
orbe congregaretur, mirimi si tales possent illic facile tot
sedere. Quia nec o

Ergo a) discere sentiendi de aliqua doctrina inter custodes fidei in communiune mutua perseverantes non est argumentum per se sufficiens ad probandum, doctrinam non esse divinitus traditam; licet probet, de divina eius traditione saltem ad obligationem fidei pro omnibus seu fidei catholicæ nondum satis constare. Contra ii) in quacunque communiune demonstrari potest inducta post antecedentem consensum professionis fidei mutatio ex affirmatione in negationem vel vicissim, ea non est Ecclesia Christi.

I. Quam haec omnia non solum falsa sint sed prorsus absurda, patet cuius comparanti doctrinam sc. Patrum in superiioribus duabus thesibus propositam, ubi ad singula capita citavimus testimonia tam Patrum, qui ante Concilium Nicaenum, quam qui post illud tempus a II° ad VI° et VII° saeculum flourerunt. Vetustiores ac recentiores illi Patres uno ore piene consentiunt turn in usu Traditionis velut demonstrationis historicae ex perpetua successione Episcoporum, ex connexione cum Apostolis et communione et con-

sensione universalis; tum in praedicanda Traditionis infal-
libili securitate et divina auctoritate, quae derivetur a
Spiritu veritatis inhabitatore Ecclesiae; tum in asserendo
hae Traditione autentica tamquam norma interpretationis
Scripturarum, quamvis de hoc ultimo inferius data opera
nobis agendum adirne sit.

Sane si Patres apostolici et subsequentes II. III. saeculi
Irenaeus, Tertullianus etc. appellant ad doctrinam ab initio
traditam, ad Traditionem quae est ab Apostolis per succes-
siones presbyterorum, ad census Ecclesiarum apostolica-
rum; idem non minus frequentato a Patribus post Conci-
lium Nicaenum, Athanasia, Epiphonio, Optato, Augustino,
Vincentio Lirinensi ceterisque, qui sanctos antecessores com-
mendant, quia a quod a Patribus acceperunt, filiis tradide-
runt, » ut loquitur Augustinus; et ante eum Athanasius:
« nos quidem scutentiam, inquit, a Patribus ad Patres trans-
iisse demonstramus... vos synodum insectamini, quia vi-
delicet non vestra sed illa definierit, quae ab initio tradi-
dere testes oculati, qui et ministri verbi fuere » de Decret.
Nicaen. n. 27. Nec minus quam Irenaeus et Tertullianus
Patres quoque posteriores appellant ad continuam succes-
sionem in Ecclesia potissimum Romana ut centro et vin-
culo unitatis, « quoniam per eam successionem perpetuo ma-
nifesta Veritas demonstratur, 5 attestantem vidimus Epi-
phanium; et Augustinus: « tenet me, inquit, in Ecclesia
ab ipsa Sede Petri usque ad praesentem episcopatum suc-
cessi sacerdotum » contr. epist. fundamenti n. 5. Vide su-
pra p. 69. sq.

Vicissim Patres posteriores potissimum fundamentum
constituunt quidem in consensione, quatenus ea est et ef-
fectus et criterium Spiritus veritatis manentis in aeternum
cum successione apostolica, atque adeo appellant ad auctori-
tatem magisterii derivatam ex promissa assistentia Spi-
ritus Sancti. At vero non minus diserte Patres vetustissimi
Ignatius, Irenaeus, Tertullianus supremam rationem, cur a
communi doctrina Ecclesiae dissentire nefas sit, et qua con-
stet, divinam doctrinam esse sincere et integre per succes-
sionis ordinem conservatam, tandem revocant ad auctori-
tatem divinitus derivatam a Christo in Apostolos et ab Aposto-
lis in eorum successores

cum Ecclesia Romaua, quae unitatis radix est ac centrum (supra p. 69. sqq.). Iam ex hac successione et consensione Patres argumentum ducunt dupliciter, *quod historicum* et *philosophicum*, quia *historice* constat, Episcopos sibi succedentes quorum memoria et nomina in Ecclesiae veneratione servata sunt, Bdeles fuisse custodes fidei; neque enim in serie Episcoporum eius nomen fuisset toleratum, qm depositum adulterasset (cf. supra p. 82.). Praeterea unam-mis consensus omnium Ecclesiarum, quae per totum orbem constitutae sunt, est ipse argumentum *philosophicum* veritatis; error enim est multiplex, Veritas una. « Ecquid verisimile est, inquit Tertulliano Praescript, c. 28, ut tot ac tantae (Ecclesiae) in unamfidem erraverint? Nullus inter multos cventus est unus exitus, variasse debuerat error doctrinae Ecclesiarum. Ceterum quod apud multos nnum invenitur, non est erratum sed traditum. » Haec historica et philosophica consideratio instituitur potissimum polemico et in opposition ad varietates et dissensiones multiplicium haereseon. *b)* Argumentum proprium ac supremum ducunt, ut vidimus, ex consideratione *theologica* successions et consensionis, quatenus a Christo originem habet ad custodiam depositi, et ad hoc int'allibiliter servandum ei promissa et semper praesto est tutela Christi et assistentia Spiritus Sancti (th. VIII. n. 3").

Non ergo in modo considerandi ministerium Traditionis et in methodo demonstrandi integritatem doctrinae traditae enim doctrina eomm cum apostolica comparata ex di-sersitate et contrarietate sua pronuntiabit, neque Apostoli aliuinb auctoris esse neque Apostolici... Ad haec itaquo formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quae licet nullum ex Apostulis vel Apostolicis auctorem suum preferant, ut multo posteriores, quae deniqno quotidie institantur, tamen in eadem fide conspirantes non minus apostolicae depntantur pro cun-sanguinitate doctrinae. Ita omnes haereseis ad utramque formam (successionis apostolicae, et consanguinitatis doctrinae in consensione cum Ecclesiis apostolicis) a nostris Ecclesiis provocatae, probent se, quaquaputant, apostolicas. Sid adeo nee sunt, nee possunt probare quod non sunt; nee recipiuntur in pacem et communicationem ab Ecclesiis quoquo* modo apostolicis, seliieet ob diversitatem sacramenti nullo modo apostolicae . Tertull. Praescript. c. 30-32 ; cf. 3G. 37; Clem. Alex. Strom.VII. p. 764. 765.

ullum est diserimen inter Patres vetnstissimos et inter recentiores. Sed qui hoc confinxerunt, solum adtenderunt argu-tum historicum, et quod non sufficit, quia illud est fidei et non assimulata argumentatione theologica, quae est potissima et non minus diserta apud eosdcm; contra vero Patruin recentiorum solam partem theologicam, dum appellant ad auctoritatem mancntem ex promisso et collato charismate veritatis, selegerunt neglecta eorum argumentatione historica et philosophica. Hao sane arte contradictiones et diversitates sententiarum uhique reperiuntur.

II. I'rotestantes ex suo principio fundamental! neque in consentente testificatone antiquitatis christianae et Ecclesiae totiusagnoscuntauthenticam propositionem revelatae doctrinae, sed tantummodo historicum *testimonium fidei*, nt loquuntur, h. c. testimonium ex quo discamus, quae fuerit eorum attestantium fides; ita ut non fides nostra ad illnd testimonium conformanda, sed testimonium ipsum ad normam nnicam fidei, quae est Scriptlira, examinandum et iudicandum sit (cf. supra p. 7:). Quoniam vero vel inviti sentiunt, quantum sit ponderis in sententia ac indicio antiquitatis christianae, conantur hoc ipsum suum principium obtrudere vctustis Patribus. Aiunt igitur, Patres illos ad Ecclesiarum et nominatila ad Ecclesiarum apostolicarum doctrinam tum vigentem solum appellasse, *quia* vel *quatenus* videbant eam actu sentire enim doctrina Scripturarum ; *quia* vel *quatenus* illi non habuerunt aliam doctrinam, sed illam solum, quae independenter a sensu et consensu Ecclesiarum praecedat et sola sit propria demonstratio, examen autem professionis Ecclesiae subsequatnr, et si ea repriatur conformis Scripturis, confiriuationem aliquam praebet demonstrationis propriae, quae instituta est ex solis Scripturis independenter ab auctoritate et Traditone Ecclesiae.

Quam hoc impudens Bit meudacium, puto satis constare ex superioribus. Vide th. VIII. Nihilominus praeter iam demonstrata inquiramns sententiaiu vetustorum Patrum de hac re adhuc distinctus. Statuunt unanimes et disertissimis verbis, praedicationem et Traditionem ecclesiasticain esse normam supremam et necessariam!, ad quam Scripturarum

et canon et lectio et interpretatio exigenda sit. Non ergo Scripturae sensus erunt interpretatione independent! est eis norma, ad quam examinent et vel probent vel reiciant praedicationem et Traditionem Ecclesiae; sed licet praedicatio ut a) Ecclesia proponitur, est eis fidei obiectum et norma, ad quam sententia de ipso Scripturarum canone et vero sensu exigenda sit.

Per successionem Episcoporum, quibus Apostoli Ecclesiam quae in unoquoque loco est tradiderunt, ait Irenaeus, a pervenit usque ad nos custoditione sine Actione Scripturarum tractatio plenissima... et lectio sine falsatione, et secundum Scripturas expositio legitima • I. IV. c. 33. n. 8. Eodem modo Tertullianus: a ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen... Ordo rerum desiderabat illud prius proponi... quibus competat fides ipsa, cuius sint Scripturae, a quo et per quos et quando et quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani; ubi enim apparuerit esse veritatem disciplinae et fidei christianae, illic erit Veritas Scripturarum et expositionum et omnium Traditionum christianarum Praescript. 19. Ut autem reperiatur, ubi sit Veritas doctrinae, provocat Tertullianus cum ceteris ad consensum Ecclesiarum (supra p. 71.). Unde monet ulterius Irenaeus, in Ecclesia a Domino ipso positos esse doctores: u ubi igitur charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea, quae est ab Apostolis Ecclesiae successio... Hi enim et fidem nostram custodiunt... et Scripturas siue periculo exponunt I. IV. c. 26. n. 5; cf. ib. c. 32. 11. 1. Ita et Clemens Alexandrinus: a recta sunt omnia coram iis, qui intelligunt h. e. iis, qui ab ipso (Domino) declaratam expositionem Scripturarum... ~~z y x w v u t s r q p o n m l k j i h g f e d c b a~~ ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ vant i Strom. VI. p. 676. Verum et genuinum Gnosticum ait esse, u qui cum in ipsis consenuerit Scripturis servans apostolicam et ecclesiasticam dogmatum rectitudinem, rectissime vivit » Strom. VII. p. 762. (cf. VI. p. 645. 679; VII. p. 755; Origen. Princip. IV. n. 9; Euseb. Demonstr. Evang. I. I. c. 8.). Clementis discipulus Origens tum in praefatione ad libros de Principiis ut fundamentum totius theologiae et

yvwTiw; christianae declarat *praedicationem ecclesiasticam* (cf. supra p. 68.); tum diserte Traditionem definit esse normam supremam interpretationis Scripturae. « Quoties (haeretici) canonicas proferunt Scripturas, inquit, in quibus omnis Christianus consentit et credit, videntur dicere: ecce in domibus est verbum veritatis (Matth. XXIV. 26.). Sed nos illis credere non debemus nec exire a prima et ecclesiastica Traditione. nec aliter credere nisi quomodo modum per successionem Ecclesiae Ipsi traditum est » Comment, in Matth. n. 46. T. III. p. 864. In Recognitionum libris nomine Clementis Romani suppositis sed scriptis saeculo III. ineunte, inducitur s. Petri admonitio. a Multas, ut video, ingeniosi homines ex his quae legunt, verisimilitudines capiunt; et ideo diligenter observandum est. ut lex Dei cum legitur, non secundum proprii ingenii intelligentiam legatur. Sunt enim multa verba in Scripturis divinis, quae possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte praesumpserit, quod fieri non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus attuleris, alienum et extraneum debes quaerere, quem ex Scripturarum auctoritate confirmes; sed ex ipsis Scripturis sensum capere veritatis, et ideo oportet ab eo intelligentiam discere Scripturarum. qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditam servat. X. n. 42. (Galland. II. p. 322.) cf. I. Vili. n. 37. (ih. p. 298.). Ne prolixiores simus, omnium Patrum inde ab aevo apostolico ea est sententia, quae s. Vincentio Lirinensi saeculo V° u a quam plurimis sanctitate et doctrina praestantibus viris » confirmata est, uniuersumque u duplici modo munire fidem suam debere; primo scilicet divinae legis auctoritate, tum deinde Ecclesiae catholicae Traditione. » Ratio autem, cur Scripturarum auctoritatem iungenda sit intelligentiae iungenda sit auctoritas, » a Vincentio declaratur: u quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt; sed eiusdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretantur, ut paene quot homines sunt, tot illic sententiae erui posse videantur. » Nominatis aliquot haereticis, qui suas haereses ex ipsis Scripturis defendunt, concludit u atque idcirco multum necesse est propter tantos

tarn varii erroris anfractus, **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLKJIHGFEDCBA** interpretationis linea secundum ecclesiasticam fidem catholice son-
sas normam dirigatur » Lirin. cc.1.2. 38; cf. etiam August,
de Genesi ad litter. Op. imperfect, n. 15; Rufin. liist. Eccl.
l. II. c. 9. Vide Stapleton Coutrov. l. XI. c. 3.

THESIS XI.

Per syntiesin ex praecedentibus colligitur
proprius Traditionis conceptus, et ex Patrum sententiis
confirmatur. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLKJIHGFEDCBA**

• Doctrina fidei universa, quateus sub assistentia Spiritus Sancti
» in consensu custodum depositi et doctorum divinitus institutorum con-
» tinna successione conservator, atque in professione et vita tutius He-
» clesiae sese esse», sensu maxime proprio divina est Traditio. Hanc
» S3. Patres dicunt **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLKJIHGFEDCBA**
», gulam. regulam apostolicam veritatis, si directe spectatur doctrina
» ut obiectum, quod in successione apostolicaservatur ac traditur; est an-
» teni et dicitur conscientia fidei, catholicæ? intellectus?, ecclesiasticus
» senti... fides scripta in cordibus, sapientia non scripta, si directe
» .. tubiectum spectatur Ecclesia sub assistentia Spiritus Sancti con-
» stituta et ebarismate veritatis imbuta ad intelligendum, custodiendum
» et explicandum depositum fidei. «

I. Prima pars theseos est mera synthesis antecedentium.
Demonstratum est, promulgationem revelationis a Christo
ipso esse ita dispositam, ut Apostoli pro Christo legatione
fungentes suo ministerio et auctoritate praedicationis, qua
per Spiritum veritatis erant instructi, Ecclesias fundarent,
eisque totam doctrinam revelatam velut hereditatein trans-
mitterent; atque adeo fit, ut religioni christianae secundum
divini sui auctoris institutionem essentialia sit a obedientia
fidei ♦ respondens supernaturaU auctoritati docentium, pro-
indeque essentielle sit magisterium autlieuticum (th. IV.). In-
super demonstratum est, verbis disertis instituisse Christum,
ut magisterium authenticum, cuius auctoritas est ex assisten-
za Spiritus Sancti inducentis in omnem veritatem, primo
ordinatali ad infallibilem promulgationem revelationis sit
perpetuum usque ad consummationem saeculi ad eiusdem in-
tegrae revelationis conservationem etpropagationem (tli.V.).
Unde constat nterius, hanc oeconomiam Christo institu-

unitatis in
universalitate fidei christianae (th. VI.); nec posse censi
Scripturas [substitutatas magisterio successionis apostolicae,
sed eas esse instrumentum doctrinae, quod ipsis cnstoiili-
bus depositi est commissum custodiendum et explicandum
(th. VII.). Tum demonstratum est, secunduin hanc oeco-
nomia in Scripturis definitam et exhibitam evidenter inde
a temporibus Apostolorum universam Ecclesiam esse consti-
tutam, hocque nixam fundamentali principio, magisterium
vultu verum deus institutum praesens esse, quod est
revelationem esse institutum in successione apostolica; idque
ita, utjhuic. magisterio, quatenus in consensu et communione
nominatila cum visibili unitatis centro spectatur, promi-
sum sit semperque praesens supernaturale ebarisma Spiritus
Sancti. Nisi hanc doctrinam porro intelleximus elementum
visibile totius constitutionis etactuum Ecclesiae tam in vita
(si ita loqui fas est) quotidiana, quam in solemnibus gestis
mirabiliter respondere; constanter tainen semper et ubique
formalem rationem auctoritatis et plenae seenritatis in ser-
vanda et explicanda doctrina repetitam fuisse a charismate
invisibili Spiritus Sancti (th. IX. X.). Ex quibus omnibus
apparet, Ecclesiam universam omnium aetatum et omnium
locorum cum tota sua liistoria esse magnum commentarium
realem, ac perpetuam confirmationem veri sensus, quem in
verbis Christi et Apostolorum expressum Catilolici credi-
mus et demoustramus.

Ergo demonstratum est, insitam naturam et propriam
rationem Ecclesiae a divino fondatore esse ita constitutam,
ut fides et disciplina divinitus primuin a Christo ipso et
dictante Spiritu Sancto ab Apostolis tradita, per ministe-
rium et magisterium authenticum semper vigens ac viven3
a generatione in generationem propagetur. « Et timebunt
qui ab occidente, nomen Domini, et qui ab ortu solis, glo-
riam eius, cum venerit... Hoc foedus meum cum eis, dicit
Dominus: *Spiritus meus qui est in te (1), et nerba mea quae*

(1) Allocutio Domini non est directa ad Isaiam, sed ad eos quibus-
cum sum hoc foedus fnturum esse dicit, h. e. vel ad populum ebristian-
nam vel ad Christum simul et ad Ecclesiam. Ergo pronomen numeri

posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, dicit Dominus, anodo et usque in sempiternum. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

ut disputat Irenaeus, in toto mundo manifestata in onini Ecclesia adest respicere... et habemus annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis et successores eorum usque ad nos... Tanta igitur ostensiones cum sint al. ostensionis cum sint baec), non oportet adliuc quaere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli quasi in depositoriuni dives plenissimè me in eam contulerint omnia, quae sint veritatis, uti oninis quicumque vclit, sumat ex ea potum vitae; baec est enim vitae introitus» Iren. III. c. 3. 4. Atqui doctrina et disciplina divina inde ab Apostolis conservata et propagata, si consideretur una cum modo et organo propagations, quod ab instrumenta Scripturae distinctum ac diversum a Christo ipso est institutum, divina Traditio est ac dici debet sensu maxime proprio th. II. III.). Ergo constat propositum in priori parte praesentis theseos.

II. Quoad alteram partem theseos in primis oh oculos ponenda est phraseologia Sanctorum, ubi loquuntur de doctrina ac disciplina divina, prout viget et vivit per omnes aetates in tude et professione, in vita et cultu totius Ecclesiae et nominatila in consensu pastorum et doctorum.

Iam s. Ioannes ait: «Filius Dei venit et dedit nobis sensum Sixcivx), ut cognoscamus verum Deum et simus in vero Filio eius» 1. Io. 1. 20; et s. Paulus: «nos autem non spiritual huius mundi accepiimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis... Quis cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi vov XpiTOj) habemus » 1. Cor. II. 14.

singularis in te, in ore tuo, seminis tui non refertur ad Isaiam, sed est collectivum referendum ad eos, quos Dominus alloquitur. Quomodo enim sensus intelligas incisiom de ore tuo, quod est seminis populi christiani appellat! semen Isaiae? Promittitur igitur Spiritus Domini, promittantur verba Domini permansura cum novo populo Dei a generatione in generationem usque in sempiternum. Cf. loca parallela in prophetiae iam implemento Io. XIV. 16; Manli. XXVIII. 29, supra th. V.

Ioannis discipulum Ignatium audivimus supra p. 66) **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

in sententia Dei; ad quam unitatem vinculum sunt Episcopi per lines terrae constituti, qui sunt in sententia Iesu Christi; » et quia Iesus Christus est ipsa sententia, ipsum Verbum Patris, ideo qui sunt unanimes in sententia Episcopi uniti cum Episcopis per fines terrae), sunt in sententia Dei. Sententia itaque Patris est Iesus Christus; sententia Iesu Christi est in consensu Episcoporum, et per hos in consensu omnium fidelium cp. ad Ephes. n. 3. sqq.

Irenaeus, ut vidimus, distinctissime Traditionem declarat ut integram doctrinam, quae per successiones Apostolorum pervenit usque ad nos, operante et charisma veritatis largiente Spiriti Sancto supra p. 4. sq.), et cuius doctrinae compendium comprehenditur atque omnibus Christianis semper tradebatur in symbolo apostolico. Iam hanc in Ecclesia traditam et in tota eius vita sese exerentem fidem appellat u regulam veritatis immobilem, » per quam haereses et falsae interpretationes Scripturarum dignoscuntur 1. I. c. 9. n. 4; 1. III. c. 2. n. 1; «veritatis praedicationem * TO T; car. Oaa; xnp'x III. c. 3. n. 3; a praedicationem Ecclesiae undique constantem et acqualiter per severantem» 1. III. c. 3. n. 1; « Ecclesia praedicationem veram et firmam, apud quam una et eadem salutis via in universo mundo ostenditur B. V. c. 20. n. 1; a praeconium Ecclesiae, quod prophetae quidem praekonaverunt, perfecit autem Christus, Apostoli vero tradiderunt, a quibus Ecclesia accipiens per universum mundum sola bene custodiens tradidit filiis suis» 1. V. praelat. cf. Conc.

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Eodem sensu Tertullianus appellat a regulam fidei unum omnino, solarti immobilem et irreformabilem u de veland. nite c. 20 post. Praescript. c. 2. 13 de Praescript. c. 6. 1; unguum quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo tradidit» Praescript. c. 3.

A Clemente quoque Alexandrino dicitur regala ecclesiastica, ex qua accipitur Scripturarum expositio, et quae novum et antiquum Testamentum in concentum redigunt

(1) Hic modo loquendi a rectorioribus quibosdam dictos est favore errori, ac si Ecclesia docens solam declararet id, quod in conscientia Ecclesiae discenti contingeret. Quomodo so habeat conscientia fidei in Ecclesia discente dicimus in thesi sequenti. Ceterum hanc s. Hilarii sententia omnino idem et eodem modo significat, quod ab alius PP. dicitur - sensus ecclesiasticus, sensus Ecclesiae, » intellectus catholicus, » « ecclesiastica intelligentia! », « ecclesiastica sapientia ». Neque vero nomen conscientiae fidei - intelligitur solius *scientia*, sed immo *solus* Ecclesiae sensus et consensus. Si qui vero appellationem per se *intelligedbaZYXWVUTSRQPONMLKJIH* censeri potest favore errori; quae enim reperiri possunt vocabulo nollis detorsioni ad alios sensus obnoxia?

appellator azyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(TO TV.; CXXTAPIAC XJJPUYFIX), *regala fulci*, *regala pietatis*, *regala veritatis apostolicae*, *intelligendi regala*.n Patetautem, haue non esse rem aliam et aliam; sed unius rei, Traditionis scilicet in complexu spectatae (vide supra p. 12.), aliam et aliam considerationein.

Non puto, cuiquam dubium incidere posse, utrnrm *revent* id quod bisce nominibus designatur, sit *tradita fides* et *professio Ecclesiae*; est enim hoc in locis citatis omnibus manifestissimum. Alteram tamen pro utraque classe locutionum exemplum in integro contextu. Vincentius Lirinensis e. 1. et 2. postquam dixit, iidem muniendam esse a primo divinae legis (Scripturae) auctoritate, tum deinde *Ecclesiae catholicae Trailitione*, » continuo subdit: a hie forsitan requirat aliquis, cum sit perfectus Scripturarum canon sibi que ad omnia satis superque sufficiens, quid opus est, ut et *ecclesiasticae intelligentiae* iungatur auctoritas?.i Eespondet : propter difficultate» et varias, quibus Scripturae explicantur, interpretationes multum necesse est, u ut propheticae et apostolicae interpretationis linea secundum *ecclesiastici et catholici sensus normam* dirigatur.» Hie *Traditili Ecclesiae catholicae, ecclesiastica intelligentia, ecclesiasticas et catholicus sensus* evidenter rem unam eandemque significant et promiscue usurpantur.

Augustinus in Io. tract. 18. n. 1. sentiens difficultatos in interpretatione capitis V. Ioan, ita monet auditores. a Neque natae sunt haereses.... nisi dnm Scripturae bonae intellignntnr non bene, et quod in eis non bene intelligitur, etiam temere et audactor asseritur. Itaque carissimi, valde caute haec audire debemus, ad quae capienda parvuli sumus, et corde pio et tremore, sicut scriptum est, *liane tenentes regulam sanitatis, ut quod secundum fidem qua imbuti sumus*, intelligere valuerimus, tamquam ile cibo gaudeamus; quod autem *secundum sanam fidei regulam* intelligere nondum potuerimus, dubitationera auferamus, intelligentiam differamus... Etiam a me, carissimi, longesit vana praesumptio, *si colo sanus in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi columna et firmamentum verila-*

tis. i Itaque *fides qua imbuti sumus*, dicitur/Ctfu/ff secundum quam Scripturas interpretemur, ut si verba Scripturae videantur sensum praeseferre contrarium illi regulae iidei, non in fide vacillemus, sed fateamur nos Scripturas non intelligere. Illa autem *fides qua imbuti sumus et ;Un regala fidei* obiective consideratur in Ecclesia, a qua nos eam accepimus, ita ut securitas nostra« fidei sit per Ecclesiam, columnain scilicet et firmamentum veritatis.

THESIS XII.

De modo quo consensus fidelium in doctrinam fidei, sit criterium divinae Traditionis.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

« Conscentia ac professio fidei in toto fidelium coem a Spiritu veritatis per magisterium authenticum succession¹ apostolicae semper conservator ab errore immunis. Licet ergo sive singulis de plebe fidei² illum sive plebibus integris non sit facultas authentice docendi sed o officium discendi, totius tamen populi christiani³ catholicus sensus n⁴ » et consensus in dogmate christianae fidei censi debet.unum ex criteriis divinae Traditionis. »

I. In prima parte huius propositionis duo dicuntur, conservari nempe per Spiritum Sanctum in fidelium coetu fidei integritatem semper illaesam, tum vero Spiritum Sanctum id praestare non sola immediata sua operatione et sine visibili ministerio, sed per authenticum magisterinm successionl3 apostolicae. Haec quae a quibusdam dicitur *infallibilitas passiva* Ecclesiae (1), facile intelligitur ex mutua relatione inter pastores doctoresque autlienticos et inter greges fidelium, prout ea a Christo ipso disposita ac instituta exhibetur tum in evangelicis et apostolicis scriptis tum per omnes subsequentes aetates in ceteris documentis.

1°. Probatur itaque in primis argumento generali sed evidenti. Quando Christus Deus ac Dominus authenticum magisterium instituit, et cum legatis suis, dum eos baptizare et docere omnes gentes atque initiatos in fidei inte-

(1) Mallem equidem distinguere Ecclesiae infallibilitatem in docendo, et infallibilitatem in docendo, vel infallibilitatem in fidei obedientia et in fidei praedicatione ac de/millone (:OJ XRVJUVATO:).

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

gritate continere insit, se futurum promissum
bus usque ad consummationem saeculi, Spiritumque veritatis cum iis testantibus mansurum *iti aeternum*, finis huius institutionis erat ipsa doctrinae ac testimonii suscepti conservatio et fidei integritas in fidelibus; charismata enim haec promissa et collata sunt in utilitatem et necessitatem totius corporis 1. Cor. III. 22. coll. Eph. IV. 1(5. linde huic magisterio perpetuo, indefectibili, et infallibili ex ipsa Christi institutionis respondet perpetua ꝑ obedientia fidei » in credentibus (th. IV.). Ergo sicut Spiritus Sanctus praedicationem et testificationem in unitate pastorum et doctorum conservai semper immunem ab errore; ita per hanc ipsam infallibilem testificationem docentium conservai semper immunem ab errore talem discipulum, qui per fidei obedientiam manent in consensione et comunione cum consentientibus pastoribus: Christus sententia Patris, Episcopi per fines terrarum (coniuncti per vinculum et glutinum unitatis) in sententia Christi, fideles in sententia Episcoporum (th. Vili. n. I.).

2°. Argumentum ductum ex fine charismatnm in consensione apostolica et ex relatione auctoritatis docentium ad obedientiam fidei in discipulis generatim spectatum possumus considerare distinctius ex ipsis verbis Christi et Apostolorum. De apostolatu ac munere divinitus coramisso praedicandi et docendi Christus et Apostoli iumquam sermonem habent, quin simul considerent illi respondentem fidem ac professionem credentium tamquam scopum et effectual, ad quem illud ordinatur; sicut vicissim hanc fidem et professionem exhibent in connexion cum praedicatione tamquam cum sua conditice et causa (partiali utique, ministeriali et externa cf. 1. Cor. III. 4-9.). Si quando fidem et professionem spectant in connexion cum gratia interna utpote causa praecipua, huiusmodi testimonia abstrahunt quidem a gratia externa praedicationis, non vero eam excludunt, cum iuxta universalem et ordinariam oeconomiam a Christo institutam gratia interna invisibilis connexa sit cum gratia externa visibili *auditus fidei*. Est hic divinus velut sorites: salutifera professio et invocatio, fides, auditus fidei, praedicatio, divina missio Apostolorum eorumque succes-

bum in ore tuo et in corde tuo; hoc est *verbum fidei*, quod praedicamus.... Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. *Quomodo ergi inoocabant, inquem non erediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo autem audient sinepraedicante, quomodo ceropraedicabunt, nisi mitanturl...* Ergo *fides ex audita, auditus autem per verbum* CAristi » Rom. X. 8-17. Itaque sunt gentes edoctae *servare omnia* quaecumque mandavit Christus, sed quatenus ex altera parte sunt *missi a Christo praedicantes edocentes*, quibus cum Christus est omnibus diebus Matth. XXVIII. Rogat Christus oratione quae effectu carere uequit, ut *omnes unum* sint in Patre et in Eilio; sed unum sint *credituri per verbum Apostolorum* Io. XVII. 20. 21. *Unum corpus et unus Spiritus, in una spe cocationis*; sicut unus Dominus ita *una fides, unum baptisma*; sed ad hanc unitatem perpetuo efficiendam et conservandam, a ad consumptionem (xzTaTisioy articulatam dispositionem et perfectionem) sanctorum, ad aedificationem corporis Christi, ut iam non simns parvuli fluctuantes et circuml'eramur omni vento doctrinae, * in hunc inquam finem ipse instituit munera tum extraordinaria in prima fidei revelatione, tum ordinaria ad fidei conservationem et propagationem. « *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos... alios autem pastores et doctores... donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Lei, in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi* » Eph. IV (xzTaTti039 T (oTc 20.302 0 0 Tc 5 (a)T 2.52.22891 Td (di)T1.811 TPorunita/I

per Apostolos praedicaverat; » sed hoc exsequitur suavi Providentia per visibile ministerium pastorum et doctorum. Pastoribus in communione et consensione spectatis adest Spiritus veritatis inducens in omnem veritatem ut immediatum principium ad conservationem catholici intellectus; et per horum ministerium ut per gratiam externam, quacum nectitur tamquam elementum longe praecipuum unctio et gratia interna, idem Spiritus veritatis est principium efformandi et conservandi infallibiliter « conscientiam fidei » in grege adunato pastoribus. Hinc intelligitur, divinas promissiones quibus declarantur charismata et munera pastoribus propria, nominatim raunus et charisma infallibiliter docendi (cf. th. V.), referri quidem immediate et tamquam *ad subiectum*, ad solos Apostolos eorumque successores; sed mediate et tamquam *ad finem*, pertinere ad utilitatem ac fructum totius Ecclesiae.

3°. Eine porro Spiritus Sanctus quatenus est principium internae gratiae et unctionis ad credendum verbum et ad servandum mandatum Dei ab authentico magisterio propositum, non iam pro diversitate munerum hierarchicorum sed indiscriminatum promissus est fidelibus, « dividens singulis prout vult ».

Si quando ergo interna haec gratia dicitur *doctrina, revelatio, testimonium*, huiusmodi locutiones non ad exclusionem gratiae externae et authenticae praedicationis, sed immo cum huius adsignificatione intelligendae sunt. Ita intelligitur illud I. Io. II. 20-27: « Nunc antichristi multi facti sunt... ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis... Sed *cos unctionem habetis a Sancto et nostis omnia*. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam... Vos *quod audistis ab initio*, in vobis permaneat... Haec scripsi vobis de his, qui seducunt vos. Et vos *unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos*; sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. » Qui docet est ipse Christus; docet autem dupliciter, per unctionem scilicet gratiae internae, et per verbum externum propositum ab iis

qui legatione pro Christo funguntur, inter quos est ipse Ioannes, qui sane ad docendum praedicavit evangelium, et ipsam hanc epistolam fecit ad docendum (1). Hinc in eodem ipso loco Apostolus cum gratia interna coniungit ministerium externum: « vos quod *audistis ab initio*, in vobis permaneat; » et in exordio huius ipsius epistolae: « quod *fait ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris... testamur et annuntiamus vobis* » I. 1-5. Videlicet praedicatione externa supposita fidei unctionem habent a Sancto, et docti sunt et norunt omnia; quae *omnia* sunt illud ipsum, quod audierunt ab initio et in quo permanere iubentur. Unde Ioannes quidem scripsit et hanc epistolam et Evangelium, quasi iam scientibus veritatem (vide supra th. VII. n. 5), scripsit tamen ad docendum et velut ad subsidium praedicationis. At doctores, a quibus fideles « non necesse habent » doceri, sunt docentes nova contraria illis, quae audierant ab initio; hos ergo fugere et repellere iubentur fideles, ut conservent unctionem quam acceperunt per internam gratiam cum praedicatione externa Apostolorum. « Haec scripsi vobis de his, qui vos seducunt. Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, et non necesse habetis ut aliquis doceat vos. » Uno verbo dici potest: in *unctione* praedicatio apostolica includitur, praedicatio haeretica excluditur.

Modo non dissimili intelligi debent illa prophetica: u Et ponam... universos filios tuos doctos a Domino » (2) Is. LIV. 13, quae Christus Dominus ipse Io. VI. 45. explicat de necessitate gratiae internae coniungendae cum externa praedicatione, etiam quando haec procedit ex ipso divino eius ore. « Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum... Est scriptum in prophetis: et erunt omnes do-

(1): « Et non habetis necessitatem, ut aliquis vos doceat... quid ergo nos facimus, fratres, quia docemus vos?... Ipsi Ioanni dico... ut quid tatem epistolam fecisti? quid illos docebas, quid instruebas, quid edificabas?... Magisteria foriscentis aditoria quaedam sunt et admonitiones; cathedram in caelo habet, qui corda docet » s. August. in I Io tract. III. n. 13.

(2) NINI H i a i graec. TÓMMI OIOO. Cf. Ilatth. XXVIII. 19.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA

stilitiam legalem. Non tamen idem ministerium externum in novo Testamento excluditur, aut singulæ revelatio promittitur immediate a Deo citracausas ministeriales proposita; sicut vicissim in oeconomia externa Vetera Testamenti, non excludebatur, sed imo supposita et inclusa intelligi debet gratia et sanctificatio interna ◀).

Ita etiam secundum analogiam fidei et totius novae oeconomiae aliunde manifestissimae explicari debet oraculum alteram Ieremiae. «Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui Iuda foedus novum; *noti secundum pactum quod pepigi cum patribus coram*, ut educerem eos de terra Aegypti, *pactum quod irritum fecerunt...* *sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: dabo legem meam in cisceribus eorum ei in corde eorum scribam eam, et ero eis in Deum et ipsi erunt mihi in populum; et non docebit ultra vir proximum suum et frater suum dicens: cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum,* ait Dominus * Ierem. XXXI. 31-34. Confertur hic id quod praevallet in antiquo pacto, scriptio scilicet in fetalis lapideis atque oeconomia externa et temporaria cum eo, quod

absolutè urgenti ultima verba: «non docebit ultra vir proximum suum... omnes enim cognoscent me.» si ea restringtontur ad hoc stadium, in quo Ecclesia adhuc u per fidem ambulat nondum per speciem, Quoniam vero saepe in Scripturis propheticiis verba eadem sensu minus pleno referuntur ad inchoationem nondum perfectam, sensu autem plenissimo significant consummationem perfectam, possunt cum Augustino ultima incisa prophetiae protendi ad Ecclesiam consummatam in visione beatifica, ad ἡτοιμασία in qua omnes cognoscent, sicut et cogniti sunt ◀. Cor. XIII. 2. u Nunc certe, ait Augustinus de Spirit, et littera n. 345), iam tempus est Testamenti novi, cuius per prophetam facta est promissio per haec verba, quae ex illa prophetia commemoravimus. Ergo adhuc dicit antiquis quae civi suo et fratri suo, cognosce Dominum?... Cum ergo nunc ista praedicatio usquequaque crebrescat, quomodo tempus est novi Testamenti... nisi quia eiusdem Testamenti novi aeternam mercedem, id est ipsius Ito beatissimam contentationem promittendo coniunxit?

Comparatio itaque per stygia fidei in novo Testamento habet triplicem terminum: a) cognitio erit universalior extensione et longe amplior intensione; b) doctrina potior erit interna per gratiam quam externa: u neque qui plantat est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus ◀ Cor. III. 6; c) doctrina ipsa externa non merum hominem primum promulgatorem, et ab eo licet auctoritate divina institutos homines habebit ultteriores propagatores; sed eius primus promulgator visibilis erit Deus ho.no, qui per ministerium legatione fungentium pro ipso, continuabit

stilitiam legalem. Non tamen idem ministerium externum in novo Testamento excluditur, aut singulæ revelatio promittitur immediate a Deo citracausas ministeriales proposita; sicut vicissim in oeconomia externa Vetera Testamenti, non excludebatur, sed imo supposita et inclusa intelligi debet gratia et sanctificatio interna ◀).

Ita etiam secundum analogiam fidei et totius novae oeconomiae aliunde manifestissimae explicari debet oraculum alteram Ieremiae. «Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui Iuda foedus novum; *noti secundum pactum quod pepigi cum patribus coram*, ut educerem eos de terra Aegypti, *pactum quod irritum fecerunt...* *sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: dabo legem meam in cisceribus eorum ei in corde eorum scribam eam, et ero eis in Deum et ipsi erunt mihi in populum; et non docebit ultra vir proximum suum et frater suum dicens: cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum,* ait Dominus * Ierem. XXXI. 31-34. Confertur hic id quod praevallet in antiquo pacto, scriptio scilicet in fetalis lapideis atque oeconomia externa et temporaria cum eo, quod

absolutè urgenti verba: «non docebit ultra vir proximum suum... omnes enim cognoscent me.» si ea restrin-gantur ad hoc stadium, in quo Ecclesia adhuc u per fidem ambulat nondum per speciem, Quoniam vero saepe in Scripturis prophetici verba eadem sensu minus pleno re-feruntur ad inchoationem nondum perfectam, sensu autem pienissimo significant consummationem perfectam, possunt cum Augustino ultima incisa prophetiae protendi ad Ec-clesiam consummatam in visione beatifica, ad ἡτοιμασία in qua omnes cognoscent, sicut et cogniti sunt ◀. Cor. XIII 12. u Nunc certe, ait Augustinus de Spirit, et littera n. 3 4), iam tempus est Testamenti novi, cuius per prophetam facta est promissio per haec verba, quae ex illa prophetia com-memoravimus. Ergo adhuc dicit antiquisquae civi suo et fratri suo, cognosce Dominum?... Cum ergo nunc ista praedicatio usquequaque crebrescat, quomodo tempus est novi Testamenti... nisi quia eiusdem Testamenti novi aeternam mercedem, id est ipsius Ito beatissimum content-plationem promittendo coniunxit?

Comparatio itaque per stygia fidei in novo Testamento habet triplicem terminum: a) cognitio erit universalior extensione et longe amplior intensione; b) doctrina potior erit interna per gratiam quam externa: u neque qui plantat est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus ◀ Cor. III. 6; c) doctrina ipsa externa non merum homi-nem primum promulgatorem, et ab eo licet auctoritate di-vina) instituit homines habebit posteriores propagatores; sed eius primus promulgator visibilis erit Deus ho.no, qui per ministerium legatione fungentium pro ipso, continuabit

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGF

absolute urgeri... ultra vir pro
ximum sunin... omnes enim cognoscent me.» si ea restrin
gantur ad hoc stadium, in quo Ecclesia adhuc u per fidem
ambulau nondum per speciem, ' Quoniani vero saepe in
Scripturis propheticiis verba eadem sensu minus pieno re
feruntur ad inchoationem nondum perfectam, sensu autem
pienissimo significant consummationem perfectam, possunt
cum Augustino ultima incisa prophetia protendi ad Ec
clesiam consummatam in visione beatifica, ad ἡννοικν in
qua omnes «cognoscent, sicut et cogniti sunt» ◀, Cor. XIII◀ 2.
u Nunc certe, ait Augustinus de Spirit, et littera n. 3 4),
iam tempus est Testamenti novi, cuius per prophetam facta
est promissio per haec verba, quae ex illa prophetia cum
memorauimus.' Cor ergo adhuc dicit utriusque civi suo
et fratri suo, cognosce Dominum?.. Cum ergo nunc ista
praedicatio usquequaque crebrescat, quomodo tempus est
noui Testamenti... nisi quia eiusdem Testamenti novi ae
ternam mercedem, id est ipsius Ito beatissimum contem
plationem promittendo coniunxit?

Comparatio itaque pro stadio fieri in nouo Testamento
habet. In primis terminum. a) cognitio erit universalior
extensio et longe amplior intensio; b) doctrina potior
erit interna per gratiam quam externa: u neque qui plantat
est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus «
◀, Cor. III. 3; c) doctrina ipsa externa non merum homi
nem primum promulgatorem, et ab eo licet auctoritate di
uina) institutes homines habebit ultteriores propagatores;
sed eius primus promulgator visibilis erit Deus ho.no, qui
per ministerium legatione fungentium pro ipso, continuabit

absolute urgeri... ultra vir pro
ximum sunin... omnes enim cognoscent me.» si ea restrin
gantur ad hoc stadium, in quo Ecclesia adhuc u per fidem
ambulau nondum per speciem, ' Quoniani vero saepe in
Scripturis propheticiis verba eadem sensu minus pieno re
feruntur ad inchoationem nondum perfectam, sensu autem
pienissimo significant consummationem perfectam, possunt
cum Augustino ultima incisa prophetia protendi ad Ec
clesiam consummatam in visione beatifica, ad ἡννοικν in
qua omnes «cognoscent, sicut et cogniti sunt» ◀, Cor. XIII◀ 2.
u Nunc certe, ait Augustinus de Spirit, et littera n. 3 4),
iam tempus est Testamenti novi, cuius per prophetam facta
est promissio per haec verba, quae ex illa prophetia cum
memorauimus.' Cor ergo adhuc dicit utriusque civi suo
et fratri suo, cognosce Dominum?.. Cum ergo nunc ista
praedicatio usquequaque crebrescat, quomodo tempus est
noui Testamenti... nisi quia eiusdem Testamenti novi ae
ternam mercedem, id est ipsius Ito beatissimum contem
plationem promittendo coniunxit?

Comparatio itaque pro stadio fieri in nouo Testamento
habet inchoationem terminum. a) cognitio erit universalior
extensio et longe amplior intensio; b) doctrina potior
erit interna per gratiam quam externa: u neque qui plantat
est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus «
◀, Cor. III. 4); c) doctrina ipsa externa non merum homi
nem primum promulgatorem, et ab eo licet auctoritate di
uina) institutes homines habebit ultteriores propagatores;
sed eius primus promulgator visibilis erit Deus ho.no.; qui
per ministerium legatione fungentium pro ipso, continuabit

absolute urgeri... ultra vir pro
ximum sunin... omnes enim cognoscent me.» si ea restrin
gantur ad hoc stadium, in quo Ecclesia adhuc u per fidem
ambulau nondum per speciem, ' Quoniani vero saepe in
Scripturis propheticiis verba eadem sensu minus pieno re
feruntur ad inchoationem nondum perfectam, sensu autem
pienissimo significant consummationem perfectam, possunt
cum Augustino ultima incisa prophetia protendi ad Ec
clesiam consummatam in visione beatifica, ad ἡμετέραν in
qua omnes «cognoscent, sicut et cogniti sunt» ◀. Cor. XIII◀ 2.
u Nunc certe, ait Augustinus de Spirit, et littera n. 3 4◀),
iam tempus est Testamenti novi, cuius per prophetam facta
est promissio per haec verba, quae ex illa prophetia cum
memorauimus.' Cor ergo adhuc dicit utriusque civi suo
et fratri suo, cognosce Dominum?.. Cum ergo nunc ista
praedicatio usquequaque crebrescat, quomodo tempus est
noui Testamenti... nisi quia eiusdem Testamenti novi ae
ternam mercedem, id est ipsius Ito beatissimum contem
plationem promittendo coniunxit?

Comparatio itaque pro stadio fieri in nouo Testamento
habet inchoationem terminum. a) cognitio erit universalior
extensio et longe amplior intensio; b) doctrina potior
erit interna per gratiam quam externa: u neque qui plantat
est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus «
◀. Cor. III. 4; c) doctrina ipsa externa non merum homi
nem primum promulgatorem, et ab eo licet auctoritate di
uina) institutes homines habebit ultteriores propagatores;
sed eius primus promulgator visibilis erit Deus ho.no, qui
per ministerium legatione fungentium pro ipso, continuabit

saeculi. a Multifariam multisque raodis Deus loquens patribus. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** in *Filio* » Hab. I. 1. u Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam *famulus* in testimonium eorum, quae dicenda erant; Christus vero tamquam *Filius* in domo sua » Heb. III. 5. Porro « quid est Apollo, quid vero Paulus? Ministri eiu3, cui credidistis... Dei enim sumus adiutores (iovepYoi), Dei agricultura estis, Dei aedificatio estis n l. Cor. III. 4.5. 9. His addi potest d) sensus plenior, quod ipsa visio Dei facie ad faciem pertinet ad promissionem et mercedem novi Testamenti.

II. Pars altera theseos sequitur ex demonstrata priori. Profecto enim consensus tidelium in aliquain doctrinam tamquam dogma divinitus revelatum, est argumentum ac criterium revelationis et Traditionis divinae eo ipso, quod Spiritus veritatis totum fidelium coetum conservât semper immunem ab errore fidei adverso, licet id praesiet per ministerium autbentice docentium. Praeterea huiusmodi consensus non posse continere errorem in fide ex eo etiam constat, quod universus populus christianus aliquam doctrinam non potest credere revelatam, quin is sit catholicus sensu3 et intellectus totius Ecclesiae, ut tum per se evidens est, tum patet ex coniunctione plebiuin cura Episcopis (p. 66.), tum ex officio pastorum longe praecipno prospiciendi integritati fidei. u Ecclesia enim Dei inter multam paleam multaque zizania constituta, multa tolerat; et (amen quae sunt contra fideni vel bonam vitain, non approbat nec tacet nec facit n Aug. ep. DO. n. 35. al. 119. ad Ianuar. Hinc soient ss. Patres absurditatera hypotheseo3 quod totus populus christianus in rebus fidei errasset, assumere tamquam argumentum notissimum ad demonstrandam veritatem doctrinae antiquae et falsitatem doctrinae novae. Si novitates ab haereticis inductae et antiquitati contrariae recipiantur, « necesse est (ita argumentatur Vincentius Lirinensis *ab absurda*), ut omnes omnium aetatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, levitae et sacerdotes, tanta confessoiuin millia, tanti martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas

et multitudo, tot insulae, provinciae, reges, gentes, regna, nationes, totus postremo iam paene terrarum Orbis per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto saeculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuntietur « Commonit. c. 33. Sirailiinis verbis idem argumentum versant Tertullianus Praescript. c. 29; Athanasius de Synodisn. 4; Gregor. Nazianzenus ep. 2. ad Cledon. T. II. p. 97. Hinc ipsemet summus Pontifex Pius IX tamquam proximam praeparationera ad dograaticam definitionem immaculaetae conceptionis B. V. M. inter cetera etiam postulavit. ab Episcopis orbis terrarum, ut ipsi indicarent, « quae esset suorum fidelium erga immaculatam Deipara@ conceptionem pietas, et devotio; » atque inter criteria divinae traditionis ab eodem SSino Domino Nostro numeratur « singularis catholicorum Antistitum ac fidelium conspiratio » (in Bulla a Ineffabilis rj). Cf. Gregor. de Valentia de Fide (Iisp. I. q. 1. P. 7. §. 47; Analys. Eidei I. VIII. c. 9; Bellarmin. de Ecclesia I. III. c. 14; Suarezde Eide disp. V. sect. 6.

Per se patet, consensura plebis christianae debere esse certum et clarum, ut ex eo argumentum pro Traditione totani suam vim obtineat. Si consensus in doctrinam tamquam in dogma revelatum ambiguus sit, potest quidem ac debet plus minusve eius ratio haberi, per se tarnen solus non sufficit ad certum iudicium ferendum. Pariter manifestum est, ad huiusmodi plebis christianae consensum appellai! non posse nisi in iis capitibus, quae vel in explicita fidelium cognitione versantur vel certe in publica et constanti aliqua praxi et consuetudine continentur; quis enim posset demonstrari consensus in doctrinis aliis subtilioribus, quae a multitudine fidelium implicate solum ereduntur in fide pastorum et doctorum (1)? In comprobandis autem doctri-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) « DOO sunt rerum genera, quae ab Ecclesia creduntur. Unum quod ad omnes aequae pertinet; et in hoc genero non est Valdo difficile omnium Odem sensumque cognoscere Alterum est genus enrum rerum, quas Cognosce™ non rndium et imperitorum in Eccle.ia, sed maiorum et sapientum interest. Quo in genere si vulgarem plebis sententiam roges, perinde erlit, ut si a caeco sensum colorum postules. Canio igitur atque prudendor, cum huiusmodi fonasse res in sermonem popularem incidunt,

nis quae catholioara eamque explicitam intelligentem multitudini fidelium non fugiunt, magna confidentia etiam in controuersis contra haereticos ad illium consensui et ad robur consuetudinis provocatum est. Ita e. g. Basiliius (de Spiritu Sancto c. 29.) ait de Origene: u non sanas habet in omnibus de Spiritu Sancto opiniones, nibilominus et b*ic* *ceritus consuetudinis robur* pias voces emisit de Spiritu Sancto. » Augustinus ex consensu multitudinis aduersus Pelagianos et eorum reliquias probat effectum Eucharistie (do Beccatoi", merit, et remiss. l. I. n. 34.); effectum baptismi in parvulis (serm. 294. n. 14. 17.); peccatum originale (ibid. et contr. Iulian. l. I. n. 31. 32.); necessitatem gratiae ad initium fidei et ad perseuerandoli (de Dono perseuer. n. 63.). Cum conquestus esset Iulianus, quod contra Pelagianam doctrinam tantummodo opponeretur a murmur n populi; ostendit Augustinus (contra Iulian. l. c.) gravitatem buius testimonii. a Et ipse populus aduersus vos propterea murmurat, quia non est talis qu aestio, quae possit etiam cognitionem fugere popularem. Diuites et pauperes. excelsi atqne infirmi... uouerunt., quid euique aetati in baptismo remittatur... *Quasi parca sit istius ceritatis assertio, quod in hoc fidei*frmissimo et antiquissimo *funclamento ipsa foto orbe diffusa non a se discrepai multitudo!* » Vide Stapleton l. XI. e. 4.

Corollarium. Dictum celebre s. Hilarii (contr. Auxentium n. 6. T. II. p. 597.): u sanctiores sunt aures plebis quam corda sacerdotum, n illuni tantummodo sensum habet sanctissimum et desidcratissimuni, ut a populo communio

qui in vulgo paolo modestiores sant, nihil omnino affirmate asseueranterque pronuntiant; sed id se credere ac sentire in hisce rebus profitentur, quod Ecclesia credit ac sentit, qno profecto nomine sapientes Ecclesiae maioresqne designant... Nunc illud dicimus, in communi omnium controversia certum argumentum ex communi fidium sensu depromi, quamvis non oporteat singillatim omnium sensum perscrutari. In fide autem earum rerum, quae proprio sunt doctornm atqne sapientum, solam horam sententiam expectandam, vulgi ne expectandam, quidem. At vero in intrarumque rerum *causa* *causa* omnes habere locum; sed li tantum, qui sint Ecclesiae pastures » Melchior Canus de Locis l. IV. c. G. ad 14. argumentum. Of. l. V. c. 6. ad 12.

et consensio cum sacerdotibus in unitate et consensu Ecclesie manentibus praeferatur doctrinae sacerdotum ab unitate et communi fide lapsorum; esset autem absurdissimum, si *corda sacerdotum* sumerentur infinite, vel populi constituerentur iudices sacerdotum. Ordine enim prorsus in illis, qui sunt catholici pastores in unitate Ecclesiae manentium, sunt causa ministerialis et organon, quo Spiritus veritatis *sanctas* format *aures populi*, sensum scilicet et intellectum catholicum eorum, quorum est audire et discere et praestare a obedientiam fidei n *óctxoiv* *tí*); *rtsísw*; Rom. I. 5. Potest quidem accidere, ut Episcopi etiam multi etiam integrarum provinciarum a fide deficiant, et tanien maior pars gregum fidelium in orthodoxa professione constans praeferat cominnionem et consensionem cum successione apostolica, quae perraanet in consensu et communionem cum centro unitatis i. e. cum Sede Petri; non tamen potest fieri, ut deficiat universus episcopati, et uthicnon maneatsub assistentia Spiritus Sancti organon conservandae Traditionis, per quod ut per magisterium ordinarium externum idem Spiritus communionem et fidem catholici populi contineat et conservet. Ut autem hoc verum sit, non necessario semper requiritur, ut episcopatus universus eximio ardore ac studio professionem orthodoxam contra adversarios defendat ac tueatur; sed sufficere potest eius constantia in semel tradita doctrina, qua ipsa constanti^a manet vivens norma dirigens et vinculum unionis pro populo catholico. Hoc unum est, quod factis historiis ecclesiasticis nominatim ex historia invalescentis Arianismi saeculo IV ad summum suaderi posset; non autem illud quod anonymus auctor dissertationis « de consulendis fidelibus in rebus christianae doctrinae » (1) ex illa historia deduci posse putavit: a Ecclesiam docentem non esse quovis tempore instrumentum activum infallibilitatis Ecclesiae. » Immo ex illa tot Episcopopura catholicorum, eorum aduersus Arianos constantia, fidei populi fuga ab Episcopis itrusis et com-

(1) In Ephemerido litteraria the fiambler Iuly 1859. p. 218. sqq.

muiiio cum exulibus; relatio Sozomeni, perseverantiorum fuisse populum in urbibus, quarum Episcopi fortiores erant et in fide constanteriores (Soz. VI. 21.), comminatio populi Antiocheni fraudes Episcopi Ariani Leontii raanifestandi Episcopis occidentalibus (Theodor. H. E. II. 24.) et facta alia, quae omnia refert ipsemet auctor anonymus dissertationis, demonstrant etiam eo tempore a Ecclesiam docentem fuisse instrumentum activum infallibilitatis Ecclesiae n.

SCHOLION I.

Quae hactenus de magisterio et ministerio conservandae Traditionis disputavimus, postulare videntur, ut distinctius principia saltem indicemus de subiecto et de obiecto potestatis infallibiliter docendi ac iudicandi. Plenior enim gravissimi huius argumenti expositio ac demonstratio pertinet ad alium sibi proprium tractatum de Ecclesia et de Romano Pontifice.

Principium I. Indefectibilitas in veritate fidei quae est una in catholicitate, seu infallibilitas in credendo divinitus promissa et collata est *Ecclesiae universali*, quae est a domus Dei, columna et firmamentum veritatis » I. Tim. III. 15; a aedificata supra petram, et portae inferi non praevallebunt adversus eam » Matth. XVI. 18. Quidquid ergo universalis Ecclesia fide credit, id ex promissione et institutione Christi constat infallibiliter verum esse. Huius igitur infallibilitatis in credendo, quae etiam passiva dicitur, subiectum est ipsamet Ecclesia universalis.

Ecclesia in indefectibili veritate unius fidei a Spirita Sancto conservatur per ministerium et magisterium authenticum, per pastores et doctores, quos Christus dedit in aedificationem corporis Christi (Eph. IV. 11. 12.), ad docendam Ecclesiam Dei cum auctoritate, cui debeat respondere tamquam effectus ex parte omnium fidelium consensus et a obedientia fidei » (cf. th. IV. n. 2°). Propterea huic magisterio a se instituto Christus promisit et contulit infallibilitatem in docendo (1) omnia, quae ipse Christus Spiritusque Sanctus docuerat.

(1) Quia magisterium charismate hoc infallibilitatis instructum actu-

Subiectum ergi Imius infallibilitatis in docendo sunt illi omnes et soli, quibus ius est et officium divinitus commissum authentice docendi universam Ecclesiam.

1°. Ita infallibilis est Ecclesia docens, h. e. corpus pastorum et doctorum in unione, consensione, et subordinatione ad visibile caput Ecclesiae; idque a) in universali et consensiente praedicatione doctrinae de fide vel moribus; b) in solemnibus iudiciis seu definitionibus eiusdem doctrinae. Ecclesiae enim docenti sic constitutae dictum est: a Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra; euntes ergo docete omnes gentes; baptizantes eos... docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis; et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi » Matth. XXVIII. a Et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis... ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia, quaecumque volueritis (Jo. XIV. 16. 26. Vide th. V. cf. Zaccaria Antifebron. dissert. II. c. 12.

Istae namque promissiones non pertinent ad singulos successores Apostolorum, quia singuli non succedunt Apostolis in munere authentice docendi universam Ecclesiam, quod in Apostolis (excepto solo Petro capite Ecclesiae iugiter permansuro in suis successoribus) non erat ordinarium sed extraordinarium et ipsis personale; verum factae sunt promissiones corpori sccessionis apostolicae in communi, quatenus sunt Ecclesia docens. At Ecclesia docens non sunt, nisi quatenus uniti, consentientes, subordinati manent visibili capiti totius Ecclesiae.

Quare causa efficiens infallibilitatem docentis Ecclesiae sive in eius universali praedicatione sive in eius solemnibus definitionibus ac iudiciis est utique promissa assistente Spiritus veritatis; sed conditio sine qua successores Apostolorum non sunt Ecclesia docens, et causa formalis

ne sna ministerialiter cnstodit, proponit, ciplicat, toetrn doctrinam revclatam, et Sdeles omnes in fidei nitate conservat; ideo infallibilita in docendo dici solet activa, finemqae habet indefectibilitatcm in credendo, quae per . obedientiam fidei . est totius corporis Ecclesia in/all-bilitai passiva.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

per quara constituuntur in ratione, promissa est tutela Christi et assistenti» Spiritus veritatis in docendo, est visibile caput Ecclesiae a Christo Institutum et unio atque consensio membrorum cum hoc capite. sicut universim forma unitatis visibilis est ipsum visibile caput Ecclesiae. Hinc est, quod munus infallibiliter docendi ordinarium b. e. ad successors propagandum in Apostolis institutum, a Christo Domino declaratum est verbis, quae numquam ad singulos, sed semper ad totum collegium in unione cum Petro dirigebantur. Cf.

tii. v. vni.

2°. Ex opposita ratione verba Christi, quibus Petro primatus et in primatu comprehensa infallibilitas magisterii promittitur et confertur, ipsum solum designant non tantummodo diserte distinctum a ceteris, sed etiam in relatione ad ceteros ab ipso confirmandos et pascendos. a Beatus Simon Bar-Iona... et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super banc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalerunt adversus eam » Matth. XVI. « Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos... ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus (è — c o n f i r m a fratres tuos r Luc. XXII. a Dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his?... Dicit ei: pascere agnos... pascere oves meas » Io. XXI.

Igitur Petrus munere ordinario pro se et pro singulis suis successoribus accepit a Christo potestatem et officium in fide et moribus pascendi et docendi universam Ecclesiam, ita ut haec ipsa potestas in Petro collata singulis eius successoribus exigat ex divina institutione « obedientiam fidei » et consensum totius Ecclesiae; et proinde infallibilitas totius Ecclesiae in credendo consistere non possit, nisi quatenus capiti Ecclesiae, successori Petri cum tali iure exigendi consensum fidei simul collata est infallibilitas in docendo; dum nempe doctrinam de fide vel moribus proponit definitiva sententia, quae totam Ecclesiam obliget ad a obedientiam fidei ». Subiectum igitur infallibilitatis est ipse successor Petri per divinam assistentiam, quae ei pro-

missa est per se spectato, quatenus docet Ecclesiam, non aliorum pastorem et doctorem, qui prae Pontifice ita docente Ecclesiam sunt pars nobilissima Ecclesiae aedificatae super hanc petram, ut portae inferi non praevalerent adversus eam, sunt fratres confirmandi, sunt oves pascendae; quamvis prae fidelibus maneant pastores et doctores ad ipsam doctrinam definitam eis authentice proponendam, docendam, defendendam.

u Revelatum dogma fidei est, Eomanum Pontificem cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens pro suprema sua apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam ipsi in beato Petro promissam ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definita doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque eiusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles esse n (Definitio Concilii Vaticani Constit. I. de Eccl. Christi cap. 4.).

Corollarium 1. Subiectum infallibilitatis a Christo promissae ad definitiones doctrinae de fide vel moribus non est duplex adaequate distinctum; sed est turn visibile caput Ecclesiae per se spectatum, turn hoc ipsum visibile caput velut componens et informans corpus Ecclesiae docentis, quae ipsamet sic constituta (corpus cum capite) est infallibilis per assistentiam Spiritus veritatis. Hanc inadaequatam distinctionem in subiecto infallibilitatis indicat ipsa Vatieana definitio paulo ante descripta. Comparatur enim ibi infallibilitas Pontificis ex cathedra definientis cum infallibilitate definientis Ecclesiae (1); illa directe et data opera a Concilio declaratur, haec ut certa supponitur, et assumitur ut terminus comparisonis. Si nimirum quara-

(1) Ecclesia infallibilis est in definitione, in doctrinae definitionibus; sub hac postrema dicitur ratione comparator infallibilitas Pontificis definientis com infallibilitate definientis Ecclesiae, quod Pontifex in definitionibus ex cathedra dicitur a Concilio declarator infallibilis.

tur de obieto, quousque ini'allibilitas ilia Pontificis extendatur, generatim ut norma constituitur ini'allibilitas Ecclesiae definientis: u Romanum Pontificem... ea infallibilitate pollere, qua dimani Redemptor Ecclesiam suam in di finienda doctrina de fide vel moribus instructam esse ooluit. »

Corollarium 2. Quidquid sive fide cattolica credendum sive theologica certitudine tenendum est de *extensione quoad obiectum* infallibilitatis, si ea spectetur in definiente Ecclesia seu in generali Concilio; illnd ipsum eodem modo credendum ac tenendum est de infallibilitate, si ea spectetur in Romano Pontifici¹ *ex cathedra loquenie*. Patet ex dictis, boc ipsum definitum esse a Concilio Vaticano.

Corollarium 3. Consensus Ecclesiae antecedens potest quidem esse obiectivum medium, quo Pontifex perveniat in cognitionem doctrinae ut definibilis; sed non est per se et ex natura rei unicum et necessarium medium cognitionis; possunt enim doctrinae de fide vel moribus etiam ex aliis fontibus ac mediis cognosci definibiles, et possunt definiri quaestiones etiam intra fines Ecclesiae hactenus dubiae et controversae. Nullo autem modo huiusmodi Ecclesiae seu Episcoporum consensus sive antecedens aut concomitans sive subsequens, necessarius est per modum iudicii authentic concurrentis cum iudicio seu definitione Pontificis. Gallicana sententia hunc consensum Ecclesiae postulans vel ut necessarium ad infallibilitatem definitionum Pontificis ita, ut subiectum unicum infallibilitatis esset corpnus Ecclesiae docentis, Pontifex nempe cum Episcopis, iam haeresis est directe et explicita damnata a Concilio Vaticano. Consensus tamen subsequens totius Ecclesiae semper est *effectus* definitions Pontificis.

Corollarium 4. Secundum ipsius Concilii Vaticani declarationem Pontifex dicitur *loqui ex cathedra*, u cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens pro suprema sua apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit. » Neque enim *cathedra apostolica* aliud est, quam supremum authenticum magisterium, cuius definitiva sententia doctrinalis obligat universam Ecclesiam ad consensum. Intento haec *definiendi*

doctrinam, seu docendi definitiva sententi et auctoritate obligante universam Ecclesiam ad consensum debet esse manifestata et cognoscibilis Claris indiciis. Non tamen essentialis est forma aliqua determinata, quam Pontifex adhibere debeat ad banc suam voluntatem manifestandam. Quamvis enim sint modi aliqui solemnes, qui ex sese expriment *locutionem ex cathedra*, et quibus proinde Pontifex numquam utitur nisi loquendo ex cathedra, cuiusmodi sunt Bullae dogmaticae; haec tamen forma non est essentialis et exclusiva ita, ut sine ilia Pontifex tamquam omnium Christianorum pastor et doctor definire doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam eique oppositos errores eodem hoc modo damnare, atque hanc suam voluntatem manifestam reddere non possit.

Corollarium 5. In ipsis documents Conciliorum et Pontificum, quibus certissime propositum est edere *definitiones* doctrinae, possunt et solent contineri plura, quorum definito non intenditur; ut snnt obiter vel incidenter dieta, quae indirecte enuntiari solent, plerumque etiam argumenta aliata ad probationem ipsius definitiva² sententiae etc. Haec licet gravem habeant auctoritatem, non tamen sunt definitiones infallibiles.

Pariter possunt esse et sunt Pontificum documenta non solum privata sed omnino profecta ex munere pastoralis, quibus circa doctrinam de fide vel moribus aliqua monere, suadere, iubere, reprehendere, prohibere propagationem alicuius sive opinionis sive erroris propositum est, quin intendant definitivam sententiam edicere, qua adstringatur tota Ecclesia: eoque ipso non est locutio ex cathedra, a Respondent enim saepe Pontifices ad privatas huius aut illius Episcopi quaestiones, suam opinionem de rebus propositis explicando, non sententiam ferendo, qua fideles obligates esse velint ad credendum » Melch. Canus l. VI. c. 8. ad 7. In hunc censum merito referuntur e. g. duae epistolae Honorii I. ad Sergium Constantinopolitanum (1). Inter alia plura exemplum manifestissimum prostat in decreto Ste-

phani I, de quo diximus th. Vili. n. II. In quaestione quae per se erat fidei, iraperatum sane erat: u Nihil innovetur, nisi quod traditum est. » Sed nullo modo dici potest, *definitionem* fuisse *ex cathedra*; secus enim Cyprianum et re'liquos Africanos ac orientales Episcopos, qui in eodem haerebant errore, Pontifex non retinuisset in communione catholica, nec opus fuisset ut quaestio « post Cypriani demum passionem » ad liquidum deduceretur, de qua re saepe ad Cypriani excusationem contra Donatistas agit Augustinus.

Dubium oriri posse de quibusdam documentis Pontificum, utrum contineant locutionem ex cathedra et *definitionem* doctrinae, non negamus; sed hoc idem accidit quandoque etiam circa documenta Conciliorum, cuius rei exemplum habemus in diversis sententiis, quae fuerunt et inter aliquos adhuc sunt de Instructione pro Armenis edita in Concilio Fiorentino, utrum quae ibi docentur nominatim de materia et forma sacramentorum, sint definitiones dogmaticae, an solum instructiones in praxi observandae. Si quando huiusmodi dubia incidunt, recte monent theologi, a in hac re diiudicanda multum valere tum virorum sapientum iudicium tum (multo magis) Ecclesiae sensum et consensum » Tanner de Fide q. 4. dub. 6. n. 262.

Haec de subiecto *infallibilitatis* pro nostro scopo satis sint; ad nostrani enim praesentem tractationem magis pertinet doctrina de *infallibilitatis obiecto*.

Principium II. Depositum christianae fidei stricto sensu acceptum complectitur ea omnia et sola, quae humano generi a Deo *explicite vel implicite* revelata sunt credenda, facienda, sequenda; seu quae manifestata sunt *revelatione catholica* (in distinctione a divinis revelationibus *prioatis*) ad aeternam salutem humani generis.

Corollarium I. In deposito fidei continentur tum doctrinae theoreticae de mysteriis et dogmatibus (in his etiam veritates, quae quatenus ratione cognoscibiles solent dici pertinere ad religionem naturalem); tum leges practicae (et in his etiam lex naturalis scripta in cordibus hominum ratione utentium); tum constituta quaedam fundamentalia,

ut sunt Ecclesia, eius potestas, eius forma regiminis; tum instituta sanctificationis, consecrationis et cultus divini *per naturalis ordo dogmaticus, ethicus, iuridicus* (-en-ircAITE*); *liturgicus*.

Corollarium 2. Solae veritates a Deo revelatae, quando sufficienter propositae sunt, possunt ac debent *credi fide divini*; quia haec est assensus propter auctoritatem Dei revelantis.

Corollarium 3. In deposito fidei possunt obiective contineri et continentur veritates, quae non semper erant vel nunc adhuc non sunt sufficienter propositae. Huiusmodi igitur veritates semper quidem, ex quo tempore revelatae sunt, et pro omnibus fidelibus erant obiectum fidei *implicitae*, quae extenditur ad totum depositum revelationis; ante sufficientem propositionem tamen non erant aut sunt obiectum fidei *explicitae*, cuius obligatio pendet ab ipsa sufficienti propositione. Quaravis ergo post Apostolos nulum detur *revelationis catholicae incrementum*; locum tamen habet profectus in revelationis pridem completae *explications et propositione*. De hac re alibi dicitur.

Corollarium 4. Quae continentur in deposito revelationis, ea omnia *semper, ubique, ab omnibus fidelibus* credenda et eredita sunt fide *saltern implicita*; non tamen omnia ita eredita sunt aut necessario credenda fide *explicita*. Quamvis ergo certissime revelata censi debent ea *omnia*, quae *semper, ubique, ab omnibus* eredita sunt fide divini *explicita*; absurdum tamen et toti fidei oeconomiae contrarium est dicere, ea *sola* contineri in deposito revelationis (infra th. XXIV.).

Principium III. Cum veritatibus revelatis connexae sunt et ad eas referuntur veritates aliae in se quidem non revelatae, sine quibus tamen ipsum depositum revelationis non posset in tota sua plenitudine rite custodiri, explicari, defendi.

Multa sunt per se ad philosophiam, ad philologiam, ad humanam empiriam pertinentia, sine quorum infallibili certitudine nec ipsa Veritas revelata infallibiliter proponi

et explicari, nec quid credendum sit, intelligi posset: a nisi rationales anima³ haberemus, credere non possemus. » Praeterea facta in se minime revelata frequenter ita supponuntur vel ipsi explication! revelationis, vel erroribus buie oppositis, ut in quibnsdam adiunctis dogma revelatum custodiri, contra erroneas detorsiones defendi, vel sine periculo applicari nequeat, quin indicium de dogmate revelato vel de errore opposito comprehendat etiara huiusmodi facta in se non revelata. Hue pertinent facta quae dici solent *dogmatica*, quando quaeritur de genuino sensu textuum humanorum in determinatis libris, quatenus in eo contextu concordent vel opponantur deposito fidei; facta *hagiographica* verae sanctitatis et aeternae gloriae hominum defunctorum, qui solemni iudicio proponantur universae Ecclesiae cultu religioso prosequendi; facta deinde per se *historica*, e. g. legitima celebratio determinati Concilii; praeterea speciales quaedam dispositiones divinae providentiae, et universim a res ad generale bonum Ecclesiae pertinentes » (Encyclic. *Quanta cura*), e. g. si quaeritur de opportunitate vel morali necessitate politicae independentiae Summi Pontificis atque relationibus ad regna et nationes in ordine ad gubernationem Ecclesiae.

Corollarium 1. Depositimi fidei non solum negatione veritatis revelatae ac haeresi, quantum in ipsa est, violatur; verum etiam potest oppugnari et in animo fidelium periculis obici per errores contra veritates in se non revelatas, sed tamen connexas cum revelatis et eatenus theologicas.

Corollarium 2. Quamvis depositum fidei stricte sumptum non comprehendat nisi vera revelata, attamen *depositum custodiendum* in tota sua amplitudine cum omnibus suis munimentis et modis applications latius patet: « O Timothee depositum custodi, devitans *profanas cocum notitates* » 1. Tim. VI. 20.

Principium IV. Cui a Christ« commissum est munus infallibiliter custodiendi depositum et illud tuendi adversus errores ingruentes, eius auctoritas infallibilis sub promissa assistentia Spiritus Sancti valet in primis ad custodiendas,

proponendas, explicandas veritates quae stricto sensu ipsum depositum fidei constituunt, nempe ad veritates revelatas, ac proinde ad arcendos errores his directe oppositos seu ad condemnandas haereses. Haec infallibilitas ad ipsum revelatum dogma fundamentale fidei catholicae pertinet; atque hinc eius negatio non solum haeresis est, sed etiam radix omnium haereseon.

In hoc continetur atque inde immediate consequitur, infallibilitatem promissam ad custodiendum depositum extendi ad totam custodiendi depositi amplitudinem, h. e. ad veritates etiam in se non revelatas, quatenus cum revelatis cohaerent, et ad earum custodiam, propositionem, explicationem, defensionem requiruntur. Haec infallibilitatis extensio omnibus theologis consentientibus Veritas est theologice ita certa, ut eius negatio error esset gravissimus vel ex plurium sententia etiam haeresis, quamvis hactenus explicite haereseos damnata non sit. Vide Card. de Lugo de Fide disp. XX. n. 106-114; Bañez 2.2. q. 11. a. 2. conc. 2; Suarez de Fide disp. V. sect. 6. n. 4. 5. 8; sect. 8. n. 4.

Corollarium 1. Non solum veritatis revelatae sed etiam veritatis connexae quatenus ad revelatam refertur, definitio ab infallibili magisterio dari potest infallibilis; eademque ratione non solum condemnari haereses, sed etiam inferiores censurae ferri possunt auctoritate infallibili sub assistentia Spiritus veritatis. Quod ergo doctrina non definitur tamquam in se revelata, seu quod errores non singillatim damnantur *nota haereseos*; sed vel nulla determinata censura vel censuris inferioribus vel *in globo* censuris pluribus proscribuntur: ob has causas per se spectatas sine gravi errore negari non potest vel factum definitionis canonicae aut *locutionis ex cathedra*, vel consequenter ipsius definitionis infallibilitas.

Corollarium 2. Constitutiones dogmaticae Concilii Constantientis contra articulos Wicleffi et Ioannis Hus confirmante Martino V; Leonis X. contra Lutherum (a Exsurge »); Clementis XI. contra Iansenianos (a Unigenita a) etc. uhi sub diversis censuris *in globo* propositiones damnantur, pariterque Constitutionem Pii VI. contra Pisto-

rienses (« Auctorem fidei »), ubi singillatim propositiones plurimae proscribuntur inferioribus censuri», nemim Catto-lico fas est negare esse definitionis infallibile». Hoc autem corollarium etiam aliunde certuni vicissim demonstrat veritatem principii positi, quia sine illo ipsum consequens con-sistere non posset. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

Corollarium 3. Qualitas quae propositioni competere de-fini-tur, illi infallibiliter competit eo sensu et modo, qui in 'definiendo intenditur. Unde qui putant e. g. *temerariam* dici propositionem, quae contra graves rationes et contra gra-vem auctoritatem sine sufficienti fundamento asseritur, ii etiam aiunt, banc qualitatem non autem per se falsitatem propositionis in censura *temeritatis* definiri. Hoc idem, non definiri *falsitatem* sed aliam damuabilem qualitatem pro-positionis, aequè affirmant quoad censuras, quibus notantur propositiones *scandalosae, male sonantes, pianini auum offensive*. Vide Card, de Lugo de Fide disp. XX. n. 114; Canum I. XII. c. 11. ad finem. Certe quando Concilium Vien-nese U opinionem (de infusione gratiae et virtutum in par-vulis) *tamquam probabilior* duxit eligendam, » haec per se non est definitio veritatis sed solum maioris probabili-tatis (cf. de Lugo I. c. n. 115-129.).

Corollarium 4. Infallibilitas Ecclesiae et Pontificis Ro-mani creditur fide divina propter auctoritatem Dei reve-lantis; sententia quae per infallibilem definitionem Eccle-siae vel Pontificis proponitur ut vera, non tamen ut reve-lata, creditur propter revelatam auctoritatem proponens. Unde hanc quam aliqui appellant fidem *ecclesiasticam*, pos-sumus dicere fidem *mediate dicinam*.

Principium V. Si Ecclesia est infallibili» in custodiendo deposito fidei saltern stricte sumpto, ac proinde in deco-rando vero sensu dogmatum reuelatorum; eo ipso est in-fallibili» in indicio de vero sensu, de intensione et exten-sione suae propriae auctoritatis et infallibilitatis seu, quod idem est, in iudicio de conditionibus et de obiectis, in qui-bus sibi divino iure competat auctoritas et promissa sit assistentia Spiritu veritatis. Haec enim auctoritas et in-fallibilitas in se profecto est dogma reuelatum.

Corollarium. Contradictionem involvit admittere in-fallibilitatem Ecclesiae in dogmatibus reuelata, et simul au-ctoritatem *definitionis* quae supponatur actu existens, ne-gare eo, quod res definita non pertineat addogmata reve-lata. Si enim Ecclesia vel Pontifex loquens ex cathedra quae divina custodiens fidem non reuelatam, eo ipso *exercit* etiam definit extensionem suae infallibilitatis ad liu-iusmodi veritate». Definit ergo vim ac verum sensum dog-matis reuelati, cuiusmodi certe est infallibilitas Ecclesiae et Pontificis. Atqui adversarius ipse admittit auctoritatem infallibilem ad definiendum verum sensum dogmatum re-velatorum. Ergo in hypothesi existentis definitionis ex suis principiis admittat necesse est extensionem infallibi-litatis etiam ad veritates in se non reuelatas; eandem vero simul negat. Ergo contradictio inter principium et conclu-sionem est manifesta (1).

Principium VI. Sicut ex ipsius revelationis principiiis ut ab Ecclesia intelliguntur et declarantur, certuni est, ad eius infallibile magisterium pertinere veritates et eius in-fallibili iudicio subiici errores solum in ordine ad custo-diendum depositum religionis christianae, atque ad eamin fidelibus tuendam et promovendam; ita aequè certum est, in plerisque scientiis ut ab hominibus ex principiis mere naturalibus et ex fontibus non reuelatis excoluntur et ex-colendae sunt, in philosophia potissimum tum theoretica tum practica, in inris prudentia, in historia, geologia,

(1) Accipe specimen huius contradictionis quoad infallibilitatem Ec-clesiae; nam in Romano Pontifice anctor eam (utique ante solemnem eius definitionem in Concilio Vaticano) in dubium votare non est veritns. • Lo condizioni adunque che si richiedono, perchè il giudizio del papa sia certamente infallibile sono due; 1° che si acciompagnato dal consenso dell'episcopato. *materie rivelate*; 2°. che sia accompagnato dal consenso dell'episcopato. Mancando questa seconda condizione, non è certo che il giudizio sia in-fallibile; mancando la prima è certo che non è infallibile... Quan-tunque il papa ed i vescovi fossero unanimi (che noi sono) nel decidere che la Chiesa ha bisogno per ora del dominio temporale del papa, e nel dichiarare scomunicati tutti quelli che pensano diversamente, questa decisione come non proveniente dai maestri della Chiesa e dai custodi della verità rivelata, ma da dottori privati, non avrebbe alcuna autorità per vincoliar le coscienze. »

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA XVUTSRQPOMLJIH

ethnographia reperiri veritates, quae simul sunt revelatae vel cum revelatis connectuntur. Ratio est, quia revelatio continet non tantum veritates superrationales, sed multas ratione quoque et ex fontibus naturalibus cognoscibiles; seu aliis verbis, quia revelatio et disciplinae naturales in multis obiectum (materiale) habent commune, l'ariter evidens est, in hisce disciplinis non quideni recto usu sed abusu rationis et ignorantia (1) posse statui hypotheses tamquam principia, et posse deveniri ad conclusioues, quae veritatibus revelationis, sive per se rationalibus sive superrationalibns, vel simpliciter vel secundum aliquid adversentur, quae proinde (quia veruni vero contradicere nequit) contineant errores ex principiis revelatis cognoscibiles et damnabiles.

Magisterium itaque Ecclesiae huinsmodi veritates docet et de huinsmodi erroribus iudicare potest, infallibiliter non docendo scientias humanas ex propriis earum principiis, sed iudicando ex suis principiis (2). Quare Ecclesia infallibilis nuinquam iudicat, et vi promissae infallibilitatis neque potest unquam Spiritus Sanctus permittere, ut *manendo* iudicet sive de veritatibus sive de erroribus, nisi in ordine ad depositnm custodiendum et ex mnnerere divinitus iniuncto custodiae depositi.

Corollarium 1. Quamvis philosophia et ceterae disciplinae naturales principiis suis propriis nitantur, quae cognoscuntur vel quatenus cognoscuntur non ex revelatione et ex magisterio authentico Ecclesiae, sed ratione et ex fontibus naturalibus, non tamen infallibiliter decidunt de veritatibus philosophiae, sint contraria tis quae sunt fidei... Si quid autem in dictis philosophiis inveniatr contrarium fidei, hoc non est philosophiae sed magis philosophiae abusus ex defectu rationis » s, Th. in Booth. Trin. Prolog, q. 2. a. 3.

(2) a Propria huius scientiae (theologiae) cogitio est, quae est per revelationem, non autem quae est per naturalem rationem (obiectivam). Et ideo non pertinet ad eam probare principia aliarum scientiarum, sed solnm iudicare de eis. Quidquid enim in aliis scientiis reperitur veritati huius scientiae contrarium, totum tradimur ut falsum » s, Th. q. 1. a. 1.

tibus naturalibus ; magisterium tamen Ecclesiae potest et vero debet ex principiis revelationis praemonstrare errores cavendos, qui integritati et incolumitati depositi custodiendi adversantur. Catholici ergo scientiarum cultores hanc normam prae oculis habeant oportet ex praescripto rationis, ne incident in errores; ex praescripto fidei, ne incident in errores contrarios veritatibus fidei.

Corollarium 2. Qui se profitentur catholicos adeoque agnoscunt authenticum Ecclesiae magisterium, et nihilominus affirmant, philosophiam modo declarato subiectam non esse buie normae , per eandem impediri progressum scientiae, Ecclesiam debere relinquere philosophiae ut suos errores ipsa corrigat (Syllab. Pontific. prop. X. XI. XII. XIV.); ii postulant libertatem ad errores amplectendos per philosophiae abusum , et negant Ecclesiae ius ac officium prospiciendi integritati ac sanitati doctrinae fidei. Vide Concilium Vaticanum Constit. de Fide cap. 4 can. 2.

Principium VII. Sancta Sedes Apostolica cui divinitus commissa est custodia depositi, et iniunctum munus ac officium agnoscendi veritates fidei, potest sententias theologicas vel quatenus cum theologicis nectuntur praescribere ut sequendas vel proscribere ut non sequendas, non unice ex intentione definitiva sententia infallibiliter decidendi veritatem, sed etiam absque ilia ex necessitate et intentione vel simpliciter vel pro determinatis adiunctis *prospiciendi securitali* (1) doctrinae catholicae (cf. Zaccaria Antifebronius vindicatus T. II. dissert, V. c. 11). In his sententiis non solum licet non sit doctrinae *certitas infallibilis*, quia hanc decidendi ex hypothesi non est intentio ; est tamen *infallibilis securitas*. Securitatem dico tum obiectivam doctrinae declaratae (vel simpliciter vel pro talibus adiunctis), tum subiectivam quatenus omnibns tutum est eam amplecti, et tutum non est nec absque violatione debitae submissionis erga magisterium divinitus constitutum fieri potest, ut eam amplecti recusent. Qui hanc

(1) Non coincidere hacc duo, infallibilem veritatem et securitatem, manifestum est vel ex eo, quod secus nulla doctrina probabilis aut probabilior posset dici sana et secara.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

—

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) Post primam huius tractatus editionem Traiecti ad Rhenum vulgata est de Romani Fontifolius infallibilitati in ferendis censoris dissertatio erudita, in qua auctor triginta fere paginas impendit impugmandae doctrinae, quam ipse in hoc nostro septimo principio eiusque corollariis reperisse sibi visus est; nude necessitas nobis orta est nostram opinionem panlo distinctius declarandi, ne alii quod, quod crud. to illi dissertatori subinde accidit, verba nostra in sensum alienum accipiant.

Auctoritas inferior proeidentiae doctrinalis, ut eam appellavimus, non quidem independens sed cum dependentia a Pontifice communicabilis est et ab ipso Pontifice communicari maiori vel minori extensione quibusdam ss. Congregationibus Cardinalium. Unde etiam ss. Congregationum decisiones recte dici possunt et usu ecclesiastico dici solent decreta sanctae Sedis.

Quod summus Pontifex sententias ss. Congregationum ratas habet et sua etiam suprema auctoritate confirmât, id non efficit definitionem ex cathedra, nisi ipse *sum* faciat atque ex sese edat decretum cum necessariis signis intentionis *definiendi doctrinam* ab universa Ecclesia tenendam , ita ut sententia non amplius sit Congregationis tamquam iudicantis sed per modum dumtaxat consulentis. Hoc solum sensu praesertim post declarationem Concilii Vaticani admitti potest ac debet doctrina eorum theologorum, qui ut Cardenas et Lacroix etiam a Zaccaria *historiæ* citati (delle Proibizioni de' libri Append. §. 2. n. 6.) dixerunt, decreta doctrinalia ss. Congregationum *si specialiter* a Pontifice approbata sunt, esse iuris *in materia* ex cathedra. Ne vero insisteretur illi expressioni, sententiam Con-

grégations esse confirmatam *suprema* auctoritate Pontificis, advertatur *supremam* posse dici auctoritatem sive *intensione exercitii* sive in *sua substantia*; hoc altero modo Pontifex e. g. concedit indulgentias, privilegia, dispensationes, decernit servorum Dei beatificationes (citra ultimum definitivum iudicium) *suprema potestate*, quin ideo semper

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
sit suprema auctoritas, quae
etiam non potest esse Pontificia confirmatio decreti doctri-
nalis, quin sit ex *suprema auctoritate*, quae niinirura est
Pontificia; sed potest esse sine *suprema intensione* huius
auctoritatis ac magisterii, quae reperitur in solis definitio-
nibus ex cathedra.

Corollarium 3. Falsum est, auctoritatem propter quam
possit et aliquando debeat praestari assensus intellectns,
solam esse auctoritatem Dei revelantis Tel Ecclesiae ant
Pontificis infallibiliter definientis; sunt enim gradus as-
sensus religiosi multiplices. In praesenti distinguendus est
assensus *fidei proprie et immediate divinae* propter au-
ctoritatem Dei revelantis; assensus fidei quam supra di-
ximus *mediate dioinam*, propter auctoritatem infallibiliter
definientis doctrinam ut veram non tamen ut revelatam;
assensus *religiosus* propter auctoritatem universalis provi-
dentiae doctrinalis in sensu, quem in expositione *principii*
paulo ante declaravimus.

Nimirum non agitur in hoc assensu, quem dicimus *re-*
ligiosum, de doctrina vi decreti tenenda ut *infallibiliter*
cera aut reicienda ut infallibiliter *falsa* vel per aliam
censuram *infallibilis auctoritatis* notata; hoc enim esset
contra hypothesin. Nihilominus vi supremi et universalis
magisterii tara sacra est auctoritas, ut ei licet non ex cathe-
dra *definititi* doctrinam ab universa Ecclesia tenendam, sed
absque *huiusmodi definitione* praescribenti doctrinam ali-
quam sequendam vel non sequendam *obedientia* debeat.
Hanc *obediential* adversarii non negant quidem esse de-
bitarn. sed earn restringunt mere ad omissionem actuum ex-
ternorum, atque adeo ad *recerentiale silentium*, a nc quis
aliquam doctrinam doceat, imo etiam in aliqua materia
scribat vel iudicium suum proferat;» numquam vero nisi
per definitionem ex cathedra exigi posse «mentis obse-
quium, ita ut quis suam opinionem deponat et tam firma
certitudine contrariala amplectatnr, ut iuramento se illi
adhaerere profiteatur » (dissert. Traiectensis p. 134.). Si
quando vero sacra Congregatio, ubi nondum exstabat *de-*
finite ex cathedra, huiusmodi mentis obsequium postula-

vit, ut in causa Galilaei, « sacra Inquisitionis Congrega-
tio potestatis suae limites excessit n (ibid. p. 138, citando
D. Bouix de Papa T. II. v. 11. p. 111. n. 11. p. 112. n. 11. p. 113. n. 11. p. 114. n. 11. p. 115. n. 11. p. 116. n. 11. p. 117. n. 11. p. 118. n. 11. p. 119. n. 11. p. 120. n. 11. p. 121. n. 11. p. 122. n. 11. p. 123. n. 11. p. 124. n. 11. p. 125. n. 11. p. 126. n. 11. p. 127. n. 11. p. 128. n. 11. p. 129. n. 11. p. 130. n. 11. p. 131. n. 11. p. 132. n. 11. p. 133. n. 11. p. 134. n. 11. p. 135. n. 11. p. 136. n. 11. p. 137. n. 11. p. 138. n. 11. p. 139. n. 11. p. 140. n. 11. p. 141. n. 11. p. 142. n. 11. p. 143. n. 11. p. 144. n. 11. p. 145. n. 11. p. 146. n. 11. p. 147. n. 11. p. 148. n. 11. p. 149. n. 11. p. 150. n. 11. p. 151. n. 11. p. 152. n. 11. p. 153. n. 11. p. 154. n. 11. p. 155. n. 11. p. 156. n. 11. p. 157. n. 11. p. 158. n. 11. p. 159. n. 11. p. 160. n. 11. p. 161. n. 11. p. 162. n. 11. p. 163. n. 11. p. 164. n. 11. p. 165. n. 11. p. 166. n. 11. p. 167. n. 11. p. 168. n. 11. p. 169. n. 11. p. 170. n. 11. p. 171. n. 11. p. 172. n. 11. p. 173. n. 11. p. 174. n. 11. p. 175. n. 11. p. 176. n. 11. p. 177. n. 11. p. 178. n. 11. p. 179. n. 11. p. 180. n. 11. p. 181. n. 11. p. 182. n. 11. p. 183. n. 11. p. 184. n. 11. p. 185. n. 11. p. 186. n. 11. p. 187. n. 11. p. 188. n. 11. p. 189. n. 11. p. 190. n. 11. p. 191. n. 11. p. 192. n. 11. p. 193. n. 11. p. 194. n. 11. p. 195. n. 11. p. 196. n. 11. p. 197. n. 11. p. 198. n. 11. p. 199. n. 11. p. 200. n. 11. p. 201. n. 11. p. 202. n. 11. p. 203. n. 11. p. 204. n. 11. p. 205. n. 11. p. 206. n. 11. p. 207. n. 11. p. 208. n. 11. p. 209. n. 11. p. 210. n. 11. p. 211. n. 11. p. 212. n. 11. p. 213. n. 11. p. 214. n. 11. p. 215. n. 11. p. 216. n. 11. p. 217. n. 11. p. 218. n. 11. p. 219. n. 11. p. 220. n. 11. p. 221. n. 11. p. 222. n. 11. p. 223. n. 11. p. 224. n. 11. p. 225. n. 11. p. 226. n. 11. p. 227. n. 11. p. 228. n. 11. p. 229. n. 11. p. 230. n. 11. p. 231. n. 11. p. 232. n. 11. p. 233. n. 11. p. 234. n. 11. p. 235. n. 11. p. 236. n. 11. p. 237. n. 11. p. 238. n. 11. p. 239. n. 11. p. 240. n. 11. p. 241. n. 11. p. 242. n. 11. p. 243. n. 11. p. 244. n. 11. p. 245. n. 11. p. 246. n. 11. p. 247. n. 11. p. 248. n. 11. p. 249. n. 11. p. 250. n. 11. p. 251. n. 11. p. 252. n. 11. p. 253. n. 11. p. 254. n. 11. p. 255. n. 11. p. 256. n. 11. p. 257. n. 11. p. 258. n. 11. p. 259. n. 11. p. 260. n. 11. p. 261. n. 11. p. 262. n. 11. p. 263. n. 11. p. 264. n. 11. p. 265. n. 11. p. 266. n. 11. p. 267. n. 11. p. 268. n. 11. p. 269. n. 11. p. 270. n. 11. p. 271. n. 11. p. 272. n. 11. p. 273. n. 11. p. 274. n. 11. p. 275. n. 11. p. 276. n. 11. p. 277. n. 11. p. 278. n. 11. p. 279. n. 11. p. 280. n. 11. p. 281. n. 11. p. 282. n. 11. p. 283. n. 11. p. 284. n. 11. p. 285. n. 11. p. 286. n. 11. p. 287. n. 11. p. 288. n. 11. p. 289. n. 11. p. 290. n. 11. p. 291. n. 11. p. 292. n. 11. p. 293. n. 11. p. 294. n. 11. p. 295. n. 11. p. 296. n. 11. p. 297. n. 11. p. 298. n. 11. p. 299. n. 11. p. 300. n. 11. p. 301. n. 11. p. 302. n. 11. p. 303. n. 11. p. 304. n. 11. p. 305. n. 11. p. 306. n. 11. p. 307. n. 11. p. 308. n. 11. p. 309. n. 11. p. 310. n. 11. p. 311. n. 11. p. 312. n. 11. p. 313. n. 11. p. 314. n. 11. p. 315. n. 11. p. 316. n. 11. p. 317. n. 11. p. 318. n. 11. p. 319. n. 11. p. 320. n. 11. p. 321. n. 11. p. 322. n. 11. p. 323. n. 11. p. 324. n. 11. p. 325. n. 11. p. 326. n. 11. p. 327. n. 11. p. 328. n. 11. p. 329. n. 11. p. 330. n. 11. p. 331. n. 11. p. 332. n. 11. p. 333. n. 11. p. 334. n. 11. p. 335. n. 11. p. 336. n. 11. p. 337. n. 11. p. 338. n. 11. p. 339. n. 11. p. 340. n. 11. p. 341. n. 11. p. 342. n. 11. p. 343. n. 11. p. 344. n. 11. p. 345. n. 11. p. 346. n. 11. p. 347. n. 11. p. 348. n. 11. p. 349. n. 11. p. 350. n. 11. p. 351. n. 11. p. 352. n. 11. p. 353. n. 11. p. 354. n. 11. p. 355. n. 11. p. 356. n. 11. p. 357. n. 11. p. 358. n. 11. p. 359. n. 11. p. 360. n. 11. p. 361. n. 11. p. 362. n. 11. p. 363. n. 11. p. 364. n. 11. p. 365. n. 11. p. 366. n. 11. p. 367. n. 11. p. 368. n. 11. p. 369. n. 11. p. 370. n. 11. p. 371. n. 11. p. 372. n. 11. p. 373. n. 11. p. 374. n. 11. p. 375. n. 11. p. 376. n. 11. p. 377. n. 11. p. 378. n. 11. p. 379. n. 11. p. 380. n. 11. p. 381. n. 11. p. 382. n. 11. p. 383. n. 11. p. 384. n. 11. p. 385. n. 11. p. 386. n. 11. p. 387. n. 11. p. 388. n. 11. p. 389. n. 11. p. 390. n. 11. p. 391. n. 11. p. 392. n. 11. p. 393. n. 11. p. 394. n. 11. p. 395. n. 11. p. 396. n. 11. p. 397. n. 11. p. 398. n. 11. p. 399. n. 11. p. 400. n. 11. p. 401. n. 11. p. 402. n. 11. p. 403. n. 11. p. 404. n. 11. p. 405. n. 11. p. 406. n. 11. p. 407. n. 11. p. 408. n. 11. p. 409. n. 11. p. 410. n. 11. p. 411. n. 11. p. 412. n. 11. p. 413. n. 11. p. 414. n. 11. p. 415. n. 11. p. 416. n. 11. p. 417. n. 11. p. 418. n. 11. p. 419. n. 11. p. 420. n. 11. p. 421. n. 11. p. 422. n. 11. p. 423. n. 11. p. 424. n. 11. p. 425. n. 11. p. 426. n. 11. p. 427. n. 11. p. 428. n. 11. p. 429. n. 11. p. 430. n. 11. p. 431. n. 11. p. 432. n. 11. p. 433. n. 11. p. 434. n. 11. p. 435. n. 11. p. 436. n. 11. p. 437. n. 11. p. 438. n. 11. p. 439. n. 11. p. 440. n. 11. p. 441. n. 11. p. 442. n. 11. p. 443. n. 11. p. 444. n. 11. p. 445. n. 11. p. 446. n. 11. p. 447. n. 11. p. 448. n. 11. p. 449. n. 11. p. 450. n. 11. p. 451. n. 11. p. 452. n. 11. p. 453. n. 11. p. 454. n. 11. p. 455. n. 11. p. 456. n. 11. p. 457. n. 11. p. 458. n. 11. p. 459. n. 11. p. 460. n. 11. p. 461. n. 11. p. 462. n. 11. p. 463. n. 11. p. 464. n. 11. p. 465. n. 11. p. 466. n. 11. p. 467. n. 11. p. 468. n. 11. p. 469. n. 11. p. 470. n. 11. p. 471. n. 11. p. 472. n. 11. p. 473. n. 11. p. 474. n. 11. p. 475. n. 11. p. 476. n. 11. p. 477. n. 11. p. 478. n. 11. p. 479. n. 11. p. 480. n. 11. p. 481. n. 11. p. 482. n. 11. p. 483. n. 11. p. 484. n. 11. p. 485. n. 11. p. 486. n. 11. p. 487. n. 11. p. 488. n. 11. p. 489. n. 11. p. 490. n. 11. p. 491. n. 11. p. 492. n. 11. p. 493. n. 11. p. 494. n. 11. p. 495. n. 11. p. 496. n. 11. p. 497. n. 11. p. 498. n. 11. p. 499. n. 11. p. 500. n. 11. p. 501. n. 11. p. 502. n. 11. p. 503. n. 11. p. 504. n. 11. p. 505. n. 11. p. 506. n. 11. p. 507. n. 11. p. 508. n. 11. p. 509. n. 11. p. 510. n. 11. p. 511. n. 11. p. 512. n. 11. p. 513. n. 11. p. 514. n. 11. p. 515. n. 11. p. 516. n. 11. p. 517. n. 11. p. 518. n. 11. p. 519. n. 11. p. 520. n. 11. p. 521. n. 11. p. 522. n. 11. p. 523. n. 11. p. 524. n. 11. p. 525. n. 11. p. 526. n. 11. p. 527. n. 11. p. 528. n. 11. p. 529. n. 11. p. 530. n. 11. p. 531. n. 11. p. 532. n. 11. p. 533. n. 11. p. 534. n. 11. p. 535. n. 11. p. 536. n. 11. p. 537. n. 11. p. 538. n. 11. p. 539. n. 11. p. 540. n. 11. p. 541. n. 11. p. 542. n. 11. p. 543. n. 11. p. 544. n. 11. p. 545. n. 11. p. 546. n. 11. p. 547. n. 11. p. 548. n. 11. p. 549. n. 11. p. 550. n. 11. p. 551. n. 11. p. 552. n. 11. p. 553. n. 11. p. 554. n. 11. p. 555. n. 11. p. 556. n. 11. p. 557. n. 11. p. 558. n. 11. p. 559. n. 11. p. 560. n. 11. p. 561. n. 11. p. 562. n. 11. p. 563. n. 11. p. 564. n. 11. p. 565. n. 11. p. 566. n. 11. p. 567. n. 11. p. 568. n. 11. p. 569. n. 11. p. 570. n. 11. p. 571. n. 11. p. 572. n. 11. p. 573. n. 11. p. 574. n. 11. p. 575. n. 11. p. 576. n. 11. p. 577. n. 11. p. 578. n. 11. p. 579. n. 11. p. 580. n. 11. p. 581. n. 11. p. 582. n. 11. p. 583. n. 11. p. 584. n. 11. p. 585. n. 11. p. 586. n. 11. p. 587. n. 11. p. 588. n. 11. p. 589. n. 11. p. 590. n. 11. p. 591. n. 11. p. 592. n. 11. p. 593. n. 11. p. 594. n. 11. p. 595. n. 11. p. 596. n. 11. p. 597. n. 11. p. 598. n. 11. p. 599. n. 11. p. 600. n. 11. p. 601. n. 11. p. 602. n. 11. p. 603. n. 11. p. 604. n. 11. p. 605. n. 11. p. 606. n. 11. p. 607. n. 11. p. 608. n. 11. p. 609. n. 11. p. 610. n. 11. p. 611. n. 11. p. 612. n. 11. p. 613. n. 11. p. 614. n. 11. p. 615. n. 11. p. 616. n. 11. p. 617. n. 11. p. 618. n. 11. p. 619. n. 11. p. 620. n. 11. p. 621. n. 11. p. 622. n. 11. p. 623. n. 11. p. 624. n. 11. p. 625. n. 11. p. 626. n. 11. p. 627. n. 11. p. 628. n. 11. p. 629. n. 11. p. 630. n. 11. p. 631. n. 11. p. 632. n. 11. p. 633. n. 11. p. 634. n. 11. p. 635. n. 11. p. 636. n. 11. p. 637. n. 11. p. 638. n. 11. p. 639. n. 11. p. 640. n. 11. p. 641. n. 11. p. 642. n. 11. p. 643. n. 11. p. 644. n. 11. p. 645. n. 11. p. 646. n. 11. p. 647. n. 11. p. 648. n. 11. p. 649. n. 11. p. 650. n. 11. p. 651. n. 11. p. 652. n. 11. p. 653. n. 11. p. 654. n. 11. p. 655. n. 11. p. 656. n. 11. p. 657. n. 11. p. 658. n. 11. p. 659. n. 11. p. 660. n. 11. p. 661. n. 11. p. 662. n. 11. p. 663. n. 11. p. 664. n. 11. p. 665. n. 11. p. 666. n. 11. p. 667. n. 11. p. 668. n. 11. p. 669. n. 11. p. 670. n. 11. p. 671. n. 11. p. 672. n. 11. p. 673. n. 11. p. 674. n. 11. p. 675. n. 11. p. 676. n. 11. p. 677. n. 11. p. 678. n. 11. p. 679. n. 11. p. 680. n. 11. p. 681. n. 11. p. 682. n. 11. p. 683. n. 11. p. 684. n. 11. p. 685. n. 11. p. 686. n. 11. p. 687. n. 11. p. 688. n. 11. p. 689. n. 11. p. 690. n. 11. p. 691. n. 11. p. 692. n. 11. p. 693. n. 11. p. 694. n. 11. p. 695. n. 11. p. 696. n. 11. p. 697. n. 11. p. 698. n. 11. p. 699. n. 11. p. 700. n. 11. p. 701. n. 11. p. 702. n. 11. p. 703. n. 11. p. 704. n. 11. p. 705. n. 11. p. 706. n. 11. p. 707. n. 11. p. 708. n. 11. p. 709. n. 11. p. 710. n. 11. p. 711. n. 11. p. 712. n. 11. p. 713. n. 11. p. 714. n. 11. p. 715. n. 11. p. 716. n. 11. p. 717. n. 11. p. 718. n. 11. p. 719. n. 11. p. 720. n. 11. p. 721. n. 11. p. 722. n. 11. p. 723. n. 11. p. 724. n. 11. p. 725. n. 11. p. 726. n. 11. p. 727. n. 11. p. 728. n. 11. p. 729. n. 11. p. 730. n. 11. p. 731. n. 11. p. 732. n. 11. p. 733. n. 11. p. 734. n. 11. p. 735. n. 11. p. 736. n. 11. p. 737. n. 11. p. 738. n. 11. p. 739. n. 11. p. 740. n. 11. p. 741. n. 11. p. 742. n. 11. p. 743. n. 11. p. 744. n. 11. p. 745. n. 11. p. 746. n. 11. p. 747. n. 11. p. 748. n. 11. p. 749. n. 11. p. 750. n. 11. p. 751. n. 11. p. 752. n. 11. p. 753. n. 11. p. 754. n. 11. p. 755. n. 11. p. 756. n. 11. p. 757. n. 11. p. 758. n. 11. p. 759. n. 11. p. 760. n. 11. p. 761. n. 11. p. 762. n. 11. p. 763. n. 11. p. 764. n. 11. p. 765. n. 11. p. 766. n. 11. p. 767. n. 11. p. 768. n. 11. p. 769. n. 11. p. 770. n. 11. p. 771. n. 11. p. 772. n. 11. p. 773. n. 11. p. 774. n. 11. p. 775. n. 11. p. 776. n. 11. p. 777. n. 11. p. 778. n. 11. p. 779. n. 11. p. 780. n. 11. p. 781. n. 11. p. 782. n. 11. p. 783. n. 11. p. 784. n. 11. p. 785. n. 11. p. 786. n. 11. p. 787. n. 11. p. 788. n. 11. p. 789. n. 11. p. 790. n. 11. p. 791. n. 11. p. 792. n. 11. p. 793. n. 11. p. 794. n. 11. p. 795. n. 11. p. 796. n. 11. p. 797. n. 11. p. 798. n. 11. p. 799. n. 11. p. 800. n. 11. p. 801. n. 11. p. 802. n. 11. p. 803. n. 11. p. 804. n. 11. p. 805. n. 11. p. 806. n. 11. p. 807. n. 11. p. 808. n. 11. p. 809. n. 11. p. 810. n. 11. p. 811. n. 11. p. 812. n. 11. p. 813. n. 11. p. 814. n. 11. p. 815. n. 11. p. 816. n. 11. p. 817. n. 11. p. 818. n. 11. p. 819. n. 11. p. 820. n. 11. p. 821. n. 11. p. 822. n. 11. p. 823. n. 11. p. 824. n. 11. p. 825. n. 11. p. 826. n. 11. p. 827. n. 11. p. 828. n. 11. p. 829. n. 11. p. 830. n. 11. p. 831. n. 11. p. 832. n. 11. p. 833. n. 11. p. 834. n. 11. p. 835. n. 11. p. 836. n. 11. p. 837. n. 11. p. 838. n. 11. p. 839. n. 11. p. 840. n. 11. p. 841. n. 11. p. 842. n. 11. p. 843. n. 11. p. 844. n. 11. p. 845. n. 11. p. 846. n. 11. p. 847. n. 11. p. 848. n. 11. p. 849. n. 11. p. 850. n. 11. p. 851. n. 11. p. 852. n. 11. p. 853. n. 11. p. 854. n. 11. p. 855. n. 11. p. 856. n. 11. p. 857. n. 11. p. 858. n. 11. p. 859. n. 11. p. 860. n. 11. p. 861. n. 11. p. 862. n. 11. p. 863. n. 11. p. 864. n. 11. p. 865. n. 11. p. 866. n. 11. p. 867. n. 11. p. 868. n. 11. p. 869. n. 11. p. 870. n. 11. p. 871. n. 11. p. 872. n. 11. p. 873. n. 11. p. 874. n. 11. p. 875. n. 11. p. 876. n. 11. p. 877. n. 11. p. 878. n. 11. p. 879. n. 11. p. 880. n. 11. p. 881. n. 11. p. 882. n. 11. p. 883. n. 11. p. 884. n. 11. p. 885. n. 11. p. 886. n. 11. p. 887. n. 11. p. 888. n. 11. p. 889. n. 11. p. 890. n. 11. p. 891. n. 11. p. 892. n. 11. p. 893. n. 11. p. 894. n. 11. p. 895. n. 11. p. 896. n. 11. p. 897. n. 11. p. 898. n. 11. p. 899. n. 11. p. 900. n. 11. p. 901. n. 11. p. 902. n. 11. p. 903. n. 11. p. 904. n. 11. p. 905. n. 11. p. 906. n. 11. p. 907. n. 11. p. 908. n. 11. p. 909. n. 11. p. 910. n. 11. p. 911. n. 11. p. 912. n. 11. p. 913. n. 11. p. 914. n. 11. p. 915. n. 11. p. 916. n. 11. p. 917. n. 11. p. 918. n. 11. p. 919. n. 11. p. 920. n. 11. p. 921. n. 11. p. 922. n. 11. p. 923. n. 11. p. 924. n. 11. p. 925. n. 11. p. 926. n. 11. p. 927. n. 11. p. 928. n. 11. p. 929. n. 11. p. 930. n. 11. p. 931. n. 11. p. 932. n. 11. p. 933. n. 11. p. 934. n. 11. p. 935. n. 11. p. 936. n. 11. p. 937. n. 11. p. 938. n. 11. p. 939. n. 11. p. 940. n. 11. p. 941. n. 11. p. 942. n. 11. p. 943. n. 11. p. 944. n. 11. p. 945. n. 11. p. 946. n. 11. p. 947. n. 11. p. 948. n. 11. p. 949. n. 11. p. 950. n. 11. p. 951. n. 11. p. 952. n. 11. p. 953. n. 11. p. 954. n. 11. p. 955. n. 11. p. 956. n. 11. p. 957. n. 11. p. 958. n. 11. p. 959. n. 11. p. 960. n. 11. p. 961. n. 11. p. 962. n. 11. p. 963. n. 11. p. 964. n. 11. p. 965. n. 11. p. 966. n. 11. p. 967. n. 11. p. 968. n. 11. p. 969. n. 11. p. 970. n. 11. p. 971. n. 11. p. 972. n. 11. p. 973. n. 11. p. 974. n. 11. p. 975. n. 11. p. 976. n. 11. p. 977. n. 11. p. 978. n. 11. p. 979. n. 11. p. 980. n. 11. p. 981. n. 11. p. 982. n. 11. p. 983. n. 11. p. 984. n.

a) Hanc doctrinam summus Pontifex Pius IX. in a-
t-teri scriptis 21. Decembris 1863, ad Archiepiscopum Mo-
nachiensem quarum initium est aTuas libenter accepimus -,
verbis clarissimis complexus est. „Persuadere Nobis volumus
noluiss (eos qui conventui litterario Monachiensi adfuerant)
obligationem, quae catholici magistri ac scriptores omni-
no astringunt, coartare in iis tantum. ~~Quia autem sequuntur~~
Ecclesiae iudicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda
proponuntur. Atque etiam Nobis persuaderne, ipsos nolu-
isse declarare perfectam illam erga reatas veritates adhae-
sionem.... obtineri posse, si dumtaxat dogmatibus ab Ec-
clesia expresse definitis fides et obsequium adhibeat. Namque etiamsi ageretur de ilia subiectione, quae Mei di-
vinas actu est praestanda, limitanda tamen non esset ad ea,
quae expressi omenicorum Conciliorum aut Romanorum
Pontificum, huiusque Apostolica* Sedis decreto definita sunt;
sed ad ea quoque extendenda, quae ordinario totius Ec-
clesiae per orbem dispersae magisterio tamquam divinitus
revelata traduntur, ideoque universali et constanti con-
sensu a catholicis theologis ad fidem pertinere retinen-
tur. Sed cum agaturrre ilia subiectione, qua ex conscientia
ii omnes catholici obstringuntur, qui in contemplatrices
scientias incumbunt, ut novas suis scriptis Ecclesiae aie-
rant utilitates, idcirco eiusdem conventus viri agnoscere
debent, sapientibus catholicis haud satis esse, ut praefata
dogmata recipiant ac venerentur, verum etiam opus esse,
ut se subiciant tum decisionibus, quae ad doctrinam
pertinentes a Pontificiis Congregationibus praeferruntur,
tum iis doctrinae capitibus, quae communi et constanti
catholicorum consensu retinentur ut theologicae veritates
et conclusiones ita certae, ut opiniones eisdem doctrinae
capitibus adversas quamquam haereticas dici nequeant,
tamen aliam theologiam mercantur censuram. »

ait ille, primum loquitur de definitionibus dogmatum revelatorum, tum agens de decisionibus quae a Pontificiis Congregationibus proferuntur, intelligi voluit a solummodo illa decreta, quae suo nomine promulgata ut *suas definitiones ex cathedra profectas*, assensu absolute quoncumque catholicum venerari oportet, » ita ut ergo in prima parte loci a nobis citati sermo sit de dogmatum definitionibus ex cathedra *sub censura haereseos* contra errores oppositos : in secunda parte a decisiones, quae a Pontificiis Congregationibus proferuntur, intelligi voluit a definitionibus Pontificiis ex cathedra loquentis, sed sub aliis inferioribus censuris. Hunc sensum putat dissertator insuper etiam ex eo confirmari, quod in litteris Pontificiis decisiones a Pontificiis Congregationibus prolatae coniunguntur cura a iis doctrinae capitibus, quae communi et constanti catholico consensu retinentur ut theologiae veritates, » in quibus (ut noster oppugnator testatur *zyxwvutsrq*) alii Ecclesias consentientem infallibilem esse docet n. Praeterea tertio censet, illuni quem nos putamus sensum clarissimum litterarum ad Archiepiscopuin Monachiensi, non esse genuinum, quia theologi ex una parte docent, non posse exigi mentis assensum nisi per definitionem infallibilem (p. 136), ex parte altera Card. Gotti negat omnino ipsum nostrum principium, quemadmodum (p. 156) adversarius citat : a decreta Congregationum in materia fidei et morum ex se et ut a Congregatine ipsa prodeunt, multi quidem sunt faciendae, *sed non praebent theologo firmum argumentum*, n attamen a omnes in foro externo obedire tenentur ☛.

At vero doctrina Pontificis in Utteris, de quibus agitur, omnino manifesta est. a) Qui quaeso in animum inducat, nomine » decisionum quae a Pontificis Congregationibus proferuntur, » nullas comprehendere decisiones quae ab ipsis Congregationibus proferantur, sed *solas* definitiones ab ipso Pontifice ex cathedra prolatas? Decisiones quidem Congregationum possunt dici et saepe dicuntur projectae a i. s. d., qua in ipsos illos sacros consensu derivatur irredite et magisterium participatum (sensu su-

perius explicato), et cuius sunt organa ac veluti membra assumpta ad universalem providentiam pastorem et doctrinalem; eadem, licet maneant iudicia edita a Congregatione et minime a Pontifice ex cathedra loquente, dicuntur etiam quodcumque decisiones Pontificis, quatenus eas sua suprema auctoritate ratas habet et confirmat; sed profecto inaudita est, in stylo Curiae (ut vocant) et ab ipso Pontifice definitioni ex cathedra fieri appellationem, *zvwvutsrqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA* sionis, quae a Pontificia Congregatione profertur.

p) Inspiciamus contestura. Dixerant viri docti in suo conventu Monachii habito, omnes catholicos in doctis suis commentationibus debere ex conscientia *dogmaticis infallibilis catholicae Ecclesiae obedire decretis*. Pontifex laudat quidem hanc professionem veritatis, quae ex catholicae fidei obligatione necessario oritur; sed partim quo sensu intelligi debeat, partim eam solam non sufficere declarat. Nam *primo* «obligatio qua catholici magistri ac scriptores omnino adstringuntur, non coarctatur in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae indicia *celu fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.* » Itaque necessarium est, sed non sufficit adhaerere iis, quae sive formali sive aequipollente iudicio infallibili Ecclesiae ut dogmata revelata proponuntur credenda fide catholica immediate divina. Subdit Pontifex *secundo* et distincto inciso, ad perfectam illam erga revelatas veritates adhaesionem, quae necessaria omnino est ad verum scientiarum progressum assequendum, neque sufficere, *asi dumtaxat dogmatibus ab Ecclesia expresse definitis fides et obsequium adhibeatur*. Haec secunda sententia Pontificis non esset a priori distincta et omnino diversa, ut in litteris exhibetur, si hic *dogmata ab Ecclesia definita* eodem sensu, quo in antecedentibus *dogmata fidei ab Ecclesiae iudicio proposito* intelligerentur. Agitur ergo in hoc secundo inciso etiam de illis dogmatibus, quae non ut in se revelata definiuntur, cuiusmodi sunt illa e. g. contra Pistorienses et in multis aliis Constitutionibus non sub nota haereseos sed sub inferioribus censuris definita, quibus ex motivo infallibilitatis Ecclesiae seu Pontificis fides praestanda est *mediate divina*; hoc

que ipsum satis indicatur illa locutione, « *fides et obsequium adhibeatur* ».

Si ad scientias rite excolendas (de hoc enim Pontifex agit) non satis est prae oculis habere turn dogmata fidei ab Ecclesiae iudicio sive formali (per definitionem) sive aequipollente (per consensum) proposita omnibus credenda, sed et ob expressam Ecclesiae definitionem, licet definita non sint ut in se revelata; quid amplius viris catholicis «qui in contemplatives scientias incumbunt,» superest praestandum? Hoc declarat Pontifex verbis, ex quibus superius citatis nostrum desumpsimus argumentum. *j* Sed cum de illa subiectione agatur (diversa ab actu fidei sive immediate sive mediate divinae), qua ex conscientia ii omnes catholici obstringuntur, qui in contemplatives scientias incumbunt recognoscere debent, sapientibus catholicis baud satis esse, ut praefata Ecclesiae dogmata recipiant ac venerentur (quae vel totius Ecclesiae magisterio tamquam divinitus revelata proponuntur, vel definita sunt sive de fide sive gradu inferiori expressis oecumenicorum Conciliorum aut Eomanorum Pontificum decretis); verum etiam opus esse, *ut se subiciant turn decisionibus quae ad doctrinam pertinentes a Pontificiis Congregationibus proferruntur,* turn iis doctrinae capitibus quae communi et constanti catholicorum consensu retinentur ut theologiae veritates et conclusiones ita certae, ut opiniones iisdem doctrinae capitibus adversae quamquam haereticae dici nequeant, tamen aliam theologicam mereantur censuram. » Clare ergo *decisiones a Pontificiis Congregationibus prolatae* distinguuntur ab omnibus iis, *quae expressis Romanorum Pontificum decretis definita sunt.* Proinde illae intelliguntur non esse *definitiones ex cathedra,* et tamen eis (ut adversarius p. 143. fatetur) subiectionem per assensum mentis deberi, Pontifex declarat. Et sane si adversarii interpretatio admitteretur, iam Constitutiones Concilii Constantiensis contra Wicleffum (approbante Martino V.), s. Pii V. contra Baiuni, Innocenti XI. contra Molino3, Innocenti XII. in causa Eeelonii, Clementis XI. contra

Quesnellium, Pii VI. contra Pistorienae, ipsa illa posthac edita a Pio IX. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** ex integro comprehenderentur inter a expressa oecumenicorum Conciliorum ant Romanorum Pontificum decreta sed omnes illae in litteris ad Archiep. Monachicsem dicerentur a decisiones a Pontificiis Congregationibus prolatae, n quo quid quaeso absurdius fingi posset?

y) Contra clarum hunc litterarum textum et contextum nihil proficitur ex eo, quod decisiones a Congregationibus prolatae simul nominantur cum veritatibus theologicis quae a catholicis communi consensu retinentur, et quarum negatio propterea aliquam notam theologicam mereretur. Bene autem adverbis velini, nullo modo hic sermonem esse in litteris Pontificiis de censuris doctrinarum per *iudicium* Ecclesiae iam pronuntiatis, sed tantummodo de *religiosa adhacione*, qua catholici illas doctrina3 retinent non ut dogmata fidei sed ut theologicas veritates consensu tam communi et constanti, ut (ex consentiente iudicio theologorum) sine errori» vel temeritatis vel alius huiusmodi notis negati non possent. Iam quoniam adversarius affirmat, Suarezinm docere talem catholicorum consensum esse infallibilem, eius doctrinam describere operae pretium fuerit. De Ecclesiae *infallibilitate in credendo* Suarez (de Fide disp. V. sect. 6.) tria docet, primo Ecclesiam non posse a fide deficere per haeresim; secundo neque posse errare per ignorantiam a in his, quae creditamquamcertadefi. de tertio in his quae credit non tamquam de fide, sed ita ut contraria sententia mereretur aliquam censuram, tenendum est eam non errare, de infallibilitate tamen, in his omnibus non tam certo constat; sed secundum diversos gradus, quibus doctrina propinquius vel remotius fidem attingit, erit magis vel minus certum Ecclesiam in his non errare (1). De auctoritate consensus theologorum quid nobis vi-

deatur, inferiusth. XVII. indicabimus; interim vero constat **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** qui huiusmodi catholicorum consensum, licet in eo infallibilitatem non agnoscant, nihilo minus ad *securitatem* doctrinae et ad *oertitalis* argumentum tam grave sufficere iudicant, ut ei repugnare sine nota temeritatis fas non sit, hos inquam doctores omnes nostrum tenuisse principium, quo ad *assensum religio sum* (distinctum ab assensu fidei immediate vel mediate divinae) in rebus theologicis non requiri auctoritatem in-

appellatur in sensu minimo genuino. Verba Doctoris exinni (de Fido disp. V. sect. 6. n. 8.) haec sunt, a Dico tertio, quamvis certum non sit, quae Ecclesia credit tantum *ut pia et probabilis*, esse vera (quae tamen *pia* ita credit, ut contraria doctrina censetur mereri notam aliquam theologicam, quemadmodum mox videbimus); si tamen tota Ecclesia in aliqua *huiusmodi* re conspirat, *tenendum est in eo non errare*, non solum practice (doctrinae *securitas*), quod est manifestum, sed etiam speculative (doctrinae *Veritas*). Ratio primae partis est, quia non constat in *his omnibus rebus regi Ecclesiam ab Spiritu Sancto* (quo solo efficitur infallibilitas snpematralis), cnm ad fidem ea non pertineant, nec sint ad salutem necessaria (ex qua necessitate ad salutem existit ratio theologiae infallibilitatis in definienda doctrina morm). Ratio vero alterius partis (in qua dicit, *tenendum esse* Ecclesiam in his etiam rebus non errare) est, quia universa Ecclesia etiam spedata ut humana congregatio, in qua sunt plures viri sapientes, habet humanum modo summam auctoritatem; ergo si tota Ecclesia indicet (credendo) aliquid esse probabile, evidenter probabile est, et inde in primis tollitur periculum practici erroris; et deinde fit maxime verisimile, illud etiam in re ipsa esse verum, praesertim quia verisimile est, etiam Spiritata Sanctum specialiter adjuvare et illuminare doctores Ecclesiae; si enim quoad veritates omnes naturales id conceditur, ut in l. l. de Gratia c. 2. n. 17. diximus, quanto magis in hac materia sentiendum erit (quod vero longe diversum est a promissa infallibili assistentia Spiritus veritatis, per quam efficitur proprie dicta *infallibilitas* Ecclesiae et Pontificis definitis ex cathedra). Sciendum est autem, in *his rebus* (quas Ecclesia credit tantum *ut pias et probabiles*, quod initio proposuerat velut omnes quov seu disputati, illis snbictum) esse gradus, ut sumi potest ex dicendis disputat. XIX. sect. 2. (ubi agitur de diversis gradibus censurarum theologiae) **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** *interdum sunt erroneae, quia proxime ad principia fidei accedunt; interdum sunt temerariae, propter magnum errorem; cum de aliis rebus agitur, quae non sunt tantum probabiles, sed probabiliores, et secundum eorum gradus erit magis vel minus certum, Ecclesiam in his non errare, i*

(1) Haec (ni iam monni) non dicuntur nec (licet possent de infallibilitate Ecclesiae docentis vel Pontificia in **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** suri ex cathedra; sed dicuntur a Suarezio de Ecclesiae infallibilitate tractat in *credendo* ante latam aliquam definitionem. In dissertatione Traiectensi p. 84. 85. locus citatur truncatus, ac dein p. 140. ad illam

fallibilem affirmamus, sed sufficere (ut Suarez loquitur) a liumano modo summam auctoritatem »; aliud enirn est iudicare auctoritatem in proposita doctrina non errare, et aliud auctoritatem esse infallibilem. Quod vero ad rem spectat, de qua nunc agimus, ex dictis quisque videt, quam apte in litteris ad Archiep. Monachiensem coninngatur obligatio conscientiae, «ut qui in contemplatrices scientias incumbunt, se subiciant- turn decisionibus, *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* nam pertinentes a Pontificiis Congregationibus proferuntur, turn iis doctrinae capitibus quae communi et constanti catholicorum consensu retinentur ut theologiae veritates. »

I) Haec quae ex Suarezio citavimus, satis ostendunt, quid sentiendum sit de dissertatoris affirmatione, theologos omnes quos ipse novit (ut ait), conspirare in contrariam sententiam, non posse nimirum obsequium mentis iuste postulari nisi ab auctoritate infallibili. Citât Bellarminum (de Ecolis. I. III. c. 14. argum.3.), Suarez (de Fide disp. V. sect. 6. n. 8; sect. 8. n.7.8.), turn recentes D. Bouix, Murray, Knox, Weninger, ilium qui nomine *Rudis* assumpto scripsit de Petra Romana, ae tandem D. Ward, quem nostrum principium defendendo sibi ipsi contradicere putat. Nihil nimirum distinguendo inter *assensum fidei* (sive immediate sive mediate divinae) et inter *assensum religiosum*, qni specificæ diversae auctoritati re3pondet, facile contradictions accusabuntur non modo D. Ward, sed etiam Suarez et omnes illi veteres theologi, qui Suarezii doctrinam paulo ante descriptam sequuntur. At Bellarminus et Suarez et generatim veteres theologi ubicumque ex obligation assensus inferunt infallibilitatem auctoritatis obligantis, loquuntur de assensu fidei immediate vel mediate divinae. Et sane turn veteres turn recentiores theologi Murray, Weninger, Rudis, Ward ubi agunt vel de iis, quae tota Ecclesia credit *de fide*, vel de definitionibus sive Conciliorum sive Pontificis ex cathedra loquentis, reete arguunt, *talem assensum* qui huic doctrinae fidei vel hisce definitionibus ab universa Ecclesia praestandus est, necessario supponere auctoritatis proponents ac definientis infallibilitatem. Sic Bellarminus in

loco, qui citatur, in primis declarat statura quaestionis: a Ecclesia non potest errare, id est, *id quod tenent omnes fideles tamquam de fide*, necessario est verum et de fide, et similiter *id quod docent omnes Episcopi tamquam ad fidempertinens*, necessario est verum et de fide.- Tum *liane veritatem* probat pluribus arguments, quorum tertium ita habet, u Obligamur sub anathematis poena credere Ecclesiae *in omnibus et per omnes* Matth. XVIII. 17. et Concilio omnia dicunt anathema non assentientibus Ecclesiae decretis. At iniquum esset sub tam gravi poena obligari ad assentiendum rebus incertis et interdum falsis. - Ait igitur, imponere obligationem credendi de fide, ita ut repugnans habendes sit haereticus extorris ab Ecclesia, non posse sine iniquitate committi nisi auctoritati infallibili. At haec quomodo quaeso repugnant nostrae sententiae, ad quam refellendam in opusculo Traiectensi ultimum dumtaxat Bellarmini incisum producitur, insuper habito tota textu et contextu ?

Gemina citationis fallacia etiam contigit in textu Cardinalis Gotti, qui verbis ut in dissertatone describuntur, videtur enuntiare principium nostro directe repugnans. Citatur ita : edecreta Congregationum in materia fidei et morum ex se et ut a Congregatione ipsa prodeunt, multi quidem sunt facienda, *sed non praebent theologo firmum argumentum.* » a Si abest specialis Pontificis confirmato, *omnes in foro externo obedire trcentur*, non obstante quacumque opinionum probabilitate. - Atqui doctissiraus Cardinalis tantumraodo asserit, quod omnes concedunt, decisiones Congregationum ad doctrinam pertinentes non habere earn firmitatem, quae *in infallibii itate* fundatur; nee per easdem constitui posse *ai'ticulos fidei*. Neque Cardinalis dicit, ut sensus exhibetur in citatione, *tantum in foro externo* deberi obedientiam; sed ait : *a oranes saltem* in foro externo obedire tenehtur. » Obedientia itaque quam Card. Gotti cum aliis omnibus negat et excludit praestandam huiusmodi decretis, non est alia quam *obedientia fidei divinae*. Quae quidem doctrina non solum non repngnat nostro principio, sed egregie cum eo conciliatur (1). *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQP*

(1) Ut vidua, qnam solerter dissertator voclas quasdam ex tei-

Verum quidquid dicas de liorum theologorum opinionibus, sensus genuinus litterarum ad Archiep. Monachiensem ex ipso textu et contextu demonstratur; quod a nobis mm satis praestitum esse confido.

6) Demonstratio haud absimilis ducitur ex all» summi Pontificis litteris 15 Iunii 1857 ad Archiepiscopum Coloniensem Card. Geissei de decreto s. Congregationis Indio», quo libri Antonii Günther fuerant proscripti. Humsmodi

tibus exciderit, accipe verba Card. Gotti (de Locis theol. T. I. q. 8. dub. 0. 2. n. 12.). « Decreta Congregationum in materia fidei et morum ex se et nt a Congregatione ipsa produnt, multi quidem snnt facienda; sed non praebent theologo firmum. » Quare omnes saltem in foro externo obedire tenentur, non obstante quacunque opinionum probabilitate. Quod vero non praebant theologo argumentum infallibile, probatur. Nam Cardinalium Congregationes neque es se nec virtute a summo

Pontifico accepta gaudent privilegio infallibilitatis Eatio autem est, quia potestas indicandi et iudicandi in materia fidei et proponendi articulos eius, qui totam Ecclesiam ad erciendum obligent, alligata est dignitati supremi capitis, pastoris et doctoris Ecclesiae... ergo sicut non potest delegare alterum, ut Sit Ecclesiae supremum caput, pastor et doctor, nec Spiritus Sancti adistentiam in alterum transferre, ita nec potest facultatem formandi decreta fidei alteri delegare aut commnicare. Hinc Congregata s. Inquisitionis auctoritate sibi a summo Pontifice commissa, potest quidem quoa Ecclesia haereticos dixit sive articulos sive homines ultima sententia condemnare (in quibus decretis damnationis articulozum nos dicimus deberi non solum silentium, sed religiosum mentis obsequium, non tamen ti decretorum assensum fidei divinae); ab ea tamen controversia aliqua fidei decidi non potest ita, ut transeat in articulum fidei, et qui dissentiant immediate sint haeretici, ex et praecise iudicii s. Congregationis. *

Quoad duos alios citatos, libenter concedo adversarum iure pro sna causa appellare fortasse ad D. Knox, certe ad D. Bouix, enios ego doctrinam in hoc capito sequi non possum. Neque enim haec duo, quae ipse asserit, conciliare valeo, a) posse s. Congregationem Inquisitionis « notas theologicas quae iustae videantur, ctiam haerescos innrere 5 alicui opinioni seu doctrinae; &) neminem tamen u posse iuste adigi nt illi indicio interno et ex animo adhacret t. Conciliare haec inquam non valeo, si sermo sit (ut saepe dixi) ob adhaesione non fidei divinae praecise ex vi iudicii Congregationis, sed de adhaesione religiosa inferioris ordinis, Neque ego concedam D. Bouixio, s. Congregationem in cansa Galilaei « potestatis suae limites excessisse. *

decreta quae ad proscribendam doctrinam huiusmodi eo evadunt definitiones ex cathedra, quod suprema Pontificis auctoritate confirmanur et publican iubentur (1), quemadmodum in eis expresse uotari solet. Nihilominus Pontilex in litteris commemoratis declarat, ipsum decretum sufficere debuisse, ut omnes catholici non solum persuasala haberent, nemini deinceps fas esse doctrinam iis libris expressam esse, ut in ea doctrina non esset iniquitas, sed u sinceroni haberi non jxisse doctrinam Guntherianis libris contentara » (2).

c) His liceat addere pro confirmando nostro principio argumentum exemplum a doctrina Benedicta XIV. privatum quidem theologum agentis, sed in re, in qua omnibus fatentibus fere sine exceptione maior eius est auctoritas. Principium nostrum, quod ia indiu defendimus, hoc est: ad obligandum internimi assensum religiosum in re theologica non necessario requiritur infallibilitas auctoritatis proponentis. Iam vero Benedictas XIV. duo haec docet. a) In beatificatione, servorui Dei iudicium Pontificis non est infallibile, sicut infallibile censeri debet eius iudicium ultimum in beatorum canonizatione (de Canonizat. SS. I.1.c.42.). B) Nihilominus qui assereret, in hac vel illa beatificatione formali Pontificem acta errasse, atque adeo non esse beatata, qui beatas declaratus est, aut non esse ei secundum Pontificiam concessionem cultum exliibendum, is u temeri-

(1) Ilac de ro nullum prudentibus theologis potest esse dnbinm. Sane vero nisi ita esset, iam nullum foret discrimen inter huiusmodi decreta Indicis et intor condemnationes librorum, quae ab ipso Pontifice per litteras Apostolicas quandoque flunt. Hoc autem discrimen tmn per sese satis manifestum est, tmn ex Constitutione cuius initium Apostolice Sedis §. 2. deducitur.

(2) Iam saepe monui, nostras demonstrationes de religioso assensu et mentis obsequio praestando referri dnmtaxat ad decreta, quibus doctrina rei praescribitur vel proscribitur. Si quando ergo liber aliquis intor prohibilos notatus sciretur non ob falsitatem theologicae doctrinae, sed ob periculum pietatis et pacis violandae vel ob doctrinae importunitatem in specialibus adiunctis vel ob alias similes rationes oeconomiae ecclesiasticae; de huiusmodi disciplinariis provisionibus ecclesiasticae prudentiae in tota nostra praesenti tractatione non agitur.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

tatis vel gravioris theologicæ censuræ nota afficiendus esset i (ib. n. 10.). Atqui in his duabus Benedicti propositionibus ipsum nostrum principium continetur. Porro eadem est doctrina plurimorum theologorum, et puto post Benedictum XIV. esse communem; ergo principium nostrum saltem per se spectatum, et præscindendo ab eius applicatione in specialibus casibus iudiciorum ecclesiasticorum ad doctrinam pertinentium non est contra (ut in erudita dissertatione dicitur) sed iuxta communem sententiam doctorum. Generatim Bellarminus (de E. Pontif. l. IV. c. 2.) testatur: *« non potest negari, sed manifestum est, quod non est contra, cum suo particulari! Concilio aliquid in re dubia statuentem, sive errare possit sive non, esse obedienter audiendum. »* Nominatim de decretis Congregationum et ipsius Pontificis, licet definitiones ex cathedra non sint, sententiam quam haecenus exposuimus, defendit Franc. Antonius Zaccaria (1), citando etiam Alexandri VII. litteras 7. Aug. 1660 ad Rectorem Universitatis Lovaniensis, simillimas in hoc capite litteris Pii IX. ad Archiep. Monacensem, quas superius descripsimus (Zaccaria Storia delle proibizioni de' libri l. II. dissert. II. c. 2. 3.).

d) At si hæc ita sunt, nonne argumentum theologicum concedit, quo doctores ad probandam infallibilitatem Pontificis ex cathedra loquentis uti solent? Nonne et alio modo perniciosum Gallicanismi systema caput abscissum iterum extollere posset? » Huius periculi graviter nos commonet

(1) e Alle proibizioni di Roma se autori sono de' libri, si attendano egliano come... riconoscondone secondo le qualità di esse o per autore o almeno per primo originali fonte il sommo Pontefice, la etti autorità quantunque egli non sempre la spieghi tutta nP. la indirizzi nelle più solenni maniere all' insegnamento della Chiesa universale, prevaler dee al giudizio di tutti i privati Dottori e Maestri » i.e. cap. 3. n. 4. « Sono io persuaso, che alla Previdenza appartenga di non permettere, che Roma anche fuori del caso in cui il Pontefice parlò ex cathedra, condannò come errore una dottrina, che tale non sia.... La giustizia della proibizione non si ha da esaminare, ma sempre è da sopporre, se non fosse, il che non sarà mai, evidentemente extra Dei præceptum; e an questa supposizione che rimane, se non ubbidire? » ib. Append. §. 2. n. 3. 4.

dissertato Batava; quod enim discernimus inter infallibile» definitiones ex cathedra et inter alia documenta sanctæ Sedis, quibus debeatur *religiosum mentis obsequium*, licet definitiones ex cathedra censi nequeant, a tales distinctiones (ait adversarius p. 15B. 156.) natae sunt infallibilem Pontificis auctoritatem in concreto inanem reddere, et ansata præbere in particulari! aliquo decreto decisionis infallibilitatem negandi... Et quibus indiciis constare potest, Pontificem ut infallibilem Ecclesiæ doctorem, non vero ut gubernatorem tantum fallibilem doctrinalem sententiam promittens, nisi forsitan receptione et sensu Ecclesiæ? » (1).

(1) Habet ibidem p. 160. noster theologia ex historia quoque retorsorem. Negari non potest, Quoniam I. duas epistolas ad Sergium scripsisse non mere privatas sed ex munere pastoralis, nihil tamen definendo (ut ex litteris ipsis demonstrator). Dude ex nostra doctrina sequi videtur, illis litteris *religiosum mentis obsequium* fuisse deferendum. a Ergo (dissertator exclamat) Sophronius et catholice veritatis defensores peccaverunt non præstando firmum assensum I? Imo ex principiis adversarii quibus distinctio inter pastorem Pontificis providentiam, in qua non totam esserat auctoritatem. (nt Zaccaria loquitur) et inter definitiones ex cathedra negatur, epistolæ Honorii habendæ essent definientes ex cathedra; adeoque auctor Traiectensis (ai sibi constet) non quodcumque » religiosum mentis obsequium, » sed assensum fidei divinæ eis vindicare cogere. Sed hac contradictione transmissa vellem dixisset nobis, cuiam rei ex nostra sententia assensum præstandum fuisset exatimet. In illis epistolis distinguenda est pars dogmatica seu doctrinalis, et pars altera spectans ad oeconomiam et particularem disciplinam in particularibus adiunctis. Quoad doctrinam s. Sophronius et defensores cæcentur; de his vero quæ in huiusmodi litteris Pontifices forte suadant circa particularem aliquam disciplinam, nobis sermo non est. Docet n. 160. Hæc enim, secundum definitiones s. Leonis et Concilii Chalcedonensis, distinctio ad profitendas esse duas Christi naturas integras, distinctas cum suis distinctis operationibus in uno operante tam divina quam humana; voluntates vero Christi non esse inter se contrarias, ut subdole Sergius nuntiaverat ab adversariis affirmari. In his a Sergio falso suppositis adiunctis nascitur Pontifex, ut modus exponendi doctrinam catholicam retineretur ille, qui est in Leonis epistola ad Flavianum, nec una voluntas diceretur, quia hoc nisi unitas demtaxat consensionis intelligeretur, ad Eutychianismum vergit; nec due voluntates numerarentur hisce verbis, quibus ex relatione Sergii intelligebantur inconfidit adversarii modo Nestoriano voluntates contrarias. Hanc dicimus partem epi-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Haec conviciis simillima a theologo scribi non debuissent! Nemo profecto catholicus umquam negavit, ant negare potest necessitatem distinguendi inter definitiones ex cathedra et inter alias declarationes etiam doctrinales sive ipsorum Pontificum sive Pontificiarum Congregationum. Hostes s. Sedis et impugnatores infallibilitatis soli hanc necessariam distinctionem, quae in ipso decreto definitionis Vaticanae continetur, semper conati sunt, et nunc Xeprotestantes (*veteres catholici*) maxime conantur eliminare. Unde consequens esset, infallibilitatem effici ac regi non assistenti a divina, ut Concilium declaravit, sed velut *kabituali inspiratione*. De hac hostium arte pluribus agit Maurus Cappellari (Gregorius XVI) in suo «Triumpho S. Sedis» cap. 24, quamvis ipse in omnibus documentis quae definitiones ex cathedra haberi non debent, Pontificem appellat *doctorem privatum*, non eo sensu quo e. g. Innocentius IV. aut Benedictus XIV. in suis commentariis privati doctores sunt, sed in oppositione dumtaxat ad supremam intentionem auctoritatis, qua *definitio* doctrinam ab universa Ecclesia tenendam, seu qua ex cathedra loquitur; atque adeo in illis documentis ita est doctor privatus i. e. *non definiens ex cathedra*, a ut ei contradicere esset *temeritas intolerabilis* » (ib. n. 6.), cum contra privatis sententiis Pontificum in eorum libris non secus ac aliorum doctorum sine ulla temeritate contradicere omnino fas sit, quam libertatem Benedictus XIV. omnibus plenissimam tribuit (Praefat. ed. 2. de Synodo dioecesis.). Quoniam igitur de distinctione agitur, non quae sit inter privatas lucubrations in quibus sacra auctoritas Pontificis locum non habet, sed inter documenta profecta ex munere quidem supremi magisterii, in quibus tamen Pontifex non proponat ultimam *definitivam sententiam* doctrinam ab universa Ecclesia tenendam, et inter huiusmodi definitiones quae ad assensum fidei immediate vel mediate divinae obligant Ecclesiam; propterea doctissimus auctor «Triumphus» tam sollicitè insistit necessitati certarum stolae oeconomicae et disciplinae, eamque fundatam in falso supposito, obreptitiam et subreptitiam, cui nec assentiendum erat nec obediendum. Vide Tract. de Incarnati. th. XL. in Scholio.

notarum, quibus dignoscantur definitiones ex cathedra, ne permiscendo priora illa cum his posterioribus documentis a confusiones et perturbatioes indueantur in Ecclesia a (1).

Et sane doctor Neoprotestantium Fridericus Schulte ad haeresim defendendam et oppugnandum dogma infallibilitatis Pontificis, in id potissimum vires omnes intendit et sophismata construit, ut evincat inanem esse distinctionem

(1) " Siccome tatto ciò che risolvési, pel Concilio, sebbene, spettante alla fede, non potesse essere una decisione comune, ma una decisione; così senza questa espressa intenzione nei Padri, non potrà dirsi da essi rappresentata in quelle risoluzioni la Chiesa definiente. Chi ha fior di ragione può senza fatica farne al Papa l'applicazione. Ma quando il Papa consultato risponde e giudica, avrà conseguentemente l'animo di giudicare. Si certamente, ma di giudicare da teologo o da privato dottore /h. e. sine definitione ex cathedra), qualora non assuma la pienezza di sua autorità... Si è dimostrato, che il Papa può parlare come capo della Chiesa (definendo) e come privato dottore. Ora non venendo questa distinzione esclusa dalla primazia, perchè non s' introducano confusioni e disordini nella Chiesa, ? necessario che si diano certe note indubitae e manifeste, merci le quali conoscere si possa quando il Pontefice definisce solennemente, ossia ex cathedra, e quando altrimenti. L'esistenza di queste note è tanto certa, quanto è certa la distinzione dimostrata, e quanto pure è certo il disordine che senza di esse necessariamente deriverebbe a danno della Chiesa, disordine essenzialmente contrario al fine per cui fu istituito il primato, o Cappellari l. c. n. 4. 5.

Haec doctrina de necessitate distinctionis definitionum ex cathedra ac proinde de necessitate et certitudine notarum distinguendum per se clara est, et communis inter theologos catholicos, saltem quando quaeritur quae notae certo sufficient, quamvis aliqua inter eos sit diversitas in modo potius loquendi quam in re ipsa, quando declarant, quae notae non sufficient. In hac re non sequimur modum Mauri Cappellari, ubi ipso notas definitionis assignat (l. c. n. 5.) internas et externas; puto tamen eas recte se habere, dummodo a) fides quam auctor per definitionem ab universa Ecclesia exigi dicit, intelligatur etiam mediate divina, et iuxta hanc sensum quoque accipiatur, quod ibi dicitur de anathemate et damnatione haereses contrariae, vel sufficienti indicio « che qualora il Papa emette questa sentenza, non si tratta di una sentenza di fatto, ma di una sentenza di diritto, e in giudicio della fidei » dummodo • f locutio directa ad Ecclesiam intelligatur non de externa accidentali forma documenti, sed de re ipsa quam Pontifex satis significat a se definiti ut tenendam ab universa Ecclesia.

declarationibus Pontificum, adeoque omnes declarations quae a Pontifice vi sui muneris pastoralis quomodocumque editae sunt vel eduntur, post Concilium Vaticanum a catholicis habendas esse definitiones infallibiles (1). Cum nempe Veritas catholica in medio consistât inter errores sibi invicem oppositos, ut Patres saepe explicant, haeretici semper consueverunt dogmata catholica detorqnere in sensum extremum partis oppositae; hoc enim modo imperitis imponi, et quod catholica Ecclesia minime docet, velut dogma catholicum facile impugnari posse vident.

Hanc itaque distinctionem *ex cathedra loquentium* sive Conciliorum oecumenicorum ab aliis documents s. Sedis cum nemo sine rerum confusione negare queat, quomodo quaeso adversarius audet obii-cere periculum Gallicanismi ex eo, quod his posterioribus declarationibus *ipsius mentis obsequium religiosum* exigi posse affirmamus, et quomodo ipse ad hoc periculum arcendum nobis commendat erga easdem declarations dumtaxat *re-cerentiale silentium*? Gallicanismus in eo erat, quod definitionibus ex cathedra negarent *assensum fidei* dicinae de-beri, quoniam infallibilitatis subiectum non agnoscebant nisi solain universalem Ecclesiam vel dispersam vel reprae-sentatam in Conciliis oecumenicis, quae intelligebant seor-sum a suo capite informante, Romano Pontifice. Quod si nonnulli Gallicani *excluso assensu fidei* admittebant *assen-sum religiosum* debitum definitionibus ex cathedra; eo ve-liaerentius documentis aliis quae definitiones non sunt, ac nominatim decretis Congregationum doctrinalibus negabant *deberi mentis obsequium*, non tamen excludebant *silentium rcoerentiale*. Videat ergo dissertator, quo recidant inauspi-catae detorsiones.

Quod denique spectat argumentum theologicum, a do-ctoribus efficacissime induci solitum, imo comprehensum iam in ipsa revelata doctrina, ad de.nonstrandam infallibilita-tem Pontificis ex cathedra definientis, illud non ita habet,

(1) Schults, Die Macht der römischen Päpste zur Wfrdigung ihrer Dafehlbarkeit. Prag 1871. p. 65 88. cf. Die Stellung der Concilien, Päpste und Bischöfe etc. p. 314.

ut adversarius sibi fingit; sed est illud, quo superius p. 116. definitionum infallibilitatem ex testimoniis evangelicis de-monstravimus. Suarez cum ceteris theologis argumentum hac ration proponit. « Veritas catholica est, Pontificem *definientem ex cathedra* esse regulam fidei, quae errare non potest, quando aliquid *authentice proponit unicersae Eccle-siae tamquam de fide* (immediate eel mediate) divina *cre-dendum*... Probari in primis potest ex testimoniis proxime citatis (Matth. XVI; Io. XXI.). Nam Christus dedit Petro et successoribus eius potestatem pascendi Ecclesiam maxime in hoc *modo*. Et singulâ modo per potestatem iurisdic-tionis interpretandi seu proponendi *veritates credendas, et sub obligatione illas credendi* (fide nempe divina, ut iam dixe-rat, et ut verbum hoc in theologia per se semper intelli-gitur): ergo haec potestas habet necessarium adiunctam in-fallibilitatem, et assistentiam Spiritus Sancti ut non erret. Consequens probatur, *quia hoc necessarium est propter infallibilitatem Ecclesiae in credendo*; nam si Pontifex *do-cens illo modo*, eam posset decipere, etiam ipsa posset de-cipi, imo cogeretur ad errorem, quia *credere* teneretur. »

Atqui hoc argumentum facto discrimine inter definitio-nes ex cathedra, quibus debeatur assensus fidei immediate vel mediate divinae, et inter alias decisiones, quibus prae-sletur assensus religiosus (in sensu saepe explicato), non solum non labefactatur, sed imo ipsam distinctionem defini-tionum ab aliis etiam authenticis documentis Pontificum supponit, eiqne innititur. Hanc potestatem exigendi a tota Ecclesia assensum in veritatem *per actum fidei*, qui mo-dus docendi est ac dicitur *definitio ex cathedra*, Neopro-testantium magister Fridricus Schulte intelligere noluit comprehensum in verbis evangelicis, ut ex eis per analy-sin facile deduci queat; ae propterea dixit, distinctionem *definitionum ex cathedra* ab aliis publicis Pontificum docu-mentis non aliud esse, quam saeculi XVI « fiamtum scho-

Si argumentum theologicum constituitur in hoc princi-pio: omnis actus auctoritatis, qui exigit non solum silen-tium reverentiale et obedientiam externam sed assensum in-

Imo *in foro*. | *interno* et in ordine ad directionem vitae
spiritualis *auctoritas sacra* h. e. vi muneris sacri a Christo

Universim consilium evangelicum obedientiae nor. modo voluntatis sed etiam intellectus luculentissimè demonstrat, infallibilitatem præcipitum *non esse conditionem necessariam*, ut subiectio et obedientia intellectus/wacsfan *queat* (I. Imo ex doctrina communi Sanctorum, quam multis Saxe- (de Religione T. IV. tract. IX. I. IV. c. 15. cf. T. HI. I. X. c. 8. n. 2.) et compendio s. Alplionsus (I. IV. n. 47.) descri- hnt, subditi dubitans an res præcepta sit licita nec ne, *tenetur dubium deponere*, et sic potest et debet obedire. ss. Docent enira ss. Bernardus, Bonaventura, Ignatius, bb. Hum-

(1) Haec sola obiter annotavi in prima editione. Est porro e^o ipsis verbis evidens, b^e qui dumtaxat de principio generali, nam infallibilitas auctoritatis sit conditio necessaria, ut obedientia intellectus, s^unt respicientis diversa diverso gradu et nat^urae auctoritatis **zxywvsrq** *obedientia habere*. Dissertator vero Traiectensis ex Consilio evangelico *obedientia intellectus* timens suarum opinionum libertati, paulo crassius monstra depingit. Postquam p. 144. citavit illa me verba de Consilio evangelico obedientiae intellectus, quae auctoritatis etiam non infallibilis *praeiur* *queat*, terribus congeritur: « si non summomodo teneor assensum mentis praestare auctoritati infallibili, sed et fallibili et reformabili Providentiae sic dictae... singuli Episcopi in quorum dioecesibus commoror, hoc sibi iure vindicare possunt; imo cuique confessorio licet non sit index opinionum, ut aiunt theologi, sed tantum dispositionali, mihi mutare meam sententiam iungere licebit, quo fieri poteBt, ut quavis vice, quae mihi loci vel confessorii vel superioris mutatio contingat, forsitan et opinionis eiusdam mutatio necesse sit. » Relgat ingeniosa doctor me verba pacatorum iam animo, et videbit nihil sibi periculi esse pertimescendum vice ab Episcopis vice a confessoribus.

Tjertus Ord. Praedieat., Dionysius Carthusianus ceterique
trnp, consensu : «quidquid vice Dei praecipit liomo, ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
non sit tamen certum displicere Deo, sic accipiendum est,
quasi praecipiat Dens » (s. Bonavent. Specul. disciplin. P. I.
c. 4.). At haec omnia prorsus falsa essent, nisi subditus
teneretur in liuiusmodi dubiis intellectum non quidem in
opinione speculativa sed *in iudicio practico* de honestate
suae actionis subiicere auctoritati, licet ea nec speculative
nec practice sit *infallibilis*. Haec ergo Sanctorum doctrina,
quam s. Alpbonsus appeOat *communem et certam*, si vera
sit, falsum est *non posse* aut *numquam debere* intellectum
sese subiicere superiori auctoritati nisi infallibili.

Corollarium 5. Auctoritas infallibilitatis et supremum
magisterium Pontificis definitis ex cathedra omnino nihil
umquam pertiuiut ad causam Galilaei Galilaei, et ad eiaura-
tionem opinionis ipsi iniunctam. Non solum enim nulla vel
umbra definitionis Pontificiae ibi intercessit, sed in toto illo
decreto Cardinaliui s. Officii, et in formula eiaurations ne
nomen quidem Pontificis umquam sive directe sive indirecte
pronuntiatum reperiuit. Legi possunt documenta descripta in
Ioannis Bapt. Riccioli Almagesto Novo P. II. l. IX. sect. 4.
c. 40. ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~

nondum eliquata, cum systematis astronomici Veritas minime
adhuc probata nullum praebere fruidamentum loca Scriptu-
rae in alio qnam in obvio sensu interpretandi, ipsique in
physicis ac astronomicis pro ea aeate homines doctissimi
ut Tycho Brahe, Alexander Tassonus, Christophorus Schei-
ner, Antonius Delphinus, Iustus Lipsius (vide Riccioliuti
l. c. p. 495.) Galilaei opinionem iudicaret contrariam Scrip-
turis, pertinebat omnino ad *auctorilatem providentiae ec-
clesiasticae* cavere, ne quid detrimenti caperet interpretatio
Scripturae per coniecturas et hypotheses plerisque turn
temporis visas minime verosimiles (1). Non examen doctri-

nae institutum est ad eius *defmilionem* pro universa Ec-
clesia, quod non solum in anno 1616, sed et in processu
criminali» anno 1633, secundum quem pro illis adiunctis
non potuit aliud iudicari, quam quod in finali iudicium

~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
litterali Ecclesia intelligat, et intelligenda esse declaret. ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
*demonstration, contrarium evincitur, quae si forte aliquando a vo-
bis excogitetur, quod vix crediderim, in hoc casu nullo modo dubi-
tanti Ecclesia declarare, loca illa in sensu figurato et improprio in-
telligenda esse, ut illud poetae: torraeqe orbesque reedant. - Rescrip-
ptom istnd insertum est anno 1665, mense Innio Actis Societatis regia
Anglica» (Eusch. Amort in Philosophia Pollingiana T. III. P. I. p. 2.).
In eadem sententia tempore Galilaei erant Romae alii theologi et astro-
nomi, ut P. Scheiner, P. Riccardi Siagister Palati! Apostolici (Nellins in
vita Galilaei T. II. p. 449). Ex litteris Slarii Goodnce! disepni! Galilaei
datis 6. et 13. Sept. 1624. Nellins l. c. bacc refert. - In questo frattempo
ebbe egli (Galileo: notizia, che il Gesuita P. Orazio Grassi di lui anta-
gonista ;Professor astronomiae in hoc Collegio Romano) aveva detto, *ette
attor quando si fosse trovata una dimostrazione che provasse il moto
della terra, converrebbe interpretare la Scrittura Sacra altrimenti,
che non si è fatto, ne' luoghi dove si favella della stabilità della
terra e moto dei cieli, et questo ex sententia Cardinalis Bellarmini. a*
Haec doctrinae expositio digna ingenio et pietate Bellarmini ac Fabri
egregie ostendit tum genuinum sensum tum aequitatem sacri tribnalis
tum rationem, qua Galilaeus non solum potuit sed debuit sententiae
acquiescere, ut nihil opus sit cum D. Boolx et cum scriptore Traiectensi
arbitrari, « s. Inquisitionem potestatis suae limites excessisse, » atque
commentitum illud *opnur si muore* maxime eo modo, quo sino corto au-
ctore rumor percrebuit, non ad laudem sed ad dedecus viri sapientis con-
fietum esse videatur.*

(1) Celeberrimus Gassendus in Ecclesia Divionensi Praepositis et in
Academia Parisiensi Mathematices Professor, Gallaco amicissimus, ita
BCrispit. » In eo som, ut placitum illud reverear, quo Cardinales aliquot
approbasse terrae quietem dieuntur. Etenim licet Copernicani tneantur,
locas Scripturae quae terrae statum sive quietem et soli motum tribuunt, ex-
plicanda esse de ipsa, ut loquuntur, apparentiadegno accommodatione ad-
captum moromque loquendi vulgarem...uihilominus quod ea loca secus expli-
centur « viris, quorum, ut constat, tantu est in Ecclesia auctoritas, tanqu-
am in Ecclesia, non in Academia, non in Republica, non in Civitate, non in
erubesco. Non quod propterea existimem articulum fidei esse; neque enim,
quod sciam quidem, id assertum ab illis eBt, aut apud universam Eccle-
siam promulgatum atque receptum; sed quod illorum iudicium habendum
praeiudicium sit, quod non possit apud fides non maximi esse momenti. »
De moto impresso a motore translato ep. 2. Opp. T. III. p. 471. ed. Flo-
rent. 1727.

(1) Hand din post eansam Galilaei indicatam Honoratus Fabri S. I.
in Basilica Vaticana Poenitentiarins cuidani Copernicani systematis fan-
tori in haec verba rescripsit. » Ex vestris coryphaeis non semel quesi-
tum est, ntrom haberent aliquam pro terrae motu demonstrationem?
Nomquam ansi snnt id asserere. Nil ergo obstat, qnin loca illa in sensu

~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~

sententia continetur. a Ne tuus iste gravis et perniciosus error ac transgressio (1) remaneat onmino impunitus, et tu in posterum cautior evadas et sis in exemplum aliis, ut abstineant ab huiusmodi delictis, deccernimus nt per publicum edictum probibatur liber Dialogorum Galilaei Galilaei, te autem damnamus ad formalem carcerem huius s. Officii ad tempus arbitrio nostro limitandum, et titulo poenitentiae salutaris praecipimus, ut tribus annis futuris recites semel in hebdomada septem psalmos poenitentiales, reservantes nobis potestatem moderandi, mutandi, aut tollendi omnino vel ex parte supradictas pocnas et poenitentias » (2). Vide Revue des sciences ecclésiastiques 2e. serie T. III. p. 105. sqq.: 217. sqq.

SCHOLION II.

Postquam diximus de subiccto et obiecto authentiei magisterii ad infallibilem custodiara, esplicationem, et defensionem depositi adversus ingruentes errores, hie paucis declarabimus significationein *zxywvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* nes veritati doctrinae repugnantes sive authentice a potestate ecclesiastica condemnari sive scientitice a doctoribus designari solent, In Concilio Constantiensis. VIII. et XV. ac in Bulla confirmationis Martini V. damnati sunt 45 articuli Ioannis Vicleff et 30 Ioannis Hus sub bisce censurisi articuli a notorie haeretici et a ss. Patribns reprobati,

(1) Galilaus violaverat mandatm ei inionctnm anno 1616, cni promiserat se obtemperatrum, . nt in posterum non liceat ipsi dictam falsain opinionem defendere ani decere quovis mudo, neque voce neque scriptis • (Vide Riccioli l. c. p. 498.).

(2) De mendacis, quibus din post rem gestam et Galilaei obitum fingi coeperant terribia ac tormenta contra ipsam adhibita, nun est hic dicendi locus. Sufficiet legisse ad eorum confutationem vel solam narrationem Vincentii Viviani, qni erat Galilaei discipulus ac familiaris ami* cua (in Opp. Galilaei ed. Ticini 1744. T. I. p. LXIV). Vide etiam Marini Marini, Galileo o l'Inquisizione. Roma 1850; La vérité sur les pro- Côi do Galilée (Melanges scientifiques etc. de M. Biot. Paris 1858. T. II. p. 1. sqq.:

alii non catholiei sed erronei, alii scandalosi et blasphemii, quidam piarum aurium offensivi, nonnulli temerariet seditioniosi. » Censurae autem hae non singulae singulis propositionibus appositae sunt, sed adiectae toti elencho (ut aiunt) *in globo*, ita ut nulla esset propositio cui aliqua ex enumeratis notis non conveniret, et nulla posita esset nota, quae ad aliquam ex iis propositionibus non pertineret. Hanc formara sumrai Pontifices, ubi multae simul propositiones dammandae erant, deinceps plerumque servarunt, ita Leo X. in ipsa Bulla a Exsurge » contra Lutherum, Gregorius XIII. et Pius V. contra Baium, Innocentius XI. contra MichaElem Molinos pseudomysticum, Alexander VIII. contra 31 propositiones nostras sententiam dantes in Bulla contra Græcos 23 propositiones ex libro Fenelonii (quarum tamen nulla damnata ut *haeretica*). Clemens XI. contra 101 propositiones Quesnelli (in Bulla a Unigenitus ») etc. In Bulla dogmatica a Auctorem Fidei » ad praecidendas Iansenianorum fraudes Pius VI. doctrinae capitibus Pistoriensium apposuit singulis singulas censuras.

Quoad significationem diversarura notarum in primis *zxywvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* nes *haereticæ, erroneæ, temerariæ*, quia hae censurae frequentissime occurrunt, et iis determinatis aliae facilius intelliguntur.

a) *Haeretica* est propositio, quae *certo* opponitur (sive contrarie sive contradictorie) veritati, de cuius revelatione sufficienter in Ecclesia proposita *certo* constat. Duo ergo requiruntur et *retelatio* et *sufficiens in Ecclesia propositio*, ut doctrina opposita sit haeretica. Non enim sufficit ut Veritas contineatur in obiectiva revelatione, quamdiu satis proposita non est; secus propositio in dubium revocans e. g. auctoritatem sttpremam aliquot librorum deuterocanoniconum semper etiam iam IV. saeculo, negansimmaculatara Beatae Virginis conceptionem iam ante solemnem definitionem haeretica fuisse dici debet. Qui modus loquendi, et quia odiosus est, consultius vitatur, et reipsa contra hoc non est in usus. b) *Erroneæ* sunt propositiones oppositionis contra professionem, de qua in Ecclesia certo constat. Quamvis si talis propositio contraria veritati revelatae sed non-

duin satis propositae, diceretur *haeretica*, lis tota fere esset de modo loquendi. Non tamen requiritur ad banc propositionis censoram, ut ipsi auctori de revelatione constet. Non enim lic agitur de peccato haereseos sed de propositione in se haeretica, ad cuius rationem bona fides auctoris nihil refert. Unde possunt damna et saepe damnantur propositiones ut haereticae, quae non turn primum incipiunt esse sed iam ante erant tales, quin ideo auctor criminis haereseos necessario reus sit aut esse declaratur. Vice versa is, cui satis constat de "revelatione veritatis licet nondnm universaliter ita propositae, ut omnes credere teneantur, potest negando committere peccatuin contra fidem, quin propositio negationem enuntians sensu declarato sit in foro externo haeretica et censura *haereseos* afficienda (cf. Tract. de Deo Prolegomen. n. III.).

Per se patet et ex superioribus constat, ad eos qui sunt authentici doctores et indices in doctrina fidei pro universa Ecclesia, ad sunnnum Pontificem et ad oecumenicum Concilium pertinere munus definiendi doctrinam in revelatione contentam, quae tamen hactenus non fuerit satis proposita. In tali definitione sane continetur sufficiens et omnium clarissima propositio fidei pro universa Ecclesia, et hoc ipso continetur vel (plerumque) explicite additur censura haereseos contra doctrinam oppositam, quae hactenus in sensu formali quem diximus, haeretica non fuerat.

De exposita ratione primae illius censurae inter omnes convenit, saltern ad rem ipsam quod spectat; nonnulla vero est sententiarum diversitas, ubi reliquarum censurarum non solum generica sed stricta et specifica notio declaranda est. Generice quaevis propositio falsa est *erronea*, atque adeo in re theologica de qua in censuris sermo est, omnis propositio repugnans veritati theologicae de qua satis constet, ac proinde in supremo gradu etiam haeresis continet *errorem*; et omnis propositio haeretica ac dicto sensu *erronea* est etiam saltern in se *temeraria*. Atusu Pontificum et exinde usu theologorum utraque posterior censura ab haeresi, et propositio *temeraria* ab *erronea* distinguitur ut gradus inferior a gradu superiori. Unde ulterius tam *erronea* quam

notis damnatur, quatenus modo aliquo opponitur veritati theologicae, non tamen ita ut *certo* opponatur veritati, quae *certo* sit vel definiatur esse Veritas fidei, sed gradu aliquo inferiori; et censura quidem *temerariae* propositionis est iterum inferior et minus gravis prae nota *erroris*. Iam in determinatione propriae specificae notionis, qua utraque censura ab aliis omnibus distinguatur, simul conferendo theologorum diversas theorias et maxime praxim, ut eas adhibent, et ut potissimum ab ipso summo Pontifice adhibitae sunt in Bulla o Auctorem fidei, n haec quae subiicimus, satis constant.

b) Propositio *erronea* est propositio repugnans doctrinae theologicae, quae vel definitur vel in Ecclesia universaliter docetur et retinetur ut certa et saltern intime nexa cum doctrina fidei, non tamen proponitur tamquam doctrina in se revelata et proinde *de fide*. Ratio itaque propria *erroris* desumitur ex ratione propria veritatis oppositae. Huius autem notae sunt altera *positiva*, videlicet certitudo ex universalitate consensus ut in propositionem theologicam certam, et ex intimo saltern nexu cum doctrina fidei; *Mera*, *negativa*, quod doctrina non proponitur et praedicatur ut certo revelata ac *defide*. Nota *positiva* inservit ad banc censuram *erroris* distinguendam ab aliis inferioribus, ut postea constabit; nota *negativa* banc distinguit a superiori, h. e. a censura propositionis *haereticae* (1). Ratio porro cur, licet

(1) Diligenter animadvertendum est magnum discrimen inter authenticos indices de doctrina (Concilium sen Pontificem) et inter privatos doctores. Posteriores hi solum scientifico posant determinare gradum censurae sen de eo opinionem edicere, et in hoc suo indicio scientifico (nisi censura iam authentic« fixa sit) habent pro norma cae notas, de quibus in textu loquimur. Ecclesia vel Pontifex, nt index authenticus in examine quidem praemittendo definitioni (de quo alibi dicemus) habet etiam prae oculis illas notas; sed in ferendo indicio est sub assistentia Spiritus Sancti, ita ut ab hac assistentia non vero ab examine praemisso, imo neque necessario a veritate fundamentorum, quibus forte movetur, pendeat ultimi indicii et definitionis Veritas ac infallibilitas. Unde authentico definiendo gradum censurae, hoc ipso de quibz gradum certitudinis in doctrina opposita

universalité! teneantur nō certa, non tamen censeatur esse simpliciter *de fide*, quia non constat consensum esse non solum ut in propositionem veram, sed etiam ut in propositionem revelatam et fide credendam, atque ideo antequam de illa definitio Ecclesiae existât, theologi generatim fateantur non posse dici simpliciter *de fide*; vel quia est conclusio theologica deducta ex una quidem propositione revelata, ex altera vero solum aliunde vel theologiae vel lumine rationis certa. Igitur censura propositionis *erroneae* comprehendit tura eam quae ita, ut dictum est, opponitur *conclusioni theologiae* certae, cuiusmodi praeter alias potest censi e. g. XXII. damnata in Bulla «Auctorem fidei; » turn eam, quae opponitur doctrinae ex universali consensione et praedicatione indubitanter tenendae ut verae, quae tamen non simpliciter et certo tamquam *de fide* proponitur, ut esset exempli causa X. quae in eadem Bulla dicitur *ad minus erronea*. Doctrina ita, ut ultimo loco diximus, proposita plerumque est proxima fidei, et proposito ei opposita dicitur *proxima haeresi*. Unde apparet, omnem propositionem *proximam haeresi* esse etiam *erroneam*, non tamen omnem propositionem affectam censura *errori*» esse etiam *proximam haeresi*; latius enim patet censura *propositionis erroneae* quam *proximae haeresi*.

c) Nota *temeritatis*, ut diximus, est inferioris gradus, quam praecedens censura *errori*». Propositio in *directo suo sensu temeraria*, debet repugnare alicui doctrinae theologicae non solum probabili sed communi ita, ut eam negare fas non sit. Quia est censura inferioris gradus quam *error*,

surae definita, quamvis e. g. in censura propositionis *temerariae* manifestans errorem, de quo diximus in textu, vel nexus cum doctrina revelata licet non solum non sit cognitus. Censura enim ipsa fertur ali Ecclesia ad manifestandum hunc nexum et gradum certitudinis. Disi- gradum certitudinis *saltem* definiri eum, qui respondeat censurae. Bili enim non declarator censura *suprema haereses*, aliquando Ecclesiae satis est definire gradum, qui *saltem* sit certus ac tenendus, ut patet ex pluribus propositionibus Pistoriensium, quae damnantur *vel ad minus erroneae*, » et ex declaratione Condili Viennensis de infusione gratiae et virtutum in parvulis, si conferatur cum doctrina Cono. Tridentini sess. Vi. c. 7.

comparata cum *erronea* erit in minus directa oppositione contra veritatem, vel opposita veritati minus stricte nexae cum doctrina fidei. Quia hoc *plus* et *minus* morali aestimatione et theologica prudentia diiudicanda est, nihil mirum quod theologi, nisi forte Ecclesia ipsa definirit gradum, fere fluctuent inter duas has censuras, et propositiones easdem quas alii dicunt erroneas, alii appellent temerarias, atque etiam coniungere soleant utrarumque ita, ut dicant propositionem esse *erroneam* oel *saltem temerariam*. Erit itaque propositio in suo sensu *directo temeraria*, quae vel repugnât doctrinae theologicae universaliter et constanter apud pios et doctos receptae tamquam tenendae ex gravibus fundamentis auctoritatis et analogiae fidei (quo e. g. pertinet XLI. Pistoriensium), vel aliquid affirmat contrarium approbatis in Ecclesia institutis ac consuetudini licet in se non revelatis (ut essent XXVII. XXXI. LIV. ibid.). Praeterea propositio potest esse *temeraria modaliter* eo, quod inique damnat doctrinam probabilem vel probabiliorem; sic *temeraria* declarata est propositio XXVI. Pistoriensium, quae explodunt doctrinam de a limbo puerorum n velut *ufabulam Pehyanam* id.

Quoniam una propositio potest pluribus modis veritati opponi, bine potest et solet eadem una affici pluribus distinctis censuris. Si quando tamquam *temeraria* e simul et *erroneae* sententiae damnantur (ut plures propositiones in citata Constitutione «Auctorem fidei » X. XLVII. LXIV. LXXVII. LXXVIII. nota duntaxat, quod non est proprium de significatione magis generica *temeritatis*, quae utique prostermo per se patet, ubi de censuris theologis agit, non intelligi temeritatem solum subiectivam quae opponitur prudentiae et Consilio, quo sensu temere dicitur, quidquid dicitur tumultuarie sine necessaria consideratione et perspecta ratione.

d) Longe facilius determinati! propria significatio aliarum censurarum, quae cum praedictis connectuntur, et sunt velut intermediae. *Haeresim sapiens* proposito dicitur, quae grave praebet fundamentum iudicandi, eam cohaerere cum

principio haeretico, et profectam esse ex sententia haeretica auctoris : *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* rura ita, ut rationabilem pariat suspicionem implicitae haereseos. Facile patet, posse sicut cuii his duabus notis *saporis* et *suspicionis liaereseos* coniungi strictiorem determinationem modi, quo sententia opponatur veritati; sic utraque Pistoriensis XXII. et XXVIII. dicitur: *suspecta de liaeresi, eamque sapiens, et erronea*. I'opositio *malesonans* est, quae licet significatione, minus usitata verborum sensuin aliquem admittat innocuum, in significatione tamen communi verborum continet aliquid contrariuin sanae doctrinae, quin ex contextu et adiunctis temporis, personae et rerum ad sensum innocuum determinetur. Unde quisque videt, propositionem *maie sonantem* facile posse simul esse subiectam aliis censuris (vide Pistoriens. XLIV. LXV.); et intelligitur praeterea, propositionera aliquam, quae aliquando nondum fixa terminorum significatione vel alia significatione verbis adbaerente, apud vetustos Patres erat iunocua, nunc sine explicatione prolatam posse esse *maie sonantem*, cuiusmodi foret e. g. propositio simpliciter nunc affirmans *in Deo très substantias*, sicut olim b. Hieronymo a venenum sub melle latere» videbatur (ep. 15. n. 4. ad Damas.), si dicerentur simpliciter a sine suis interpretationibus » *très dicinae hypostascs*. Propositio *piarum aurium offensica* est, a quae répugnât communi fidelium existimationi, in quam ex pietate doctrinae sacrae conformi inducti sunt » (ita Kilber Tract, de Fide n. 228). Notae aliae : propositio *schismatica*, in *schisma inclucens, seditiosa; blasphemâ, impia; scaulalosa, perniciosâ; iniuriosa, captiosa* etc. si qua explicatione indigent, legi possunt declaratae penes theologos. Vide Canum I. XII. c. 11; Suarez de Fide disp. XIX. sect. 2; Card. de Lugo de Fide disp. XX. sect. 3; Henr. Kilber (inter Theol. Wirceburgenses) de Fide (ad calcem) et alios.

—WH—

TIO II.
DE CONSERVANDAE TRADITIONIS DOCUMENTIS
ET INSTRUMENTA.

CAPUT I.

DE MONUMENTIS TRADITIONIS UNIVERSIM SPECTATIS.

THESIS XIII.

*De monumentis Traditionis quatenus exhibent
consensum custodum depositi, et quatenus pro iisdem
sunt instrumenta doctrinae.*

a Traditio hncsqnc scoumlum divinitns institutam et princeps snam » organon considerata, spectari porro potest, ot monnmentiB antiquaitis ecclesiasticae, potissimoro documentis scriptis conservata est: haec » citim monumenta 1°. snppeditant certnm argumentom divinae Traditio- » nis, sen potius exhibent Traditionem ipsam, qnatenns ex illiis consen- » sns cnstodnm depositi in aliquod doctrinae capnt tamquam pertinens n ad christianam fidem demonstratr ; 2°. in comparatione antem cnm » organo semper vivente, monnmenta eadem snnt intime cnm illo nexnm » eiqnc velnt connatnrale snbsidinm conservandae Traditionis, et instrn- o menta doctrinae. »

I. Monumenta universim appellamus opera antiquitatis, sive scripta sint sive res aliae, ex quibus in cognitionem ducimur idearum ac doctrinarum, morum, conditionis et totius historiae veterum sive hominum singularium, sive maxime integrae societatis. Monumenta igitur ecclesiastica dicimus hoc loco opera multiplicis speciei et ordinis ex autiquitate adhuc reliqua, ex quibu3 in cognitiouem venimus sententiae, profession» et fidei, quae turn fuerit circa doctrinan! et disciplinara christianam vel ex integro vel in singulis capitibus spectatam. Patet vero, primum locum in his monumentis tenere opera scripta; haec enim ceteris clarius, distinctius, explicatius ideas et sententias ac totum doctrinae ambitum referre possunt. Hue pertinent tabulae

principio haeretico, et profectam esse ex sententia haeretica auctoris : *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* rura ita, ut rationabilem pariat suspicionem implicitae haereseos. Facile patet, posse sicut cuii his duabus notis *saporis* et *suspicionis liaereseos* coniungi strictiorem determinationem modi, quo sententia opponatur veritati; sic utraque Pistoriensis XXII. et XXVIII. dicitur: *suspecta de liaeresi, eamque sapiens, et erronea*. I'opositio *malesonans* est, quae licet significatione, minus usitata verborum sensum aliquem admittat innocuum, in significatione tamen communi verborum continet aliquid contrariuin sanae doctrinae, quin ex contextu et adiunctis temporis, personae et rerum ad sensum innocuum determinetur. Unde quisque videt, propositionem *maie sonantem* facile posse simul esse subiectam aliis censuris (vide Pistoriens. XLIV. LXV.); et intelligitur praeterea, propositionera aliquam, quae aliquando nondum fixa terminorum significatione vel alia significatione verbis adbaerente, apud vetustos Patres erat iunocua, nunc sine explicatione prolatam posse esse *maie sonantem*, cuiusmodi foret e. g. propositio simpliciter nunc affirmans *in Deo très substantias*, sicut olim b. Hieronymo a venenum sub melle latere» videbatur (ep. 15. n. 4. ad Damas.), si dicerentur simpliciter a sine suis interpretationibus » *très dicinae hypostascs*. Propositio *piarum aurium offensica* est, a quae répugnât communi fidelium existimationi, in quam ex pietate doctrinae sacrae conformi inducti sunt » (ita Kilber Tract, de Fide n. 228). Notae aliae : propositio *schismatica*, in *schisma inclucens, seditiosa; blasphemâ, impia; scaulalosa, perniciosâ; iniuriosa, captiosa* etc. si qua explicatione indigent, legi possunt declaratae penes theologos. Vide Canum I. XII. c. 11; Suarez de Fide disp. XIX. sect. 2; Card. de Lugo de Fide disp. XX. sect. 3; Henr. Kilber (inter Theol. Wirceburgenses) de Fide (ad calcem) et alios.

—WH—

TIO II.
DE CONSERVANDAE TRADITIONS DOCUMENTIS
ET INSTRUMENTA.

CAPUT I.

DE MONUMENTIS TRADITIONIS UNIVERSIM SPECTATIS.

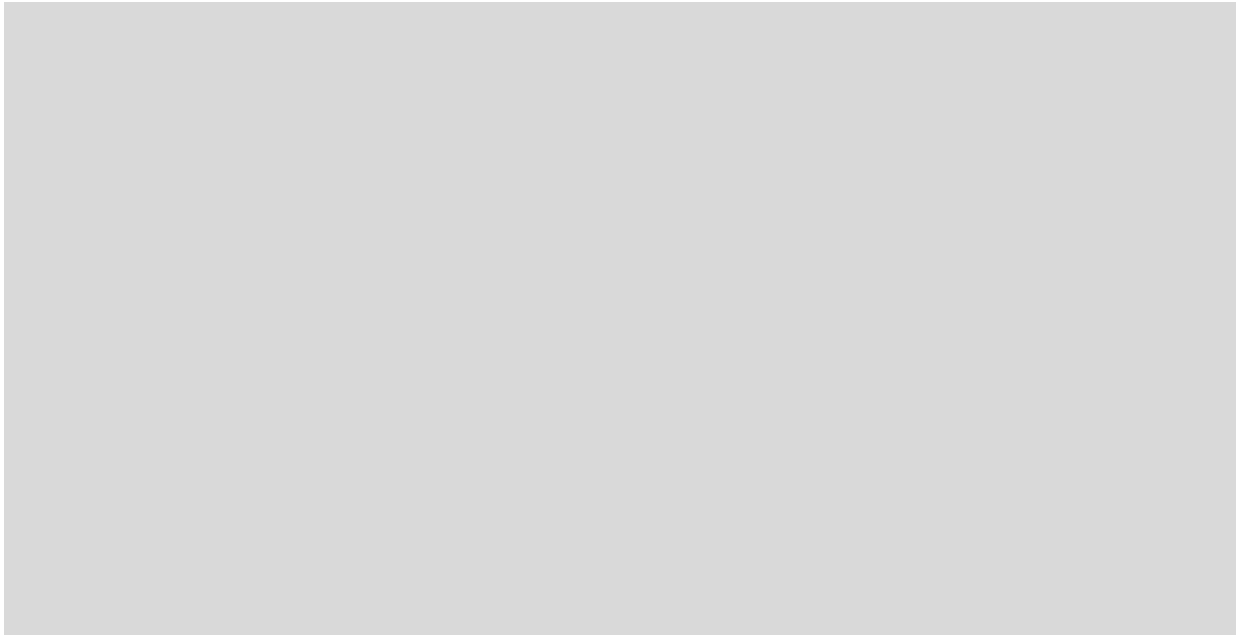
THESIS XIII.

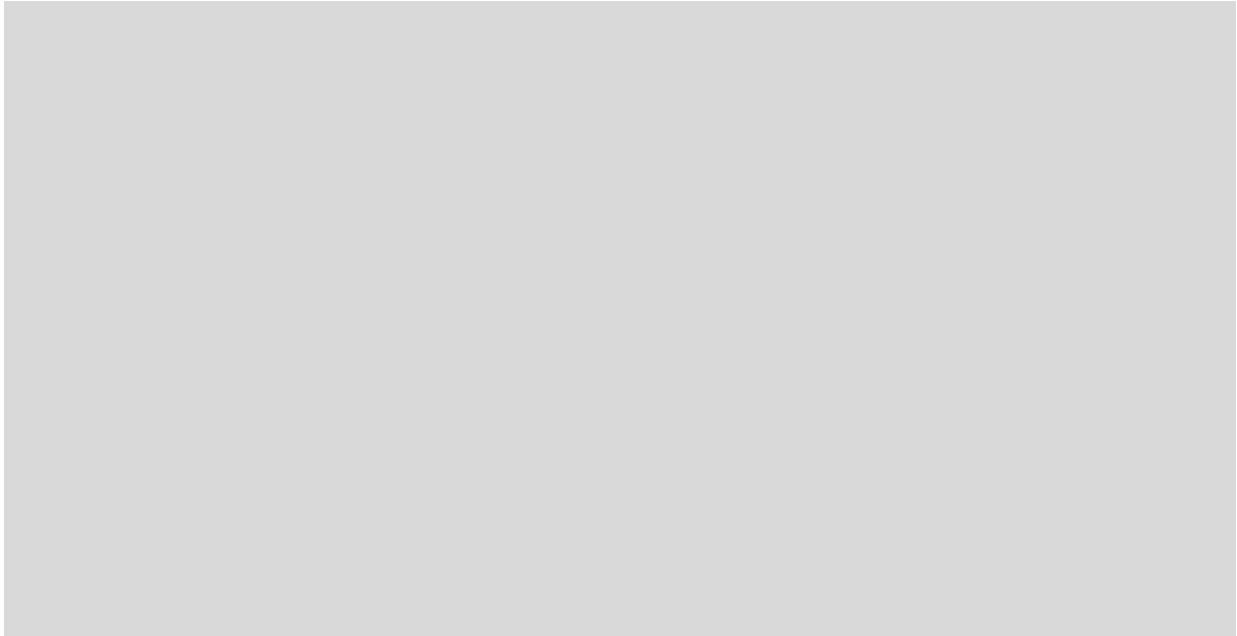
*De monumentis Traditionis quatenus exhibent
consensum custodum depositi, et quatenus pro iisdem
sunt instrumenta doctrinae.*

a Traâitio hncnsqne secundum divinitus institutum et princeps suum » organon considerata, spectari porro potest, ut monumentis antiquitatis ecclesiasticae, potissimum documentis scriptis conservata est: haec » enim monnmenta 1°. suppeditant certum argumentum divinae Traditionis, sen potius exhibent Traditionem ipsam, quatenus ex illis consensum custodum depositi in aliquod doctrinae caput tamquam pertinens ad christianam fidem demonstratnr ; 2°. in comparatione autem cum » organo semper vivente, monnmenta eadem snnt intime cum illo nexnm » eiqnc velut connaturale subsidium conservandae Traditionis, et instrumenta doctrinae. »

I. Honumenta universiin appellamus opera antiquitatis, sive scripta sint sive res aliae, ex quibus in cognitionem ducimur idearum ac doctrinarum, morum, conditionis et totius historiae veterum sive hominum singularium, sive maxime integrae societatis. Monumenta igitur ecclesiastica dicimus hoc loco opera multiplicis speciei et ordinis ex antiquitate adhuc reliqua, ex quibus in cognitiouem venimus sententiae, professionis et fidei, quae turn fuerit circa doctrinam et disciplinara christianam vel ex integro vel in singulis capitibus spectatam. Patet vero, primum locum in his monumentis tenere opera scripta; haec enim ceteris clarius, distinctius, explicatius ideas et sententias ac totum doctrinae ambitum referre possunt. Hue pertinent tabulae

Monumenta, Tc . 0 Hist (a) T 0.610 Cl . 60066d (a) T 0.66066 T 0.0 Tm Td (a) T 0. .666 Tc . T (;m) T

Iain demonstratio thieseos ex perspecta veritate antecedentiuin sponte consequitur. Distingui possunt in ipsa prima parte duae enuntiationes, una negans: monumenta

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcb

legere acias* Qai videtur pañis, estzyxwvutsrqponmlkjihgfedcbXVUTSRQPOMLJIHGF

legere acias* Qai videtur pañis, est
tissimam hieroglyphicam christianam Iesus Christus Dei Filius Saluator, ex litteris initialibus Ir'on? Xowto? ØEQU Vio; S'otru. Nomine Ecclesiae ex gentibus collectae per ministerium sacerdotum fit sacrificium. (In omni loco sacrificatur et offeretur nomini meo oblatio inunda; quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus Mal. II. 11. a Et adducent omnes fratres vestri de cunctis gentibus donum Domino.... et assumam ex eis sacerdotes et levitas dicit Dominus » Is. LXXVI. '20. 21.). No de sacrificio repraesentato dubites, adest sacrificium typicum Abrahami.

Figura 2. 3. Sacrificium idem eucharisticum eodem fere modo, sed reitrasentatione duplici distincta exhibetur in sarcophago Arelatensi. Christus multiplicat quinque panes et duos pisces tamquam symbolum Eucharistiae (Io. VI.); symbolum sacrificii manifestum inde est, quod Dominus adstanti Apostolo ostendit panes et pisces arae impositos, idque ita ut simul innuat sacrificium pro peccato, quod repraesentatur per serpentem in arbore paradisi.

Sequuntur picturae in fragmentis crystallinis.

Figura 4. In parte superiora exhibetur Christus redivivus stans in monte; ex una parte adstat s. Petrus, cui Dominus tradit volumen explicatum in sinum pallii eius. In volumine adhuc leguntur syllabae INDS, quas el. P. (farrucci supplet *Dominus legem dat*, ex sarcophago Arelatensi, ubi Cristas sedens in medio Apostolorum librum legis tenet Uis verbis inscriptum. Traditio autem libri legis signum est traditae potestatis regiminis et magisterii in regno Christi. Haec ipsa potestas significatur cruce super humerum Petri, tamquam sceptro regis Iesu Christi: solus novus rex saeculorum Christus Iesus novae gloriae et potestatem et sublimitatem suam in humero extulit, crucem scilicet, ut secundum Davidis prophetiam (Ps. 95. 10. secundum LXX.) exinde regnaret o Tertull. adv. Ind. c. 11. - Principatus super humerum eius » Is. IX. 6.; u et dabo clavem domus David super humerum eius v ib. XXII. 22. Unica nostrae picturae omnino geminum musivum opus exstat in Ecclesia Constantiae (Ciampini De sacris aedificiis a Const. M. constructis p. 131. tab. XXXII.), nisi quod ibi s. Petrus manu gerit virgam, non crucem super humerum; in volumine autem ei porrecto scriptum est *Dominus pacem dat*. P. Garrucci indicat has diversitates sorius in aliqua operia libi tauratione inductas fuisse. Ceterum et *virga* est indicium potestatis, sive intelligatur *virga* (sceptrum) *virtutis* Ps. 109. 2, sive antitypus virgae Moysis. Quoad inscriptionem vero, *pax* est ipsum insigne ac propria nota regni Christi Eph. II. 14. sqq. et locis aliis passim. Porro in nostra pictura ad alterum latus Christus mittit Paulum, ut portet nomen eius

ecclesiastica antiquitatis non praelient certuni argumenta» Traditionis divinae , nisi possit demonstrari consensus in doctrina , quam praeseferunt ; altera affirmans : praebent

coram gentibus et regibus et filiis Israel. Alii marginem palma et in ea phoenix avis symbola sunt resurrexerunt ; Christus enim suscitatus a morte hic exhibetur. Ex monte promanant septem flumina , nempe profuens a Christo gratia proficundo (in qua continentur septem dona Spiritus Sancti Is. XI. 2. 3; septem sacramenta velut canales multiformis gratiae Dei; Sequitur pars inferior insignia huius monumenti. Agnus Christus in monte, ex quo scaturiunt tamquam ex fonte uno quatuor flumina doctrinae evangelicae. Ab utroque latere duae civitates IERUSALEM et BETHLEEM, pro BETHLEEM, ex quibus accurrunt sex agni sub Spiritu Sancto in linguis igneis ad Christum; fideles nempe ex Iudaeis (Ierusalem) et ex gentibus (in Bethleem primum Christus manifestatus est Magis, qui erant primitiae gentium; Superne IORDANES est symbolum baptismi. Haec eadem omnia visuntur in opere musivo Ecclesiae ss. Cosmae et Damiani (Ciampini Vetera monumenta T. II. p. 60. tab. XVI.), et (excepto Iordano) in Ecclesia s. Marci ; ibid. p. 122. tab. XXXVII.); nisi quod utrobique pro ampliori spatio agni, symbolum fidei, sunt duodecim. In Basilica Liberiana duae item sunt civitates HIERUSALEM BETHLEEM; quinque agni penes unam, quinque penes alteram (ibid. T. I. p. 200. tab. XLIX.). In Ecclesia s. Sabinae sub effigie s. Petri est figura mulieris; librum apertum manu tenens enim subiecta epigrapha ECCLESIA EX CIRCUMCISIONE; ex parte altera sub effigie s. Pauli respondet figura similis ECCLESIA EX GENTIBUS (ibid. p. 188. tab. XL VIII.). Litterae in margine nostri monumenti PIE Z sunt inscriptio signi reposita in scyphis.

Figura 6. Christus virga percussus petram in deserto. Christus ipse erat petra I. Cor. X. 4; et Christus ex hac petra profudit aquam gratiae. Typo Moysi substituitur antitypus Christus signatus per illum.

Figura 6. Christus virga virtutis vel antitypum virgae Moysi mann tenens convertit aquam in vinum. Verum cum Evangelista expresse nominat hydras sex Io. II. 6, nihilominus sicut in hoc ita in aliis floribus monumentis sunt septem hydrae. Nempe quod non tam historiarum quam rem significat hanc e. transubstantiationem eucharisticam oculis exhibere propositum erat (Tract. de Euchar. p. 216.), id numero mystico septenario plenitudinis gratiarum indicatur.

Figura 7. Petrus dux et legislator populi novae Legis, substituitur Moysi duci et legislatori V. T. Immo locum occupat Christi tamquam eius Vicarius (cf. figuram 5.). De litteris saepe occurrentibus in vestimentis, ut hic vides litteram consolo Ciampini Monumenta Vetera T. I. c. 13.

Figura 8. Est desumpta imago ex fragmento vitreo io mosco Borgiano Congr. di Propaganda Fide. Ol. P. Mozzoni qui iam acceperat a b, m. P. Marchi, iseroit monumentis sacri II. Certe est antiquissima;

certum argumentum Traditionis divinae et exhibent Traditionem ipsam, ubi consensus successionis apostolicae demon-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLKIJIHGFEDCBA

Profecto ad priorem negantem euantiationem quod pertinet, ubi consensus vel antecede vel synchronus vel consequens directe vel indirecte demonstrari non potest, huiusmodi monumenta solummodo exhibent privatam sententiam et intelligentiam singulorum, vel saltem aliud in iis exhiberi non constat. Privata autem sententia citra consensum spedata non est maioris auctoritatis, quam est, vel auctoritas privata singulorum Patrum et doctorum . vel sunt argumenta quibus probatur. Poterit ergo esse sententia vera, poterit esse gravis, poterit esse probabilis ; at, tamen vi huiusmodi privatae intelligentiae et testificationis non demonstratur pertinere ad Traditionem divinam , quia Patres singuli citra consensum successionis apostolicae aliquid docentes non testium Traditionis, sed doctorum privatorum munere funguntur (de quo inferius dicemus) ; et quia criterium deest assistentiae Spiritus Sancti et pel-

rum aliis monumentis similibus demonstrat eam in antiquitate Christiana erga Saeculos, nominatim per imagines, et eam hyperduliae super sanctos ipsos Apostolos.* erga Virginem Matrem Dei. Beata Virgo habita orantis pro nobis collocata visitat inter duos sanctos Apostolos

Figura 9. Daniel occidens draconem (Dan. XIV. 26.) typus idolatriam occidentis Christi, qui tamquam praefiguratus antitypus pone adstat virgam virtutis manu tenens, ut in plurimis aliis monumentis.

Figura 10. Tobias excentrat piscem : cordis eius... finis extricat omne genus daemoniorum... et fel valet ad ungeudo oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabuntur Tobias VI. 4. sqq. Piscis symbolum Christi qui expellit daemones, et illuminat oculos. Utrumque monumentum 9. 10.) pertinet ad ea plurima, quae ostendunt nullo discrimine eundem fuisse usum librorum deutero-canonicorum ac protocanonicorum tamquam Scripturarum sacrarum.

Figura 11. Piscis sub cucurbita significat Christum praefiguratum in Ustoria Ionae prophetae Ion. II. 1; IV. 6; Matth. XII. 40. Ubi enim in vulgata versione legitur hederam, in Italia erat cucurbita (LXX. xohreus, heb. p31p). Numerus septenarius in planta symbolica fecunditatis quid significet, constat ex dictis ad figuram 4. Etiam in aliis monumentis, ubi Iona humana figura representatur dormiens sub planta, servator omerus septenarius coenabitur (Op. cit. P. Garrucci lab. IT.).

liane infallibilis intelligentiae, quod quidem criterium quando agitur de custodia Traditionis in Ecclesia et per Ecclesiam universalem. positura esse vidimus in ipso consensu supratituli. Vili.) ¶. Porro si sententia in monumentis relata non modo esset citra consensum sed etiam contra illum. patet non Traditionis divinae sed veteris erroris testimonium fore.

Non minus constat de veritate propositionis secundae, quae erat affirmans; ubi enim monumenta sententiam antiquitatis exhibent ita, ut ex iis consensus custodum fidei et successionis apostolicae in aliquod fidei dogma demonstraretur, eo ipso exhibent doctrinam sub eo caractere, qui est criterium certum Traditionis divinae. Turn quippe illis monumentis velut praesentes sunt custodes fidei non ut privati doctores, sed ut consentientes testes Traditionis ex diversis aetatibus diversisque Ecclesiis, et eorum non privatae sententiae referuntur sed unanime testimonium Traditionis. Ergo sicut consentiente testificatione successionis apostolicae viventis, ita monumentis quae consentientem testificationem successionis apostolicae antiquiori aetate obtinentem referunt, divina Traditio demonstratur et exhibetur. Lege August. contr. Iulian. ¶. I. n. 3 ¶. 3; ¶. II. n. 3 ¶. 3; Op. imperfect. ¶. II. n. 3 ¶. 7

II. In altera parte theses comparamus monumenta et documenta antiquitatis ecclesiastica

consona, liaec quoque est, ut integritati et perpetuitati doctrinae et disciplinae etiam docuerantis et monuerantis consulatur (1).

Porro ipsi actioni humanae magisterii semper viventi propter eandem rationem quia non revelationibus semper novis sed assistentia Spiritus Sancti regitur, necessaria saepe est inquisitio in fidem et professionem suorum antecessorum et antiquitatis christianae, ubi vel consensus praesens non est satis perepicuus, vel professioni» praesentis connexio cum antiquitate adversus oppositos errores vindicanda, vel pro fidelibus ad luculentiorum confirmationem ac declarationem perennitatis doctrinae et unitas (idei per omnes aetates demonstranda est, Haec autem ad sensum et consensum antiquitatis appellatur nisi ex monumentis et documentis, quae supersunt, *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* tui non potest. Constat ergo, monumenta et documenta christianae professionis ac disciplinae tum origine tum morali necessitate ex ipsa natura cuiusvis societatis et nominatio societatis christianae esse cum magisterii perpetuae successionis apostolicae intime nexa, et societati christianae praesidia ad servandam Traditionis integritatem velut connaturalia. Cf. Bellarmin. De verbo Dei l. IV. c. 12.

2". Licet haec ita sint, attamen si monumenta ecclesiastica *formaliter* spectentur, h. e. non loquendo de auctoribus quatenus eorum plerique Episcopi aut Pontifices, vel seorsim utque aetates temporum et locorum distantias disjuncti non vel collecti in Conciliis ipsi constituebant pro sua aetate vivens magisterium; sed considerando monumenta in se quatenus sunt monumenta antiquitatis, ea censeri non possunt *organon princeps Traditionis*; sed sunt ipsi organo principi subsidium et instrumentum doctrinae quantumvis modo declarato moraliter necessarium et connaturale.

Nam a) *ordine originis* successores Apostolorum perpetua serie sese excipientes sub assistenti Spiritu Sancti,

fi) Confer Euseb. de epistolis Ignatii supra p. 67; de documentis Patrum universim, quos Deus «pantos multis excellentiores per diversas aetates temporum locorumque distantias dispensare voluit, » vide p. 77. sq.; 66.

et «sub eharimate veritatis certo quoti cum episcopatus successione acceperunt » (th. Vili.), sunt ex demonstrates organon servandae Traditionis simpliciter ac immediate a Christo institutum; hoc autem alterum praesidium ad servandam Traditionem habet originem in praecipuis suis elementis ab ipso organo principe, non ex immediata Dei institutione, licet sit ex speciali Dei erga Ecclesiam suam Providentia. Uno verbo dici potest: perpetui semper vivens magisterium apostolicum est *ipsa rei substantia a illo instituta* ad conservandam Traditionem, conservati per monumenta est *aliquis modus* consequens ex re a Deo instituta.

b) Ideo *ordine necessitatis* alterum est ex institutione Dei simpliciter necessarium et essentiale, alterum ipsi datim est ad rite t'ungenduni suo munere sub suavi Dei Providentia *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

c) *Ordine doctrinae* unum se habet ad alterum, ut instrumentum doctrinae ianice ad doctorem viventem, qui eo utitur eiusdemque est authenticus interpret. Sicut Scriptura sacra continet verbum Dei scriptum, atque ita constituit partem depositi seu obiectivae revelationis, cuius custodia, explicatio, et praedicatio divinitus concedita est semper viventi successioni apostolicae sub illecebre Spiritus Sancti, proindeque huius ipsius successionis est authenticae declarare verum sensum Scripturae; simili fere modo monumenta omnia ecclesiastica, quatenus exhibent consensum vel definitivum indicium successorum apostolorum quovis tempore praeterito, continent verbum Dei ac proinde pertinent ad depositum custodiendum et explicandum a continua et vivente successionem apostolicam. Si quando ergo vel de existentia consensus ex iis monumentis deonstrandi, vel de vero sensu doctrinae in iis exhibitae dubitatur aut controversia oritur, ipsa vivens successio apostolica est authentica interpret et iudex consensus et consensus.

Verbum Dei sive in Scriptura sacra sive in monumentis ecclesiasticis contentum sine dubio est regula ac norma credendi universae Ecclesiae; sed verbum Dei *explicandum* est norma velut in actu primo, verbum Dei *explicatum* est

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

directiva, comprehensa in monumentis et documentis
 zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ihg fedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ihg fedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ihg fedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ihg fedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

pta legunt(n)r)aEj331.50952-1 0 Td 25 0 Td 3.2769914 Td (n)Tj 0.513 Tca791 Tw (quaEstionis)Tj 0 Tc 19.5314 0 Td (,)Tj

et omnium aetatum subsequenentium. Ergo monumenta ex quibus tale iudicium innotescit, eo ipso exhibent consentientem doctrinam! ac Traditionem in successione apostolica.

Praecellit hic. modus demonstrandi consensionem prae altero quem primo loco commemoravimus, quia facilius est, omnibus accommodatus et ad quodvis dubium de existentia consensionis excludendum aptior. Ideo saepe, ubi consensus testium a per aetates temporum et locorum distantias dispensatorum » est ambiguus vel in dubium vocatus, declaratio eius per authenticum iudicium redditur necessaria, a Li ipsa vetustate, ut inonet s. Vincentius Lirin. c. 38, unius sive paucissimorum temeritati / *quoniam vultis proponere, si qua sunt, universalis Concilia decreto praepo-*
nant (matris Ecclesiae filii) ; tunc deinde, si id minus est, sequantur, quod proximam est, multorum atque magnarum consentientes sibi sententias magistrorum »

II. Persaepe ea est Patrura, controversiae, adiutorum, et causae totius conditio, ut ex paucorum etiam doctorum insignium testificatione consensus successionis apostolicae et communis doctrina facile intelligatur. Si de Patribus agatur licet paucis, qui in controversia aliqua adversus haereticos pro causa catholica velati duces eminebant et pro ea, inspectante atque laudante universa Ecclesia, decertabant, ut Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Hilarius, Augustinus pro mysterio SS. Trinitatis contra Arianos et Semiarianos; Cyrillus Alex., Leo M., Agatho, Sophronius pro mysterio incarnati Verbi contra Nestorianos et Monophysitas horumque surculos; Augustinus, Eulgenius pro gratia Dei contra Pelagianos et eorum reliquias etc.; horum inquam l'atrum doctrina quoad rem ipsam, quam contra haereticos nomine totius Ecclesiae defendebant (praescindendo etiam ab authenticis iudiciis, quae aliqui eorum tamquam universalis Ecclesiae pastores et doctores tulerunt), sine dubio est expressio communis fidei ac professionis totius Ecclesiae. Non tamen idem dici potest de omnibus quaestionibus, quas Patres occasione infensionis fidei communi ex sua privata sententia forte pertractarunt. a Profundares difficilioresque partes incurrentiuni quaestionum,

quas latius pertractarunt qui haereticeis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere » Indie, auctoritatum Sedis Apostolicae in ep. 21. Coelestini Pontificis ad Epp. Galliae.

Generatim si Patres etiam pauciores quorum tum in vita tum post obitum magna crat in Ecclesia Dei auctoritas (cf. Aug. cont. lui. 1.1. n. 11. 29.) , doceant aliquid ad fidem catholicam pertinere, vel testentur de doctrina publico recepta et a maioribus tradita, sive verbis disertis sive modo tractandi id prodant; si hoc testimonium ferant iis in adiunctis, ut doctores coacvos vel certe sub-
zixwvUTSRPONMLKIHGFEDCBA
traddente, huiusmodi testimonium etiam pauciorum ita comparatum est, ut spedata oeconomia, nitate et communione Ecclesiae (th. IS.) consensus custodem fidei ex eo legitime et certo inferatur. Ita s. Augustinus ex singulorum etiam Patrum asseverante modo loquendi, ex auctoritate, fama, meritis quibus in Ecclesia clarebant, infert, id quod tamquam fidem christianam proponunt, non posse esse nisi ex regula fidei et communi professione depromptum, quia secus neque ipsi ita docuissent, nec ita docentes ab Ecclesia tanta celebritate fuissent recepti. Hac ratione appellat ad Cyprianum : a vides quanta fiducia ex antiqua et indubitata fidei regula vir tantus ista loquatur » (de Peccator. merit, et remiss. l. III. n. 11.); ad Gregorium Nazianzenum : « est quidem tanta persona, ut neque ille hoc nisi ex fide Christiana omnibus notissima diceret, neque illi eum tam clarum haberent atque venerandum, nisi haec ab illo dicta ex regula notissimae veritatis agnoscerent » (contr. lui. l. n. 16.); ad Hilarium atanta in Episcopis catholicis laude praeclarum, tanta uotitia famaque conspicuum » (ib. n. 9.); ad Ambrosium, a cuius, inquit, pro fide catholica gratiam, constantiam, labores, pericula sive operibus sive sermonibus et ipse sum expertus, et mecum non dubitavi orbis praedicare Romanus » (ib. n. 10.); uenat-Chrysostomum potuisse in communi dogmate aliud sentire quani universam Ecclesiam, quia secus non tanta gloria cerneret : a absit, ut tu (Ioannes) aliud sapes, et in ea (Ecclesia) tam prae-

DE SS. PATRUM ET DOCTORUM AUCTORITATE PRIVATA.

De auctoritate ss. Falrum, si singillaiim

» libilis est et peremptoria; persuadet tamen non modo pietas sed etiam
» manifestata ratio, ut et singulorum sententiae theologiae non parvi
» iant, et non nisi cantissime in sensum accipiantur dissonantia a tor
» muni aiorum Patrum in dogmate et in rebus theologicis doctrina.

1. Quod continetur in prima parte enuntiationis, per se evidens est; neque enim hominibus certitudo ac securitas, quod nunquam errent, et inde orta auctoritas irrefragabilis adesse potest ex quavis scientiae et sanctitatis praestantia; sed ex solo charismate Spiritus veritatis et indefectibili eius assistentia. Haec autem non singulis sive Episcopis sive sanctis doctoribus promissa est, sed ut pridem demonstravimus, iis solis, qui ex Christi institutione munus acceperunt authentice docendi universam Ecclesiam, et quatenus hoc munere funguntur; Petri inquam successoribus in quibus imitatis et consensionis origo est ac vinculum, et Episcopatu universi, si in unitate ac consensione inter se et cum suo centro spectatur. Duo itaque animadvertemus, primum ut turn in re ipsa turn in dictis et (si ita loqui las est) in methodologia veterum quorundam doctorum probe distinguamus consensum Patrum, quatenus exhibet consensui ipsius infallibilis Ecclesiae, et auctoritatem deinde singulorum Patrum; secunda animadversio erit de conditionibus, quas ad ipsius consensus auctoritatem nonnulli theologi requirunt.

1". Praeclare distinguunt Augustinus Patres spectatos
privatim singulos et spectatos in unitate ac consensione ut
testes Traditionis. Citatis aliquot Patrum testimoniis dog-
ma peccati originalis attestantium, quorum cum ceteris et
cum universa Ecclesia consensum ex adiunctis et modo lo-
quendi collegit (cf. th. XIV. n. 1.1.), declarat discrimen in-
te? eorum privatam auctoritatem et inter Ecclesiae Tradi-
tionem, pro qua illi testantur. «Haec, inquit, non ideo com-
memorari, quod disputatorum quorumlibet sententias tam-
quam veritas habere possint, sed ut ostendatur, ab
initio usque ad praesens tempus quo ista novitas orta est,
hoc de peccati originali consensus populi Ecclesiae, ubi unitas et
consentia custoditur, ut ab eis qui dominica tractarent elo-
quia, magis certissimum proferretur ad alia falsa refutan-
da, quam id tamquam falsum refutari ab aliquo tentare-
tur. » Augustinus de Peccatorum merito et remissione, c. 11, n. 11.
Ipse igitur consensus Patrum in doctrinam fidei non ideo
veram infallibiliter exhibet sententiam, quod singuli con-
sentientium per se et subjective sint infallibiles; sed quam-
vis singuli possint errare, ex promissione Christi infalli-
biter certum est, consensum omnium numquam posse esse
in aliquem errorem contrarium fidei, numquam fuisse et vi
promissae divinae providentiae nec esse potuisse, cum huius-
modi communis consensus contra fidem Ecclesiae traditam
iam ipsius fidei ac Traditionis Ecclesiae corruptionem vel
supponeret vel induceret.

De singulis itaque vel de pluribus etiam Patribus *extra-*
consensus spectatis dieta sunt et intelligi debent, quae Augu-
stinus alique aliquando affirmare videntur, non auctoritate
sed ratione et probatione Patrum se moveri. Nam ubi adeste
consensus, non quidem auctoritas singulorum probat, sicut
auctoritas singulorum scriptorum inspiratorum sola suffi-
cit; sed in consensu ipso ratio et probatio continetur. Tra-
ditionis tarn historica et philosophica quam theologica (su-
pra th. Vni-X.). Itaigitur intelligenda sunt illa Augu-
stini: / alios praeter Scripturarum libros ita lego, ut quan-
tulum sanctitate doctrinae praeopellat, non ideo verum
putem, quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi vel per illos

cipuus emineresn (ib. n. 22.); hac denique ratione inferendo demonstrat orientaliam Episcoporum consensus cum occidentalibus in dogmate peccati originalis: a quia et ipsi utique christiani sunt, et utriusque partis terrarui fides ista una est, quia fides ista Christiana est" (ibid. n. 14.).

CAPUT n.

DE SS. PATRUM ET DOCTORUM AUCTORITATE PRIVATA.

THESIS XV. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

De auctoritate ss. Patrum, si singillatim

spectentur. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

a Singulorum Patrum auctoritas per se spectata non quidem infallibilis est et peremptoria; persuadet tamen »on modo pietas sed etiam " manifesta ratio, ut et singulorum sententiae theologiae non parvi * hant, et non nisi cantissime in sensum accipiantur dissonantia torn- r muni aiorum Patrum in dogmate et in rebus theologicis doctrina. *

I. Quod continetur in prima parte enuntiationis, per se evidens est; neque enim hominibus certitudo ac securitas, quod numquam errent, et inde orta auctoritas irrefragabilis adesse potest ex quavis scientiae et sanctitatis praestantia; sed ex solo charismate Spiritus veritatis et indefectibili eius assisteutia. Haec autem non singulis sive Episcopis sive sanctis doctoribus promissa est, sed ut pridem demonstravimus, iis solis, qui ex Christi institutione munus acceperunt authentice docendi universam Ecclesiam, et quatenus hoc munere funguntur; Petri inquam successoribus in quibus imitatis et consensionis origo est ac vinculum, et Episcopatu universi, si in unitate ac consensione inter se et cum suo centro spectatur. Duo itaque animadvertemus, primum ut turn in re ipsa turn in dictis et (si ita loqui las est) in methodologia veterum quorundam doctorum probe distingnamus consensum Patrum, quatenus exhibet consensui ipsius infallibilis Ecclesiae, et auctoritatem deinde singulorum Patrum; secunda animadvertio erit de conditionibus, quas ad ipsius consensus auctoritatem nonnulli theologi requirunt.

I". Praeclare distinguit Augustinus Patres spectatos privatim singulos et spectatos in unitate ac consensione ut testes Traditionis. Citatis aliquot Patrum testimoniis dogma peccati originalis attestantium, quorum cum ceteris et cum universa Ecclesia consensus ex adiunctis et modo loquendi collegit (cf. th. XIV. n. 1.1.), declarat discrimen inter? eorum privatam auctoritatem et inter Ecclesiae Traditionem, pro qua illi testantur. « Haec, inquit, non ideo commemorari, quod disputatorum quorumlibet sententias tamquam veritates habere debemus. Multum est, quod apparet, ab initio usque ad praesens tempus quo ista novitas orta est, hoc dogma originalis consensus cum Ecclesia fidei non constantia custoditum, ut ah eis qui dominica tractarent eloquia, magis certissimum proferretur ad alia falsa refutanda, quam id tamquam falsum refutari ab aliquo tentaretur. » Augustinus de Praeceptoribus apostoli et spiritus III. c. 14. Ipse igitur consensus Patrum in doctrinam fidei non ideo veram infallibiliter exhibet sententiam, quod singuli consentientium per se et subiective sint infallibiles; sed quavis singuli possint errare, ex promissione Christi infallibiliter certum est, consensum omnium numquam posse esse in aliquem errorem contrarium fidei, numquam fuisse et vi promissae divinae providentiae nec esse potuisse, eum huiusmodi communis consensus contra fidem Ecclesiae traditam iam ipsius fidei ac Traditionis Ecclesiae corruptionem vel supponeret vel induceret.

De singulis itaque vel de pluribus etiam Patribus extra consensum spectatis dicta sunt et intelligi debent, quae Augustinus alique aliquando affirmare videntur, non auctoritate sed ratione et probatione Patrum se moveri. Nam ubi adest consensus, non quidem auctoritas singulorum probat, sicut auctoritas singulorum scriptorum inspiratorum sola sufficit; sed in consensu ipso ratio et probatio continetur Traditionis tam historica et philosophica quam theologica (supra th. Vni-X.). Ita igitur intelligenda sunt illa Augustini: / alios praeter Scripturarum libros ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaeque praepondeant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi vel per illos

sensu cura successionis apostolicae, sed privatam sententiarum. u In omnibus litteris meis, inquit, non solum pium lectorem sed etiam liberum correctorem desidero. . . sicut illi dico, noli meis litteris quasi Scriptoria canonica» inseruire. . . quod certum non babeas, niai certum intellexeris, noli fimiter retinere; ita illi dico, noli meas litteras ex tua opinione vel contentione, sed ex divina lectione vel inconcussa ratione corrigere » de Trin. I. III. proem. cf. de Dono persever. c. 21. n. 55. Hinc etiam intelligitur legitimus aensus verborum Tertulliani (Praescript. c. 3.), « personas probari ex fide, non fidem ex personis. - Sensus scilicet est is ipse, quem expressit Vincentius Lirinensis c. 23: u magna profecto res et ad recolendum necessaria. . . ut omnes vere, catholice noverint se cum Ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus (singularibus) Ecclesiae fidem deserere debere. * Pariter intelligitur, quo sensu verum sit, quod ait s. Thomas I. q. 1. a. 8. ad 2. quod iurisprudentia auctoritatibus doctorum Ecclesiae quasi arguendo ex propriis sedibus. . . »

2°. Locus hic, quo declaramus quondam Patrum auctoritas irrefragabilis non sit, necessario adhuc postulati explicationem duplicis conditionis, sub qua eis auctoritas

h) Alteram conditionem, sub qua Patrum auctoritas irrefragabilis esse negatur, adscribam verbis Jlelchioris Cani. e8tque ea apud ipsuni bipartita. Primo quidem ait, I sanctorum testimonia referri posse ad philosophiae confirman-

nempe qui sunt depositi custodes, sunt etiam divinitus ins-
 tituti *doctores*, hocque duplex munus licet forte distingui
 non tamen potest separati, ut alio loco demonstrabimus.
 Sub eadem ergo conditione, sub qua Patres Traditionem
 infallibiliter custodiebant, etiam doctrinam revelatam as-
 sistente Spiritu Sancto explicabant et secundum legitimum
 sensum declarabant infallibiliter; quam conditionem saepe
 diximus esse consensum inter se et cum unitatis centro. Ubi
 ergo Patres pro munere doctrinæ *unanimis* > *constanter*
 et *asseveranter* declarant sensum dogmatis qui fuerat ob-
 sensus, explicant quod fuerat implicitum, definiunt strictius
 quod videbatur ambiguum; non minus is ab eis traditus et
 explicatus sensus revelationis credi debet verus et genuinus,
 quam dum pro munere custodiendi, quod iam clarum ex ap-
 plicato acceperant a maioribus suis, posteris tradiderunt.
 Si ergo dicuntur Patres, quatenus *doctores* sunt, ut modum
 concipiendi, » et porro in hoc munere eorum auctoritas negatur
 non potest deinde negari non potest de modo concipiendi
 pieudi unanimi atque constante; hic enim unanimes con-
 ceptus doctrinae nihil est aliud, quam *intellectus catholicus*
 formatus et expolitus sub infallibili assistentia et directione
 Spiritus Sancti (th. XI. u. II.). Verum tamen est, singulos
 ut *doctores privates* et citra consensum spectatos illo modo
 concipiendi, in explicatione et illustratæ doctrinae re-
 velatæ non esse infallibiles, de qua re satis dictum est.
 Ubi ergo de definienda auctoritate Patrum agitur, multo
 nobis aptior videtur simplex distinctio inter Patres in con-
 sensu et inter eosdem singillatim spectatos.

h) Alteram conditionem, sub qua Patrum auctoritas irrefragabilis esse negatur, adscribam verbis Ielchioris Cani. e8tque ea apud ipsi bipartita. Primo quidem ait, l sanctorum testimonia referri posse ad pbilosophiae confirman-

da dogmata. » De his ita statuiti a sanctorum auctoritas sive pancorum sive plurium, cum ad eas facilitates affertur, quae naturali luminc continentur, certa argumenta non suppeditat sed tantum pollet, quantum ratio naturae consentanea persnaserit. » His deinde addit alias quasdam doctrinas auctorum ecclesiasticorum. » Quae, si non in se ipsa iacturam pietatis ignorari non ah imperitis modo verum a doctis etiam possunt, quod nec fidei dogmata sunt neque ex illis derivantur. » Hue refert quaestiones quasdam de natura gratiae sanctificantis, de modo operandi sacramentorum, quaestionem utrum Ioannes Evangelista e vita nondum excesserit; immo (pro ilia aetate, qua Canus scripsit) etiam doctrinam de immaculata conceptione Beatae Virginis. De huius generis quaestionibus statuit hoc principium: a omnium etiam sanctorum auctoritas in eo genere quaestionum, quas ad fidem diximus minime pertinere, fidem quidem probabilem facit, certain tamen non facit » Canus de Locis I. VII. c. 2. 3; e. 3. n. 1. 9.

Equidem ultro concedo, in quaestionibus mere philosophicis non auctoritate in Patrum per se valere, sed rationes, quibus quod affirmant, probari possit, esse spectandas; diummodo tamen prae oculis habeatur, quod diximus (p. 125. sq.) et adhuc alibi dicemus, quaestiones per se philosophicas propter intimum nexum cum veritatibus revelatis, posse esse et frequenter esse, *non in se ipsa*. At in quaestionibus ad religionem et ad propriam rationem ac intelligentiam dogmatum pertinentibus, quas Canus secundo loco commemoravit, nunquam dicerem nec sine petitione principii dici potest, quod ipse ait: a omnium sanctorum auctoritas in eo genere quaestionum, quas ad fidem minime pertinere diximus, certain fidem non facit. » Si jam in antecessum verum esse constaret, quod assumitur, has quaestiones ad fidem non pertinere, fateor consensum omnium Patrum non effecturum, ut ad fidem pertinerent; sed hoc ipsum est quod quaeritur, utrum ad fidem non pertineant. Si autem Patres unanimes constanter et asseveranter atque ita in iis consentiant, ut vel diserte vel modo tractandi prodant eas haberi tamquam veritates fidei in

praedicatione ecclesiastica et in intellectu catholico comprehensas, profecto ipse eorum consensus probat ineluctabili auctoritate, eas quaestiones ad fidem pertinere, et in eo quod ita unanimes docent, certain fidem faciunt. Petitionem principii evidenter ostendit exemplum, quo Canus ait: » Quod si in quibusdam locis, ubi Canus dicitur, non habet a omnium sanctorum auctoritas... certain fidem non facit » (I. VII. c. 3. conc. 4. n. 9.), subiicit exemplum doctrinae de immaculata conceptione Beatae Virginis, a quae controversia, ut putabat, non sit ex illarum numero, quae catholicam fidem aut promovere aut. immovere possint. » Poterai vir doctus eo tempore nondum eliquata veritate existimare, hanc quaestionem non pertinere ad fidem, quia nullum putaret esse sufficientem consensum Patrum et nullam testificationem Scripturae in alterutram partem; sed profecto non poterai dicere, hanc quaestionem esse ex iis, a in quibus omnium sanctorum auctoritas certain fidem non facit, quia est questio ad fidem non pertinens ». Si enim auctoritas omnium sanctorum affirmationem ratam et firmam habeat, ipse consensus id pro quo testantur, demonstrat pertinere ad fidem; sicut revera semper continebatur in obiectiva revelatione catholica, et nunc pejtinet ad fidem etiam omnibus ab Ecclesia propositam.

Quoad hoc alterum igitur ita sentimus. Cum quaeritur, an auctoritas in se ipsa, quae auctoritas in re theologiae, non simpliciter et primo loco distinctio velut *a priori* repetenda est ex praesumpto discrimine inter res quae ad fidem pertineant, et quae non portineant; sed multo tutius distinguitur inter modos diversos, quibus doctrina a Patribus proponitur. Si consentiant ita, ut manifesto habeant doctrinam tamquam pertinentem ad communem Ecclesiae fidem, consensus ipse Traditionem divinam demonstrat, ut contra talem unanimem doctrinam sentire omnino nefas, et per se quidem haereticum sit. Si consensus existat in doctrinam vel doctrinae explicationem tamquam religiosam seu theologicam et verani, quin tamen satis appareat, utrum eam proponant tamquam doctrinam fidei, vel si consensus ipse non sit adeo manifestus; contra huiusmodi communem

(doctrinam ripugnare erroris vel temeritatis nota plerun-
ique non carebit. Immo licet non negem, posse plerumque
ex ipsa rei indole discerni, utrum quaestio mere philoso-
phica aut theologica sit, hoc tamen ipsam saepe tutius colli-
ges ex ipso modo docendi Patrum. Neque enim res, quae
tantummodo philosophicae sunt, reperies a ss. Patribus com-
muni aliquo consensu tractatas et assertas tanquam ad re-
ligionem pietatemque christianam pertinentes.

II. Pars altera thesae ubi singulorum etiam Patrum
auctoritatem venerandam esse illicimus, constat ex eorum
saltem plerorumque munere pastorum, ex giugulari fidei,
unitatis veritatisque studio, ex scientia et eruditione in
doctrina et disciplina Christiana, ex sanctitate eximia, quae
peculiaribus Dei illustrationibus se aptiores reddiderunt et
christianam doctrinam non solum verbo et scriptis sed vita
ipsa expresserunt, ex vetustate qua ad initia rei Christianae
propius accedunt et tempore cum ipsis Apostolis propin-
quius cohaerent, ex veneratione praecipua qua in Ecclesia
Dei tum viventes tum post obitum semper balliti sunt tam-
quam singulari Dei erga suam Ecclesiam Providentia electi
et charismatibus doctrinae et sanctitatis abundantius in-
structi ad explicationem, illustrationem et defensionem fidei
christianae. Hae transferenda sunt quae diximus th. IX.
n. II.; th. XIV. n. II.

Ornes istae notae, quae sunt ratio auctoritatis singu-
lorum in rebus ad doctrinam christianam pertinentibus,
comprehenduntur nomine *Patria Ecclesiae*. Quatuor enim
postulantur, ut scriptor ecclesiasticus proprio sensu in nu-
mero Patrum Ecclesiae computetur. *a)* Requiritur, ut eius
scripta magni sint momenti ad tuendam et illustrandam
doctrinam ac traditionem apostolicam, quod aliquando non
tam amplitudine et eruditione quam simplici orthodoxa do-
ctrina et vetustate obtineri potest, ut e. g. accidit in
scriptis nonnullorum Patrum apostolicorum et apologeta-
rum. *b)* Praeter doctrinam postulatam non modo ad finem
usque communio cum Ecclesia catholica, sed etiam vitae
sanctimonia; in hac enim includitur peculiari cum Deo
omnis sapientie fonte coniunctio, inde profundior et lima-

tior fidei et disciplinae christianae intelligenti, ardens
Ecclesiae atque unitatis et sinceritatis doctrinae amor. Li-
cet vero haec sanctitas singulos non reddat infallibiles,
tribuit eis tamen etiam seorsim propositi auctoritatem in
doctrina, quam aliis etiam antiquissimis scriptoribus ec-

clesiasticis per se spectatis non competit, qui ut testes lii-
storici quatenus cum aliis consentiant, egregie adhiberi
possunt, minus autem ut doctores sua propria auctoritate
valent; cuiusmodi sunt Tatianus, Tertullianus, Origenes,
Arnobius, Lactantius, Eusebius, Rufinus alique. *c)* Chara-
cteres ite doctrinae ac sanctitatis connectantur oportet cum
antiquitate. Veteres Episcopi et doctores appellabant hoc
nomine *Patrum* omnes suos antecessores fidei integritate,
doctrina et sanctitate insignes, per quos ipsi fidem et do-
ctrinam christianam acceperant. Ex pluribus autem iam
saeculis usus invaluit quoad hanc appellationem distinguen-
di duplicem aetatem Ecclesiae. Prior actas Christo et Apo-
stolis propinquior computatur per illud tempus, quo doctri-
nae et disciplinae christianae explicatio, illustrati et ad-
versus ingruentes haerese defensio in plerisque praecipuis
capitibus absoluta est. Sancti theologi maximam partem
Episcopi, quorum opera, studiis, ac scriptis id effectum,
et Ecclesiae doctrina in omnem posteritatem illustrata est,
atque adeo quorum documenta illustrata et defensam do-
ctrinam subsequentes aetates acceperunt; qui igitur ex ipsa
propinquiore connexione cum Apostolis, ex doctrina et san-
ctitate apud sequentes Episcopos et doctores tanquam pa-
tres apud filios peculiari in auctoritate et veneratione erant,
ita ut posteriores ab eis tanquam filii a patribus novas
defensiones et declarationes forte necessarias derivarent,
aut certe confirmationem doctrinae repeterent; isti inquam
sancti theologi et Episcopi vetusti appellantur *Patres Ec-
clesiae*, et illud tempus dicitur *aetas Patrum*. At licet cat-
holica revelati obiectiva post-Apostolos non amplius in-
crementum accipiat, explicatio tamen, illustrati et defensio
numquam simpliciter et absolute terminata dici potest; inde
fit, ut *aetas Patrum* et prae series Patrum non ab omni-
bus uno modo et eodem termino finita assumatur. Usu satis

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

communi a. Bernardus (defunctus 1153) postreinus inter Pa-
tres censi solet. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
ubi adsunt tria antecedentia, Huuiqua deest et in illis jara
includitur; neque enim solemne decretum est necessariura,
sed sufficit practicus, si ita loqui fas est, consensus (1).

III. Ubi de conciliandis inter sePatribus agitur, tripli-
citer potest sese offerre difficultas. Vel enim obiicitur, uni-
versalem consensum affirmantem unius aetatis opponi uni-
versali consensui neganti alterins aetatis; vel aliqui ex
Patribus videntur contram communi ceterorum doctrinae;
vel cum uno tempore consensus non appareat sed diversi
videantnr diversa sentire, tempore subseque! omnes con-
veniunt in nnam ratam et firmam sententiam.

1°. Oppositio inter *consensum* unius et alterius aetatis in
rebus fidei numquam potest esse vera, sed apparens tantum.
Constat id ex principiis demonstratis th. VIII-X; quia vi-
delicet cum consensu rato et firmo in proponenda et expli-
canda doctrina fidei semper est coniunctum ex promissione
Christi charisma veritatis; Veritas autem manet una et ea-
dem in aeternum. Ostendi igitur semper poterit, vel oppo-
sitionem esse non in re ipsa sed in modo loquendi; vel
suppositum consensum aetatis antecedentis non esse realem,
et non esse ratam ac firmam sententiam communem multo-
que minus professionem fidei, sed opinionem privatam plus
minusve late patentem inter aliquot Patres. Si quando vero

ex solis praesidiis historicis et hermeneuticis altertrum
demonstrari liquido non posset, ex principio tamen theolo-
gico unum certissimum indicium maneret, non realem
sed apparentem e3sc contradiet!Onem. Principium theologi-
eum revocatur ad illud, quod Leontius opposuit haereticis
monophysitis Patrum inter se dissensum fingentibus; u quia
Patres (in consensu spectati) charisma doctrinae acceperunt.
nec ipsi crant qui loqnebantur (suis studiis humanis unice
relieti); sed Spiritus Sanctus loquebatur per ipsos » (Gal-
landi T. XII. p. 669. 682.). Vide supra p. 74. sq.

Ariani aut Arianornm fautores saeculo IV. contendebant.
consubstantialitatem vel certe vocem *consiubstantialitafis*
Filii cum Patre definitam in Concilio Nicaeno antea damna-
tam fuisse a Concilio Antiocheno adversus Panlum Samo-
satenura, atque adeo repugnare consensui praecedenti. Contra
eos s. Athanasius imprimis statuit ipsum principium theo-
logicum. - Non deet, illos cum his committere, *omnes enim*
la Ires sunt; neque sanctum esset definire hos probe, illos
male loquutos; *omnes quippe in Christo nbdormierunt...*
Neutro? fas est culpae, *omnes quippe res Christi curabant,*
omnes studia sua convertebant adversus haereticos » Atha-
nas.de Synodisn. 43.45. Generatii monet n. 13.14., si semel
Patres consentantes erroris accusentur, omnem docendi
auctoritatem atque ita totam fidei oeconomiam subversum
iri. Tura vero, quantum non data iacultate inspiciendi lit-

(1) Paulo alia est ratio. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
siae. Praerogativa Doctoris Ecclesiae non includit antiquitatem; sed
supponit excellentiam et amplitudinein doctrinae magis quam appellatio
Patris Ecclesiae. Es hac diversitate patet, quomodo sancti nonnulli qui
nequaquam compantatur inter Patres, vel vicissim qui sine controversia
semper inter Patres nmerabantur, aliquando solemni decreto a s. Sede
declarentur *Dodo res Ecclesiae.* Tales declami saut s.Thomas a s.Pio V;
s. Bonaventura a Xysto V; s. Petrus Damiani a Leone XII; s. Bernardus
a Pio VIII; s. Hilarius Pictaviensis (rogante Concilio Burdigalensis, s. Al-
phonus Ligerins et s. Franciscus Salesius a Pio IX. Notum est practerca,
distingni solere secundum nmcrcm Evangelistarum quatuor *magnos Do-*
dores Ecclesiae inter ceteros eminentes, qui sunt Ambrosias, Hierony-
mus, Augustinus, Grogorius M. in Ecclesia occidentali; Athanasius, Ba-
silius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomas in Ecclesia orientali.

(4) De damnatione vocis *consubstans* a PP. Antiochenis decreta con-
tra Patrum consensum primum mentio occrrit, in litteris, quas Se-
mariariani es Concilio Ancyrano 358. scripserunt ad Episcopos Sirmii
congregatos. Ex his litteris narrationem accipit Hilarius ide Synodis n. 81.
86.); Athanasius quoque candem narrationem accipit ab adversariis, nec
ipse viderat acta Antiochena, ut testatur n. 43. et 47; Basilus qui ep.
52. n. 2. T. III. p. 145. obiter ciadam rei mentionem facit, poterat ac-
cepisse os iisdein documenta vel ab hisce Patribus. Est igitur satis
probabile, quod contendit Jlaranns Div. D. N. I. C. I. IV. e. 29. n. 2. et
Simon de Magistris in prolegumcnis ad Opp. Dionys» Alesand. n. 18.
sqq., totam historian! damnationis TOO GIOVULU-OJ contra Panlum Samosa-
tennm esse fabulam a Semariarianis conlctam; quamvis non modo Froh-
sehammer, sed etiam illnstrissimus Hefele (Hist. Cone. T. I. p. 115.)
huic doctomm virorum sententiae repugnet.

r., 45, qua ratione Patres ntriusque Concilii pro diverso scopo diversa non tamen contradictoria docuisse dicendi sint. Ita pariter confutati sunt a doctoribus catholicis ii omnes tum veteres tum recentiores, qui aliam doctrinam de SS. Trinitate apud Patres universim spectatos ante Concilium Nicænum et aliam apud Patres subsequentes viguisse contendebant. Ex ipso videlicet principio theologicæ certum est, contradictionem non posse esse nisi apparentem. Præsidii deinde hermeneuticis et historicis rite adhibitis hoc ipsum demonstratur, modum scilicet loquendi et argumentandi fuisse diversum, rem autem doctrinamque ipsam eandem, licet non ab omnibus eadem claritate et distinctione expositam. Cf. Tract. de Trin. th. X. XI.

2°. Hypothesis de qua hucusque diximus, realis oppositionis inter consensum unius et alterius ætatis per ipsum charisma promissum indeficientis veritatis in magisterio authenticum excluditur, nee umquam potest esse nisi oppositio apparens; sed possunt esse reales duæ aliæ hypotheses, ut unus revera sit Patrum consensus circa aliquod caput doctrinæ, vel pauci reperiuntur contrarii communi consensui ceterorum, Yerum in his prudente et caute procedendum est, ne temere dissensus confingatur, ubi in re ipsa fortasse plenus est consensus.

In explicatione sensus, quo supposita historię veritate vox damnata sit, tres illi Patres non omnino consentiant, iuxta Albanasim ista fuerit argueratio Samosatensium: si Christus est verus Filius Dei, est Patri consubstantialis; consubstantialia autem dicuntur, quæ ortum habent ex una substantia per partitionem eiusdem; hoc cum in Deo sit absurdum, Christus non potest esse verus Dei Filius. Patres ergo Antiocheni intelligendi essent hoc sensu negasse Filium Patri consubstantialem. Eodem fere modo condemnationem illam explicat Basilus, nisi quod ommissa argumentatione Samosatensium simpliciter Patribus Concilii tribuit opinionem, quæ censuerint hunc sensum divisioni substantiæ subesse vocabulo. n. 81. asserunt. hæreticum ipsum usurpasse hanc vocem, ut nomen tantum personam Patria et Filii, sen ut « Patrem et Filium solitarium » significarci, et in hoc sensu Sabelliano vocem fuisse damnatam a Concilio; idque ipse Hilarius n. 86. sine contentione admittit. Cf. Tract. de Trin. Scholion I. ad thesim XI.

n) Si Patres diversi videantur diversa sentire, nihil aliud in interpretando est relinquendum, quam ut sensus singulorum ex textu et contextu ac reliquis adiunctis determinetur, et si vere diversa est diversorum Patrum sententia, concidatur, ex Patrum dissensionum auctoritate non

posse constare de veritate huiusmodi doctrinæ. Verum indendum esset consequens, de doctrinæ veritate aliunde constare non posse. Fieri enim potest, ut post dissensum inter doctores deinceps subsecutus sit aliquota quaestione plenus in Ecclesia Dei consensus; de quo explicationis profectu inferius dicemus.

b) Si pauci aliqui Patres videantur contradicere constanti et sua iam ætate communi doctrinæ, tum sane characteres commemorati hac thesi n. II. quibus singuli ss. Patres erant insignes, et principia quibus in christianæ doctrinæ explicatione semper nitentur, ac maxime auctoritas in qua ab universa Ecclesia semper habiti sunt (th. IX. et th. XIV.), omnino postulant, ut Patrum dicta ambigua, etiam si significationes verborum minus propriæ et insolentiores supponi deberent, in sensu explicentur consono communi aliorum doctrinæ. Indoles tamen, tota ratio sentiendi, et principia auctoris aliunde certo constata haberi debent ac norma principum interpretationis, idcirco sensum negandum, ut scilicet verbis non tribuatur sensus illi cognitæ auctoris indoli repugnans. Nihil autem cogitis ss. Patrum principii et indoli magis potest esse repugnans, quam doctrina a communi consensu aliena.

Haec ipsam regulam tradit non solum Facundus Heruianensis, licet ipse in eis applicatine ad Theodorum Mopsuestenum erraverit (vid. Petavium Prolegom. c. 2. n. 8.); sed diu ante ipsum s. Ambrosius, a Verbo si offenderit, inquit (ep. 48. n. 4. ad Sabin. 3'), virtutem professionis interrogato... etiam sermonem dubium mens non dubia obumbrat a lapsu. - Exemplum ex innumeris unum potest esse explicatio verborum Hilarii data ab Angustino. « Quidam cum vellet brevissime singularum in Trinitate personarum insinuare propriam æternitatem, inquit, in Patre, species in Imagine, usus in Munere. Et quia non mediocriter

Turni: peccatore: non esse de Ecclesia; quando Christus
promisi aedificationem Ecclesiae in petra, promississae aedifi-
cationem in se ipso. Huiusmodi propositiones omnes pro-
latas ab haereticis damnatae vel damnae sunt, apud
Patres tamen in sanum et catholicum sensum explicantur
ex contextibus, et ex eorum doctrina alibi clariori.

Hinc patet, quam absurdi sint Ianseniani, cum Baii et Quesnelli propositiones ab errore, immunes esse defendunt eo, quod earum quaedam paene verbis s. Augustini conce-
ptae sint. Patet etiam, quantopere deceptus sit historicus
ili, qui hoc tempore ◀ ex simili prorsus ratine ausus
est defendere, s. Augustinum esse u parentem Iansenismi r.
Par cum Ianseniana est causa omnium fere haeticorum,
Arianorum, Ilonophysitarum, Pelagianorum, Socinianorum,
qui in sui erroribus tenendi ad obscuriora quaedam dieta
ss. Patrum appellare solebant.

Quamvis haec ita sint, non est tamen negandum, potuisse fieri et revera factum esse, ut in aliquo doctrinae capite ss. Patres nonnulli a veritate aberraverint. Ratio vero et conditio, sub qua intra fines Ecclesiae diversitas sententiarum locum habere potest, et sub qua ergo etiam aliquando dissensus aliquis ss. Patrum invaleere potuit, *generarmi* est obscuritas quaestionis ex defectu solemnisi iudicii antecedenti. *Speditila* sententiarum diversitas oriri consuevit ex modo quo caput doctrinae adhuc implicite in alio, nondum dare et explicita in se erat propositum; vel ex modo, quo dogma magis in praxi et consuetudine, quam in distincta et astanti praedicatione» continebatur. Ex altera parte huiusmodi dissensus ipse indicium est et. argumentum quaestionis eo tempore nondum eliquatae et obscuritatis adire obinentis.

Verum huiusmodi obscuritas nullo umquam tempore fuit in iis fundamentalibus doctrinis revelati, quae omnibus explicite semper cognoscendae et credendae erant, atque ideo in publica professione et symbolo fidei continebantur; nec potest admitti in quibusvis alii revelatis doctrinis post

solemnem et publicam definitioiem. Ergo etiam singulorum S3. Patrum a dootrinis ipaorum iam aetata ita eliquatis dis-
sangua admitti nequit, nec potest componi cum principiis
quibus regebantur, et cum auetoritate qua semper emine-
bant in Ecclesia.

c) In iis denique capitibus. in quibus realis ostendi
potest singulorum aliquot Patrum dissensus a subsecuto
deinceps universali consensu, semper etiam demonstrari
potest, istas dissidentes opinion® non esse derivatas ex
Traditione. Speciatim fontes fere esse solent : x) praeiudi-
cata interpretatio alicuius loci Scripturae (ut in opinione
angelis corpora tribuentim ; et aliorum, si qui visionem
beatificam usque ad resnrrectionem differri putabant; vel
qui duplicem resnrrectionem, et inter utramque regnimi
chiliasmi opinando statnebant)'; j5) conclusiones perperam
deductae ex fidei analogia (ut in sententia rebaptizantium
sacc. III, et in opinione eorum qui Pastorem Hermae, ep.
Barnabae etc. accensebant Scripturaedivinaesaec. II.III.): v)
facta particularia non rite explicata, vel argumenta interna
perperam adbibita (quod utrumque accidit in haesitationibus
saecnli III. IV. circa auctoritatem canonicam aliquot libro-
rum Scripturae).

THESIS XVI. zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Opinio de renno Christi millenario Aenes
Patres ante saerulum quart um comparatili-
cum consensu appposito Patrum subsequenitum.

zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

. Quamvis plures Patres nsque ad saecnli quarti initia secuti fue-
. rint sententiam de regno Christi in terra per mille annos ante nni-
• vorsalem corporum resurrectionem intnro; ea tamen erat privata sin-
- galorum opinio, numquam antem communis consensu velut in doctri-
. nani «dei. Id constat 1°. ex consensu contrario snhsequente; 2\ ex cer-
• tis principiis, quibus regitur Traditio apostolica 3°. ex ipsa origine
» et tota historia illius opimonis. »

Aliquando aeedere potuit, ut privatam opinioucm unius
plures Patres adsciverint; ex quo deinde fit ut, si prae-
sertim id contigerit tempore antiquissimo, quod monumen-
torum inopia nobis est obscurius, viguisse videatur et a

nonnullis iactetur unanims sententia Patrum priornm ,
adversn quo ■

Post Lactarium ineunte saeculo IV. nullus amplius auctor gravis et catiolicus usque ad recentissimaTM aetatem Imius sententiae mentionem fecit, quin simul eandem improliaverit et reiecerit. Improbant et reiciunt eam Eusebius II. co.; Basilins ep. 265. al. 293. ad Eulog. ; Gregor. Kazianz. I. II. carm. 31. al. 133. v. 175. sq. T. II. p. 876; Epiphanius haeres. 77. n. 26. T. I. p. 1031; Theodoretus haeretic. fabul. I. in. e. 6; Nicephorns H. E. I. VI. e. 21; Hieronymus de viris illust. in Papia; in Is. XX. 23; XXV. I. sq.; XXX. 26; XXXV. in fine; et in Praefat. in I. XVIII. in Isaia (cf. in Ier. XX. 10.); in Ezcecb. XXXVI; ep. 120. q. 2. ad Hedib. et alibi; Augustine Civ. Dei I. XX. c. 7; Philastrius haeres. 59; Gennadius de Eccles. dogra. e. 25. (in append. Opp. August. T. VII!). Hue pertinent, qui in suis commentariis in Apoc. XX. resurrectionem primam et mille annos ibi memoratos plane contra explicationem chiliastarum interpretati sunt consensu unanimi, Andreas Caesarensis Bibl. Max. T. V; Aretas ib. T. IX.; Primasius ib. T. X.; Ambrosius Autpertus ib. T. XIII; Beda Opp. T. V.; Berengaudus iu Append. Opp. s. Ambrosii; vulgatus Anselmus (qui non Cantuariensis sed probabiliter Laudunensis est).

Iam quamvis aliqui ex Patribus directe damnent regnum millenarium, ut Cerinthus et saeculo IV. Apollinarius haeretici illud asserebant, includitur tamen improbatio totius liuius opinionis, etiam sub formis minus absurdis quam finxerant Cerinthiani. Hoc vel inde evidens est, quod Patres non solum modum sed rem ipsam improbant. et plerique discrete cum chiliasmo haeticorum coniungunt illuni assertum a quibusdam priscis catholicis velut accidentaliter lion quoad

bemus. chiliasmo fuisse dicitur a s. Hieronymo in F. 7. ech. XXXVI. T. \ . p. 422: at in eo dialogo nane saltern nihil hninspionis comparat. l'nde Hieronymus de Prato editor Opp. Severi (T. I. dissert. 5. ed. Veronae 1741.) censet, Doctorem maximum aut ex aliena dorataxat relatione dialogum novisse aut memoria lapsnm esse. Forte ansam snspicionis praebnit, quod Sulpitios scribit, ab Antichristo regnum et templam Hierosolymis excitatnm iri. Hoc ipsnm docet etiam Hippolytus in suo genuino commentario de Christo et Antichristo n. 6. 57; nec video rationem, car i recentioribus quibusdam dicatur in hoc commentario chiliasmnm tradi, cum is potine n. 44. G4. 65. satis manifeste excludatur.

rem ipsam diversum. Ita fere semper Hieronymus. a Xequae enim iuxta Iodata» fabulas, quas illi biunpacii; appellant- (1), gemmatam et anream de coelo expectamus Ierusalem, nec rursus passuri circumcisionis iniuriam, nec oblatum taurorum et arietum victimas, nec sabbathi otio dormiemus. Quod (non quidem secundum eandem formam Iudaicarum cerimoniarum sed quoad rei substantiam sub alia forma) et multi nostrorum et praecipue Tertulliani liber de *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* (circionein), et Lactantii institutiouum volumen septiium pollicetur, et Victorini Petabiuensis Episcopi crebrae expositiones, et nuper Severns noster in dialogo, cui nomeu *Gallo* imposuit; et ut Graecos nominem et prinium extremumque coniugam, Irenaeus et Apollinarius » Hieron. in *Ex. XXXVI.* (T. V. p. 422.). Augustinus aperte alludit ad modum exponendi Papiae ac Irenaei; Philastrius uiversim inter haeticos ponit *chilioneititas* (millenarios), Gennadius discrete post haeticos nominat et reiecit opinionem Papiae, Irenaei, Tertulliani, Lactantii, Nepotis; Eusebius, Theodoretus, Nicephorns reprobant, et duo ultimi inter haereses recensent opinionem Nepotis, quae ut est exposita a Dionysio Alexandrino (apud Euseb. VII. 24.), nihil dillerre videtur ab illa Irenaei (2).

Porro quae fuerit communis sententia tempore subsequenti, discimus ex unanimi doctrina theologorum. Scholastici constanter, sine contradictione, certa affirmatione et plerique verbis gravissimis opinionem chiliasmi reiciunt. S. Thomas a dicendum, inquit, quod occasione illorum verborum (*post XXXVI. c. 7. Augustinus*) *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* Dei (c. 7.), quidam *haeretici* posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, *ut cum Christo mille annis*

(1) recto vertitur isorppwt; (etiam iu Novellis Iustiniani); memorat nempe Hieronymus *fabulas mischnicas* sen *talmudica.* Mischna non serins saeculo III ineunte conscripta est ex vetustioribus Inda ids sive traditionibus sive commentis.

(2) Ita intelligitur Hieronymus, qui Praefat, iu I. XVIII. comment. Isaiae alt, Dionysiom Alexandrinum scripsisse contra chiliasmnm Irenaei, cam tamen certuni sit ex Eusebio (VII. 24.), Dionysim adversus Nepotem scripsisse.

in terra regnarent. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** haereticorum finisse); unde vocati sunt chiliastae, quasi milenarij, et Augustinus ibidem ostendit verba illa aliter esse intelligenda, scilicet de resurrectione spirituali» s. Th. 4. dist. 43. q. 3. sol. 1. ad 4. S. Bonaventura: a de resurrectione secundum fidem catholicam tenendum est, quod omnia corpora hominum resurgent in generali iudicio, non existerente in eis distantia moraliter longa, multo minus mille annorum) quantum ad ordinem temporis, sed potius quantum ad ordinem dignitatis» Bonav. Centiloq. P. IV. sect. 2. cf. i. dist. 43. q. 3. Breviloq. P. VII. c. 5. Dominicus Sotus ita habet: a illis verbis Ioannis Apoc. XX.) Papias eius discipulus seductus duas commentus est corporum resurrectiones; quo errore Lactantius atque alij fuerunt subinde commaculati... sed haec fabula non dia in Ecclesie perstitit y Sot. 4. dist. 43. q. 2. a. ad 3. Bellarminus relata opinione Lactantii de duplici resurrectione priorij iustorum posteriori reproborum et de regno millenario, subdit: uba opinio fuit etiam multorum veterum ut Papias, Iustini, Irenaei, Tertulliani, Apollinaris... sed iam iluditi explosa est tamquam error exploratus » Bellarm. de Rom. Pontif. III. c. Suarez de Incarn. T. II. disp. 50. Iota sectione 8 data opera illam sententiam refellit. Post commemoratam doctrinam millenariorum Papias, Irenaei, Iustini et ceterorum, cuius fundamentum constituebant ipsi in Apoc. XX. de duplici resurrectione, ita loquitur Suarez. «Dicendum est tamen, resurrectionem iustorum non esse futuram usque ad diem iudicii, et illa die omnes homines resurrecturos; quare non intercedei magna mora inter resurrectionem iustorum et iniquorum. Haec assertio est certa, et quatenus repugnat citato errori millenario), existimo esse defide." Concludinius verbis Cornelii a Lapide in Apoc. XX. 2. «Ite itaque, inquit, est error millenariorum; haeresim dicere non audeo, quia apertas Scripturas aut Conciliorum decreta,

(1) Otror Papias audierit ipsum Ioanem, dubitali putest; vide Euseb. I. III. 39, ubi Papias ipsemet a discipulis Apostolorum non ab Apostolis se eruditum esse testari videtur.

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** annetur, non habeo. Unde et s. Augustinus. c. Civ. XX. earn damnare non est ausus. Satis tamen illa erroris convincitur, et ab Ecclesia lamnari posset ut haeretica, uti noster P. Salas et alij earn damnant... Lenique posteriores Patres et Ecclesiae sensus hanc sententiam reprobavit, unde illa iam evanuisse videtur. » Igitur de universali, constante et rata consensione Patrum et doctorum inde saltem a saeculo usque ad hanc nostram aetatem in reiicienda illa opinione nullum potest esse dubium; quamvis non ita se habeat negatio, ut opinio improbata, antequam Ecclesiae definitio accederet, possit dici haeretica. Ex hoc autem ipso iuxta principia saepe iam a nobis demonstrata et declarata evidens est, illam Patrum aliquorum Et. et III. saeculi commentationem non esse sententiam traditam ab Apostolis, nec praesertere posse universalem consensum, aut a intellectum catholicum locorum Scripturae, quibus nitebantur; sed esse privatam singulorum doctorum intelligentiam ac interpretationem doctrinae seu scriptae seu traditae, in qua interpretatione privata ac consensu destituta utique talli poterant et fallebantur, ut subsequens universalis sensus ac consensus oppositus demonstrat. II. Sane si consideretur status quaestionis, et sententia illa saeculo II. ac latius diffusa comparetur cum consensu contrario saeculis subsequentibus invalescente, principia ipsa quibus Traditio et custodia depositi regitur, demonstrant illam sententiam non contineri in deposito revelationis, nec ex Traditione apostolica fuisse derivatam Quae nostra assertio latiori diffusionem illius doctrinae primis saeculis, auctoritate Patrum qui illam defenderunt, clariate ipsa verborum Scripturae, si in sensu immediato intelligantur, non solum non iniirmatur, sed immo hae ipsae auctoritates cum consensu subsequentium quatuor elatiorem lucem affundunt demonstrationi.

Enimvero supponamus paulisper, quod affirmant chiliastae, doctrinam de regno illo millenario esse a Deo revelatam et ab Apostolis traditam Ecclesiae, illamque genuinum

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

claro et obvio sensu comprehensus in praedicatione ecclesiastica et in intellectu catholico, dinceps orta forte controversia involvatur in obscuritatem, transeat in dissensum. ac tandein praevaleat contra illuni consensus oppositns et negans, quae negatio absque contradictione dominetnr in universa Dei Ecclesia per multa saecula, per annos mille et quingentos. Ergo ex.ipso primo principio interpretationis catholicae demonstratur, claritatein illam Scripturarum a chiliastis iactatam noil nisi *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* illis locis ex ipsa sua apparente claritate plurimum subesse obscuritatis; nee minus demonstratur id, de quo nos in praesenti agimus, veterem nempe illam ante quartum saeculum doctrinam non fuisse *consensus aithalicum*.

III. Nobis vero non sufficit quaesivisse, *an Juerit*, sed demonstrandum est, *quomodo non Judit* consensus catholici. Necesse ergo nobis est inquirere modum et origiuem vetustae istius doctrinae millenariae, ut bistorice etiam constet, non Traditionem apostolicain sed alium esse eius fontem.

1°. Ex ipso modo defensionis et impugnationis apparat, illam sententiam numquam fuisse *universalem*. Iustius et Irenaeus II. cc. simul defendunt duo capita doctrinae, *resurrectionem mortuorum* et regnum (*l'iristi in terra per mille annos*, sed modo longe diverso. Haereticos qui negant resurrectionem, ait Iustinus, non esse Christianos sed atheos et impios; contra vero doctrinam de regno millenario non inter certa dogmata sed inter liberas opiniones recenset. a Tibi et antea confessus sum, me quidem et multos alios ita sentire, sicut etiaín (vos Iudaei) omnino nostis hoc futurum esse (1); *multos vero etiam Christiani, rum quipurac*

(1) 'U; it. m m; ir.H'AI -JH-H fivr,ao[iivov. Maranas et Thirlbins inisrasO: volnissent mutanm in IpaTwOg., -at omnino hoc ita futuram esse. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* a Indaeis enim opinio de illo regno glorioso Messiae in urbe Iernsalem transiit ad Christianos, ad sectas Iudaicis rithbns et doctriuis addictas, cuiusmodi erant Cerinthiani, Nazaraei, Ebionaei, Hornni ex sententiis Papias facile induci poterat ad dicta qaedam Apostolorum praepostere intelligenda; a Papias deinde alii catholici praesertim in Asia minori tandem interpretationem acceperunt.

et piaae sententio sunt, hoe non agrwscere, tibi significavi.' Ita etiam intelligi debet argumentatio Irenaei I. V. c. 31. n. 1; c. 33. n. 4; c. 35. n. 1. Eius nempe sententia hue revocatur, ut negantes regnum millenarium habeat quidem in numero catholicorum, verumtamen eos arma ministrare censeat haereticis ad negandam ipsam mortuorum resurrectionem. Porro saeculo III. chiliasmus in Alexandrina Ecclesia adeo non probabatur, ut qui illam opinionem a Nepote Episcopi adoptaverant, in doctrina de laps, nec nisi eit reiecta persuasu s. Dionysii, itemm reconciliati fuerint. Summam opinionis a Nepote propositae et a se impugnatae Dionysius refert his verbis: «librum quemdam proferunt (Schl. 6 j 0. 5 9 5 9 9 . 3 4 2 7 matici In 1840 j 842 T3 33325 8-8 80 sm re T(w)nTj 0 Tc 41.43 0 Td (a)Tj 0 Tc 1.36 0 Td 02 -9

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

haec adiunct3 damnat, sed etiaro rem ipsam regni illius non agnoscit. a Cerinthus, iniiit, portenta quaedam inducit, affirmans, **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** *Iaturum..* et iterimi cameni Hierosolyiuis cupiditatibus seruitnram - etc. apud Eusebiuni H. E. I.11. 28.

2°. Si auctores et origine™ opinionioni considererai diligenti», numquara «ridetur opinio latissime diffusa ant raagnac aestimationis l'uisse. Fontem unde ad catholicos manavit, narrat Eusebius I. 111. c. 39. «Papias alia nonnulla, quasi ex traditine non scripta ad ipsum pervenissent, in medium proferi., peregrina (!:sv*s) scilicet quasdam parabolas Salvatori» ac doctrinas eius, et alia nonnulla fabulis propiora (liuOixwT^a). Inter quae et mille annoruin spatium fore dicit post resurrectionem ex mortuis, regno Christi corporaliter in hac terra substituro. Haec quidem existimo ipsum apostolicis narratiouibus praepostere intellectis supposuisse. cum quae in Bymbolis (1) mystice ab eis dieta erant, non perspexisset. Apparet enim admodum niediocris ingenio, sicut, ex eius libris eoniicere licet. Veruni et jierquam multis ecclesiasticorum (scriptorum) post ipsum auctor fuit eiusdem opinionis, antiqnitate viri sese munientibus, ut pnta, Irenaeo et si quis alius eadem sentire visus est. » Ex hac itaque Eusebii explicatione Papias non ipsam doctrinam de regno millenario a *prësbyct'is* seu Apostolorum discipulis accepit; sed audiverat ab eis et vero legerat, in Scripturis nonnulla intelligenda symbolice, ex quibus ipse sensu proprio et imfidiato intellectis suam de regno Christi efiinxit opinionem, quam deinde velut a *presbyt'is* traditam sua auctoritate Irenaeo aliisque persuasi. Millenarii redivivi hanc Eusebii enarrationem explodunt velut caluinniam. At vero si doctrina ipsa esset apostolica, quomodo Patres insignes saeculi IV. et deinceps, quomodo sequentes omnes theologi eam vel contemperunt vel oblivione et sensu ac consensu contrario obliterarunt? Ceterum quisquis Papiasexpositionem legerit apud Irenaeuui V. 33. facile inteUiget, Eusebiuni nihil dixisse. quod non sit verissimum. Presbyteri et cura illis seu ex illis Papias

1) *ÆV ir.MH-filW* et. HeI), VIII. 6; IX. 23,

haec referunt ih. n..3. tamquam dieta ab ipso Domino. « Venient dies, in quibus vineae uascentur singulae deceui millibus, et oleae quingentis, et palmites dena millia brachiorum, et ili uno vero palmitē dena millia HageUorum, et, in unoquoque flagello dena millia botruum (sic), et in unoquoque botro dena millia aciuorum, et uniuinodque acinum expressum dabit vigiliti quinque metretas vini; et cum eorum apprehenderit aliquis sanctorum botrum, alius clamabit botro*: ego melior suin, me suine et per ine Dorainum benedic. » Simili dicuntur de spicis et granis tritici (1). Iam quis non videt, haec esse symbolicaV Papias tamen ea accepit et tradidit tamquam sensu immediato et proprio intelligenda. sicut et illa. quae in prophetis dicuntur de leuibus aliisque fëria cicurandis et herba ac palea vescentibus.

Satis igitur constat. opinionem quateuus a cathohcis est adoptata. originem habuisse in Asia minori; Hierapoli enim iu Phrvgia Papias erat Episcopus. Hinc videmus huius opinionis l'atre», quorum auctoritas ceteroquum gravis est, fere oinnes cohaerere cum Asia minori; Iustmus dialogiui cum Tryphone, in quo chiliasmum adstruit, liabuit Ephesi (Euseb. IV. 18.). Irenaeus ortus et eruditus erat in eadem provincia. Methodius primuo fuerat Episcopus Olympi in Lycia. Ceterorum qui supersunt, auctoritas in hac quaestione prorsus nulla est. Tertulliano» libros adversus Marcionem scripsit iam delapsus ad sectam Montani (2),

1) l'inde et materiali sensu «ceperunt wntupla* Domino promissa. Una, sual in hoc saeculo centupla et prandia ejhibita pauperibus, et .oenae quae redduntur? Haec sunt in regni temporibus b. e. in septima die iu qua non facient omne terrenum opus, sed adiacentem habebunt „aratam mensa* a Deo, pasoeulem coa epulis omnibus » Iron. I. c. ». 2. Ad haec alludens Augustine Civ. Dei XX. 7. ait, a millenari! premuti cibila ac polun, tantum, - ul non solum nullam modestiam teneant, sed modum etiam ipsius incredulitatis i. e. iufidoluiui) ccedant. . Dicem millenari! recentes, se spiritalcs solum delicias admittere. Respondet: erii tomorv... et tunc comedam et bibam licet vultis. »

sed .lesina... appellare ad Papiam et vetustos PP., acq porro Eusebium

(2) Ad Montani*» deficit anno 10., vel 11'. Sepmnm Severi (203.

qui utique pertinct ad chiliastas. Hinc ille disertè appellai pro regno millenario ad testimonium :
 nomine Montani, Priscillae et Maximillae deliria designare solet (cf. conti'. Prax. e. 1. 30 ; de ieiun. c. 1; de resurrect. earn. c. 11.)
 repromissum... post resurrectionem in mille annos in cavitate divini operis Hierusalem coelo delata.... Hanc et Ezechiel novit, et Ioannes vidit, et qui apud fldem nostram est., *n ran prophetiae sermo testatar* » (1) 1. III. c. 24. De Nepote a Dionysio Alexandrino confutato post ea, quae superius dixi, nihil necesse est addere. a Opuscula Lactantii, Posthumiani et Galli (i. e. Sulpitii Severi dialogus cum Posthumiano et Gallo), Commodiani, Victorini Petabionensis, » sicut et a libellus qui appellatur Nepotis » in decreto Gelasii Pontificis in Concilio Eomano 70. Episcoporum edito omnia retata sunt inter apocrypha, h. e. quae non snscipiuntur in auctoritatè sicut scripta ss. Pattiimi (Mansi Collect. Conci'. T. Vili. p. 151. 170.) (2). Eemanet adirne Q. Inlius

Tel 204.; liliros contra Marcionem coepit scribere anno 15'. cinsdein principib, nt constat ex l. l. c. 15,

1) F&titlnt certe Natalia Alexander, qui (dissert. 27. in aeg. J. art. 2.1 nomine... ter enim ab Apocalypsi, quam Ioannes oidi/, Tertullianus distingnit nova,1 prophetiam. Unito magi* falsus est Lacnna, dñm T. l. e. 6. ar. 2. 4. verba Katalis Alexandri inserit in textm, ac si essent Tertulliani, atque ita legit: . novae prophetiae seu Apocalypsis sermo testator a.

(2) Probabilissima!« est , rationem cur ad apocrypha reiticerentur homni auctomm scripta, praeclipnam et in nunnulis nncialn fuisse chiliastmm ab iis defensum. Ha mibi persuadet maxime illud, quod in decreto plurimnm tribuitur s. Hieronymo, et quoad rciciendos scriptores fere eius sententia adoptatur. De Rufino c. 9. dicitur: . illa sentimos quae praefatum beatum Hieronymmm sentire cognoscimns, et non solum de Bufino, sed etiam de universi* quos vir saepius memoratus velo Dei et fide! religione reprehendit * ib. p. 1-19. Iam vero snnt illi! ipsi scriptores, quos s. Hieronymus saepissimo simul omnes cnumcrat et. zelo Dei reprehendit unice ab mille annomm fahulam, nt Cam appellare solet. Vix ergo dubitari potest, hanc fuisse rationem, ernt istis opuscoli« millenariis non inter Patroni scripta sed inter apocrypha locus datus sit. Quod si verum est, facile intelligis, quo loco saeculo V. ca opinio fnerit in Ecclesia Romana.

Hilarión scriptor ignobilis et a nullo antiquorum nomina-

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Haec demonstrant, nullum omnino esse latinum scriptorem seu Patrem Ecclesiae in auctoritatè receptum , qui apud nos in hoc loco citari possit. Quia esse quidem tres iiatuorve millenii assertores, sed eos fere Asíanos vel certe cum Asianis cohaerentes, ut totam hanc opinionem potissimum ex uuius Papiae viri sanctissimi falsa intelligentia originem, traxisse appareat. (Iuod quidem non solum Eusebius sed etiam Hiero. lymus confirmat. aHie (Pap.as) dieitnr mille annorum Iudaicam edidisse Wpoxnv, quem secut, sunt Irenaeus, et Apolliuarius et ceteri, qui post resurrectionem aiunt in carne cum sanctis Dominum regnaturum » Hieron. de viris illust. c. 18. Non solum ergo ea sententia numquam fait in communi consensu et a intellectu catholico -; sed jmo si comparetur cum multitudine alitor santientium et docentim. dici debet fuisse paucorum; quamvis per _ se spectata et máxime prae sua falsitate dici possit habuisse -ectores multos. Hoc sensu s. Hieronymus conqueritur de multis oeterum, de multis lesiastkorum oiorum, de multis nostrarum, qui ita senserunt, et de ,tirana multitudo nostrarum, qui a hac dumtaxat parte sequebantur Apollinarium, - quando iste haereticus eandem opinionem saeculo IV. resuscitavit.

Vencratio autem erga illos nonnullos ss. Patres ac martyres, non appropiatio doctrinae censeri debet, quod Hieronymus uno in loco (in Ierem. XX. 10.) aft: a damnare non possumus. quia multi ecclesiasticorum virorum et martyres ista dixerunt; et unusquisque in suo sensu abundet, et Domini cuneta reserveatur indicio. - Aliis enim „, Iocs multis id ipsum, tjquod illi Viri ecclesiastici dixerant, passim appellat. a Iudaicum errorem, dogma Iudaicum, Iudaicam ta-

11) FaUna, est. quod aliqui asserunt, Tich'onium. Donatistam teste

Gennadio .in Catalogo c. 18. denisse regnum

nadin testator contrarinm. dummodo rite lutellgatur. . II He quoque annorum regni fepicionem talit (sac,e pro .W.WJ; neque ta» , ne resurrection« futuras unam instornm et aliam iniustornm s d nnam et semel omnium - Opp. s. Hieronymi cd. Vallars. T. II. P. 001.).

bulam, somnia, doctrinam iudaizantium. » Ceterum ea opinio propter sensum et consensum contrariū omnium theologorum usque ad recentissimam hanc aetatem sine dubio mine longe in deteriori eonditione est, quam fuerat saeculo IV°. et V^o. tempore Hieronymi et Augustini!.

Haec tamen omnia forte prolixius a nobis disputata non ita velim intelligi, ac si mihi fas esse putarem censuram aliquam iurare opinioni millenariorum reentium (id enim nostrum non est) ; sed eo spectant omnia, ut quae sit in hac re Patrum consensio vel dissensio, atque inde status historiens et theologus quaestionis cognoscatur, ne aetata veterani Patrum auctoritate nobis illud sinamus. Concludo verbis modestissimis Alphonsi Muzzarelli (Dissert. selectarum dissert. 3^a. de Regno millenario p. 324.): a respondeo, me temperatam millenariorum sententiam non ut haeticam traducere, sed tamen contendere, quod in praesenti tempore sit ad minimum improbabilis, quia ex una parte est destituta omni gravi auctoritate, ex altera vero habet auctoritates contra se gravissimas et ineluctabiles. -

Forte opponet aliquis, de auctoritate praecipua ad quam millenarii appellant, et quae, si eorum sententiam continet, sola sufficit, de testimoniis inquam Scripturae hic nihil esse dictum, adeoque remanere totam difficultatem insolutam. Respondeo: a) scopus nobis propositus et res de qua directe agimus, neque postulat neque permittit exegesis "locorum Scripturae, quibus illi abutuntur, Verumtamen h) qui demonstrat intellectum catholicum circa aliquod reuelatae doctrinae caput, eo ipso deinceps non stravit, saltem. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA** sensum Scripturae non posse esse eum, qui huic intellectui catholico contradicat. Unde r) possemus fateri, nos nescire quid aliquibus prophetiis Scripturarum nondum impletis et nominatim Apoc. XX. singillatim et in ultima determinatione significetur, et simul affirmare, scire nos quid illae prophetiae secundum a ecclesiasticae intelligentiae auctoritatem » non significant. Ceterum secundum eandem intelligentiam catholicam, quae est canon princeps interpretationis Scripturarum, satis etiam *positive* novimus, ad rei summam quod spectat, quis sensus illis prophetiis

et nominatim Apoc. XX. subsit genuinus. Lege August. Civ. Dei XX. 7. sqq. et reliquos interpretes supra citatos. Itaque ti) millenariis asserentibus se pro sua sententia habere sacram Scripturam, respondemus distinguendo : habetis litteram Scripturae explicandae, transiitimus ; habetis sensum Scripturae explicatae secundum regulam principem catholicae interpretationis, negamus. Cf. Suarez de Incarn. T. II. disp. 50. sect. 8; Le Nourry Apparatus, ad Bibl. Max. PP. T. I. l. 11. dissert, l. c. 2: Muzzarelli H. l. c.

THESIS XVII.

De modo r/um seklarum consensus exhibere possit Traditionem divinum.

« A monumentis quacunque » **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA** « consentientem doctrinam successioni? apostolicae distinguere debent. documenla privatae auctoritatis. quae *mediate* deducere possunt in consuetudinem doctrinae traditae in Ecclesia. Unde affirmandum est, unanimitatem et constantem theologorum scholae sententiam de aliqua doctrina tamquam ad fidem pertinente exhibere *mediate* ipsam testimonio in successione apostolicae, atque ita legitimum esse testimonium divinae Traditionis. Neque huic assertioni quidquam officium sententiae quaedam theologicae, quae aliquando inter theologos communes postmodum obsolevisse feruntur. »

I. Monumenta doctrinae possunt esse a) trophaea a) ipsis custodibus depositi, quatenus sive in Concilio sive extra Concilia munere testium Traditionis et authenticorum doctorum funguntur, ita ut in iisdem monumentis exhibeatur vel soleat iudicium vel alio modo sufficiens consensus ad doctrinam fidei authentice proponendam universae Ecclesiae. Manifestum est, in huiusmodi monumentis immediate sisti testimonium successione apostolicae (sive in imitate corporis custodum depositi cum suo capite, sive in capite ad continendam unitatem fidei in corpore) sub ea ratione et eonditione, sub qua . charisma veritatis certum » promissum est a Christo (th. Vili. IX. XIII. XIV.). Est ergo in iis testificatio divino-humana, nimirum Spiritus Sancti assi-

stentis et ab errore praeservantis testificatio per paatores et doctores divinitus constitutes.

At quienmque sit consensus in documentis eorum , qui nou pertinent ad testes praeordinatos a Deo (Act. X. 41.), in illis per se et secundum proprium auctoritatem spectatis non continetur testimonium eo, quo dictum est . modo authenticum. Exhibent tamen testimonium sufficiens de ipsa Ecclesiae doctrina, ut si necessariae adsint conditiones, ex eis in cognitionem veniamus sententiae authenticorum custodum et Ecclesiae totius; atque ita testimonia quae per se et immediate auctoritatem humani vel liistoricam non excedunt. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFEDCBA**

nam. Hoc fere modo Augustinus **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFEDCBA**.
I. II. n. 33. 36. distinguit testimonium Hieronymi presbyteri a testimonio Episcoporum, iUodque urget, quod Hieronymus eruditissimus optime nosset Ecclesiarum orientis et occidentis fidem. Post enumeratas unanimes Episcoporum sententias, subdit: « nec sanctum Hieronymum, quia presbyter fuit, contemnendum putes... qui omnes vel paene omnes qui ante ilium aliquid ex utraque parte orbis de doctrina ecclesiastica scripserunt, legit, nec aliam de hac re tenuit prompsitque sententiam (1).

Ex bis principiis iam patet, quae sit et quae non sit consentientium scholarum et theologorum catholicorum auctoritas.

1°. Scholae catholicae inde a XII. saeculo usque ad medium saeculum XVIII. universim spectatae et multo etiam magis scholae theologicae de quibus agimus, sub tutela erant et sub sollicita Providentia Ecclesiae. Causa loquor de scholis antiquioribus, quia in illis relationes, de quibus dicturus sum, quoad *ins et factum* sunt evidentiores; in recentioribus autem quamvis *ins* fundamentale mutari non possit, « c < r o tamen non semper et ubique pari evidetia

claruit propter iuris violationem, quae potestas civilis scholas etiam theologicas ab auctoritate Ecclesiae et intimo cum ea nexu avellere studuit, Quidquid igitur sit de bavum recentissimarum scholarum consensu, indolc ecclesiastica , et consanguinitate cum intellectu catholico ipsius Ecclesiae ; Academiae certe vetustiores omnes non nisi auctoritate Sedis Apostolicae erant et censebatur legitimae. Pontificis diplomate erectae ac munitae, sub continua ipsius Sedis Apostolicae vigilantia constitutae , ius suum omne, sua privilegia, suam in docendo auctoritatem derivabant ab Ecclesia. Porro secundum banc cum Ecclesiae relationem schola

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) S. Hieronymus ipse in eadem causa Pelagiana de se testatur ad Otesiphont, ep. 133. n. 12. (ed. Vallars. T. I. p. 1034.): « multi anni sunt, quod ab adolescentia usque ad hanc aetatem diversa scripsi opuscula, semperque habui studio audientibus loqui, quod publico in Ecclesia diceram. »

lam hisce positis, spectatis scilicet principiis quibus scholae catholicae reguntur et earumdeum relatione ac connexion cum summis pastoribus et cum Ecclesia universa, spedito scopo totoque ingenio scientifico et morali doctorum si universim et in complexu considerentur, spedita auctoritate quae auctoritas est in primis summorum pontificum, in Conciliis et in Ecclesia universa habetur, evidenter apparet, caput doctrinae in quod scholae omnes tamquam in doctrinam fidei convenient rata et constanti sententia, esse doctrinam comprehensam in intellectu catholico » et in a conscientia communis fidei n ipsius successione apostolicae et Ecclesiae totius. Hoc ipsum est, quod docuit summus Pontifex Pius IX. in litteris ad Archiepiscopum Monachiensem (21. Dec. 1663.). « Etiam si ageretur de illa subiectione i quae fidei divinae actu est praestanda. limitanda tamen non esset ad ea, quae expressis oculis Conciliorum aut Eomanorum Pontificum huius (ue Apostolicae Sedis decretis definita sunt; sed ad ea quoque extendenda. quae ordinario totius Ecclesiae per orbi dispersae magisterio tamquam divinitus revelata traduntur, idcirco *universali et constanti consensu a catholicis theologis adjidem pertinere cernuntur.* » Quamvis ergo scholae et scholarum theologi non sint organon a Christo institutum ad conservandam doctrinam revelatam sub assistentia Spiritus veritatis, ex unanimi tamen et constanti eorum sententia in rebus fidei, quando non solum docent aliquid ut verum sed ut credendum fide catholica, in cognitionem ducimur intelligentiae catholicae et doctrinae, quae ipsa successio apostolica ut. custos et interpres authentica revelationis conservat et tradit (1).

gis nos ros omni timport ab schola praescriptas tenere ac revereri debemus - Helch. Oanns de Loris I. VIII. c. 4. conc. 2. (De re ipsa infansionis donorum, de qua Concilium bir loquitur, vide Cone, Trid. sets. VI. « 7. can. 11. cf. Tract, de Incam. p. 405.)

(1) Verba Christi a qui vos audit me audit. - et altera Panli feph. IV. 11.): « ipse dedit... pastores et doctores, - non posant ergo immediato transferri ad doctores scholasticos et ad eorum auctoritatem demonstrandam, nt a Cano factum esse videt (1. VIII. c. 4. conc. 3. ar-

2". Distinxi unanimem scholae. sententiam de re aliqua *ut lidei.* et sententiam de re *ut reca;* ex priori ducimur in certain cognitionem doctrinae totius Ecclesiae, ut dictum est; in posteriori eain auctoritatem osse concedimus., ex qua propter eam, de qua diximus, connexionem scholae cum Ecclesia, quae est in primis, spedita gravissimum, nee fas sit ali huiusmodi communi ac constanti doctrina discedere.

Schola universa spectari uimur debet eo fere modo, quo superius th. XII. demonstravimus considerandam esse plebem christianam seu *Ecclesiali)* *discontent;* est enim, ad doctrinam quod attinet, schola universa theologia (quae diu manet vere theologia et in debita subordinatone ad Ecclesiani docentem) insignis quaedam *pars Ecclesiae cliscentis.* Hiuc ulterius distingui debet elementum supernaturale seu charisma veritatis et elementum humanum. Charisma veritatis ac infallibilitas non est promissa scholae immediate in se; sed per successores Apostolorum a qui eui episcopatus successione charisma veritatis certum acceperunt, » integritas doctrinae fidei in schola universim spectata conservatur. Iuatenus ergo unanimis consentit in aliquam doctrinam ut *fide redendam,* sicut populus cliristianus ita schola theologia universa non errat ex causa supernaturali, quia Spiritus Sanctus per ministerium et magisterium successionis apostolicae, cui per *obedientiini fidei* cohaeret et subiicitur. fidei integritatem in ea conservai (1).

At quando doctores scholae inquisitione, studio humano, et scieutia humana proponunt suas de doctrina revelata sententias, suasque deductiones ex fontibus revelationis ut gum. 3.), quauit adhiberi possint ad demonstrationem mediatam posila enim auctoritate docendi, quam successioni apostolicae a Christo collatam esso illis verbis demonstrator, potest ex eadem auctoritate et ex connexion ac relatione scholae cum pastoribus et doctoribus a Christo institutis ipsius scholae auctoritas deduci.

(1) Hoc sensu non autem de infallibili assistentia Spiritus Sancti immediata verum esse concedimus, quod ait Canus I. e. conc. 2.: a cum inter ipsos theologos scholasticos magna fere ubique dissensione certetur, ita ut in hac parte inre forsitan reprehendantur, certe non idem omnes assererent.

veras unanimi consensu , non tamen ut fide cattolica creditas ab Ecclesia et credendas; auctoritas ex principi» superius positis gravis quidem agnoscenda est, cui nemo sine nota saltern temeritatis audeat contradicere ; imo est hic scolarum consensus praeparatio quaedam et elementum humanum, cuius ipsum magisterium infallibile semper rationem habet, et quo sub direction Spiritus Sancti uti et iuvare solet ad declarationes et definitiones authenticas. Non tamen possumus dicere, scolarum ipsam in sua inquisitione et suo studio humano esse immediate sub infallibili assistentia Spiritus Sancti, quia fiat, ut sub hypotese consensus errare non possit haec enim assistentia modo in superioribus declarato immediate soli successoribus Apostolorum in imitate et consensione spectatis , atque unitati» origini successori Petri a Christo promissa est. Hinc passim doctores gravissimi sententias theologicas etiam unice ex principiis revelatis deductas affirmant certa» propter consensum omnium scolasticorum, negant tamen easdem esse de fide ; proindeque contra unanimum huiusmodi sententiam pugnare audent fore saltern temerarium, non tamen haereticum. Sic e. g. Vasquez in 3. q. 0. disp. 41. docet, « in Christo esse gratiam habitalem et caritatem (videlicet habitus infusus) idque indubitanter asserendum esse, ut non solum constet, an doctrina de qua quaeritur temeritatis nota id negari non posse. » Simul tamen contendit adversus Suarezium , banc doctrinam licet absque lilla controversia communem inter scolasticos, non pertinere ad fidem ita, ut eius negati posset dici error in fide. Vasquezio assentiuntur de Lugo, illaeratus alique. Ipsemet Suarez de communi in omnibus scholis doctrina asserente animae Christi ab initio suae existentiae visionem beatificam, eodem fere modo loquitur, « Quaeres, qua certitudine haec doctrina tenenda sit. Aliqui existimant, simpliciter esse de fide. Sed non videtur, quia Scripturae testimonia non sunt adeo expressa, quin aliis modis explicari possint; et nulla etiam exstat. de hac re Ecclesiae definitio, neque etiam Traditi est satis aperta, nam licet theologi in hac sententia assenserint consentiant, non tamen illam

affirmant licet dogma fidei, et fere eodem modo loquuntur. Putres ; et ideo alii solum dicunt, esse opinionem ita veram, ut contrarium opinari temerarium sit. Et haec est censura untissima omnium, quae ilari potest; existimo enim contrariani sententiam etiam erroneam » (1) Suarez in 3. q. 9. disp. 25. sect. 1. cf. Canon 1. XII. c. 7. praecept. 8. Eodem fere modo sentiendum est et ipsi scholastici sentiunt quoad doctrinam communem et theologice certam de processione Verbi ac Spiritus Sancti per joralem rationem intellectus et aitoris, de qua multi egimus in Tractatu de Trin. th. XXVI.

3°. Ubi vero constans et consentii» doctrina non obtinet sed theologi graves in diversa abeunt, multoque magis ubi non rata sententi sed opinantium modo rem proponunt, ibi auctoritas non quidem continuo nulla est; verum dissensus ipse ostendit, auctoritate rem confici non posse, sed rationibus standum esse, ut illud amplectamur, quod fidei analogie, doctrinae scilicet Scripturae, explicationibus Patrum, praedicationi ecclesiasticae, sensui et consensui Ecclesiae magis videatur consonum (de sententi» enim loquimur vere theologicis non de meris placiti philosophiae). Quae quidem inquisitioni ad tractationem vere theologicam non solum in huiusmodi rebus ambigui sed ubique necessaria est, ut non solum constet, an doctrina de qua quaeritur, pertineat ad depositum revelationis, sed etiam <modo in en coUneatur et ad illud pertinent. Hoc autem examine rite institute perspicuum fiet, doctrinam principum scholae Lombardi, Halensis, s. Bonaventurae et maxime s. Thomae in sententiis quidem constantibus ac communibus nonnisi compendium esse ac summam doctrinae Patrum (2), et praedicationis ecclesiasticae; turn vero in

(1) De voluntate theologica harum sententiarum vide Tract. de Verbo incarnato th. XLI.

(2) Patres quos scholastici vetusti velint duces sequuntur et quorum imaginem expriment, sunt potissimum quidam Augustinus, Dionysius, Gregorius, Boethius, Damascenus; verum hos ipsos interpretantur etiam in doctrinam huiusmodi, ut patet ex Tractatu de Trin. th. XXVI. et in Tractatu de Verbo incarnato th. XLII.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

jis etiam capitibus, quae raagis ambigua sunt et in opinione posita, congruentiam et nexum magis minusve aretum cum eadem praedicatione ecclesiastica non deesse. Siiuul deinde patebit, inter magnos illos sciolae magistros a partium studio vacuos diversitatem quideni, raro tamen in rebus maioris momenti pugnam esse et proprie dictum dissensum. Propter hanc intimam connexionem cum doctrina Patrum et cum intellectu cattolico universim, auctoritas principuin scholae et prae ceteris s. Thomae per se sola non quidem irrefragabilis est, veneranda tamen et inter privates doctores praecipua. Fruetus praeterea uuinquam poenitendns illius, quod diximus, examinis is etiam erit. ut melius assequamur genuinum sensum magistrorum scholae, et distinctius intelligamus non solum quid doceant, sed etiam rationes, quare ita doceant et ita docendum sit. Neque tamen ideo fas est in huiusmodi rebus, ubi viri graves et docti diversa opinantur, placitis unius viae, ut loquuntur, et iis quae tibi vera vel probabiliora videntur, ita insistere, ac si auctoritate totius scholae immo etiam totius Ecclesiae illa vera probarentur, vel quia unum aliquem ex magnis scholasticis nominasti, iam omnis a tua opinione dissensus esset intolerabilis. u Theologorum scholasticorum, inquit Melchior Canus, etiam multorum testimonium, si alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam tidem, quam vel ratio ipsorum vel gravior etiam auctoritas eomprobarit. Videlicet in scholastica disputatione plurium auctoritas obruere theologum non debet, sed si paucos viros modo graves secum habeat (gravibus scilicet rationibus nixos), poterit sane adversum plurimos stare; non enim numero haec iudicantur sed pondere... Quo loco sane ar-

doctrina Scripturae vel sa. Patrum, non autem de theorematibus opinantium modo propoaitis; de consensu non unius aetatis multo minus unius aut alterius scholae, sed de consensu constanti et communi gravium theoloforum, qui temporis progressu non desierit. Non certe repugnat, ut aliqua sententia aliquamdiu inter theologos communis, postea argumentis et documentis melius perspectis communis esse desinai, vel etiam obsoleat. Talis autem mutatio ipsa argumentum est, consensionem illam antecedentem mutata ratam et firmam sententiam, quae seenris et immutabilibus niteretur fundamentis; sed opinionem tantum pro precedenti statu quaestionis probabilem. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

de Lugo, hoc saeculo in scholis frequentissima est et fere ab omnibus defenditur, saeculo proximo re melius examinata et novis fundamentis apparentibus, a paucis retinebitur. Non ergo repugnat, aliquamdiu maiorem scholasticorum partem occupantem, quae reipsa falsa sit » Lugo de Fide disp. 20. sect. 3. n. 128.

c) Quando sententiarum et opinionum inter graves theologos diversitas est, ex eorum auctoritate certitudo comparati non potest; sed tum maiori auctoritate perpensa tum multo magis rationibus ex theologiae fontibus deductis statuendum, quid verum aut vero sit similis.

Postremo, si id necesse est, moneo in tota hac declaratione nostra unice sermonem esse *de auctoritate scholae per se spedata*. Nam si rationes spectentur, quibus doctrinam conflrment, facile patet, has etiam a paucis propositas posse esse tales, ut doctrinam vel ad fidei revelatae depositam pertinere, vel saltem theologicę certain esse demonstrant.

II. Superest, ut satisfiat difficultati, quae contra declarationem auctoritatem theologorum scholae moveri potest et vero a quibusdam recentioribus etiam solet. Scholasticos communi consensu docuisse, aiunt, plures sententias quae

denique aliae plures quae ex sese communes sunt (quoad obiectum materiale) philosophiae et theologiae, quia et per se rationales sunt et simul in revelatione comprehenduntur (cf. Tract. de Deo Prolegom. theorem. II.).

iam a theologis aut falsae aut minus probabiles habentur. Ita e. g. ex eorum sententiis minores Ordines credere oporteret esse sacramenta, quae tamen doctrina nunc consensus fere aequae communi reiicitur ut falsa. Pariter unanimes docuerunt, materiam in sacramento Ordinis esse traditionem instrumentorum, quod nunc post Morini, Hartenii aliorumque inquisitiones in Vetera monumenta a non paucis, imo a maiori forte parte theologorum sine temeritate negant. Si cum illis sententia docuitur docuisse, peccatorem iam contritione iustificatum ad sacramentum poenitentiae accedere debere, nec potestatem clavium ad absolvendum a culpa solvendi. Si cum illis sententia docuitur docuisse, peccatorem remittere culpam poenitenti, sacerdotem absolvere solum a poena; de cuius quidem doctrinae falsitate saltem post Concilium Tridentinum constat.

Non est nobis, propositum singulorum scholasticorum gentium sententiam de hac doctrinae capitibus examinare; solum nunc negamus, consensum circa illa, quicumque fuerit, eos characteres praeseferre, sub quibus auctoritatem scholasticorum valere diximus ad plenam demonstrationem doctrinae fidei vel certitudinis theologiae. Nam a) in nullum ex commemorati capitibus umquam exstitit scholarum consensus tamquam in doctrinam fidei catholica creditam et credendam, nec etiam ut in doctrinam penes catholicos doctores certain et sine controversia tenendam; sed consensus, si quis exstitit, erat communis quaedam opinio. Hoc ne de aliis dicam, vel inde manifestum est, quod 6) consensus non erat universalis; sed doctores magnae auctoritatis motis et panilo eliquatis hisce quaestionibus in diversas abibant sententias, quin ideo vel communi fidei vel certae doctrinae in re tanti ponderis repugnare censerent, ut in crimen umquam vocarentur violatae fidei vel gravis erroris. c) Si consensum aliquamdiu fuisse demonstrari in his capitibus non potest, quod 7) consensus argumentum esse diximus, praecedentem, si quis fuit, consensum non firmam et ratae sententiae sed opinionis fuisse. Sane iam tempore s. Thomae, quo post prima initia ingenium, doctrina, gloria scholae sua incrementa accepit, quoad

priora duo capita quae comraemoravimus, erat sententiarum diversitas; quoad ultimum saltern coimmunior esse coepit doctrina, quae posteriori aetate in sciolis lucidius explicata in Concilio ipso Tridentino confirmationem nacta est.

1°. Ad Ordines minores quod spectat, non a Cliristo institutes esse sed procedente tempore « Ecclesiam sibi eos constituisse, n iam ante aetatem s. Thomae docebant Hugo a S. Victore, Lombardus, Gratianus; ex qua institutione ecclesiastica sequitur, non esse veri nominis sacramenta. Post tempora s. Thomae diu ante Morini inquisitiones diserte affirmarunt et probandum susceperunt, minores Ordines non esse sacramenta, Durandus, Caietanus, Navarrus, Dominicus Sotus, qui posterior ominatur s. Thomam, si in summa ad hunc locum pervenissi, sententiam traditam in 4. dist. 24. mutaturum fuisse, et rationem sacramenti hisce Ordinibus negaturum. Quae quidem coniectura non aliud ostendit, nisi quod tempore Soti (unius ex theologis Concilii Tridentini) constabat, penes vetustos scholasticos totam rem non in certa sententia, sed in opinione positam frisse et nitro citroque disceptatam (1). De his doctoribus vide Vasquez in 3. P. disp. 237. c. 2. Inde a saeculo XVI. frequentissima et coimmunior fieri coepit inter doctores sententia haec negans. De diversis opinionibus, utrum episcopatus sit Ordo et sacramentum, vide Vasquez ib. disp. 240.

2°. Venio ad id, quod dicitur de materia sacramenti Ordinis. Est in hoc capite fere eadem ratio ac in praecedenti; diversi opinabantur. Longe coimmunior certe sententia erat et multoties adhuc nunc est illa, quae in praxi et usu semper est tenenda, traditionem scilicet instrumentorum esse in Ecclesia latina partem necessariam mate-

(1) S. Thomas in 4. dist. 24. q. 1. a. 2. sol. 2. tres adfert opiniones, de Ordinibus, qui characterem imprimant, a circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod in solo Ordine sacerdotii character imprimitur. Sed hoc non videtur verum (post Tridentinum iam non esset tantum id asserere)... alii dixerunt, quod in sacris Ordinibus imprimatur character non autem in minoribus... Cum character sit signum distinctivum ab aliis, oportet quod in omnibus character imprimatur... et haec est tertia opinio, quae coimmunior est. n

riae sacramenti. S. Bonaventura tamen defendit in Ordinibus sacris essentialem materiam esse solam manuini impositionem: « sicut omne instrumentum sive armatura in virtute manus est, sic etiam per impositionem manuum, ubi deessent talia (instrumenta), possunt signari; unde... in impositione manuum in Ecclesia primitiva ceteri Ordines implicabantur » 4. dist. 24. P. 2. a. 1. q. 4. S. Thomas vero censuit, ut per manus impositionem dari plenitudinem gratiae, per quam ad magna officia sint idonei... in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata characterem sacerdotalem imprimi » 4. dist. 24. q. 2. a. 3. Alii alio modo rem explicabant, ut manifestum sit, omnes quidem censuisse, practice totum ritum esse accurate servandum, in theoretica vero determinatione essentialia materiae ac formae non fuisse universalem consensum in unam sententiam sive ut fide credendam sive ut theologice absque controversia certam (Vasquez l. c. disp. 239.).

3°. Quoad postremum de potestate clavium ad absolvendam culpam, possent qui negasse videntur banc potestatem, ita explicari, ut non ministerialem ac instrumentalem sed potestatem tamquam causae principis negaverint in ministris, et hoc sensu dixerint, solum Deum non vero sacerdotem remittere culpam. Ita certe s. Thomas explicavit Magistrum Lombardum. Doctrina Magistri 4. dist. 18. haec erat. « Varia a doctoribus traduntur super bis, et in hac tanta varietate quid tenendum? Hoc sane dicere ac sentire possumus, quod solus Deus dimittit peccata et retinet; et tamen Ecclesiae contulit potestatem ligandi et solvendi. Sed aliter ipse solvit et ligat, aliter Ecclesia. Ipse enim per se tantum dimittit peccatum, quia et animam mundat ab interiori macula, et a debito aeternae mortis solvit. Non autem potest Ecclesia remittere peccata, quia hoc tantum potest Deus. Sed potest Ecclesia ligare et solvere, id est ostendere homines ligatos vel solutos. » S. Thomas in hunc locum 4. dist. 18. q. 1. a. 3. sol. 1. ad l. ita commentatur. « Sicut Magister (licit in littera, sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non ut propria virtute remittant, quia hoc Dei est; sed ut operationem Dei remittentis ostendant tamquam mi-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

nistri. Set! hoc contingit tribus modis. Uno modo ut ostendant eam non praesentem, sed promittant futuram.... sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabant.... Alio modo ut significant praesentem, et nihil operentur ad eam; et sic sacramenta veteris legis significant collationem gratiae... Tertio modo ut significant divinam operationem in remissionem culpae praesentem, et ad ipsam aliquid dispositive et instrumentaliter operentur; et sic secundum aliam opinionem, quae sustinetur communius, sacramenta N. L. emundationem ostendunt divinitus factam, et hoc modo etiam sacerdos N. T. ostendit absolutos a culpa, n (Haec doctrina non quidem de operatione dispositiva, sed de vera efficacia instrumentali sacramentorum, quam pro suo tempore s. Thomas dicit communiorem, iam a Trid. Concilio sess. VII. can. 6-8; sess. XIV. c.9. definitaest. Cf. Tract. de Sacram. tli.X. XI.). Disertius et asseverantius de hac ipsius culpae remissione per absolutionem sacerdotis ut per causam instrumentalem agit s. Thomas 3. q. 84. a. 3. ad 3. et in Opusc. V. ed. de. Rubeis al. XXII. de Forma absolutionis. Richardus a S. Victore eoaevus Lombardo in Tract. de potestate ligandi et solvendi c. 12. ita loquitur, uExstat quorundam de potestate ligandi atque solvendi sententia tarn fricola, ut ridenda cideaiur potius quam refellenda. Putant enim et praedicant, sacerdotes non habere potestatem ligandi atque solvendi, sed ostendendi homines esse solutos sive ligatos... Dicunt apostolicos viros peccata remittendi vel retinendi potestatem non habere, cum Dominus hoc dicat; dicunt, eos tantummodo habere potestatem utrumque ostendendi, cum Dominus hoc non dicat. n Porro quisquis sensus fnerit Magistri et aliquot scholasticorum illius temporis, ex ipso modo quo loquitur Lombardus, et ex verbis disertis s. Thomae aliorumque constat, illam doctrinam nec fuisse umquam communem nec fuisse firmae sententiae sed merae opinionis, et tempore iam s. Thomae obsolevisse, ita ut eliquata quaestione Veritas opposita in universali consensione ac professione iam sit totius Ecclesiae. Schola3ticatorum a saeculo XII. ad XVII. hac de re doctrinam ipsis ^eorum verbis descriptam babes in disserta-

tionem Caroli Du Plessis d'Argentrée: «De contrition et virtute clavium variae scholasticorum sententiae» Parisiis 1712. Confer Morinum de Poenit. l. Vili, et de Contritione et Attritione P. I., quibus locis etiam hic auctor de scholasticorum sententia agit.

SECTIO III.

DE RELATIONE INTER DIVINAM TRADITIONEM
ET SCRIPRAM.

THESIS XVIII.

*Praedicatio ecclesiastica est suprema norma
interpretationis ss. Scripturarum.*

, Catholicæ, intellectus, »
» versam Ecclesiam, vol in consentientia doctrina successione apostoli-
. cae manifestat. sub assistenti Spiritus Sancti est interpret infal-
* libilis Scripturarum sacramentorum. unde 2° linis modi authentica interpre-
« tatio quateo versator circa singulares Scripturarum testes, simplici-
. citer haberi debet intelligendi regula: 8° univrsim spedito prae-
» dicatio cede, iani' a est canon interpretationis significatione ne an-
* te, quod sensus ei contradicens nomquam potest esse verus, et signi-
* ficatione ai ente, quod ad verum sensum reperiendum vel confirman-
dum plernmqe mannducit et non mediocriter invat. »

I. Veritas huius thesae consequitur ex iis omnibus, quae in Sectione I. demonstravimus de totius doctrinae revelatae conservatione et explicatione per magisterium authenticum sub assistentia Spiritus Sancti. Quando docemur, totam « disciplinam qua finit Christiani, » in perpetua successione custodum fidei conservari et propagali; o in Ecclesiara tamquam in depositarium dives collata esse omnia quae sunt veritatis, ut quicumque velit, hauriat ex ea potum vitae; » « in Ecclesia tamquam in vase bono esse eximium depositum fidei a Spiritu Dei semper iuvenescens et invnlescere faciens ipsum vas, » huius proinde vitae fidei semper iuvenescens principium esse Spiritum Sanctum: profecto non intelligitur conservatio tantummodo verborum,

nistri. Set! hoc contingit tribus modis. Uno modo ut ostendant eam non praesentera, sed promittant fnturam.... sic sacramenta vectoris legis operationem Dei significabant.... Alio modo ut significant praesentem, et nihil operentur ad eam; et sic sacramenta legis significant collationem gratiae... Tertio modo ut significant divinam operationem in remissionem culpae praesentem, et ad ipsam aliquid dispositive et instrumentaliter operentur; et sic secundum aliam opinionem, *quae sustinetur communius*, sacramenta N. L. emundationem ostendunt divinitus factam, et hoc modo etiam sacerdos N. T. ostendit absolutos a culpa, *n* (Haec doctrina non quidem de operatione *dispositionis*, sed de vera efficacia instrumentali sacramentorum, quam pro suo tempore s. Thomas dicit communiorem, iam a Trid. Concilio sess. VII. can. 6-8; sess. XIV. c.9. definitaest. Cf. Tract. de Sacram. th.X. XI.). Disertius et asseverantius de hac ipsius culpae remissione per absolutionem sacerdotis ut per causam instrumentalem agit s. Thomas 3. q. 84. a. 3. ad 3. et in Opusc. V. ed. de. Rubeis al. XXII. de Forma absolutionis. Richardus a S. Victore eoaevus Lombardo in Tract. de potestate ligandi et solvendi c. 12. ita loquitur, aExstat *quorundam* de potestate ligandi atque solvendi *sententia tam fricola, ut ridenda rideatur potius quam refellenda*. Putant enim et praedicant, sacerdotes non habere potestatem ligandi atque solvendi, sed ostendendi homines esse solutos sive ligatos... Dicunt apostolicos viros peccata remittendi vel retinendi potestatem non habere, cum Dominus hoc dicat; dicunt, eos tantummodo habere potestatem utrumque ostendendi, cum Dominus hoc non dicat. *n*

Porro quisquis sensus fnerit Magistri et aliquot scholasticorum illius temporis, ex ipso modo quo loquitur Lombardus, et ex verbis disertis s. Thomae aliorumque constat, illam doctrinam nee fuisse umquam communem nec fuisse firmae sententiae sed merae opinionis, et tempore iam s. Thomae obsolevisse, ita ut eliquata quaestione Veritas opposita in universali consensione ac profession iam sit totius Ecclesiae. Schola3ticorum a saeculo XII. ad XVII. hac de re doctrinam ipsis ^eorum verbis descriptam babes in disserta-

tione Caroli Du Plessis d'Argentrée: « De contritione et virtute clavium variae scholasticorum sententiae » Parisi3 1712. Confer Morinum de Poenit. 1. Vili, et de Contritione et Attritione P. I., quibus locis etiam hie auctor de Absolutione sancti dicit.

SECTIO III.

DE RELATIONE INTER DIVINAM TRADITIONEM
ET SCRIPRAM.

THESIS XVIII.

Praedieatio ecclesiastica est suprema norma interpretationis ss. Scripturarum.

„ Catholicis, intellectus „
» versam Ecclesiam, vol in consentient doctrina sccessionis apostolice manifestatus. sub assistenti» Spiritus Sancti est interpres infal-
» libiis Scripturarum sacrarum: unde 2° huiusmodi authentica interpretatio quatenus versatur circa singulares Scripturarum testas, simpli-
» citer haberi debet intelligenti *regula: 8°* univrsim spedata *prae-*
» *dicatio ecclesiastica* est canon interpretationis significatione *ne an-*
» *te*, quod sensus ei contradicens nunquam potest esse verus, et signi-
» ficatione *ai ente*, quod ad verum sensum reperiendum vel confirman-
» dum plerumque manducit et non rædiocriter invat. »

I. Veritas huius theséos consequitur ex iis omnibus, quae in Sectione I. demonstravimus de totius doctrinae revelatae conservatione et explicatione per magisterium authenticum sub assistentia Spiritus Sancti. Quando docemur, totam a disciplinam qua finit Christiani, » in perpetua successione custodum fidei conservari et propagari; a in Ecclesiara tamquam in depositorium dives collata esse omnia quae sunt veritatis, ut quicumque velit, hauriat ex ea potum vitae; » a in Ecclesia tamquam in vase bono esse eximium depositimi fidei a Spiritu Dei semper juvenescens et itivenescere faciens ipsum vas, » huius proinde vitae fidei semper juvenescentis principium esse Spiritum Sanctum: profecto non intelligitur conservatio tantummodo verborum,

formularum, et theorematum quae materialiter spectentur; sed intelligitur conservatio et propagatio sincere intelligentiae veritatum revelatarum, cuius expressio in verbis, formis, ac theorematibus continetur. Ideo praestantissimas esse vidimus appellationes illas Patribus solemnes: *intellectus, sensus ecclesiasticus, conscientia communis fides*; his enim insita propria ratio Traditionis incomplexu, h. e. cum suo organo spectatae praeclare exprimitur. Iam vero ad depositum ab Ecclesia custodiendum pertinent etiam et in primis Scripturae, in quibus « disciplina Christiana et ea quae sunt veritatis, » verbis et sententiis auctore Spiritu Sancto ex parte consignata sunt. Ergo a Spiritu Dei conservator perpetuo in Ecclesia non solum verbum materiale Scripturae, sed veritatum quae verbis Scripturae continentur, *catholicus intellectus* hoc modo et ad hunc scopum, ut ipsum magisterium authenticum in iudicando de vero sensu Scripturae et in eius expositione non erret. Ergo Ecclesia hoc intellectu catholico instructa infallibilis est Scripturarum interpres, quae quidem infallibilitas ultimo revocatur ad assistentiam et directionem Spiritus Sancti.

Ulteriori demonstratione haec non indigent. Quae enim th. Vili, demonstravimus de conservatio totius revelatae doctrinae, et universim intellectus catholici per charisma et per operationem Spiritus Sancti, pari modo demonstrant conservationem intellectus catholici, dum ad doctrinam Scriptum consignatam refertur. Nominatim vero conservationem et traditionem verae intelligentiae Scripturarum in successione apostolica perpetuam esse, ex communibus vestustissimorum PP. principiis ostendimus th. X. n. II. Quin immo ubi PP. sermonem habent de intellectu catholico, de sensu ecclesiastico, de ecclesiastica intelligentia, potissimum considerant Ecclesiae intellectum in relatione ad interpretationem Scripturarum (vide th. XI. n. II.).

Sicut enim universa doctrina quae viget in communione et consensione totius Ecclesiae, a magisterio authentico continetur et conservatur, nihilque ratum est quod sit dissociatum et dissentiens, quod fiat privatim istis, ut loquitur Ignatius (ad Hagnas. n. 7.); ita Scriptura non est privatae

interpretationis (iisiamque), sed Spiritus veritatis qui eius est auctor, ut arguit s. Petrus (2. Pet. I. 20. 21.), est etiam eius interpres (1) per idem ipsum ordinarium publicum magisterium, quod a Christo institutum universum est organon Spiritus Sancti ad conservationem et explicationem doctrinae. a His, inquit Origenes de Princip. IV. n. 9, qui credunt sacros libros non hominum esse scripta, sed ex inspiratione Spiritus Sancti voluntate Patris universorum per Iesum Christum eos scriptos esse et ad nos pervenisse, ostendimus vias quae videantur, intelligentiae, ut inhaereant regulae coelestis Ecclesiae Iesu Christi secundum successionem apostolicam n (2). Eorum ergo, apud quos manet Spiritus veritatis in aeternum, » et qui per charisma Spiritus Traditionem Apostolorum custodiunt, est etiam munus authentice declarandi verum sensum Scripturae a Spiritu Sancto inspiratae et continentis doctrinam ac praedicationem Apostolorum. Vide Concilium Tridentinum Sess. IV. cf. Jlelch. Canon I. XII. c. 7. praepositione 1.

II. Ex dictis itaque constat, *praedicationem ecclesiasticam* sive per consensum in magisterio authentico sive per definitivum iudicium propositam, sicut generatim est ac dicitur *regula fidei*, ita esse etiam speciatim *regulam interpretandam* Scripturas, et canonem supremum interpretationis.

1°. Si definitio ac solemne iudicium versatur circa determinatum Scripturae locum, et propositum habet huius sensum authentice declarare, constat profecto hunc esse sensum verum et genuinum, quem Spiritus Sanctus scri-

(1) Hoc primum intelligentes, quod omnia prophetia Scripturae propria interpretatio non fit (iisiamque), sed ipsius, qui vivit et regnat voluntate, et auctoritate, et inspiratione, et per idem ipsum ordinarium publicum magisterium, quod a Christo institutum universum est organon Spiritus Sancti ad conservationem et explicationem doctrinae. a His, inquit Origenes de Princip. IV. n. 9, qui credunt sacros libros non hominum esse scripta, sed ex inspiratione Spiritus Sancti voluntate Patris universorum per Iesum Christum eos scriptos esse et ad nos pervenisse, ostendimus vias quae videantur, intelligentiae, ut inhaereant regulae coelestis Ecclesiae Iesu Christi secundum successionem apostolicam n (2). Eorum ergo, apud quos manet Spiritus veritatis in aeternum, » et qui per charisma Spiritus Traditionem Apostolorum custodiunt, est etiam munus authentice declarandi verum sensum Scripturae a Spiritu Sancto inspiratae et continentis doctrinam ac praedicationem Apostolorum. Vide Concilium Tridentinum Sess. IV. cf. Jlelch. Canon I. XII. c. 7. praepositione 1.

(2) Postrema verba ita reddit Rñnos: a canonibus demonstrare illam regulam et disciplinam, quam a Iesu Christo traditam sibi Apostoli per successionem posteris quoque suis sanctam Ecclesiani docentibus tradiderunt. » Verba graeca vide supra p. 100.

ptionem inspirando expressum voluit (1). Ergo huiusmodi definitio seu iudicium supremus est canon interpretationis, ita ut ceterae omnes regnlæ interpretandi ductae ex grammatica, philologia, archaeologia, contextu proximo et remoto, scopo auctoris, collatione aliorum locorum etc. ei sub-ordinentur, b. e. eo solum dirigendae et toc line adhibendae sint, ut sensus quem verum esse iam certo constat, etiam scientifica demonstretur verus esse, atque adeo cur et quomodo verus sit, ostendatur. Quis enim quaeso cuiusvis interpretationis est scopus, nisi ut ad verum sensum intelligendum perveniatur? Cum ergo verus sensus quis sit, iam aliunde constat, praesidia interpretationis rite adhiberi non possunt, nisi ad ilium ipsum sensum intelligendum ut verum. Quod si ex regulis mere humanae et scientificae interpretationis ad sensum perveniretur illi quomodocumque contrarium vel etiam alium ab eo diversum, eo ipso constaret (in hypothesi quod unus tantum est loci sensus) de interpretationis fallacia, atque adeo praesidia adbibita vel non esse idonea et sufficientia, vel non esse rite adbibita. Si quando igitur disciplina humanae interpretationis scopum suum non assequeretur, non ideo sensus ecclesiastica definitione determinatus minus certus redderetur; sed humanae scientiae proderetur defectus, et scientia ipsa ac bene consultata ratio postularet, ut fatcremur aliquid ad veram intelligentiam assequendam necessarium nos latere.

2°. Patet porro, **tsrponmlfedcaVUTSRPONMLKIGECA** vel Pontificis, sed etiam ex aliunde perspecta consensione in determinatum sensum alicuius loci posse constare de catholico intellectu, ad cuius normam a interpretationis linea i dirigenda sit. Sicut enim a Romano Pontifico vel a Concilio authentice definiri potest, quis sit verus loci alicuius sensus, ita etiam intellectus Ecclesiae sese manifestat in unanimi Patruin consensione, ubi in interpretationem loci alicuius dogmatici vel ad legem morum pertinentis

certa et definita sententia conspirant, quamvis priori illo iudicio sensus ecclesiasticus apertius et facilius innoscat quam hoc posteriori modo. Consensum Ecclesiae tum praesentem tum antecedentium aetatum synodus Tridentina statuit ut supremum eanonem interpretationis suo decreto sessionis IV. a Ut nemo suae prudentiae innixus, in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium saeram Scripturam ad suos sensus contorquens *contra cam sensum, quem tenuit et tenet Sancta Mater Ecclesia*, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanetarum, aut etiam *contra unanimum consensum Patrum* ipsam Scripturam sacram interpretari audeat. Ex dictis vero constat, hoc decreto non aliud definitimi esse, quam quod iam in oeconomia tradendae fidei a Christo ip30 instituta continetur, et illa supposita ex ipsi rerum naturi3 sequitur. a Nihil novi statuit Concilium, inquit Pallavicinus loquens de hoc decreto, nec novam voluit imponere obligationem, sed docere voluit et confirmare obligationem iam existentem, quam fides nostra ex sua natura inducit » Hist. Cone. Trid. I. VII. c. 18. n. 3. 6.

3°. Non minus evidens est, praedicationem ecclesiasticam sive solerani iudicio sive unanimi consensu manifestatae quando ad determinatum sensum singulorum textuum refertur, non modo esse canonem interpretationis *sensu negante*, h. e. ut nefas sit sensum tribuere Scripturis contradictorium *doctrinae enuntiatae* per intellectum eatholicum; sed esse etiam regulam intelligendi *sensu affirmante*, h. e. ut eum ipsum sensum textus Scripturae verum credere oporteat, qui ei subesse consensu Ecclesiae vel iudicio solemniter definitus est, Huinsmodi enim definitione non modo declaratur, doctrinam enuntiatam esse veram et esse revelatam, et non solum docetur, quis sensus Scripturae non subsit; sed etiam docetur, quis sensus subsit, doctrinam nempe enuntiatam contineri in ipso determinato Scripturae loco. Ecce huiusmodi consensum inchoantem, qui incommutabilis in explicando sensu Scripturae, in qua depositum fidei consignatum est, quam generatila in custodia et explicatione depositi. Unde non modo interpretatio contra-

(1) Senses multorum textuum Scripturae hoc modo aeculantur eant. g. Matth. XXVIII. 19; Io. X. 30; Io. I. 1.14; XV. 20; XVI. 13. sq.; Lac. XXII. 19. 20; Io. XX. 23; Iac. V.14; Io. III. 5.(Trid.Sess.VII.can. 2.)etc.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZ

zyxwvutsrqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

dictoria vel contraria sensui definito ab Ecclesia, sed etiam explicatio ita diversa, ut ille ab Ecclesia definita sensus in hoc determinato textu contineri nequeat, convincitur esse *u contra* eum sensum, quem tenuit et tenet Sancta Mater Ecclesia. »

Decretum Tridentinum forma negante: « ut nero contra eum sensum... aut nanimen consensum... Scripturam sacram interpretari audeat, » duo continet; ut videlicet a) nemo audeat interpretari Scripturam sensu repugnante doctrinae universali, etiamsi sensus loci Scripturae in quaestionem vocati non esset positive ab Ecclesia definita, de quo mox dicturi sumus. Ita decretum habet sensum *negativum*. At b) directe et explicite statuit, ut nemo audeat. Scripturam interpretari contra sensum definitum ab Ecclesia. Ita sensus decreti aequipollet affirmanti. nemo nisi iuxta sensum Ecclesiae Scripturam interpretatur, quia, ut diximus, interpretatio quae non est *iuxta sensum definitum*, eo ipso est contra *eundem*. Unde in professione Fidei a Pio IX. praescripta adhibetur forma affirmans, a Sacram Scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit et tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est indicare de vero sensu et interpretatione ss. Scripturarum, admitto, nec eam umquam nisi iuxta unanimem consensum I.P. accipiam et interpretabor. »

Postremo hunc sensum genuinum decreti Tridentini solemniter declaravit sacrum oecumenicum Concilium Vaticanum Constit. de Fide cathol. c. 2. « Kos idem decretum (Tridentini Concilii!) renovantes, liane illius mentem esse declaramus, ut in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, *is pro certo sensu sacrae Scripturae habendus sit*, quem tenuit ac tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est indicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum; *atque ideo nemini licere* contra hunc sensum vel etiam contra nanimen consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari. »

Proscripta igitur est recentiorum quorundam criticorum sententia, qui fas esse aiebant huiusmodi Scripturae loca sensu etiam diverso interpretari, et negare eum sensum his ipsis locis suliess, quem in eis Ecclesia intellexit vel etiam

solemni iudicio declaravit, dummodo nulla inferatur doctrina eeteroquin catholicae fidei adversa, jincque solo sensu negante decretum Tridentinum esse accipiendum. Nec minus excluditur eorum opinio, qui in eodem decreto tantum cautionem quandam disciplinarem non vero declarationem et doctrinam dogmaticam ac irreformabilem agnoscebant. Vide Hilmum Eanolder Hermeneut. ed. 2. P. III. §. 56. 61.

III. Ecclesiastica praedicatio universim spectata, quinad determinandum sensum loci singularis Scripturarum per se et explicite referatur, est tamen canon interpretationis in primis *sensu negante*, ut nulla interpretatio possit esse vera, quae cuicumque Scripturarum textui ex ipsa sacri scriptoria mente enuntiato sensum tribuat repugnantem proximae regulae fidei, quia Veritas non potest repugnare veritati. Praeterea iuvat eadem ecclesiastica praedicatio etiam *positive* ad sensum difficilium locorum tutius et plenius intelligendum. Profecto enim doctrinam et intelligentiam apostolicam de aliquo fidei capite iam aliunde perspectam habere plurimum iuvat interpretationem tum universim in omnibus locis ad illud caput pertinentibus, tum maxime in iis textibus, qui facile quidem intelliguntur ad illud caput doctrinae posse referri, hand tamen ita sunt expliciti, ut sensus sine ulla ambiguitate ex iis solum per se spectatis determinari queat. In huiusmodi quippe locis sacri scriptores ipsi in suis lectoribus pleniorum doctrinae cognitionem ad verum sensum assequendum praesupponunt (vide supra p. 60.). Conferatur e. g. praesuppositus intellectus catholicus de sacramento matrimonii cum Ephes. V. 32. in contextu totius loci v. 23-32., de characterе sacramentali cum 2. Cor. I. 22; Eph. I. 13. (vide Tract. de Sacram. in genere th. SII. n.II.); de potestate relieta Ecclesiae concedendi indulgentias cum Matth. XVI. 19; de Filio Dei genito a Patre et subsistente in duabus naturis cum Io. X. 36; XIV. 28; de perfectione scientiae Christi cum Luc. II. 53; de perfectione sanctitatis in immaculata Virgine cum Luc. I. 28. etc. Secundum haec Augustinus de valore baptismi ab haereticis collati fatetur (de Baptism. I. II. c. 4.); a nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universae Ecclesiae auctoritate fir-

mati ; » hac autem firmatua tum interpretationes textuum Scripturae a s. Cypriano aliisque cattolici et deinde a Donatistis contra valorem huiusmodi baptismi prolataa refellit , tum ipse ex variis Scripturae loeis probare instituit veritatem auctoritate et Traditione Ecclesiae iam demonstratam (1).

Facile quisque videt, totam rationem praedicationis ecclesiasticae tamquam normae interpretandi Scripturas tum *positiva* tum *negativa* significantine heic declaratam nihil esse aliud quam earn, quae dici solet *lex interpretandi secundum analogiam fidei*. Eius vero applicationem passim videre est apud ss. Patres. Sic Augustinus quoad ipsam ambiguum lectionem vel interpunctionem monet Interpretem, ut- « *consulat regulam fidei, quam de Scripturarum planioribus locis et Ecclesiae auctoritate percepit* » de Doctrin. Christ. l. III. c. 2. Distintissime canonem negativum alibi tradit. K Didici, inquit, non haerere homini in respondendo secundum fidem, quod respondendum est hominibus, qui calumniari libris nostrae salutis affectant, ut quid ipsi de natura rerum veracibus documentis demonstrare potuerint, ostendamus nostris litteris non esse contrarium. Quidquid autem de quibuslibet suis voluminibus his nostris litteris id est catholicae fidei contrarium protulerint, aut aliqua etiam facultate ostendamus, aut nulla dubitatie credamus esse falsissimum (2). ... Et cum divinos libros legimus in tanta multitudie verorum intellectuum, qui de paucis verbis eruuntur et *sanitate catholicae fidei muniantur*, id potissimum deligamus , quod certum apparuerit eum sensisse, quem legimus; si autem hoc latet, id

(1) Haec est ratio, cor Patres certas quasdam veritates aliquando sola Traditione cognitas haberi affirmant, aliquando vero easdem etiam ex Scriptura vindicare studeant; non vero hoios apparenti? contradictionis solutio in defectu constantium principiorum quaerenda est, quo Patres laboraverint, ut imperite et calumnioso asserant recentiores quidam Protestantes.

(2) His Augustini verbis expressam habes relationem inter scientiam et fidem, et Sides tamquam norma sensu saltem non minus auctoritas omnes, et theologia, quemadmodum sebolastiei loquuntur, imperit omnibus aliis scientiis. Hac de re alio loco dicemus.

certe quod circumstantia Scripturae non impedit et *cum sana fide concordat*; si autem et Scripturae circumstantia pertractari ac discuti non potest, saltem id solum *quod fides sana praescribit*. Aliud est enim, quid potissimum scriptor senserit, non dignoscere ; aliud autem *a regula pietatis errare* Genes. ad litt. l. c. 21. n. 41. cf. in Io. tract. 18. n. 1.

Vides hic *regulam fidei* comniendari ut canonem necessarium Scripturarum, si canon intelligitur *sensu solum negante*; non tamen tradi universim ut canonem sensu positivo et tamquam fontem, ex quo vel omnes veritates scientiae humanae vel omnium locorum Scripturae interpretationis derivari possiut. Discrimen inter regulam fidei, ut est canon interpretationis positivus et ut est canon solum negativus, expressif idem Augustinus praeclare l. III. de Peccatorum merit, et remiss, c. 4. n. 9., ubi agens de Rom. V. 12. sqq. tantummodo illorum verborum, quibus Adam dicitur u forma futuri, » sensum ait manere ambiguum. u Nam et nos aliud inde aliquando diximus et aliud fortasse dicemus, *quod tamen huic intellectui* (peccati originalis) *non sit adversum* (habes canonem negativum). Cetera vero quae ibi

dicuntur, si diligenter advertantur atque tractentur etiamsi subobscurum pariant rerum ipsarum necessitate sermonem, *non tamen poterunt alium sensum habere, nisi per quem factum est, ut antiquitus universa Ecclesia retineret, fideles parculos originalis peccati remissionem per Christi baptismum consecutos* n (habes in praedicatione ecclesiastica canonem positivum interpretationis.) Vide Statueron l. III. c. 8.

Corollarium 1. Traditi quatenus est eatholicus intellectus doctrinae Scripturarum perpetuo conservandus in successione apostolica, quam aliqui theologi Traditionein *inhaesivam* et *exegeticam* appellant ad distinctionem a Traditione (ut vocant) *constitutiva*, non minus esset necessaria, etiamsi daretur hypothesis Protestantium, totam revelationem obiecti *revelationis* (non dicitur *revelatio*) Traditionem Protestantes ex suis principiis adeo non admittunt, quemadmodum nonnulli catholici theologi decepti quorundam

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Protestantium concessionibus putarunt, at controversia de illa sit longe praecipua, atque hac legitime terminata reliquae omnes facilem habeant solutionem, ante banc vero finitam disputationes cum baereticis multum laboris et parum utilitatis habere Patribus visae sint, Cf. Tertull. Praescript. 17-19. et reliquos citatos th. VIII. et th. X. n. II.

CoroUarium 2. Postulatum Protestantium, ut interpres ad Scripturas accedat mente minime praecoccupata ullo dogmate, sequitur quidem ex eorum principiis; est autem, quatenus excludit etiam (idei doctrinam sub authentico Ecclesiae magisterio praeconceptam, evidenter repugnans oeconomiae tradendae fidei, quam Christus instituit (1). Longe alia est Patrum doctrina, qui sicut ex una parte docent, verba Scripturae divinae reddi verba humana licet retineant, materialiter eadem, si quia **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** inferat Scriptoria et non sensum Scripturarum faciat suum; ita ex parte altera postulant, ut legens Scripturas perspectum habeat intellectum catholicum, et instructus sit regula credendi ab Ecclesia sibi tradita, ad quam sensus Scripturarum exigendus est. Vide Recognition. Clementin. I. X. n. 42; Athanas. contr. Arian. or. III. n. 28; Hilar. de Trin.

(1) Einödem apeeii et absurditatis est principium Georgii Hermes, quod etiam Frohschammer et ex parte Günthems adoptarunt. Statuunt illi, fas esse imo et necessarium, ut etiam catholicus philosophus suscepta iam et credita fide, accedat ad examen revelationis ac fidei, non ut quacrat solam scientificam demonstrationem eius, quod iam habet tamquam veritatem certissimam, adeo ut ad nullam aliam conclusionem in inquisitione perveniri possit, omnisque conclusio contraria a *priori* habeatur fallax et erronea; sed examen esse instituentium, aiant, nulla supposita certitudine ipsius rei inquirendae et adhuc ignorando, ad quam conclusionem inquisitio deducenda sit. Hoc autem nihil est aliud, quam instituere examen revelationis et fidei enim *bio politico* do veritate fidei catholicae hactenus suscepae et creditae. Quod quidem dubium Hermes non modo concedit, sed impense commendat (Praefat. ad Introduci, philosophic, p. X. sqq.); alii post Hermesianae doctrinae damnationem negant quidem, so progredi a *dubio positivo*, — re tarnen vera licet non progrediantur (ut Hermes) a dubio de omni veritate, nihilominus dubium positivum de veritate revelationis et Sdei catholicae in ipso 'principio et in ipsa methodo includitur. Vide definitiones s. Concilia Vaticani Constit. de Fid. cath. cap. 3. can. 6.

1.1, n. 18; ad Constant. I. II. n. 9; Hieronym. in Gal. I. 11. (T. VII. p. 380.); Augustin. contr. Faust. I. XXXII. c. 19; ad Consent, ep. 120. n. 13. coll. n. 17; Lirinens. c. 36-38. (cf. supra p. 94-96.).

Corollarium 3. Quod Protestantes adversus catholicos hermeneuticae et exegesi nullum posse esse locum vel certe nullum profectum, calumnia est absurda prorsus et ridicula. Ex eo enim quod per praedicationem ecclesiasticam et verbum Dei traditum cognitae sunt veritates, quibus repugnans sensus non potest esse verus et proinde non potest subesse verbo Dei scripto, quod ergo constat de aliquo sensu, qui certo non est expressus in Scripturis; et quod praeterea per eandem certo constat, quis sensus in nonnullis locis a ad aedificationem « *ad hunc finem* » sit expressus: ex hac inquam praesupposita certa cognitione ac fide non solum non impeditur scientia interpretationis, sed etiam iuvatur et promovetur. Nihil enim cuicumque inquisitioni scientificae potest esse exoptatus, quam ut iam aliunde perspectum habeatur, quid verum non sit, adeoque qui error **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** inde inquisitiones dirigere oporteat, et quid sit argumentis demonstrandum. Tota adversariorum cavillatio originem ducit ex duplici errore.

Error primus est dogmaticus, quod praedicationem ecclesiasticam et Ecclesiae iudicium habent tamquam opinionem, quae ex ipsis Scripturis examinanda sit a singulis et iudicanda. Certe si humana tantum opinio producatur de sensu Scripturarum, eaque ex una parte dicatur ex Scripturis ipsis examinanda et iudicanda utrumque vera sit, et ex parte altera proponatur ut norma, secundum quam unusquisque Scripturas interpretari iubeatur et iureiurando adstringatur; haec est absurda contradictio et intolerabilis tyrannis, quae solis Protestantibus per duo fere saecula placuit et sic dictis orthiodoxis inter ipsos adhuc placet, dum in suos libros symbolicos iurant (supra p. 55. 56.); ab Ecclesia catholica autem explorata semper est et damnata. At si eadem infallibili certitudine, qua constat Scripturas conti-

nere verbum Dei, simul coustet, quia sensus eis non subsit vel etiam qui eis subsit ; non modo tyrannis non est et intolerabile iugum, sed ex rei natura consequens obligatio simulque felicissima manuctio ad amplectendum verum et respuendum falsum, ad illud argumentis demonstrandum et ad hoc refellendum. Hauc autem infallibilitatem Ecclesiae nos demonstramus. Ceterum dum infallibilitatem negant, disputatio ad aliud iam devolvitur; nec porro répétant in hypothesi quae nobis est thesis certissima, infallibilitatis Ecclesiae et, ut ipsi loquuntur, in systemate catholico impeditur scientiae hermeneuticae profeetum et fructum.

Alter error adversariorum , quo nititur cavillati, est scientificus, quod non advertunt, aliud es?e ex auctoritate infallibili certo novisse, quis sensus non subsit vel etiam quis subsit, et aliud intellexisse rationes ac modum ex textu atque contextu, cur et quomodo talis sensus sit verus ac genuinus. Hoc alterum proprius est fructus interpretationis scientificae, atque adeo in exegesi non minus quam in universa theologia locum habet « fides quaerens intellectum. »

Corollarium 4. Per se patet, Ecclesiam non dici iudicem de vero sensu sive Scripturarum sive Traditionum , quasi ipsa eis insitam auctoritatem tribueret. Verbum Dei sive in Scripturis consignatum sive Traditionibus constans, quae etiam per documenta et monumenta conservatae sint, habet auctoritatem ex sese, quia est verbum infinitae veritatis ; estque ideo universae Ecclesiae norma credendi. Ecclesia vero sub assistentia Spiritus Sancti solum discernit verbum Dei ab eo quod tale non est, et genuinum eius sensum authentice interpretatur. Non ergo constituimus Ecclesiam supra verbum Dei , ut Protestantes calumniantur; sed dicimus Ecclesiam dirigi verbo Dei in credendo, sicque esse sub verbo Dei ; et eandem genuinum verbi sensum infallibiliter intelligere et singulis proponere credendum, sicque esse supra privatam faUibilem inteUigentiam singulorum.

THESIS XIX.

Sufficientia Scripturarum a ss. Patribus praedicatur non exciudendo sed supponendo Traditionem ac ministerium ad custodian depositi.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZY

« In comparatione Scripturae cum Traditione licet in primis tenenda sunt: 1°. Inter ea quae clare in Scripturis continentur, eminet ipsa demonstratio successionis? apostolicae divinitus institutae ad infallibilitatem custodiam et explicationem traditae doctrinae; 2°. licet concedatur, ea omnia quae ab omnibus fidelibus explicita credenda sunt, contineri explicita in Scripturis, non tamen continentur illa, ut controversiae de iis esortae ex solis Scripturis independenter ab authentico magisterio ad captum omnium finiri queant; neque ergo ad fidei unitatem in catholicitate servandam Scripturae solae sufficient; 3°. licet demonstrari semper possit, haereticorum innovationes esse contra scripturas, et demonstrari plerumque possit, innovationes easdem esse contra Scripturas, utrumque tamen non ut independenter a Traditione et citra respectum ad normam catholici intellectus. Unde 4°. non absolute sed triplici hac restrictione supposita praedicari potest et a ss. Patribus praedicatur Scripturarum plenitudo ac sufficientia. »

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQP

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

1. Quod fundamenti instar ponimus, dare contineri in Scripturis revelationem ministerii divinitus instituti ad conservandam et explicandam integram doctrinam fidei, demonstratum est th. IV. V. VII. Et sane qui hoc dogma in Scripturis non vident, iis potius nulla quam omnia dogmata dare in Scripturis contineri affirmandum esset.

Hoc igitur primum sensu potest praedicari, et a Patribus aliquando praedicatur *sufficientia* Scripturae ad omnia dogmata demonstranda. Scriptura enim in hypothesi, quod eius divina auctoritas iam admissa est, plenissime exhibet et demonstrat authenticum magisterium Ecclesiae tamquam principium dirigens (seu principium formale) , quo perveniat in cognitionem omnium veritatum fidei, et contraversione omnes deciduntur. Aliis verbis idem dici potest: Scriptura dare continet hoc principium, successionem apostolicam esse

omnes veritates), sed *non uti rationem illi habet de* male, quo dirigamur ad cognitionem omnium veritatum). Vide supra p. 5. 6. Ergo hoc sensu Scriptura dici potest continere implicite omnia dogmata revelata.

Hue pertinet Patrum doctrina exposita th. Vili. n. I. 4°; th. X. n. II. Unde eodem hoc sensu Patres etiam eas veritates, quas sola Traditione nobis conservatas esse fatentur, Scripturarum auctoritate niti dicunt. « Quamvis huius rei, ait Augustinus de valore baptismi ab haereticis collati, certe de Scripturis canonicis non proferatur exemplum, earundem tamen Scripturarum etiam in hac re a nobis tenetur Veritas, cum hoc facimus, quod universae iam placuit Ecclesiae, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas » Aug. contra Crescon. I. I. c. 33. n. 39; de Unit. Ecclesiae c. 22. n. 63.

II. Quod in altera parte theseos saltern hypothetice concedimus, concedunt theologi cum Bellarmino De verbo Dei I. IV. c. 11. ad obiect. 1° et 14°; cum fratribus de Wallenburg Controv. general. Tract. VI. de Testimoniis c. 4. n. 14. 15. Ex eadem ratione Patres symbolum apostolicum appellant compendium Scripturarum, atque ideo monent catechumenos, primum ipsam fidem in symbolo comprehensam u in latitudine cordis inscribendam esse, » et postea « opportuno tempore singulorum etiam adserionem ex Scripturis excipiendam » Cyrill. Hierosol. catech. V. n. 12; August. serm. de symbolo ad catechum. c. 1; Cassian. de Incarnat. I. VI. c. 3. Quod vero in hac parte affirmamus, illud est: neque in his articulis qui explicite ab omnibus credendi sunt, intelligentiam Scripturae esse independentem ab autentico magisterio, ut singuli ex Scripturis doctrinam Sdei sibi componant, et controversiae exortae citra auctoritatem magisterii et iudicis autentici ex solis Scripturis ad caput omnium terminati possint,

1°. Symbolum non eo sensu est vel a Patribus dicitur compendium Scripturae, quod singuli privata sua intelligentia illud ex Scripturis sibi componant aut componere possint; sed imo ordine inverso secundum oeconomiam ordinariam a Christo institutum symbolum ac fundamenta

praedicata et ut depositum commissum suis successoribus singuli suscipiunt ab Ecclesia authentice docente, atque in tradita hac fide universali constituitur regula et norma ad intelligendas ^{Scripturas} eo quo demonstratum est modo th. X. n. II; th. XVIII. coU. th. XI.

2°. Hoc ipsum manifestai est ex iis quibus demonstravimus, Scripturas ex nativa sua indole non esse ita comparatas atque ideo non eo fine datas, ut singuli ex eis independent» a magisterio autentico fidem sibi construant, sed esse datas ut sint in Ecclesia et sub autentico magisterio successions apostolicae instrumentum doctrinae th. VE. n. H.

3°. Idem demonstrator luculentissime ex historia haereseon. Haereses enim omnes etiam contra articulos omnibus explicite credendos non aliunde aut ortae aut de'ensae sunt, nisi quod, ut ait Augustine, a Scripturae bonae intelliguntur non bene, et quod in eis non bene intelligitur, etiam temere et audacter assertito » Aug. in Io. tract. 18. n. 1. Orta autem controversia de vero sensu Scripturae componi non potest nisi auctoritate infallibilis magisterii, cui obedientia fidei praestanda sit, vel scientifica demonstratione. Huic alteri percipiendae et aestimandae impar est maxima pars hominum, qui credere tenentur cf. th. VI. n. I; ergo securitas intelligentiae singulorum necessario pendet ab auctoritate magisterii infallibilis. Cf. Tertullianum Praescript. c. 15. sqq. et Patres reliquos, quos citavimus th. X. n. II. et th. XVIII. Coroll. 1.

III. Partis tertiae assertio *prima* per se evidens est, posse nempe semper demonstrari haeticorum innovations *sepracter Scripturas*; hoc enim idem est ac dicere, errores contra fidem non contineri in verbo fidei.

Assertio *secunda*, posse plerumque demonstrari haeticorum errores esse *contra Scripturas*, revocato ad banc aliam, pleraque fidei dogmata ab haereticis impugnata, et generatim loquendo plerasque veritates revelatas obiective contineri in ipsis Scripturis. Cuius quidem assertionis demonstrationem indirectam exhibent omnia ss. Patrum opera

seS

et theologorum omnium disputationes; rarae enim sunt fidei veritates, quas non reperias apud ipsoa demonstratas ex Scripturis, rarissimae cum haeticis controversiae, in quibus iidem PP. et theologi ad Scripturas non appellant.

At vero, quae est *norma credendi* proinde constituitur in hoc ipso *magisterio* ecclesiastica, quae partim Scripturas ipsas exhibet secundum verum sensum explicatas, partim normam suppledit directricem verae explication» (1).

Etiam si ergo pleraeque veritates revelatae clarius vel obscurius in Scriptura contineantur, immo etiam si omnia dogmata credenda continerentur in Scripturis, ea tamen est Scripturae explicandae relatio ad praedicationem ecclesiasticam et ad authenticum magisterii explicationem, ut a) praedicatio ecclesiastica et authentica definitio quatenus refertur ad sensum singularium textuum determinandum, sit norma intelligendi *simpliciter*; ut 6) praedicatio ecclesiastica et fidei regula, prout per custodes depositi conservatur et explicatur, universim spectata habeatur norma in intelligendis Scripturis saltem *sensu negativo*; ut c) etiam universim spectata praedicatio sit in multis demonstrationibus ex Scriptura petendis norma dirigens et *positiva* iuvans securam et plenioris veri sensus intelligentiam (th. XVIII.).

Unde etiam in veritatibus Scriptura comprehensis ultimum iudicium de vero sensu et definitio, quae dogmata

et quo sensu in Scriptura contineantur, et exortae forte dubitationis de vero sensu authentica terminatio omnium capituli accommodata revocatur ad auctoritatem magisterii.

Proxima norma credendi proinde constituitur in hoc ipso *magisterio* ecclesiastica, quae partim Scripturas ipsas exhibet secundum verum sensum explicatas, partim normam suppledit directricem verae explication» (1).

IV. Iam triplici hoc sensu ss. Patres non raro praeiicant Scripturarum sufficientiam, quod scilicet a) dogmata omnibus explicite eognoscenda, vel speciales veritates quaedam ab haeticis in controversiam vocatae obiective contineantur in Scripturis; quod è) supposito magisterio Ecclesiae et catholico intellectu ex Scripturis et secundum Scripturis cognosci possint; quod denique c) ipsa auctoritas docentis Ecclesiae in Scripturis designatur tamquam norma universalis ad fidei susceptionem et cognitionem.

1°. Illustrabimus haec principia aliquot exemplis desumptis ex l'atrum locis, ubi plenitudinem et sufficientiam Scripturae maxime praedicare videntur.

Clarissimum exemplum exhibet s. Vincentius Lirinensis Commonitor, c. 1. et 2. Dicitur ibi a *Scripturarum canon perfectus sibi*que ad omnia satis superque sufficiens. » At a) non agitur absolute de omnibus capitibus revelatae doctrinae, sed agitur de doctrinis tum in controversiam vocatis ab haeticis, quos nominatim recenset. Immo directe ibi agit Vincentius de necessitate Traditionis, illam autem Scripturae sufficientiam ponit in obliquo per modum obiectionis (2); unde non erat necesse distinctius eam decla-

(1) Ex his patet absurditas obiectionis Protestantium, qui catholicos theologos contradictionis accusare solent, quia ex una parte theologiae defendant necessitatem Traditionis, ex parte altera practice ita latent controversias et demonstrationes theologicas, ut omnes fero soas theses in primis ex Scriptura probare instituant. Aliud enim est veritates ex praedicatione ecclesiastica susceptas et intellecto catholico tamquam norma supposito probare ex Scripturis, et aliud his omnibus relictis suam privatam intelligentiam constitucere normam ac indicem omnium veri sensus universae Scripturae.

(2) «Hic forsitan requirit aliquis, cum sit perfectus Scripturarum

rare, sed simpliciter potuit in capitibus ab haereticis impugnatis Scripturae sufficientiam admittere, duramodo tamquam norma interpretandi praesupponatur.

6) diserte declarat, etiam adversus haereticos illos fidem muniendam esse duplíciter a primo scilicet divinae legis (Scripturae) auctoritate, tum deinde *Ecclcsiae catholicae Traditione*. » c) Causam cur etiam in his, quae verbo scripto continentur, necessaria sit Traditio, exponit notissima ilia sententià: a quia Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt... idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus, ut prophetiae et apostolicae interpretationis linea secundum ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur. » Immo d) nemo dubitat, Scripturam esse et dici posse absolute sufficientem, si a divinum canonem secundum' universalis Ecclesiae Traditionem et iuxta catholici dogmatis regulas interpretemur, » ut monet Vincentius in recapitulatione c. 38. Est igitur hic a Vincentio exhibitus ordo plane oppositus methodo Protestantium. Non agitur de sufficientia Scripturae, ut ex ea unusquisque totum complexum credendorum sibi construat; sed fides integra et catholicum dogma suscipitur a magisterio universalis Ecclesiae. Scriptura autem secundum Traditionem et iuxta catholicum dogma explicata sufficiens est velut divinum instrumentum doctrinae ad hoc ipsum dogma confirmandum et defendendum; vel enim Scriptura divina iuxta catholicum intellectum explicata exhibet ipsum dogma in se, vel certe demonstrat infallibile magisterium Ecclesiae, a quo dogma sit suscipiendum (cf. n. I.).

Exemplum alterum sumi potest ex s. Augustino de Doct. Christ. I. II. c. 9. n. 14. « *In iis quae aperte in Scripturis posita sunt, inquit, inveniuntur illa omnia, quae continent fidem moresque rivendi; spem scilicet atque charitatem de quibus libro superiore tractavimus.* » Iam vero a) nomine fidei non completitur Augustinus, quidquid in verbo revelato continetur; sed intelligit veritates in symbolo apostolico

canon sibi quae ad omnia satis superque sufficiens, quid opus est ut ei ecclesiastica» intelligentiae iungatur auctoritas? » Vincent. I. c.

et publica ac explicita omnium professione comprehensas;

7) aperte declarat, etiam adversus haereticos illos fidem aeternorum honorum ac dilectionem Dei et proximi universim intelligit, ut ex libro I, ad quem appellat, manifestum est. b) Ad haec ipsa ex Scripturis intelligenda Augustinus Traditionem institutionemque christianam a magisterio Ecclesiae acceptam supponit. Instruit enim hoc libro Christianum, quomodo pervenire possit ad a gradum scientiae, » quae fidem supponit. Ad comparandam liane scientiam, monet s. Doctor, oportere primum libros canonicos ex Traditione Ecclesiae cognoscere et suscipere; deinde aliquam generalem eorum quae libri continent, notitiam esse acquirendam. Tum distinguendo inter ea quae aperte posita sunt, et inter obscuriora, a illa quae in eis (Scripturis) aperte posita sunt, inquit, vel praecepta vivendi vel regulae credendi, solertius diligentiusque investiganda sunt; » postremo etiam a quae obscura sunt, aperienda et discutienda. n Quando igitur Augustinus dicit, a omnia quae continent fidem moresque vivendi aperte esse posita in Scripturis; » his verbis nec omnia revelata in Scripturis contineri significat, multoque minus necessitatem excludit Traditionis et authentici magisterii. Ceterum quid senserit Augustinus de Traditione, aliunde ex fere omnibus eius libris et nominatim ex disputationibus de valore baptismi ab haereticis collati satis constat. Clarissime enuntiat tum principium *formale* Traditionis, custodiri nimirum Traditionem apostolicam per magisterium et ministerium Ecclesiae, tum principium *materiale*, doctrinam traditam latius patere quam Scripturas, de quo posteriori illi sequenti thesi distinctius dicemus. a Consuetudinem (non rebaptizandi ab haereticis baptizatos) credo ex apostolica Traditione venientem, sicut multa, quae non inveniuntur in litteris eorum neque in Conciliis posterorum, et tamen quia per unicersam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita et commendata erediuntur » Aug, de Baptism. I. II. c. 7. n. 2.

Exemplum aliud non admodum dissimile est penes Chrysostomum hom. 3. in 2. Thess. n. 4. (T. XI. p. 318.). a Quid opus est homilia? Omnia sunt clara et recta, quae sunt in

dicinis Scripturis; manifesta sunt, quaecumque sunt necessaria. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

non solum ad sermonem oratoris convenient in ecclesia; sed etiam lectionem prophetarum, epistolarum, et Evangelii, quae fit a lectore et diacono, diligenter audiant. Itaque

a) supponit auditores in fide institutos secundum ordinariam Ecclesiae oeconomiam; non autem in mentem ei venit illa a Deformatoribus saeculi XVI. conficta claritas Scripturarum, ut ex eis independenter a magisterio Ecclesiae unusquisque symbolum ac fidem sibi componat. *a Omnia illa necessaria et in Scripturis manifesta* » apud Chrysostomum non sunt omnia revelata, immo neque ea quae omnibus sunt explicitae, credenda; non enim de his necessariis loquitur. Sed illis verbis significat omnes conditiones necessarias, ut fideles ad piam aedificationem ex auditione lectionis fructum capere possint; quia, ut ait, saltern historias possunt intelligere, vel saltern intelligere aliqua, *a ut de iis quae sunt obscura, interrogali.* * Ergo c) claritas Scripturae a Chrysostomo non opponitur necessitati Traditionis et auctoritatis Ecclesiae in docendo, sed excusationi auditorum, qui socordiam audiendi divinam lectionem cohonestare volebant praetextu obscuritatis Scripturae. Si quaeris apud Chrysostomum comparationem Scripturae cum Traditionibus, earn habes in sequenti bom4 . in 2. Thess. n. 2. p. 32.). o Perspicuum est, inquit, quod non omnia Apostoli per epistolam tradiderunt, sed multa etiam sine scriptis ypaiyui); aequè vero haec et illa sunt fide digna; ergo et Traditionem Ecclesiae censeamus fide dignam: *Traditio est, nihil ultra quaeras.* »

2. Sicut ubique, ita et hic ad genuinum sensum ss. Patrum assequendum prae oculis habendi sunt sermonum contextus.

a) Quando magnificis laudibus efferunt Scripturarum supremam et divinam auctoritatem, excellentiam et copiam doctriinae, in his nihil est, quod non omnes catholici sentiant et amplectantur, vel quod institutionem magisterii ad authenticam declarationem veri sensus Scripturarum, aut divinas Traditiones etiam eas quae explicitè Scripturis non continentur, in dubium adducat.

b) Quando Patres plenitudinem et sufficientiam Scripturarum praedicant *in omnibus affirmantibus*, non excludunt sed supponimi tum magisterium successionis apostolicae in Scripturis demonstratum ut principium dirigens ad cognitionem totam revelationem (n. I.), tum Traditionem obiectivam et praedicationem ecclesiasticam tamquam regulam interpretandi verum sensum Scripturae. Agunt. igitur de plenitudine obiectiva Scripturae *explicandae*. Hanc deinde ipsam obiectivam plenitudinem numquam ceisnerunt absolutam et quoad omnes et singulas veritates; sed relativam vel quoad praecipuas veritates ab haereticis impugnatas ut Lirinensis c., et Cyrillus Hieras, cat. IV. n. 1. vel quoad singularia et specialia quaedam capita. Ita Athanasius orat. cont. gent. n. 1. ait, *ad fidem in Christum indicandam* a sufficientes esse sacras Scripturas; » plurimos autem, subdit, existere libros magistrorum nostrorum, u quos si quis legerit, Scripturarum interpretationem aliquo modo intelliget et cognitionem quam desiderat, assequi poterit» Ita Tertullianus contra Hermogen. c. 22. de historia *creationis coeli et terrae* Gen. I. 1. a adoro, inquit, Scripturae plenitudinem, qua mihi et factorem manifestat et facta» 1).

e) Quando Patres praedicant sufficientiam Scripturae *in citationibus excludentibus*, ut dicere vidcantur, nihil esse divinum, nihil ad religionem pertinentens) verum, nihil credendum, quod scriptum non est; exelnsio non refertur ad Traditionem, sed ad fontes spurios et ad argumentationes haereticorum, ex quibus doctrinas contrarias Scripturis vel *dicentis* a tota, qua late patet, revelatione deducebant, Vi delicet haeretici provocabant vel ad philosophiam et deductiones rationis, ut Sabelliani, Ariani maxime factionis Eunomianae, Nestoriani et alii plerique; vel ad facta quaedam humana particularia, ut Donatistae; vel ad libros apo

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) Tertullianus ibi ex primis Geneseos capitulis ostendit, in Scriptura nbi de rerum productione agitur, semper commemorari sient causam efficientem et effectum, ita etiam causam materialem, si quae erat. Haec igitur quia nulla memoratur Gen. I. 1. concludit, nullam fuisse causam materialem, quae in productione intervenerat. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

cryptios, ad fictas prophetias et traditiones, ut Montanistae et Manichaei. Hinc Patres a fallacibus rationibus philosophorum et a fontibus apocryphis provocabant ad Scripturas. Pariter quando haeretici ad suam causam tuendam inferebant quaestiones de factis quibusdam particularibus, quae poterant trieis et obscuritatibus involvi, e. g. quid Concilia Episcoporum Arianorum valeant auctoritate (cf. Augustin, contra Maximin. l. III. c. 14.); utrum Felix Aptungitanus ordinator Caeciliani fuerit traditor; utrum in ecclesiis Donatistarum lierent miracula (cf. August, contra Petilian. de unico Baptismo, c. 17; de unit. Ecclesiae c. 3. n. 5. 6; c. 18. n. 48; c. 19. n. 49.); Patres sapientissime sepositis huiusmodi factis, ad probanda specialia illa capita doctrinae ab haereticis impugnata inducebant Scripturas, quia has etiam haeretici agnoscebant ut fontem communem cum catholicis (1). Ad **ZyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** non appellabant, nisi quatenus vetabant a) aliquid proferri ex fontibus apocryphis; vel f) urgeri aliquid *contra Scripturas* ex humanis inventis et sophisticis arguimentationibus; vel y) haberi nt revelatum, quod singuli aliqui homines absque auctoritate proferebant.

3°. Secundum haec principia facile sensum assequeris textuum quos ex **ZyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** quosque collecto3 habes apud Bellarminum De verbo Dei l. IV. c. 11. et apud alios. Quando ait Basilius: a infidelitatis argumentum est aliquid velie superinducere eorum, quae non sunt scripta n (or. de Fide n. 1. 2.), id s. Doctor ipse ibi (n. 2.) explicat intelligi de iis, quae sunt a aliena a Domini doctrina **αἰχματὰ τὸ ὕμνον αἰσάσχατα**; (cf. Basilii doctrinam de Traditione citatam supra p. 16.). Quan-

ti) • Nunc nec ego Nicaenum nec tu debes Ariminense tamquam praedicaturus proferre Concilium. Nec ego huius Ariminensis auctoritate oee ta illius (Nieaeni) detraheris. **ZyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** non quorumque proprii led utriusque communibus titilibus rei cum re... coarctet » Aug. contra Maximin. Ariannum l. c. » Nou andiamosi haec dicis, haec dico (obiectione traditionis librorum sacrorum, thurificationis, excitatione persecutionis); sed andiamus: haec dicit Dominus. Snt certo libri Dominici, quorum auctoritati utrique cedimus, utrique servimus ibi quacramus Ecclesiam • PeOnit. Ecclesiae contra Donatist. c.8. n. o.

do alii aiunt, a cogitationem auditoris claudicare, si quid dicitur sine Scripturis et ex sola animi rationeinatione; n a non esse quaerendum quid huic vel illi videatur, sed esse Scripturas consulendas; a u non ex propriis rationationibus esse loquendum (in negotio fidei) sed ex Scripturarum consequential » satis patet opponi auctoritatem Scripturae inventis humanis, quae nulla nituntur sufficienti auctoritate, non autem esse sermonem de exclusione Traditionis. Ita Theophilus Alexandrinus contra Origenistas negantes Christi regnum aeternum ait, « daemoniaci spiritus esse aliquid extra Scripturarum auctoritatem putare divinum, o in opposition ad commenta humana, ut declaratipse Theophilus; accusat enim ibi Origenem, « quod philosophorum argutias propriis tractatibus miscuisset... ignorans daemoniaci spiritus esse rationem nullam habere » (ep. ad Marcellin. c. 17). In mentium sequi et aliquid extra Scripturarum auctoritatem putare divinum » (ep. paschal. n. 6. Galland. T. VII. p. 617.). Similiter quod ait Origenes, duo Testamenta sufficere, a ex quibus liceat omnem rerum scientiam capi, et nullam aliam tertiam Scripturam debere ad auctoritatem scientiae suscipi » (in Lev. hom. 5. n. 9.), id intelligitur de sufficientia Scripturae ut instrumenti doctrinae pro fidelibus Christianis ad exequenda in Moribus et in Fide **ZyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** illud Hieronymi: a quod absque auctoritate et testimoniis Scripturarum, quasi Traditione apostolica sponte reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei » in Agg. l. 11, dictum est de a conciliabulis haeticorum, n et testimonia Scripturarum opponuntur ad excludendas confictas traditiones.

Peccant igitur Protestantes multipliciter, dum Patribus adscribunt suam sententiam, qua dogmata omnia ex Scripturis demonstranda esse defendunt, ut Traditionis auctoritatem excludant. Quod si ad Traditionem **ZyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** peratim quod Patres dicunt de Scripturis praesupposito magisterio authentico et catholico intellectu, illi detorqueant ad excludendum idem magisterium (1). Speciatim 6) quod PP. negant haereticis fon-

(1) In hoc modo solas Scripturas admittendi seposita auctoritate Conciliorum et Patrum praevalent Protestantibus Maximinus Arianna (apud Aug. Collat. cum Maxim. n. 1.), Pelagius (apud eund. de natur. ot

tibus profanarum novitatum, iHi transferunt ad negandam Traditionera; quod denique c) PP. affirmant de sufficientia Scripturae sub certis conditionibus et in certis quibusdam doctrinae capitibus, ipsi suraunt absolute et universim quoad totain revelationem propositam ad credendum.

Consule Bellarminum I. c.; Gregor, de Valentia Analys. fidei I. VEX c. 6; Stapletonum I. XII. c. 11; Card. Du Perron contra Regem Angl. I. III; Wirceburgens. de Tradit. n. 67. 69. 71; P. Perrone de Tradit. n. 381. sqq. zyXWvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Scholion 1. Quae a Protestantibus ex Scripturis ipsis ad exclusionem Traditionum proferri consueverunt, vix commemoratione digna sunt. Quid quaeso adversus necessitatem aut existentiam Traditionum divinarum inferas ex eo, quod a omnis Scriptura divinitus inspirata utilis deitur ad docendum etc. » ? 2. Tim. III. 16. Nam a) affirmatio sive utilitatis sive necessitatis unius medii ad aliquem finem non est exclusio necessitatis alterius medii. b) Non agitur ibi de Scriptura tamquam unico fonte, in quo revelatio contineatur et ex quo haurienda sit revelacionis cognitio; sed de instrumento doctrinae, quo homo Dei in fide iam institutus perficiatur. c) Utilitasde qua ibi sermo est, enuntiatur non solum de tota Scriptura *complexioe* sed de unaquaque Scriptura *distributive* sumpta, i. e. saltern de quovis libro ad Scripturam pertinente, et cui hoc nomen Scripturae competat; neque enim subiectum est *tota Scriptura* irana 7,yczyo, sed *omnis Scriptura* i. e. quaevis Scriptura iscwypa^ji. Quis autem umquam dixit, quemvis librum Scripturae comprehendere omnes et singulas veritates fidei?

Quod Moyses in ultimo suo testamento Deut. IV. 2. monet populum: a non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo; custodite mandata Domini Dei vestri, n h. e. quod iubet legem a Deo datam servari inviolatam, et quod vetat addere bumana praecepta tamquam divina; id sicut neque universim negat futurum incrementum revelationis, quae non per Moyseu, sed post continuum in veteri

grat. c. 39. n. 46.), Pneumatomachi (apod Basil, de Spiritu Sancto c. 10. n. 26.), Eutyches in Conellio sob s. Flaviano (Qardnin. Collect. T. II. p. 142. 186.), Conf. Möhler Symbolic. I. l. c. 5. §. 39.

lege progressum a Filio Dei demum incarnato et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa est, neque excludit novas Scripturas inspiratas libris Mosaicis addendas: ita nec excludit Traditiones divinas. Pariter comminatio s. Ioannis Apoc. XXII. 18. 19: a si quis apposuerit ad haec... et si quis diminuerit de verbis libri prophetiae huius... continet aliud quam prohibitionem corrumpendi vel sonsum vel textum ipsum libri divini.

Quod denique non erubuerint appellare ad verba Christi, ubi a) traditiones et s:UT=POIITC a legis peritis inductas docet mandato Dei postliabendas vel etiam inanes fuisse; et b) absolute reprobant eas traditiones et interpretationes scribarum, quae legem Dei in alienum sensum detorquebant Matth. XV. 2. sqq.; Marc. VII. B. sqq.; appellati deinde ad monitum Apostoli Coloss. II. 8, ut fideles sibi caveant ab ea philosophia et iis traditionibus hominum, quae videntur semina et exordia fabularum Gnosticarum fuisse, de quibus Irenaeus alique Patres II. sacculi agunt: huiusmodi inquam appellationes nihil probant aliud, quam malam causam a pessimis et ineptis patronis defendi.

Scholion 2. Quod in thesei n.II. diximus, concedi a catholicis theologis, obiective contineri in Scripturis omnia, quae ab omnibus necessario sunt explicite cognoscenda et credenda, longe diversum habet sensum ac doctrina Protestantium, qua iureiurando profitentur: a Scriptura sacra omnia continet ad salutem necessaria, ita ut quidquid ibi non legitur nec possit per earn probari, non debeat ab aliquo exigi, ut credatur velut articulus fidei aut censi neecessarium ad salutem » (ita articulus VI. anglicanus). Nam praeter modum diversum probationis authenticae ex Scripturis, quem Christus in sua Ecclesia instituit et cui Protestantes plane alium substituerunt, qua de re iam saepe diximus; quoad ipsam comprehensionem obiectivam a) dum catholici concedunt, contineri in Scripturis omnia, quae ne-

zyXWvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
Scripturis omnia in Ecclesia vestw 9703 01216 00000262670 1d1.48801 019 1 11421170: Tc:9:00086

omnia affirmant in illa sua doctrina professione, continenter videlicet et probari posse (independent ab auctoritate magisterii) ex Scripturis omnia ipsi Ecclesiae necessario credenda; doctrinara eo ipso quod non continetur in Scripturis, non esse necessario credendam; buiusmodi proinde doctrinara quae in Scripturis et ex Scripturis solis probanda non contineatnr, nuraquam et nullo modo cuiquam posse proponi ita, ut necessario sit credenda. Nihil ergo concessio illia catholicorum commune habet cum hac haeresi Protestantium.

THESIS XX. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

De existentia Traditionum dioinarum, quae non continentur in Scripturis. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

* Quod spectat ad factum ipsum existentie Traditionum, quae serie ptae non sint; 1^a evidenter constat, nec ex rerum naturis, nec ex ordine divinae providentiae in historia revelationis manifestato requiri » ad obsequium fidei exigendum hanc veli conditionem, ut Veritas credenda Scripturis consignata sit; 2^a, demonstratur, quod » nis formali de instituta scilicet successione apostolica ad servandum » integrum fidei depositum, negari non potest catholicum » materiale, etiam post absolutum canonem Scripturarum cerbum Dei » Traditione conservatum et obiectum fidei christianae latine patere, quam cerbum Dei scriptum; 3^a Protestantes snum principium i ut in ipsorum libris symbolicis et confessionibus expressum est, non » latins patere verbum Dei credendum quam verbum Dei scriptum, sine o manifesta contradictione tueri non possunt. »

I. Quod dicimus in prima assertione vix indiget demonstratione. Ex rei enim natura evidenter idem obsequium fidei debetur infinitae veritati, quoties de facta aliqua re-

cibus, prophetis, Apostolis primitus factam sine Scripturis. Sane Protestantes ipsi de hac re non duhitant; sed asserunt, propositionem sufficientem revelationis mediatæ in præsenti saltern ordine, diu post primam promulgationem fieri non posse nisi per Scripturas. At vero sicut Deus primos suos legatos ad primam revelationis promulgationem potuit reddere et reddidit fide dignos motivis credibilitatis; ita profecto potest per orane trapus futurum constituere suos legatos ad conservandam et prædicandam revelationem primitus factam, eosdemque partim repetitis et continuo permanentibus motivis credibilitatis immediate in se ipsis, partim et potissimum per connexionem cum primis illis legatis et per promissiones infallibilitatis in hac connexionem eis factas demonstrare et exhibere fide dignos atque infallibiles testes. In hac autem hypothesis profecto eadem utroque Scriptura conservantibus et attestantibus veritatem pridera revelatam, sive in Scripturis sive sine Scripturis cum proponant, sicut finit in **XXVUTSRQPNMLKJIHGFEDCBA** factam etiam sine Scriptura attestantibus. Quamdiu ergo de rerum naturis solum quaeritur, id unum constat, Deura (si aliquid revelare velit et fidem postulare in orane futurum tempus) debere sibi, ut tura primam revelationem reddat in **XXVUTSRQPNMLKJIHGFEDCBA** conservandi integritatem et semper dignam fide tamquam verbum Dei candera revelationem. Adeoque si modus conservandi est Scriptura requiritur ut quovis tempore adsint sufficienza motiva credibilitatis, in ea contineri sincerum et incorruptum verbum Dei; si modus conservandi est auctoritas testium pro Deo legatione fungentium sine Scriptura, requiritur ut semper adsint sufficienza motiva credibilitatis, per eorum attestationem proponi sincerum et incorruptum verbum Dei. Utrovius autera posito idem sane fidei obsequium debetur verbo Dei sive scripto sive non scripto; eo tamen discrimine, quod auctoritas testium, qua *sine* Scripturis credibile et credendum proponatnr verbinm Dei, facile intelligitur; auctoritas vero credibilis Scripturarum *sine* testibus innoscere et conservari non potest. Sed de hac re alibi.

Nunc de eo quaeritur, quod in prima parte theseos habet secunda nostra assertio. Licet enim ex interni rerum naturis non requiratur, ut verbum credendum sit verbum scriptum; posset nihilominus Providentia Dei revelatoris voluisse mediatam revelationem numquam proponere credendam nisi scriptam. Quod si ex historia revelationis ostendi posset, non demonstraret quidem Scripturae necessitatem absolutam ex rerum naturis; sed tamen demonstraret, eam esse conditionem aliquam, sine qua Deus ex sua libera electione in praesenti ordine humani generis non proponeret revelationem. Contra vero si ex historia revelationis ostendi potest, saltem usque ad illud tempus de quo controversia movetur, veram a Deo revelatam religionem numquam exstitisse, quin ex dispositione divina aliquas veritates revelatas coramprehenderit non scriptas et sola Traditione transmissas; si insuper ostendi potest, etiam post absolutum canonem librorum divinatorum persuasionem de aequali oeconomia revelationis christianae semper perducrasse certissimam theoreticam et practicam in ipsa societate Christiana inde ab Apostolis derivatam: id per se spectatum est argumentum certum, spectatum polemicum est saltem praeiudicium gravissimum, etiam in deposito revelationis christianae contineri veritates credendas, quae

dicentur *praecones iustitiae*, atque adeo custodes et praedicatores religionis. Ita verba Petri interpretati sunt inter vetustiores Maclerus (Monarchia ecclesiast. T. I. p. 226.), inter recentes illustrissimus Haneberg (Hist. revelat. sect. I. c. 4.), Phillips (Ius ecclesiast. T. II. p. 547.) et alii. Hoc deinde sensu si intelligatur Iosephus Antiquit. I. I. c. 3. n. 1, viderentur consuevisse Iudaei considerare Traditionem antediluvianam per has potissimum octo generationes non computando Adamum et filium eius Seth. Verba Iosephi sunt: a Et isti quidem (posteri Sethi) per Septem generationes (usque ad Noe) perseverarunt, Deum pro universorum Domino agnoscentes virtutemque in omnibus respicientes. Deinde procedente tempore (sub Noe octavo) in peius mutati sunt a patris institutis » (E: TW jixxptv jOiu- itw). Sed nihil opus est insistere sive illi interpretation! verborum s. Petri sive buie Iudaeorum persuasioni ex testimonio Iosephi. Tum enim Iosephus potest alio modo explicari, tum verba s. Petri admittendo insolentiorum modino loquendi simplicius intelliguntur, ut dicatur Noe octavus inter servatos in arca (cf. I. Pet. III. 20.). Manet nihilominus, quod in brevissimis illis notitiis patriarchae Enos, Henoch, Noe disertè exhibentur ut custodes religio- nis et praecones iustitiae. Ceterum cum religiosa revelatio et promissiones generi humano in suo progenitore Adamo factae usque ad diluvium semper conservatae sint, per se patet, eas non nisi per Traditionem propagatas fuisse. Modus autem non sane fuit diversus ab eo, qui ut actate patriarchali post diluvium se habuerit, distinctius nobis describitur (2). a Scio, ait Dominus de Abraham, quod prae-

(2) Conservato Traditionis etiam historice tantum spedata tempora patriarcharum facillima apparet, cum propter vitam eorum lon-

Diximus aliter (cf. th. XII, n. I.), distinguendum esse pactum aeternum, spirituale et universale a Deo constitutum cum genere humano continuo post lapsum, et pactum temporarium, typicum, particulare cum uno populo Israel. Illud prius propagabatur aetate patriarchali usque ad Moysen *sola Traditane*, deinceps *Traditione* simul et Scriptura propagatur, ut innox dicemus. Alterum foedus particulare continebatur *lege scripta*. Hanc rem optime perspexit eximius Suarez, a Lex proprie sumpta non promittebat praemia aeterna... et nililominus verissimum etiam est, liomines sub lege constitutos habuisse promissionem vitae aeternae et spiritualium bonorum et fidem eorum... Neque hoc posterius cum priori repugnât, quia hanc praemissionem non habuerunt Iudaei ex lege, sed ex *patribus*, ut ita

gissimam pance generationes ad millicenos annos protenderunt. Ut numerus annorum exstat in textu hebraico et in Vulgata, Abraham natus anno Adami 2088. potuit convixisse cum Sem , qui obit anno Adami 2158: Nos pater Semi natus anno Adami 1056. potuit conversatus esse cum Enos, qui mortuus est anno Adami 1140: Enos autem natus anno Adami 235. vixit cum avo suo Adam per Septem integra saecula. Ut sunt numeri apud LXX, series comprehendit paulo plures: Abraham vixit cum Thare, Thare cum Sarug, Sarug cum Heber, Heber cum Sem, Sem cum Mathusala, Mathusala cum Enos, Enos cum Adam. Iuxta Samaritanum exemplar Abraham iungitur cum Thare, Thare cum Sarug, Sarug cum Enos, Enos cum Adam.

-zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

dicam. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*
clesiae facta est hominibus fidelibus, et in eis per Traditionem permansit fides eius, et in Abraham revocata est et exterior facta.... Sic ergo ad populum Israeliticum pervenit, et postea per prophetas scripta est, non tamquam nova sed tamquam antiqua. Quod totum satis probat testimonium Pauli Heb. XI. ubi incipiens ab Abel et progrediens per patriarchas usque ad prophetas, omnes diei habuisse liane promissionem. *Lex ergo nullam promissionem spirituales huic antiquae adclidit* » Suarez de Legibus I. IX. c. 6. n. 21.
2°. Ex tempore Moysis, quando iam libri aliqui divini scripti erant, in primis a Deo ipso institutum est ministerium ordinarium Traditionis exegeticae, et authenticae interpretatione » in sacerdotio. a Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirunt ex ore eius, quia angelus (legatus) Domini exercituum est » (1) Mal. II. 7. Lege Institutionem! Deut. XVII. 8-12. cf. Ps. XLIII. 2; LXXVII. 5; Ecclesi. VIII. 9-12. Ministerium extraordinarium datum erat in successione prophetarum, quorum missio referebatur non solum ad novas promulgandas revelationes, sed etiam ad custodiam et explicationem revelationis et legis acceptae. At non solum exegetica erat Traditio, de qua nunc non agimus; sed per idem ministerium in suo complexu, ut nempe componebatur ministerio ordinario sacerdotii et extraordinario successionis prophetarum, sine dubio veritates divinae etiam non scriptae servabantur, vel obscurius indicatae in Scripturis dare docebantur in Traditione, maxime ex illis quae, iam antiquitus sola Traditione conservatae. ad pactum spirituale et universale pertinebant. Etiam inter ^jTspw^i; seu traditiones plurimas, quas Iudaei inde ab antiquis temporibus referebant ad Moysen, sibi una cum lege scripta datas in monte Sinai, non est improbable aliquas fuisse genuinas (2). Sed quidquid de his sit, certe

doctrina de canone, auctoritate et divinitate ipsorum librorum sacrorum non nisi Traditione transmissa erat, quod quidem per se patet, et etiam intelligitur ex discrimine a Iudaeis statuto quoad libros, de quibus obscurior erat Traditio. Ita Iosephus (contra Appion. I. I. n. 8.) postquam libros scriptos usque ad Artaxerxem indicaverat iuxta consuetam penes Iudaeos divisionem in Legem, Prophetas, et Psalmos; de aliis posterioribus scriptis ait: **a** non in aequalem fidem recepta sunt ac priora, propterea quod non accurata esset successio prophetarum. » Tum de certa Iudaeorum fide qua hos libros susceperunt et custodiunt, testatur: a cum tot iam saecula effluerint... omnibus Iudaeis statim a prima nativitate hoc insitum est, ut haec credant Dei dogmata. » Fides porro haec Iudaeorum etiam ex doctrina et ex modo docendi Christi et Apostolorum evidens est, nec aliter quam per Traditionem servata.
3°. Ecclesiam Christi in suo exordio constitutam fuisse et fidei doctrinam suscepisse praedicatione Christi et Apostolorum, doctrinae autem consignationem in Scriptura N. T. Ecclesiis iam longe lateque constitutis paulatim subsecutam esse, adeoque primitivam Ecclesiam multa credidisse, quae verbo Dei non scripto sed tradito tantummodo continebantur, nemo Christianus negare potest (vide th. IV.). Ergo saltem usque ad illud tempus, de quo Protestantes controversiam movent, scilicet usque ad tempus adultae iam Ecclesiae christianae post obitum Apostolorum, numquam exstitit revelata religio, quin ea comprehenderentur aliquae veritates credendae nullis divinis Scripturis consignatae.
Quare si verum esset, in religione Christiana post aetatem apostolicam nullas existere veritates revelatas quae scriptae non sint, id non esset ex intestina necessitate nec ex consueto divinae providentiae ordine illi historia reve-

(il nw ntotrr'r'r ijlód '3 zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(2) De his traditionibus multa disputata sunt a recentioribus. Inter ipsos, tres non desunt, qui aliquos earum ad Sloyen revocandas esse putaverint. . Moyses, inquit Hilarius in Ps. II. n. 2, quavis veteris Testamenti verba in litteris condidisset, tamen separatim quae-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
ctores deinde manerent, intinaverat. Cuius doctrinae etiam Dominus in Evangelio meminit dicens, super cathedram Moysi sederunt scribae... (Matth. XXIII. 2.). Doctrina ergo horum mansit in posterum, quae ab ipso scriptore legis accepta in hoc seniorum et numero et officio conservata est. »

lationis manifestato; sed esset factum extra ordinem providentiae, qua Deus inde ab origine promulgation! et conservation! suae revelationis consuluit. Imo si comparatur propria ratio ac forma novi Testament! cum Testamento veteri, hypothesis ista videtur repugnare ipsi perfection! novi Testamenti, in quo semper viventi magisterio ad *seroationem, et explicationem revelatae doctrinae* longe ampliores promissiones factae sunt quam sacerdotio veteris legis (cf. th. IV. sqq.), adeo ut tamquam indoles propria et distinguens novae legis exhibeatur scriptio per Spiritum Sanctum *in corde Ecclesiae* (in intellectu catholico) prae lege veteri *scripta in tabulis lapideis et litteris deformata* 2. Cor. III. 2. 3. 6. 7. 8. (cf. th. XII. n. I.). Certe hypothesis illa singularis Protestantium cum non sit respondens sed potius repugnans naturae et congruentiae rerum, nullo alio modo probari posset, quam *a posteriori*, instituta nempe comparatane inter fidem et doctrinam Ecclesiae ab Apostolis derivatae et inter ipsas Scripturas evidenter demonstrando, nihil esse in doctrina Ecclesiae, quod non sit etiam in Scriptura, et contra analogiam omnium praecedentiura aetatum ac contra propriam a Christo suae Ecclesiae inditam formam iam veluti fortuito et *per accidens* non latius patere verbum Dei revelatum ac credendum quam verbum Dei scriptum. Atqui

4". Ecclesia ab Apostolis derivata, quae ipsis adversariis fatentibus in sua origine tempore Christi et Apostolorum multa dogmata non scripta credebatur fide divina, etiam post Apostolos et post completionem libraria divinarum constanter conservavi et tum theoretice tum practice manifestavi hoc principium, videlicet non solum non esse necessarium, ut Veritas credenda contineatur in Scripturis, sed re ipsa esse veritates aliquas revelatas et ab Ecclesia credendas ac creditas, quae scriptae non sunt.

De hac Ecclesiae fide primum *theoretice* et principio generali testantur oranes veteres Patres ac doctores, inter quos nominaudi sunt Ignatius per Asiam (apud Euseb. III. 36.); Clemens Alexandriae (I. de paschate apud Euseb. VI. 33.); Tertullianus in Africa (de corona cc. 3.4.);

Eusebius in Palaestina (Demonstrat. evang. I.1, c. 8.); Basilii in Ponto (de Spiritu Sancto c. 27. n. 67; c. 29. n. 71.); Epiphanius Cypri (haeres. 61. n. 6.); Chrysostomus Antiochiae et Constantinopoli (in 2. Thess. hom. 4. n. 2.); Hieronymus in Syria (de Baptismo c. 12.); Augustinus nomine totius Ecclesiae (de Baptism. I. II. n. 12. et saepe alibi). Cf. Bellarmin. De verbo Dei I. IV. c. 7. Horum omnium una sententia huc redit: a necessarium se putasse Traditiones acceptas securitat! ergo etiam litteris consignais; non omnia observanda et credenda esse scripta; Apostolos alia scriptis alia sine scriptis tradidisse, utraque esse paria auctoritatis; quando constat aliquid esse in Traditione, nihil ultra esse quaerendum; multa quae universa observat Ecclesia, esse ab Apostolis tradita, licet scripta non reperiantur. » Hoc idem principium Ecclesia declaravit solennibus definitionibus in Conciliis. Ita in Concil. VII. Act. VII. multa exstant praeclara in hanc rem, quorum haec est summa, a Oriens et occidens et aquilo et raeridies Spiritus Sancti inspiratione consentimus in unum... omnia recipientes, quaecumque sancta catholica Ecclesia antiquitus scripta et non scripta recepi » (Harduin. T. IV. p. 478. 479.). a S! quis Traditioneni ecclesiasticam sive scriptam esse non scriptam irritam faci, anathema sit * (ib. p. 471.). Cf. Concil. Vni. Act. X. can. I. (Hard. T. V. p. 1098.).

Praeterea *practice* et quoad dogmata quaedam specialia universa Ecclesia semper professsa est eandem unanimem sententiam. Sicut enira dogmata in Scripturis consignata seraper tum fidelibus declarata sunt tum adversus haereticos defensa appellando ad fontem utrumque Scripturae et Traditionis; ita Patres tum seorsim tum in Conciliis collecti de quibusdam christianae iloctrinae capitibus fatentur, ea ex Scripturis demonstrari non posse, nec tarnen minus eadem ad fidei depositum pertinere ex sola Traditione tuentur. Id verum est non solum de *verbis non scriptis*, quae tamquam solennes formulae sancita sunt ad strictiorem dogmatum declarationem et definitionem, ut sunt formulae: una natura tres personae; personae consubstantiales; unio secundum hypostasim; efficacia Sacramentorum ex opere

operato; transubstantiatio, et aliae plurimae. Huiusmodi enim definitiones non tam existentiam, quam principium formale Traditionis, de quo in superioribus actum est, successoros scilicet Apostolorum custodes esse et doctores authenticos totius revelatae doctrinae. At co quo diximus modo, ex sola Traditione agnoscent et defendunt etiam *dot/mata non scripta*. Ita defendunt divinitatem et integritatem canonis librorum sacrorum ad unum omnes, qui de hac re aliquid disputarunt, ut apparebit ex tractatione de Scripturis inferius habenda. Ita pariter defendunt baptismum parvulis conferendum e. g. Origenes in ep. Rom. I. V. n. 9. T. IV. p. 565. a Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit etiam parvulis baptismum dare. » Cf. boni. Vili. n. 3. in Lev. T. II. p. 230; liom. IX. n. 4. in Iosue ib. p. 420. Augustinus de efficacia baptismi in parvulis ex Scripturis non habet nisi a coniecturam " a circumcissione petitam; argumentum autem convincens a si quisquam in hac re anetoritatein divinam quaerat, n s. Doctor depromit ex hoc principio: a quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum sed Semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime ereditur » de Baptism. I. IV. c. 24. Ad hanc Traditionem solam iterum appellai pro eadem re. a Parvulos baptizandos esse concedunt (ipsi Pelagiani), qui contra auctoritatem universae Ecclesiae procul dubio per Dominum et Apostolos traditam venire non possunt » de Peccator. merit. et remissione I. I. c. 26. cf. ibid. I. III. c. 2; Serm. 294. n. 14. 17; de Gen. ad litt. I. X. c. 23. (1). Eodem modo vel

(1) Anabaptistae iam inde a saec. XVI. a reliqua Protestanten s postulabant, ut sibi baptismum infantibus conferendum ex Scripturis demonstrarent. Quod quia efficere non poterant, Lutherus tandem absurde contendebat, etiam infantes per miraculum iam elicere actum (idei, atque ita negavit, quoad baptismum suscipiendum esse aliquos infantes. At reliquum erat, ut hoc miraculum ipsum ex Scripturis demonstrarent, quod nec Lutheros nec reliqui Proteslantium theologi eius sententiae sectatores umquam tentarunt. Nunc Protestantes sinceriores nitro fatentur, quod anno 1855. protestatuB est concionator regis Borussiae Erummacher: - prorsus in confesso est, baptismum infantium ex Scriptura non posse demonstrari. » Neobaptistae enidam in Conventu ecclesiastico

etiam luculentius disputai de Traditione quoad dogma vanitatis. Do. natasi. I. II. c. 7. n. 12; I. IV. c. 6; I. V. n. 30. 31; de unit. Ecclesiae c. 22. n. 63; contra Crescon. I. I. cc. 32. 33.). Locis omnibus una sententiã licet verbis diversis repetit, quod habet de Baptism. I. V. I. c. Quae Cyprianus et alii eius collegae de hac re senserunt, a nullo modo praeferenda sunt adversus totius Ecclesiae catholicae confessionem, cuius se illi membra esse gaudebant, et unde se neque ipsi praeciderunt, neque diversa sentientes praecidi passi sunt, donec aliquando in Domini volũtate per plenarium Concilium licet post inultos annos, quid esset rectius eluceret, *non aliqua novitate instituta sed antiquitate roborata...* Apostoli autem nihil quidem exinde praeceperunt (in Scriptura); sed consuetudo illa quae opponebatur Cypriano, *ab eorum Traditione exordium sumpsisse credendo est, sicut sunt multa quae universa, tenet Ecclesia, et ob hoc ab Apostolis praecepta bene, creduntur, quamquam scripta non reperiuntur.* n Cf. Hieronym. dialog. adv. Lucifer. n. 23. 26. Imo ad multiplied Scripturarum testimonia, ex quibus Cyprianus et Episcopi Africani deducere conabantur veritatem suae sententiae, non aliud responsnm est efficacius quam illud Stephani Pontificis: « nihil innovetur, nisi quod traditimi est » Lirinens. cc. 9. 10. Cf. Card. Du Perron cont. reg. Angl. I. III. cc. 7. 8. 13.

Sicut ergo populus Dei inde ab origine usque ad Moysen, et a Moysse usque ad Christum, et tempore Christi ac etiam non scriptas; ita non minus post Apostolos et post completionem librorum inspiratorum Ecclesia ab Apostolis propagata semper theoretice et practice profitebatur veritates aliquas tamquam divinitus revelatas, quas non in Scripturis sed sola Traditione acceperat.

In historia igitur revelationis universa non solum nihil

Francofurthiensi eodem anno demonstrans, . quemvis defensorem baptismi infantium tandem niti debero auctoritate infallibili.? Ecclesiae, - non poterant reliqui ministelli respondere aliter quam *non* Vide Edm. Iorg Histor. recent. Protestantismi T. II. p. 39. 40.

est, quod suadeat veritates omnes credendas esse veritates scriptas; sed ex ea etiam osteuditur, a) comprelensioneui in Scripturis non esse conditionem necessariam articuli fidei; b) veritas non esse conditionem necessariam revelationis; c) sicut tempore antecedenti ita etiam tempore post Apostólos, de quo disputatur, Ecclesiam ab Apostolis propagatam habuisse semper in sua professione veritates aliquas non scriptas. Non potest ergo negari latius patere verbum Dei credendura quam verbum scriptum, quin toti historiae revelationis repugnetur, et Ecclesia universa semper usque ad novos Apostolos saeculi XVI. perperam constituta, perperam credidisse, perperam fuucta ministerio praedicationis impudentissime dicatur.

II. His praemissis iam etiam secunda pars theses demonstrata censi debet, Dicimus, demoustrato et admisso principio formali Traditionis consequi veritatem principia materials, quo asseritur latius patere verbum Dei credendum quam scriptum. Sane ex principio Traditionis formali, ut in superioribus demonstravimus, consensus successions apostolicae divinitus institutae ad custodiara totias revelatae doctrinae exliibet testimonium autbenticum et infallibile de dogmatibus revelatis. Atqui tempore quo Protestantes ab Ecclesia schisma fecerunt, ex multis saltern saeculis universalem fuisse consensum in plura dogmata tamquam divinitus revelata, quae tarnen in Scripturis non continentur, vel saltern non ita continentur, ut ex eis solis probari possint, iidem Protestantes non modo concedunt verum etiam contendunt, Ergo haec dogmata divinitus revelata esse negari non potest, nisi negando authenticam consentientem» testifications, h. e. negando principiura formale Traditionis. Hoc ergo admisso admitti necessario debet, illa dogmata pettinerò ad depositum fidei per successionem apostolicara conservatum ac traditura, proindeque admitti debet, latius patere verbum Dei credendum quam verbum Dei scriptum. Controversia ergo cum Protestantibus (ut saepe iam monui) non est reducenda ad disputationem de singularibus quibusdam doctrinae capitibus, utrura ea reve-

lata sint et divinitus tradita; sed controversia princeps revocari debet ad ipsum principiura formale Traditionis, ex quo veritate sponte sequitur veritas a omnium Traditionum christianarum, n et cuius negatio est fundaraentum omnium aliarum negationura Protestantismi. Vide supra th. III. et Corol! I. ad th. IX.

III. In tertia parte theseos dieimus, principium Protestantium, ut illud proponunt in libris symbolicis, et ut praetendebatur tamquara fundamentura et ratio praecipua sic dictae Eetormations, sine manifesta contradictione defendi non posse.

1°. Professio Protestantium eaque fundamenti instar in libris symboliCis proposita ad ostendendara necessitatera et iustitiam suae secessionis ab Ecclesia evidenter apostolica, bis verbis concipiebatur. « Creilimus, confitemur et docemus, unicam regulam et normam seeundum quara omnia dogmata omnesque doctores aestimari et iudicari oportet, nullam oranino aliam esse (1) quara prophetica et apostolica scripta cum veteris tura novi Testamenti » Eormul. Concord, epitom. §. 1. Agitur de professione fidei dioinae, et hac fide dicunt se credere: a) (affamando) libros omnes et solos veteris et novi Testamenti quos receperunt in suo canone, esse libros sacros continentes sincerum verbum Dei credendum; nisi enim illos omnes fide crederent sacros et divinos, non possent eos omnes habere ut normam dogmatum fide credendorum; nisi eos solos crederent sacros et divino?, possent esse adhuc in aliis forte libris dogmata credenda, ac proinde non possent eos quos habent, credere ut unicam normam omnium dogmatum credendorum. b) Credunt (negando), nullum esse aliud verbum Dei credendum nullamque fidei doctrinara, quae illis libris non contineatur et ex illis probari non possit; hanc suam fidem explicite exprimunt, dum solemniter profitentur: credimus nullam omnino aliam esse regulam et normam. c) Credunt (affirmando et negando), singulos esse sibi suficientes interpretes veri sensus

(1) Grammatica constructio pallio insolentior. lam omnino aliam esse tribuenda est ardentissimo zelo horum sanctorum patrum in iacalcandis principiis haeresiarchiae.

liuius verbi divini, et Ecclesiam non esse autbentieam Interpretern seu iudicem veri sensus; sed singulis suam interpretationem debere esse normam ad iudicandara interpretationem Ecclesiae, et ad iudicanda omnia dogmata ab Ecclesia proposita. Credunt enim ea *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLKJIHGFEDCBA* unicam regulam secundum quam omnia dogmata et *omnes doctóres aestimari et iudicari oportet*; qui vero Ecclesiae vai cuiuscumque iudicis interpretationem autbentieam admitteret, iam non iudicaret *omnes doctores* secundum unicam regulam (vide supra p. 7-9.) Atqui harum trium asserctionum, quas se fundamenti instar *credere* profitentur, nulla continetur in Scripturis. Ergo eo ipso, quod statuunt principium, nihil esse credenduni quod scriptum non sit, credunt et fundamenti instar eredenda esse statuunt plura tamquam sua peculiaria dogmata, quae non sunt scripta. In ipsa igitur enuntiatione principii, qua negant aliquid non scriptum esse credendum, simul affirmant aliquid non scriptum esse credendum, quae est contradictio evidens.

2º. Praeter haec omnes communiones nominis ebristiani, et Protestantium coetus praecipui, qui adirne aliquid doctrinae christianae profitentur, ipsique primi Beformatores (• homines Dei, • ut eos appellare adamant), quibus suam originem per scissionem ab Ecclesia catholica debent, a) retinuerunt et retineut aliqua in sua professione et praxi, quae per solam Traditionem Ecclesiae catholicae transmissa, in nullis vero Scripturis consiliata acceperunt. Crediderunt et (nondum delapsi in rationalismum aut atheismum) adhuc credere se profitentur, libros singulos Scripturae, quos non aliunde quam ab Ecclesia catholica acceperunt, esse inspiratos vel saltern libros peculiari ratione divinos; baptismum valide conferri posse ab haereticis et infidelibus; infantes esse baptizandos; celebrandum esse non sabbatum sed diem sequentem; ob graves causas licitum esse Christianis iusiurandum; non esse necessarium abstinere a suffocato et sanguine, et alia quae sola Traditione et auctoritate magisterii Ecclesiae catholicae constant, nullibi autem sunt scripta; immo de tribus ultimis scriptum videtur contrarium (Exod. XX. 10. 11. coU. Matth. XXIV. 20; ibid. V. 33-37;

Act. XV. 28. 29.), nisi verba secundum catholicae intelligentiae ac Traditionis lineam interpretemur. b) Credunt *positive et negative* contra fidein Ecclesiae catholicae multa, quae non sunt scripta; inter haec ipsum duplex principium *UITSRQPOMLKJIHGFEDCBA* dicunt *principium formale*, *Scripturam solam* esse regulam fidei, de quo satis iam diximus; alteram quod *principium materiale* appellant, *liempe sola fide* (1) (i. e. fiducia et certa persuasione, Deuni non respicere peccata nostra sed tantum Christi inerita) hominem iustificari. Praeterea ubinam quaeso scriptum est discrimen inter articulos fidei fundamentales et necessario credendos atque articulos non fundamentales, qui quomodocumque propositi negari possint, quin ideo quis excidat a fide et commnitione Ecclesiae? ubinam est scriptum, qui sint Uli articuli fundamentales? Ex negationibus autem, quas opponunt catholicae doctrinae, nulla prorsus in Scripturis continetur. Cf. Hadriani et Petri de AVallembnrg u Examen principiorum fidei, » Examen I. methodus Augustiniana P. II; de Testimoni» Prob. 5". Est itaque principium illud fundamentale Protestantium, ut in symbolicis libris enuntiatur, tum in se contradictorium tum repugnans reliquae eoruni doctrinae. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLKJIHGFEDCBA*

(1) Lutherus hoc saum dogma tamquam »a Scripturis contentata persuadere conatus est maufestis maltorum textuum corruptelis, inter quas illa notissima Korn. III. 28, ubi inserit in sua versione particulam instiärari hominem » per, *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLKJIHGFEDCBA* Epistolam canonicam Iacobi saae doctrinae evidenter repugnantem impiis sannis explosit velut » minime cvangelicam, » » non apostolicam, » » vere stramineam » (eine recht strüherne Epistel) (Doellinger » Reformatio » T. III. p. 139. sq. 386; Eiffel Hist. Eccl. T. II. p. 42; Möhler Symbol. T. II. 41; Bayle Diction, v. Luther nota 0. P.; Lexic. Ecclesiast. Friburg. T. VI. p. 676.).

THESIS XXI. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

Multiſilici ratione Traditio antecedit Scripturam.

* Si comparato instituitur uniuersim inter Traditionem et Scripturam, Traditio censi debet praecedere torn ordine chronologico, turn » ordine logico et cognitionia secundum oeconomiam a Christo institutam, tum ordine comprehensionis et amplitudine, qua Traditio spectari potest tamquam totam sub se velut partem continens. » » Scripturae et de Scriptura. »

Patet, hic non eo sensu quo in duabus thesibus antecedentibus, quaestionem esse de Traditionibus, quatenus scriptae non sunt; sed nomine Traditionis significati universam doctrinam et disciplinam revelatam, quatenus ut medium seu instrumentum eius conſervationis spectatur non littera scripta sacrorum librorum sed perpetua series testium ac custodum fidei, per quos depositum revelationis integrum conservatoci est, et inde a sua prima promulgatine ad nos usque transmissum. Quamvis enim existant revelatae doctrinae capita non scripta, quae per *solam* Traditionem transmissa sunt (th. SIX. XS.), nulla tamen existit doctrina scripta, quae non *etiam* per Traditionem conservata sit; siquidem Scripturae ipsae et proinde contenta in Scripturis per Traditionem ad nos pervenerunt. Unde potest Scriptura ut partili instrumento conſervationis praescindi, seu potius potest Scriptura ipsa spectari ut res tradita, atque ita universa doctrina revelata considerari, quatenus est Traditio (vide th. I. et II.). Sic Patres universam doctrinam quamvis ex parte Scripturis consignatam, praescindendo a modo conſervationis per Scripturas, appellant proprio sensu Traditionem. a Quid autem, inquit Irenaeus I. III. c. 4, si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi *Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multae gentes barbarorum... sine charta et atramento scriptam habentes in eordibus suis salutem et veterem Traditionem diligenter eustodientes.* » Hoc itaque sensu declarato divinam Traditionem comparamus cum divina Scriptura.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Hoc autem nemo sane ita intelligit, ac si primum universa revelationis capita a Traditionem proprio quoque ordine, ut ceps veritates traditae etiam Scripturis consignatae essent; pridem enim ante completam revelationem aliquae Scripturae existebant, imino in revelationis progressu Scripturae antecedentes praesupponebantur, et ad eas appellabatur, ut sequentibus factum est a Christo ipso et ab Apostolis. Neque etiam propositionis is sensus est, ut quaevis revelatio semper primum praedicatione absque Scripturis tradita dicatur, et postea demum scripta in sacro codice; hoc saepe quidem, non tamen semper ita factum est(cf. Ier.SXXVI.32; Apoc. I. 3. 19; XXII. 7. 10. 19, ne quidquam dicamus de psalmis aliisque libris quibusdam tum moralibus tum historicis). Sensus ergo est, quod primo quidem in oeconomia veteri revelatio, quae suo modo implicite continebat totam revelationem paulatin explicandam et complendam (S. Th. 2. 2. q. 1. a. 7.), praecessit conservata usque ad Moysen per solam Traditionem; in ulteriori vero eius explicatione demum inspirati sunt sancti Dei homines ad libros scribendos. Porro etiam in novo Testamento institutio et per traditam fidem informati Ecclesiae Iesu Christi facta est per praedicationem, antequam ullus liber N. T. scriptus esset; progressu vero temporis novimus doctrinam ex parte fuisse etiam scriptam, eidemque Ecclesiae iam pridem constitutae et per apostolicam praedicationem mysteriis fidei imbutae Scripturas N. T. una cum libris V. T. fuisse traditas tamquam instrumentum doctrinae a utile ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia » 2. Tim. III. 16. Haec constant ex superioribus th. VU. n. II.; th. XX. n. I.

II. Diximus altero loco, Traditionem praecedere quoad nos *ordine cognitionis* secundum oeconomiam a Christo institutam. Distingui hic debet Traditio spedata ut *mere historica*, quatenus est fundamentum demonstrationis criticae ac philosophicae, et Traditio in *sensu theologico* formaliter ut *religiosa et divina*. De hac *Traditione divina* nobi sermo est. In altero autem termino comparisonis

distinguiamus. ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
conservato. ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~

Dtramque hanc cognitionem dicimus, secundum oeconomiam christianam pendere aliquo sensu a Traditine divina, atque ita *ordine logico* Traditionem priorem esse Scripturis.

1°. In cognitione *de Scriptum* spectari potest *genuinitas, integritas, oeracitas, dioinitas doctrinae, inspiratio librorum sacrorum.*

Genuinitas hic intelligitur origo operis ab eo scriptore cui tribuitur, aut saltern (si scriptor forte non sit comper-tus) quod opus scriptum sit eo tempore (late sumpto) et iis in adiunctis, quibus asseritur. Haec iam genuinitas pot-est saltern de plerisque libris Scripturae prorsus demon-strari historice et critice ex traditione, quam diximu

«ludit successioni apostolicae conservanda et adliibenda ita, ut eorum conservatio atque de genuinitate, integritate, inspiratine autlienticum indicium ac definitio pertineat ad ipsius apostolicae successionis ministerinm et magisterium sub assistenti et directione Spiritus veritatis, sicut ad idem magisterium universim pertinet custodia, explicatio et definitio depositi fidei, eorumque omnium quae ad depositi custodiam sunt necessaria. Ergo secundum oeconomiam a Christo institutam principium cognitionis, quae in Ecclesia *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWV* ipsamet custodia et authentica praedicatio sub assistentia Spiritus Sancti, hocque principium nnnm et solum est universale aecommodatum omnibus, quoad omnes libros librorumque partes, *ad controversial omnes* iuxta Christi institutionem ad captum omnium definiendas, quantum opus est pro fine Ecclesiae, Demonstratio heic non alia requiritur praeter illam, qua ostendimns. universam doctrinam revelatam esse commissam custodiae successionis apostolicae; cum doctrina *de Scripturis* non sit nisi pars in tota doctrina tradita. Vide praesertim th. V. Vili. XI. n. II. Atqui custodia illa depositi et perpetua ecclesiastica praedicatio sub directione Spiritus Sancti sensu theologico maxime proprio est *Traditio* (th. XI.). Ergo secundum oeconomiam ordinariam a Christo institutam cognitio Christiana *de Scripturis* universalis subiecto (quoad universitatem fidelium) et universalis obiecto (quoad omnes libros), praesertim vero cognitio *de Scripturis* *formaliter ut divinius inspiratis*, pendet a Traditine proindeque haec logice et ordine cognitionis prior est.

2°. Doctrina in *Scripturis* et Traditio quo ordine cognitionis sese excipiant, constat ex thesi XVIII. collatis thesibus VII. n. II; X. n. II; XEX. Praedicatio videlicet ecclesiastica est norma ad intelligendam doctrinam in *Scripturis* sensu illis thesibus demonstrato. Declaratum vero etiam est, hanc rationem normae non ita accipiendam esse, ac si prescindendo a Traditine Christiana nihil certi *de Scripturis* intelligi, aut verus sensus in *Scripturis* hermeneutica certitudine definiti nullibi posset.

Ex hac autem ratione, quia prescindendo a *Traditione Christiana* et ab authentico magisteri possunt multa intelligi de divina auctoritate saltern aliquorum librorum et de vero sensu in *Scripturis*, vel quia polemico auctoritas divina et etiam inspirati *Scripturarum* potest ex concessione adversarii supponi; ex hac inquam et sub hac ratione potest *Scriptura* assumi ut logice et i ordine cognitionis prior, atque ita ex ipsis *Scripturis* auctoritas ceteraeque *Scripturae* *in Traditione* tum Traditionis demonstrantur.

Verum a) in illa praecisione *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWV* praesidiis mere historicis et critici innixa cognitio *de Scripturis* crit et ipsa historica magi quam proprie theologica. b) Quando ex concessi ab adversario polemicе assumitur inspiratio *Scripturarum*, quod altero loco diximus, ea non est *prioritas logica* *Scripturae* absoluta et ex obiectivo rerum ordine sed ex aliqua hypothesi. c) Nee in hac hypothesi polemica assumitur, nec in illa praecisione quam diximus a *Traditione Christiana*, obtineri potest velut *antedens cognitio* auctoritatis multoque minus inspirations *omnium librorum*, et veri sensus *totius doctrinae*, quae est in *Scripturis*; sed vel ex demonstratione historica praesupponitur vel ex concessione adversarii assumitur ut prior cognitio divinae auctoritatis *aliquot librorum*, et demonstrabilis verus sensus *aliquot peculiarium capitum doctrinae*, quae dare in *Scripturis* consignata sunt. Ita si e petitione principii et quin ideo subvertatur logica prioritas Traditionis in hac thesi statuta, in snperioribus usi sumus auctoritate *Scripturae* ad auctoritatem Traditionis demonstrandam. Vide Scholion ad th. VII.

III. Pars ultima thieseos, ubi dicimus Traditione tamquam toto comprehendi velut partem doctrinam *de Scriptura* et doctrinam quae est in *Scriptura*, constat ex ipsa Traditionis definitine. Universa quippe doctrina revelata proindeque tam doctrina non scripta quam doctrina scripta conservata etiam per magisterium semper vivens et per praedicationem successionis apostolicae (1). Doctrina autem

(1) Hoc non debet ita intelligi, ac si illnd omne, quidquid ost *Scripturis* consignatum, conservaretur etiam per Traditionem seorsnm et in

spectata secundum hunc modum custodiae et propagationis per aetatum decursum , est ac dicitur proprio sen3u Traditio. Cum igitur huius universae doctrinae ita ad nos usque propagatae pars sit doctrina **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** consignata in *Scripturis* (tli. XX.) ; merito dicimus, in ordine comprehensionis Traditionem esse totum , doctrinam de *Scripturis* et in *Scripturis* esse partem totius.

dependenter a Scriptnra. Sed a) Scriptnra ipsa sab assistenti» Spiritus Sancti conservator et expicator per socessionem apostolicam, atque ita omoia etiam Scripturis consignata coconservant per Traditionem. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** *diatae*; licet in multis doctrinae revelatae capitibus *instrumentum* *immediatum* coconservationis pro ipsa successione apostolica sea pro Ecclesia docente sit littera scripta. I) Distingui debent, quae sunt in Scriptnris dogmata (theoretica et practica) *revelata propter ee*, nempe propter soam dignitatem ac necessitatem a Deo manifestata et proposito ad credendum, et quae sunt *revelata per accident*, h. e. quae sunt inspirata ad scribendum et sub inspirations Scriptoria coconsignata non *propter te* sed *propter alia*, quibuscum connectnotor et ad quae relationem habent, et sunt e. g. adiuncta quaedam io historia et bis similia [S. Th. 2. 2. q. 1. a. 6. ad 1; q. 2. a. 5.). Priora illa dogmata saltern ea quae sont communiter omnibus explicite credenda, conservantnr etiam Traditione seorsum a Scriptura, et de bis valet quod ait s. Irenaeus: < quid si neque Apostoli quidem Scripturas tradidissent, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis? » Nihilominus etiam quoad dogmata scripta et *revelata propter te* universim loquendo Scripturae sunt in praesenti ordine providentiae instrumentum necessarinm magisterio divinitus instituto in successione apostolica. Quoad illa alia quae diximus *revelata per accident*, ea conservata per Traditionem independenter a Scripturis intelligi non possant; sed conservantur Scripturis, quas conservai Traditio.

SECT IO IV-
DE CATHOLICAE DOCTRINAE EXPLICATIONS.

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
Revelatio catholica per lesum Christum
et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa est.
« Revelatio catholica in plenitudine temporis a Christo Dei Filio , per se ipsum et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa censen » debet, ita ut non solum *nova oeconomia* perfectionis ordinis et am-
- plioris revelationis Dei ab antiquis nonnullis et recentioribus haere-
- ticis confida excludatur , sed etiam in oeconomia praesenti nullum
ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
« apostolica Traditione comprehensi post Apostolos ant factum aot io
» Ecclesia militaote adhuc expectandum sit. »

Revelatio facta a Christo Dei Filio dum visibilis cum hominibus conversato est, et per Spiritum Sanctum in Apostolis potest dupliciter concipi velut adhuc complenda. Primo modo intellexerunt Moutanistae, Manichaei, sectae plures medii aevi, ut *Fratricelli* et homines *evangelii aeterni* (saltern aliquatenus etiam Abbas Ioahim), sectae innumera- biles recentioris aetatis Anabaptistae, Schwedenborgiaü, Irwingiani, homines ecclesiae futurae seu omnes illi, qui exspectant novam et abundantio-rem effusionem Spiritus Sancti (cf. p. 55.). Omnes enim isti, quamquam alii aliter, statuerunt tertiam perfectiorem oeconomiam Spiritus Sancti, quae sit in simili fere relatione ad oeconomiam secundam a Christo Filio Dei institutam, sicut est haec secunda ad primarn veteris Testamenti seu ad oeconomiam Patria, ut illorum aliqui cam appellabant. Esclusa hac manifesta haeresi posset profectus obiectivae revelationis concipi secundo modo, ut Ecclesia Christi in terris, quam haeretici illi dicunt vel destructam vel destruendam , sit quidem iuxta divinas promissiones perpetua usque ad consummationem saeculi ; sed in Ecclesia ipsa accipiat revelatio in dies nova incrementa, sicut in V. T. a prima inchoatione usque ad Christum et Apostolos continuo novae revelationes antiquis accesserunt.

spectata secundum hunc modum custodiae et propagationis per aetatum decursum, est ac dicitur proprio sensu Traditionio. Cum igitur huius universae doctrinae ita ad nos usque propagatae pars sit doctrinae *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* consignata in *Scripturis* (th. XX.); merito dicimus, in ordine comprehensionis Traditionem esse totum, doctrinam de *Scripturis* et in *Scripturis* esse partem totius.

dependentem a Scriptura. Sed a) Scriptura ipsa sub assistentia Spiritus Sancti conservatur et explicatur per successionem apostolicam, atque ita omnia etiam Scripturis consignata conservantur per Traditionem. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *mediate*; licet in multis doctrinae revelatae capitibus *instrumentum immediatum* conservationis pro ipsa successione apostolica seu pro Ecclesia docente sit littera scripta. I) Distingui debent, quae sunt in Scripturis dogmata (theoretica et practica) *revelata propter se*, nempe propter suam dignitatem ac necessitatem a Deo manifestata et proposito ad credendum, et quae sunt *revelata per accidens*, h. e. quae sunt inspirata ad scribendum et sub inspiratione Scripturis consignata non propter se sed propter alia, quibuscum connectuntur et ad quae relationem habent, ut sunt e. g. adiuncta quaedam in historia et his similia [S. Th. 2. 2. q. 1. a. 6. ad 1; q. 2. a. 5.]. Priora illa dogmata saltem ea quae sunt communiter omnibus explicite credenda, conservantur etiam Traditione seorsum a Scriptura, et de his valet quod ait s. Irenaeus: . quid si neque Apostoli quidem Scripturas tradidissent, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis? » Nihilominus etiam quoad dogmata scripta et *revelata propter se* universim loquendo Scripturae sunt in praesenti ordine providentiae instrumentum necessarium magisterio divinitus instituite in successione apostolica. Quoad illa alia quae diximus *revelata per accidens*, ea conservata per Traditionem independentem a Scripturis intelligi non possunt; sed conservantur Scripturis, quas conservat Traditio.

SECTIO IV-

DE CATHOLICAE DOCTRINAE EXPLICATIONES.

Revelatio catholica per lesum Christum
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa est.
Revelatio catholica in plenitudine temporis a Christo Dei Filio, per se ipsum et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa censetur debet, ita ut non solum nova oeconomia perfectionis ordinis et amplioris revelationis Dei ab antiquis nonnullis et recentioribus haereticis conficta excludatur, sed etiam in oeconomia praesenti nullum apostolica Traditione comprehensum post Apostolorum ant factum aut in Ecclesia militante adhuc expectandum sit. »

Revelatio facta a Christo Dei Filio dum visibilis cum hominibus conversato est, et per Spiritum Sanctum in Apostolis potest dupliciter concipi velut adhuc complenda. Primo modo intellexerunt Moutanistae, Manichaei, sectae plures mediae aevi, ut *Fratricelli* et homines *evangelii aeterni* (saltem aliquatenus etiam Abhas Ioachim), sectae innumerales recentioris aetatis Anabaptistae, Schwedenborgiani, Irwingiani, homines ecclesiae futurae seu omnes illi, qui expectant novam et abundantioreffusionem Spiritus Sancti (cf. p. 55.). Omnes enim isti, quamquam alii aliter, statuerunt tertiam perfectionem oeconomiam Spiritus Sancti, quae sit in simili fere relatione ad oeconomiam secundam a Christo Filio Dei institutam, sicut est haec secunda ad primam veteris Testamenti seu ad oeconomiam Patris, ut illorum aliqui iam appellabant. Exclusa hac manifesta haeresi posset profectus obiectivae revelationis concipi secundo modo, ut Ecclesia Christi in torris, quam haeretici illi dicunt vel destruetam vel destruendam, sit quidem iuxta divinas promissiones perpetua usque ad consummationem saeculi; sed in Ecclesia ipsa accipiat revelatio in dies nova incrementa, sicut in V. T. a prima inchoatione usque ad Christum et Apostolos continuo novae revelationes antiquis accesserunt.

In thesi profectum obiectivum revelationis post Apostolos sub utraque forma negamus. Est enim consummatio catholicae revelationis per Christum et per Spiritum Sanctum in Apostolis ipsamet caput doctrinae in divinis Scripturis et in Traditione expressum, atque in successione apostolica totaque vita Ecclesiae theoretice et practice multipleiter manifestatum.

I. Ad primuin quod attinet, oeconomiam praesentem Ecclesiae Iesu Christi esse statum ultimum atque supremum divinae manifestationis pro hac conditione mortali generis humani, planemanifestum est ex ipsa revelatione Christiana.

1°. Generatim in Scripturis novum Testamentum a Christo conditum comparatur veteri tamquam perfectum et consummatum imperfecto et inchoato, tamquam tirmum et immobile perficiendo et transferendo in hunc ipsum statum perfectionis. Sicut enim Eoedns antiquum semper exhibetur ut inchoatio sub spe et expectatione novae oeconomiae, per quam perficiatur; ita ulterior divinae manifestationis perfects quae in novo Testamento exspectanda proponitur, non est alia, quam ut fides transeat in visionem facie ad faciem in patria. Huius rei demonstrationem data opera exhibet s. Paulus in epistola ad Hebraeos.

a) Oeconomia legis Mosaicae (ita arguit Apostolus) imperfecta erat et tantummodo manuctio ad novam oeconomiam Christi perfectam; unde et sacerdotium in veteri pacto erat inefficax et ideo abrogandum, proindeque etiam abroganda erat tota ilia oeconomia quatenus erat imperfecta, ut patet ex intimo nexu sacerdotii cum religione universa. Succedere autem ei debuit sacerdotium Christi altioris ordinis, efflcax, aeternum, et numqnam abrogandum; ex quo ipso constat, etiam oeconomiam in hoe aeterno sacerdotio fundatam esse aeternam. «Si ergo consummatio

per sacerdotium Leviticum erat quid adhuc necssarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium sngere sacerdotem?... Translato enim sacerdotio necesse est, ut et legis (oeconomiae totius) translate fiat Reprobati (aOsv^ abolitio) quidem fit praecedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem (Sia TO ¿UTDC ãaflevst xai

propter inefflaciām); nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero (erat) melioris spei, per quam proximamus ad Deum... Hie autem (Christus) eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum » VII. 11. sqq. b) Antiquum Testamentum umbra erat et typus novi; ideo illi imperfecto debuit succedere hoc perfectum. Hind propter ipsam imperfectionem debuit desinere, ergo huic propter perfectionem (supremam secundum actua-lem Dei providentiam) nullum perfectius succedet. a Nam si illud prius culpa vacasset (si yap vjv iasjirTO? si fuisset exemptum ab imperfectione), non utique seenndi locus inquire-retur » VIII. 5-13. c) Diserte ex historia foundationis anti-qui et novi Testamenti declarat Apostolus, hoc secundum esse ultimum et immobile. Ita enim prophetiam, a adhuc semel (1), et movebo eelum et terram » Agg. H 7, inter-pretatur. a Quod autem *adhuc semel* dicit, declarat mobi-liurn translationem (¿MT•9e<jiv) tamquam factorum, *ut maneat ea quae sunt immobilia*. Itaque *regnum immobile suscipientes*, habemus gratiam » XH.27.28. Antiquum Testamen-tum est illud sacerdotium, novum illud quod manet » 2. Cor. III. 11. cf. Rom. X. 4; Gal. III. 23. so.; IV. 3. 4.

2°. Sicut novum Testamentum comparatur cum veteri tamquam perfectum succedens imperfecto, ita ipsum tamquam imperfectum cum succedente perfecto confertur numquam nisi cum visione beatifica 1. Cor. XIII. 9-13. coli. 2. Cor. V. 7; 1. Io. IH. 2.Triplex itaque status sibi respon-det et per gradus cohaeret, *umbra* testamenti veteris, *imago* novi, *res* visionis beatae, quod indicai Apostolus Heb. X. 1. a *Umbram* habens lex futurorum honorum, non ipsam *ima-ginem rerum* ». Habet se igitur vetus oeconomia ad Eccle-siam Christi in terris, sicut Ecclesia in terris se habet ad Ecclesiam coelestem; atque ita Ecclesia Christi est media inter veterem umbram et consummatam promissionum pos-sessionem. a Primum tabernaculum est Synagoga, secun-

(1) In heb. Sin ayp r.ns niV; Vulgata: - adhuc nom mo-dicum LXX, et Paulus ina".

dum Ecclesia, tertium coelum... Primum in umbra feiet
figura, secundum in figura est et in ventate, tertium in
ventate sola (al. in

docere heic dicitur Spiritus veritatis. Atqui hanc omnem veritatem dicitur docere ipsos per aequaliter apectatam Apostolorum. Ergo tota Veritas, quae est certa et veritas, est in ipsis Apostolis revelata est a Spiritu veritatis. y) Hanc esse veritatem Ecclesiae, hoc est, revelatam Apostolia non pro ipsis solis sed pro Ecclesia et ut Ecclesiae communicandam, manifestam est ex ipso fine revelationis catholicae, ex munere apostolato, ex disertis mandatis Christi fundatoris Ecclesiae. Ideo dixi, *directe et immediate* spectari personaliter ipsos Apostolos; nam *finaliter* sua in doctrina omnis veritatis, quam ipsi docentur a Spiritu veritatis, spectatur tota Ecclesia ab Apostolis docenda hanc omnem veritatem catholicam.

Initio huius ipsius sermonis in quo Dominus Apostolis promittit totam veritatem salutare. TIV iXrfuui), explicuit hunc scopum quem diximus. a Mittam vobis a Patre Spiritum veritatis... ille testimonium perhibebit de me; et vos testimonium perhibebitis de me, quia ab initio mecum estis» (testimonium divino-humanum Io. XV. 26. 27. Et mox in fine totius sermonis rogat sanctificationem Apostolorum in tota illa veritate, et omnium fidelium omnium locorum et temporum, qui per verbum Apostolorum utique secundum totam illam veritatem creditori sunt in ipsum. a Pater sancte sanctifica eos in veritate (b trt iXnBei?), sermo tuus Veritas est; sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum... non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui erituri sunt (sine discrimine temporis) per verbum ipsorum in me « Io. XVII. 17-20. Hoc verbum praedicandum totius veritatis revelatae eisdem solemniter committit post resurrectionem suam. a Euntes docete omnes gentes... docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis » (quaecumque nimirum mandavit vel visibiliter docens vel invisibiliter mittens Spiritum veritatis, qui ab ipso accipit et quaecumque audit, loquitur) Matth. XXVIII. 20. Haec igitur a omnis Veritas, » haec a omnia quaecumque eis mandavit r Films Veritas, sunt evangelium quod praedicare iubentur omni creaturae in mundo universo Marc. XVI. IB, et in quo evan-

gelio per virtutem supervenientis Spiritus Sancti testes constituuntur in Ierusalem, et in omni Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae Act. I. 8. Hinc quoniam quod Apostoli acceperunt et praedicaverunt est totum evangelium h. e. tota Veritas annuntianda Ecclesiae, praeter illud a non est aliud evangelium » Gal. I. 6-9.

b) Ex his iam evidens est, quo munere functuri sint successores Apostolorum usque ad consummationem saeculi, quae futura sit fides obiectiva (obiectum fidei quod ereditar) in Ecclesia usque ad mensuram aetatis plenitudinis Christi (Eph. IV. 13.). Totum evangelium, tota Veritas fidei revelata est Apostolis pro Ecclesia, ac proinde eadem tota Veritas fidei ab eis praedicata et transmissa est Ecclesiae. Praeter illam ergo totam veritatem

velut lapidibus pretiosis constituitur omnibus electis omnium
temporum tranalatis. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba*
praeium fidei, symbolice ostensa est s. Ioanni a habens
fundamenta duodecim , et in ipsis duodecim nomina duo-
decim Apostolorum » Apoc. XXI. 14.

5) Quoniam ex demonstratis apostolatui institutus erat

5) Quoniam ex demonstratis apostolatus institutus erat ad primam fundationem Ecclesiae *per totius veritatis fidei praedicationem* ; hoc ipso successorum munus non potest esse alterius ad huc veritatis revelatio ; sed illius *a omnis veritatis » ab Apostolis acceptae* in sua integritate et in suo genuino sensu conservatio et praedicatio. Quando igitur Apostolis ut iuridice repraesentantibus totam suam successionem usque ad consummationem saeculi praeceptum est: *ad docete omnes gentes... docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis; »* munus impositum docendi *totam veritatem catholicam* utique pertinet aequè ad perennem successionem apostolicam ac ad collegium ipsorum Apostolorum. Verum ad Apostolos hoc magisterium pertinet ut ad primos promulgatores *totius veritatis catholicae revelandae*; ac proinde propter hanc *totietatem veritatis* ab ipsis Apostolis vi suae missionis iam promulgata, ad successores magisterium pertinet ut praedicatores eiusdem *totius veritatis catholicae revelatae*. Magisterium ergo illo mandato testamentario, *docete servare omnia quaecumque*

mandavi vobis, a Verbo incarnato institutum quoad *obiectum doctrinae* tam late patet pro tota successione apostolica ac pro ipso collegio apostolico; sed in Apostolis est magisterium *primaepromulgationis quoad totam doctrinam revelandam*, in successoribus magisterium *praedicationis eiusdem totius doctrinae revelatione iam completa* (cf.th.V.) huiusmodi sententiae declarant esse *contra doctrinam* Apostolorum, quidquid tamquam fides revelata ab omnibus fidelibus credenda proponitur *praeter et supra doctrinam* ab Apostolis traditam. S) Quamvis igitur tempore apostolico, quo testimonia citata Scripturarum sunt edita, revelatio catholica nondum fuerit conclusa; attamen nulla nova re-

<p>Quapropter successores Apostolorum ubique exhibentur ut testes et doctores tantummodo eorum, quae acceperant ab Apostolis (th. V.n.III.). Eorum enim munus est et officium, a utpermaneat in <i>his quae didicerant et eredita sunt illis</i> <i>t</i> ab Apostolis, <i>a scientes a quibus didicerint;</i>» eadem quae ab Apostolis <i>a acceperunt</i> per multos testes, <i>ri</i> iubentur <i>a commendare fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere</i> : <i>n</i> monentur, ut a formam habeant sanorum</p>	<p>velatio in deposito fidei suscipienda erat, quae non esset ab ipsis Apostolis vel promulgata vel confirmata. Hinc intelligitur pertinens ad ipsum magisterium proprium apostolatus], id quod veteres tradunt, ipsos libros inspiratos Evangelii Marci a s. Petro, Evangelii Lucae a s. Paulo fuisse probatos et Ecclesiae commendatos (Euseb. H. E. II. c. 15; III. c. 4; Hieronym. de viris illustrib. c. 7. et 8.).</p>
--	--

OPONMIKIJH FEDCA

c) Quae hactenus demonstravimus, compendio ad haec capita redeuntur. a) Ad munus extraordinarium apostolorum pertinet prima promulgatio *totius revelandae veritatis*, quam ipsi immediate a Christo vel a Spiritu Sancto acceperunt revelatam. B) Hoc charisma non solum *positive* pertinet ad apostolatium; sed est *ei proprium exclusive* eo ipso, quod a Spiritu veritatis docebantur a omnem veritatem *pro Ecclesia novi Testamenti, seu totam veritatem catholicae revelationis*. Unde fit, ut successores ab ipsis Apostolis ordinati iubeantur tantummodo *custodire depositum*, et docere *ea quae didicerant ab Apostolis*. Hinc porro y) tota Ecclesia in sua fide et doctrina innititur, omnesque fideles sunt *superaedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum*; atque ideoque fidelibus omnibus commendata, ut non aUam admittant doctrinam fidei, nisi quae derivata ab Apostolis. Quando igitur inculcata fidelibus: a observetis eos, qui dissensiones et offendiicula *praeter doctrinam quam vos didicistis* (1), faciunt? Rom. XVI. 17; huiusmodi sententiae declarant esse *contra doctrinam* Apostolorum, quidquid tamquam fides revelata ab omnibus fidelibus credenda proponitur *praeter et supra doctrinam* ab Apostolis traditam. S) Quamvis igitur tempore apostolico, quo testimonia citata Scripturarum sunt edita, revelatio catholica nondum fuerit conclusa; attamen nulla nova revelatio in deposito fidei suscipienda erat, quod non esset ab ipsis Apostolis vel promulgata vel confirmata. Hinc intelligitur pertinens ad ipsum magisterium proprium apostolatus], id quod veteres tradunt, ipsos libros inspiratos Evangelii Marci a s. Petro, Evangelii Lucae a s. Paulo fuisse prophetas et Ecclesiae commendatos (Euseb. H. E. II. c. 15; III. c. 4; Hieronym. de viris illustrib. c. 7. et 8.).

(1) 11a?! HIV S1Sa//.», jè» à^'-s

e) Ex his omnibus clarino est, quod suscepimns demonstrandum. Quoniam munus apostolicum in ecclesia institutum erat a divino Salvatore ad primam iundationem Ecclesiae in suo fundamento ipsaque suà essentia ncmpe in doctrina fidei completam ; idcirco promissus et missus Spiritus veritatis revelationem *totius veritatis Jidei catholicae* in ipsis illis primis fundatoribus plantatoribusque complevit. Nulla ergo amplius *revelatio cathotica* in militante Ecclesia Dei est expectanda.

2°. Si quod dubium manere posset de vero sensu in al-latis testimoniis Scripturae per se inspectis, res ipsa demonstrate ex *diserta doctrina et practico agendi modo* totius Ecclesiae.

a) Diserta doctrina et praedicatio Ecclesiae quam in thesi VIII. et sqq. exposuimus, hanc ipsam totius revelationis catholicae incommutabilem completionem per Spinturn Sanctum in Apostolis absolutam, de qua nunc agimus, evidenter demonstrat.

a) Semper et ubique in Ecclesia ratum erat principium, successores Apostolorum esse custodes doctrinae apostolicae, cui nihil addi a qua nihil detrahi possit. « Regula lucis est : custodi quae accepisti, neque addens quidquam ueque detrahens » s. Barnabas ep. n. 19. uNeque is qui multum de fide potest dicere, ampliari, neque is qui minus, diminorat » Iren. I. c. 10. n. 2. a Vera cognitio Apostolorum doctrina est et antiquus Ecclesiae status » id IV. c. 33. n. 8. « Nobis curiositate opus non est post Christum ducem nec inquisitine post evangelium; quum credimus, nihil desideramus ultra credere ; hoc enim prius credimus, nihil esse quod ultra credere debeamus . . . Imprimis hoc propono, unum utique et certum aliquid institutum esse a Christo, quod credere omni modo debeant nationes... Quae- rendum est donec invenias, et credendum ubi inveneris; et nihil amplius quam custodiendum quod credidisti, quam hoc insuper credis, aliud non esse credendum ideoque nec re- quirendum, cum id inveneris et credideris, quod ab eo in- stitutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quam quod instituit » Tertull. Praescript. cc.8. 9. « Quod admo-

net Cyprianus (ep. ad Pompei.), ut ad fontem recurramus, quod est in apostolica doctrina, in ecclesia canonalem in no- stra tempora dirigamus, optimum est et sine dubio facien- dum » Aug. de Bapt. contr. Donatist. V. c. 20. « Neque nunc fides incepit, sed a Domino per discipulos ad nos usque pervenit » Athanas. ep. encyclic. ad Episcopos n. 1. (T. I. p. 111.), a Nos praecipimus iis, qui in Christum sperant-, ni- hil curiose praetcr antiquam fidem inquirere » Basii, ep. 175. (T. III. p. 262.). « Mirari satis nequeo tantam quorundam hominum...errandi libidinem, ut contenti non sint *tradita semel et accepta antiquitus credendi regala*; sed naca ac nova in diem quaerant, semperque aliquid gestiant reli- gioni addere, mutare, detrahare; quasi non *coeUste dogma sit, quod semel reuelatum esse sufficiat* » Vine. Lirin. n. 26. cf. n. 27. Vide reliqua th. Vili. p. 07-72.

§) Semper valebat principium universale, quidquid no- vum est, non ad fidem pertinere sed ttd haeresim, si cum fidei deposito coufundatur. Hinc apostolicitas character ne- cessarius doctrinae fidei. Lege th. IX. u. 1.

*) Ideo synonymae semper habebantur appellations *u* fi- des apostolica et fides Ecclesiae » Clem. Alex. Strom. VII. p. 703; Pamphil. Apolog. Origenis c. 1. Nimirum, ut ait s. Irenaeus III. 1., « non per alios dispositionem salutis nostrae cognovimus quam per eos, per quo3 evangelium pervenit ad nos. »

b) Consideretur *modus agendi* in Ecclesia. Quoties ali- quod doctrinae caput ad fidem eatholicam pertinere defi- nitimi est, id semper intellectum est esse prorsus idem ac definivisse, illam doctrinam revelatam ad nos pervenisse ab Apostolis sive in divina Scriptura sive sine scripto Tradi- tine. *u* De fide nequaquam dixere (PP. Nicaeni), *de.cretum est* ; sed: *sic credit catholica Ecclesia*; ut declararent, non reeentiori sed apostolicam esse suam sententiam » Atha- nas. de Synod. n. 0. Cf. Concil. Aitiiochenum (Iiansi T. I. p.1033.); Concil.Ephesin.(apud Liien s. Commonitor.c. 42.); Concil. VII. (Hard. IV. p. 479. 482.); Tridenti, sess. IV. Hinc mquisitio omnis ad hoc unum semper reducebatur, utrum doctria contineretur in Scripturis vel in apostolica

Tradition; quod quidem acta omnium Conciliorum et; listoria omnium definitionum fidei evidenter demonstrant.

3° Hoc ipsum principium ad revelationem fidei ecclesiastica credendam nihil pertinere posse, quod non in Scripturis vel in apostolica Traditione contineatur, ab omnibus theologis turn supponitur in suis demonstrationibus turn diserte etiam ab eis declaratur ad 3. dist. 25. et ad 2. 2. q. 1. seu in Tractatu de Fide. Consultantur S. Th. 1. q. 1. a. 8. ad 2; 2. 2. q. 1. a. 7. ad 4; q. 174. a. (i. ad 3; Canus de Locis 1. V. c. 5. q. 3. ad ultimum; l. XII. c. 3. conclus. 3; Bellarmin. De verbo Dei l. IV. c. 9. regula 1^a. et 2^a; Gregor. de Valentia in 2. 2. disp. I. q. 1. puncto 6; Suarez de Fide disp. II. sect. 6. n. 15. sqq.; Card. de Lugo de Fide disp. III. sect. 5. n. 69. sqq.; Benedictus XIV. de Canonizatione SS. 1. III. c. 53. n. 2. 15. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFE DCBA**

Corollarium. Revelationes et prophetiae quae factae sunt post Apostolos, adhuc fiunt et fient in Ecclesia, non pertinent ad *depositionem fidei catholicae*, quod Ecclesiae custodiendi, praedicandum, et explicandum commissum est. Ratio est, quia huiusmodi revelationes non diriguntur ad universam Ecclesiam sed ad homines privates. Privati autem ideo dicuntur, quia non constituuntur a Deo legati ad suam Ecclesiam ut prophetae olim et Apostoli et sancti Dei homines inspirati ad divinos libros scribendos; sed accipiunt revelationem vel ad suam propriam vel etiam ad aliorum privatam directionem et luctum. Itaque *per se* neque pertinent revelationes privatae ad depositum fidei catholicae *explicationem* promovendam, ad quam Christus Dominus ministerium ordinarium in visibili capite Ecclesiae, ut principio et fundamento unitatis fidei, et in successione apostolica capiti unita instituit sub promissione infallibilis assistentiae, non autem sub directione per novas revelationes. Hinc est, quod inter rationes ob quas privatae revelationes suspectae videri possint, instat Beatus XIV (de Canonizatione SS. 1. IH. c. 53. n. 8.) recensetur illa, «si revelatum dicatur, quod adhuc sit sub Ecclesiae iudicio. n

Ceterum sane non repugnat, ut Deus cuiuspiam revelet

verum sensum alicuius veritatis in obiectiva revelatione apostolica contentae et ab Ecclesia nondum definitae necsufficienter omnibus propositae. Unde etiam posset aliquando Deus per revelationem privatam l'actam Pontifici vel pluribus aut paucioribus Patribus Concilii manifestare verum sensum dogmatis; hio autem esset modus extraordinarius ad dogmatis explicationem, ubi infallibilitas definitionis ac propositionis pro fidelibus non ex tali privata revelatione, sed semper ex promissa ordinaria assistentia Spiritus Sancti repeteretur, quia haec assistentia non autem revelatio privata a Deo promissa est et universae Ecclesiae infallibiliter certa. De tali modo extraordinario explicandi dogmatis intelligi fortasse potest, quod habet s. Augustinus de Baptismo c. 10. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFE DCBA**

Si quaeritur, qua fide huiusmodi revelationes privatae sint credendae, responsio theologorum haec est. Distinguitur in primis inter fideni obiectivam seu materiale obiectum fidei, et inter fidem subiectivam seu habitum atque actum fidei. Ad fidem *dicinam* obiective spectatam pertinet, quidquid a Deo revelatum est; ad obiectivam fidem *catholicam*

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFE DCBA

(1) Fatetur eo loco Augustinus se ignorare, ntrum baptismus validas habendas esset, ubi ntm conferens tum recipiens infideles essent. nec nlia existeret societas nominis christianij « sed totani ludiere et mimico et ioculariter ageretur. » Unde si de hac quaestione in Concilio sententiam rogaretur, ait sibi implorandum videri alicuius revelationis oraculum, nisi forte res alis Episcopis iam esset explorata: a divinum indicium per alicuius revelationis oraculum concordari oratione et impensis supplicii devotione gemitibus implorandum esse censerem, ita sane ut post me dicturos sententias. ne quid iam exploratum et cognitum afferrent, humiliter expectarem. » Quamquam forte rectius nomen **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFE DCBA** nii hoc loco apud Augustinum sicut band raro apud alios Patres accipi potest in latiori significatione pro divina illustratione ad reperiendum verum sensum in monumentis et documentis revelationis apostolicae; enismodi illustrationes sane ad ordinem *divinae assistentiae* pro explicanda revelatione antiqua, non ad ordinem *novae revelationis* in sensu stricto et proprio pertinent. Haec latior et strictior significatio nominis *revelatio* et aliorum similium notanda est. no dictis quibusdam ss. Patrum, quod recentioribus nonnullis accidit, inducamur in confusionem charismatis *assistentiae* vel adiutorii *illustrationis* cum charismate *revelationis* proprie dictae.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKIHGFE DCBA

pertinet, quidquid a Deo revelatum est universae Ecclesiae credendum. Unde latius patet obiectum fidei, *quod a Deo revelatum est*. *Dei* fidei *catholicae*. Si iam etiam fidem *subiectivam* ex obiecto distinguere placet in fidem *dioinam* et fidem *catholicam*, appellatio fidei *dicinae* non designat habitum aut actum specie diversum; sed idem habitus et idem specie actus dicitur fides *divina*, quatenus refertur ad quodcumque obiectum a Deo revelatum propter auctoritatem Dei revelantis creditum; fides autem *catholica* dicitur quatenus refertur ad obiectum comprehensum in deposito revelationis catholicae. Unde revelatio privata a Deo facta potest et saltern ab eo, cui fit vel pro quo fit, debet credi fide *divina*, si evidenti adsint motiva credibilitatis; non tamen ea fides dicitur catholica. Haec est sententia communior et nobis quidem videtur vera, quamvis repugnent illi theologi, qui putant ad obiectum fidei divinae requiri, ut sit in Scriptum vel apostolica Traditione contentum, vel etiam ab Ecclesia propositum credendum; qui proinde censent, huiusmodi revelationes privatas numquam posse credi fide divina, sed tantummodo teneri actu consilii et prudentiae christianae (vide Salmanticenses Tract. de Fide disp. I. dub. 4. §. 1. 2.). Dixi posse et saltern ab eo, cui aut pro quo facta est revelatio, debere credi fide divina, *si visint evidentia motiva credibilitatis*. Ex hac necessaria conditine *evidentis credibilitatis* videtur orta illa diversitas opinionum inter theologos, quam commemoravi. Videntur nimirum aliqui negare umquam *posse* eoque magis *debere* credi revelationes privatas fide divina, eo quod in eis numquam adsint motiva credibilitatis ad talem fidem sufficienti. At *posse* Deum etiam privatas suas revelationes reddere *evidente!* *credibiles ut divinas*, band secus ac illas patriarchi et prophetis factas, profecto negari non potest. Si Deus id potest, non perspicio, qua ratine constet aeternum numquam ferisse aut facturum huiusmodi revelationes ita credibiles, saltern iis in quorum mente Deus revelando operatur, ut sanctis illis, qui (quod de s. Ignatio traditum est) se paratos offerebant etiam aile testimonium sanguinis pro veritate rerum privata revelatione sibi manifestatarum. Si

quando autem Deus re ipsa talibus motivis se manifestare!, ut revelatorem, profecto obligatio credendi propter infinitum auctoritatem Dei auctoritate non sufficit. *Dei* fidei *catholicae* vocari non posset. At vero ita propositas revelationes omnino raras esse constat ex biographiis sanctorum et ex tota historia; et forte numquam fit privata revelatio iis motivis externi credibilitatis, ut alii possint aut omnino teneantur credere fide proprie dieta divina.

Quod pertinet ad Ecclesiae iudiciuin, quo huiusmodi revelationes privatae aliquando approbantur, illud non eo spectat, ut revelationes proponantur fidelibus fide divina credendae; sed ut declarctur, «) i iis nihil esse quod fidei catholicae, bonis moribus et discipline christianae adversetur; *li*) sufficienti esse indicia veritatis, ut huiusmodi revelationes fide humana pie et prudenter ac sine superstitione credi et ad aedificationem a fidelibus legi possint. a Sermonem instituendo de earum approbatione, inquit Benedictus XIV. de Canoniz. SS. I. II. e. 32. n. 11, sciendum est, approbationem istam nihil esse aliud quam permissionem, ut edantur ad fidelium institutionem et utilitatem post maturum examen, » et quemadmodum loquitur Card. de Turcremata apud ipsum Benedictum I. HI. c. 53. n. 16. aut possint legi in Ecclesia Dei eo modo, quo multorum aliorum doctorum libri et sanctorum historic et legendae licentiantur legi fidelibus. » c) Post Ecclesiae huiusmodi approbationem, vel si etiam nuUo adhuc lato iudicio graves adsint genuinitatis ratines, certe fas non est tales revelationes contemner (cf. Bened. XIV. l. c. I. III. c. B3. n. 15; Vasquez in 3. P. T. II. disp. 117. c. 6. n. 77.).

Vide S. Th. 2. 2. q. 174. a. 6. ad 3; Canum I. XII. c. 3. conclus. 3; de Valentia T. III. q. 1. punto 1. §. 5; Suarez de Fide disp. III. sect. 10; de Lugo de Fide disp. I. sect. 11; Benedict. XIV. de Canoniz. SS. I. II. c. 32. n. 11. 12; I. IU- e. 53.

THESIS XXIII. ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

De modo quo doctrina fidei aliquo tempore
possit esse obscurius imposita, quae deinceps explicetur
oo declaratur. zyxwvutsrqponmlkji hgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

. Rite constituta primum distinctione, qua veritates revelatae in-
tor se different tunc ratione obiecti materialis tunc modo diverso prae-
dicationis apostolicae et Traditionis, affirmandum est, posse esse et esse
" in deposito obiectivae revelationis veritates, quae IV non semper et
ubique continentur explicite in catholico intellectu et in manifestis
praedicatione ecclesiastica; quae ideo 2o, aliquo tempore intra ipsos
» fines Ecclesiae citra crimen haeresis in controversiam vocarentur, ad-
eoque 3o posse quasdam veritates revolutas aliquo tempore esse ob-
senras, nunquam tamen posse obscurari ita, ut adversus eas preva-
leat oppositio et negans consensus. »

I. Ratio propter quam creditur et qua constituitur ob-
iectum formale fidei, in omnibus veritatibus revelatis una
est, auctoritas scilicet Dei loquentis seu locutio Dei suffi-
cienter proposita, non auctora ratio credendi repetitur ex
maiori veritatis creditae dignitate, insita necessitate et
connexionem enim ultimo fine; haec enim omnia pertinent ad
proprietas obiecti materialis seu rei quae creditur, non
ad motivum ac rationem propter quam creditur. Ideo distin-
ctio post Hunnium et Georgium Calixtum a Protestan-
tibus inventa inter articulos fundamentales et non funda-
mentales seu Sixtopii absurda est. In illa nempe distin-
ctione statuitur, consensum in articulis nonfundamentalibus
esse indifferentem et non necessarium, adeo ut liuiusmodi
articulos quomodocumque propositos salva fidei integritate
et communionem ecclesiasticam liceat non credere et etiam ne-
gare propter ipsam inhaerentem minorem dignitatem et ne-
cessitatem, dummodo consensus servetur in articulis fun-
damentalibus maioris dignitatis et necessitatis. Haec sine
dubio falsa sunt et haeretica commenta; at verissimum est,
inter obiecta fidei materialia esse discrimen, quatenus non
omnium aequalis esse necessitas, ut explicite ac in se ab
omnibus fidelibus cognoscantur, atque ita explicite credan-
tur. a Aliqua sunt credibilia, inquit s. Thomas, de quibus
est fides secundum se; aliqua vero sunt credibilia, de quibus

bus non est fides secundum se, sed solum in ordine ad
alia... Per se ad fidem pertinent illa, quae directe nos or-
dinant ad vitam aeternam, sicut sunt tres personae omni-
potent Dei, mysterium incarnationis Christi et alia hu-
iusmodi » 2. 2. q. 1. a. 6. ad 1. cf. a. 8. Haec itaque sunt
explicite et in se cognoscenda et credenda omnibus, quia
eorum cognitio vel ex sese absolute necessaria est ad or-
dinandum hominem ratione utentem in finem supernatu-
ralera (necessitas medii), vel certe ita constituunt funda-
mentum religionis christianae, ut cuiusvis Christiani sit
officium ea cognoscere (necessitas praecepti). Unde etiam
quovis tempore in publica fidelium Christianorum profes-
sione continerentur. Alia multa continentur in revelatione
quae pertinent ad praedictorum manifestationem, » ut
1. c. ait s. Thomas; ad veritatis revelatae cognitionem sci-
licet intensive et extensive perfectiorem et ampliorem et
ad eiusdem fidei defensionem, quae amplior cognitio nec
per se et absolute nec ratione alieuius praecepti omnibus
Christianis est necessaria nec moraliter possibilis. Unde
neque necesse est, ut omnia revelata omnibus explicite
proponantur credenda; sed sicut quoad aliqua implicita
fides (1), ita implicita sufficit propositio et praedictio.

(1) Implicite credi dicitur Veritas, quae in se ipsa non concipitur
nec cognoscitur ut revelata; continetur tamen in alia veritate, quam
quis in se ipsa explicite cognitam habet et credit. Illud alterum vero,
in quo aliquid implicite credi dicitur, esse potest a) veritas
fidei seu auctoritas Dei revelante (ita generale et in confuso actum
dei cunctant fideles; credo, quidquid Deus infinita Veritas revelavit);
1) potest esse Ecclesia proponens revelationem; credo, quidquid credit et
docet Ecclesia; e) potest esse aliquod obiectum materiale fidei explicite
crediti, in quo alterum licet in se non cognitum includitur. Haec enim
obiecti materialis comprehensio in altero obiecto materiali contingit a)
ita, ut sine alia revelatione unum ex altero posset deduci; sic credens
definitum credit implicite omnes definitionis partes et omnia essentia-
lia tali definitio; credens propositionem universalem credit implicite
omnes particulares sub ea comprehensas; credens propositionem comple-
xam credit singulas eius partes, i) Potest enim in altero contineri ita,
ut sine alia revelatione cum comprehensionem humana ratio intelligere
a) vel quia comprehensio ipsa licet in se necessaria, est tamen
supra rationem humanam, vel quia in se necessaria non est, sed pen-

IU. 1. 2. 10; Heb. V. 11, VI. 1; 1. Thess. in. 10.6) Eadem demonstratur ex differentia semper agnita in Ecclesia inter simplicem fidem omnibus necessariam et inter yvuciv et sapientiam ebristianain , quae non solum intensive expres- ses et clarius cognoscit easdem veritates, quae a simplici- bus fidelibus cognoscuntur confusius; sed etiam extensive plures veritates complectitur cognitione exp663788490 23Tc 29.45p 0 1.80T67559 Tc 1.500.134c 1.79391 Td 1.400.4031 Tc 1.68.21 (simpliciter) Tc 1.66243 Tc 1.65243 Tc 2.3199 Tc 2.3512 Tc 8.365

dum est. Cum dogmata divina quo sunt profundiora, eo sint fecundiora, habeantque relationes prope infinitas ad omnium temporum exigentias, atque oppositioes ad errores diversissimos, quos humana infirmitas vel perversitas excogitare potest; patet, nec factum esse nec moraliter fieri potuisse, ut dogmata singula secundum omnes illos respectus ab Apostolis explicitè proponerentur et enuntiarentur. Eo autem minus id erat necessarium. quod una cum dogmate etiam charisma veritatis ad dogma singulari aetatum necessitati applicandum et explicandum in successores Apostolorum ex Christi promissione et institutis propagabatur. Hinc nonnulli, qui dogmata singula, quae in scriptura aliqua *universalia*, in quibus continerentur implicitè singularia progressu temporis Ortis dubiis explicanda per magisterium Ecclesiae; sic sufficiebat doctrina de necessitate gratiae ad orae opus bonum in via salutis, ut adversus Semipelagianos postea definiretur eadem necessitas ad initium fidei. Poterant contineri *complexa*, ex quibus explicanda essent elementa constitutiva: Christus est Deus et homo, unde orta necessitate definiri poterant multa de utraque natura; suprema est potestas Petri in visibilibus fundamenti Ecclesiae et centri unitatis, unde explicanda multa iura et officia in particulari. b) Poterant contineri aliqua primum a fidelibus *obscurius* et solum *confuse* intellecta; quae progressu temporis applicanda essent ad particularia et distinctius intelligenda, cuiusmodi sunt multa praenuntiata de futuris e. g. de gloriificatione Ecclesiae adhuc militanti in terra et de aliis pluribus, quae in Apocalypsi contenta forte distincte non intelligentur ante

III. Ex diis evidens est, *posse esse* veritates obiective i deposito fidei comprehensas, quae tamen non semper essent in-manifesta praedicatione ecclesiastica sufficienter propositae ad obligationem explicitae fidei catholicae. Reverendissimi **DOMINUS IHS FIDES** Conciliorum vel Pontificum definitionibus, quae declarabant tamquam veritates fidei eas doctrinas, de quibus ante definitionem doctores catholici absque dispendio fidei et communis diversas sequebantur sententias, in hoc insuper consentientes, quod eas doctrinas ad depositum fidei sufficienter manifestati et necessario credendum nondum pertinere fateretur. Colligitur idem etiam inde, quod adhuc nunc plures sunt quaestiones theologiae minime definitae et a Romanis Pontificibus ac Conciliis scientibus et volentibus relictae insolutae, quae tamen versantur circa sensum aliquot capitimi doctrinae revelatae ita, ut ex eiusdem revelatae doctrinae analysi solvi atque adeo ab infallibili magisterio definiri posse videatur.

Hinc sunt et ad Patres distinctiones iter « substantiam
fidei » (NOTATIONES VII: SICT: I=()) quae una est apud omnes, et inter
quosdam prophetas vultus intelligentiae » Iren. c. 10. n.2.3;
inter ea a quae manifestissime in Ecclesiis praedicantur ,
quae definita sunt i ecclesiastica praedicatione, de quibus
totius Ecclesiae una est sententia, et inter alia quae sunt
adhuc inquirenda de sacra Scriptura et sagaci perquisitione
investiganda, quae non manifeste discernuntur, quae non

satis manifesta praedicatione distinguuntur, quae non sunt evidenti» in ecclesiastica praedicatione » Origen. de Princip. in praefatione. Distingnitur in Christianorum doctrina inter e regulam fidei quae apud nos nullas habet quaestiones, et inter illud quod salva fidei regula potest in quaestionem venire » Tertull. Praescrip. c. 13. Aliud est «quod ad ipsa fidei pertinet fundamenta, et alia sunt in quibus inter se aliquando etiam doctissimi et optimi regulae catholiae defensores salva fidei compage non consonant, et alius alio de una re melius aliquid dicit et verius » August. contr. Iulian. I. c. 6. n. 22. Distingnitur «error ferendus in quaestionibus non diligenter digestis, nondum plena Ecclesiae auctoritate firmatis, et error non ferendus, qui ipsam Ecclesiae firmamentum quaterere molitur » Id. serm. 294. n. 4. (T. V. p. 832.) cf. de Baptism. I. c. 7. n. 9; VII. c. 53. n. 102. Distinguitur denique «oportuincula aliqua fidei nostrae minus lucide clara, et illud quod Dominus neminem in Ecclesia sua voluit ignorare » s. Leo ep. 30. c. 2. ad Pulcheriam Augustam (ed. Ballerini); ep. 31. c. 4. cf. ep. 60.

Si contineri possunt et continentur in obiectiva revelatione (Scriptura et Traditione) doctrinae capita, quae non semper et ubique praedicatione ecclesiastica sufficienter sunt proposita tamquam revelata; sive quod idem est, si continentur veritates in *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba* et ubique sunt sufficienter applicatae per *fidei regulam proximam*; eo ipso constat esse posse et esse doctrinas in obiectiva revelatione, quae a doctoribus catholicis citra dispendium fidei et communionis aliquando poterant in controversiam vocari vel etiam negari. Fidei enim unitas servatili-integra, quamdiu a fidei regula proxima nullus est dissensus. Exemplum inter alia plurima est in errore rebaptizantium. a Et o rerum mira conversi ! auctores eiusdem opinionis catholici, consecratores vero haeretici iudicantur; absolvuntur magistri, condemnantur discipuli; conscriptores librorum filii regni erunt, adsertores vero gebenna suscipiet » Vincent. Lirin. n. 11. Cf. August. de Baptism. I. II. n. 6. et alibi.

IV. Ad clariorem intelligentiam huius rei, quomodo fieri

possit, ut de quibusdam veritatibus in revelatione comprehensis aliquo tempore in ipsa Ecclesia non satis constet, considerandum est triplex veluti stadium explanationi quorundam dogmatum, prout iam a Patribus, nominatim a s. Augustino lucidissime distinctum est. *Primum stadium* est, quando nulla adhuc urgente controversia nec quaestione ad rem diligenter digesta caput aliquod doctrinae tenetur vel implicite in professione propositionis universalioris (e. g. ut ante definitionem babeatur doctrina, quousque omnimoda sanetitas litri Dei, quousque necessitas) supernaturalis adiutorii grafie protendatur cf. Aug. de Praedest. SS. n. 2. 7. 27.); vel tenetur usu et praxi magis quam theoretica et distincta propositione ac instanti praedicatione (cf. Aug. de dono Perseverantiae, n. 63.65.) (1), cuius modi exemplum habes in doctrina de baptismo ab haereticis collato usque ad tempora Agrippinienense saeculo III, de canone Scripturarum sacrarum veteris Testamenti usque ad saeculum III. labens vel IV. inens. *Alterius stadium* est, quando huiusmodi caput doctrinae incipit vocari in controversiam, et ideo examinari et inquiri diligentius. Orta et durante controversia sine dubio fluctuatio aliqua inducitur, et apud aliquos maior obscuritas quam fuerat ante controversiam, donec paulatim inquisitione ipsa sub assistentia et directione Patrum et Conciliorum ad aliquid deducatur. a Quomodo enim potuit ista res, ait Augustinus de commemorata controversia tempore Cypriani, *tanlis altercationum nebulis incolata* ad plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perducere, nisi primo diutius per orbis terrarum regiones multis hinc atque bine disputationibus et collationibus Episcoporum pertractata constaret? » de Baptism. II. n. 5. Sequitur itaque *tertium stadium*, quando magisterii autentici solemnii iudicio vel aliter consensu invalescente de dogmatis revelatione iam certo constat, il-

(1) De gratia necessaria etiam ad initium fidei et ad perseverandum ita ibi n. 63. loquitur Augustinus. • De hac re quam nunc adversus novos haereticos non commemorare tantum, sed plane ineri et defendere corapiellimur. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba* *XXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA* quando in sermonibus exserendam nullo urgente adversario non putavit is eie.

ludque qnaestione eliquatà trauisit in explicitum intellectum catholicum et in manifestara praedicationem ecclesiasticain. Hae autem manifesta eonsensione et explicita disertaque praedicatione [»]sita, iam intra fines Ecclesiae nee dissensio nec obscuratio dogmatis locum habere potest. Unde in Bulla *Audorem fidei* dannata est haeretica propositi© Pistoriensium n. 1. quaaffirmabant: a postremis hisce saeculis sparsam esse generalem obscurationem super veritates gravioris momenti spectantes ad religionem, et quae sunt basis fidei et moralis doctrinae Iesu Christi. »

Omnes tres illas conditiones et formas quaestionnm de quihus agimus, memorat et clare designai s. Angustinus de Baptism. II. 12-14. a Nolite ergo nobis auctoritatem obii-cere Cypriani ad baptismi repetitionem... *Nondum enim erat diligenter ilia baptismi quaestio pertractata, sed la-men saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia in ipsis quoque schismaticis et haeroticis corrigere quod pravnm est, non iterare quod datum est. Quam consuetudinem credo ex apostolica Traditine venientem, sicut multa quae noil inveniuntur in litteris eorum. n Habes primum stadium, ubi nulla ortà controversia Traditio est in consuetudine et praxi magis quam in diserta et instanti praedicatione. Sequitur descriptio secundi stadii apnd Augnstinum. a Hanc ergo saluberrimam consnetndinera per Agrippinnm praecessorem snum dicit s. Cyprianus quasi coepisse corrigi... Irruente itaque tarn magna quaestione, cum... difficile ratio redderetur, et praecederet auctorit&s Agrippini et nomini-lorum, qui ei consenserant, hominum in hacqnaestione defi-cientium... irruerunt in oculos animae verisimiles rationes et intercluscrunt iter percestigandae ceritatis... Cum fati-gatura (Cyprianuin) praecedentis Concilii, quod per Agrip-pinum factum est, excepiisset auctoritas, maluit praedeces-sorum suorum (in sede Carthaginensi inde ah Agrippino) tamquara inventum defendere quam inquirendo amplius la-borare. y Vides in secundo hoc statu quaestionis motas con-troversias et inductam aliquam obscuritatem. Sed audiatu-r rei exitus. a Postea tanien, dura inter inultos ex utraque parte tractatur et quaeritur, non solum inventa est (ceritas)*

sed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem roburque per-ducta (1), post Cypriani quidem passionem (anno 258.), sed antequam nos nati esseraus » (anno 353.). Est hie ultimus status quaestionis eliquatae iara et pienissimi consensus in matici erant et haeretici. Eadem fere triplicis stadii de-scriptio est apud Augnstinum ibid. 1.1, n. 9; 1.II. u. 5.6.20; 1. IV. n. 12.

Ex stadio secundo inquisitionis et fluctuationis si tras-itur ad stadium tertium pieni consensus, hunc ipsum con-sensum in doctrinam taraquara revelatam esse criterium certum ac infallibile Traditionis divinae, adeoque numquam posse praevalere consensum negantem contra id, quod ob-jective continetur in revelatione, demonstratuui est in su-perioribus th. Vili. n. I; Coroll. 1. et 2. ad th. 1S.

Scholion. Cavendura est, ne quod diximus de veritatibus qnibusdara iraplicitis in praedicatione apostolica et de ne-cessaria ulteriori declaratione per inagistrium ecclesiasti-cura adversus varias successi! temporis exsurgentium erro-rura formas, praepostere transferatur ad ipsam Apostolorura intelligentiara, atque intelligentia fidei minus perfecta in ipsis Apostolis quam in Patribus et in posterioribus do-ctoribus fuisse putetur, quod titlnther secundum suam fal-sala notionem Traditionis asserere ausus est. Longe aliud est, quod Apostoli dogmata non proposuerint sub omnibus formis, quibus enuntiari possunt directe oppo3lta multipli-cibus erroribus, et quod ideo definitiones dogmatum eorundem aliis terminis et raodis loquendi et novis explicationi-hus accommodis ad teraporum exigentias, adhibitibus etiam analogis ideis rationalibus, sequioribus aetatibus necessa-riae fuerunt (2); et aliud est, quod Apostoli ipsi fidei dog-

1) *De Baptismo*, et (ut do Baptism. I. 7. loqnitor) plenarium lotius orbit saepe ab Angustino commendatnm intelligi debeat Arelatense I. anni 314. an Nicaennm anni 325. Vide Natalem Alexandrnm in saec. III. dissert. 24.

(2) Hoc sensu declarant e. g. Athanasins definitionem titieancm, Fi-linm esse ex tubilanda Patrie et conubstantialcm Patri (de decret. Nicaen. n. 19. 23.), Xazianzenus explicationes doctrinae de Spiritu San-

mata secundum totani intimam rationem scientia infusa, (de hac enim, non de scientia humanis studiis acquisita sermo est) minus distincte cognoverint quam doctores subsequentes. Hoc alterum theologi catholici communiter reprobant etiam ut temerarium, ait Suarez (de Fide disp. II. sect. 6. II. IO.), vel aliqui dicunt etiam erroneum, ut Valentia (T. III. disp. I. q. I. puncto 6.). Xibilominus quoad explicitam Apostolorum intelligentiam sapienter distinguunt Suarez l. c. n. 18; de Lugo (de Fide disp. III. sect. 5. n. 71.72.) inter ipsum proprium sensum dogmatis, quem Apostoli fide infusa explicite et sicut primis promulgatoribus religionis christianae conveniens erat, perfecte cognoscebant, et. inter contingenzam particulariam, ad quae illud ipsum quod in doctrina revelata propositum est, suo tempore esset applicandum. Haec particularia e. g. singulos comprehensivos in serie successorum Petri, ad quos verba pertinent a super liane petram aedificabo Ecclesiam meam, » et alia multa buiusmodi Deus in sua revelatione utique distincte comprehendebat; Apostoli autem ea nonnisi confuse et in generali intellexisse dicendi sunt, nisi eis omnia futura revelata fuisset absque ulla ratione fingamus.

cto, ubi dicuntur « non formidandi calumniatores nominum, quae scripta nun essent, ex Scriptura tamen intelligi possent » (or. 31. al. 27. n. 24. T. I. p. 571.), Augustinus appellationes trium *enentiae* in Deo (de Trin. VII. n. 9.) etc.

THESIS XXIV. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSR*

De cero sensu canonis Vincentiani.

. Canon s. Vincenti! Lirinensis (Com monit. n. 3. 4.38. 41.), quo eba-
» racteros doctrinae catholicae assignantur *universa, antiqua, et*
• *congenita fidei, si r. per se spectetur, verissima! est sensu affirman-*
• *> le, quod doctrina bisce characteribus insignis est eerte dogma (idei*
• *catholicae; non tamen verns est sensu excludente ita, nt ad depositum*
• *«dei nihil pertinere possit, quod non utique e, ab omnibu. temper*
• *» explicite ereditum sit. Si autem 2-. sensus regnino in contextu ipsius*
• *Lommomtori, quaeratur, nihil aliud exhibetur quam duplex nota, utra-*
• *vis sufficiens ad dignoscendam antiquitatem abolutam sen opotoli.*
• *«tatem doctrina», consensus videlicet praesens Ecclesiae et consensus*
• *antiquitatis relativae existens ante exortam controversiam. »*

.¹ Canonem de quo agimus, Lirinensis enuntiat bis verbis. « In ipsa item catholica Ecclesia magno opere curandum est, ut id teneamus, *yxoubique*, quodsemper, quod *ab omnibus* ereditum est. Hoc est etenim vere proprieque catholicum... Sed hoc ita demum fiet, si sequamur *universitatem, antiquitatem, consensionem* » n. 3. Agitur itaque de capitulis, quae non quomodocumque ab Ecclesia traduntur, observantur, sed quae fide sunt *eredita* (1). Creditum esse potest aliquid dupliciter, *explicite* scilicet vel *implicite* tantum (cf. th. XXIII. „, I.). Quidquid continetur in deposito *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA*, *et ubi dicitur, si quis dixerit, ab omnibus catholicis ereditum est saltem implicite, nec quidquam latest in deposito contineri, quin ita sit creditum- desine-* rei enim iam esse cathoHcus, qui promptum non gereret animum ad credenda omnia, quae sibi tamquam divinitus revelata fuerint sufficienter proposita, seu cuius *habitus Jidei* non extenderetur ad assensum praestandum omnibus in revelatione comprehends. At hoc sensu *semper et ubique creditum esse* non potest dari velut criterium et regula theo-

(1) Extenditur quidem non modo ad divinas sed etiam ad mere apostolus Traditiones regala ab Augustino de Bapt. I. IV. c 24 et alibi proposita: . quod universa *tenet* Ecclesia, nec Concille institutum sed semper *retenlum ci*, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissimo creditur; . sed latins patet semper *retentum e,e* apud Augustinum, quam semper *iredturn e,e* apud Lirinensem. Cf. supra p. 15.

l₀(ica ad discernenda ea, quae in revelatine continente; obiecta enira <dei implicite dumtasat eredita non cogno- senntur in se ipsis tamquam revelata. Sed immo qnaerere, utrum aliqnid sit ubique, semper, ab omnibus sa tem implicite creditum, est idem ae quaerere utrum al.qu.d in obiectiva revelatione et Tradition® contineatur, quae res est innuirenda per aliad, non autem nota ad alind inve- niendum. Quamvis ergo verum sit tam sensu affirmants quam escludente, id omne pertineread depositum fidei, quod *ubique, semper et ab omnibus* saltern implicite creditum est, et nihil ad depositum pertinere, quod ita creditum non sit; non potest tamen haec esse significati regulae Vin- centianae.

Intelligi itaque criterium propositum non potest nisi de fide explicita. Iam vero constat es thesibus superioribus, consensum universale™ in aliquod dogma ut doctrinam fide., quovis tempore is existat, esse criterium certum doctnae divinitus traditae (th. V. n. IIi; th. Vili. n. I. II; Coroll. I. ad th. IX; th. XI. n. II.). Ergo sine dubio talis consensus *an- tiquitatis*, et splendidissime consensus universalis omnium aetatum demonstrat Traditione.n divinam (th. XIV. XV.). Quod ergo *ubique, semper, ab omnibus creditum est*, non potest non esse revelatura et divinitus traditura.

At vero ex superioribus pariter constat, posse ahqua doctrinae capita contineri in deposito obiectivae revelatio- nis, quae non semper erant in manifesta et explicita pre- dicatine ecclesiastica, et quae proinde qnaindiu sufficienter proposita non erant, intra ipsos fines Ecclesie in contro- versiam vocari poterant citra iacturam fidei et communo- nis (coroll. 2. ad th. IX. et th. XXIII.). Ergo potest ali- quod doctrinae caput contineri in obiectiva revelatione, et potest etiara successu tempori, facta sufficiente explicatone et propostone, pertinere ad veritates fide cattolica neces- sario credendas, quod licet semper contentum in deposito revelationis, non tamen *semper, ubique, et ab omnibus* es- plicitate erat creditum aut necessario credendum. Quarav.s ergo characteres in canone enumerati si adsint, evidentcr demonstrent, doctrinam cui corapetunt, esse dogma fidei ca-

tholicae; non tamen si desint, eo ipso iam constat, doctri- nam non contineri in deposito fidei, aut doctrinam hoc ipso quod aliquo tempore ob defectum sufficientis propositionis non erat esplicitae credenda, nullo tempore esse credendam. Canon ergo verus est sensu *affirmante*, non tamen potest adraititi sensu *negante* et *excludente*.

II. Si canon spectetur in contextu et una cum explica- tione, qua declaratur a Vincentio, apparet sensnm eius esse sequentem. a) *Antiquitas absoluta* seu *apostoicitas* doctri- nae, quae est *consensus praesens Ecclesiae*, et *consensus antiquitatis* (1), relativae scilicet, i. e. consensus qui demonstretur exstittisse ante esortam controversiam. Es utravis harum duarum notarum cognos- citur et infertur *antiquitas absoluta*. Quando enim sive per solemne iudicium magisterii anthentici (Concilii oecu- menici vel Pontificis) sive per unaniraera praedicationera ecclesiasticam consensio praesens *unicersitatis* est clara et manifesta, haec sola per se sufficit; si vero orta iam contro- versy consensus hie esset minus perspectus, vel ab ad- versariis confutandis non agnosceretur, turn ait Vincentius appcllandum esse ad *consensionem antiquitatis* raanifestara vel solemnibus iudiciis vel conspirantibus sententiis Pa- trnm. Postremo si in disputatione polemica hacretici eo pro- grederentur, ut neque earn antecedentium Patrum auctori- tatem venerarentur, non aliud remanere fatetur commune nobis et illis principium quam anctoritatem Scripturae. Ve- ritas huius nostrae interpretationis elucet ex contestibus omnibus ipsius Commonitorii Vincentiani.

1°. Iubet tenere id, u quod ubique, semper, ab omnibus

(1) Quod n. 3. 4. 38. a Vincentio videtur dici tribus membris: uti-
persiles, antiquius, consensio, revera non tria sed duo tantum mem-
bra continet realiter dUtincta, nt apparet ex ipsius anctoris explica-
tions, et n. 41, (h. e. in recapitulatione , quae sola nobis sn'perest ex
geendo Commonitorio) ipscmet illa tria contrahit in duo membra; - di-
ximus, inquit, *unicersitatis* et *antiquitatis consensionem* spectari
oportere. »

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfed
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba

creditum est, » nihil discernens utrum ita creditum fuerit explicite an iraplicite (n.3.)- Turn vero proponit notas, ex quibus perveniamus in cognitionem, utrum aliquid ita ubique, semper, ab omnibus sit creditum, quae notae sunt *universitas, antiquitas, consensio*. « Sed hoc (ut teneamus id, quod ubique, semper, ab omnibus creditum est) ita demum fiet, inquit, si sequamur *universitatem, antiquitatem, consensionem*. » Ergo *ubique, semper, et ab omnibus creditum esse* est res cognoscenda per aliud, non vero nota et criterium cognitionis; notae autem sunt *unicersitas, antiquitas, consensio*.

2°. Iam vero Vincentius quid intelligat nomine *unicersitatis*, ita continuo declarat: usequemur autem *unicersitatem* hoc modo, si unam fidem veram esse fateamur, *quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia*. » Est itaque *unicersitas* consensio totius Ecclesiae et quidem, quatenus distinguitur a nota *antiquitatis*, consensio Ecclesiae *hac praesenti aetate*, qua oritur quaestio. Id manifestum est ex n. 4, ubi *unioersitatem* tamquam consensionem praesentem, quae ab aliquibus turbari potest inventis novis erroribus, confert cum *antiquitate* tamquam consensione aetatis praecedentis, « quae prorsus iam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. » Praeterea ibidem n. 4. ait, sequendam esse *universitatis consensionem*, ut ne ab *unitatis integritate* in partem schismatis abrurapamur, » quod deinde n. 5. exemplo illustrat catholicorum in Africa, qui u detestato schismate (IJonati) *unicersis mundi Ecclesiis* (utique in praesenti consentientibus) *adsociati sunt*. »

3°. *Antiquitatem* quatenus *nota* est, intelligi a Vincentio *relativam*, ut ex ea inferatur *antiquitas absoluta* seu *apostolicitas*, constat ex toto modo disputandi. Antiquitatem enim semper constituit in praecedentium Patrum vel Conciliorum sententia, quae fuerat ante ortum haereseos confundendae vel controversiae decidendae. a Item in ipsa vetustate, inquit n. 38, unius sive paucissimorum temeritati primum omnium generalia, si qua sunt, universalis Concilii decreta praeponant; tunc deinde, si id minus est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias

magistrorum. (Id. Et n. 29. antiquis haeresibus, ut in epem Concilia facta iam ante has haereses exortas, aut si haec etiam ab eis haereticis contemnuntur, turn demum polemice contra eos remanere ut communem fontem Scripturas.

4°- Denique utramvis notam vel scilicet *consensionem*

(1) Ne quis forte ex hoc et aliis hisce similibus locis Lirinensem accuset erroris contra infallibilem auctoritatem delinquentem Romani Pontificis, haec animadvertenda sunt. 1°. Lirinensi proposition est non solora pro catholicis, sed etiam polemice contra novitates haereticorum exhibere notas apostolicitatis doctrinae a nomine recensandas. 2\ Proponit has notas contra - haereses novitatis recentisque tantommodo, quam primum scilicet exoriantur » n. 39. Hinc supponendo, nullam adhuc contra eas asper exortas, sed eas, quae sunt, etiam in praesenti, ad definitionem Pontificis appellare. 30. Notae quas affigendo adfert, sunt omnino verissimae; sed non propterea negat et excludit notas alias pro diversitate rerum et adiunctorum. 4°. In iis ipsis notis quas proponit, authenticum indicium Apostolicae Sedis saltern implicite includitur. Quando enim hoinsmodi indicium exstat, illud *universitatem aut antiquitatem* consensionis authentico declarat, vel *universitatem* certissime efficit. Adeoque si antiquitas edita exstat definitio Pontificia (de *antiquitate* enim in hoc numero 38. immediate agit), semper etiam potest provocari ad « multorum atque magnorum consentientes sibi sententias magistrorum. » 50. Lirinensi non secus ac pridem Irenaeo satis esse provocare ad auctoritatem Sedis Apostolicae, ut innotescat apostolicitas doctrinae, ipsemet non obscure indicat n. 9. . Mos iste semper in Ecclesia vixit, ut quo quisque foret religiosior, eo promptius novellis adinventionibus contraireret. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed ne longum fiat, unum aliquid, et hoc ab Apostolica potissimum Sede summus, ut omnes luce clarius videant, beatorum Apostolorum beata successio (Romanos Pontifices dicit) quanta vi semper, quanto studio, quanta contentione defenderit susceptae semel religionis integritatem. Narrata deinde innovatione rebaptizantium inde ab Agrippino Carthaginiensi, in haec verba prosequitur. - Cum ergo undique ad novitatem rei conciti reclamarent, atque omnes quoquoaversos sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur; tunc beatae memoriae Papa Stophanus Apostolicae Sedis antistes cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen prae ceteris restituit, dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritale superabat. Denique in epistola quae tooc ad African missa est, his verbis sanxit. nihil novum, nisi quod traditum est. Qui ergo tunc universi negotii exitus? Quis utique, nisi usitatus et solitatus ritentia est scilicet antiquitas, explosa novitas. »

Ecclesiae participantia ad universales iudici communione prae-
ciderit? n. Quicquid tunc, respondet, nisi ut pestifero cor-
ruptoque membro *sanitatem universi corporis* anteponat? Si
vero de praesenti consensu ob ortas perturbationes esset
dubitatio, alteram restat: tunc item providebit, inquit,
ut antiqui tati inhaereat. »

Non potest igitur dubitari, quin is sit genuinus sensus
s. Vincentii, quem in thesi enuntiavimus. Doctrina autem
cui desit utraque nota, debet censeri catholicae fidei saltem
nondum satis proposita; doctrina repugnans alterutri con-
sensioni debet censeri uovitas profana.

THF.SIS XXV.

De muliere coniuncto custodem atque doctorem fidei
et da modo explicationis depositi.

• Ex dictis inferre propriisque argumentis confirmari, infallibi-
litatem fidei custodes esse etiam infallibiles. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJHGFEDCBA*
» citiva revelatione Scripturae et Traditionis implicita explicite, am-
» bigua definiant, minus diserta instantiori practicoe proponant,
» erroribus impugnata defendant: qua in functione licet elemento hu-
» mano inquisitionis et scientiae suus sit locus, infallibilitas tamen ex-
» plicationis et definitionis a promissa assistentia et directione Spiritus
» veritatis repectenda est. Falsum est igitur, quod recens quaedam schola
» asseruit, in explicatione dogmatum hoc unum esse munus Ecclesiae
» docentis sub assistentia Spiritus Sancti, ut identidem ferat iudicium,
» quatenam inter plures diversas intelligendi dogmatis rationes pro quo-
» libet scientiae studio ceteris potior habenda sit. »

I. Ut in superioribus declaratum est, conceptus Tradi-
tionis divinae non eo absolvitur, quod summa aliqua for-

aliquo tempore sunt adhuc obscurius et minus discrete prout
 NIKKIHGIEDCBA
 quibusdam et iniquis, ut hinc fines Ecclesiae possunt oriri
 controversiae, et possunt eadem ab aliquibus in dubium
 vocari (c. SSIII.). Praeterea etiam dogmata quae iam clare
 proposita sunt, possunt ab errantibus vel ab haereticis prae-
 posterè intelligi et perverti ad sensum alienum sub mul-
 tipli «forma erroris. Atqui ortis huiusmodi controversi-
 et imminetibus erroribus vera intelligentia doctrinae et
 integritas depositi infallibiliter conservari, et pro fine quem
 Deus revelationi praestituit, rite proponi nequit, nisi custo-
 des fidei simul sint infallibiles *fidei doctores*. In hoc ipso
 enim posita est vera ratio et functio doctoratus authentic-
 , de quo agimus, ut quae erant in deposito implicita, exlin-
 beant iam explicita; ut quae erant ambigua et minus de-
 certa necdum satis proposita, secundum verum sensum de-
 finiant, et expressius proponant; ut quae in alienum seu
 sum sub diversis errorum formis detorquebantur, definitis veris
 conceptibus et statutis verborum formulis adversus errores
 student. Non possunt ergo intelligi divinitus instituti cu-
 stodes infallibiles depositi, quin eo ipso iidem intelligentur
 xjhgiedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJH
 positi exercere et perficere ipsi functionibus doctoratus
 arbitrio, adeo ut pueris hoc duplex custodem et doctorem
 UTSRQPONMLKJHGIEDCBA
 nudi distingui quidem, non tamen subiecto et functione
 separari queat. Cf. th. SSII.

(1) Km ʔofoŋ i8. »! too; p:v i a mi « »!, 8'' *p » f l " i > t m « &
iuarr: ʔ'' » n T S⁵ⁱ 'Saacaiou.

est, ut non alios pastores, alios doctores intelligamus ; sed ideo cura praedixisset, *quosdam autem pastores, quosdam vero doctores*, cum superiora ipso locutionis genere distingueret dicendo, *quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, quosdam vero Evangelista*; sed hoc tam tantum aliquid duobus nominibus araplexus est, *quosdam autem pastores et doctores* » Aug. l. c. Eadem ratione concludit s. Hieronymus. « Nec vero putandum, quod sicut in superioribus tribus alios dixit esse Apostolos, alios Prophetas, ahos Evangelistas ; ita et in pastoribus et magistris officia diversa posuerit. Xon enim ait, *alios autem pastores et alios magistros*, sed *alios pastores et doctores*, ut qui pastor est, esse debeat et magister » Hieron.l.c. Ex ipsa ergo Christi institutione in munere pastorum includitur munus doctorum; unde idem Apostolus l. Cor. XII. 28. in enumeratione parallela utrumque uno nomine *doctorum* comprehendisse videtur. « Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio doctores. » Si quis tamen contenderei, hoc altero loco enumerationem esse tantummodo charismatum *extraordinariorum*, parallelisms non esset adaequatus, sed nomen *doctorum* utroque loco positura solum generica non vero specifica significatina conveniri.

Sed quidquid censeas de posteriore hoc testimonio, inseparabili coninoti pastoratus a Christo instituti et doctoratus autentici tura ex ipso munere pastorum tura ex verbis citati Eph. IV. manifesta est, tum ab ipso Apostolo alns locis eadem unitas custodiae depositi et doctoratus sensu, quo nunc loquimur, satis declaratur. Contra « errantes et in errorem mittentes » in primis commendai Timotheo *custodiam depositi*. « Tu vero permane in his, quae didicisti et eredita sunt tibi, sciens a quo didiceris » 2. Tim. III. 14. Ad hoc ipsum vero munus custodiae depositi continenti contextu subiungit officium doctoratus, commendans eidem Scripturara tamquam instrumentum doctrinae, quo nempe in ipsa custodia eorum, quae didicerat et

docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus » ibid. v. 15-17. Functions ergo doctoris coiucidunt cum custodia eorum , quae tradita sunt et concitata. Eodem sensu iubet eundem Timotheum « recte tractare verbum veritatis » ib. II. 15; iubet attendere « lectioni et doctrinae, » ut se ipsum saluum faciat et eos qui ipsnm audiunt, ad quod munus ei data est grafia per impositionem manuum presbyterii l. Tim. IV. 13-16. Sicut his locis *in recto* commendatur doctoratus , per quem custoditur verbum traditura veritatis ; ita alibi directe iniungitur custodia depositi , in qua includitur doctoratus per formam sanorum verborum. « O Timothee depositum custodi, devitans profanas vocum novitates (1) et oppositiones falsi nomini scientiae » l.Tim. VI. 20. « Formam habe sanorum verborum (2)... bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum , qui habitat in nobis » 2. Tim. I. 13. 14.

II. Ex hac unitate muneris custodiendae fidei et doctoratus secundum functiones declaratas, seu ex eo ipso, quod munus custodum fidei a Christo institutum est ita, ut exerceatur per functiones doctoratus nec possit sine his integrum consistere, evidens est, idem princeipium quod confert infallibilitatem in custodia depositi, conferre eandem infallibilitatem in functionibus doctoratus. Quae ergo demonstrant promissam tutelam Christi ac directionem et assistentiara Spiritus veritatis, ut successi apostolica depositum fidei usque ad con3ummationem saeculi integrum semper infallibiliter eustodiat (th. V-XI.), eadem omnia etiam demonstrant hanc tutelam Christi et assistentiam ac directionem Spiritus veritatis esse causam efficientem, per quam custodes depositi sub iisdem conditionibus, sub quibus in

(1) Nunc in edd. graecis est *evojoma*;-, sed *mivofivaiav* sicut Vulgata habent verss. Itala, Armena, plures Patres graeci et latini, nonnulli codd. graeci.

(2) *τὴν ἐκείνην* ; *τὴν ἐκείνην* Xoy-u, formam expressam habe sanarum doctrinarum ab Apostoli« traditarum non solum ad credendum sed etiam ad docendum.

fallibiles sunt in custodienda fide, reddantur infallibiles inzynuutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
et hoc ipso sincere *defendendis* veritatibus revelatis.

1°. Verba itaque Christi : « docete oranes gentes... et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi, » « ego rogabo Patrem et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis ; » « Paraclitus autem Spiritus Sanctus ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia, quaecumque diserò vobis » (th. V.) non possunt portiere ad sccessores Apostolorum ut perpetuos depositi custodes, quin ad eos pertineant ut fidei revelatae doctores secundum functiones, quas commemoravimus, quia bis ipsis custodia depositi exercetur. Hinc Patres quos citavimus th. Vili. n. 1, dum de assistentia et operatine Spiritus Sancti loquuntur ad infallibilem custodiam depositi per magisterium autentium, plcrumque has functiones doctoratus prae oculis habent. Kationem cur sit haereticum repugnare Ecclesiae consensu communi Scripturarum sensum declaranti, adeoque rationem intallibilitatis in expositione et explicatione dogmatum refert Irenaeus IV. 26. n. 5. « ad charismata Domini, per quae Scripturas sine periculo nobis exponunt ii, apud quos est ab Apostolis Ecclesiae successio. » Causa efficiens, ut in universali Ecclesia « non eat in errorem studiosissima speculatio » explicando veruni sensum dogmatum, apud Augustinum (in Ps. 9. li. 12.) est « Dominus, qui ipsam Ecclesiam inhabitat. » Causa intallibilitatis definitionum dogmatum, quae adversus haereticos fiunt in Conciliis, apud Cyrillum Alex. T. V. P. II. p. 4. 175. « est Christus qui praesidet, » et « Spiritus Sanctus qui per Concilia loquitur. » Quod « in Sede Apostolica immaculata est semper servata religio, » id inde est, oquia non potest D. N. Iesu Christi praetermitti sententia dicentis : tu es Petrus et super liane petram aedificabo Ecclesiam meam » (in Professione subscripta ab orientalibus sub Hormisda, et sub Hadriano II. in Cone. Vili.). Katio auctoritatis irrefragabilis consentientium Patrum, qui per temporum et locorum differentias dispensati doctorum munere funguntur,

164 T. IV. p. : 3. et Leontium Galland. XII. p. 682. est « charisma Spiritus Sancti, quod acceperunt ad docendum in uno Spiritu, » et « gratia Spiritus Sancti, per quem edocti sunt et inter se consentiunt. »

2°. Quae quamvis ita sint, hoc tamen promissum et *ordinarium* charisma Spiritus veritatis non est per novam revelationem, ut demonstravimus th. XXII ; sed est per assistentiam et per directionem Spiritus Sancti ita, ut elementum liumanum inquisitionis, industriae, doctrinae acquisite non excludatur, sed immo supponatur. Possumus quoad banc rem distinguere tria, *occasionem*, *praeparationem*, *ultimain conclusionem* explications, clarioris propositionis, strictioris delinitionis dogmatum.

a) *Occasionem* externam frequentissime praebent controversie exortae, errores, haereses, ut ss. Patres saepe animadverterunt. Ipsa enim custodia depositi necessanam reddit adversus errores doctrinae revelatae defensionem, ex qua explicatio, strictior definiti, et instantior praedicatio dogniatis consequitur : « a quibus profisciscuntur mstituta doctrinae, ab iisdem (deceat) discordes erudition » repugnantias solvi, » ait Gratinus Augustus (Opp. s. Ambrosii T. II. p. 787.). Conferatur Patres Concilii Chalcedonensis in allocutione ad Marcianum Augustum (Hard. II. p. 646. sq.); Athanas. de decret. Kicaen. li. 32; Hilar. Tnn. I. II. n. 1. sqq.; Augustinus iu Ps. 64. n. 22; de dono Persever. e. 20. n. 53; Civ. Dei I. XVI. c. 2. n. 1; Contess. I. VII. c. 19. n. 25. « Ex haereticis asserta est Cattolica, inquit Augustinus in Ps. 1. c., et ex his qui male sentiunt, probati sunt qui bene sentiunt. Multa enim *latebant in Scripturis*; et cum praecisi essent haeretici, quaestionibus agitaverunt Ecclesiam Dei: *aperta sunt, quae latebant*, et iutelleeta est voluntas Dei. » « Multa quidem ad fidem catholicam pertinentia, dum haeticorum callida inquietudine exagitaatur, ut adversus eos defendi possint, et *considerantur diligentius*, et *intelliguntur clarius*, et *instantius praedicantur*; et ab adversario mota quaestio descendit existit occasi » de Civ. Dei I. c.

6) *Praeparatio* interna explications varia est et latis-

sine patet. Ad elementum Immanum hie sine duhio praeter alia pertinet soicntia acquisita disciplinarum sacrarum, Studium Scripturarum, operuin ss. Patrum et universim monumentorum ecclesiasticorum , liturgiae , rituum , consuetudinum ecclesiasticarum, theologiae denique universae, in quibus omnibus subsidium disciplinarum etiam mere rationalium et humanarum deesse non potest. Tota denique haec opera et industria considerari debet subdita et subserviens auctoritati ac vigilantiae magisterii authentici. At non sola scientia constituitur hoc elementum praeprae-rationis, quod dicimus humanuni; sed alia sunt quam plurima rerum ac eventuum, et totius vitae christianae adiuncta ad populum christianum et ad universam Ecclesiam pertinenti, quibus explicati, illustrati, distinctior definitio dogmatum praeparari potest.

Non opponimus igitur hoc loco *elementum humanum* distinguatur *natura* et *gratia*; sed *elementum humanum* dicimus tam naturalem quam supernaturalem *dispositionem ac cooperationem ex parte hominum*, quam Spiritus Sanctus sua Providentia et assistentia moderatur ac dirigit ad fidei explicationem , definitionem ac defensionem. Unde elementum istud quod dicimus *humanum*, quatenus pertinet ad praeparationem explicationem», considerari debet semper sub speciali Providentia et directione Spiritus Sancti ; adeoque in ipsa praeparatione humanum a divino distingui, non tamen separari potest. Possumus autem liane praeparationem spectare in universa Ecclesia et ideo primo loco in ipsa Ecclesia docente et in magisterio authentico, vel possumus eam considerare ut est in hominibus et coetibus privati , puta in scholis et tlicologis vel in populo christiano. Primo modo debet dici directa praeparatio explicationis, sub Providentia Spiritus Sancti induentis in omnem veritatem ; altero modo debet dici praeparatio indirecta , quatenus coniungitur et subservit auctoritati et actioni Ecclesiae docentes.

«• *Conclusionem* explicationem» appellamus ipsam authenticam propositionem, quando iam dogma explicite, dare, discrete proponitur credendum ; sive id fiat per solcmnem

definitionem , sive per consensum universalem praedicationis ecclesiasticae aliter praevalentem. Iam vero quae hactenus disputavimus, demonstrant, etiam in ipsa hac *explicationis conclusionem* elementum humanum suas partes habere, quoniam Ecclesia non novis revelationibus regitur, sed per assistentiam et gubernationem Spiritus Sancti in professione revelationis ab Apostolis traditae infallibiliter conservatili-. Haec itaque assistentia et gubernatio organa humana divinitus instituta horumqne operam dirigit ad consensum vel definitionem veri revelati, eisque in sua inquisitione assistit ita, ut ad consensum vel definitionem numquam perveniatur nisi secundum sensum genuinum in obiectiva revelatione contentum. Unde ad ipsam diredionem et providentiam Spiritus Sancti pertinet efficere, ut *sufficiens* diligentia humana in fidei definitionibus numquam desit, quod recto animadvertunt Suarez (de Eide disp. V. sect. 10. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

sensum aut verara definitionem, quae autem nonnulli
elementara deducitur per super naturalem gubernationem
Spiritus Sancti, quae naturam non destruit sed elevat et
ordinat.

linde a) pro diversitate elementi Immani potest aliqui-
bus aetatibus explicatio fidei esse illustrior quam aliis.
B) Pro eadem diversitate ipsae formales definitiones fidei
possunt esse aliquibus temporibus pleniores, distinctiores,
profundiores quam aliis. -i) Imo fieri potest, ut ex imper-
fectione elementi humani (scientiae, inquisitionis, coopera-
tionis, sanetitatis) non deveniatur ad definitionem, ad
quam Spiritus Sanctus sub conditione malori» perfectionis
deduxisset. 3) Sed fieri numquara potest, quae euraque sint
dementa humana, et quaecumque supponatur eorum im-
perfecta , ut ipse consensus praedicationis, de quo dixi-
mus, vel ipsa definitio ad quam deventum est, positive non
contineat veritatem. Ad indefectibilitatem enim liuius con-
sensus horumque iudiciorum fidei omnibus diebus usque
ad consummationem saeculi promissa est assistentia eius
cui data est omnis potestas in coelo et in terra, ac Spi-
ritus veritatis tara ineoramutabiliter , quam inconmutabi-
liter promissa est indefectibilitas Ecclesiae (1).

(1) Labet hic adscribere Ludovici Stolinae lucidissimam buina rei
explicationem. «Quamvis Spiritus Sanctus adfuerit semper Ecclesiae, ne
in suis definitionibus erraret, omnesque proinde sint verissimae et io-
ter se consentientes ; negandum tamen idcirco non est, Deum, quando
aliqua Bese Offendit definienda, exigere ab Ecclesia Cooperationem) ac in-
vestigationem eorum quae definienda sunt, et pro qualitate hominum qui
in Conciliis conveniunt, investigatione et industria quae adhibetur, et
pro maiori vel minori peritia ac notitia rerum quae ano tempore quam
aliis habetur, confici definitiones magis aut minus perspicua- exactins-
que ac plenius definiri res uno tempore quam aliis. Etenim Spiritus
Sanctus cum suaviter omnia disponit, ita Ecclesiae ne erret, assitit,
ut illius cooperationi et industriae , tempommque opportunitatibus ne
circumstantiis sum locum relinquat. Negno propterea negare intendi-
mus, ad Spiritual Sanctum pertinore illustrationibus aliisque auxiliis
snematuralibus adinvare congregatos in Conciliis ad res definiendas,
solereque abundantius uno tempore qnam alio illa impertiri insta suae
sapientiae ac providentiae ordinem ac dispositionem, prout Ecclesia plus
uno tempore quam alio ad ea susciplenda scipsam disponit, atque insta

3°. Si quae diximus, in summam contraharaut, explicatio

doctrinae fidei per doctores authenticos in his fere capi-
tibus constituta intelligitar. Vel a) solemnii definitione aut
unanirai praevalente consensu authenticura magisteriura
proponit dogma in se ipso explicite, quod antea propositum
erat in alio implicitum; vel b) sub determinatis concepti-
bus et respectu directe opposite certis quibusdam erroribns
dogma declaratur, liocque ipso statuuntur determinatae
eeclesiasticae verborum formae, quibus tales conceptus ex-
prirauntur ; vel c) quod prius obseurius erat et ambiguum,
aut usu magis ac consuetudine constabat quam diserta
praedicatione , definitur clarius et expressius. Ex bis de-
nique, ut patet, consequitur d) distinctior turn pro sin-
gulis, tura pro universa Ecclesia intelligentia; bisque omni-
bus continetur instantior expliciti et definiti iam dogmatis
praedicatio et adversus haereses validior defensio.

Est hic, ut brevissime dixit Albertus II. (3. dist.. 25.
a. 1. ad 1.) a potius profectus fidelis in fide, quara fidei in
fidei, » h. e. profectus explicitae et distinctae cognitionis
obiecti fidei , non incrementum ipsius obiecti in se. Elo-
tissimis. « Crescat igitur oportet et raultura veliemen-
terque proficiat tain singulorum quara omnium, tam unius
honiinis quam totius Ecclesiae, aetatum ac saeculorum gra-
dibus , intelligentia , scientia, sapientia; sed in suo dum-
taxat genere, in eodem scilicet doginate, eodem sensu, ea-

snun beneplacitum, qui dona sna, ut vult, distribuit.... Cum vero di-
sputationibus, as-ida lectione, meditatione ac investigatione rerum, au-
geri soleat temporam progressu earam notitia ac intelligentia , Patres-
que in posterioribus Conciliis investigatione ac delinitionibus pnormin
adiuventur, inde oritur, ut definitiones posteriorum Conciliorum esse so-
leant dilucidiores, pleniores magisque accoratae et exactae quam prio-
rum. Ad posterior» etiam Concilia spectat interpretari, exaelsinsque ac
plenius definite, quae in prioribus Conciliis minus dilucide et non tain
plene et esacte definita fnere. His do causis temporum progressu crescit
in Ecclesia notitia rerum definitamm, non solum quoad nnumcrum sed
etiam quoad perspicinitatem et esactionem, ut in dogioate illo, an par-
vnlis in baptismo gratia et virtutes theologiae infundantur, et in ple-
risque aliis est manifestuin - Molina in 1. P. q. 14.a. 13. disput. XV. n. 7.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

demque sententi... quodcumque in hac Ecclesiae Dei agricultura fide Patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet excolatur et observetur, hoc idem tioneat et matnrescat, hoc idem proficiat et perficiatur. Fas est enim ut prisca illa coelestis philosophiae dogmata processa temporis excurentur, limentur, poliantur; sed nefas est, ut commutentur; nefas ut detruncetur, ut mutilentur. Accipiant licet evidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem » Commonitor, n. 27-32. cf. Basil, ep.223.al.79. num. 3; Augustin. II. cc.

III. Gtinterus distinguebat facta historica in Scripturis consignata, et horum factorum intelligentiam. Hanc intelligentiam appellabat « traditionera doctrinalem » et « conscientiam Ecclesiae. » Porro intelligentiam eandem statuebat continua incrementa accipere ope scientiae philosophicae, adco ut imperfectior fuerit in Apostolis qnam in ss. Patribus, in his tamen minime perfecta immo admodum manca propter defectum verae philosophiae, donec tandem nunc reperta vera philosophia (Güntheriana) viam instravit, qua perveniatnr ad snpremam totius revelatae doctrinae intelligentiam atque ita ad conclusionem « traditionis doctrinalis, » seu, ut ipse loquitur, ad id quod *apertissimum* cedi potest. In hoc scientiae profectu et veritatis explicatione per aetatum decursum ad magisterium Ecclesiae spectat inter varios modos intelligendi dogmatis quovis tempore obtinentes definire illum, qui eo tempore est *apertissimus*. Hac in definitine Ecclesia sub assistenti Spiritus Sancti est infallibili; at non ideo definitus modus intelligendi dogmatis est simpliciter perfectus et verus. Imo proficue humano intellectu in aliis scientiis, in philosophia generatim, in psychologic philosophia naturae, etiam illa ab Ecclesia pridem data dogmatis definiti apparebit imperfecta, et alia perfectior erit necessaria. Huiusmodi ergo definitiones quae ab Ecclesia diversi aetatibus editae sunt, ait Güntherus, agnoscendas esse ut continentes *aliquam ceritatem*, non tamen veritatem et veram dogmati intelligentiam simpliciter. Ita definiti Ephesina de unitate personae Christi contiet

aliquam, ceritatem in eo positam, quod Christus homo fuit ab initio suae existentiae coniunctus Deo Verbo, sed non continet nee potuit continere suprematn intelligentiam dogmatis (1), quia saeculo V. defuit philosophia saeculi SIX; Spiritus Sanctus vero hunc defectum noluit supplere iuxta sapientem oeconomiam, qua nee Moysi in V. T. revelata fuit veritas SS. Trinitatis, et iuxta'effatum illud Christi: « non potestis portare modo. » Eadem ratione etiam Concilium Tridentinum dicitur a Günthero (in Annalibus philosophicis quos inscripsit Lydia 1852. p. 348-350.) « *quoddam interim*, cui utrum *definitional* sit successurum, nemo novit. » Propaedeutica T. II. p. 259. sqq.; Aurorae australes et boreales p. 260-264; Lydia 1850. p. 94. sqq.

In tota hac theoria in primis conceptas *Traditionis doctrinalis* pervertite; tum consequenter ad hanc idearum perversionem relatio inter intelligentiam Apostolorum et sequentium doctorum perperam stabilite; ss. Patrum etiam consentientium auctoritas, et generatim doctoratus authenticus ad explicationem dogmatum vel negatur vel in alienum sensum detorquetur; hinc ministerium divinitus institutum in successione apostolica ad conservandam et explicandam Traditionem fere eliminatur, atque in eius locum aliqum modo *congreges scientiae naturalis* substituatur; philosophia et scientia naturalis quae non potest esse nisi aliquod subsidium *elementi Immani inpraeparatione* explicationis, assumitur ut causa princeps totius explicationis; quamvis enim concedatur per Spiritum Sanctum explicatio, nem esse infallibilem, hoc ipsum non rite declaratur. Praeterea Traditionis ipsius in se et obiective spectatae incrementum (utique ex falsa Traditionis notione) admittitur. Postremo conclusio explicationis et valor definitionis omniopraepostere concipitur. De hoc tantum ultimo hicagimus; reliqua enim ex superioribus thesibus confutata facile itelliguntur.

1°. Definitiones fidei sub ea verborum forma et sub iis

(1) Suprema haec intelligentia inxt3 Güntherianos in eo est, quod duae personae divjna et humanae, manentes duae personae. coniunguntur in unam personam compositam. Huius commentii confutationem vide in Tract. de Incarnl, th. XXI. XXIV. XXV.

conceptibus, sub quibus proponuntur, credendae sunt fide irreformabili ac immobili. Hoc enim ipsum efficitur per assentientiam Spiritus Sancti, ut hisce Ecclesiae definitionibus nihil subsit, quod non sit obiective revelatum et immutabiliter verum. Quamvis ergo fieri possit, ut dogma prius directe explicatum et definitum sub uno conceptu in oppositione adversus certum aliquem errorem (e. g. distinctio personarum in Deo adversus Sabellianos, unitas personae in Christo adversus Nestorianos), postea directe declaretur et definiatur sub alio conceptu adversus errorem alium forte priori contrarium (e. g. unitas essentiae in tribus personis adversus Arianos, distinctio naturarum in Christo adversus Sionophysitas); fieri tamen numquam potest, ut conceptus prior non maneat in omne tempus infallibiliter verus et credendus tamquam dogma a Deo revelatum. Ita exempli causa postquam definitum est, unam esse personam Christi eamque divinam, nee hominem Christum esse aliam distinctam personam quam Christum Deum; non potest quovis tempore sequenti reperiri ut verum et admitti, aliam personam esse Deum Verbum et aliam distinctam personam Christum hominem, quomodocumque personae duae inter se unitae intelligantur. a. Janet enim verbum fidei in aeternum, » ut ait Athanasius de definitine Nicaenae (ep. ad Afros n. 2.). Sane nisi hoc fundamental principium firmum sit, infallibilitas Ecclesiae tam in docendo quam in credendo, et constans Veritas omnium dogmatum Subvertetur.

2°. Ex his ipsis consequitur, relationem inter definitiones fidei et inter scientiam humanam omnino inversam esse et ei oppositam, quam Gintheriani Conceperant. Post definitionem nefas est, ut scientia humana sensum dogmatis ad suas rationales ideas praeconcepas conformet; sed ordine inverso sensus in definitionis propositus norma sit oportet scientiae et intelligentiae. Scientiae itaque theologicae munus est, ut sensum dogmatis, qui est definitum, definitam quam accommodatissime concipere; expoliendo etiam, si opus sit, ad sensum definitae veritatis notiones philosophicas. Qua ratione ex. g. notiones personae et naturae ad sensum dogmatis definiti de SS. Trinitate et

Incarnatione, notio 'generations ad sensum dogmatis de processione Spiritus Sancti a doctoribus catholicis expolita sunt non sine fructu ipsius etiam rationalis philosophiae (vid. Tract. de Trin. th. XXX. XXXI.). 6) Alterum et praecipuum deinde theologiae munus est, ut secundum sensum definitum veritatem ex monumenti revelationis demonstret, atque adversus errores et falsas intelligendi rationes tueatnr. c) Haec ipsa necessaria defensio, et hoc studium verae intelligentiae postulat, ut dogmatis in definito suo sensu nexus ac concentus cum aliis veritatibus sive theologicis sive etiam rationalibus et naturalibus (quantum mysteriorum indoles permittit) inquiratur et manifestus exhibeatur. Valet itaque axioma Patrum sicut universim ita etiam in singulis capitibus pro scientia theologica: *fides praecedit, ut sequi possit rerum fidei scientia; in fide funclatur scientia; fides quaerit intellectum*. Non autem praecedit intellectus et scientia, ut fidei obiectum sub certa forma definitum ad suas ideas suumque genus conformet, nec potest admitti principium a Ginthero indicatum ordine inverso: « intelligo ut credam, » si de alia scientia quam de cognitione motivorum credibilitatis sermo sit (S. Th. 2. 2. q. 1. a. 4. ad 2.).

Hanc ipsam doctrinam iam ab oecumenico Concilio Vaticano definitam habemus. a Neque enim fidei doctrina quam Deus revelavit, velut philosophicum inventum proposita est humanis ingeniis perficienda; sed tamquam divinum depositum Christi sponsae tradita, fidei custodienda et infallibiliter declaranda. Hinc sacrarum quoque dogmatum is sensus perpetuo est retinendus, quem semel declaravit sancta Slater Ecclesia, nec umquam ab eo sensu, altioris intelligentiae specie et nomine, recedendum. » Huic definitioni in cap. IV. Constit. *Dei Filius*, respondet canon 3°: a Si quis dixerit, fieri posse, ut dogmatibus ab Ecclesia definitis, quibus sensus definitus est, progressum scientiae sensus tribuendus sit alius ab eo, quem intellexit et intelligit Ecclesia; anathema sit. n

Corollarium. Sicut historia populi Dei in V. T. ab Adam usque ad Christum, pariterque historia evangelica et apo-

stolica eat. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
consummata obiectiva revelation® locum habere potest et certe habuit *historia explicationis et propositionis dogmatum*. Quoniam usu loquendi satis communi *dogma* fidei dici solet non tam Veritas revelata in se, quam Veritas revelata *quatenus est sufficienter proposita* in Ecclesia, sicut dici potest e. g. veritatem revelatam immaculae conceptionis B. V. non i'uisse dogma fidei ante definitionem, nunc esse dogma fidei; propterea historia explicationis et propositionis veritatum revelatarum potest dici *historia dogmatum*. Quamvis ergo erraret, qui hac appellatine affirmaret historiara h. e. mutationem aliquam et profectum *revelationis obiecticae* post Apostolos, atque ita historiam dogmatum confunderet cum historia revelationis; et quamvis gravius adhuc erraret, qui hoc nomine uteretur ad asserendam mutabilitatem sive veritatis revelatae in se sive dogmatis sufficienter iam propositi: non est tamen quod quis offendantur nomine licet recentius invecto *liistoriae dogmatum*; habet enim nomen praeter illam praeposteram significationem aliam eamque verissimam. Quis enim dixerit, definitionum e. g. Tridentinarum, aut propositions doctrinae de canone librorum sacrorum, aut definitions nuper commemoratae de immaculata conceptione B. V. nllam esse historiam? Nihilominus ambiguitas et abusus nominis satis est, ut, ubi potest perperam intelligi, non adhibeatur sine declaratione, et potius dicatur *historia explicationis* quam historia dogmatum. Porro explicatio dogmatum, de qua in thesi egimus, non est idem ac theologia dogmatica sen schola theologica; ergo etiam *historia explicationis dogmatum* et *historia theologiae dogmaticae* distinguuntur.

Denique consideranti patebit, explicationem ac propositionem dogmatum eiusque historiam cohaerere cum historia revelationis ut cum suo fundamento praesupposito; necti intrinsicus cum historia theologiae ut cum suo consequenti, et aliquatenus ut cum aliquo antecedenti elemento praeparationis; copulari extrinsecus cum historia haereseon, a qua non tamquam a causa sed tamquam ab occasione

explicatio et explicationis modus quadam ratione pendet; patebit postremo, eandem historiam explications dogmatum constituere partem intimam historiae ecclesiasticae.

THESIS XXVI.

De discrimine explicationis depositi fidei
ante et post completam reoelationem.

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

• Explicatio et illustratio revelationis usque ad snm complemen-
» tnm per Christum et per Spiritnm Sanctnm in Apostolis, facta est a
» Deo ipso per novas continuo sibi succedentes revelationes. Instituta
» ergo comparatione inter diversas oeconomias, non autem inter singu-
» las in his oeconomis personas, dici debet depositnm fidei eo fnisse
• explicates, quo plenitudini temporis propinquis. Quod vero ait
» Thomas (2. 2. q. 1. a. 7.), quantum ad snbstantiam articulorum fidei
» non esse factum eornm angmeutum per temporum suceessionem, sed
» quantum ad explicationem crevisse numerum articulorum, non eodem
• sensu intelligendum est, ac quando dicimus, in Ecclesia Christiana
> post Apostolos nullum obiectivum incrementum depositi, eiusdem ta-
t men explicationem locum habere posse. »

I. Sine dubio populus Dei unus est et latiori aliquo sensu una Ecclesia Dei ab initio human generis usque ad consummationem saeculi, adhaerens Deo per fidem, spem etcharitatem, atque ad hanc unionem cum Deo sicque ad aeternam salutem pertingens per merita Christi redemptoris, pro uno statu adhuc futuri, pro alio statu iam praesentis; «non enim aliud nomen est sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri » (Act. IV. 12.). Vide Gregor. de Valentia Analys. fidei I. VI. c.2. n. 2. Hinc Deus inde ab intio supernaturaliter seipsum, et redemptionem per Christum revelavit (Gen. III. 15.). In fide autem in Deum et in Christum redemptorem consistit ipsa (ut dici solet a theologis) *substantia fidei*, sine qua Ecclesia Dei numquam fuit: *u* haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum et quem misisti Iesum Christum » (Io. XVII. 3.). Nihilominus discrimen est maximum inter modum revelationis, instituta, et sacramenta, ut se habuerunt ante Christi adventum, et ut completa sunt a Verbo incarnato in sua Ecclesia; sicut discrimen est inter promissionem et praeparationem ac inter rem ipsam promissam et completam. Unde distincta sane est

ceteris gentibus etiam post institutionem populi peculiariter perduravit. Linte altera est distinctio, quae dici solet, *naturae* et *legis scriptae*; seu oeconomiae patriarchalis et oeconomiae Mosaicae.

Iam si non singulas personas sed status diversos et oeconomias conferamus; primum quidem constat, revelationem patriarchalem, quatenus publica erat et communicanda aliis, penes Israelitas per Moysen collectos et formati» in peculiarem populum Dei conservatam fuisse aut renovatam; deinde vero revelationem eandem turn quoad doctrinam directam de Deo turn quoad veritates alias connexas et quoad doctrinam morealem, maxime autem quoad futurum Messiam fuisse explicatam, illustratam, disertius et instantius propositi per Moysen, prophetas, et inspiratos scriptores novis et morahter loquendo continuo sibi succedentibus revelationibus usque ad completionem per adventum promissi et expectati Messiae. Depositura ergo revelationis longe explicatius et amplius erat in lege scripta quam in oeconomia patriarchalii, idque non per meram explicationem absque novis revelationibus; sed per incrementum ipsius obiectivi verbi Dei.

Si veteris oeconomiae pars utraque seorsum spectetur, facile patet, incrementum per temporum successionem in utraque fuisse. Nam revelationes et in serie patriarharum praesertim inde ab Abraham non defuerunt; potissimum vero in oeconomia Mosaica missio prophetarum et inspiratio scriptorum sacrorum usque ad tempora secundi templi luculentissima, ab eo tempore minus quidam perspecta Iudaeis sed tamen realitè numero, docuit (1). Hae vero revelationes

tiam HS133 quae conioncta est cum visione aliqua; 2°. Spiritum Sanctum inquit ubi est divina inspiratio interna sine visione (confer contra ordinem graduum S. Th. 2. 2. q.174. a. 2. coll. a. 3.); 3°. Trinitatem inquit DHIN Lev. VIII. 8; Ecclesi. XLV. 12. (gr. 10.) quo Deus se revelabat Bacerdotibus; 4°. Filium vocis j p T D quae est revelatio quaedam mediata, et concessa finisse dicitur sapientibus et piis post tempora Malachiae sub secundo templo. «Praestantiores sapientiori-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA

tiam HS133 quae coniecta est cum visione aliqua; 2°. *Bpirium* Zyzyxvutsrqponmlkjihgfedc
 cium lüipH ni*1 ubi est divina inspiratio interna sine visione (confer
 contra ordinem graduum S. Th. 2. q. 174. a. 3.); 3°. *Tlirin* et
Tummin d°S1Y1 DHIN Lev. VIII. 8; Ecclesi. XLV. 12. (gr. 10.)
 quo Dens se revelabat Bacerdotibn; 4°. *Filium vocis* j p T D quae est
 revelatio quaedam mediata, et concessa fuisse dicitnr sapientibns et piis
 post tempora Malachiae sob secundo tempio. « Praestantiores sapientoni,
 ommlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBA
 ras et audicant *Filium vocis*, qui gradus est piorum, quo gradus pro
 phetarum est superior. » Haec saltem catens valent, ut demonstrent,
 quod ludi et praesentia in scriptura non sunt ad eludendum tempio se-
 cundo non negasti.
 edcbaZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBA

statu legis prima revelatio facta Moysi excellentior fait, supra quam fundatur omnis alia prophetarura revelatio (sicut et ipsa fundatur super earn, quae facta est praecedentibus patriarchis). Ita etiam in tempore gratiae super revelatione facta Apostolis de fide Unitatis et Trinitatis fundatur tota fides Ecclesiae (ipsa vero revelatio Christi et Spiritus Sancti per Apostolos est completio totius revelationis praecedentis). Quantum vero ad fidem incarnationis Christi, manifestum est, quod quanto fuerunt Christo propinquiores, sive ante sive post, ut plurimum plenius de hoc instructi fuerunt » S. Th. 2. 2. q. 174. a. 6.

Ceterum ne de propinquitate ad Christum difficultas oriat, a) comparati intelligenda est inter triplicem statum oeconomiae non inter personas singulas; 6) adverti debet, totum novum Testamentum ut tempus novissimum et temporis plenitudinem esse Christo semper aequae propinquum: uet ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi ». Itaque saltem loquendo de statu ac fidei deposito et praescindendo a singulis personis indubitatum est, quod eloquentissime prosequitur s. Gregorius M. U Hoc quoque nobis sciendum est, quia et per incrementa temporum crevit scientia spiritualium Patrum. Plusnamque Moyses quam Abraham, plus prophetae quam Moyses, plus Apostoli quam prophetae in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt, quia quanto mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis aeternae scientiae aditus largius aperitur » in Ezech. 1. II. hom. 4. n. 10-12. (al. in Ez. hom. 16.). Vide Suarez de Fide disp. II. sect. 6; de Lugo de Fide disp. III. sect. 6.

IL S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 7. duo docet, quoad substantial scilicet articulo- rum fidei non esse factum augmentum, et solum quoad explicationem crevisse numerum articulo- rum. Constat vero tum ex ipsa explicatione s. Thomaetum ex iis quae hactenus a nobis dicta sunt, hanc duplicem asser- tionem Angelici non esse intelligendam eo sensu, quo in N.T. post Apostolos nullum incrementum, sed solum ex- plicationem depositi revelati locum habere posse in supe- rioribus demonstravimus.

1°. Quoad negationem augmenti articulo- rum, distinguam-

tur oportet substantia fidei (obiectivae), et quae ad sub- stantial accedunt et cum illa connectuntur. Si conside- remus fidem in sua completionem, fidem inquam christianam, substantia eius est mysterium Dei unius et trini atque redemptionis per Verbum incarnatum: a opus evangelii, substantia novi Testamenti, quod exinde Pater et Filius et Spiritus Sanctus tres crediti unum Deum sistunt... ut co- ram iam Deus in suis propriis nominibus et personis co- gnosceretur, qui et retro per Filium et Spiritum Sanctum praedicatus non agnoscebatur » Tertull. contr. Prax. c. 31.

Animadvertatur deinde, credi aliquid posse dupliciter, explicite et in se, tum implicite i alio explicite cognito. Implicitum unum i altero esse potest iterum dupliciter, primo modo ut in principio dirigente (principio forma- li); ita revelata et revelanda omnia creduntur implicite in auctoritate Dei revelantis, et omnia saltem satis pro- posta creduntur in fide Ecclesiae. Altero modo potest una Veritas contineri in altera ut in principio includente (prin- cipio materiali); idque vel solum obiective et in se, ita ut a nobis non nisi per novam revelationem ea comprehensio cognosci possit; vel etiam logice et quoad nos, ita ut com- prehensio vel per analysin et deductionem vel alio modo e. g. ex historicis eventibus sine nova revelatione sit co- gnoscibilis (vide p. 279. nota).

Quae non aliter in revelatione continentur quam in prin- cipio dirigente, vel implicita sunt in principio includente solum obiective, non vero etiam quoad nos; ea revera no- bis revelata non sunt, quamvis aliquid revelatum sit, in quo ut in principio illae veritates alterutro modo contineantur. Sunt autem in se revelata, quae continentur in principio includente etiam quoad nos, quamvis comprehensio nondum cognoscatur.

Bisce positi a) semper erat aliquid supernaturaliter a fidelibus cognitum, in quo implicite credebantur omnia re- velata et revelanda; cognitum nempe erat obiectum formale fidei seu auctoritas Dei, si ei aliquid revelare placuerit. Imprimis ergo virtus seu supernaturalis habitus fidei sem- per erat eiusdem rationis. Habet enim virtus fidei suam

zyxwvutsrqponmlkjihgfed

TRACTATUS DOGMATICUS

DE DIVINIS SCRIPTURIS

SECTIO I.

DE SACRAE SCRIPTURAE INSPIRATIONE.

CAPUT I.

DE EXISTENTIA SCRIPTURAE INSPIRAE INIVERSIM ,
ET DE VERA INSPIRATIONS NOTIONS.

THESIS I.

Ex Traditione dicina ceteris Testamenti,
atque ex doctrina Christi ipsius et Apostolorum
libri omneslibroramquepartespertinentes ad s.Scripturam
aequali modo divinae auctoritatis
credi debent.

* Certo constat, 1°. tempore Christi et Apostolorum penes Synago-
" gam exstitisse collectionem librorum, in qua nonnisi libros divinos a
» maioribus acceptos contineri populus Iudaeus nniversus persnasnm
• habebat; pariterque constat, 2\ Christum Dominum ipsum Christique
• Apostolos hanc Iudaeorum fidem confirmasse, ac libros in collectione
» nominatos, quosque in eadem legitime receptos, hanc fidem
• prehensos tamquam divinos Ecclesiae commendasse. »

Quaerimus de nomine et significatione specifica, tum
etiam de re *Scripturae sacrae*. Tria autem proponimus hac
thesi demonstranda, a) hoc nomen *Scripturae* apud popu-
lum Dei tum ante Christum tum tempore Christi et Apo-
stolorum et in ore Christi ipsius ac Apostolorum fuisse
nomen proprium unius *collections librorum*, significans au-
toritatem sacram solis et omnibus scriptis inhaerentem,
quae hoc nomine *Scripturae* comprehenduntur; 6) hanc au-
toritatem quae nomine *Scripturae sacrae* significabatur,
fuisse a Iudaeis creditam libris inesse omnino divinam
tamquam *verbo Dei ipsius*; c) hanc ipsam auctoritatem di-
vinam *Scripturae* ut *verbi Dei* Christum ipsum eiusque
Apostolos supposuisse et docuisse.

I. Summi momenti est in causa praesenti, ut signifi-
cationis *Scripturae* apud populum Dei et in ore Chri-
sti ac Apostolorum propria uni soli et toti *collectioni* sa-
crorum librorum bene perspecta habeatur. Si enim certo
constant haec duo, a populo Dei, ah ipso Christo Christi-
que Apostolis nomine *Scripturae* fuisse intellecta omnia
et sola scripta unius *sacrae collections*, et fuisse ipso no-
mine significatam *auctoritatem sacram* ; turn sane ex ipsa
revelatione a Christo et ab Apostolis data et confirmata
constabit, *hanc sacram auctoritatem*, quae nomine *Scriptu-
rae* significatur, inesse omnibus et solis scriptis, quae per-
tinent ad collectionem *librorum*.

Est autem ex his ipsis clarum, dnm loquimur de *uni-
tate collectionis librorum*, formam unitatis h. e. formalem
rationem sub qua omnes isti libri unum constituere intel-
liguntur, esse ipsam unam in omnibus parem auctoritatem.
Ipsa namque *Scripturae* significetur.

1°. Quod spectat existentiam *collections* alicuius anti-
quissimae librorum sacrorum velut in uno corpore iuris
religiosi, sequentia animadvertisse sufficit,

a) Aliquos ex libris qui inde a remotissima antiquitate
Scripturarum veteris Testamenti ab omnibus Chri-
stians designantur, penes Iudaeos diu ante Christum, imo
ab ipsa prima librorum origine in una aliqua *collectione*
publice recepta exstitisse , ex ipso librorum scopo qui ex
interna eorum indole elucet, manifestum est, quamdiu de
collections amplitudine non quaeritur, et de numero libro-
rum qui omnes et soli in ea fuerint comprehensi. Sunt
enim saltem plures eorum librorum ita comparati, ut ma-
nifesto unum velut corpus constituent destinatum ad usum
publicum in tota vita religiosa et civili illius populi. Cf.
Exod. XVII. 14; XXIV. 4; Deut. IV. 1-15; XVII. 18. 19;
XXVIII. 58-61; XXIX. 20; XXX. 10; XXXI. 9-13.26. (1);

(1) H Scripsit itaque Moyses *legem hanc* filiiis n'l'IWTTIN
et tradidit eam sacerdotibus Qliis Levi, qui portabant arcam foederis
Domini, et cunctis senioribus Israel; praecepitquo eis dicens; post septem

1. Reg. X. 25; 3. Bag. II. 3; 4. Reg. XXII. 8. 10. sq.; Dan. IX 2-
2. Esdr. VII. 8; 1. Mach. I. 59. 60; 2. Mach. II. 13; Luc. IV
16. sq.; Act. XIII. 15. 27; XV. 21; 2. Cor. III. 14. zyXWvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

b) Mento siraul cum partitine unius totius collections
occurrit in prologo ad librum Ecclesiastici scripto tertio
saeculo ante Christum (1). Partiti ter ibi commemorata
est in Legem, Prophetas, et alios libros, a qui nobis a pa-
rentibus nostris traditi sunt. Siraul satis clare (praeser-
tim in textu graeco) indicatur, totam eam collectionem,
a Legem. Prophetas, ceteraque aliorum librorum, * turn
temporis non solum hebraice sed iam etiam inversione graeca
exstitisse (2). Simillima est collections distributio tempore

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum, convenerunt
cunctis ex Israel.... leges

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA

2°. Unitas collectionis tamquam sacrae bibliothecae se-
iunctae ab omnibus aliis libris minus sacris iara ex dictis intel-
ligi potest. Sed singillatim demonstrandum est id, in quo
cardo praesentis quaestionis versatur. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*
popnlo Dei, ab ipso Christo Domino eiusque Apostolis fuisse
constitutam in una pari auctoritate sacra omnium partium
istius *collectionis*, et formalem rationem sacrae auctoritatis
fuisse expressam nomine *Scripturae* tamquam proprio scri-
ptis omnibus et solis istius sacrae bibliothecae, adeo ut
cuicumque documento nomen *Scripturae* vel huic geminum
tribuat, hoc ipso designetur ut pars istius unius colle-
ctionis et eminens auctoritate sacra inhaerente huic toti
et soli corpori *Scripturae*.

o) In-novo Testamento a Christo et ab Apostolis *libri*
trium classium (*Legis, Prophetarum, Psalmorum*), de qui-
bus diximus, *singulique librorum textus* nomine colectivo
Scripturae, Scripturae sacrae, et formula citationis *scri-*
ptum est vel alia aequipollente designantur ita, ut apparent,
esse hoc nomen *proprium* alicuius *unius collectionis* librorum
notissimae, etesse nomen *excellence*, quo exsorset par omni-
bus illis libris et librorum textibus auctoritas significetur,
ita ut appellato ipsa perse habeatur velut certuni pignus
et meluctabilis demonstratio veritatis.

«) A Christo Domino et ab Apostolis nomine *Scriptu-*
rae vel *Scripturae sacrae* tamquam auctoritas cui serviat
omnis fidelis intellectus, citantur libri ex singulis classi-
bus plus quam trigiesies, modo nempe ex prima, modo ex
secunda, modo ex tertia classe, eademque *appellatione ex-*
cellentiae circiter decies provocatur ad libros sacros in
confuso et sine distinctione. Pariter sub formula aequipol-
lente *scriptum est* indiscriminatim appellatur ad libros di-
versarum classium ferme nonagies. [i] In novo Testamento
textus ex diversis classibus simul adferuntur ac si essent
ex uno eodemque libro sub communi formula *Scriptura* (*li-*
cit. U Nonne *Scriptura* — dicit: quia ex semine David (Ps.
LXXXVIII. 5; CXXXI. 11.), et de Bethlehem castello
(Mt. h. V. 2.) venit Christus?» Io. VII. 42. «Continct *Scriptu-*
ra: ecce pono in Sion lapidem sunimum angularem,

electum, pretiosura; et qui crediderit in eum, non confun-
detur (Is. XXVIII. 16.)... lapis quem reprobaverunt aedi-
ficari, factus est in fundamentum (1. Pet. CXXIII. 22.),
et lapis offensionis et petra scandali » (Is. VIII. 14.) 1. Pet.
II. 6-8. Adleruutur textus ex diversis libris sub formula:
u una Scriptura, altera Scriptura, » ut Io. XIX. 36. 37.
Sub formula *scriptum est in Lege* citantur loca ex libris
diversarum classium (1), atque ita nomine *Legis* proprio
uni classi designatur tota collectio Io. X. 34; XII. 34; XV.
25; Rom. III. 19; 1. Cor. XIV. 21. Praeterea y) diserte
omnes très classes connumerantur uno communi nomine
Scripturarum Luc. XXIV. 44. 45. coll. 27. et 32. Denique
S) s. Paulus 2. Tim. III. 15. 16. primum totam collectionem
appellat *sacras litteras* (yet U?% Ypau.aT: cum articulo),
deinde distributive quemvis librum illius collectionis desi-
gnat ut *Scripturam*, hocque ipso ut eminentem auctoritate
ex inspiratione divina, quae proprietas est ipso nomine *Scriptu-*
rae significata. De inspiratione et de hoc textu enu-
cleatius postea dicemus; interim vero constat, nomen
Scripturae esse nomen *proprium* designans exsortem et
auctoritate eximiam collectionem librorum velut unum to-
tum, in quo comprehensi libri omnes librorumque singula
textus sunt *Scriptura*; et quia sunt partes aut singularia
dicta *Scripturae*, propterea eis omnibus asseritur una ea-
demque auctoritas nomine *Scripturae* designata.

Exstabat igitur tempore Christi et Apostolorum *una*
collectio librorum sacrorum, cuius unitatis ratio formalis
non aliunde repetitur quam *ab una auctoritate* in toto et in
omnibus partibus; hancque ipsam inhaerentem auctori-
tatem sacram nomen *Scriptura* in ore Christi et Apostolorum
significat. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

(1) Ita fit etiam a recentioribus magistris Indacomm e. g. in *Trac-*
tatu Samhédra (de Indiis) fol. 91. col. 2: « dixit E. Issaga, quomodo
probatnr resurrectio mortuorum? » *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA*
non laudaverunt, sed laudabunt te. Dixit fl. Chala, dixisse R. Iohanara:
quomodo probatur resurrectio mortuorum ex Lege? Quia dicitur Is. LII. 8.
siran! laudabunt, oculo ad oculum videbunt » (Vetsten. ad. Io. X. 3-1.J.
Cf. s. Hilari, in *Psalm.* prolog. n. S.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcb ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

rum de Scripturis sacris supposuerunt et confirmaverunt at veram , possumus ad ipsam doctrinam evangelicam et apostolicam distinctius intelligendam inquirere, quid Iudaei de unitate et auctoritate *Scripturae sacrae* tempore quo Christus et Apostoli eorum fidem in hoc capite ratam habebant ac approbabant, senserint et crediderint ; haec enim ipsa erit fides confirmata et Ecclesiae tradita ab ipso Christo' et Apostolus. Assumemus expositionem istius per suasionis Iudaeorum turn Hellenistarum ex Philone turn Palaestinensium ex Iosepho.

Philo in usu continuo et amplissimo sacrorum librorum qui est in eius operibus, indiscriminatim sive ad omnes sive ad singulos appellat ut ad *Scripturas sacras, libros sacros, sacrum sermonem, sacratissimam litteram, propheticum sermonem, prophetica dicta, oraculum, dicta sanctius edita, cloquium Dei* ἵσα «ypa? ϕ, Up*; Ὡ5Xou[, ispcv Xoyov, UpuTIXTGv vpajijia, spo^Tixov Ufti^poyr^MX pnp.ara, xfiopv, TO xpr.c lsv, TI ispoavTr.c9=vTa, Xoyiov TOU 9eoo EichhornRepertor. T. V. p. 291 292.). Eodem modo Iosephus appellat *sacros libros, illos sacrarum Scripturarum libros, sacras litteras* UPX; ΠΙΞΙΟ :. ΤΙ? ΤΩΥ ,ΕΙΩΥ ΥΡΧ:υΥ Πι?)ou; Upa ypxfixTCC Antiquit, praefat, p. B9. III. c. B. n.2; I. IV. c.8.n.4 8; I.X.c4 . n.2; contr. Appion9. II. n4 . ed. Haverkamp). Similiter ut in N. T. fieri vidimus) quae sunt in libris Iloyis et in libris Regum , comprehendit «ub communi formula, «ita scriptum esse in sacris libris » Antiq. IX. c. 2. n. 2. Auctoritatem libri Iosue vindicat, quia est «nter libros in templo servatos v Antiq. V. c.9, n.9; auctoritatem libri Danielis, quia est «in sacris Scripturis »7 Antiq. X. c.99. n.3 . Manifesto autem Philo et Iosephus non aliud exprimunt quam communem fidem populi Iudaici ; atque adeo ex doctrina Synagogae a Christo et ab Apostolis confirmata nullum est dubium de unitate collectionis, quatenus par est et exsors auctoritas omnium librorum , qui nomine *Scripturae* comprehenduntur. Quae igitur dicuntur et probantur de auctoritate *Scripturae* universal vel de libris *Scripturae* singulis, ea demonstrant

auctoritatem totius collectionis omniumque librorum et omnium partium ad *Scripturam* pertinentium.

IL Diximus de unitate *Scripturarum*, et de sacra eis insita auctoritate tamquam *unitatis forma* ; sed quae sit et quanta haec auctoritas significata ipsis nominibus *Scriptum, S riptura sacra, sacrae litterae*, nondum est explicatum. Huius rei declarationem paulatim sequentibus thesibus perficiemus. Nunc dicimus, in fide populi Iudaici quam Christus Dominus et Apostoli confirmarunt, creditam fuisse , ut dogma fundamentale, *auctoritatem omnino dioinam* Scripturae.

Inquiremus hanc fidem Synagogae iterum ex Iosepho et Philone ; neque enim inter Iudaeos illius aetatis certiores festes nobis supersunt. Prior Palaestinensis ex genere sacerdotali, alter Iudaeus Hellenista evidenter ita loquuntur ubique, ut circa hoc caput non suam opinionem proponat, sed notoriam et publicam totius populi fidem proponere intelligantur.

Ipsae perpetuae appellationes *Scripturae sacrae, librorum sacrorum,librorum Scripturae* atque aliae, quas paullo ante commemoravimus, et modus provocandi ad eas Scripturas tamquam ad divinum corpus iuris iam satis demonstrant , habitos fuisse libros auctoritatis prorsus divinae. Potest tamen propria vis et significati , qua constanter bisce nominibus excellentiae eos libros designant, ulterius determinari disertis testimoniis.

a) Testimonium Iosephi, cuius verba supra citavimus ex 9. I. n. 8. contr. Appionem, ad haec revocatur. a) Eos libros, ait, tam didaeticos et historicos quam propheticos non a se solum sed a suo populo credi et merito credi *dioinos* (TU Sixxiw; 9:ia BsiCKrTejjisva); esse Iudaeis omnibus velint congenitum credere hos libros et horum librorum doctrinam *dicina clogmata*, ita ut pro hac fide prompto animo mortem oppetant. Haec divinitas ex eo repetitur, quod libri illi omnes scripti sunt *a prophetis ex inspiratione divina*, nec ullis aliis quam prophetarum libris in ea collectione potera esse locus. Postquam9. c. contr. Appion. u. 99 dixit, solis «sacerdotibus et prophetis» penes Israelitas fuisse

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcb

munus scribendi historiam populi, sacerdotale autem genua semper servari impermixtum, concludit: a neque scribere omnibus fas erat, nec ulla in scriptis est discrepantia; sed *solis prophetis* (▼), qui antiquissima quidem et veterrima *ex inspiratione divilla* xatx Tr,vi xī voīav tñv i to too ◆:ou) didicerunt, res vero sui temporis clare descriperunt" cf. Aug. Civ. Dei XVIII. c.4 (▼.). inde f) nefas est in illis libris quidquam addere vel demere vel mutare. S) Hanc fidem et venerationem erga divinos libros servant Iudaei, quatenus manifesta est et perspecta successio prophetarum, qui turn libros scripserunt turn eosdem universo populo traiderunt.

b) Philo turn modo, quo Scripturis utitur fere semper mystico, demonstrat suae gentis iidem de earum divinitate; turn etiam diserte et frequenter docet, eos libros scriptos esse *a prophetis*, a quorum ore pater universorum oracula edidit *r* de profugis p.4 (▼); a qui in persona Dei oracula ediderunt inspirati *n* de Cherubim p. lib); a qui locuti sunt numine inspirati» de confus, linguar. p.3 2 (▼). Quae quidem omnia non solum ad sermones ore prolatos, sed ad ipsa scripta referuntur; unde haec scripta appellai a eximia oracula propheticorum ore edita» de nomin. mut t, p. (▼). Locus insignis Pbilonis ad rem praesentem est ▼. III. de vita Iloyis p. 58. 59, ubi libros a LXX. interpretibus in graecam linguam translatos appellai a leges ex oraculis acceptas, in quibus nefas sit in versione instituenda) quidquam vel demere vel apponere vel transponere. s Hinc ait necesse fuisse, ut LXX. interpretēs in vertendis illis libris et ipsi prophetaverint: a quasi numine correpti *prophetabani* non alii alia, sed omnes eadem nomina et verba quasi quopiam invisibiliter singulis dictante» 2). Historiam in

interpretationis Philo habet ex Aristotele (▼) in Bibl. Gal- landi T. II.); sed fama illa de modo interpretandi si vera non sit, originem non aliunde habere potuit quam ex com- muni libris. Ne minoris dignitatis et auctoritatis existimaretur versio prae textu hebraico, Hellenistis videbatur necessa- rium snpponere, non minus interpretes quam primos scri- ptores *prophetando* scripsisse. Nimirum sicut textus origi- nalis communi fide populi Dei credebatur *prophetia*, ita ipsa versio vel erat vel ab Hellenistis supponebatur esse *pro- phetica* in significatine vocis generica, de qua diximus. Etiamsi ergo veritas famae de inspiratione interpretum negari possit, testimonium de fide communi populi Dei

camquo ex divinitate ss. Scripturarum deducunt Patres bene multi, In- sillimi; cohert. ad Graec. n. 13; Iren. III. e. 21. al. 25; Clemens Alex. Strom. I. p.342; Hilarus in Pss. praefat. n.8; Cyrillus Hierosol. catech. IV. n. 34; Epiphanius de mensur. et ponder. c. 6; Augustinus Civ. Dei XVIII. cc. 42. 43; Theodoretus in Pss. praefat. T. I. p. 396; Olympiodorus Cate- na in Iob proem. ed. Patrit. Iunii; Chronicon Paschale ed. Paris p. 172; Georg. Syncellus Chronograph. ed. Venet. p. 216. 217.

« Nec mirum, ait Clemens Alexand. I. c., inspiratione Dei qui pro- phetiam dederat, etiam interpretationem tamquam prophetiam graecam esse effectam. * Augustinus vero ibi e. 42. post expositam interpretum inspirationem; . tam mirabile Dei munus acceperant, inquit; illarum Scripturarum non tamquam humanarum sed, sicut crant, tamquam di- narum etiam iato modo commendaretur auctoritas credituris quandoque gentibus profutura. . Sequenti capite 43. declarat, quam facili negotio ita conciliari queat

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) Notio prophetiae non solum est specifica, quae indicat etymolo- gia vocis graecae, futura praenuntiantis, sed multo frequentius generica hominis loquentis, agentis, scribentis sub supernaturali extraordinaria operatione et inspiratione Dei ad divina Consilia divinasque voluntates manifestandas hominibus, ut clarus indicat ipsum nomen hebraicum N'33 cf. P. Patrizi in Evang. I. III. dissert. 13. n. 12.

(2); Eadem quae Philo, narrant de inspiratione LXX. interpretum

quoad inspirationem ipsius primae scriptionis librorum, ex qua fama illa originem habet, manet integrum ac indubitatum.

Nondum quaerimus hoc loco de specifica notione inspirationis; interim tamen ex dictis evidens est, Iudaeos tempore Christi et Apostolorum communi fidei *Scripturam*, ac proinde libros omnes in ea comprehensos et librorum partes (of. n. I.) credidisse documenta scripta sub operatione Dei supernaturali ita, ut infallibiliter contineant verbum Dei, et documenta sint non humana sed divina, quibus credens ipsi Deo credat.

III. Hanc de dignitate et auctoritate Scripturae in populo Iudaico fidem, quae totam eius religiosam, politicam et domesticam vitam regebata sustentabat (cf. I. Mach. XII. 9.), Christus Dominus ipse et eius Apostoli non modo non improbant vel corrigunt; sed immo dum ex una parte a Iudaeis ita credi et sentiri vel supponunt in usu ipso Scripturarum vel diserte testantur (Io. V. 39.), ex parte altera ipsi fidem eandem confirmant, et cum ea totam suam institutionem connectunt.

Iº. Confirmat Christus ipse, dum ad easdem Scripturas appellat tamquam ad testificationem non humanam sed divinam et auctoritatis supremam ac infallibilis contra Iudaeos incredulos, a Ego autem non ab homine testimonium

accipio¹⁰ Ego autem habeo testimonium meum a Iohanne. » Hoc testimonium maius adfert triplex, opera quae dedit ei Pater ut perficeret ea, vocem Patris, *Scripturas*. Hoc testimonium pluribus declarat. « Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere; et »¹¹ « testimonium perhibent de me... Si autem (iifoyis) litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis? » Io. V. 34-47. Vide Io. X. 34. 35; Matth. XXI. 42 43-XXII. 29. 31. etc. Utitur eisdem Scripturis tamquam instrumentis irrefragabilis auctoritatis ad instituendos discipulos Meies; inculcat necessitatem, ut irapeantur Scripturae Matth. XXIV. 15; XXVI. 24. 31. 54; Luc. IV. 21- XVI 29 31- XVIII. 31; XXIV. 26. 27; Io. XIII. 18. Ipsi tentatori opponi sententias Scripturae (*scriptum est*) Matth. IV. 4. 7. 10.

2º. Confirmant eandem fidem Apostoli usu amplissimo, quo Scripturam adhibent tamquam instrumentum divinae doctrinae et divinae auctoritatis. Ex testificatione enim et auctoritate Scripturae probant divinam missionem et dignitatem

tem divinitatemque; quod sane aliis quam divinis testimoniis efficere nec poterant nec volebant. Quam late sese porrigat hic usus Scripturarum, patet vel ex solis citandi formulis *Scriptum dicit*, *Scriptum continet*, *scriptum est* etc. quae in N. T. longe plus quam centies occurrunt. Ut vis intelligatur argumenti, quod ex amplissimo hoc usu ducitur, is considerandus est in triplici forma.

a) *Scriptum dicit*, *scriptum est* Act. I. 16; HI. 18. 21; Vili. 32. sqq.; XV. 15; XVII. 2; XVIII. 28; Rom. I. 2; III. 10. sqq.; IV. 23; IX. 17; X. 11; XV. 4; I. Cor. XV. 3. 4; Gal. III. 8.

6) Utuntur Scripturarum textibus frequentissime secundum *sensum typicum* tamquam non minus verum et auctoritate verbi Dei efficacem ad probationes, quam est sensus literalis Matth. II. 15. coll. Ps. XI. 1; Matth. XIII. 35. coll. Ps. LXXVII. 2; Io. XIII. 18. coll. Ps. XL. 10; Io. XIX. 36. coll. Exod. XII. 46; Act. I. 16. 20. co. Ps. LXVIII. 26; CVIII. 8; Gal. IV. 22. 24; Heb. II. 13. coll. Is. Vili. 17. 18. At dum hac significatione typica ad exemplum Christi ipsius verba Scripturarum adhibent Apostoli, eo ipso supponunt et proponunt eas ut librum divinum, quia constat ex ipsa natura sensus typici, solum Deum posse esse eius auctorem. a Spiritus sanctus sacrae Scripturae accipitur ex hoc, inquit s. Thomas, quod res cursum suum peragentes significant aliquid aliud, quod per spirituales sensus accipitur. Sic autem ordinantur res in cursu suo, ut ex eis talis sensus possit accipi, quod eius solius est, qui sua Providentia res gubernat, qui solus Deus est Unde in

e) Demonstrant Apostoli, ad exemplum Christi ipsius, Scripturarum divinitatem, *ex multis quoniam kjiijges* utuntur. Singulas enim quandoque voces et phrases incidentes urgent tamquam auctoritate in divinam ad gravissimam quaeque demonstranda. Generatim Christus Dominus ipse enuntiat principium: «donec transeat coelum et terra, *iota unum aut unus apex* non praeteribit a lege, donec omnia fiant » Matth. V. 18 ; Luc. XVI. 17. Huic principio innasae argumentationes Apostolorum passim occurrunt. Colligunt veritates fundamentales ac proponunt ut revelationem demonstratam ex particula *adhuc semel* Heb. XII. 17 ; es adiecto *novum* Testamentum ib. Vili. 8. coli. 13; ex nominibus *Melchisedech, Salem*, et es omissa huius regis genealogia ib. VII. 2. 3 ; es numero singulari *'n semine* tuo Gal. III. 16; es adiectivo *irfe/in* ws-rc: *u dabo vobis sancta* (I) David *fidelia* * Act. SIII. 34. Cf. Matth. SSII. 32. 43. coll. Marc. SII. 36; 1. Cor. IX. 9. 10. coll. 1. Tim. V. 18. Atqui talis argumentandi ratio in rebus gravissimis evidenter supponit et declarat sententiam de supremam auctoritate et de divinitate instrumentis Christus ergo ipse et Christi Apostoli fidem, quam de hac librorum collectione penes Indaeos fuisse vidimus, multipliciter usu ipso horum librorum confirmantur; nec ergo potest divina

(1! In textn bebraico Is. LY. 3. nunc est: Q13QN311 i n VJDH
gratiai David Meies. Legerunt LXX. probabiliter n p n sen ITD n

auctoritas librorum omnium et partium librorum, quibus-
cumque nomen proprium *Scripturae* competit, vocari in
dubium, quin Christi ipsius et Apostolorum auctoritati et
manifestae doctrinae contradicatur.

THESIS II.

*Libri Scripturae inspirati sunt ita, ut Deus sit
librorum auctor.*

u Cam libri non nna sed pluribus rationibos divini dici queant; ex
o doctrina catholica tarn in scriptis apostolicis quam in perpetua Mi
» ditione conservata, Scripta tau credi debent. **xxviii**
» bri Dei et Deus est librorum auctor per suam sapenatramalem actio-
nem in conscriptores humanos, quae nse ecclesiastica ex ipsis Scripta^s
TSRQVWXYUZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

I. Divinus potest dici ūber a) *ratione materiae*, quod doctrinam continet divinitus revelatam sive ipsi scriptori sive aliis, quavis scriptio illius doctrinae est humana solum opera et industria profecta sit. Potest b) liber dici divinus *ratione modi scribendi sub assistentia* supernaturali Spiritus Sancti infañibiliter tantummodo *errorem praecavente* in iis saltem, quae ad scopum libri princeipem pertinent, quavis ceterum scriptio ita sit est mente, voluntate et opera humana, ut ipse homo scribens censeri debeat princeips in suo ordine auctor libri, c) Liber divinus est sensu strictiori *ratione auctorionis*, quae sit *efficienter a Deo* per hominem, in quem operetur ad scribendum et in scribendo ita , ut Deus ipse princeips *auctor libri* sensu proprio huius vocabuli censeri debeat. Haec supernaturalis et extraordinaria Dei operatio dicitur *inspiratiō*).

Dicimus in thesi, Scripturas non solum primo et secundo sed etiam tertio modo, qui duos priores includit, secundum doctrinam catholicam credendas esse *divinas*.

Sane haec sententia, *Deus est auctor librorum sacrae*
nmkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONML
 declarata. In Concilio Florentino decretum pro Iacobiitis (cf.
 Pallavic. Hist. Conc. Trid. I. VI. c. 11. n. 15.) ita habet.
 u. Firinissime credit, profitetur et praedicat (sacrosancta
 Romana Ecclesia) unum verum Deum, Patrem et Filium

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Formula igitur, *Deus est auctor librorum Scripturae sacrae*, dogmatica est ad exprimendum modum, quo Scriptura haberi debeat *divina*.

II. Iam in quaestione altera, *quomodo* haec fidei doctrina contineatur in revelatione, primum dicimus, hanc esse doctrinam Christi ipsius et Apostolorum, ut exhibetur in scriptis evangelicis et apostolicis. Argumentum ex bisce scriptis adferimus triplex, ex confirmatone scilicet fidei Iudaeorum quoad hoc caput saepe repetita a Christo et ab Apostolis, ex modo citandi Scripturas, ex declaratione diserta.

I°. Si expendantur ea, quae ex Iosepho et Philone prolata sunt in thesi antecedenti n. II, evidens erit, hanc fuisse communem fidem ac professionem genti Iudaicae tempore

Christi et Apostolorum, scriptores librorum sacrorum in
seribendo fnisse sub divina supernaturali actione ita, ut
non modo doctrina et res scriptae censi debeant divinitus
propositae, sed etiam scriptio rerum tribuenda sit princi-
paliter operation! Dei in homine et per hominem agentis.
Tarn Iosephus quam Philo ex fide certissima suae gentis
sive in Palaestina sive inter alios populos constitutae te-
stantur, libros sacros liaberizyxwvutsrqponmlkjihg
rationem. Notio autem huius *inspirations* ad scribendum
haecerat, ut non solum prophetae aeceperint divinitus
doctrinam, quam deinde suo marte conscriberent, sed ut
ipsa scriptio esset *per inspirationem dicinam*. Id evidenter
patet a) ex eo, quod ipsam actionem scribendi appellant
prophetiam, *scribere est prophetarc*: interpretes LXX. in
ss. litteris vertendis, inquit Philo, «quasi numine correpti
prophetabant.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

«oportetimpleri scripturam quae dicitur: dixit Spiritus Sanctus per os David » Act. 1.16; «Domine qui Spiritus Sancto per os patris nostri Davidpueri tui tlisti: quare fremuerunt gentes etc. » Ib. IV. 25; «Deus promiserat (evangelium) ante perprophetas in Scripturis sanctis » Rom. I. 2; «Deus terminai (definii) diem in David dicendo etc. » Heb. IV. 7; «dicit Deus, dicit Spiritus Sanctus, contestatur nos Spiritus Sanctus » Heb. I. 6. sq.; III. 7; X. 15. coli. VIII. 8; «dixit (Deus) in quodam loco » Heb. IV. 4. Quod est apnd Marc. XII. 26: «non legistis in libro Moysi super rubum (Exod. III. 6.), quomodo dixerit illi Deus inquis: ego sum Deus Abraham » etc.; id apud Matthaeum declaratur Deus dixisse ipsis Iudaeis, ad quos Christus loquebatur. At istis Iudaeis haec verba non sunt dicta, nisi quatenus scripta sunt; ergo Deus dixit haec verba, quatenus ea scripta sunt, sunt verbum scriptum Dei: «non legistis quod dictum est a Deo dicenle vobis, ego sum Deus Abraham » etc. Matth. XXII. 31. li) Ordine inverso sed eodem sensu declaratur, scriptorem humani in Spirila Sancto dixisse ipsos textus scriptos. «Quomodo David in Spiritu vocat (tempore praesenti, quod non potest intelligi nisi de verbis formaliter ut scriptis) eum Dominum dicens: dixit Dominus Domino meo» etc. Matth. XXII. 43; Marc. XII. 36. Eundem esse sensum hac forma inversa ac quando Deus ponitur in redo, per se constat et apparet ex ultimo hymno Davidis, ubi declarat, quid sibi velit loqui in Spiritu, dicere in Spiritu Sancto : «Spiritus Domini, inquit, locutus est per me, et sermo eius per linguam meam » 2. Reg. XXIII. 2. Denique c) simpliciter Scriptura ponitur pro ipso Deo loquente, quod fieri nequit, nisi quatenus Deus est auctor Scripturae et loquitur per Scripturam. «Providens Scriptura (spoliosaSsr, ypzyr.) praeuntiavit Abrahae » Gal. III. 8. His igitur citationum formulis textus Scripturae, formaliter quatenus in Scriptura consignati sunt, tribuuntur a Christo et ab Apostolis Deo auctori. Atqui quod valet de divinitate singularum partium Scripturae, valet etiam de omnibus libris et de coHectione librorum, quibus competit exceUentia designata

Scripturae sacrae (th. I.). Ergo ex doctrina Christi et Apostolorum deducitur, Deum esse auctorem librorum Scripturae.

3°. Conficitur idem ex diserta doctrina apostolica. Locus princeps est 2. Tim. HI. 16. «Omnis Scriptura divinitus inspirata » —aax ypXfn OSO-VEU<TOS.

Vocabulum ¹OTIVEUTTO; alibi nuspiam occurrit nec in novo Testamento nec apud LXX. interpretes; sed occurrit res ipsa et rei descriptio. Ex huiusmodi ergo locis notionem generalem determinabimus. Propheta dicitur «vir spiritualis » (²vOpiii-osBveufletTOOOñOI m n »j1«) Hos. IX. 7. (1). vir Spiritifis i. e. vir, qui habet Spiritimi et habetur ac agitur a Spiritu. Finis et effectus huius actionis Spiritus Sancii iu hominem saepe describitur. «Spiritus Dei irruit, insilit in prophetas, » eos «induit » ad liunc finem, ut populo annuntient Dei voluntatem, Dei Consilia. Hinc propheta dicitur esse «velut os Domini, » per quem nempe Deus velut movens per suum instrumentum motum loquitur: «quasi os menni eris » Ierem. XV. 19. cf. Exod. IV. 16. Prophetis dicit Deus: «verba mea in ore tuo » Ierem. I. 9; V. 14. cf. Is. VI. 7; et quae prophetae loquuntur, «os Domini locutum est » Is. LV m. 14. et alibi. Consequenter quae in virtute Spiritus Sancti loquuntur, ea dicuntur et sunt non hominis verba, sed «verbum Domini » Num. XXIV. 2; I. Reg. X. 6. 10; 2. Reg. XXIII. 2; Mich. III. 8; Zaccli. VII. 12; 2. Esd. IX. 30. Hoc igitur proprio sensu passim prophetae dicuntur loqui «in Spiritu Dei», i. e. per Spiritum Dei tamquam eausam efficientem. Clarissime 2. Pet. I. 21. loqui voluntate

(1) Locum bone Hoseae a. Hieronymus et alii intellexerant de veris prophetis. «Prophetam tibi dabo, qui loquatur in nomine Domini, et stultiori et insaniori vocab&s, iuxta illud quod in Ramoth Oalaad principes locuti sunt ad Iehn 4. Reg. IX. 11: quid venit ad te iste ve-sanns? » Hieronym. in h. l. Quidquid vero de hoc eenseas, corte nomen vir Spiritus est explicatio seu deinitio nominis propheta. Hebraica habent: «venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis; sciet (comp&rici) Israel. Propheta (reputatus est vei factus est) stultus, vir Spiritus insanus propter multitudinem iniquitatis tuae, propter magnam prav&ricationem » m n IO'K yj'jjp N' 33 n

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

humana. *hominibus inspirati sive singulariter moti et acti* ² *Spirita Sancto*; exclusio illius prioris et positio huius posterioris constituit propriam rationem inspirationis in homine, et terminative efficit prophetiam. *u Non voluntate liumana* aliata est *livEylr*,) aliquando prophetia, *sed Spirita Sancto inspirati* ^{^EUIJACITO: iyim ^EPOP SVOI} locuti sunt saneti Dei homines.»

Ex his satis apparet, inspirationem *active* esse ipsam supernaturalem actionem Dei in hominem, qua eum evehit, promovet et permovet ad uianifestandum sen efferendum id. quod Deus vult; *passive* esse ipsum statum hominis ita affecti; denique verbum ipsum, quod homo inspiratus effert sive per actionem symbolicam sive per locutionem sive per scriptionem, esse et dici *inspiratum terminative*, quatenus est effectus divinae operationis et *inspirationis activae*. Consequenter quando Scriptura ipsa dicitur inspirata, in spiratio seu actio Dei intelligi debet *terminative* ut causa efficiens Scripturae, et Scriptura ut effectus Dei inspirantis.

Hac notione inspirationis iam demonstrata (▼), Paulus Apostolus docens *Scripturam esse inspiratam*, necessario intelligendus est de supernaturali operatione Dei ad ipsam Scripturam efficiendam seu de inspiration *terminative* spe data. Docet itaque Apostolus, Scripturam esse opus et effectual supernaturalis actionis divinae in homines inspirat

solummodo doctrinam proponemus, quia et luculenta est et adversus omnes exceptiones munitissima. Exhibebimus autem unaninera doctrinam antiquitatis christianae ita, ut non solum res ipsa inspirationis Scripturae auctoritate consensionis universalis demonstretur. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** praedicatione ecclesiastica proponantur elementa omnia ad distinctam notionem inspirationis librorum, quantum eam assequi possumus, *quid sit*. Huc in sequentibus, ubi ultimam tandem conclusionem de notione inspirationis deducemus, ad hanc tum Scripturae ipsius tum Patrum doctrinam praemissam appellabimus. Revocamus totam explanationem Patruum ad haec capita.

1°. Scripturae *conscriptae sunt* per Spiritum Sanctum, per operationem Spiritus Sancti; ideo sunt litterae Dei, epistola Dei ad homines. Inter capita doctrinae quae sunt in manifesta praedicatione ecclesiastica, ponit Origenes, *U quod per Spiritum Sanctum Scripturae conscriptae sunt* ». praefat. de Princip. n. 8. coll. 4. Iudaei et Christiani! confitente biblia a *esse scripta Spiritu Sancto* » Id. contr. Cels. V. n. 60. a Scripturae divina « utpote *Spiritu Sancto conscriptae* magnum continent thesaurum absconditum » Chrysost. in Genes. hom. 21 n. 1. Nihil refert, quis homo singulos psalmos scripserit, a cum manifestum sit, *omnes esse scriptos per operationem divini Spiritus* » SX TT; **TOU** &ou sveccio; Evēpvsn; Theodoret. praefat. in Pss. In omnibus libris Scripturarum consensus est perfectus, a quia *in eorum conscriptoribus erat idem Spiritus Sanctus* » Theophil. Antioch. ad Autolyc. I. III. n. 12; I. II. n. 9; Athanas. praefat. in Pss. n. 2. 9. 10; et quia anon iminerito *cum illa scriberent, eis Deum eel per eos locutum* tot tantique populi crediderunt » Aug. Civ. Dei XVIII. c. 41. n. 1. Inter errores Theodori Mopsuesteni in V- synodo reccnsitos et damnatos etiam hic est, quod libri Salomonis a *scripti sunt non per gratiam prophetica* sed per gratiam prudentiae, quae evidenter altera est praeter illam; » quod reprobavit Theodorus librum Iob a *contra conscriptare* eius id est *Spiritum Sanctum* dicens, quod pagana sapiens hunc librum consensit; » quod a non oportet collaudare *codicem* Cantici Can-

ticorum sicut habentem *prophetica* dictationem bonorum tcclesiae » Concil. V. Act. IV. nn. 63. 66. 68. 71. Hard. III. p. 86. sqq.

Universim Scripturae sunt a *epistola omnipoentis* Dei ad creaturam suam » Aug. Sermon. II. in Ps. 90. h. 1; Enarra-
rai, in Ps. 149. n. 5; Gregor. M. I. IV. ep. 31. ad Theodor, a ileus velut longe absentibus litteras misit, *quos quidem litteras dedit Deus, adtulit Moyses* » (Dens auctor litterarum, Moyses tabellarius) Chrysost. in Genes. hom. II. n. 2.

2°. Scripturae *dictae sunt* a Deo. Sane a Scripturae sunt *veraces dictiones Spiritus Sancti* » Clem. Rom. ep. I. ad Cor n. 45; a Scripturae sunt *dictae a Verbo Dei et Spiritu eius* » Iren. I. II. c. 38. n. 2; a sunt infideles, qui negant *Scripturas esse dictas a Spiritu Sancto* » Anonymus iqui censetur Hippolytus) contr. Artemonit. apud Euseb. H. E. I. V. c. 28- a *Deus ipse voluit docere per sanctus Skriptums* » Hippolyt. contr. Xoet. n. 9; a laudabile interim *Evangelium et Apostolus pro divinis oraculis* (1) » Theonas Alexandrin. (Routh Reliquiae sacr. T. III. p. 443.).

3°. Deus *condidit, dedit* Scripteas. a Accipitur ut certa demonstratio *vox Dei, qui dedit Scripturas* » Clem. Alexand. Strom. II. p. 362; a Deus prius per prophetas deinde per se ipsum postea per Apostolos locutus etiam *Scripturam condidit*, quae canonica nominate altissimae auctoritatis » August. Civ. Dei XI. c. 3. cf. XVIII. c. 41. In prologo Gelasi, Pontificis ad suum decretum a de recipiens libris sive non recipiendis, » ut exstat in codice Lucensi, ait Pontitix: a ad discutiendas vel intelligendas Scripturas, quas in novo vel veteri Testamento a pluribus editas (*accepimus, vel mcimus* vel verbum aliud excidit), illud apostolicum nobis convenit servare eloquium: prophetias, inquit, nolite spernere, omnia autem probate; *ut plenius Dei operatione credamus illas esse conditas* » (Mansi Supplement, ad Concilia T. I. p. 357.). **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

(1) Qoomaduiodom libri veteris Testamenti ab ipso Christo et Apostel., numerabantur distributi in duas vel tres classes, in . Legem et Prophtas., vel n . Legem, Prophtas et Psalmos; . ita ad hanc analogiam omnes l.br. novi Testamenti distigeei consaverunt a veteribus i, duas ordines, . in Evangelium et Apostolum. »

• zywxvutrsqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

4. Protenditur operatio et veracitas perfecta Spiritu Sancti qui perfectam veracitatem Spiritus etiam usque ad levem apicem et lineam extendimus (1), non concedimus, neque enim fas est, vel res minimas a scriptoribus esse temere positas» Gregor. Nazianz. or. II. de fuga sua) n. 45. T. I. p. 9. Similia habent Origen. de Princip. IV. n. 1. Hieronymus. ep. 2. al. 42. n. 1. ad Marcellin. praefat. in Comment. Philem. T. VII. p. 42; August. ep. 82. al. 9. ad Hieronymum. n. 3. Chrysostomus. In Genes. hom. 5. n. 1; hom. 4. n. 2. etc.

5. Comparetur tribuitur scriptio Spiritui Sancto, et negatur esse humana. a Christi conversatio in carne demonstravit, legem et prophetas scripta esse coelestis gratia, nec hominum esse scriptiones quae creduntur verba Dei» Origen. de Princip. IV. n. 2. Nostri auctores non secundum artem scripserunt, sed secundum gratiam, quae super omnem artem est; scripserunt enim quae Spiritus iis loqui dabat» Ambrosius. ep. 8. ad Iulianum. I. a. Has litteras non ratio humana reperit, sed hominibus iudicandis virtus coelestis infudit» Cassiodorus. de institutione. divinae litterae, c. 6. 7.

6. Hoc innotandum est ita, quod Deus est princeps auctor librorum, homines vero sunt instrumenta Dei ad librorum compositionem. Sacris scriptoribus non opus erat artificis sermonum, a sed tantummodo se ipsos mundos exhibere operatione divini Spiritus, M ipsum divinum plectrum e coelo subiens, ac velut instrumentum citharae vel lyrae adhibens viros sanctos, nobis revelaret cognitionem rerum divinarum et coelestium in Iustino. cohort. ad Graecos. n. 8; Athenagoras. Legat. pro Christianis n. 9. cf. Hippolytus contra Noet. n. 2. a Cum Spiritum Sanctum auctorem tenemus, qui scriptorem sacrorum librorum) quaerimus, quid aliud agimus,

quam legentes litteras de calamo percontamur? » Gregorius. Iob n. 23. cf. supra Theodoret.).

7. Haec coniunctio specialis hominum cum Deo inspirante ad scribendum declarat ex coniunctione analogia in supernaturali ordine membrorum Christi cum capite Christo, et per eam illustratur doctrina, quomodo Deus sit auctor princeps librorum, homines vero instrumenta Dei ad scribendum. Prophetiae enim et Apostoli etiam formaliter ad scribendos libros et in scribendo erant membra Christi capitis. Ita quae cum isti scripserunt, quae ille ostendit ac dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit; quandoquidem membra eius id operata sunt, quod didante capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis factis et dictis nos legere voluit, hoc scribendum Ulis tamquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium quisquis intellexerit, non aliter accipiet, quod narrantibus discipulis Christi in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Dei quam in proprio corpore gestabat, serientem conspexerit » Augustinus. de Consensu Evangelist. I. n. 3.

Patres quorum luculentam doctrinam et testificationem adduximus, sunt ex diversis Ecclesiis, ex omnibus aetatibus a primo usque ad septimum saeculum. A saeculo I. III. Clemens Eomanus, Iustinus M., Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Irenaeus, Hippolytus, Anonymus Eusebii, Clemens Alexandrinus, Origenes, Theonas. A saeculo IV. VII. Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Theodoretus, PP. Concilii V. Cassiodorus, Gregorius M. Consensus insuper per symbola fidei et solemnissima indicia quae n. I. citavimus, declaratus est et confirmatus.

Vides autem, in hac perpetua et universali praedicatione ecclesiastica non aliud contineri, nisi declarationem et explicationem doctrinae Christi et Apostolorum, quam vivimus, Scripturas esse efficienter libros Dei, et Deum esse auctorem librorum Scripturae. Universalis ergo consensus apostolicae successionis demonstrat illum quem diximus, esse verum sensum doctrinae evangelicae et apostolicae.

1. Hull Si St xxi mii IUOUT; lq Minus T W K

2. xpiffaay IXOXVTS.

(2) 'Oax àvOstovv illa.: <ej-rr?W''' 'rj'; *ism==[u==+ Osm Xbfou; Hnais IV. libri de Principiis inscriptio in Philocalia (anthologia a ss. Gregor. Naz. et Basilio ex operibus Origenis collecta) ponitur: . de divina inspiratione divinae Scripturae . .:fi too OROSYIMTOD TT; tfr>?^?.

zywxvutrsqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Declarator distinctius notio inspirationis
per analysin formulae dogmaticae: Deus est auctor
librorum sacrae Scripturae.

• Instituta analyst revelatae doctrinae qna Deum librorum sacrorum
» sensum suum declarantibus quibusque in christiano antiquitatis monumentis
- ctinae declarationibus quae in christiano antiquitatis monumentis
> continentur, inspiratiu ad scribendos sacros libros essentialiter consti-
• tisse videtur in charismate gratis dato illustrationis et motionis,
• quo veritates quas Dens per Scripturam Ecclesiae tradere voluit,
n mem hominum inspiratorum conciperet ad scribendum, et voluntas
• ferretur ad eas omnes et solas scripto consignations, sieque eleva-
' tus homo tamquam causa instrumentalis sub actione Dei causae prin-
» cipis consilium divinum exsequeretur infallibili veracitate. Onde facta
- distinctione inter inspirationem et assistentiam, illa ad veritates et
» verbum formale, haec etiam ad signa et verba materialia necessario
» pertinuisse dicenda est. »

Ad declarationem thesaeo necesse nobis est in anteces-
sion distinctius definire praenotione3 quasdam tum de si-
gnificatione nominis *auctor libri*, tum de elementis forma-
lem rationem libri constituentibus.

1°. Nomen *auctoris* per se et eorum sumptum habet
ntique significationem genericam, eoque ipso comprehendit
significationes plures specie inter se distinctas. Auctor enim
genericis is dicitur, a quo aliquid originem habet ut a cau-
sa efficiente. Cum vero efficientiae sint diversissimae, nec
minus diversi effectus, inde fit ut nomen *auctoris* induat si-
gnificationes inter se specificas diversas. Significatio specifica
determinate vel ex contextu vel etiam simplicius epithetis,
quibus efficientiae et effectus species definiatur. Hoc modo
terminus complexus *auctor libri* ratam et fixam habet signi-
ficationem specificam. Ad claritatem notionis) distinguimus
causam primam sine cuius concursu *causa secunda* agere ne-
quit, *causam per se* deinde, quae etiam dicitur *principalis*,
agens nimirum sua inhaerente virtute in distinctione a causa
instrumentali, quae non inhaerente sibi virtute agit sed
dumtaxat ex motione (uti aiunt) h. e. ex virtute derivata
et transeunte causae principalis. Iam dum dicitur *auctor*

WVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA per con-
cursum generalem causae primae, nec sensu proprio effi-
cientia causae instrumentalis; sed semper significate cau-
sa per se, quae potest esse prima vel secunda. Habitudo
autem inter has causas est talis, ut si causa secunda (pri-
ma) dicitur *auctor* (adeoque per se causa) libri, excluditur
causa secunda agens ut causa per se h. e. virtute propria
sibi inhaerente; unde vicissim si homo (causa secunda)

sensu proprio est et dicitur *auctor libri*, eo ipso negatur
Deum (causam primam) esse libri auctorem, non tamen ex-
cluditur, ut per se constat, generalis concursus causae
primae, qui nullatenus importat Deum esse auctorem libri,
nisi absurde loquendo Deum dicere velis auctorem omnium
librorum. Sive vero Deus sive homo sit *auctor libri*, in
neutra hypothesis excluditur causa instrumentalis, per quam
cansa principalis (Deus vel homo) agat et efficiat sui libri
existentiam. b) Spedando effectum, nomine libri intelli-
gimus ampliorem aliquem (1) contextum sententiarum seu
sensuum scripto consignatum. Tunc significatio termini com-
plexi *auctor libri* ea est, quod sit auctor (causa per se)
turn conceptionis sensuum ad scribendum (2) turn eorum
consignations in scripto.

2°. Quoad formaient rationem libri, quam diximus al-
teram praenotionem necessariam, in libro quovis vel do-
cumento scripto a) spectari debent ideae et iudicia horum-
que totus complexus, quae in libro verbis et propositioni-
bus significante, atque ab aliis res et sententiae, ab aliis
sensa, in thesi nostra veritates dicuntur. Cum enim agatur
de ideis et iudiciis sive sentiis quae a Deo sunt, non

(1) Amplitudo in quaestione praesenti de auctore libri se habet
nt aliquid accidentale. Sic epistolas praesertim brevissimas non solemus
dicere libros, nihilominus illas Apostolorum etiam quae snat
pancorum commatum (ut ad Philem., 1. et 2. lo. et Ind.), accensemus li-
bris noci Testamenti. Imo quoad auctorem eadem est ratio singula-
rum sententiarum, quae singulae (nt vidimus) dicuntur Scripturae; Dens
vero sicut librorum ita et Scripturae et quidem cuiusvis Scripturae

t f f v) auctor praedicatur, quod in thesi II. satis demonstravimus.
(2) Ubi de Deo sermo est, haec itor.ptr.ioi intelligenda esse, opus non
est monere.

possunt esse nisi **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

sub qua et quo sensu ex auctoris intentione sunt scripta in libro. Ab ipsis veritatibus et sensibus b) distinguuntur *signa*, quibus veritates et sensus exprimuntur, sub ratione grammatica et rhetorica, ad quam etiam pertinere potest ordo et connexio rerum. Haec quae possunt dicere *SiaTa*;iv seu dispositionem libri, aliquando ab auctore *per se* intenduntur tamquam suus sensus exprimendus, aliquando non ita pertinent ad intentionem auctoris, sed possunt diversimode se habere salva tota veritate et integris sensibus, quorum expressionem per suum librum auctor intendit. Unde c) spectandus est *finis operis*, seu finis ad quem auctor librum suum ex ipsa libri indole directum esse voluit ; ab hoc enim pendet, quid ex omnibus in libro comprehensis sit vel non sit ab auctore sapiente per se intentum.

Iam ilia omnia quae auctor in libro *per se* intendit, et sine quibus liber non esset talis qualem auctor esse voluit, constituunt ipsam *rationem formalem*, per quam ab ipso inditam liber est et esse merito censetur *opus huius auctoris*. Sunt vero alia quae in genere quidem uno alterove modo debent adesse, cum sine illis ipsa forma ab auctore intenta exprimi nequiret; possunt tamen alio et alio modo se habere, quin liber desinat esse talis qualem auctor esse voluit, quoniam ab auctore ad scopum sui libri non *per se* intenduntur, nec proinde necessario ab ipso singillatim determinantur. Haec itaque quamvis non determinentur ab auctore, ut vel uno vel alio modo se habeant, dum tamen apta sint ad illud exprimendum quod auctor in suo Hbro *per se* intendit, non impediunt, quominus liber vere sit *huius auctoris*. Propterea hanc appellamus *partem materialem* libri ad distinctionem a *ratione formali*, qua constituitur *opus huius auctoris* (1).

(1) Nomina haec **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** physicis. Quoniam in his *forma* dat ac determinat *ette specificum* in eo *ordino* sive *substantiali* sive *accidentali*, in quo *forma* consideratur; *materia* autem necessario quidem aliqua sobest *furmae*, sed ad *MM specificum* indifferenter se habet, an in individuo haec vel ilia sit; propter-

Ut concreta aliqua applicatine rem explicemus, e. g. in codice legum, in libro didactico ad docendam veritatem speculativam vel practicam, in libro historico destinato ad docendam aliquam aliam veritatem per facta narrata, id quod ex scopo huiusmodi librorum per se intenditur, et quod ideo *rationem formalem* constituit, sunt *sensa* sen *res* et *sententiae*; totum vero illud quod ad *rationem* signorum retulimus, non excepta ipsa dispositione ordinis, non est necessario *per se* intentum, et proinde potest se habere velut *pars materialis*. Haec tamen ipsa quae ad *partem materiellem* pertinent, signa inquam ipsa oportet esse apta ad veritates intentas exprimendas ; secus ipsum *formale* libri conservari non posset. Dixi signorum electionem *posse* pertinere ad *rationem materialem*; nam si quando ex scopo libri signa ipsa sint per se intenta, in hac hypothesi pertinerent utique ad *rationem formalem* libri. Ita in locis quibusdam dogmaticis praesertim mysteria snperationalia continentibus, certa quaedam vocabula et formulae ad exprimendum conceptum mysterii possunt esse iuxta talium locorum scopum *pars formalis*; pariter in libro, cuius scopus esset rhetoricus et aestheticus, praeter res et sententias stylus quoque pertineret ad *formalem* seu essentialem *rationem* libri; nec minus ordinis dispositi in historia destinata ad docendam chronologicam rerum successionem, esset ex ipso scopo per se intenta saltern quantum opus foret ad chronologiae veritatem, ac proinde pertinens ad *formalem* *rationem* libri.

I. Hisce praenotatis patet, neminem posse esse vero sensu *auctorem libri*, nisi qui efficiat ut saltern id, quod est *formale* libri, a se mento conceptum consignetur litteris. Ut

ea in translatione horum nominum ad alios etiam ordines, illud quod **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** est, quod est *formale* libri, illud vero quod in individuo ad istam propriam *rationem* indifferenter se habet, dicitur *materiale*. In praesenti itaque *formale* dicimus id quod est *formale* libri, id est *formale* talis et sine quo non esset talis, qualem auctor pro libri scopo esse vult; *materiale* vero appellamus, quod potest aliter se habere, quin liber desinat esse, qualem auctor pro eius scopo esse vult. Unde haec eadem, si mavis, poteris dicere *essentialia* et *accidentalia* libri.

quis igitur per alternili taraquam per causam instrumen-
talem ratione tamen et voluntate agentem libri auctor sit,
necesse est, ut alter ipsomet suggerente ad scribendum
mente concipiat et ipsomet movente feratur voluntate ad
scribendum ea omnia et sola, quae pertinentia ad
rationem talis libri ipse tamquam auctor princeps scribenda
praeconceperat. Neque enim si unum horura deest, auctor
libri esse poterit. Non sane est auctor libri, qui sua sensa
communicat quidem alteri non tamen in ordine ad scriben-
dum ea, nec alterum inducit ad illa scribenda; neque au-
ctorem se agnoscet libri, si quod ipse voluit comprehendi
ut *formale* libri, alter non totum excipiat; neque auctor est
saltem totius libri et simpliciter, si rebus et sentiitiis ab
ipso in suo libro intentis alter suo marte aliquid superaddat;
certe auctor non est huius partis superadditae.

Quando igitur profitemur Deum *auctorem librorum sa-
crorum*, auctorem autem per liomines inspiratos, hac for-
mula dogmatica exprimitur, quae operatio divina sit et
quae non sit essentialis ita, ut ea posita Deus vere sit *au-
ctor libri*, ac proinde liber sit divinitus inspiratus, ea au-
tem negata negetur Deus *auctor libri*, et consequenter ne-
getur librum pertinere ad Scripturam divinitus inspi-
ratam.

1°. In ea formula itaque *positive* affirmatur, Deum ef-
fecisse ut, quas veritates ipse Ecclesiae per Scripturam
tradendas mente comprehendit, easdem *hominis inspirati
mens conciperet scribendas, et coluntas ferretur ad eas
omnes ac solas scribendas.*

Dixi eas veritates *omnes et solas* in libro inspirato con-
signuari, quas Deus *auctor libri* mente et voluntate sua
comprehendit-scribendas. Si enim in libro scriberetur ab
homine sententia etiam vera, quam Deus *scribendam* Consi-
lio suo non comprehendit, et quam proinde homini ad scri-
ptionem non inspiravi, multo magis si in libro Scripturae,
quod recentiores quidam de iis quae nos dicimus *revelata
per accidens*, affirmare ausi sunt, continerentur aliquae
sententiae in se non verae (1); huiusmodi sententiarum

(1) Conforti potest etiam Benedicti XII, elenchus errorum Armeno-

utiqueDeus non esset *auctor*, nec proinde illae essent *cerbum
Dei*, sed omnino verbum humanum. Atqui it) dum s. Conci-
lium Vaticanum post alias geminas Conciliorum et Pon-
tificium definitiones declarat libros veteris et novi Testa-
menti *divinitus inspiratos* ad hunc modum: *«Deus vero
propterea, quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum ha-
bent auctorem, »* profecto haec *conscriptio* intelligitur sim-
pliciter et proinde secundum omnes sententias, quae ab in-
spirato scriptore in libro consignatae sunt; neque enim
inspiratio ad conscriptionem interrupta et per intervalla
sed ad totam conscriptionem asseritnr. 6) Quando Eccle-
sia profitetur Deum auctorem *libri sacri et canonici*, hoc
sacrum et canonicum non minus late patet, quam significati
nominis *Scriptura*. Atqni *Scripturae* accensentur omnes et
solae sententiae, quae ab homine inspirato in libro consigna-
tae sunt, ac porro i doctrina evangelica et apostolica et in
communi Patrum predicatine expresse singlae sententiae,
co quod et ipsae sunt *Scriptura*, tribuuntur Deo auctori,
quod utrumque in th. I. et II. demonstravimus. Ergo in
professione Ecclesiae et in eius formula synodali, *Deus est
auctor libri sacri et canonici*, intelligitur Deus auctor libri
secundum omnes partes quae sunt *Scriptura*, ac proinde
auctor omnium sententiarum quae primitus ab homine in-
spirato sunt libro consignatae, quoniam hae omnes et so-
lae sunt *Scriptura*.

2°. Ex eadem notione *auctoris libri* deinde deducitur,
quid in ea etiam quoad *partem formalem* libri, de qua nunc
loquimur, *non requiratur*. a) Non requiritur, ut veritates
ipsae quas Deus Scripturis consignari voluit, homini in-

ram, ubi (errore CXIV.) supponitur, ut doctrina catholica explorata, sup-
besset, quod non est verum. b) Non requiritur, ut sententiae ipsae, quae
iis quae non *propter* te sed *per accidens* revelatae dici solent (vide
Eainaldi Annales ann. 1341. n.69.).Apud SS.PP. sententias omnes Scri-
pturae sine discrimine ac nominatim has scriptas de rebus non *propter*
te revelatis, haberi divinitus inspiratas, a nemine in dubium vocari pot-
est. Vid. Aug. ep. 82. n. 3; Civ. Dei XI. 3; cont. Faust. XI. 5. 6; Gen. ad
litt. I. c. 18-21; VII. c. 28; Hieronymus contra Iovin. Philom.; et ad Paul.
p. 100. sq. 111. p. 102. sq. 112. p. 103. sq. 113. p. 104. sq. 114. p. 105. sq.
sq.; Bellarmius. de verb. Dei 1.1. c. 6. n. 16. sq. et snpra p. 340.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

spirato aliunde iam cognitae non fnerint vel esse potnerint. Praecedens enim cognitio hominis non potest esse ratio, cur Deus illas veritates sno Consilio comprehendere nequeat per Scripturain tradendas Ecclesiae, et cur supernaturali sua operatione efficere nequeat, ut homo veritates ipsas aliunde sibi cognitatas mente et voluntate concipiat. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*
eas scripto consignandas.

b) Eadem ratione non excluduntur industria, studium, et praesidia, puta, documentorum et testium ab homine adhibita ad res et sententias seu ad veritates concipiendas, dummodo supernaturalis operatio et directio Dei efficiat, ut mens hominis inquirenti sensa ea omnia et sola ad scribendum concipiat, pariterque ad eadem omnia et sola scribenda voluntas supernaturaliter moveatur, quae Deus ut scribantur, Consilio suo comprehendit.

c) Si nomine *revelationis* intelligatur manifestati rei occultae, patet ex dicti, in inspiratione revelationem non esse elementum essentielle; potest enim esse inspiratio verissima sive ad loquendum sive ad scribendum citra revelationem illo stricto sensu acceptam. Pendet ergo ex ipsa natura et indole ventati in3piratae, vel ex modo quo veritas se habet ad hominem inspirandum, utrum inspiratio revelationem eo sensu intellectam includat necne (1). *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

[1] S. Thomas agens de prophetia 2. 2. q. 174. a. 2. distinguit tres gradus principales; nobilissimam dicit esso illam, quae est manifestatio divinae veritatis secundum intellectualem visionem absque visis vel externis per sensus vel imaginariis; alteram esse, in qua veritas supernaturalis manifestatur per similitudinem corporalium rerum, hancque licet inferiorem magis proprie dici prophetiam, quam illam primam sublimiorem; tertium gradum esse cognitionem per lumen infusum supernaturalis circa ea, quae humana ratione (licet diverso i. e. solnm naturali modo) cognosci possunt. Hunc ultimum gradum cognitionis licet non sit proprie prophetia, sufficere deest ad inspiratam loentionem vel scriptionem, si utique simul coningatur motio voluntatis ad loquendum vel scribendum modo supra explicato. « Magis proprie dicuntur prophetae, inquit (ibi ad 3.), qui vident per imaginariam visionem, quamvis illa prophetia sit nobilior quae est per intellectualem visionem, dummodo tamen sit eadem veritas utrobique revelata. Si vero quid aliud alicui divinitus infundatur non ad cognoscendum aliqua super-

At vero si *revelatio* intelligitur sensu minus quidem stricto sed frequentatissimo, veritatis propositi ab ipso Deo facta, sane inspiratio quaevis ad scribendos libros sacros erat revelatio, quae primum quidem fiebat interne in mente hominis inspirati, ut deinde per scriptionem tam constitueret tam pro ipso homine inspirato quam pro aliis, quando tamquam verbum inspiatum satis propositum erat.

II. Operationem divinaio, quam explicuimus necessario!, ut vere sit ac dici possit *liber Dei auctoris*, et sine qua Deus *auctor libri* non esset, non eandem requiri quoad *partem, materialem* libri, ex ipsa notine *auctoris libri* earum videtur. Est enim ex dictis Deus *auctor libri*, quatenus sua operatione i mentem et voluntatem hominis scribentis efficit, ut hic ea omnia et sola scribat, quae Deus ipse in libro scribendo *per se* intendit. Hoc autem obtinebitur, quomodocumque se habeant ab auctore *per se* non intenta, signa inquam et reliqua quae diximus *partem materialem* libri, dummodo haec *opta sint ad sensum ab auctore intentum exprimendum*. Hoc autem ipsum demonstrat, non illam divinam operationem quae proprie *inspiratio* dicitur, et quae requiritur pro parte formali libri, *libri* esse, sed *signa* *materialis*; esse tamen aliquam operationem divinam necessariam etiam pro *parte materiali*, ut Deus infallibiliter sit *auctor libri*. Haec divia operati quae sit, et quae non sit, nunc inquiremus.

1°. Quoad *signa* seu vocabula evidens est, nec res ipsas h. e. sensa auctoris principi posse esse scripto expressa,

naturalia, sed ad indicandum secundum certitudinem veritatis divinae ea, quae humana ratione cognosci possint, sic talis prophetia intellectualis est infra illam, quae est cum imaginaria visione ducente in supernaturalem veritatem... Qui hagiographa conscripserunt (id est libros tertiae classis secundum divisionem s. Hieronymi in prologo galeato, quamvis haec valeant etiam de libris pluribus aliarum classium), eorum plures *toquebantur frequentius de titis quae humana ratione cognosci possunt, non quasi ex persona Dei (i. e. non sicut prophetae proprie dicti, qui se esse attestant: haec dicit Dominus)* sed ex persona propria, cum talibus talibusque aliis. (c. 2. ad 4.)

est secū ea includitur aliis operatiō divina, ut homo scribens non solum actu eligat, sed etiam infallibiliter eligat signa apta ad res et sententias inspiratas vere et sincere exprimendas, atque adeo in signorum aliorumque quae ad partem materiale pertinent, apta electione reddatur infallibili. Profecto enim homo mente et voluntate inspiratus quidem ad sensa Dei scribenda, sed in signorum electione piene sibi permissus, maneret fallibili in exprimendis conceptibus inspirati; hoc autem ipso non esset infallibiliter consequens, librum sub tali inspiratiō scriptum esse Scripturam *terminatic* inspiratam et verbum Dei. Atqui ut crederetur esse infallibiliter verbum Dei, numquam aliud argumentum quaesitum est, quam quod scriptor humanus esset inspiratus. Sicut ergo cum inspiratiōne activa infallibiliter necitur *inspiratic terminatic* (inspiratum esse) ipsius operi, ita in notine inspirations activae includitur operatio divina, qua homo efficiatur infallibilis i exprimendis conceptibus inspiratis, h. e. i ipsa aptorum signorum ac terminorum electione.

2^a. Ex dictis iam patet, quali sit haec operatio divina, quam dicimus cum inspiratione connexam. Scopns sacrorum librorum saltem in plerisque talis est, ut *formati** ratio librorum prae hoc scopo non mutetur, si aliis vocabulis, alio stylo eadem res et sententiae exprimantur, dummodo termini qui possunt esse alii atque alii, adhibeantur idonei et rebus respondentes. Pertinet ergo saltem in plerisque non ad *rationem formalem* sed ad *rationem materialem* Scripturarum, quod sententiae his'potius quam aliis termini aequipollentibus exprimentur. u Nec putemus in

verbis Scripturarum esse evangelium *sed in sensu*, non in superficie sed in medulla, non in sermonum folii sed in radice ratini » s. Hieronym. in Gal. I. 11. 12. T. VII. p. 386. Iam vero ut quis sit auctor libri, requiritur quidem,

ipse terminos in individuo et stylum totamque constructionem grammaticam et rhetoricam suppeditet. Ut tamen nihilominus per suppeditionem rerum et sententiarum certum efficiatur, librum scribendum fore ipsius tamquam auctoris principis, necesse est, praecaveat errorem scribentis in electione aptorum signorum.

Ergo ex notine inspirationis seu ex eo, quod Deus est auctor Scripturarum per conscriptores humanos ita, ut ex ipsa actione Dei in homines inspiratos infallibiliter certum sit, Scripturas esse libros Dei ut auctoris; a) in plerisque, ubi videlicet horum potius signorum prae aliis aequipollentibus electio *materialiter* se habet, nulla est ratio affirmandi, Deum ipsum supernaturali praeveniente actione signa et modum scribendi suppeditasse et in individuo determinasse. Est tamen *b)* ratio evidens affirmandi *assistentiam* Dei, qua scriptoribus humanis i ipsis eligendis signis idoneis ita aderat, ut in conceptibus inspiratis vere et sincere exprimendis essent prorsus infallibiles. *c)* In hac assistentia et dictione quoad ipsum modum orationis includitur *gratia sermonis*, « quod quis efficaciter loquatur (scribat) ad instruendum intellectum, ad movendum affectum, ad flectendum auditorem (vel lectorem) » (1), ut eam explicat s. Thomas 2. 2. q. 117. a. 1. Si autem *d)* prae scopo alicuius loci vel contextus verba ipsa et stylus in individuo pertinerent ad *rationem formalem*, tum sane ex ipsa notione *inspirationis* et *auctoris libri* deduceretur, verba et stylum esse suppeditata a Deo non secus ac res et sententias. Quia vero huiusmodi formali ratio difficillime deter-

ZYX

(1) Per se patet, banc quod
rnm esse diversam, atque adeo ad ipsam *essentiam* inspirationis hoc
ebarisma non aliter pertinere, nisi quatenus coincidit cum assistentia ad
electionem iocutionis snficiensis pro scopo libri.

minar! potest, et singularis vis, efficacia ac profunditas ipsorum verborum, et quae Patres praedicant de valore eorumdem singulorum verborum Scripturae, partim magis pertinent ad res significatas et ad verbum, partim ad rem, et partim ex assistentia Spiritus Sancti in selectione verborum satis expliciantur; propterea ex notione ipsa inspirationis, nisi aliunde probetur, divina suppedatio verborum in individuo in locis singulis vix discerni et statui poterit.

Rerum ordo et dispositio pro diverso scopo libri aliquando constituit partem formalem et pertinet ad ipsa sensa auctoris, aliquando computatur ad stylum. Pro hac diversitate ordo rerum in priori hypothesi ad inspiratorem proprie dictam, in posteriori secundum paulo ante demonstrata ad assistentiam divinam referendus erit.

3°. Ex his quae diximus, tantummodo demonstratur argumentum negativo, divinam suggestionem et velut dictationem verborum in individuo non esse essentiali in notione inspirationis; ac proinde talem dictationem verborum non posse colligi ex eo, quod Deus est auctor Scripturae. Ex hoc autem ipso praesumi debet, ubi non demonstratur oppositum, revera ita factum esse, et Deum qui disponit omnia suaviter, permisisse, ut homines divinis sensibus iam collustrati et ad ea scribenda supernaturaliter moti, secundum diversam singulorum indolem et eruditionem ipsi sub divina assistentia reperirent et seligerent idearum inspirationum signa. Ceterum suppetunt argumenta etiam positiva, ex quibus deducitur, saltem plerumque auctores inspiratos in verbis seligendi et in modo scribendi grammatico ac rhetorico divina assistentia tantum adiutos et munitos, non autem divinitus accepta dictatione ad unum determinatos fuisse. Argumenta haec potissima tria sunt.

a) Evidens est in libri sacris elocutionis et styli diversitas respondens diversae indoli et eruditioni scriptorum. « De Isaia sciendum, inquit s. Hieronymus, quod in sermone suo disertus est, quippe (en rationem) ut cir nobilis et urbanae eloquentiae, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum. » Contra « Ieremias sermone quidem apud Hebraeos Isaia et Osee et quibusdam alii

prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par, quippe qui eodem Spiritu prophetaerit. Porro sintfleitas eloqui. a loco ei in quo natus est, accidit. Euit enim Anathotites, et ex illis quibusdam s. et lerem.

b) Dum sacri scriptores diversi e. g. plures Evangelistae referunt non solum candem, rem gestam sed etiam eosdem sermones ab aliis e. g. a Christo Domino dictos, utuntur tamen verbis diversi, quamvis certum sit, ilium, cuius verba recitare se profitentur, idem non aliis et aliis verbis sed uno tantum modo dixisse. Sic verba, quibus usus est Christus in institutis ss. Eucharistie, referunt quatuor sacri scriptores Matth. XSYI; Marc. XIV; Luc. XXII; 1. Cor. XI. Singuli autem verba eadem Christi exhibent paulo aliter atque aliter; ita tamen, ut Marcus magis conveniat cum Matthaeo, quippe qui huius Evangelium scriptum prae oculis habuisse creditur et ab eruditi probatur, vicissim Lucas propius accedat ad Paulum, cuius discipulus et sectator fuit. Huius discrepantiae rationem s. Augustinus pluribus explicat eandem, quam nos diximus (de Consens. Evangelist. 1. II. n. 27.). « Si ergo quaeritur, inquit, quae verba potius Ioannes Baptista dixerit, utrum quae Matthaeus, an quae Lucas eum dixisse commemorat, au quae Marcus... nullo modo bine laborandum esse iudicat, qui prudenter intelligit, ipsas sententias esse necessarias cognoscendae veritati, quibuslibet verbis fuerint explicatae. Quod enim alius alium verborum ordinem tenet, non est utique contrariarum; neque illud contrarium est, si alius dicit, quod alius praetermittit. Ut enim quisque meminerat, et ut cuique cordi erat eel breuius vel prolixius, eandem tamen explicare sententiam, ita tos explicasse manifestum est. » Obicienti forte, « Evangelisti per Spiritum Sancti potentini id debuisse concedi, nt nec in genere verborum nec in ordine nec in numero discreparent, » respondet sanctus doctor, id fieri non debuisse tum ob alias rationes, tum « simul etiam ut, quod ad doctrinam fidelem maxime pertinet, intelligeremus non tam verborum quam rerum quaerendam nel amplexandam esse oeritatem, quando

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

eos qui *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *tiisque non discrejmnt*, in eaderu veritate constitisse appro-
bamus. " Ita Augustinus I. c.

c) Denique scriptor 2. Mach, quem sub inspiratine Spi-
ritus Sancti scripsisse oranes catholici credimns, stylurn
et ilexnm serinonis satis manifesto sibi suaeque eruditionis
modo ac facultati attribuit. uEgo quoque, ita librum con-
cludi, in his faciam finem sermonis. Et si quidem bene et
ut historiae competit, hoc et ipse velini; sin autem minus
digne, concedendum est mihi » (graece : sin autcm tenuiter
et mediocriter, tantum assequi'potui si Ss /ai p-rpuos,

TOUTO ioc/rov r,v i/loi) 2. Mach. XV. 39. Lege de his opusculuni
citatum ci. Patri Patrizi (de Scripturis divini S- IV.) (1).

III. Eeliqua quae in thesi enuntiavimus, non indigent
nisi recapitulatione.

1°. Analysis testimoniorum, quae sive evangelica et
apostolica sive ex ss. Patribus in superiori thesi adtuli-
mus, demonstrahit, in illis semper vel supponi vel exprimi

(V Aliqui ci Scholasticis qui videntnr asserere singulorum verbo-
ram inspirai onem, nonnisi modo loqacadi discrepant a sententia, qnam
nos defendimus. Fatentur enim snQlcere, nt scriptor in verbis eligendis
por assistentiam Spiritus S-incti ab omni errore praescrvetur. Ita Sua-
rez de Fide disp. V. sect. 3. n. 4. 5. . Adverto, inquit, dnohus modis posse
intelligi singola verba Scriptum esse a Spiritu Sancto, per specialem
motionem antecedentem vel tantum per assistentiam et quasi cuBtodiam.
Prior modus erit, quando Spiritus Sanctus vel imprimit concepnm verbi
per species infusus saltern per accidens, voi peculiariter movendo et
excitando species praesistentes... Non videtur autem necessariam, etsi
eruditi quidam recentiores id contendant, nt semper dictentur verba
hoc peculiari modo, (piando enlm auctor canonicus scribit aliquid, quod
secundum se humanum est et snbiacet sensibus, satis videtur, quod Spi-
ritus ille specialiter assistat, et custodiat ab omni errore et fatsiuto
et ab omnibus verbis, quae non expediunt voi decent talem Scripturam,
avertendo scilicet speciali providentia omnia obiecta, quae conceptus ta-
liam verborum excitare possunt; et in reliquis permittendo, ut scriptor
sua memoria et snis speciebus et sua diligentia utatur in scribendo...

satis ergo est, nt uno vel altero modo insta exigentiam matoriae verba
sint a Spiritu Sancto. • Huensqno Soarez. Quoad inspirationem verbo-
rum materialium lege etiam Agobardnm Lngdunensem I. contra Frede-
gli.nm n. 12, 13. in Bibl. Gallandi T. XIU. p. 440.

operationem divinam tam in intellectum quam in volunta-
tem hominum inspiratorum. Ex una enim parte a) Deus de-
clarator *Obéisse Skriptums per prophetas*; commendate
Scriptura dieta, scripta,condita, mcntibus infusa a Spiritu
Sancto, operatione Spiritus, gratia codesti; sacri scriptores
non arte humana opus habuisse, sed *tamquam — instrumenta*
opérâtion i Spiritus scse permississe dicuntur; ex parte altera
b) ipsi scriptores sacri in *Spiritu Sancto, inspiration Spi-*
ritus Sancti,propiziando h. e. adi supernaturali operatione
Spiritus i'j-o :».:WlTo; äytou ipsojtsvoi) saeros textu's ut
sunt in Scriptura, edidisse atque adeo scripsisse dicun-
tur; unde fit c) ut ipsi libri et textus, quos Spiritus San-
ctus suo charismate inspirai» homines , et homines inspi-
rati in virtnte Spiritns Saucti scripserunt, sint omnes
et singuli *Scriptura dicinius inspirata* (wex ypa-.,
Oco-v-uCto;) et *verbum Dei*. Atqui iUa *inspiratio aetica*
Spiritus Sancti in homines — ut sint *prophetas* (sensu hi-
nico-actico) *ad scribendum verbum Dei*, non potest intel-
ligi nisi ut supernaturalis operati in mentem ad concii-
pienda sensa Dei et motio in voluntatem ad eadem seri-
benda ; nec status hic *inspirationis passivae* in bornie
propheta potest intelligi nisi ut mentis et voluntatis at-
tedio respondens inspirationi activae , tamquam effectus
suae causae; nec denique ipsum *inspiratimi esse Scripturae*
potest intelligi nisi ut *terminus* , quem respicit et efficit
Spiritus inspirans per hominem in mente et voluutate in-
spiratum. Porro d) haec analysis operation» duplici ali-
quando diserte ab ipsis Patribus instituitur, ut quando
sacri scriptores tum *scribenda* a Christo capite *fillustra-*
tione mentis) *cognovisse* dicuntur, tum Christus dicitur eis
tamquam suis manibus, quod scriberent, (*motione volunta-*
tis) *imperasse*.

2°. Cur inspiratio dicatur *charisma*, satis per se evi-
dens est, cum sit donum spiritale indebitum ac supernatu-
rale. Aequae constat, eam pertinere ad charismata, quae no-
mine generico sed significatine specifica dicuntur *gratis*
data. Revoceatur enim ad doium prophetiae generice acce-
ptae (cf. Suarez de Fide disp. Vili. sect. 4. II. 6.), et con-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

cessa est non ad personalem sanctificationem accipientis, sed ad sanctificationem ac supernaturalem fructum aliorum et totius Ecclesiae (cf. S. Th. 1. 2. q. 111. a. 1.). *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

Corollarium 1. Patrum doctrina qua ab inspirata scriptoribus artem humanam in scribendo excludunt, et eorum aliqui Spiritus Sancti operationem ad omnem apicem Scripturarum protendi affirmant, tantummodo demonstrat ideas et sententias esse a Deo inspiratas in ordine ad scribendum, hisque exprimendis nulla signa, quibus aliud significaretur quam Dens voluit, sed ubique signa idonea fuisse adhibita sub assistentia Spiritus Sancti; non autem significat, singula vocabula eodem modo ut sensa esse inspirata. Ex parte vero altera scriptorum sacrorum labor et industria ac studium res scribendas investigandi ex documenti et testibus, immo et excusationes de styli ac sermonis tenuitate ostendunt. quidem, homines inspiratos non mortuos sed viventia et rationalia fuisse instrumenta, qui et ipsi aliquid agerent; non tamen ostendunt, divinam inspirationem eis defuisse. Potest haec res commode illustrari ex modo, quo Deus generatim in ordine gratiae agere solet. Ad praeparandam et conferendam gratiam hominibus potest et solet Deus etiam uti instrumentis externis et sensibilibus (cuiusmodi sunt omnia media sensibilia salutis in Ecclesia, et inter haec ipsa sacramenta). Præterea per gratiam elevat et viribus supernaturalibus instruit animam ad eos quoque actus virtutum, qui secundum substantiam possunt edi viribus tantum naturalibus; per vires gratiae autem fit, ut actus iam sint supernaturales et alterius plane ordinis, quam si ederentur ab homine suis naturalibus viribus permissis. Sic igitur intelligi potest, quod Deus ad inspirationem idearum et sententiarum, quas Scripturæ consignari et ita tamquam verbum suum Ecclesiae proponi voluit, quandoque uteretur etiam instrumentis externis, suppeditando hominibus inspirandis documenta, testes, propriam rerum scribendarum inspectionem et naturalem cognitionem, quibuscum adiumentis suam internam illustrationem intellectus et motionem voluntatis coniungeret, atque efficeret, ut ea omnia et sola mente

conciperent et complecterentur voluntate ad scribendum, quod ipse non consistit comprehendere et scribere Ecclesiae communicanda. Hinc nulla adversus inspirationem existit difficultas, quod e.g. scriptor libri 2. Mach. II- 24. 27. ait, se ut a Iasone Cyrenaeo quinque libris comprehensam tentasse in volumine breviare, » hocque in opere » negotium plenum vigiliarum et sudoris se assumpsisse; non quod pariter s. Lucas I. 2. 3. protestatur, sibi assecuto omnia diligenter, a testibus scilicet rerum gestarum, visum esse haec ex ordine scribere; quod Apostoli et nominatim Ioannes XIX. 30; 1. Io. I. 1. appellant, tamquam ad historicum motivum credibilitatis, ad suam propriam rerum inspectionem. Haec de ipsis rebus atque sententiis.

Ail vocabula autem et stylum in scribendo quod spectat, cum in his ut plurimum scriptores suo ingenio et eruditioni permissi, per assistentiam Spiritus Sancti tantummodo contra errores ipsi ventati et sinceritati rerum ac sententiarum obfuturos munirentur, poterat scriptor 2. Mach. XV. 39, excusare tenuitatem et mediocritatem, et poterat Paulus 2. Cor. XI. 6. fateri se « imperitum sermonem sed non scientiam » (iSWTY; tii) Χῶν «XV οὐ -π, yvuci.) Hoc eodem sensu s. Thomas declarat, quod dicitur in glossa (ordinaria Walafridi Strabonis) de epistola ad Hebraeos: a non est mirandum (ita Walafridus), quod epistola ad Hebraeos maiore relucet lacundia quam aliae; cum *naturale sit unicuique* plus in sua quam in aliena lingua valere » (putavit enim cum aliis, epistolam hanc a Paulo liebraice, ceteras vero graece fuisse scriptas¹). Unde Angelicus obicit sibi difficultatem contra supernaturale donum linguarum Apostolis concessum, eamque ita solvit]: a dicendum quod, sicut dicitur 1. Cor. XI. 1. 7, manifestatio Spiritus datur ad utilitatem, et ideo Paulus et alii Apostoli fuerunt instructi divinitus illi linguis omnium gentium, quantum requirebatur ad fidei doctrinam; sed *quantum ad quaedam quae superadduntur humana arte ad ornatum et elegantiam locutionis, Apostolus instructus erat* (scientia acquisita) *in propria lingua, non autem in aliena* « S. Th. 2. 2. q. 176. a. 1. ad 1. Senno est, ut patet, de elocutione et stylo in epistolis inspiratis.

Corollarium **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba** **ZYXWVUTSRQPONMLKIHGFEDCBA**
ctatum ita etiara charisma inspirations ad scribendum non
complectitnr velut elementum essenziale sive ecstasin men-
tis sive suspensionem libertatis (1). Quamvis enim homines
inspirati recipiant charisma illustraitionis et motionis sine
sua libera cooperatine, raotio tamen non necessario est hu-
iusmodi , ut voluntatem agat *antecedente necessitate*; sed
satis est, ut eam moveat *infallibiliter* ad obsequendum.
Vide Bonfrerii Praeloquia c. 8. sect. 2.4 . cf. S. Th. 2. 2.
q. 3. a. 3 . ad4 .

Corollarium 3. Sicut in instinctu prophetico ad loqner-
dum, quem s. Thomas 2.2. q. 3. a4 . et ceteri theologi
distinguunt a proplictia completa cf. Aug. Genes, ad litt.
III. n. 3 , ita etiam in inspiratine ad scribendum non
videtur quidem essenziale, ut homo cognoscat se esse a Deo
inspiratum ; non tamen facile concedendum est, re ipsa ali
cui ex sacri scriptoribus suam inspirationem fuisse incom-
pertam. Cf. Io. XI.4 9 52. Vide Suarez de Fide disp. V.
sect. 3 . n. 5; disp. Vili. sect4 . n. 2 . Bonfrerii Praeloq.
c. 8. sect. 6. Per se patet, nostrae fidei de facto inspira-
tions non minus constare posse per revelationein illius a
Christo vel Apostolis promulgatam , etiamsi factum ipsi
homini inspirato non fuisset compertum 2). **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba** **ZYXWVUTSRQPONMLKIHGFEDCBA**

(1) » Dicunt aliqui, propheta extra se raptus prophetae, humana
mente a Spiritu obumbrata. Verum id abhorret a professione divinae
praesentiae. at amentem reddat, qui a nomine corripitur, et enim ple-
nas esse coeperit divinarum doctrinarum, tunc a propria mente excidat...
Quin potius neque lumen caecitatem parit, sed videndi facultatem a na-
tura insalata elevat; neque Spiritus tenebras inducit animi*, sed ad re-
rum intelligibilium cognitionem mentem excitat a peccati maculis pu-
ram - s. Basilii (vel alius) in Is. n. 6. T. I. p. 381.

(2) Homini inspirato non solum certitudinem humanam sed certitudinem
supernaturalem constare debet de sua inspiratione, si ipsemet a Deo de-
stinetur ad suum librum tamquam inspiratum proponendum, vel ad veri-
tates sibi inspiratas tamquam revelationem divinam promulgandas. Sed
hanc ipsius hominis inspirati destinatio ac missio sane non pertinet ad
essentiam inspirationis. Imo etiamsi e. g. de inspiratione librorum deu-
terocanonice V. T. nec scriptoribus nec ulli hominum ante Christum
et Apostolos certo constitisset, inde omnino nihil sequeretur dignita-
tis contra eorum verissimam inspirationem nobis a Christo vel a Spiritu

Corollarium 2. Licet praeter Scripturas alia exstent do-
cumenta ecclesiastica, quae et verbum Dei contieni et
edita sunt sub assistenti Spiritus Sancti errore infalli-
biliter praecaventis , non tamen ideo praeter Scripturas
alia sunt monumenta inspirata.

Corollarium 2. Cum propositi verbi *per libros* a Deo
facta saltem secundum ordinariam librorum destinationem
non videatur posse concipi per modum revelationis priva-
tae, sed ex sese publica sit. et directa ad populum Dei, vel
certe hunc scopum habeant omnes libri, qui possint compu-
tari ad *sacrarli Seridurati* secundum propriam huius noui-
tis significationem vide th. 3. 1.; constat charisma extraordi-
narium inspirationis ad scribendos libros *sacrat Scripturae*
cura ipsa consummatione revelationis catholicadesiisse. Vide
Tract. de Traditione th. XXII. Licet vero etiam in praesenti
oeconomia consummatae revelationis catholicae non
absolute repugnet inspirati ad scriptionem aliquam priva-
tam, huiusmodi tamen scriptio, si exstaret, *ad Scripturam*
Ecclesiae consiliatam et ab Ecclesia fidelibus proponendam
nullatenus pertineret ; sed de illa codoni modo sentiendum
esset, ut de revelationibus privati generatim diximus in
Corollario ad citatam th. XXII.

Corollarium 3. Sancto per Apostolo* revelatum. Quod **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba** **XVUTSRQPONMLKIHGFEDCBA**
non est aut dicitur, ubi deest homini inspirato conscientia supernatu-
ralis charismatis, non probat, neque *inspirationem* ad scribendum sine
hac conscientia posse consistere; quamvis inde possit inferri, non esse
admittendam talem hominis inspirati ignorantem, nisi alinde satis
probetur. Huiusmodi autem probatio ignorati charismatis revera non sup-
petit in nullo ex scriptoribus librorum sacrorum , quos habemus in ca-
none. Confer ci. Denzinger de Cognit. Relig. T. II. l. II. n. 126.

Confutatur notio inspirai innis
quae sii per meram assistentiãh dicinam, et quae
dicitur inspiratili subsequens.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba

« Falsum est, quod Ioannes lahn aliiac docuerunt, sufficere ad ra-
tionem libri inspirati, et re ipsa inspirationem s. Scripturae in co
» tantum esse positam, quod Deus soa assistentia averterit periculum
» errandi et homines reddiderit infallibiles in scribendo ; idque falsum
» est, sive veritates ita scriptae iam prins revelatae fuisse deantur
» sive revelatae non fuerint. Minori adhuc iure aliqui divinam testimo-
nium de piena veracitate libri, humana solum ope scritti, appellarunt
» inspirationem subsequentem, et libros aliquos s. Scripturae praeser-
tim in narrationibus rerum gestarum quae scriptoribus humanitus
» erant compertae, hoc modo subsequenter tantum inspiratos censere
» hand nefas esse putaverunt. »

I. Priorem inspirations litionem inter duas quas con-
futamus, absolute et nullo inter libros Scripturae sive pro-
phetieos sive historicos facto iliscrimine statuii Ioannes lahn-
Ita enim ille defuit. a *Dicinam assistentiam ad praeca-
vendos errores appeiimus suggestionem stiui inspirationem,*
quae appellatio usu loquendi consecrata est, quamvis non
valde apta sit; exripiit enim aliquid *positicum*, cum tamen
notio ei subiecta sit *negatila*. In boc ipso quippe haec divina
praemunitio ab erroribus diftert a revelatione , quod scri-
ptori nullas novas cognitiones suppeditat, eum nihil docet;
sed tantummodo impedit immixtionem errorum in iis, quae
iam novit ; revelatio autem doctrinas, cognitiones et intel-
ligentiam divinorum consiliorum subministrat. Haec definitio
inspirations et distinctio a revelatione diligenter ani-
madvertenda est ; frequenter enim una cum altera permisce-
tur, ex qua confusione inagnae deinde orinntur difficultates. v
Hae ille in Introductione ad divinos libros V. T. ed. '2'.
T. I. §. 19.

Bonfrerius obiter legenti eiusdem videri posset senten-
tiae; revera tamen eius opinio inultum ab illa lahnii dif-
fert, licet etiam in Bonfreriana explicatione nequeat censi
genuina et integra notio inspirations expressa esse, nec ea

Waverit, et a Bonfrerio in quibusdam locis possit sus-
tineri. Distinguit Bonfrerius modum triplicem, quo se ha-
beat Spiritus Sanctus erga sacros scriptores, *antecedenter,*
concomitanter et *consequenter*. De inspiratine sic dicta con-
sequenter, sive a Bonfrerio in quibusdam locis possit sus-
tineri.

Bonfrerius, « cum Spiritus Sanctus inspirat, révélaï, demon-
strat, quae dicenda scribendave sunt, ita ut de suo inarteve
proprio nihil addat scriptor; sed ea dumtaxat. scribat, quae a
Spiritu Sancto inspirata revelataque sunt. » Hunc modum
refert ad eas partes librorum , ubi res inspiratae sunt ex
sese supra vim intelligentiae humanae, nec homini natura-
liter cognitae vel cognoscibiles. Concomitanter existit

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

mat se Imbuisset Spiritum Sanctum cum ss. scriptoribus in li-
bris historicis, qua parte narrantur res gestae aliunde seri-
ptoribus compertae: a ita (inquit) Evangelia, ita Acta Apo-
stolorum, ita Machabaeorum libri, ita ceteri libri historici
a prophetis aliisve conscripti. » Videri autem posset hic
secundus modus *concomitans* Bonfrerii prorsus idem esse
ac inspirati illa a lahnio asserta, non tamen est. Ita lo-
quitur : a concomitanter sese habet Spiritus Sanctus , cum
non ad modum dictantis et inspiranti (intellige : suppedi-
tantis res incomptas) se habet sed ad eum modum , quo
qui alteram scribeutem oculo dirigerei, ne in re quapiam
erraret. Hoc enim modo potest Spiritus Sanctus scriptorem
hagiographum dirigere, ut in nullo eum errare fallive per-
mittat; cum enim praesciat, quid ille scripturus sit, ita ei
adstat, ut sicubi oideret eum erraturum, inspirations sua
(suggestione rei incoinptae) *Uli esset adfuturus.n* Porro in
hominibus sub hac concomitante Spiritus Sancti actione scri-
bentibus a est determinati quaedam ab estrinseco, ut diversa
vel contraria iis quae scribunt, scribere non possint, cum
scribentes Spiritus Sanctus non patiatur errare, semper ad-
stet scribentibus *paratia in actu primo Ulis, quae seri-
benda sunt, inspirare,* sicubi sibi relieti essent aberraturi;
ab intrinseco tamen liberi sunt., cum re ipsa illos Spiritus
Sanctus non determinet, nec quidquam autecedenter in il-
lis operetur, nisi *sicubi operatio divina Ulis est necessaria n*
Praeloq. c. 8. sect. 1-4. Vide etiam Biliardi Simon Hist.

Discirraeu itaque huius sententiae ab altera Iahmii potissimum duplex est, quod «*a*) Bonfrerius solam assistentiam ad praecavendos errores non extendit ad oranes libros et textus Scripturae; quod b) cum assistentia ubique in omnibus libris et locis coniunctam addidit inspirationem positivam».

¶ *Quoniam illud debet esse verum, ut*

«*i*) eat in actu secundum, atque scriptori res ipsas et sententias scribendas suggerat; ex quibus tribus notionibus, assistentia ad caveandos errores.»

grata in acta primo suggestionem scribendorum, suggestionem scribendorum in acta secundo ubi necessitas postuleat, consistit et absolvitur notio integra illius modi concomitantis; non ergo haec, ut apud Ialinium, est notio solum *negativa* (I). Quae quamvis ita sint, existimamus tamen banc etiam Bonfrerii sententiam et explicationem s*ic* inspirationem» concomitantissime dubio falsam esse, (quamvis enim inspiratio proprie dicta in *acta prima* ubique scriptori parata esse dicatur, re tamen vera in sacris libris multa extarent scripta, quae in actu secundo proprie inspirata non essent, sed solum humana viribus licet sub assistentia Dei infellibiles conscripta. Unde ex parte convenit cum Iahnii sententia, atque adeo sunul cum ea confutabitur. Sententia autem Iahnii confutatur iis omnino omnibus argumentis , quibus II. et III. thesim probavimus.

(1) Si quis legat Du Pioii deteriorationem praeliminarem in Scripturas T. I. I. c. 2. 5. 7. et citata ibi verba aliqua detrunctura Corneli a Lapide ex commentary in 2. Tim. III. 1., existimaro posset. Cornelium in libris Scripturae historicis et moralibus as-istentiam Spiritus Sancti ad scripturionem infallibilem admisisse, non autem inspirationem sensu proprio, quo cam tenendam esse dicimus. At Cornelli doctrina de inspiratione eo ipso in loco est omnino sincera, dummodo contextus integer legatur.

2^a. Ex demonstratis inspiratio talis est actio Dei in homines, et libri Scripturae ita sunt opus hominum inspiratorum, ut Deus eredi debeat *librorum auctor*. Atqui si divina assistentia solum impeditiv errores, ceterum vero homines proprio Marte libros scripserunt, Deus non est *auctor librorum*.

4°. Conceptu ilio Iahnii de inspiratine supposito multa in Scripturis continerentur explicite, quae tamen non essent verbum Dei, nec a Deo explicite revelata. Si enim s. Lucas exempli gratia (quod idem valet de aliis narrationibus historicis et doctrinis moralibus Bildiorum) in Actis res

gestas Pauli et aliorum narravit tantummodo, ijuatenu3 eas novit seientia humaua acquisita, et Deua solum iinpedivit errorem; illa facta in se ipsis non sunt a Deo manifestata sed ab homine tantum, licet ex divina assistentia infallibiliter certum sit, facta accidisse ita, ut ab homine narratur. Quia igitur haec assistentia supponitur revelata, poteri in revelatione divinae assistentiae censi implicite revelata. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** erunt revelata explicite et in se ipsis. Qui ergo ea facta negaret, peccaret contra tidem, quia uegaret verbum Dei revelantis assistentiam et in assistentia infallibilem veracitatem narrationis, non autem uegaret verbum Dei explicite revelantis ipsa facta in se ipsis, quia buinsmodi verbum nullum existeret. unde divina revelatio ad buiusmodi facta et doctrinas morales sacrae Scripturae eo fere modo se haberet, quo e. g. seLabel revelatio ad facta dogmatica, quae ab Ecclesia infallibili veracitate definiuntur. Atqui haec omnia sunt prorsus falsa et absurda. Ergo falsus est ille conceptus inspirationis, ex quo haec consequuntur.

II. In altera parte theseos agiraus de opinione aliqua singulari, quae olim a paucissimis quibusdam theologis in Belgio proposita tamquam hypothesis possibilis, nostra aetate in lucem revocari coepit velut thesis de notione inspirationis reipsa obtinentis in quibusdam Scripturae libris. Bonfrerius l. c. sect. 7. deseribit tertium modum, quo Spiritus Sanctus se habere *posset* in librorum scriptione. a *Consequenter* se habere *possei* Spiritus Sanctus, inquit, si quid humano spirita absque Spiritus Sancti ope, directione, assistentia a quopiam scriptore esset conscriptum, postea tamen Spiritus Sanctus testaretur, omnia quae in eo scripta essent, vera esse; certum enim est, tunc totum hoc scriptum fore Dei verbum, et eandem infallibilem vritatem habiturum, quam habent cetera, quae inspiratione vel directione eiusdem Spiritus Sancti conscripta essent. »

Librum ita a Spiritu Sancto probatum fore *Scripturam, sacrani*, persuadere instituit duplici argumento. Nam a) decretum quod ab alio proprio marte scriptum rex approbat, fit verbum regis, b) Sententiam aliquain ab homine prola-

tarn Spiritus Sanctus a potest reddere Scripturam sacram et verbuin Dei eam probando et veram esse asserendo; et ita de facto fecit » approbando sententiam aliquam poetarum profanorum Arati Act. XVII. 28. et Epimenidis Tit. 1.12. et Monandri 1. Cor. XV. 33. (vide s. Hieronymum ep. 70. n. 2. ad Magnum). Ergo a pari modo integram historiam vel librum aliquem quamquam initio profano Spiritu scriptam, Spiritus Sanctus Scripturam sacram reddere asserendo, vera esse omnia quae in eo libro haberentur. » Declarat vero Bonfrerius diserte, banc suam hypothesin se nolle applicatali! libro cuicumque Scripturae sacrae, quam nunc habemns. a Hoc tertio modo, inquit, etsi non existimem Spiritual Sanctum aliquando usum in iis quos habemns sacrae Scripturae libris, absolute tamen nihil vetat uti, vel etiam aliquando usum forte in iis libris nonnnUis, quos diximus fuisse Scripturam sacram et postea tamen intercidisse, n quia scilicet in Scriptura quam habemus, ipsa citatione et appellatine ad eos videntur approbati esse ut veraces. Ita etiam ut doctrina *ky/xithelica* et *possibilitatis* ante Bonfrerium a Lessio et Hamelio thesis proposita est (1): a si aliquid opus pium et salutare humana industria ex divino instincto! Compositum (2) publico testimonio Spiritus Sancti approbaretur tamquam in omnibus suis partibus verissimum, tale opus habiturum auctoritatem aequae infallibilem, atque (habet) Scriptura sacra, et recte Scripturam sacram et verbum Dei appellatum iri. Nam eiusdem est auctoritatis epistola a rege dictata, et (alia) ab eo subscripta; qui modus, *etsi de J'acto putem cum non inceniri in aliquo Scripturae canonicae libro, non lumen est impossibilis n* (Hist. Congreg. de Auxil. Divini de Meyer l.1, c. 9. ed. Venet. 1742. p. 24.). **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQP**

(1) In thesibus ab adversariis obiectis, quas Lessia? et ilamelius non agnoverunt nt snas, haec ita erat concepta: « liber aliquis, qualis forte est scenndus Maehabaeorum, hmmana industria sine assistentia Spiritus S-incti scriptos, si Spiritus Sanctus postea testetur nihil ibi esse falsum. effleitut Scriptura sacra » (Hist. de Auxil. l. l. e. 7. p. 17.).

(2) Si hic instinctus esset ea inspiratio, quam superioribus thesibus desripsimus, theoria haec nihil haberet communo cum altera Bonfrerii) sed revera in contextu non videtr signillcari ilita proprie dicta inspiratio.

At nostris bisce temporibus opinio (le approbation sub-
sequente, qua liber aliquis fiat Scriptura sacra, proposita
est forma longe deteriori a nonnullis eruditis, qui censue-
runt reipsa plures seu libros seu librorum textus exstare
in nostro canone Scripturarum, qui fiumana tantum ope
scripti postmodum luerint nihilominns auctoritate et ap-
probation Ecclesiae accensiti sacris Scripturis. Imo ap-
pellando ad lionfrerium banc approbationem dicunt *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*
rationem subsequentem, etlibrum ita approbatum fieri aiunt
inspiratum, quem quidem nioduin loquendi valde incommo-
dum et vero ineptum, nec Bonfrerius nec ullus alius ante
haec tempora adliibuit. Proponunt itaque et suam faciunt
in primis distinctionem inspirationis *antecedents* et *conco-*
mitants; tum ita prosequuntur. « Fieri etiam potest, ut
scriptum aliquod priraitus *soils ordiüariis humanis viribus*
confectum, eo demum ad dignitatem verbi Dei elevatum
esset atque hoc ipso *inspiratum* *ecasisset. quod canon*
isrctum est (1). In liac hypothesi scriptum aliquod factum

(1) Inscrtio in canonim non est nisi testificato et declaratio li-
brum esse inspiratum, ac proinde inspirato non efficitur per insertio-
nem in cationem ; sed ei praesupponitur nt obiectum declarationis. Est
haec doctrina de modo, quo liber inspirato» fieri queat, eo magia mira
quod insertio in canonem sen in clnebnm librorum, qui certo et indn-
bitanter ab omnibus creiendi sint inspirati, fieri potuit et quoad ali-
quos libros re ipsa facta est ab Ecclesia post tempora Apostolorum ex
Traditione quidom apostolica. Quam insertionem posteriorem auctor non
solum non negat, sed videtur non abhorreere a sententia, libros ab Apo-
stollis nondum habitos tamquam inspiratos posse deinceps ab Ecclesia
declariari canonicos atque ita reddi iospiratos. Existimat enim libros
Paralipomenon, Esdrac, Nehemiae, Esther post aotatem demum Iosephi
Flavii « usu magis mapisque cousecratos fuisse, » hisque « ab Ecclesia
circa idem tempus . additos fuisse libros deuterocanonicos (Uistor. re-
velat. p. 697. 699.). E\ hac opinione consequeretur, Ecclesiam posse ef-
ficere, ut Uber antea non inspiratus, iuelpiat esse inspiratns, quod sane
dici non potest. Aliquid huiusmodi indicavit Sixtus Scnensis Bibl. sa-
cra I. Vili, haeres. 12. ad obiect. 7. ed. 1742. T. II. p. 1098. * Nec
quidquam, inquit, illorum librorum Mach.) fidei derogatur. ctiani ab
auctore profano scripti sint, cum libri (ides non ali auctore sed ab Ec-
clesiae catholicae auctoritate pendeat, et quod illa acceperit, verum et
indnbitatum esse oportet, a quocumquo dictum sit auctore, quem (an-
derem Ilach.; ego neque sacrum neque profanum ausim afirmare. • De-

esset verbum Dei eo modo, quo locus aliquis a Cicerone
scriptus fit verbum meum, quando illuni in aliqua oratione
vel epistola usurpo ad *meum* conceptum exprimendum :
haec est, *inspirato subsequentem*. Quenam ex bisce tribus
speciebus inspirationis ad lume vel illum librum, ad hunc
vel illum versum referenda sit, vix potest singillatim de-
fini!! : dicere tantum possumus, ea loca, in quibus expres-
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
lius ad primaui (autecedentem), narraiones *cero historical*
rerum quae subsunt experientiac, ad posteriorem (subse-
quentem) perlinere possi!. Libri poetici videntur potissimum
ad secundam (concomitantem) censendi » (Historia revelatio-
nis bibliae auctore D. Daniele Hanelierg. 1850. p. 774.).

Haec omnia praesertim post definitionem editam in oe-
cumenico Concilio Vaticano, sustineri nullo modo possunt.
Definitio ita habet. « Eos vero (libros integros cum omnibus
suis partibns, prout in Trid. Concilii decreto recensentur
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
sacris et canonicis habet, non ideo quod sola hmmana in-
dustria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati;
nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant;
sed propterea, quod Spiritu Sancto inspirante conscripti
Deum habent auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae tra-
diti sunt » (Constitut. *Dei Filius* cap. 2.). Ut patet, a) du-
plex error hac Concilii declaratione *directe excladitur*, quod
libri aliqui Scripturae sint scripti sola hmmana industria,
qui tamen ab Ecclesia deinde appronti et inserti in cano-
nem Scripturarum, hac ratione habeantur sacri et canonici;
vel quod aliqui libri Scripturae solum ratione materiae non
antera ratione ipsius scriptionis sint libri divini, b) Positive
doeetur, libros Scripturae esse sacros ratione ipsius scri-

huisset advertere Sixtus, Ecclesiam infallibilem tradere hos libros nt
auctorm inspiratorm, et ideo quia oportet indubitatum esse, quod illa
ex Traditione apostolica accepit, ropugnare nnetores fuisse profanos; et
repugnare, ab Ecclesia infallibili tradi tamquam Scriptoram sacram li-
brum scriptum ab auctore profano. Ab Ecclesiae itaque auctoritate pen-
dei nostra cognito, librum esse inspiratum: non autem ab ea pendi,
sed tamquam obiectum Traditionis et delinilionis praecedit et praesp-
ponitur ipsum factum inspirationis.

ptionis sub inspiratine Spiritus Sancti ita, ut Domini habeant auctorem. Neque tamen singulae notae, quibus constet inspirati divina, et quae requirantur, ut Deus sit auctor librorum, a Concilio ipso explicantur. Hinc c) theologice demonstrando notionem inspirationis eiusque discrimen ab assistenti divina, atque declarando, quid requiratur vel saltem quid non sufficit ad illud, ut Deus sit auctor librorum, ex hac definitio Concilii per conclusionem theologiam infertur falsitas illius etiam sententiae, quae soim assistentiam divinam qua Deus scribentibus adfuerit cos praemuniens ab omni errore, sufficere asserit ad rationem Scripturae sacrae, qualem Ecclesia nunc habet, reque ipsa in aliquibus libris sacris aut librorum partibus non aliam inspirationem ab hac assistentia distinctam locum Imbuisse. il) De sententi vero mere hypothetica, ut eam Bonfreria explicuit, Concilium non loquitur. Revera si tantummodo dicitur, librum humanitus scriptum, cuius in omnibus et singulis veracitatem Deus postmodum revelatione publico revelasset, posse dici sacram Scripturam et habiturum auctoritatem divinam, his potest esse de verbis, dummodo agnoscatur diversitas huiusmodi libri a Scriptum divinitus inspirata, quam accipit et habet Ecclesia.

Quod spectat ad intestinali fallaciam illius perperam appellatae *inspirationis subsequentis*, ut rerum confusionem extricemus, distinguimus tria haec: liber est inspiratus, liber est Scriptura sacra, liber continet verbum Dei; postremo vero quaerimus, quomodo non absolute repugnet, aliquem librum humanitus scriptum fieri scriptum divinitus seu inspiratum.

1°. Inspiratio est divina supernaturalis actio in hominem scribentem, ex qua liber ab homine inspirato scriptus, est et appellatus *terminative* inspiratus. Atqui divina approbatio et declaratio, in libro aliquo humana solum ope scripto nihil esse non verum, non est actio Dei in scriptorem; nec per hanc declarationem fit, ut actus praeteritis scribendi desinat esse mere humanus, et liber iam pridem conscriptus ope mere humana incipit esse scriptus divinitus. Ergo talis approbatio non est nec esse potest inspiratio, nec talis liber potest esse inspiratus.

2°. Nomen *Scripturae* et *Scripturae sacrae* est ex usu biblico et christiano nomen proprium designans non aliud quodcumque sacrum monumentum nisi libros et partes librorum, qui sub divina inspiratione scripti sunt. Ergo cum subsequens divina approbatio et declaratio veracitatis non possit efficere librum inspiratum et origine homogenum libris Scripturae; neque potest efficere, ut pertineat ad s. Scripturam proprio nomine dictam. Si scriptura sacra accipitur significatim communiori et generica, efficit utique divina revelatio veracitatis et sanctitatis doctrinae, ut talis scriptura iam sit sacra, sicut definitiones Conciliorum vel Romanorum Pontificum propter infallibilem veracitatem, de qua e revelatione, dicitur.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

te, longe diversum est. Talis enim libri Immani susceptio in canone a) ab infallibili Ecclesia fieri nequit, quia esset fallai testimonium de libri inspiratine, qui inspiratus non est. 6) Infallibilis definiti Ecclesie de Veritât« omnium quae i libro aliquo bumano continentur , non répuônât quidem ; at per eam non solum liber non fieret Scriptura inspirata, sed neque efflceretur, ut veritates in eo libro contentae essent veritates divinitus revelatae. Talis enim definiti eodem modo se haberet ut definiti in facti dogmatici , constaret scilicet de veritate omnium quae scripta essent i libro, non per immediatam revelationem Dei sed per revelatam infallibilitatem testantis Ecclesie vel Pontifici; credenda ergo essent fide non immediate sed mediate divina (cf. supra p. 124.).

Ceterum illi theologi nonnulli qui locuti sunt de subséquente revelatione Dei, per quam liber hmanus fieri posset Scriptura sacra, videntur decepti esse confusione divinitatis libri ratine *materiae* quam continet, et ratione *scriptionis*. Confundunt scilicet comprehensionem verbi Dei et divinam originem sen inspirationem ipsius scriptionis. Quia vident divina revelatione subséquente effici posse, ut quod continetur in libro veraci humanitus scripto, iam sit verbum Dei, concludunt, librum ipsum esse ispiratum et esse Scripturam sacram, quod tamen nullo modo sequitur.

Hinc etiam respondebis ad probationem, quam adferunt ex similitudie diplomatis regii. Si minister regius documentimi suo marte scripsit. rege nec sensa suppeditante nec movente voluntatem ministri, nulla approbatione rex fieret auctor *scripti operis*. Approbatione tamen regis leges, quae in eo documento scriptae essent, fièrent leges regiae, quia lex suam formalem rationein et robur legis obtinet non a iureconsultis qui illam mente conceperunt, et scripserunt, sed ex manifestatine voluntatis regiae et ex approbatione a rege facta. Hoc etiam sensu codices legum tribuuntur principibus e. g. Iustiniano, Theodosio etc. non quod ipsi dicantur *auctores librorum*, sed quod contenta in codicibus iib auctoritate et voluntate principum vim legis habent.

Neque enim eadem est significati, quando dicitur *auctor libri*, et quando nominatur *codex Theodosianus* vel *diploma regis* vel *testamentum testatoris* ; priori ilia locutions significato, ex cuius mente ipse sententiarum complexu emanaverit et conscriptus fuerit; appellationibus posterioribus per se tantummodo dicitur, a quo codex, diploma, testamentum habeat auctoritatem et vim obligandi.

4°. Quia adversarii provocant ad sententias aliquas gentilium, quas dicunt factas esse Scripturam sacram subséquente approbatione veracitatis, et ad similitudinem, quod unus alterius e. g. Ciceronis sententias potest reddere suas; ad huius rei declarationem inquirendum est, quomodo documentum pridem humanitus exaratum possit fieri ispiratum. Ex dictis iam constat, librum ispiratum et propri nomine Scripturam sacram non posse esse nisi ex actione supernaturali Dei in hominem ad scribendum, ex qua liber existit *origine* inspiratus. Ergo a) nulla subsequens *approbate* potest librum reddere ispiratum. 6) Nec assumptio sententiae profanae facta ab auctore ispirato eam efficit in se ispiratam, quamvis relatio et applicati vel narrati illius sententiae ab homine profano dictae sit inspirata. Sic e. g. relatio sermonum amicorum lob, immo etiam sententiarum hominum iinpioruin, « qui dixerunt cogitantes apud se non recte... coronemu3 nos rosis » etc. Sap. II, narratio dicti a caeco sanato : « Deus peccatores non audit n Io. IX. 31, applicati versuum Arati et Epimenidis Act. XVII. 28; Tit. I. 12. sine dubio inspirata est; at non ideo illae sententiae in se, vel ut exstant in libris poetarum, evaserunt Veritas inspirata. Nihilominus c) non repngnaret, aliquam sententiam veram sed humanitus scriptam fieri ispiratam. Sicut enim praecedens naturalis cogniti ventati non est ratio, cur Deus eam non possit inspirare ad scribendum, ita etiam praecedens naturalis scriptio non est ratio, quae ex sese inipediat inspirationem eiusdem veritatis ad eam scribendam divinitus; tum vero neque repugnaret, ut ad sententiam eandem ispiratam exprimendam adbibere eadem verba, quibus usus est auctor profanus. Sic non répuônât, ut auctor ispiatus 2. Mach, compendium

historiae Iaconis Cyrenaei sibi inspiratum ad scribendum, concepisset verbis ipsius Iasonis, quem supponimus auctorem non inspiratum. Hinc etiam concedimus non absolute repugnare, ut inspirarentur res et sententiae omnes, quae iam exstarent scriptae humanitus in aliquo libro undequeque veraci. Si deinde res illae omnes et sententiae inspiratae ad scribendum exprimerentur iisdem verbis, quibus usus erat auctor non inspiratus; in hac hypothesis idem conceptus vel idem liber integer scriptus esset bis modo valde diverso, semel humanitus et iterum divinitus. Hoc vero licet ex ipsa notione inspirationis per se non repugnans, attamen si de libro integro agatur, fere ludicrum videtur, nec satis conciliandum cum divina maiestate et sapientia.

CAPUT n.

DE MODO QUO LIBRI INSPIRATI NOBIS INNOTESCUNT.

THESIS V. zywxvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

De inefficacia argumentorum interiorum ad demonstrandam inspirationem librorum.

. Nullo iure quidam Protestantes quoad libros novi Testamenti criterium turn positivum iam exclusivum ad dignoscendas Scripturas inspiratas collocarunt in munere apostolatus, quo scriptorica fuerint insignita. Fallax pariter est argumentum, quo Protestantes alii eos libros omnes et solos, quos in sua ab Ecclesia defectione censent, in fidei regulam conservarunt, tamquam divinitus inspiratos innotescere affirmant ex characteribus internis librorum, turn ex eorum doctrina scilicet et forma turn ex salutari in legentium animos efficacia. »

I. Ioannes David Michaelis Introduct. in N. Testam. T. I. cap. 3.) hanc statuit doctrinam. a) Xemini Protestantium ex principiis suae Confessionis fas est appellare ad testimonium Ecclesiae sive praesentis sive antecessoris aut etiam apostolicae aetatis ad probandam inspirationem librorum sacrorum, quos suscipiunt velut unicam regulam fidei. Argumentum vero Protestantium ductum ex *asapore* » et ex utilitate horum librorum inane est et inefficax ad

probendam inspirationem ¶). b) De inspiratione librorum V. T. possumus certi esse ex testimonio Christi et Apostolorum; huiusmodi vero testimonium disertum nullum exstat pro inspiratione librorum X. T. c) Criterium validum pro inspiratione horum librorum unicum est, si sint scripti ab Apostolis. Unde inspiratio librorum N. T., qui ab aliis scripti sunt quam ab Apostolis, ut Evangelii Marci et Lucae, non potest demonstrari. d) Apostolos inspiratos fuisse vi muneris apostolici, a Michablisio probatur argumentis, quae revocantur ad tria. a) Apostolorum munus et charisma est excellentius quam prophetarum; atque prophetae erant inspirati; ergo inspirati erant etiam Apostoli. b) Christus promisit et misit Apostolis Spiritum Sanctum, ut doceret eos omnem veritatem. y) Fides nostrae innititur doctrinae Apostolorum; ergo eorum scripta in quibus doctrina fidei ad nos pervenit, debent esse inspirata. Habebant a Christo potestatem legiferam; ergo eorum scripta quae continent doctrinam moralem, sunt inspirata 2). Tandem appendicis

(1) De his argumentis Protestantium ex interna librorum indole ductis paulo post agemus. Interim confessio Michablisii non caret suo valore et acumine. In versione gallica ita est. « Une sensation intérieure des effets du St. Esprit et la conviction de l'utilité de ces écrits pour améliorer le cœur et nous purifier, sont des critères aussi incertains que le précédent. Quant à cette sensation intérieure, je dois avouer que je ne l'ai jamais éprouvée, et ceux qui la ressentent, ne sont ni dignes d'envie ni plus près de la vérité, puisque les Mahométans l'éprouvent aussi bien que les Chrétiens (haec valent de sensu fanatico pietistarum et aliorum enthusiastarum); et comme cette sensation intérieure est la seule preuve sur laquelle Mahomet a fondé sa religion, nous devons conclure, qu'elle est trompeuse. L'autre caractère est également insuffisant, puisque de pieux sentiments peuvent être excités par des ouvrages purement humains, par les écrits des philosophes ou même par des doctrines fondées sur Terreur; et s'il était possible de tirer une conclusion de ces prémisses, les prémisses elles-mêmes sont incertaines, puisqu'on a l'exemple d'hommes souverainement méprisables, qui ont cru avoir atteint le plus haut degré de sainteté. (haec omnia vera sunt, si sistitur in mero sensibili affectu, et vera fides tamquam norma dirigens non praesupponitur).

(2) In verbis Christi Matth. XVI. 18. 19: « tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam... Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris super terram,

historiae Iaeonis Cyrenaei sibi inspiratum ad scribendum, concepisset verbis ipsius Iasonis, quem supponimus auctorem non inspiratum. Hinc etiam concedimus non absolute repugnare, ut inspirarentur res et sententiae omnes, quae iam exstarent scriptae humanitas in aliquo libro undequaque veraci. Si deinde res illae omnes et sententiae inspiratae ad scribendum exprimerentur iisdem verbis, quibus usus erat auctor non inspiratus; in hac hypothesis idem conceptus vel idem liber integer scriptus esset bis modo valde diverso, semel humanitus et iterum divinitus. Hoc vero licet ex ipsa notione inspirationis per se non repugnans, attamen si de libro integro agatur, fere ludicrum videtur, nec satis conciliandum cum divina maiestate et sapientia.

CAPUT n.

DE MODO QUO LIBRI INSPIRATI NOBIS INKOTESCUNT.

THESIS V. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*

*De inefficacia argumentorum interiorum ad
demonstrandam inspirationem librorum.*

. Nullo iore quidam Protestantes quoad libros novi Testamenti crite-
• terium turn positivum iam exclusivum ad dignoscendas Scripturas in-
spiratas collocarunt in munere apostolatus, quo scriptores fuerint in-
signes. Fallax pariter est argumentum, quo Protestantes alii eos li-
• bros omnes et solos, quos in sua ab Ecclesia defectione cen-
nicam
> fidei regulam conservarunt, tamquam divinitus inspiratos innotescere
• affirmant ex ebaracteribus internis librorum, turn ex eorum doctrina
> scilicet et forma tum ex salutari in legentium animos efficacia. »

I. Ioannes David Michaelis (Introduct. in N. Testam.
T. I. cap. 3.) hanc statuit doctrinam. a) Xemini Prote-
stantium ex principiis suae Confessionis fas est appellare
ad testimonium Ecclesiae sive praesentis sive anteceden-
tis aut etiam apostolicae aetatis ad probandam inspirationem
librorum sacrorum, quos suscipiunt velut unicam regulam
fidei. Argumentum vero Protestantium ductum ex « *sapores* »
et ex utilitate horum librorum inane est et inefficax ad

probendam inspirationem (1). b) De inspiratione librorum
V. T. possumus certi esse ex testimonio Christi et Aposto-
lorum; huiusmodi vero testimonium disertum nullum exstat
pro inspiratione librorum X. T. c) Criterium validum pro
inspiratione horum librorum unicum est, si sint scripti ab
Apostolis. Unde inspiratio librorum N. T., qui ab aliis scri-
pti sunt quam ab Apostolis, ut Evangelii Marci et Lucae,
non potest demonstrari. d) Apostolos inspiratos fuisse vi
muneris apostolici, a Michaëlis probatur argumentis, quae
revocantur ad tria. a) Apostolorum munus et charisma est
excellens quam prophetarum; atque prophetae erant in-
spirati; ergo inspirati erant etiam Apostoli. §) Christus
promisit et misit Apostolis Spiritum Sanctum, ut doceret
eos omnem veritatem. y) Fides ^{nostra} iunitur doctrinae
Apostolorum; ergo eorum scripta in quibus doctrina fidei
ad nos pervenit, debent esse inspirata. Habebant a Christo
potestatem legiferam; ergo eorum scripta quae continent
doctrinam moralem, sunt inspirata (2). Tandem appendicis

(1) De his argumentis Protestantium ex interna librorum indole
ductis paulo post agemus. Interim confessio Michaëlis non caret suo
valore et aequine. La sensation intérieure n'est pas une question intérieure
qui se résout par elle-même. Elle est une question extérieure, qui se résout
par la comparaison de la sensation avec la vérité. La sensation intérieure
améliorer le cœur et nous purifier, sont des critères aussi incertains
que le précédent. Quant à cette sensation intérieure, je dois avouer que
je ne l'ai jamais éprouvée, et ceux qui la ressentent, ne sont ni dignes
d'envie ni plus près de la vérité, puisque les Mahométans l'éprouvent
aussi bien que les Chrétiens (haec valent de sensu fanatico pietistarum
et aliorum enthusiastarum); et comme cette sensation intérieure est la
seule preuve sur laquelle Mahomet a fondé sa religion, nous devons
conclure, qu'elle est trompeuse. L'autre caractère est également insuffi-
sant, puisque de pieux sentiments peuvent être excités par des onvra-
ges purement humains, par les écrits des philosophes ou mime par des
doctrines fondées sur l'erreur; et s'il était possible de tirer une conclu-
sion de ces prémisses, les prémisses elles-mêmes sont incertaines, puis-
qu'on a l'exemple d'hommes souverainement méprisables, qui ont cru
avoir atteint le plus haut degré de sainteté. (haec omnia vera sunt, si
sistunt in mero sensibili affectu, et vera fides tamquam norma dirigens
non praesupponitur;

(2) In verbis Christi Matth. XVI. 18: . tu es Petros et super
hanc petram aedificabo Ecclesiam meam... Huiusmodi ligaveris super
terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris super terram,

instar subnectit argumentum ex 2. Pet. ITI. 16, qui locus iam non agit de munere et charismate proprio apostolatus, cui nostra cognitio inspirationis innitatur; quatenus vero ex illo testimonio inspiratio librorum N. T. probetur, alibi videbimus.

Nisi sciremus, ad quas incitas Protestantes reiecta Traditione ex ipso suo fundamentali principio de Scriptura velut unica fidei regula redacti fuerint, videri posset Michaelis his argumentis non demonstrare inspirationem librorum N. T. sed ostendere voluisse, eam a Protestantibus nullo modo demonstrari posse; tain ea sunt inepta et a re prorsus aliena. Examina bimus criterium quod statuitur primum in suo sensu.

1°. Quod spectat affirmationem, munus apostolatus esse *criterium positionum inspirationis ad scribendum*, sequentia animadvertenda sunt. Inspiratio ad scribendum non secus ac donum prophetiae et inspiratio ad loquendum est charisma *gratis datum* non permanens per modum habitus, sed transiens per modum actus (cf. S. Th. 2.2.q. 171. a. 2.). Est autem inspiratio ad scribendum charisma distinctum tum a revelatione quae homini fiat immediate a Deo, tum ab infallibilitate ad revelationem sen voce seu scripto annuntiandam, tum etiam ab inspiratione ad loquendum, ut evidens est ex ipsa notione inspirationis ad scribendum superius demonstrata. Sane enim hisce omnibus positis, nondum habetur inspiratio ad scribendum; unde videmus mnltos prophetas et Apostolos, quibus ilia charismata non deerant, tamen ad libros scribendos non fuisse inspiratos. Vicissim potest esse inspiratio ad scribendum citra revelationem strictissimosensu dictam (suprath.III.n.I.), imo etiam citra missionem hominis inspirati ad revelationem simpliciter appellato *voce et praedicatione* annuntiandam, et citra inspira-

erit solum et io coells; . quibus Petri primatus saper Ecclesiain Christi clarissiae enatiatar, de inspirations antera librorom nulla est mentio, Michaelis ;Ham significationem manifestissimam negat, haec alteram intrudit. Haec scilicet est ars hermeneutica ummunis a praeiudiciis, lit sensum obvium qui non congruit praeiudiciis, tenebris involvant sensum qui placet, conöngant.

tionem *ad loquendum*. Quomodo eniin probabitur, scriptorem e. g. libri Esther, quem et Protestantes in canone retineant, necessario instructum fuisse aut omnibus illis donis aut eorum aliquo? Est ergo charisma inspirationis ad scribendum ita ah illis donis distinctum et separabile, ut nec in illis includatur nec ex illis consequatur.

Iam vero demonstrari potest et argumenta Michaelisii, si quid probant, demonstrant hoc unum, apostolatu secundum Christi institutionem propria fuisse et connexa charismata immediatae revelationis et infallibilitatis in praedicatione; nullum autem est argumentum, quo demonstretur

sy Christi promissione et institutione mnneri eidem essentiali seu cum illo necessario nexum fuisse charisma inspirationis ad libros scribendos. Nam *a*) sicut mandata omnia a Christo versante in terris facta Apostolis ad praedicationem referuntur, nullum autem ad scriptionem pertinet; ita eodem etiam pertinent promissa cum mandat3 coniuncta, et ex bis promissis charisma apostolatu essentialia (vide Tract, de Tradit. th. IV. V. VQ.). Unde *b*) Apostoli qui sane omnes munere iniuncto fungebantur erantque instructi charismatibus cum eo nexis, non omnes tamen scripserunt libros inspiratos. Ergo *c*) ex charismate apostolatus sequitur quidem Apostolos, si doctrinam revelatam vel lent scripto proponere, fuisse infallibiles sicut in praedicanda ita in scribenda doctrina Christi; at ex munere apostolatus per se spectato non sequitur, ipsam scriptiorem esse inspiratam; nec sequitur, *non patuissc* Apostolos scribere alia ad doctrinam Christi nihil pertinentia, in quibus non solum non inspirati, sed neque infallibiles essent. Ex *genuinitate* igitur libri apostolici sequitur quidem divinitas revelatae doctrinae, quae in eo proponitur et infallibilis ad proponendam aut scribendam doctrinam; non tamen per se consequitur, librum eo ipso, quod est genuinus et scriptorem habet Apostolum, esse *inspiratum* (cf. Tract, de Tradit. th. XXI.n.II.).

d) Argumentum assumptuma Michaelisio ex inspiratione prophetarum, non est aliud quam petitio principii, si genuina habeatnr notio inspirationis ad scribendum. Si enim dicuntur prophetae ad scribendum inspi-

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

XYWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
rati fuisse ex ipso munere prophetico, hoc ipsum versatur in quaestione, dum negamus huiusmodi inspirationem essentialiter eonnexam esse cum munere sive prophetico sive apostolico per se spedito. Si vero in scriptura sensu biblico nominis dicitur scriptio inspirata, hoc utique verum est (supra th. II. n. II.); sed hoc charisma nulli miri aut statui est alligatum. Idem enim quod de Apostolis novi Testamenti diximus, valet etiam de prophetis veteris Testamenti; fuerunt nempe multi prophetae, quin essent inspirati ad scribendum, et vicissim erant aut poterant esse scriptores inspirati, quin essent insigniti munere prophetarum. Hinc *e)* charisma inspirations *extraordinarium* est non solum in comparatione cum successoribus eo, quod non esset ordinaria aliqua successione propagandum; sed etiam in comparatione cum ipso apostolatu, quatenus cum munere apostolico non erat necessario nexum. Propterea inspiratio libri etiam apostolici non certo innotescere potest, nisi de ea constet speciali testimonio fide digno; et siquidem liber proponatur *fide divina* credendus ut pertinens ad Scripturam inspiratam, non nisi *testimonio divino* seu revelatione sufficienter constare potest de facto inspiratione. Neque enim fide divina ereditur, nisi propter auctoritatem Dei revelantis.

Posset forte aliquis banc doctrinam in duhium vocare eo quod inquisitio in auctoritatem canonicam seu inspirationem quorundam librorum N. T. e. g. epistolae ad Hebraeos, epistolarum quarundam ex septem sic didis catholicis et Apocalypseos apud veteres scriptores coincidere videatur cum inquisitione in eorum librorum apostolicam originem et genuinitatem, ita ut *positive* eo ipso haberentur libri inspirati, quod constaret eos habere auctores Apostolos; et vicissim *negative*, si liber non esset originis apostolicae, etiam de auctoritate canonica dubitaretur. Quin imo absurdum videtur fateri librum aliquem esse scriptum ab Apostolo, et tamen negare esse inspiratum.

At in primis falsum est, sensu *negativo* has duas quaestiones apud veteres habitas fuisse velut ita connexas, ut necessario ex negatione apostolicae originis sequeretur ne-

gatio inspirations. Non enim deerant, qui dubitarent de scriptore epistolae ad Hebraeos sicut etiam Apocalypseos, etiam hic esset Ioannes Apostolus et alius Ioannes presbyter, quin ideo in duhium vocarent inspirationem. Et quis umquam nisi haereticus de inspiratione Evangelii Marci et Lucae ac libri Actuum Apostolorum dubitavit? In sensu deinde *positivo* non simpliciter ex apostolica origine inferebatur inspiratio; sed illa origo et genuinitas adhibebatur tamquam confirmatio *existentis Traditionis* de inspiratione libri, et ad removenda dubia *hac existente Traditione*. Agebatur scilicet de libris qui, ut postea demonstrabimus, universali usu, consuetudine et lectione habebantur tamquam pertinentes ad *Scripturam sacram* ab Apostolis traditam. Si qui ergo hanc ipsam Traditionem apostolicam de aliquo libro tamquam *Scriptum sacra* in duhium vocabant, iis nihil magis primum erat, quam ut valorem existentis consuetudinis et usus Ecclesiarum infirmare conarentur dubiis excitatis de ipsa libri genuinitate, vel ut orto iam dubio de valore existentis Traditionis etiam dubitaretur de genuinitate libri. Imo aliquando non simpliciter libros abiudicabant scriptoribus Apostolis, sed eos adtribuebant impostoribus haereticis, ut Apocalypsim Cerintho; ex quo sane consequens fuisset, eam non esse inspiratam. Status igitur controversiae is erat, ut valor existentis Traditionis, qua hi libri transmissi erant tamquam *Scriptum sacra*, impugnaretur suspitione, quod libri essent supposititii. In hiis ergo rerum adiunctis merito Patres vel diserte vel implicite ita argumentari poterant: hi libri quos Ecclesiae acceperunt et retinent ut Scripturam sacram, sunt scripti ab ipsis Apostolis, non autem sub eorum nomine irrepserunt in Scripturas Ecclesiarum; ergo ea Traditio Ecclesiarum est legitima et suum retinet vaio-rem. Quae argumentatio non simpliciter et generatim tamquam per consequentiam intrinsecus necessariam ex apostolica origine concludit ad inspirationem librorum; sed ex apostolica origine librorum confirmat valorem Traditionis, qua traditi sunt tamquam libri inspirati. Praeterea utique semper viguit communis persuasio instar principii, quod nulli Apostolorum libri scripti exstant vel certe nulli

traditi sunt Ecclesiae nisi inspirati. Hoc autem erat testimonium non velut *historiæ* ex Traditione consensu ecclesiastico confirmata.

2º. Multo absurdius et sane haereticum est Michailisii criterium sensu *excludente*, quod nulli libri N. T. probari possint inspirati, nisi qui scripti sint ab Apostolis. Charisma enim extraordinarium inspirations ad scribendum nulli muneri aut conditioni personarum est alligatum, sed si ullo alio maxime hoc dono, quamdiu revelatio non est completa, « Spiritus ubi vult, spirat. » Sicut ergo ex nullo munire, quo scriptor functus sit in Ecclesia, potest demonstrari libri inspiratio; ita etiam muneris sive apostolici sive cuiusvis alterius defectus nihil obest demonstrationi, quae aliunde ex divino scilicet testimonio et revelatione petenda est.

II. Facile intellexerunt Protestantes, suum principini fundamentale de verbo scripto velut immediata locutione Spiritus Sancti, et de Scriptura velut unica regula fidei consistere non posse, nisi de inspiratine Scripturarum quas in suo canone retinuerunt, certo constet, et nisi de ea constet ex aliis fundamentis quam ex Traditione apostolica per Ecclesiam catholicam conservata et declarata. Ut ergo a necessitate reperiendi *testimonium praeter Scripturas*, quo de earundem inspiratine constaret, aliqua ratione se expedirent, quia viderunt illud testimonium nullum esse posse nisi in Traditione conservata et declarata per successionem apostolicam in Ecclesia catholica, receperunt se ad argumenta et criteria ipsis libri canonici interna, ex quibus eorum divina origo et inspiratio innosceret. Distiguunt autem criterium triplex, a) *historicum* quod constituunt in miraculi et prophetiis in Scriptura comprehensis; b) alterum quod ipsi appellant *internum*, et quod melius dici posset *dogmaticum*, collocatum in sanctitate, sublimitate, et consensione doctrinae hisce libris contentae; c) aliud quod dicunt *empiricum*, quodque repetunt ex miri effectibus, quos animi legentium ex vi et efficacia verbi Dei experiantur (vide Card. Wiseman De praecipuis doctrinis Ecclesiae catholicae

Lect. 2º.). Addunt aliqui d) quod possumus dicere argumentum *historicum* coniungendum cum criterio *dogmatico*, illudque ponunt in sublimitate et simplicitate dictionis. Atqui vel obiter inspicienti evidens est, argumenta liaec omnia non posse constituere principia ex quibus, sive generatim spectentur sive singula examinentur, legitime inferatur, libros eos omnes et solos esse divinitus inspiratos.

1º. Spectemus ea *generatim*. Ut ex huiusmodi characteribus certo innoscat librorum inspiratio, a) constare debet, harum notarum non posse esse aliam causam quam inspirationem. Atqui hoc falsum est vel certe demonstrari et a nobis sciri nullo modo potest. Pone enim librum continere doctrinam revelatam, et iam nulla amplius inveniri potest ratio, cur illis omnibus notis liber humanitus scriptus insignis esse nequeat, ut apparet facile tum ex ipsa rei natura tum ex multis libris sanctorum auctorum minime inspiratis. b) Vel characteres enumerati omnes simul sumpti et quatenus insit gradus eminenti, dicuntur tamquam effectus demonstrare inspirationem ut sui causam, vel id praestare possunt etiam singuli et quovis gradu libris isint. Atqui hoc alterum est evidenter absurdum, et eo posito libri inspirati essent non solum illi comprehensi in canone, sed prorsus innumerabiles. Si autem dicitur primum, determinari deberet ante omnia eminens ille gradus et modus quo hae notae inesse debeant, quod nec *a priori* et ex ipsa rei natura, nec *a posteriori* et ex aliqua positiva ipsius Dei revelatione fieri potest, cum huiusmodi revelationis de noti interni, ex quibus cognoscenda sit librorum inspirati, nullum exstet vestigium. Sed omissa etiam hac determinatione, characteres illi enumerati omnes simul sumpti non omnibus insunt libris, quos etiam Protestantes habent in canone; et quatenus eis insunt, non insunt iis solis. Ut enim nihil dicam de plerisque libris historicis veteris Testamenti eorumque partibus, quomodo quaeso inspiratine nondum supposita demonstrabunt, illas notas in illo gradu requisito inesse epistolis e. g. 2º. et 3º. Ioannis, epistolae Iudae, illis Pauli ad Titum et Philemonem; contra vero mirabiles epistolas e. g. Ignatii vel Polycarpi vel

illam Clementi vel alteram ad Diognetum etc. his notis inspirations carere? Neque dicant, has epistolas aliunde innotescere minime inspiratas, quippe quae scriptae sint post aetatem apostolicam. Nam praeter quam quod id de iis omnibus verum non est, nunc non quaeritur de harum epistolarum inspiratione; sed imo supponitur eas non esse inspiratas; cum tamen non appareat, notas quas dicunt indices inspirationis, his aliisque scriptis humanis minus incse, imo cum longe magis inesse videantur, quam pluribus libris librorumque partibus, quos etiam Protestantes retinuerunt ut inspiratos, evidens est, per notas internas quas proferunt, hos libros canonicos a libris humanis distingui non posse. Evidens ergo est, ex iis characteribus cognosci non posse, libros qui a Protestantibus retenti sunt in canone, omnes et solos esse inspiratos.

Ab hac de criteriis interni doctrina Protestantium longe diversum est, quod apologetae catholici adversus incredulos appellare solent ad sanitatem, sublimitatem et puritatem doctrinae in Scripturis comparando eas cum indole, tempore et adiunctis sacrorum scriptorum, et ad alia criteria interna. Apologetae enim in primis de revelatione agunt non de inspiratione librorum; tum quatenus forte de inspiratione agunt, nemo eorum umquam huiusmodi interni criteriis probandum suscepit. *quoniam vultis quoniam habemus inter Scripturas, esse divinitus inspiratos; sed adhibent loca quaedam singularia Scripturarum ad persuadendam existentiam alicuius inspirationis; in hac vero ipsa probatione, et generatim in demonstratione veritatis christianae criteria interna habent nec ut unica nec ut praecipua motiva ereditatis; imo iis utuntur magis sensu negativo, ut ostendant nihil esse in doctrina repugnans facto revelationis, quod verum demonstrant aliis criteriis positivis.*

Hoc sensu adhiberi possunt et aliquando a Patribus et theologis catholicis adhibentur etiam criteria interna ad defendendam ab oppugnationibus veritatem inspirationis librorum. *Sapposita scilicet demonstratione* inspirationis quae aliunde conficitur, considerati internorum characterum

tum hominum qui scripserunt, tum librorum sacrorum potest suppeditare motivum ereditatis aliquateus et in nonnullis locis sensu *positivo*, potissimum vero sensu *negativo*, quod in libris nihil est repugnans facto inspirationis; atque ita haec consideratio intestinae indolia librorum potest removere praeiudicia et difficultates, quae impedire posset intelligentiam demonstrationis a testimoniis repetendain. Ita e. g. Augustinus, qui ubique divinitatem et inspirationem librorum ex Traditione demonstrat, nihilo minus ad doctrinae consensionem appellat in oppositione ad dissensiones et contradictiones philosophorum, ut rationabilem persuadeat fidem populorum. « Auctores nostri, in quibus non frustra sacrarum litterarum figurit et terminatur canon, absit ut iter se aliqua ratione dissentiant. Unde non immerito, cum illi scriberent, eis Deum vel per eos locutum.... cum doctis atque indoctis tot tantique populi crediderunt » Civ. Dei XVIII. c. 41. n. 1.

Ita etiam Ecclesia in examine Traditionis de aliquo libro inspirato, utrum ea genuina sit et apostolica, potuit in subsidium vocare considerationem characterum internorum, concentum doctrinae et similitudinem libri cum aliis, de quorum inspiratione ex constanti et certa Traditione nunquam erat dubium. Multo etiam directius poterat rationem huiusmodi libri; sensus enim ille est unum ex criteriis ad dignoscendam Traditionem, ut Tract. de Trad. th. XII. demonstravimus, et longe alterius rationi quam gustus Lutheri, qui libros inspiratos admittebat aut repudiabat, prout, in iis ex sua privata interpretatione sibi gustare videbatur conformitatem vel difformitatem cum suo praeconcepto systemate doctrinae repugnante universali consensioni. Hoc igitur modo iteUigi debet doctrina Bellarmini, quando ait (de Verbo Dei l. I. e. 10. ad 2.): « Ecclesia potest declarare, quis sit liber habendus canonicus, et hoc non temere nec pro arbitratu, sed ex veterum testimoniis, et similitudine librorum de quibus ambigitur, cum illis de quibus non ambigitur, ac demum ex communi sensu et quasi gustu populi christiani. »

2*. Si quatuor commemorate criteria *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba* ctentur, quoad primum, quod dicunt *historicum*, absurde confunditur narratio miraculorum et prophetiarum quae in libro descripta sit, cum patratiōne miraculorum et editione verarum prophetiarum ad comprobandam veritatem alicuius doctrinae. Miracula et prophetiae non ideo, quia referuntur in Scripturis, jam patrata sunt vel patrata intelliguntur ad comprobandam doctrinam de inspiratione; et si ad hunc finem patrata essent, praerequireretur ipsum divinum testimonium de inspiratione, quod deinde confirmaretur supernaturalibus illis signis. Tum vero tota maneret quaestio, quomodo illud testimonium conservatum sit et ad nos usque pervenerit. Ceterum argumentum ut a Protestantibus adhibetur (apud Em. Wiseman l. c.), dum ex narratione et relatione miraculorum et prophetiarum inferunt librum in quo scripta sunt, esse inspiratum, evidenter est absurdum. Argumentum secundum (*dogmaticum*) et tertium (*empiricum*), si omnia concedantur, quae argumenti auctores postulant, ad summum probare posset, hos libros in aliquibus partibus continere doctrinam revelatam. At ne id quidem probant illa duo argumenta per se sumpta, nisi alia coniungantur, quibus librorum scriptores veraces et infallibiles fuisse demonstretur. Certe nullo modo demonstrant inspirationem ipsius scriptiōnis, imo neque veritatem narrationum et doctrinae in omnibus partibus librorum, qui in canone comprehenduntur. Ex argumento denique ultimo (quod dici potest *aestheticum*) nihil umquam aliud efficit, nisi quod res et doctrinae seu revelatae seu aliunde cognitae verbis et locutionibus aptis expressae sunt; hoc autem non nisi per inspirationem fieri potuisse, neque evidens est nec demonstrari potest, quin illud ipsum praesupponas, quod est in quaestione.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
THESIS VI.

De necessitate testimonii, quo innotescat inspiratio.

« Ei ipsa rei natura de facto inspirationis aliis praeter hominem inspiratum constare nequit nisi testimonio; hoc autem testimonium quoad Scripturas, quae in Ecclesia ut verbum Dei inspiratum suscipiuntur et creduntur, non potest esse nisi testimonium divinum, »

I. Inspiratio est factum supernaturale psychologicum in mente hominis, quod sicut alia facta interna immediate Deo notum est, et ipsi tantummodo homini inspirato; quamvis ne buie quidem sub formali ratione inspirationis et quatenus est supernaturale, necessario innotescat (vid. th. III. Coroll. 3.) hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? » I. Cor. II. 11. Non potest itaque inspiratio aliis hominibus innoscere, nisi vel ex suis effectibus externis vel ex testimonio fide digno. Effectus externus inspirationis de qua loquimur, non est alius quam ipsa scriptio et liber scriptus. Atqui in bis nulla est nota insita, quae ex sese manifestet inspirationem tamquam causam necessariam, ut paulo ante demonstratum est. Ergo non nisi testimonio fide digno factum inspirationis aliis hominibus innoscere potest.

Hoc testimonium vel est mere humanum vel est divinum. Si est testimonium humanum dumtaxat, necessario in serie teslantium, quaecumque Ula supponatur, primus testis a quo ceterorum auctoritas pendet, est ipsemet homo inspiratus, quia illi soli immediate, ceteris vero, praescindendo a testimonio divino, non nisi ex ipsius testimonio innoscere potest.

Quamvis testimonium humanum de facto interno supernaturali, cuiusmodi est inspiratio, longe difficilius fidem mereatur quam testificatio de factis externis sensibus obnoxii, et quamvis tale factum internum eodem fere modo sicut Veritas speculativa, non sit proprium obiectum Immani testimonii propter facilitatem illusionis in testante et difficultatem in aliis certo cognoscendi illusionis excln-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba **XVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA**

sionem; nolim tamen affirmare, absolute loquendo non posse esse talem auctoritatem testantis, ut humanara fidem mereretur.

IL Quidquid vero de hae re sit, factum inspirations ex bypothesi non a Deo sive immediate per se ipsum sive mediate per legatum divinum proponitur, sed proponitur testimonio mere humano (1); unde non propter auctoritatem Dei revelantis (qui supponitur minime revelasse hoc factum) sed unice propter auctoritatem hominis attestantis, atque adeo *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* creditur, ea quae sunt scripta in libro, esse verbum Dei. Quare si liber ita suscipiendus est, ut haec una ratio, quod aliqua sententia scripta sit in eo libro, satis esse debeat et obligationem inducat *fide dicina* credendi illam sententiam eae verbum Dei, multoque magis si hoc modo et ut talis auctoritatis liber propositus sit universae Ecclesiae; tum sane humanum testimonium de facto inspirations non sufficit (2), sed prorsus requiritur testimonium divinum.

Iam vero a) Scripturae sacrae ab universali Ecclesia, imo ab omnibus qui Christian aliquo iure appellante, suscipiuntur et suscipiendae sunt tamquam inspiratae ita, ut ex hac sola ratione, quod sententia aliqua in his libris continetur, *fide dicina* credatur et credi debeat verbum Dei per ipsam scripturam revelatum. Ergo etiam factum inspirations continens rationem, cur comprehensa in libro verbum Dei esse, sit *fide dicina* credendum, credatur oportet *fide dicina*; ac proinde de eo constare debet non hu-

mana dumtaxat sed divina testificatone. Si enim auctoritate tantum humana constaret librum esse a Deo inspiratum, non solum existentia verbi Dei in eo libro constaret fide mere humana propter auctoritatem hominis dumtaxat; sed etiam fides in veritatein eorum quae scripta sunt in libro, resolveretur ultimatim in assensum propter auctoritatem hominis. Etiamsi uamque quilibet diceret se credere illa vera esse, quia credit esse in libro verbum a Deo inspiratum, atque adeo se credere propter auctoritatem Dei per hunc loquentis, cum tamen hoc ipsum, Deum in eo libro loqui, non aliunde sive cognoscat sive credat risi unice ex auctoritate et testimonio hominis, evidens est ultimum fundamentum talis fidei in veritatein eorum quae scripta sunt in libro, fore auctoritatem mere humanam (1). b) Si quaestio spectetur polemico in controversia cum iis Protestantibus, qui adhuc revelationem admittunt, ratio non est minus evidens. Illi enim postulunt propositionem per librum inspiratum tamquam conditionem necessariam ad praestandam fidem divinam ventati propositae, quia per librum inspiratum Spiritus Sanctus nobis loquitur. Si ergo humano solum testimonio crederetur librum esse inspiratum, eo ipso etiam veritates contentae in libro tamquam inspirata verba Spiritus Sancti credi non possent. risi testimonio humano; inniteretur ergo tota fides auctoritati hominis testantis de libri inspiratione, non autem auctoritati divinae. Hoc ipsimet fatentur, atque idcirco quae-

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(1) In hac thesi praescindimus ab infallibilitate Ecclesiae, ex cois definitione infallibiliter constare posset de facto etiam in se non revelato sed cum revelatione connexo. Huiusmodi descriptio Ecclesiae non est testimonium, sed potius actus. Si ergo Ecclesia, ut testis, loquatur, spectatur, quatenus illud ab Ecclesia proponitur ac praedicatur, iam etiam coostat de testimonio divino, quia Ecclesia illud non solum ut verum sed ut a Deo revelatum proponit credendum fide divina h. e. propter auctoritatem Dei testantis inspirationem.

(2) Loquimur de testimonio mere humano; si vero testificatio hominis confirmaretur miraentis vel aliis signis divini? tamquam motivis credibilitatis a Deo ipso positivis, illud iam non humanum sed divinum esset testimonium.

(1) Aliud omnino est, quod revelatio divina sen existens divinum testimonium potest nobis applicari, ut dici solet, per testimonium humanum. Hoc enim nihil est aliud, quam quod per hominem possumus cognoscere testimonii divini sen divinae locutionis insignitae actus, ut cognoscatur divinis factis ac motivis credibilitatis a Deo ipso positivis, ut suam locutionem redderet cognoscibilem tamquam vere divinam. Tum supernaturali firmitate primum assentimur ac inhaeremus ipsi existentiae locutionis divinae, atque inde propter auctoritatem Dei loquentis, nullo autem modo propter auctoritatem hominis cuius ope pervenimus in notitiam existentiae locutionis Dei, credimus eadem firmitate supernaturali veritates illa divina locutione revelatas ac propositas. Sed de hac re alibi dicemus, ubi instituemus analysin actus fidei. Cf. Tract. de Deo uno th. IX. u. III.

runt alias ratines praeter testimonium humanuni, ex quibus suseipiant libros tamquam inspiratos. At illae rationes nullae sunt; sed sunt vel gratuita« assumptiones vel ad summum coniecturae, ut demonstratum est in thesi praecedenti. Cum ergo ex dictis in hae thesi de inspiratine librorum constare nequeat nisi per testimonium, hoc autem relate ad Scripturas ut fundamentum "fidei divinae non possit esse mere humanuni; restat, ut omnes fateantur, de facto inspirationis Scripturarum, sicut oportet, constare non posse nisi testimonio divino.

Per se patet, non esse sermonem de necessitate testimonii! divini immediati sed sufficere testimonium Dei mediatum per legatum divinum a Deo motivi credibilitatis insignitum, sive primus divinae attestationis promulgator sit ipsemet homo inspirate, sive alius cui Deus libri inspirationem immediate revelaverit.

Pariter constat, ubi agitur de criterio ad cognoscendam non iam essentiam sed existentiam inspirationis, sermonem non esse de inspiratine abstracte spectata, sed de inspiratine quo superius dictum est, sed in concreto de ipsis libri inspirati, *quinam illi sint*. De singulis ergo libris inspirati valent omnia, quae diximus de modo, quo inspirati innotescit; neque aliter quam ex testimonio divio librorum numerus et libri siguli Scripturae ispiratae, sicut oportet, rognosi possunt.

THESIS VII.

De duplici modo, quo testimonium divinum de libris inspiratis nobis conservatum est.

¶ Testimonium divinum de inspiratione quam plurimum ex his libris, qui inter scripturas auctoritatis habentur, consistit. Quia, scriptis etiam apostolicis conservatum nobis est; non tamen de integritate canonis librorum quos etiam Protestantes retinuerunt, constare potest nisi testimonio sola Traditione conservato. *

Eo ipso quod agitur de ss. Scriptum ab universa Ecclesia suscipiendis et credendis, *testimonium divinum* de iis Scripturis certe pertinet ad depositum revelationis catholicae. Revelatio autem catholica completa est per Chri-

stum et per Spiritum Sanctum in Apostolis (de Tradit. th. XX.II.). Hoc ergo testimonium, haec revelatio de Scripturis inspirati et Scripturarum libris non subsequenti demura aetate Ecclesiae tradi potuit, sed ab ipsis Apostolis ad Ecclesiam pervenisse necesse est. Nulli ergo possunt esse libri pro ipsa Ecclesia inspirati, de quorum inspiratine nunc in novo Testamento revelatione iam completa testimonium divinum aut nondum existât in deposito revelationis, aut non iam aetate apostolica exstiterit; poterant tamen per se loquendo in veteri Testamento, cum depositum fidei adhuc complendura et explicandum erat per novas succedentes revelationes (de Tradit. th. XXV.), exstare libri inspirati, quorum inspirationis revelatio a Christo demum vel a Spiritu Sancto per Apostolos facta sit et Ecclesiae christianae tradita (supra th. III. Coroll. 3.).

Hisce suppositis testimonium illud divinum nobis conservari non potuit nisi vel in sola Traditione vel praeter Traditionem (stricto sensu dictam cf. de Trad. th. II.) et-

I. iam dicimus, testimonium divinum de inspiratione plurimum librorum quos habemus in canone, conservatum esse etiam in scriptis apostolicis. Id evidenter constat ex dictis in superioribus thesibus I. et II. Ex iis enim conficitur, universam saltem Scripturam tempore Christi et Apostolorum a Synagoga admissam confirmari et proponi ut ispiratam testimonio Christi ipsius et Apostolorum in scriptis etiam evangelici et apostolicis conservato, seu canonem Iudaeorum eo tempore existentem, quatenus *affirmans* est, divino testimonio scripto confirmari.

Eicit vero in controversial vocatum sit, qui fuerit libri omnes et soli in canone Iudaeorum comprehensi; de his tamen ex his libris quos habemus in canone christiano, nullum est aut esse potest dubiura, quin iidem tempore Christi et Apostolorum fuerint in canone Iudaeorum, ad quos proinde certo pertinet divinum testimonium in scriptis apostolicis conservatum, proponens et confirmans Scripturas sacras Iudaeorum tamquam inspiratas. Est hoc ita evidens, ut nulla indigeat probatione; quid enim nisi mul-

tos certe ex libTM qui in nostro canone sunt, indicat divisio in tres classes, et appellato diserta ad libros singulos, ac citatio textuum ex eisdem (1), quae facta a Christo et ab Apostolis in scriptis apostolicis prostat?

Imo cum in scriptis apostolicis disertum exstet testimonium (2. Tim. III. 15. 16.) pro inspiratione totius collectionis librorum , qui tum temporis a Iudaeis agnoscebantur pertinentes ad Scripturam, definiri potest nominatim , ad quos libros *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* los scriptum illud testimonium certo referatur, si constet, quinam fuerint libri tum temporis comprehensi in *Scriptum* a Iudaeis agnita tamquam divina. Atqui constat historicis arguments, quantum satis est, in collectione Iudaeorum tum temporis exstitisse saltern eos omnes libros, quos adhuc nunc habent in suo canone , et qui protocanonici vocari solent.

1°. Ex Patribus a II. ad V. saeculum, qui describunt singillatim libros canonis Iudaici, ut Helito (apud Euseb. IV. 26.), Origenes (Euseb. IV. 25.), Epiphanius (de inensur. et pond. n. 4. 22. 23; Haeres. VIII. n. 6.), Hilarius (Prolog, in Pss. n. 15.), Hieronymus (Prolog, galeat. et alibi); pariter ex scriptis Iudaicis illius temporis (vide Buxtorf. in I. Tiberias c. 11.) certissimum est, saltern a christiano saeculo II. hos omnes libros fuisse in canone Iudaeorum. Est autem incredibile, Iudaeos intra tempus quod effluxit a Christo et ab Apostolis usque ad illam aetatem, suscepisse aliquos libros in eanonem , quos tempore Christi et Apostolorum in eo nondum habuissent, quin tamen huius rei ullum in historia exstet vestigium. Incredibile id est, si spectes extensionem huius mutationis , quae nullo reclamante fieri debuisset per universum orbem , ubi Iudaei

erant dispersi ; idque multo etiam fit minus credibile, si simul computetur maxima eorum venerato erga sacros libros, in quibus aliquid addere vel demere vel mutare summum nefas censebant (1).

2°. Accedit, quod canon iste prout illuni primorum saeculorum christiani Patres diligenter a Iudaeis exquisitum, ipsique magistri Iudaici recensent, facile ostenditur convenire cum canonem Iudaeorum, quod Iosephus ex persuasione ac fide suae gentis refert paulo post Hierosolymorum eversionem, et quem ex longo iam tempore eundem sine mutatoe permansisse testatur (cf. supra th. I.). Numerantur a Iosepho viginti duo Hbri, videlicet quinque Moysis, tredecim prophetarum, quatuor qui hymnos continent et praecepta morum. Iam si inspicatur appellationis et divisio librorum penes Iudaeos, ut exhibentur a Melitene, Origene, Hilario, Hieronymo, Epiphanio, Talmudistis, ubique secundum numerum litterarum hebraicarum numerantur viginti duo libri ita , ut praeter quinque Moysis et quatuor morales (Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiasticis, Cantici Cantico-rum) remaneant tredecim prophetarum hac censione: 1. Iosue, 2. Iudicum cum Ruth, 3. Samuel (1. et 2. Reg.) , 4. Regum (3. et 4. Reg.), 5. Chronicon (1. et 2. Paralip.), 6. Esdras (1. et 2. Esd.), 7. Esther (2), 8. Isaia, 9. Ieremias cum Threnis, 10. Ezechiel, 11. Daniel, 12. Prophetae duodecim minores (3), 13. Iob. Qui existimant, libros duos Paralipome-

(1) Quanta fuerit circa illud ipsnm tempus sollicitudo Iudaeorum in servandis suis libris vel es eo nno apparet, quod singulorum librorum non modo versus et vocabula sed ipsas litteras numerarunt, diligenterque recensuerunt, ut patet ex Iosepho (Antiq. I. 10. c. 10.) quae aut littera media in toto libro etc., quam iiv.frw Iudaei ad suos antequam scriberent referunt (vide Buxtorf. I. Tiberias c. 8.).

(2) Quod Iosephus testatur, non minus confirmatur a Iulio Capitolino, qui ratio optima redditur es eo, quod iotium libri secundam editionem graecam (cap. XI. et XII. nostrae Vulgatae) in hebraico et penes Iudaeos non habetur. Inde etiam liber idem desideratur in catalogis Athanasii, Synopsi Athanasianae. Nazianzeni, Amphilochii, Leontii, Nicephori, ut alibi explicabimus.

(3) Apud Origenem hic liber XII. Prophetarum excidit, ut evidens est ex eo, quod promittit numerationem 22 librorum, tum vero hoc eraso

(1) Patet facile, hoc totum argumentum easse de nmtaxa, quod si quis libris Belliet ita citatos esse certe propositos ut Sacram Scripturam; non esse argumentum *excludere*™, ac si aliando constare non posset, etiam alios praeter sic citatos fuisse a Christo et ab Apostolis agnitos et traditos Ecclesiae; do qua re postea dicemus. Ceterum in N. T. disertae citationes neque omnium librorum protocanonice V. T. occurrunt; namquam citantur libri Indie, Eccles. Cantic. Esth. 1. et 2. Esdr.

non, duos Esdrae, et Esther non posse comprehendere apud Iosephum inter tredecim libros prophetarum, sed hos quinque libros serius fuisse susceptos, assertionisque rationem adferunt, quod hi libri prophetici non sunt (Haneberg Hist. revel. bibl. p. 696. cf. supra p. 366.), omnino videntur negligere testimonia veterum Patrum ac Iudaeorum, nec attendere ad alias rationes contrarias, quod nimirum Iosephus bisce libris non secus utitur quam ceteris, et quod nomen *scripturae* quoniam *habetur* ab eis, sicut et hominibus inspiratis, quod postremo huiusmodi tarda insertio in canonem ineluctabilibus argumentis falsa ostenditur. Vide th. IV. n. II.

Quae cum ita sint, satis constat libros saltem eos, qui ad huc pertinent ad Hebraeorum canonem, in collectione Scripturarum comprehensos iam fuisse tempore Christi et Apostolorum. Atque Christus et Apostoli eam collectionem tamquam librorum inspiratorum approbarunt testimonio consignato in scriptis etiam apostolicis, ut patet ex testimoniis allatis th. I. et II. et nominatim ex 2. Tim. III. 15. 16. (de quo loco vide th. II. n. II.3"). Ergo testimonium divinum de inspiratione quam plurimum librorum quos in canone habemus, etiam scriptis apostolicis ad nos usque conservata est. Cf. ci. Welte in Periodic, trimest. Tabing. 1855. p. 68. sqq.

II. Scripto illo divino testimonio constare quidem potest, eos libros V. T. pertinere ad Scripturas, et esse proinde inspiratos (cf. th. II.); at idem testimonium minime certiores nos facit, eos *solos* esse Scripturam inspiratam, nec quidquam docet de libris inspiratis novi Testamenti.

1°. Ex illo testimonio non constat, utrum Christus et Apostoli in completionem ac consummationem revelationis praeter eas non adhuc alias quasdam Scripturas tradiderint; testimonium enim *affirmans* est, hos libros esse inspiratos, non autem *excludens*, nullos alios esse libros V. T. inspiratos. Unde ex illa scripta attestata non potest deinde reperiuntur nominati nisi 21; praeterea in versione Rotini et apud Hilanum, qui eam numerationem desumpsit ex Origene, librorum idem est expressus.

finiri, utrum canon Iudaeorum fuerit completus et conclusus, an vero incompleta et nova revelatio a Christo et Apostolis supplendus. Quae res eo minus definita, censeri potest ex testimonio *affirmante*, quamdiu illud solum spectatur, quod a) omnes Christiani, etiam Protestantes ipsi, fatentur Apostolos libros alios, videlicet Scripturas novi Testamenti licet harum in illo testimonio nulla sit mentio, tradidisse Ecclesiis tamquam inspiratos; quod/,) certo constat, apud Iudaeos praeter commemoratos fuisse libros alios in magna veneratione, de quibus utrum emserat Rotini et auctoritatis essent cum illis prioribus, dubium manebant propterea, quod « successi prophetarum non satis erat perspecta et continua » (p. 319.); imo c) saltem probabile censeri debet, Iudaeos Hellenistas, quorum Biblos graecis Apostolos usos fuisse constat, habuisse inter Scripturas libros alios praeter numeratos. Ergo in primis Protestantes testimonio in scriptis apostolicis consignato certi esse nequeunt, utrum ipsorum canon in quo solos libros protocanonicos V. T. retinuerunt, non sit minus, et ita pars aliqua verbi revelati, quod in soli Scripturae haberentur, sibi desit. At de hoc canone inferius dicetur.

2° Protestantes et Christiani omnes, qui hoc nomen aliqua ratione verosimili sibi vindicant, habent in canone libros novi Testamenti saltem protocanonicos (I). De horum igitur inspiratione testimonio divino ad nos usque conservato et nobis proposito constare debet (th. VI.), quod, ut ira diximus, non potest conservata esse nisi vel *sola Traditione* vel simul etiam scriptis apostolicis. Atque de inspiratione horum librorum, si non solum in confuso quaeritur de existentia aliquot Scripturarum novi Testamenti, sed si tota collectio et libri omnes ac singuli determinate spectentur, nullum exstat testimonium in scriptis apostolicis.

1. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIH*
a paterna domo Ecclesiae discessit librorum N. T. omnes, quos habet et habet Ecclesia catholica; alii facti etiam in hac re haereticos ac selectos retinuerunt solos protocanonicos, si ita appellati possunt; multi inconstantes ac dubii fluctuant inter libros denterocanonicos S. T. retinere, vel reiiciendos.

licis. Ergo de inspiratine Scripturarum omnium , quas etiam Protestantes retinuerunt, constare nequit nisi testimonio divino. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

Libri aliqui novi Testamenti in scriptis apostolici tamquam *ad Scripturas* pertinentes adeoque (ex demonstratione th. I. et II.) inspirati memorantur seurei tantum vel summum bis. Locus certior est 2. Petr. III. 16, ubi epistole Pauli a Petro adnumerantur Scripturis. « Charissimns frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis (Ecclesiis Asiae), sicut et in *omnibus epistolis* loquens in eis de bis (ut expectantes adventum Domini satagant immaculati inveniri, et Domini longanimitatem salutem arbitrentur), in quibus (1) sunt quaedam difficili intellectui, quae indocti et instabiles depravant, *sicut et ceteras Scripturas* (ù; /xi -rz; Xotsz; •j•p*?!;) ad suam ipsorum perditionem. » Dum ait Petrus, indoctos homines depravare ea quae sunt in *epistolis Pauli*, sicut *ceteras Scripturas*, sane epistolas easdem connumerat *Scripturis*; hanc enim vii connumerat *ceterae*. Concedam igitur, epistolas Pauli tum temporis iam scriptas (quae erant vel plane omnes vel omnes una 2. Tim. excepta) testimonio divino in epistola apostolica conservato adnumerari Scripturis. Hanc vero *Scripturae* appellationem sufficere ad testandam inspirationem , ex aliis scriptis testimonio confici potest et in superioribus demonstratum est.

Verum o) qui quaeso suadebis, alios omnes libros novi Testamenti hoc testimonio Petri adnumerari Scripturis? Imo non omnes libros iis verbis comprehendi posse . plane evidens est, cum omnes ne scripti quidem adhuc fuerint. Petrus enim hanc 2^{am} epistolam paulo ante martyrium scripsit anno 66 vel 67 aerae vulgaris, cum Ioannis scri-

(1) In teitn graeco recepto relativum refertur ad immediate antecedenti pronomen neutrum. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
TOVUV, Et òli, in quibus *rebus* sunt quaedam difficilia. Sed ad sensum parvi interest; sermo enim semper est de rebus et sententiis, quatenus sunt in epistolis Pauli. Praeterea haec lectio graeca minime certa est: habent quippe *itv* its cod. non pauci, inter quos vetustissimi A. B. et Sinaiticus.

pta tam Evangelium scilicet quam epistolae et Apocalypsis non nisi visibili fere anni post prodierint. Insuper b) epistola ipsa haec Petri est ex illi libri, quorum genuinitas et origo apostolica certo probari et extra controversiam pon, solum potest ex Traditine sensu catholico intellecta; unde divinitas ipsa et valor testimonii scripti, quod ad aliorum librorum inspirationem probandam assumitur, et consequenter etiam haec aliorum librorum inspirati ultimo ad probationem ex Traditine revocari debet. Hinc denique c) illi Protestantes, qui hanc epistolam 2^{am} Petr! repudiarent, etiam testimonio hoc scripto ad probandam Scripturarum novi Testamenti inspirationem destitui sunt.

Alterum testimonium scriptum posset esse 1. Tim. V 18 ubi ita legitur. « Dicit enim *Scriptura*: non alligabis os bovi trituranti; et: *dignus est operarius mercede sua.* » Prior sententi est desumpta ex Deut. XXV. 4; altera autem, quae iuxta interpretationem Vulgatae est citatio alicuius loci Scripturae, his verbis concepta nullibi occurrat nisi Luc. X. 7. Quod si ita est, et nisi forte Apostolus solum applicet quoad sensum, quae de mercede operariis reddenda Deut. XXIV. 14. praescribuntur, s. Paulus hic adnumerat Evangelium Lucae *Scripturis*. At res haec non est satis certa, et si admittitur, nihil inde convinces pro inspirationis omnium librorum canonici novi Testamenti. Ad hanc igitur probandam testimonium in scriptis apostolicis nullum reperire est; sed illud non aliter quam sola Traditione ad nos usque pervenit.

Scholion. Nisi dicta rite intelligantur, videbuntur quae asserimus de libris novi Testamenti, non satis cohaerere cum iis, quae concedimus de libris veteris. Disputati non nemini vero minus attendenti ad sensum, quo Traditionem hic intelligimus, videbimur praeterea rimi multa concedentes etiam contradistincto scripsisse.

1. Quoad libros veteris Testamenti, solum historicis probato numero et canone librorum, qui penes Iudaeos tempore Christi et Apostolorum in auctoritate erant , concedimus, scriptis apostolicis consignatum testimonium Christi et Apostolorum de tota collectione in communi sufficere

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

ut ex ipso testimonio scripto revelata censeri debeat inspirati Horum omnium librorum. Quare ergo historice probata collectione librorum novi Testamenti, non eodem modo satis est testimonium Petri ad inspirationem omnium librorum huius collectionis demonstrandam?

Responsi non est difficili. Nam tum scripta divina testimonia tum historica probatio quoad libros V. T. valde diversa sunt ab Ustoria et divino testimonio scripto quoad libros N. T. Quoad illos priores diserta prostant testimonia in scriptis apostolicis, quibus omnes libri tnm tempori in canone Synagogae exstantes a Christo et ab Apostoli confirmantur ut. inspirati, et ad Scripturam inspiratam computantur. Expendantur testimonia aliata th. I. et II. maxime 2. Tim. III. 15. 16. Tum vero historica evidenti demonstrator, saltern hos libros omnes quos Iudaei adhuc habent in canone, iam eo tempore in eodem fuisse. Unde divium testimonium scriptum evidenter ad hos omnes libros pertinet. Qua in argumentation demonstratio historica est tantum applicati propositions revelatae universalis ad singularia obiecta, quae sub universali propositione comprehendendi demonstrantur. Si huiusmodi applicati impedirei, quominus obiectum sigulare esset revelatum et. tamquam revelatum satis propositum, revelatio mediata et fides universim snbverteretur : o nisi rationales animas haberemus, credere non possemus. » Ita i universali proposition, qua revelatum est omnes posteros Adae contrahere peccatum originale (excepto ntique Christo et excepta santissima Dei matre), iam etiam revelatum est, singulos determinates homines contraxisse peccatum. Cogniti enim naturalis, quod et ipsi homies sunt ab Adam originem trahentes, est tantum (ut (lix) propositionis universalis ac revelatae applicati ad singularia obiecta. Testimonio divino scripto revelatum est, libros omnes tempore Christi et Apostolorum comprehensos in collectione Scripturarum Synagogae esse libros Scripturae inspiratae; atqui in ea collectione evidenter comprehendebantur saltem hi libri omnes, quos Iudaei adhuc habent in canone; ergo scripto testimonio divino revelatum est, hos libros omnes esse li-

bros Scripturae inspiratae. Huius syllogismi conclusi continetur tota in maiori; minor tantum evidenter ostendit consequentis comprehensionem in maiori. Imo si propositi minor ita enuntiatur : atqui in ea collectione comprehendebantur saltem multi ex libris, qui adhuc sunt in canone; haec ipsa minor habet pro se divmum testimonium scriptum, ut constat ex citationibus a Christo et ab Apostoli frequentissime factis.

At vero quoad libros novi Testamenti testimonium scriptum 2. Pet. IH. 16. non potest referri nisi ad libros tum iam existentes in collectione Scripturarum. Atqui a) aliqui ex libris N. T. quos hahemus in canone, tum neque adhuc erant scripti; **Z Y X W V U T S R Q P O N M L K J I H G F E D C B A** b) **Z Y X W V U T S R Q P O N M L K J I H G F E D C B A** baris solis argumentis historicis et seposita Traditione sensu catholico intellecta, eos iam tum fuisse habitos in censu *Scripturarum*. Ergo ex illo testimonio scripto non potest probari inspiratio totius collectionis librorum N. T. quam nunc habemus, et quam ctiam Protestantes retinuerunt.

2°. Altera difficultas quae sese offerre potest, est sequens. Videmur concedere, ex Scripturis ipsis probari posse quam plurium librorum inspirationem praecisione facta a Traditione; id autem qui fieri potest, cum et libri probandi et libri probantes nonnisi Traditione nobis sint conservati, et tantummodo Tradition de eorum genuinitate et integritate constare queat? Insuper videri posset hic concedi maior vis probationum ex Scripturis independenter a Tradition, quam concessa sit in Tractate de Traditione. Responsi ad haec desumi potest ex iis, quae diximus de Tradit, th. XXI. n. IL

a) Conservati ac probatio genuinitatis et integritatis librorum intelligi certe nequit, nisi ex Traditione saltem *historica*; potest tamen institui haec probatio, et quoad plures libros iter quos certe sunt Evangelia et Pauli epistolae, evidens reddi praescindendo a *Traditions authentica sensu catholico* intellecta. Probata autem horum librorum genuinitate consequitur Veritas et divinitas doctrinae in illis consignatae. Unde ex testimoni Christi et Apostolorum, quae ex probata genuinitate librorum pro-

bantur esse testimonia vera et divina, potest aliorum librorum inspiratio probari prescindendo a Traditione sensu catholico intellecta.

b) Non autem supponuntur libri ex quibus testimonia desumuntur, necessario ut inspirati; sed sufficit, ut probentur esse genuini li. e. scripti ab Evangelistis et Apostolis, quibus adtribuuntur; ex hoc enim ipso veracitas et divinitas doctrinae satis constat.

c) Non dicimus, banc demonstrationem inspirationis librorum ex testimoniis scriptis esse *accommodatam omnibus, pro omnibus adiunctis* ad finiendas controversias, *pro omnibus libris*. Hic tantum quaerimus, utrum adsint apostolica testimonia scripta, in quibus *aliquorum librorum* inspirationem enuntiari demonstraret pro us, qui *demonstratione capiendae sint idonei*, et qui *doctrinam apostolicam ut revelationem diuinam sine controversia se admittere profitentur*. Hoc utique concedimus; simili tamen firma manent, quae dicta sunt in Tractatu de Traditione. Videlicet sicut generatim quoad alia dogmata, ita et quoad hoc dogma de inspiratione et inspiratorum librorum numero propositi necessaria ad unitatem fidei in catholicitate servandam est per authenticam Traditionem! sensu catholico intellectam, haecque est oeconomia ordinaria a Christo instituta ad fidei conservationem et propagationem. Imo vero, ut ex dictis in hac thesi constat, inspiratio *omnium* librorum, qui sive in canone catholico continentur sive etiam a Protestantibus retenti sunt, est unum ex illis doctrinae capitibus, quae scripta non sunt, sed per *solan Traditionem* sub assistenti» Spiritus Sancti ad nos usque conservata.

THESIS Vili.

Principia Protestantismi repugnant probationi canonis Scripturarum, quae Reformatores retinuerunt.

- Protestantibus de hoc divino testimonio ac proinde de suo inter Scripturarum canone, sicut ad doctrinae fidei fundamentum oportet, neque ex ipsa Traditione constare potest, quamdiu hanc eo solum sensu admittunt, quam ipsi dicunt.
- tota iudicanda et erigenda sit ad Scripturam eam unicam fidei regulam..

In suis libris symbolicis haec tria principia profitentur sic dicti Protestantes orthodoxi : 1° libros quos habent in canone, omnes et solos credendos esse verbum Dei scriptum et divinitus inspiratosi 2° testificationem divinam nullam fuisse conservatam aut conservari potuisse sola Traditione ita, ut ex ea de aliquo dogmate certo constare possit, et ut obiectum fidei constituat; 3° Traditionem circa dogmata et circa intelligentiam verbi Dei admitti dumtaxat posse *Historicam* hoc sensu, quod ex Traditione tamquam ex testimonio historico illicetur, quomodo verbum Dei diversis aetatibus a Christianis fuerit intellectum; quae quidem Traditio per se nullius sit auctoritatis, sed exigenda et iudicanda a singulis ad normam unicam, quae est Scriptura.

Nihilominus tamen iidem Protestantes plerique saltem disputando cum antichristis, quos habent in sua communione, ubi ratio exigitur, quae hos omnes libros habeant in canone tamquam inspiratos, ad Traditionem appellant, quia vident aliam viam demonstrationis nullam patere. Dicimus iam, demonstrationem hanc institui non posse, nisi reiectis principiis quae tamquam fundamentalia a Protestantibus statuta sunt, admittatur catholicum principium Traditionis, atque adeo ex principiis Protestantismi viam nullam patere ad inspirationem librorum novi Testamenti saltem plerorumque demonstrandam, quos tamen libros ut verbum Dei inspirata habent eam unicam fidei regulam.

Sane Traditio ex eorum principiis tantummodo refert sententiam veterum Christianorum, hocque unum docere potest, hos libros omnes habitos fuisse a veteri Ecclesia velut per-

tinentes ad Scripturam sacram atque inspiratos. Haec autem veterum sententia, utrum vera sit an falsa, a singulis iudicanda est ad unicam normam verbi Dei in Scriptum consignati. Iam hanc normam unicam iudicii si intelligerent solum negative ita, ut nihil possit admitti in Traditione, quod repugnet verbo Dei scripto; hoc esset utique verissimum. sed nihil confert ad demonstrationem, de qua agitur. Nam Traditionem veteris Ecclesiae de inspiratione librorum novi Testamenti quos habent in suo canone, non repugnare verbo scripto facile quidem convincent; at nec magis rejuget Traditio de libris aliis, quos tamen Protestantes repudiaverunt; et generatim ex sola non repugnancia cura verbo scripto non possunt concludere veritatem testimonii, quod in Traditione continetur de suorum librorum inspiratione; sed haec Veritas testimonii debet desumi ex auctoritate ipsius Traditionis. Tum vero Scriptura iam non est norma unica, ad quam omnia dogmata iudicanda sint; nec iam verum est, nullum posse esse aut esse dogma, quod repugnet Traditioni. Protestantisismi admittatur oportet principium Traditionis catholicum, et ex hoc adoptetur cum ceteris dogmatibus etiam integer canon Scripturarum secundum Traditionem Ecclesiae catholicae.

Si autem, quod revera habet principium Protestantismi, Scriptura unica sit regula fidei, et si Traditio ac veteris Ecclesiae sententia generatim, et consequenter etiam Traditio de inspiratione librorum N. T. iudicanda sit ad normam Scripturae ita, ut positivum postuletur testimonium Scripturae ad probandum dogma contentum in Traditione et in sententia veteris Ecclesiae, atque adeo silentium Scripturae sufficiat ad repudiandam Traditionem et ad iudicandam falsam aut saltem dubiam sententiam veteris Ecclesiae; tum profecto inspirationem horum librorum neque ex Traditione probare possunt. Scriptura enim de numero et canone librorum N. T., quos Protestantibus adoptarunt, omnino silet. Ergo si silentium Scripturae est ratio indicandi Traditionem falsam vel dubiam, iam pro eis nullus potest esse valor illius suae Traditionis histo-

ricae ad probandam inspirationem librorum novi Testamenti.

Porro ex hoc ipso, quod in antecedente thesi demonstravimus, testimonium de inspiratione omnium librorum canonis etiam a Protestantibus admissi sola Traditione ad nos usque servatum esse, facile videbis evidentem contradictionem in tribus principiis Deformatorum, quae initio commemoravimus. In primo enim principio continetur implicite affirmatio illius, quod in secundo principio explicite negatur, esse scilicet dogma aliquod sola Traditione transmissum. Pariter in tertio principio statuitur norma ad iudicandam Traditionem, quae eiusdem Traditionis valor explicite negatur, qui in principio primo implicite affirmatur. Vide de Traditione. S. S. n. III.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

SECTIO II.

DE CANONE SCRIPTURARUM SACRARUM EX TRADITIONE
ECCLESIAE CATHOLICAE.

CAPUT I.

DI LIBRIS SACRIS ET CANONICIS VETERIS TESTAMENTI.

THESIS IX. zyxbvutrsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

*Traditio Apostolica de omnibus libris Scripturae
declorata est a Concilio Tridentino.*

» Suppositis principiis catholicis de divina Traditione, Concilii Tri-
» dentini solempnis definitio sess. IV. per se sola satis est, ut libri omnes
» lo canone eiusdem s. synodi conuerlati deaonstreator ab Apostolis
» traditi tamquam pertinentes ad sacram Scripturam et diuinitas in-
» spirati; nulla enim veri specie dici potest, quod noo nemo asserere
» ansus est, ex s. Concilii sententia supponi et admitti posse discrimen
» inter libros protocanonicos, ut vocant, eosdemque inspiratos et ioter
» deuterocanonicos, qui sint libri ecclesiastici inferioris auctoritatis. -

I. Demonstratio primae partis huius theseos continetur,
nt in enuntiatione ipsa indicamus, in toto nostro Tractatu
de Traditione. Complectemur recapitulationem paucis ver-
bis argumento *generali* de doctrina tradita, in qua inclu-
ditur doctrina a Concilio definita de libris inspiratis, et
argumento *speciali* pro Traditione huius doctrinae a Pa-
tribus Tridentinis definitae.

1°. *Argumentum generale* deducitur ex statutis princi-
piis de Traditione. Demonstratio est, universam doctri-
nam a Christo et ab Apostolis traditam ex Christi insti-
tutione conservari a successione apostolica; ideo iudicium
infallibile sub assistentia Spiritus Sancti tum de genui-
nitate Traditionis tum de vero sensu doctrinae tradita»
esse penes eandem apostolicam successionem; criterium
denique assistentis Spiritus Sancti et inde consequens in-
fallibilitatis esse consensum, qui sive alio modo sive modo
ceteris clariori per solempne iudicium (1) manifestetnr (vide

(1) Solempne indicium sen definitio saltem per se et essentialiter
non refertur ad consensum iam existentem velot effectus ad causam,

de Tradit. praesertim th. V; Vili; XIV. n. I. 2°). In fidei
autem deposito continetur tamquam pars in toto etiam di-
vinimi testimonium de libris inspiratis, quot et quanam
illi sint (cf. de Trad. th. XXI. n. II.). Ergo custodia huius
testimonii, et exortis dubiis infallibile iudicium de genuini-
tate Traditionis qua transmissum est, pertinet ad functio-
nem custodum et doctorum fidei in successione apostolica
sub assistentia promissa Spiritus Sancti: proindeque sive
per consensum sive per solempne iudicium, quoad illum
tamquam causa refertur, infallibiliter manifestate divinum
testimonium de libris inspiratis et genuinitas Traditionis,
qua illud transmissum est. Atqui solempne hoc iudicium in
Concilio Tridentino latum est; est enim ea definito non
solum disciplinaris et mutabilis dispositio sed definito fidei
irreformabilis, ut tum ex rei natura tum ex scopo praefixo
evidenter constat. Ergo demonstratis iam principiis catho-
licis de Traditione, decretum Tridentinum per se solum
satis est, quo ducamur in cognitionem genuinae Traditio-
nis de libris inspiratis.

2°. Subiungere possumus *argumentum speciale*. Quamvis
non semper omnibus de omnibus libris exploratum erat,
utrum ab Ecclesia revera traderentur tamquam pertinen-
tes ad Scripturam inspiratam, principium tamen ipsum
semper, ubique, apud omnes Ecclesiae filios erat inconcus-
sum, ab ipsa Ecclesia descendimi esse, qui sint libri Scri-
pturae. « Agnitio vera est Apostolorum doctrina... per suc-
cessionem* Episcoporum, quae pervenit ad nos *custoditione
sine fictione Scripturarum.* » u libri s

Ulli Cyrillus Hierosolym. agit de libris canonici, statuit pncipium: « eos solos (libros) studiose ineditare. *zvwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *ctiamin Ecdieâacerta cum jrssuasione legimus... tu igitur films Ecclesiae Ille transponns terminos»*(ab ea positos) Cat-
 "eches. IV. n. 34. sqq. Disertissime id declarat Augustinus.
 „ In canoneis Scripturis, inquit, *Ecclesiarum catholicarum quamplurium auctoritatem sequatur* (solers indagator), inter quas sane illae sunt, quae apostolicas sedes habere et epistolas accipere meruernt. Teuebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas quae ab omnibus accipiuntur Ecclesiis catholicis, praeponat eis, quas quaedam non accipiunt « etc. Doctriu. Christ. I. II. c. 8. Generatim Patres statuunt criterium, ex quo cognoscendi et credendi sint libri *ccrin* ad Scripturas inspiratas pertinentes, quod sunt *libri agniti ab omnibus Ecclesiis* (zaoXoyoupvot); cum contra, nondum solemnî iudicio Ecclesiae pronuntiato et de quibusdam libris in nonnullis Ecclesiis adliuc vigente haesitatione et inquisitione aliquoruin Doctorum, de his minus eliquata res esset, quia minus manifestus consensus, qui ideo dicebantur iay.fiaXXoiuvoi, zVTiXfyojievoi, h. e. libri qui in controversiam seu in dubium vocantur a nonnullis (1). Origenes apud Euseb. VI. 25; Athanas. ep. festali; Cyrill. Hieros. I. c.; Synops. Athanasiana; et data opera Euseb. III. 25. Ciarum est igitur, "hoc semper ratuni fuisse principium, libros Scripturae a consensu et iudicio ipsius Ecclesiae esse discendos. Xihil ergo aliud egerunt Patres Tridentini, quam quod omni tempore ad munus ac magisterium custodum fidei sub charismate Spiritus Sancti imprimis pertinere agnoscebatur, quando dogmatica definitioe librorum inspiratorum canonem proposuerunt.

II. In altera parte thescos defendimus verum sensum decreti Tridentini contra falsam interpretationem Ioannis Iahn (Introduc. ad libr. V. T. I. §. 30.). Postquam

(1) Dubia haec nonnullorura tantum fuisse putet manifesto inuile, quod libri communi aut fero communi consensu relogati ex cenau Scripturarnm non avrtXioyofitot ac dubii vocabantur, sed consiliebantur in tertia classe dicti *zvwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* erant libri perniciosi ab haereticeis intrusi. Sed de his paulo post dicetur.

narravit, aliquos Patres Concilii proposuisse, ut duplex *zvwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *eclesiarum catholicarum quamplurium auctoritatem sequatur* ab omnibus recepii, altera eorum qui aliquando in dubium vocati erant, Iahnus liaec suhiungit. a Reliqui vero (Patres Concilii) censebant, exemplum veterum Conciliorum esse sequendum, et libros sacros indiscriminatim in una serie collocandosi discrimen enim inter duplex librorum genus supponebant alioquin esse notum, et consequenter in hoc decreto non minus quam in vetustioribu3 Conciliis per se intelligi; unde omnes concesserunt in liae sententiam... Ergo iuxta ipsam Patrum Tridentinorum asseverationem discrimen inter libros deutero-canoneos et protocanonicos non est sublatum; nec etiam jiotuit anferri, ut Patres Tridentini optime intelligebant, sicut nec factum ipsum, in quo illud discrimen fundatur, quod scilicet libri deutero-canonicis antiquitus non ubique et non ab omnibus suscepti erant. Unde Bernardus Lamy suam tractationem de hac re in Appar. Biblic. I. II. c. 5. p. 333. ed. Lugd. 1723. coucludit his verbis: idcirco libri, qui in secundo canone sunt, licet coniuncti cnm ceteris primi canonis, tamen non sunt eiusdem auctoritatis » (1). Ita Iahnus appellai» eonfidenter pro veritate suae narrationis ad Historiam Pauli Sarpii I. II. et Cardin. Pallavicini I. VI.

Atqui tota haec narratio componitur mendaciis, doctrina vero ipsa est evidenter falsa. Tam Pallavicfnus I. VI. c. 11. quam ipsemet Sarpius I. II. p. 149. 150. ed. Londin. 1619. diserite testantur (2), inter opiniones quae in

(1) In editione operis Lamiaii anni 1690, haec verba non comparenti habetur tamen aliquid simile I. II. c. 2. p. 335. In posterioribus editionibus posthams verba a Iahnio citata leguntur quidem (ed. 1771. I. II. c. 5. p. 375.), sed ita, ut non satis manifestum sit, utrum referantur ad statuta quaestionis, qui erat saeculi IV. et V, an vero ad aetatem etiam praesentem post editam definitionem Tridentinam. Sine dubio haec verba non sunt auctoris praesentis, sed sunt auctoris antiquioris.

(2) u La terza (sentenza) fu di fare un solo catalogo ponendo tutti i libri d'ugual autorità.... La terza (in congregazione generali) fu approvata dalla maggior parte « Sarpi I. c.

« Quantunque fatta innanzi da qualche autore ed allora promossa dal Scrivano in una scrittura eruditissima eh' egli com-

zvwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

congregationibus particularibus in medium proferebantur, praevaluisse et in congregatine generali adoptatam fuisse ac tandem in sessione definitam sententiam, ut libri omnes Bine discrimine haberentur eiusdem auctoritatis. Qua de causa Sarpius more suo calumnias struit definitioni, ac si contraria esset antiquae doctrinae; et Pallavicinus ait, opinionem quae discrimen aliquod statuebat, Patribus Concilii nec verisimilem visam et reiectam fuisse. Sane inspicatur ipsum decretum Tridentinum; ex eo enim evidenter constat, eandem rationem Scripturae sacrae et eandem auctoritatem verbi Dei scripti omnibus libris ibi enumerati assertam esse.

1°. Id evidenter constat ex iis, quae antecedunt librorum enumerationem. Ait synodus, se suscipere pari pietate ac reverentia *scripturas* *quoniam* *in* *quibus* *revelata* *sunt* *praecepta* *et* *documenta*, nec non Traditiones ipsas. Ad utrumque obiectum definitionis addit rationem; ad Traditiones quidem, quia sunt vel a Christo vel a Spiritu Sancto (licatae et continua successione conservatae; *ad omnes libros* veteris et novi Testamenti, quia *unus Deus est auctor* utriusque Testamenti (cf. supra th. II.). Ita Deus non distinctim aliquorum librorum esse, aliorum non esse, sed sine discrimine *omnium librorum auctor* declaratur.

2°. In enumeratione ipsa, libri deuterocanonici intermiscentur profocanonice secundum ordinem materiae vel temporis sine ulla distinctione dignitatis; tum subditur: usi qui autem libros ipsos cum omnibus suis partibus... pro Bacris et canonici non suscepit, anathema sit. » Est hic prorsus evidens, praedicata quibus definiuntur *libri sacri et canonici*, non habere nec posse habere pro diversi libris diversam significationem, unam ab omnibus semper intellectam, alteram saltem quoad epitheton *canonici* numquam in Ecclesia auditam. Imo si ita esset, tota definitio inanis evaderet. Cum enim Concilium non distinguat ullo modo, quinam libri sint *canonici* significatione usita-

pose per e; laminazione di tutti i libri canonici, come in verità non aveva sussistenza, così non ebbe apparenza; onde appena ritrovò approvature • Pallavic. I. c. n. 4.

ta, et quinam significatione illa alia supposita, quod scilicet sint libri quamvis non inspirati, tamen utiles ad aedificationem fidelium, vi huius definitionis non excluderetur dubium etiam de protocanonice singuli, utrum sint inspirati; atque adeo huc tandem rediret definitio, ut inter omnes hos libros credamus alios inspiratos, alios solum pios ac utiles, quantum ex nostra eruditione nostroque ingenio nobis persuaserimus. Qui sensus definitionis in oecumenico Concilio editae sine ingenti absurditate supponi non potest.

3°. Sensus verus decreti praeterea apparet etiam ex eius scopo. Aiunt enim Patres in ipso decreto, voluisse se Traditionem, et Scripturam omnibus libris enumeratis constantem definire tamquam principia cognitionis christianae et veritatis, quibus revelatio pridem promulgata ad nos usque derivata est, et ideo se praemisisse banc definitionem de Traditione et de libris omnibus Scripturam canonicam constituentibus, ut « omne³ intelligant, quibus potissimum testimoniis ac praesidiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in Ecclesia moribus (s. synodus) sit usura, n His verbis evidenter libri omnes sine discrimine in eadem auctoritate infallibilis verbi Dei scripti constituuntur, et testimonia ex iis omnibus declarantur irrefragabili ad confirmationem dogmatum. Hunc ipsum scopum declaravit primus legatus Pontifici in proponendo decreto, videri necessariam enumerationem singulorum librorum, ut catholici certi reddantur, quinam libri sint scripti divinitus et ideo regula fidei (1).

Sine ullo igitur dubio sub poena anathematis proponitur credendum, libros omnes enumeratos esse canonicos, eo quod sunt libri divinitus ispirati. Quare fateor, me non

(1) * Il legato espone: parergli ottimo consiglio, che in primo luogo s'accertassero e si annoverassero i libri canonici della Scrittura, per essere sicuri che tutti i libri, che si annoveravano, fossero quelli, i quali hanno dovuto fondare la loro credenza i canonici; alcuni dei quali vivevano sopra ciò in perplessità miserabile, veggendo che io ODO stesso libro era da molti adorato il dito dello Spirito Santo e da altri esercrato il dito d'un falsatore della Divinità » Pallavic. I. TI. c. 11. n. 4.

intelligere, quomodo Melchiori Cano (de Locis I. II. c. 9; I. XII. c. 7. ed. Lovan. 1564. pp. 63. 718.) visnm sit minus gravi censura dignuii, si quis librum Baruch quam si ceteros libros deuterocanonicos veteris Testamenti repudiaret; et iterum, si quis hos V. T. deuterocanonicos, quam si protocanonicos vel deuterocanonicos novi Testamenti ad censum Scripturarum inspiratarum pertinere negaret. Sensns decreti Tridentini, quem diximus, nunc solemniter definitus est ab occuinenico Concilio Vaticano Const.it. *Filius* cap. II. et can. IV.

Corollarium. Distinctio librorum Scripturae in protocanonicos et deuterocanonicos satis commoda est et post saeculum XVI (1) passim a catholicis scriptoribus usurpata ad indicandam historiara definitionis canonis; esse scilicet libros alios de quibus numquam in Ecclesia ortnm erat dubium, quin pertinerent ad canonera Scripturarum, et esse alios de quibus aliquando dubitatura est, et post aliquas haesitationes demum eliquata quaestione inter omnes catholicos certo constare coepit. At appellati et distinctio eadem falsa prorsus et intolerabilis evadit, si per eam internum discrimen librorum et diversus gradus auctoritatis designetur, ut duplex statuatur canon, primus in quo libri inspirati, secundus in quo alii libri ecclesiastici infe-

(1) Anto saeculum XVI. sane res ipsa designata his nominibus erat nota, nomina vero non erant in nsm, et hand scio, atrum ante Sixtum Senensem (defunctnm 1569) fnerint adhibita. - Libri canonici primi ordinis, inquit *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA* Oldi libri, h. e. de quorum auctoritate nulla nmquam in Ecclesia cattolica fuit dnbitatio... Canonici secundi ordinis , qui olim ecclesiastici vocabantnr, et nunc a nobis deuterocanonici dicuntjr, illi snnt, do quibns... inter catholicos fuit aliquando sententia anceps » Bibl. Sanct. I. I. sect. 1.

Libri deuterocanonici nmnerantnr septem V. T. et septem N. T. Baruch, Tobiae, Iudith, Sapientiae , Ecclesiastici, 1. et 2. Machabaeoram; Epistolae sex N. T. Heb. lae. 'I. Pet. 2. et 3. Io. Ind. et Apocalipsis. Praeter haec sunt deuterocanonicae aliquot partes librorum Danielis (in Vulgata III. 24-90; XIII. XIV.) et Esther, in Volgata X. 4-XVI. 24); ab aliquibus huc etiam numerantnr fragmenta Evangeliorum illia, quae in quibusdam codicibus exciderunt. Ceternm appellatio *deuterocanonici* magis in usu est pro libris veteris quam pro iis novi Testamenti.

rioris auctoritatis comprehendantur, ad quam significationem a Ioanne lahn et fortasse a Bernardo Lamy illa nomina detorta esse vidimus.

TMESIS X.

Démonstratur Tradititi apostolica de canone librorum sacri rum c.r constanti et universali usu Ecclesiae

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
Si ad indicandam historiara definitionis canonis, ut hic est, distinctio, Tridentinorum definitioem inquitatur mutui, quo praedictio i ecclesiastica do canone ss. librorum diversis aetatibus se habuit; certissimis conficitur argumentis, 1°. ecclesiastico usu et universali consuetudine ad ipsa tempora apostolica pertingente praeter Scripturas canonis hebraicae etiam vcliquos veteris Testamenti libros qui canone Tridentino comprehendantur, in Ecclesiis christianis susceptos fuisse; 2°. consuetudinem, quam diximus, ecclesiasticam iis insignem esse characteribus, ut hos libros omnes tamquam ad s. Scripturam pertinentes ab Apostoli® Ecclesiae traditos fuisse demonstret. «

Praemittimus factum *historice* indubitatum, quod *dogmatice* in se continet totam veritatem, quam in thesi enuntiamus. Huius itaque facti distincta explicatio constituit ipsara demonstrationem theses. Factum historicum indubitatum est, tribus primis saeculis censionem Scripturarum habuisse Ecclesiam christianara fuisse in pnti ad usum a censione, ut exstabat penes Iudaeos; quae diversitas non tantum ad singularia incisa sed etiam ad ampliores partes librorum et ad libros Íntegros referebatur, non secus ac nunc adhuc existit idem discrimen. Hic autem Ecclesiastica usus vi assistentiae, qua Deus adest Ecclesiae suae, ita auctoritate eminens credebatur a christianis doctoribus, ut eis absnrđum videretur a Iudaeis discernere velie genuinum Scripturarum canonem. Habes haec pluribus disputata apud Origenera in epistola ad Africanum. Quoniam Africanus dubium nioverat de partilms deuterocanonici Danielis, Origenes et has partes Danielis et alias in libro Esther apud Hebraeos non esse, atque in multis aliis nostros libros ab iis quos Iudaei habent, dilferre fatetur n. 2-6; imo agnoscit, etiam libros Íntegros ut Tobiae et Iudith, quibus utitur Ecclesia, a Iudaeis non admitti n. 13. At vero apud Christianos iuau-

ditum et non ferendum esse significati imo crimen fore contra ipsa promissa facta Ecclesiae sanguine Christi empta, ideo de hisce Scripturarumstrarum partibus velie dubitare. « Tempus est igitur, exclamat, si haec nos non latent, abrogare. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** tribus lege praecepere, ut abiectis *quos penes se liabent, saeris libris*, adulando Iudaeis persuadeant, ut nobis puros et qui nihil habeant figmenti, impertiant. An etiam providentiae, quae in saeris Scripturis dedit omnibus Christi Ecclesiis aedificationem, curae non fuerunt cinpti pretio, pro quibus Christus mortuus est? » n. 4. Ceterum adusum polemicum, ait, oportere novisse discrimina inter utrumque canonem, idque se ipsum diligenti comparatione investigasse, *a ut cum Iudaeis disserentes non proferamus ea, quae in eorum exemplaribus desunt*, sed simul utamur iis, quae penes se habent, licet in nostris desiderentur n n. 5.

Discrimina haec inter collectionem Scripturarum ut exstabat penes Ecclesiam, et inter illam Iudaeorum commemorat etiara Iustinus medio saeculo secundo paulo post aetatem apostolicam in dialogo cum Tryphone Iudaeo n. 71-73. Quamvis enim direote ibi agat de singularibus textibuB vel corruptis vel truncatis a Iudaeorum magistris, quia non erat ei propositum de ipso diverso canone Scripturarum disputare ; conqueritur tarnen, a Iudaeis Scripturas aliquas penitus esse sublata, quae exstant in exemplaribus Christianorum. His vero Scripturis quae penes Christianos et non etiam apud Iudaeos sunt, pollicetur non se usurum ad scopum polemicum , eodem modo ut post Iustini tempora Origenem id commendasse vidimus. . Quod (magistri Iudaeorum) *multas Scripturas*, ait Iustinus, *omnino sustulerunt* (1) ex interpretation apud Ptolomaeum facta a senioribus.... scire vos volo. Quas quia ab omnibus generis vestri negan scio , huiusmodi quaestionibus non implicabor ; sed ex iis quae etiam apud vos in confesso sunt, disputationum institutum , n. 71. Hoc loco accusatio *ablationis multarum Scripturarum* ita generalis est, ut non ad singulares

textus dumtaxat, sed ad libros etiam Íntegros protcndatur, quos in canone Iudaico non comprehensos penes Ecclesias fuisse luculeuter dcinceps demonstrabimus, et in quibus dis- **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** tionem Iustinus sane non igno- rali; hcet in sequentibus deinde exempli eausa afferaí tantum textus singulares, quos de Salvatore Christo propneticos a Iudaeis corruptos fuisse queritur.

Iam si librorum veteris Testamenti qui in canone Hebraeorum desunt, et quos ideo (ut iam monui) ad compendim deuterocanomos appellabimus, usum et frequentationem in Ilcclens christianis investigemus, facile apparebit, eos inde a temporibus apostolici non secus ac libros protocanonicos in censu Scnpturarum sacrarum hábitos, et ut *Scripturas sacras* usurpatos fuisse. Conficiemus id triplici argumento , 1 ex modo quo libri hi omnes citantur a ss. doctoribus ; codicibus et versionibus; 3º ex publica eorum lectione; ex quibus demonstratis deinde 4º sequetur sponte sua, non ahud in hoc universali usu ecclesiastico exhiberi quam eorndem librorum transmissionem et traditionem ab Apostolis ad Ecclesias.

I. Usque ad initia saeculi IV. nulla comparet (1) de bis libris controversia alicuius momenti, sed deuterocano. mei sicut protocanonici eodem prorsus modo absque ullo discrimine citantur, ut manifestum sit, omnes hábitos fuisse libros same Scripturae et unius collectionis, Citant enim **es lib vetusti** textus deuterocanonicos permixtos cum protocanoniciis, et citant iisdem formulis solemnibus : *scriptum est, dicit* (?.,«), *secundum iUud* (xava) *Scriptura, sacra Scriptura, dicina Scriptura, Spiritus Sanctus in di-*

(1) Dubitatíci, cuiusmodi proposita est Origen! ab Africano, potius elare demonstrat, nullau. adhuc inter cathólicos motan, fuisse eontro- versiam. Africauus proposit dubium solveudum Origeni ut novum et ut suum, non ut commane aliis; dubium deinde ex iudiciis quibusdam interni* ortum refertur ad solas partes deuterocauonicas Danielis, maxime ad historiam Susannaes; nec adhuc videtur, nodasse Africanus, alios et- **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** genes de hac utriusque censionis diversitate cum decere in sua respon- sione opus habuit. Qua, quidem clare ostendunt, de hisce libris qui penes Uebraeos desunt, nullam adhuc in Ecclesia audítain fuisseditationem

(1) 'Chi miiat ffaííi tíXiov «putXov.

pina Scriptum dicit, dicit propheta, dicit propheta, dicit lex, dicit Deus.

a) **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** quae supersaut, copia citationum expectari nequeat, aliter tamen non secus ac protocanonicos etiam libros deuterocanonicos, quantum satis est, ut lios aequè ac illi in usu fuisse et Scriptum adnumeratos intelligamus, praesertim si simul respiciamus citationes solemnes et plenissima sequentis aetatis, de quibus mox diceinus. Ita adhibetur apud Clementem Romanum ep. I. ad Cor. partes deuterocanonicae *Esther* n. 55; liber *Judith* ibid.; *Sapientiae* n. 2; tum in epist. II. ad Virgines n. 6. liber *Erlesi*. et partes deuterocanonicae *Danielis*; in ep. Barnabae n. 9. liber *Leclesi*.; in ep. Polycarpi n. 4. *Tobiae*; in Pastore Hennae III. similitud. 9. n. 2. *Sap.* et *Ertesi*.

b) Frequentissimae et solemnes citationes librorum deuterocanonicorum eo modo, quo diximus, sine ulla distinctione a libris protocanonici in oculos incurrunt apud omnes scriptores saeculi II. exeuntis et saeculi III., quorum opera prolixiora supersunt. Quod si alii aliis frequentius citati reperiuntur, id provenit non ex diversa librorum auctoritate sed ex diversa materia, qua pro scopo Patrum magis aut minus citationibus opportuni erant. Haec librorum diversitas per se satis intelligitur, et non minus in citandis etiam protocanonici usu venit. Unde frequentissime libros *Sapientiae* et *Ecclesiastici*, minus frequenter libros historicos *Tobiae*, *Judith*, *Machabaeorum* citatos reperimus, quod ut diximus) non ex diversa auctoritate libris tributa, sed ex diversitate argumenti retentum est.

Modo quo indicavimus promiscuo, occurrunt citati apud Clementem Alex., libri omnes deuterocanonici; *Sapientiae* plus quam vigesies, *Ecclesiastici* quinquagies et amplius, *Baruch* nomine Ieremiae) quater 1), *Tobiae* ter, *lu-*

(1) Baruch citant velerei frequentissime sub nomine Ieremiae, cuius ille scriba erat; ita praeter Clementem Irenaeus, Tertullianum, Origenem, Cyprianum, Methodium, Lactantium, Athanasium. Eilarius, Ambrosium, Leontium alique.

dith semel, 2. *Maehabaeorum* semel 1). Eodemmodo libri adferuntur in Op. Origenis ed. De la Rue), *Sapientiae* ter vigesies, *Ecclesiastici* plus quam septuagies, *Baruch* nomine Ieremiae) quinquies, *Tobiae* amplius quam decies, *Judith* ter, 1. *Maehabaeorum* semel, 2. *Maehabaeorum* decies et quinquies. Apud utrumque citante etiam cum protocanonici partes deuterocanonicae *Danielis* et *Esther*. Pariter occurrunt citationes omnium librorum exceptis Tob. et *Esther*) apud Tertullianum; omnium excepto 1. *Judith*) apud Cyprianum; omnium exceptis *Ecclesi.* et *Esther*) in Operibus Hippolyti ed. Eabricii et in Bibl. Gallandi T. II.). Citantur libri *Baruch*, *Tobiae*, *Sapientiae*, *Ecclesiastici* a s. Melitene saeculo II.) in Clavi s. Scripturae si opus genuinum est), quam primus edidit Emus Pitra Spicileg. Solesm. T. III.); libri *Sapientiae*, *Baruch* nomine Ieremiae), partes deuterocanonicae *Danielis* a s. Irenaeo; *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, *Baruch*, *Tobiae* in Operibus Dyonisii Alexandrini ed. de Magistris); *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, *Baruch* nomine Ieremiae) a Methodio; *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, *Baruch*, *Tobiae*, *Judith*, partes deuterocanonicae *Danielis* in sex primis libris Constitutionum apostolicarum, qui a recentioribus criticis censentur scripti saeculo III; *Sapientiae* et *Ecclesiastici* in Testamento duodecim patriarcharum; item *Sapientiae* in disput. Archemelai cum Manete; item *Ecclesiastici* ab anonymo contra Novatianum Galland. III. p. 3), a Petro Alexandrino Eragm. de paschate n. 5. 2) et ab Alexandre Alexandrino ep. ad Alexandrum CP. n. 5; item 1. *Maehabaeorum* in Concilio II. Chartaginensi anni 25 Hard. I. p. 52.); item *Sapientiae*, *Ecclesiastici* uterque nomine Salomonis), *Baruch* nomine Ieremiae) a Lactantio Divin. instit. IV. n. 8. 1. 1) etc.

1) Habet insuper Clemens quandam synopsis totius Scripturae ed. De la Rue), *Sapientiae* plus quam septuagies, *Baruch* nomine Ieremiae) quater 1), *Tobiae* ter, *Judith* semel, 2. *Maehabaeorum* semel, 1). Eodemmodo libri adferuntur in Op. Origenis ed. De la Rue), *Sapientiae* ter vigesies, *Ecclesiastici* plus quam septuagies, *Baruch* nomine Ieremiae) quinquies, *Tobiae* amplius quam decies, *Judith* ter, 1. *Maehabaeorum* semel, 2. *Maehabaeorum* decies et quinquies. Apud utrumque citante etiam cum protocanonici partes deuterocanonicae *Danielis* et *Esther*. Pariter occurrunt citationes omnium librorum exceptis Tob. et *Esther*) apud Tertullianum; omnium excepto 1. *Judith*) apud Cyprianum; omnium exceptis *Ecclesi.* et *Esther*) in Operibus Hippolyti ed. Eabricii et in Bibl. Gallandi T. II.). Citantur libri *Baruch*, *Tobiae*, *Sapientiae*, *Ecclesiastici* a s. Melitene saeculo II.) in Clavi s. Scripturae si opus genuinum est), quam primus edidit Emus Pitra Spicileg. Solesm. T. III.); libri *Sapientiae*, *Baruch* nomine Ieremiae), partes deuterocanonicae *Danielis* a s. Irenaeo; *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, *Baruch*, *Tobiae* in Operibus Dyonisii Alexandrini ed. de Magistris); *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, *Baruch* nomine Ieremiae) a Methodio; *Sapientiae*, *Ecclesiastici*, *Baruch*, *Tobiae*, *Judith*, partes deuterocanonicae *Danielis* in sex primis libris Constitutionum apostolicarum, qui a recentioribus criticis censentur scripti saeculo III; *Sapientiae* et *Ecclesiastici* in Testamento duodecim patriarcharum; item *Sapientiae* in disput. Archemelai cum Manete; item *Ecclesiastici* ab anonymo contra Novatianum Galland. III. p. 3), a Petro Alexandrino Eragm. de paschate n. 5. 2) et ab Alexandre Alexandrino ep. ad Alexandrum CP. n. 5; item 1. *Maehabaeorum* in Concilio II. Chartaginensi anni 25 Hard. I. p. 52.); item *Sapientiae*, *Ecclesiastici* uterque nomine Salomonis), *Baruch* nomine Ieremiae) a Lactantio Divin. instit. IV. n. 8. 1. 1) etc.

(2) De genuinitate huius fragmenti vide C.I. Hefele in Lexico Eccles. Friburgensi T. VIII. p. 341.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

c) Hic indiscriminatus sa. librorum usus perseveravi omnino idem saeculo IV. et V. postquam esorta erat nonnulla haesitatio de libris, qui penes Hebraeos non sunt recepti. Imo quo ampliora supersunt- ex hac aetate Patrum et scriptorum ecclesiasticorum monumenta, coevidentius demonstratur universalis et constans librorum deuterocanonicorum auctoritas tamquam ad sacram Scripturam pertinentium, quin inter eos et libros protocanonicos in publico usu nullum factum fuerit discrimen. Affirmari enim tuto potest, ex omnibus Patribus quorum scripta satis ampia supersint, nullum esse, qui libros deuterocanonicos tamquam Scripturam sacram non usurpaverit. Nos hic eos solos appellabimus Patres, qui ut postea videbimus, in suspicionem vocari possent troncati canonis.

Athanasius citat librum **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** *est una cum textibus protocanonicis* (ed. Maar. Paris. 1698.) T. I. p. 133. 305. Sub eadem formula, *scriptum est, Scriptura (r, YP*9l) dicit*, cum aliis textibus protocanonicis p. 11. 125, et ad probandam divinitatem Spiritus Sancti p. 674. 675. adfert librum *Sapientiae*. Tum citat *Ecclesi.* sub formula *a Spiritu Sancto dictum est, iuxta illud, sacra Scriptura dicit* p. 183. (I) 272. 1204. 1210. 1214. Ad *Baruch* appellat sub nomine Ieremiae p. 188. et ad eundem textum nomine proprio Baruch p. 517; ad partes deuteran *Dan.* sub ipso Danielis nomine p. 417. et alibi.

Gregorius Nazianzenus sub una formula, ait *Scriptura*, adfert *Sap.* simili cum textu Ps. (or. 28. al. 34. n. 8.); sub formula *inquit* (yflsi) citat *Ecclesi.* cum Proverb. (or. 7. al. 10. n. 1.); *Baruch* (ep. 102. ad Cledon. al. or. 51.); partes deuterocanonicas *Dan.* (or. 36. al. 27. n. 3.).

Amphilochius nomine *prophetae* citat *Baruch*, et admittit *Ecclesi.* ut Scripturam veteris Testamenti (Galland. T. VI. p. 510.).

Cyrillus Hierosolymitanus adfert *Sap.* nomine Salomonis; simpliciter citatine *Ecclesi.* et partes deuterocanonicas *Dan.* (Catech. IX. n. 2. cf. n. 16; VI. n. 4; XVI. n. 31.).

(Ij illic locus est Alexandri Thessalonicensis in ep. ad Athanas., quam ipse Athanasius recitat.

Epiphanius sub formuli *divina Scriptura* (TO OGIOW YP*-y.a), *Scriptura*, *Dominus per Salomonem*, praestantissimus *prophetarum* citat saepius *Sap.* et *Ecclesi.*; sub formula *Scriptura*, *propheta dicit* aliquoties adfert *Baruch*; *Iudithac* mentionem facit cum aliis rebus et personis Scripturae, quarum ibi*numeros disponi: « tres mulieres prophetissae Maria, Debora, *Judith* » (de mysterio numeror. T. II. p. 305.).

Hilarius nomine *vocis propheticae* et *prophetae* citat *Sap.* in Ps. 135. n. 11; Trin. I. n. 7; sub formula *dicit* (*Scriptura*) et sub inscriptione *Salomonis* adfert *Ecclesi.* Prolog. in Pss. n. 20; i Ps. 140. n. 5; *Baruch* nomine Ieremiae in Ps. 68. u. 19; *Tob.* in Ps. 118. litt. 2'. n. 6; Ps. 129. n. 7; denique I. *Judith* citat ut *librum Legis* in Ps. 125. n. 6; ibi enim promittenda testimonium « ex Lege et Prophetis et Evangelii et Apostolis » ex *Ilij* non adfert nisi unicum textum *Iudith* XVI. 3. **MLKJHGFEDCBA**

Hieronymus maiorem quam ceteri omnes Patres hac in quaestione difficultatem creare solet, quando prae oculis habens canonem Iudaeorum loquitur de libris in eo non receptis, ut inferius videbimus. At vero Traditio ac consuetudo Ecclesiarum firmior erat et universalior, quam ut ipsemet in usu quotidiano horum librorum ab ea recedere potuisset. Videtur itaque Hieronymus respiciendo canonem Iudaeorum de librorum deuterocanonicorum aequali cum protocanonicis auctoritate privatim minus certus fuisse; in usu tamen et praxi secutus communem Ecclesiae consuetudinem nullum ponit discrimen inter libro3 utriusque ordini. Hoc autem ipsum argumentum est evidens constanti ac universalis consuetudinis Ecclesiae, quae eumque fuerit privata s. doctoris opinio et haesitatio tempore, quo res nondum undique eliquata erat et solemni Ecclesiae iudicio definita. Operae igitur pretium erit diligentius considerasse modum, quo s. Pater libris deuterocanonicis utitur.

In primis usurpat librum *Sap.* in suis operibus saltern 12", *Ecclesi.* saltern 19TM i. citandi modis, qui non possunt adhiberi nisi ad *Scripturam* utriusque Testamenti eam. Nam frequenter sub formula *scriptum est* simul cum textibus ex

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

libris protocanonicis, vcl post liuiusmodi textus sub formula: **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** mach. (ed. Vallarsi); ep. 125. n. 19. ad Rustic.] contra Pelag. dialog. I. II. n. 11; in Ezech. T. V. p. 207; in Is. T. IV. p. 27. 48. idque ad probanda dogmata, sicut e. g. diuinitatem Spiritus Sancti probat ex libro *Sapientiae* aequo ac ex aliis textibus biblicis in Gal. III. T. VII. p. 420. Citat *Ecclesi.* cum Proverb. sub una formula in *nostris libris* legimus in Is. T. IV. p. 50; in textibus huius libri agnoscit *datum nobis praeceptum* T. III. p. 462; T. IV. p. 55, imo ad eundem *Ecclesi.* provocat sub iliserta appellatione Scripturae sanctae et divinae Scripturae: *a dicina Scriptura loquitur* » ep. 118. n. 1. ad Iulian. (T. I. p. 786.); « dicente *Scriptura sancta* » in Is. T. IV. p. 57. Librum ntrumque adfert sub nomine *Salomyinis*; *Sap.* quidem ep. 58. n. 1. ad Panlin. (« Salomon testante »), *Ecclesi.* in cap. X. Eccl. T. III. p. 472. (1).

Librum *Judith* computat ut sacrum cum protocanonicis Ruth, et Esther. Ruth et Esther et *Judith* tantae gloriae sunt, ut *sacris ooluminibus* noinina indiderint » ep. 65. n. 1. ad Principiam T. I. p. 372; iterum citat ep. 79. n. 11. ad Salvin. p. 504. et cum aliqua significatione dñi ep. 54. n. 16. ad Eort. p. 291; in Agg. I. T. VI. p. 745. Librum *Tobiae* adfert in Eccl. VIII. T. III. p. 451; ilium testatur esse in usu Ecclesiae, licet non sit in canone Iudaeorum: « liber Tobiae licet non habeatur in canone, tamen usurpatur ab ecclesiasticis viris » (in Ion. T. VI. p. 390.). Partibus deutero-canonicis *Esther* utitur non secus ac protocanonicis in Is. T. IV. p. 763. 774; in Ez. T. V. p. 302; in Amos T. VI. p. 319; ita et partibus deutero-canonicis *Danielis* in Os. T. VI. p. 75; in Nahum ib. p. 574. Ad libros *Maclabaeorum* appellat sub nomine *Scripturae* in Is. T. IV. p. 227. cf. in Dan. T. V. p. 675.

(1) **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** Ecclesi. all hacroticis reieclatur CQ, quod circa illum aliiina erat ambiguitas. « Ac ne forte huic volumini contradicas, audi Apostolum.... Et Ecclesiastes (protocanonici de quo certe libro nulla est mentio) inquit, etc. Dialog. I. I. n. 33, T. II. Simile » liquid de Semiplagiariis habet Angstinns (do Praedestin. SS. c. 14.) quoad librum *Sop.*

Denique in utraque praefatione ad libros *Tobiae* et /«
am satis diserte declarat diversitatem consuetudinis et sententiae ecclesiasticae a canone Iudaeorum quoad hos libros, quos ipse e chaldaica in latinam linguam transtulerat- rogatu Episcorum. a Arguunt nos Hebraeorum studia, inquit in Toh., et imputant nobis contra *suum canonem* latinis auribus ista transferri. Sed melius esse iudeans Pharisaeorum displicere iudicio et *Episcoporum iussionibus* deservire, institi ut potui. » Et in Inditi: u quia huno librum synodus Nicaena in numero *sanciorum* *Scripturarum* legitur computasse, acquievi postulationi vestrae. † In Apologia contra Rufinum indignabundus accnsationem repellit, ac si ipse veterem editionem LXX. interpretum, quae eousque in Ecclesiis legebatur, non magni faceret, vcl nominatim in *Daniele* quae in hebraico textu non exstant, reiceret (Apolog. contra Rutili. I. II. n. 24. 33. T. II. p. 518. 527.).

Ex his omnibus clamili est, reperisse Hieronymum hos libros deuteroe-anonicos usu et consuetudine Ecclesiae consecratos ac inter Scripturas sacras receptos. Cum tamen ex altera parte eos videret in canone Hebraeorum non exstare, bine orta est aliqua in eius privata opinione fluctuante, cum solemus Ecclesiae indicium nondum latum erat. Ad cuius explicationis confirmationem animadverte, epistolam 53^{am}. ad Panlinum non serins anno 394, praefationes in libros Regum (prologum galeatum), in libros Salomonis, in Esdras, ex quibus locis maiores difficultates petuntur, editas fuisse ab Hieronymo ante annum 393. (Vide praefat. Benedictinorum in s. Bibliothecam Hieronymi ed. Vallarsi T. IX. p. 21.). S. doctoris dubia igitur vel certe diffeiles modi loquendi de libris deutero-canonicis pertinent, ad terapus, quo canon omnes hos libros comprehendens ab Hipponensi Concilio totius Africae (anno 393.) et a Carthaginensi (anno 397.) in Africae Hieronymo nondum innoterat. At commendationes magnificae eorumdem librorum ut pertinentium ad Scripturam sacram, quas ex Hieronymo recitavimus, exstant, simul et in Concilio Carthaginiensi, quo scripturae antiquae post illud Concilium celebratimi, quando propositus canon

Apud alios Patres occidentales et orientales diversarii
Ecclesiarum usus et citationes horum librorum sunt adhuc
frequiores (cf. cl. Vincenzi seas. IV. Trid. Cone, vindi-
cata). Nobis sufficit appellasse eos, quos inferius videbimus
quaestione[m] movisse de certitudine canonicae auctoritatis
eorundem librorum. Ex ceteris unum adhuc testem sae-
culi IV. adfero pro Ecclesia syriaca s. Ephrem. Is in Ope-
ribus quae tantum habemus graece et latine, sub formula
scriptum est frequenter *Sap. Ecclesi.* partes deuterias *Dan.*

(3) Si veruni est, quod cooteudit I. L. Hug et conlirmat ci. Le Hir
FRANZELIH. 27

etiam deutero-canonicos, quos liabebant et habent ceterae Ecclesiae.

II. Usus librorum deutero-canonicorum tam constans et universalis etiam eo tempore quo dubitationes aliquae induci videbantur, et penes eos etiam doctores omnes qui has dubitationes commemoranti manifesto iam per se solus demonstrat, hos libros publica Ecclesiarum consuetudine habitos fuisse cum libris ceteris in collectione Scripturarum sacrarum, et inter Scripturas recensitos. Hoc idem argumto ducto ex codicibus et versionibus ecclesiasticis constat.

Certum est, Scripturarum codices publica auctoritate in Ecclesiis diligentissime fuisse custoditos; unde inemorantur archica (1) Ecclesiae ab Ignatio (ep. ad Philadelph. n. 8.); digesta Ecclesiae a Tertulliano (cont. Marc. IV. c. 3.); exemplaria Ecclesiae ab Origene (ep. ad Afric. n. 4.); codicum dicinarum Scripturarum apparatus Ecclesiae maxime necessarius a Constantino M. (apud Euseb. vita Constant. I. IV. c. 36.); Ecclesiarum bibliothecae a Hieronymo (ep. ad Augustin. inter Augustinianas 75. n. 19.). Iam vero in his Scripturarum sacrarum collectionibus publicis et ecclesiasticis tam orientis quam occidentis omnes continebantur libri, quos adhuc nunc servat Ecclesia catholica, et ad Scripturas inspiratas pertinere in Concilio Tridentino ac Vaticano iterum definivit. Nam praeter usum et modum citandi omnium Patrum de quo diximus, et praeter catalogos sen canones ecclesiasticos Scripturarum de quibus postea dicemus, constat id ex monumentis, quibus immediate sistitur ipsa ecclesiastica editio Scripturarum eiusque indoles et velut facies exhibetur, qualis fuerit inde ab antiquissimis temporibus.

Cassiodorus Institut. divinar. litt. e. 12-14. describit triplicem divisionem librorum Scripturae. Tertia est a secundum antiquam translationem, » quam inter codice 3 alio 3 le-

(Études Bibliques T. I. P. II. art. 3. n. 4.), versionem syriacam V. T. esse profectam a Indaeis interpretibus auto Christi adventum, facile patet, quomodo in ea primitus non nisi libri canonis bebraici fuerint comprehensi.

(1) Fere certa lectio apud Ignatium est sv i y / w, non iv òp / vtot;.

gavit suo monasterio Vivariensi « in codice grandiore... in quo septuaginta Interpretum translatio ceteris Testamenti in libris quadraginta quatuor continetur; cui subiuncti sunt novi Testamenti libri viginti sex. fiuntque simul libri septuaginta. » Ordinem librorum V. T. secundum banc antiquam translationem » ita describit. « Dividitur in Genesim, Exodum, Leviticum, Numerorum, Deuffronomium, Iesu Nave, Iudicum, Ruth, Regum libros quatuor, Paralipomenon libros duos, Psalterii librum unum, Salomonis libros quinque, id est Proverbia, Sapientiam, Ecclesiasticum, Ecclesiasten, Canticum Cantorum, Prophetas, id est Isaiaem, Ieremiam, Ezechielam, Iudith, Iob, Tobias, Esther, Machabaeos, Aggaeum, Abdiam, Ionam, Nalium, Habacuc, Saphoniam, Zachariam, Malachiam qui et Angelus, Iob, Tobiam, Esther, Iudith, Esdrae duos, Machabaeorum duos. » Igitur in antiqua translatione » et editione Scripturae habebantur libri deutero-canonicis non forte solum adiuncti, sed sine ullo discrimine permixti cum protocanonicis, quod ipsum observatur in omnibus catalogis inferius adferendis, et in codicibus qui adhuc supersunt.

Codices graeci vel praeseferunt collectionem totius Scripturae, vel sunt fragmentarii continentes solum aliquos libros. Inter priores nullus exstat, qui solos habeat libros protocanonicos; sed omnes continent intermixtos etiam deutero-canonicos. Vetustissimi sunt Vaticanus (apud criticos B) et Alexandrinus (Londini, apud criticos A), Sinaiticus Tischendorfii, qui omnes continent libros nostros (1), nisi quod praeterea habent 1. apocryphum 3. Esdr. (ibi 1.

(1) In Vaticano post II. Esdr. sequuntur Cantica Cantorum sequuntur II. Sapientiae, Ecclesiastici, tnm Prophetas minores postea maiores, ubi Boricii inter Ieremiae prophetiam et Lamentationes.

Paralipomenon sequuntur Prophetas minores, tnm maiores, ubi eodem modo in Vaticano et in aliis codd. Baruch inter prophetiam et Lamentationes Ieremiae, licet in indiculo codici praefixo Baruch non nominetur, comprehensus scilicet pro more sub Ieremiae nomine. Post Prophetas I. Esther, Tobiae, Iudith, II. Esdra, Machabaeorum, Psalmi, Iob, Prov., Eccles., Cantic. Cantorum., Sapientiae, Ecclesiastici.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Esdr.), et Alexandrinus ac Sinaiticus 3. et 4. Mach. In Vaticano autem sicut initio totus fere liber Genesis vetnstate periit, ita in fine desunt libri Mach. Codices fragmentarii, inter quos vetustissimi Parisiensis (dictus Ephremi C) et Friderico-Augustaeus Tischendorfii, siquidem plures continent libros, cum libris Salomonis coniungunt fere semper *z y x w v u t s r q p o n m l k j i h g f e d c b a* *Z Y X W V U T S R Q P O N M L K J I H G F E D C B A* deuterocanonicos commiscunt deuterocanonicos omnes vel saltem aliquos *Tob. Iulith* et (plerumque nisi mutili sint) *Mic/i.*; inter Prophetas iungunt *Baruch* cum Ieremia.

Hinc omnes antiquae versiones et editions ecclesiasticae Scripturarum, quae fluxerunt ex editione graeca, continent eodem modo permixtos sine discrimine libros deuterocanonicos cum protocanonicis; ita versio aethiopica (saeculi IV.) (1), armena (saeculi V.), syriaca hexaplaris (2) (ex editione hexaplati Origenis derivata), slavonica etiam ut servatur a schismaticis (3).

In versione ecclesiastica latina, facta tū primis fidei temporibus n (ut Augustinus ait) ex graeca LXX., constat libros

(1) Vide Hodinm (de Bibliorū textibus p. 650.); I. A. Fabricium (I. Lux Evangelica p. 217.).
(2) Versio, quae in Syria in uia editione habuisse II. deuterocanonicos, constat ex superioribus dictis. Exstat versio syriaca alia, quae in saeculo VII. ex graeca LXX. derivata continet etiam libros deuterocanonicos, quos apud Syros haberi et ab eorum scriptoribus osnari alioquin certum est (Assemani B. O. pluribus locis). Ad distinctionem a vetero *simplici* haec aliquando dicebatur *figuralis*; nec alia est quoad substantiam quam hexaplaris. Hexaplaris istius versiois syriacae codex Mediolani servatur in Ambrosiana descriptus a pluribus (vid. Reptor. Eichhorn. T. III. p. 166. sqq.). Sed codex iste Ambrosianus est tantum pars II. continens II. Ps. Iob. Prov. Eccl. Cantic. Sapientiae, Ecclesiastici, Prophetas minores, Ierem. cum *Baruch*, Threnos. Dan. cum paribus *deuterocanonicis*, Ezech. Isai. Saeculo XVI apud Masinm servabatur pars prior huius recensionis, ex qua ipse latino versum edidit librum Iosue; eaque ipso Masio testate continebat postrema capita Deuteronomii et ceteros II. historicos atque inter hos *Judith* et *Tobiae*. Sicut initio perierat II. Peutatechi, ita in fine II. Mach. desiderabatur.

(3) V. Hodinm I. c.

omnes exstitisse sine distinctione duplicis ordinis; imo haec latina versio a veteribus (Hieronymo, Augustino, Cassiodoro) appellatur ipsamet *a Septuaginta interpretura* n a suo exemplari, ex quo erat expressa. Ex illa libri, qui hebraice non exstant atque ideo a s. Hieronymo in sua translatione erant omisi (*Baruch*, Ecclesiastici, Sapientiae, I. 2. Machabaeorum), suscepti sunt in vulgatam Hieronymianam, quamprimum haec usu communi coepit esse editio ecclesiastica.

Hinc codices continentes editionem Hieronymianam tum vetustissimi ante recensionem Alcuini, tum qui eam recensionem consequuntur, habent omnes nostros libros, si excipias quod in nonnullis desideratur liber *Baruch*. Quae avo jittio; consuetudini Patrum et codicum graecorum imo totius Ecclesiae repugnans nescio unde explicari possit, nisi quod librarli haberent librum (ut multi Patres) velut partem Ieremiae, quam cum in Hieronymi bibliotheca saneta non reperirent, eam et ipsi omiserunt, quod in aliis libris non reperirent, eam et ipsi omiserunt, quod in aliis libris ausi non sunt. Codices omnium vetustissimi huius latinae editionis sunt Amiatinus (in Laurentiana Florentiae) scriptus saeculo VI, Toletanus, Cavensis (monasterii SS. Trinitatis in Neapolitan), S. Pauli (in via Ostiensis), Vallicellanus. (Vide ci. P. VerccUone in Apparatu biblico ad lectiones varias Vulgatae c. 2. p. 83. sqq.).

III. Constat ab ipsa aetate apostolica libros veteris et novi Testamenti in publicis Christianorum conventibus legi consuevisse (Iustin. apolog. I. n. 67; Tertull. apologetic, c. 39; Constitut. apostol. I. II. c. 57. Galland. III. p. 76.). Quamvis porro etiam libri alii ut acta Martyrum, epistolae Pontificum et ss. Patrum legerentur (cf. Euseb. H. E. I. IV. c. 23. ad calcem), lectio tamen librorum Scripturae omnino distincta erat, ita ut publica huiusmodi lectio haberi debeat tamquam publica agnitio et professio, qua Ecclesia libros ita legi solitos, inter ss. Scripturas susceptos et suscepiendos esse declarabat. Ita iam in fragmento Muratoriano n. 4. dicitur de Pastore Hermae: «legi quidem eum oportet, publicare vero in Ecclesia populo negue inter Prophetas com-

z y x w v u t s r q p o n m l k j i h g f e d c b a *Z Y X W V U T S R Q P O N M L K J I H G F E D C B A*

z y x w v u t s r q p o n m l k j i h g f e d c b a *X V U T S R Q P O M L J I H G F E D C B A*

pletuni numero. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** potest » (Galland. II. p. 208.). In Concilio Hipponensi anni 393, in Cartiaginensi III. anni 397 et inde in cano- nibns Ecclesiae Africanae praecipitur: « ut praeter Scri- ptures canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine di- cinarum Scripturarum... Liceat etiam legi passiones Mar- tyrum, enm anniversarii dies eorum celebrantur » (Hard. I. p. 968.). Huius decreti opportuna mentio est apud Augu- stinum ep. 64. al. 235. n. 3. ad Quintianum Episcopum scripta anno 401. a Vos ipsi, inquit, prius nolite in scan- dalum mittere Ecclesiam legendo in populis Scripturas, quas canon ecclesiasticus non recepit... Miror ego pruden- tiam tuam, quod... non memineris in Concilio institutum, quae sint Scripturae canonicae, quae in populo Dei legi debeant. * Docet deinde, legendis Scripturis sacris proprium ordinem lectorum ecclesiasticorum destinatum esse, ad quem non pertinent, quibus etiam in Ecclesia committitur lectio librorum aliorum, qui canonici non sunt. Secundum hoc principium auctoritatem canonicam libri Sapientiae probat dupHci argumento, ex usu nempe tractatorum qui proximi i'uerunt temporibus Apostolorum, et ex eiusdem libri le- ctione de gradu lectorum in Ecclesia, o Non debuit repu- diari scntentia libri Sapientiae, qui meruit in Ecclesia Chri- sti de gradu lectorum Ecclesiae Christi tarn longa annosi- tate recitari et ab omnibus Christianis, ab Episcopis usque ad extremos laicosβdeles, poenilenles, catechumenos cum veneratione dicinae auctoritatis audiri r> de Praedest. SS. n. 27. 28.

Iam vero Concilia et Patres Ecclesiae praesertim occi- dentalis (1) inter libros, qnos ita a legendos a Patribus se

(1) In Ecclesia orientali factum ipsum publicao lectionis horum li- brorum non minus coostans est, ut praeter modum citationum penes umnes Patres, diserte testantur Athanasius ep. testali, Synopsis Atha- nasiana, Hieronymus (Praefat. in II. Salomonis etc.) et Rufinus (Espol. Symb. n. 88', qui dno quamvis latini hac in quaestioe potius ad orien- tales accedunt, At saeculo IV. et ineunte V. illi, qui haerebant an- cipites de pari cum ceteris horum librorum auctoritate, publicao lectioni quae fieret etiam coram catechomcnis, non eandem amplius signillica- tionem tribuebant. . Non snnt in canone (issiti, ait Albanasius de bisce

ut omnes et solos illos, quos Concilium Tridentinuin suo canone comprehendit, ut patet ex citatis decretis Conciliorum Atricae et ex ceteris cano- nibus, de quibus paulo post dicemus.

Ex modo itaque, quo Patres et doctores ad libros deu- terocanonicos non secus ac ad protocanonicos quavis aetate appellabant, ex ipsa complexione editionum ecclesiastica- rum, nt codices et antiquae versiones eas exhibent, ex pb- blica demum borum librorum in Ecclesia lectione velut per- tinentium ad Scripturas divinas, conficitur bos omnes libros inde ab antiquissimis temporibus usu et consuetudine con- stanti in universa Ecclesia habitos fnisse inter sacras Scri- pturas.

IV. Porro characteres buius consuetudinis ii sunt, qui illam ex apostolica Traditione derivatam esse demonstrent. Nani a) usus horum librorum ut pertinentium ad Scriptu- ras non solum est privatorum hominum, sed usus publicus et ipsius Ecclesiae. b) Est usus perpetuus tempore, univer- salis Uico seu extensione, constans et uniformis jrequentatione. Nam inde a temporibus apostolicis usque ad IV. sae- culum videmus hos libros cum ceteris protocanonics inter Scripturas recensori et ut Scripturas usurpar!, cum libris ceteris intermixtos in codicibus comprehudi, controversiae

libris, sed qzqz **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** et volentibus institui in doctrina pietatis. » Eisdem fere verbis loquitur auctor Synopsis. Simili modo Rullnus et Hieronymus. « Sicut Iudith et Tobiae et Machabaeorum libros legit quidem Ecclesia, sed hos inter ca- nonicas Scriptural non recipit, sic et haec duo volomina Sap. et Eccle- si.) legat ad aedificationem plebis, lion ad ventatelo ecclesiasticorum dogmatum confirmandam » Hieronym. l. c. At, vera Patres occidentales etiam catechumenis legerentur, ante ortas haesitationes saeculi IV. longe alia reddebatur. « Est aliquibus, ait Origenes, etiam in verbo Dei cibus lactis, aptior scilicet simpliciorque doctrina, ut de moraiibus esse so- let, quae praebri consuevit iis, qui initia habent in divinis studiis et prima eruditionis rationalis elementa suscipiunt. His ergo cum recitatur talis aliqua diuinorum eoluminum lectio, in qua non videatur ali- quid obscurum, libenter accipiunt ; verbi causa ut est libellus Esther ant Iudith voi etiam Tobiae aut mandata Sapientiae * Origenes in Num. hom. 27. n. 1.

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

nullum esse indicium usque ad istud tempus IV. saeculi, turn vero aliqua laesitatione ex causis externis, de quibus mox dicemus, penes singulares doctores orti, eundem usum publicum perseverare ita, ut illi ipsi doctores a communi et publica consuetudine discedere nec vellent nec possent. Eandem porro librorum susceptionem reperimus, saltem morali aestimatione, in omnibus Ecclesiis latinis, graecis, syris, aethiopicis, armenis. Denique non agitur de singularibus solum actibus sed de consuetudine, quae ex ipsa rei natura continuo et quotidiano exercitio sese manifestabat. c) Est usns, qui nisi apostolica Traditione niteretur, fuisset magnus quidam et universalis abusus et error circa ipsos divinæ revelationis fontes. Neque enim res talis est, quae ab Ecclesia posteriori tempore potuisset institui, sed quae tantum ab Apostolis tradita custodiri et conservari a successoribus potuit ac debuit (cf. th. VII.). Postremo d) usus talis est, qui esorta controversia non solum non est infractus sed etiam confirmatus, dum statu quaestionis lucidius perspecto controversia ipsa tandem in universalem consensionem et manifestala veritatis praedicationem desiit. Atqui hi ipsi sunt characteres Traditionis apostolicae. Ergo hac apostolica Traditione libros omnes quos habemus in canone, Ecclesiae consignatos esse documenta demonstrant, quae universalem exhibent horum omnium librorum usum tamquam librorum Scripturae. Confer Tract. de Traditione th. I. V. Vili. IX. XIV. XXIII. XXIV. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

Scholion. Quod libri nonnulli, qui non sunt in canone Ecclesiaecatholicae ut 3us. Esdr.; 3us Mach.; 4us. Esdr. et 4us. Mach, ex veteri Testamento (1); et ex novo Testamento Pa-
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
ille qui in Vulgata nostra appendici loco reperit! solot, ponitur ut 1us Esd. duo vero canonici libri ut 2us et 3us Esdr. vel ut 2us Esdr. et 3us riehem. Liber 4us Esdr. non amplius exstat graece sed solum in versione latina, aethiopica et arabica. Librum 3us Mach. canon apostolicus 85. (al. .0.) ponit cum reliquis duobus inter Scripturas canonica: quia vero .1 canones a Concilio Graecorum in Trullo snscripti sunt, inde a Graecis seismaticis numerabantur, et (etiam a Eussis) adhuc nunc numerantur tres libri Hachabaeorum. In codice Alexandrine et Sinaitico (sed, ut videtur, ser.us adinnetns) continetur, atque in aynop=i pseudo-albana-

stor Hermae, epp. Barnabae et Clementis commemorantur a quibusdam Patribus velut libri sacri, aut etiam continen- tal- in nonnullis codicibus s. Scripturae, id longe diversum est ab illo usu universali et constanti, quem quoad libros canonicos demonstravimus. Nam a) numquam obtinuit consuetudo universalis libros illos memoratos connumerandi Scripturis, sed ea spectabat ad singulares aliquos doctores vel particulares aliquas Ecclesias. Hinc in eo qui inter veteres canones est omnium plenissimus, in canone scilicet occidentali Ecclesiae, ubi Conciliorum et Pontificum mens fuit consiliare ipsam Traditionem apostolicam de ss. Scripturarum lihris, et in codice ecclesiastico versionis latinae, ut ex ipsis illis canonibus colligitur, a primis fidei temporibus usurpatae (1), nullus illorum librorum comparat (2); m canonibus orientalibus unus vel alter aliquando inter libros àvTiXeyojiEvooi, plerumque inter ànoxpuçou; locum habet. b) Temporis progressu et quaestionibus de canone sacrorum librorum magis magisque sub directione et assistentia Spiritus Sancti eliquatis sententia illa non modo robur universalis consuetudinis non obtinuit, sed in catholica Ecclesia penitus exstincta est; immo obsolevit etiam in Ecclesia scismatica orientali, si librum 3um. Mach, excipias.

siana inter libros ivriiifopivov; memoratur cum tribus Siachabacommm
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
vins (cf. Philostorg. in Ustoria a Photio in compendium contracta l. I.
n. I. II. E. edit, Valesii T. III. p. 476.).

(1) Vide Cassiodorum supra p. 419.

(2) S. Augustinus, aegne ac Concilia Africana et reliqui Patres occi-
zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
dentes, sicut etiam C. Beza, l. II. c. 8us, ut mox videbimus, rocnset libros « Esdrae duol. » Est autem apud hos saltem Patres latinos inanditum, quod duos canonicos libros Esdrae contraxerint in unam; dnd es80 Td80 Td 1.22501 l(memorata)Tj 0 672c 8.1w (es)Tj 0Tj 0.1 0.631 Tcn1 0 d 1.66099 Tw 099 Tw (Doo)Tj 0 Tc 25.2739 0 Td (s)Tj 0.06 Tc 1.480 Td 1.22

Cánones et diserta doctrina antiquitatis christianae
exhibent Traditionem apostolicam de omnibus libris diuinis
ceteris Testamenti.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

• Sensum huius osas constanti, quo Ecclesia omnes Scripturae li-
» bros *fideli euetoditione* semper servavit, diserta doctrina et *praedi-*
*) *ealio ecclietiaitica* post obortas eontroversias expressing declaravit.
» Ad hanc declaratioem nominatim pertinent ss. librorum consignati
» indices enm ipsa practica consuetudine conspirantes, quibns pastores
» doctoresque Ecclesiae praesertim occidentalis Traditionem de sacri
» codicis amplitudine distinctius explicnernt, et ab obscuratone quae
» imminere potuisset, clariorem in lucem vindicarunt, donec ex eadem
» apostolica Traditione acceptum Scripturarum canonem solemni tandem
» indicio definiverant, «

I. All cánones in Ecclesia occidentali propositis merito
connnmeratur ipsa vetns latina editio Scriptrae, in qua
omnes et solos libros canonis Tridentini comprehensos et
deuterocanonicos cum protocanonicfe permixtos fuisse constat
turn ex diserta descriptione Cassiodori (vid. supra
p. 419.) turn ex citationibus Patrum latinorum III. saeculi,
Tertulliani, Cypriani aliorumque quos citavimus in thesi
praecedenti, turn ex canonibus subsequentibus Ecclesiae
occidentalis, qui sine dubio ecclesiasticam ubique receptam
editionem et publicum eius usum tamquam normani prae-
stitutam babuisse dicendi sunt. Si iam ex bisce catalogis
manifestum fit, saeculo IV. in omnium Ecclesiarum codi-
cibns, qua late patebat latina lingua et latina Scripturae
versio, hábitos fuisse libros deuterocanonicos sine ullius
discriminis indicio cum protocanonicis permixtos; haec sane
Scripturarum dispositio immediate ad ipsam originem ver-
sionis, et mediate ad aetatem apostolicam rvocanda est. Ne-
que enim in Scriptura publice in Ecclesia quotidie legi so-
lita et omnibus notissima integri libri serius demum inserti
fuissent, nec tam gravis innovatio fieri ullo modo potuisset,
quin et Episcopi et fideles tantae rei rationem aliquam po-
stulassent. Si Episcopus in Africa populi tumultu coactus
est antiquam resumere editionem, eo quod in versione Hie-

ronymi, unum alterumve verbum alitor esset positum quam
populus ad huc consueverat (Aug. ep. 1.1. 5. ad Hieronym.);

quanto minus libri integri induci potuissent, quin pastores
et plebes saltem huius rei causam quaererent? Atqui nec
nec in veterum editione et publica usurpatine, nec alicuius contro-
versiae antecedentis ulla exstat memoria. Sine dubio ergo
simul cum protocanonicis tamquam ad unam divinam Scrip-
turam pertinentes in linguam latinam versi sunt et lati-
nis Ecclesiis traditi « primis fidei temporibus, n Hoc autem
posito publice et ubique receptus canon omnes nostros libros
comprehendens ad ipsa « prima fidei tempora » pertingit,
quibus pro latina Ecclesia latina Scripturae editio facta
est (1). Porro qui fieri potuisset, ut inter Scripturas divi-
nas et verterentur in linguam latinam et publice recipe-
rentur libri alii, quam qui exstabant in Ecclesiarum edi-
tione graeca, ex qua illam veterem latinam fuisse omnes
norunt? Exstabant ergo iidem libri omnes penes Ecclesiam
in editione graeca ipsis temporibus apostolicis. Atqui graeca
editione Apostolos ipsos usos fuisse, est ex ipsorum scriptis
evidentissimum, et ex parte altera primitivam Ecclesiam
ab ipsis Apostoli una cum predicatine etiam Scripturas
saeras accepisse dubitare nemo potest. Ipsa igitur *collectio*
Scripturarum ab Apostoli diviae revelationis et fidei pri-
mis promulgatoribus approbata, consecrata, Ecclesiis tra-
dita constituit *primurn et fundamentalem canonem com-*
pletum omnium librorum sacrorum, ex quo tamquam ex fonte
promanarmi, et ad quem tamquam testimonia Traditi oni
referuntur omnes sequentium actatum citationes, definitio-
nes, statuti eanones, ac denique universalis usus eorundem
librorum in tota Ecclesia ut *Scripturarum sacrarum*.

Cum haec traditi et commendati *totius collectionis*

(1) Latinas versiones • primis idei temporibus • «eri coepisse, et
per se valde est credibile et Augustinus testatur (Doctr. Ohrist. II.n.18.).
Inter omnes versiones unam, quae *Itala* dicebatur, eminuisse idem Aug.
ib. n. 22. nos docet. Exeunte II. et ineunte III. saeculo eam in Africa
iam i. in usum oxiisse " et ubique prupagatam fuisse, disci potest ex Ter-
tulliano De monogam. c. 11; contr. Prax. c. 5; conti-, Marc. II. 9,

Scripturarum. Zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba
 in propositione compieva, quae doctrinam de inspiratine singulorum librorum continebat implicitam, et proponere tur magis usu et praxi quam diserta et instanti de libris singulis praedicatione; bine fieri potuit et factum esse 10- vivimus, ut posterioribus temporibus intra ipsos fines Eccle siae ex causis externis, de quibus infarina dicemus, orit rentur baesitationes quaedam ac dubia de libris illis ve teris Testamenti, quos viri docti in Iudaeorum canone non baberi monebant. Ita a primo stadio consuetudinis eccle siasticae in simplici fide fundatae transitns factus est ad stadium secundum alicuius controversiae et obscuritatis. Eecole, quae diximus Tract, de Tradit. th. XXIII.

II. Ex hoc ipso periculo obscuracionis necessitas orta est pastoribus et doctoribus Ecclesiae ad custodiam et ex plicationem depositi iam etiam diserta doctrina expres sisque decretis Traditionem ab Apostolis et a Patribus an tecedentibus acceptam muniendi, ac valorem consuetudinis ecclesiasticae vindicandi.

1. Celeberrimum est Hipponense Concilium totius Afri cae hahitum Vili. Idus Octobris anno 3 9 . Hard. I. p. 882.). Canonum huius synodi compendium miserunt Episcopi pro vinciae Byzaceuae ad Concilium Carthaginense III. sub Aurelio) anno 3 9 , in quo lecti et iterum confirmati sunt. In his statutis Hipponensibus XXXVI" ita decernit. a *Ut praeter Scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine dicinarum Scripturarum.* Sunt autem canonicae Scripturae: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deute ronomium, Iesu Nave, Iudicum, Ruth , Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Iob, Psalterium Davi dicum, Salomonis libri quinque, duodecim libri Prophetarum, Esaias, Ieremias, Daniel, Ezechiel, *Tobias, ludith, Hester, Hesdrae libri duo, Machabaeorum libri duo.* Novi autem Testamenti Evangeliorum libri quatuor, Actus Apo stolorum liber unus, Panli Apostoli epistolae tredecim, eiusdem ad Hebraeos una, Petri duae, Ioannis tres, Iacobi una, Iudae una, Apocalypsis Ioannis. Ita ut de confirmando isto canone transmarina Ecclesia consulatur. Liceat etiam

anniversarli dies eomm cele brantur» Opp. Leonis M. ed. Ballerini T. III. p. 98. et in Collect. Mansi T. III. p. 92 .). In Concilio Carthaginensi III. in edd. idem est canon XLVII. Mansi ib. 84.). Idemde cretum eodem servato ordine librorum repetitum est ca none XXIX. in Concilio Carthaginensi anni 4 9 quod vul go dici solet VI.) celebrato ab Episcopis circiter 8 8 co ram legatis Romanae Scdis Philippo et Asello presbyteris. Solum conclusio mutata est in hunc modum. u Hoc etiam fratri et consacerdoti nostro Bonifacio urbis Romae Epi scopo, vel aliis earum partium Episcopis pro confirmando isto canone innotescat, *quia a Patribus ita accepimus in Ecclesia legendum »* Dionys. Exig. : *a a Patribus ista acce pimus in Ecclesia legenda»*) Opp. Leonis M. c. p. 43 .

Circa tempus Concilii Carthaginensis III. anno 3 9 . Aur gnstinns Doctr. christ. II. c. 8.) eosdem onfino libros tamquam canonicos consignavit licet ordine paulum diverso. Post numeratos libros Octateuchi, quatuor Reg. et duos Paralip. sequuntur *Iob et Tobias* et Esther et *Iudith* et *Machabaeorum libri duo* et Esdrae *duo....* deinde Pro phetae, in quibus David unus liber Psalmorum, Salomonis tres, Proverbiorum, Cantica Canticorum et Ecclesiastes. Nam illi duo libri, unus qui *Sapientia* et alius qui *Ecclesiasticus* inscribitur, de quadain similitudine Salomonis esse dicuntur; nam Iesns Sirah eos 2) conscripsisse cont stantissime perhibetur, qui tamen *quoniam in auctoritatem recipi mcruerunt, inter propheticos numerandi sunt.* » Se quuntur postremo 2 Prophetae minores et 4 maiores 3).

1) Libros primos duos et maiorem partem III. de Doctr. Christ. scripsit Augustinus paulo post susceptum episcopatum. Partem reliquam I. III. et I. IV complevit dia postea circa annum 420, quando libris suis retractandis operam impendit.

(2) Librum etiam Sap. a Iesu Sirach scriptum esse Aug. tum pu tabat, quod postea retractavit (Retract. II. c. 4. n. 2.).

(3) Ab Augustino sicut a Conciliis Africanis ceterisque PP. Baruch comprehensum fuisse sub nomine Ieremiae non solum inde constat, quod textum ex Baruch citat expresse nomine Ieremiae contr. Faust. SII. c. 43. sed ex diserta etiam attestatione. Citato onim Bar. III. 36. snbdiit : « Hoc testimonium quidam non Ieremiae sed scribae eius adtribuunt, qui vo-

zyxwvutsrqponmlkjihgf

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

uzyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
natiti' auctoritas; novi autem quatuor libris Evangelii nõ
minantur singuli Evangelistae), quatuordecim epistolis
Pauli Apostoli singulae recenseantur), Petri duabus, tribus
Ioannis, una Iudae, et una Iacobi, Actibus Apostolorum
libro uno, et Apocalypsi Ioannis libro uno. In his omnibus
libris timentes Deum et pietate mansueti quaerunt colutila-
tem Dei. »

2. In Romana Ecclesia ad quam Patres Africani ap-
pellabant, eundem viguisse canonem constat ex epistola, qua
anno 405. Innocentius I. respondit ad quaesita Exsuperii
Tolosani. Ita habet ep. c. 1. ed. Constant, p. 95.).
u Qui vero libri recipientur in cõnone, brevis i. e. indi-
culus) annexus ostendit: Moysi libri quinque... Salomonis
libri quinque, Psalterium; item historiarum, Iob liber unus,
Tobi liber unus, Hester unus, Iudith unus, Machabaeorum
duo 1), Esdrae duo, Paralipomenon libri duo. Item novi
Testamenti» etc. Sicut vero Episcopi Africani ad Traditionem
a Patribus antecessoribus transmissam provocabant,
ita Pontifex ipso initio epistolae protestabatur, se docere
quod sequendum «custodita series temporum demonstraret n.

Gelasius Pontifex in Concilio septuaginta Episcoporum
anno 495. in decreto de libris recipiendis eosdem nullo den-
tamento addito enumerat. Ex diversitate inscriptionis
codicum videtur colligi probabilissime, decretum idem fuisse
iterum editum ab Hormisdas Pontifice anno 525. ad 526.),
cui tribuitur in antiquissimo codice Urgellensi et Iurensi,
in quo habet hunc titulum praefixum: «Incipit decretale
in urbe Roma ab Hormisdas Papa editum.» In textu: u De
Scripturis divinis quid universaliter catholica recipiat Ec-
clesia, vel post haec quid vitare debeat. Ordo de veteri Te-
stamento, quem sancta et catholica Romana suscipit et ho-
norat Ecclesia, iste est: Geneseos 1. I.» etc. Xihilominus
in codicibus plerisque decretum istud tribuitur Gelasio et

cabatur Baruch, sed Ieremiae celebratius (i. e. communiori u) habetur •
Civ. Dei XVIII. c. 33. n. 1. cf. supra p. 410.

(1) Adverte tam ab Augustino quam ab Innocentio libros Macha-
bæorum collocari ante libros protocanonicos Esdrae.

synodo Romanae 2) vel 2) Episcoporum, atque sub eius nõ-
mine susceptum est in collectionibus canonum Burchardi et
Gratiani 3). Vide Mansi Cone. T. VIII. p. 114. et Supplem.
Concil. T. I. p. 355. sqq.; Ios. Blanchinum in Vitis RR. Por-
tificum T. IV. p. LXI; Hefele Hist. Concil. T. II. p. 59.

3). Ex Conciliis Africanis et decretis Pontificum idem
Scripturarum catalogus cum aliis statutis susceptus est
circa tempus Gelasii Pontificis in eas quae inscribuntur
a Constitutiones Sedis Apostolicae Opp. s. Leonis ed. Ba-
ler. T. VIII. p. 98, et deinceps in alias vetustas collectiones
canonum, Dionysii Exigui saeculo VI. Opp. s. Leonis
T. III. p. CLXXIV. sq.), Eerrandi Carth. can. 228. item
saec. VI; Cresconii can. 299, exeunte saeculo VII. Bibl.
Max. PP. T. IX. p. 84. 9.); tamen collectionem Hispa-
nicam saec. VII. Opp. Leonis p. CXCV. sq.), Burchar-
di ineunte saec. XI, Ivonis saec. XI. mediante, Gratiani
saec. XII. Huiusmodi autem collectiones praesertim Dio-
nysiana et postea Gratiana cum pervulgatae essent et sal-
tern Episcopis universoque Clero notissimae in tota Ec-
clesia occidentali, patet hanc ipsam Conciliorum et Pon-
tificum doctrinam de canone Scripturarum in tota Ec-
clesia saltem latina de qua nunc loquimur, fuisse universam
lem. Uude saeculo Vili. s. Nicolaus I. Pontifex ad decre-
tum Innocentii I. ita appellabat, ut illud ubique et sine
controversia notum esse supponens, ex ipsa integri cano-
nis Scripturarum per universam Ecclesiam receptione ab

(1) In cod. vetusto collectionis canonum Dionysii Exigui et in cod.
Frisingensi adscribitur hoc decretum Damaso Pontificis 2) vel 2) Opp. s. Leonis T. III. p. CLI. sqq.

In cod. Lucensi, ex quo illud vulgavit Mansius, et in Vaticano ex
quo edidit Fontaninus, deest tota prima pars continens catalogum Scri-
pturae, hancque formam Mansius credidit primitivam, cui assentitur
Hefele, cui adeo index Scripturarum inseri debere addit. In Hormisdas
Pontificis decreto, cuius contentus huiusmodi est, epistolae, praeser-
tim ut est in cod. Vaticano. Incipit ibi decretum his verbis: «Post
prophetas et evangelias atque apostoli eas Scripturas, quibus Ecce-
lesia catholica per gratiam Dei fumista est, etiam illud intinmandum pu-
tavimus, quod etc. Ergo evidenter praecessit enumeratio Scripturarum,
quae a librario ommissa est, forte quod eam notissimam esse sciret.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVU

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

(3) In libro qui dicitur *Comes* et adscribitur s. Hieronymo, quamvis post Hieronymum anetus sit, ut illum edidit B. Card. Thomasias, rep-
riantur assignatae lectiones ex plerisque denterocanonicis. Ex *Sapientia*
quo nomine designantur tres libri Prov. Sap. Ecclesi., lectiones sunt

Ineunte saec. XII. Honorius Augustodunens¹³ in Gemma animae I. III. c. 118. Bibl. Max. PP. T. XX. p. 1128. consignavit librorum Scripturae in divinis officiis legendos, qui sunt iidem omnes et soli comprehensi in canone Tridentino. Ex eodem saeculo habemus in Historia Scholastica Petri Comestoris enarrationem omnium librorum Scripturae. Ubi incipit enarrare librum Iosue, commemorat ex s. Hieronymo **hgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEEDCBA** adnotatione: «Iob, David, tres libri Salomonis, Daniel, Paraliporaenon, Esdras, Hester (scilicet pertinent ad tertiura ordena Hebraeorum). Sapientia, Ecclesiasticus, Iudith, Tobias Pastor (1), Machabaeorum apocrypha sunt, *quod auctor ignoratur eorum; sed quod de meritate non dubitatur, ab Ecclesia, recipiuntur*. Si autem nec auctor nec Veritas sciretur, non reciperentur, ut liber de Infantia Salvatoris et de Assumption B. Mariae Virginis » fol. 82. ed. Lugdun. 1542. Clarius adhuc explicat, quid ipse nomine *apocryphi* intelligat, in principio enarrationis I. Tobiae fol. 146. Ad animadversionem nam quod liber Tobiae a Iudaeis inter apocrypha, as. Hieronymo inter hagiographa computatur, addit: «Recole supra in principio Iosue di-

FRAKZELIN.

ctum. zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
pel cuius materia incerta. Ve materia autem huius (libri)
patet et constat. Hagiographum sacra Scriptura interpre-
tatur, et sic quaelibet Scriptura (i. e. quivi liber perti-
nens ad Scripturam) sacra potest dici, n

Petrus Blessensis hoc saeculo SII. enumerai primo se-
cundum s. Hieronymum libros canonis hebraici triplici or-
dine *Lcquis, Prphetarum et hagioltraphwrum*. Sed monet
de pleniore canone christiano. a Quartus est apud nos
(Christianos) oido V. T. eorum librorum, qui in canone
Hebraeorum non sunt. Quorum primus *Sapientiae* liber
est, secundus *Ecclcsasticus*, tertius *Tobias*, quartus *Iudith*,
quintus et sextus Machabaeorum, quos licet Iudaei inter
apocrypha separent, *Ecclesia tamen Christ'* inter *dicinos*
libros et honorat et praedicat. In novo autem Testamento
duo sunt ordines i etc. De division, et scriptor. libror. sa-
crorum (Bibl. Max. PP. T. XXIV. p. 1268.). Eundem cano-
nem saec. XIII. Vincentius Bellovacensis (Specul. doctrin.
I. XVII. 33.) alique multi consignarunt usque ad Conci-
lium Florentinum.

In hoc Concilio summus Pontifex Eugenius IV. in Bulla
sen decreto « Cantate Domino » declaravit IacobiB doctri-
nam fecclesiae catholicae, atque inter alia capita ibi sa-
crosanta Romana Ecclesia dicitur profited u unum atque
eundem Deum veteris et novi Testamenti, hoc est Legis et
Prophetarum atque Evangelii auctorem, quoniam eodem Spi-
rita Sancto inspirante utriusque Testamenti sancii locuti
sunt, quorum libros suscipit et veneratur; qui titulis se-
quentibus continentur : Quinque Moysis » etc. Sequitur
enumerati librorum omnium eodem ordine ut in Conc. Tri-
dentino (1) (Hard. IX. p. 1023.).

5°. Ad Ecclesiam graecam quod spectat, saec. VII". Con-
cilium Trullanum a Graecis habitum velut continuati
oecumenici V. et VI. suscepit can. 2'. cum aliorum Concilio-
rum et ss. Patrum statuti etiam centum triginta quinque

(1) Solummodo libri Act. locus mntatns est; nam in Florentino sicut
penes Augustinum aliosque penultimos ante Apoc., in Tridentino post
Evangelia ante epistolas s. Paoli ponitor.

cánones Africanos, qui exinde penes Graecos partem consti-
tuunt inns ecclesiastici ab eorum doctoribus Baiamone,
Zonara, Alexio Aristeno etc. commentariis illustrati. Inter
istos cánones Africanos vigesimus septimus ponitur ipsum
illud decretum Carthaginensis Concili! anni 419. de cano-
nica Scripturis, quod superins retulimus (Beverege Pan-
dectae canonum Ecclesiae graeae T. I. p. 649.). Graeci
igitur catalogum librorum Scripturae, qui illi omnes et
soli nunc adhuc in canone catholico comprehensi enume-
rante (1), reppererunt a fide et praxi orientalis suae Ec-
clesiae minime dissentientem. Quod ibidem can. 2". susci-
piuntur etiam cánones 85. apostolici et 60. Laodicen!, quo-
rum iu 85°. apostolico et 60°. Laodicensi alius catalogus
Scripturarum continetur, nulla est conti-aditi, sed tantuni-
modo canonis unius incompleti per alterum completum expli-
cado vel integrati. Apposite hanc ad rem Cassiodorus ani-
madvertit. in comparatine huiusmodi canonum iter se :
Patres et Concilia « non contraria dixerunt sed diversa, »
quia scilicet cánones incompleti non sunt excludentes jed
opportune supplendi (cf. Cassiod. instit. divi. litt. c. 14.).

Certe Ecclesia graeca etiam scismatica libros eosdem
omnes adhuc nane servat in suo canone. Hinc saec. XVII.
Cyrillum Lucarim qui reiiciendo libros deuteroceanonicos
Protestantibus gratifican volebat, videmus etiam huius er-
rori causa damnatum esse in synodis coactis a Parthencio
Constantinopolitano, Dositheo Hierosolymitano, Macario
Antiocheno schismaticis patriarchi. Sententi haruin syn-"
odorum ita erat: « Sapientiani Salomonis, Iudith, Tobiam,
draconis historiara, historiara Susannae, Machabaeos, Sa-

(1) In nonnullis codicibus et editionibus huius canonis Africani
etiam in editione Beveregii, et in sic dicta Constitutionibus Sedis Apos-
toolicae, ubi in fine huiusmodi catalogi ponitur, nonnulli libri ad-
duntur, quos nonnulli in fine huiusmodi catalogi ponunt, quos nonnulli in fine huiusmodi catalogi ponunt.

zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

pientiam Sirach cum ceteris genuini a. Scripturae libris
ceu germanas eiusdem Scripturae partes censemus esse nu-
merandas. Quoniam quae Evangelia tradidit antiqua
consuetudo seu magis Ecclesia cattolica, et istos ceu s. Scri-
pturae partes procul dubio tradidit » (Hard. XI. p. 258.).
Vide etiam attestaciones in Opere « Perpetuità» fidei de-
fensa » T. III. p. 462. 463. 464. 465. 547.

In eadem sententia esse alias orientis nationes iam pri-
dem ab Ecclesia cattolica divulsas probari potest, quantum
praevalens inter eas gentes ignorantia permittit. Suscipiunt
libros denteroeanonicos Syri et Chaldaei (Assem. Bibl. Or.
T. III. p. 5-7; IV. p. 236; Hard. Conc. T. X. p. 306; Per-
petui. fidei defens. T. III. p. 551; Hodins I. c. p. 650);
Aethiopes seu Abyssinii (Ludolph. Histor. Aethiop. I. III.
c. 4, quae eadem ex Ludolpho describit Fabricius in libro
U Lux Evangelica » p. 717. et Hodius I. c. p. 650) (1); Ar-
meni (Perpetuit. fid. defens. T. III. p. 560. 566, nbi re-
feruntur testimonia Episcoporum monophysitarum in Cili-
cia et in Persia).

III. Si iam simul conferamus, quae in hac et in supe-
riori thesi dieta sunt, evidens est conclusi totius demon-

(1) Gregorius Abyssinus anno 1652 a. Ernesto dnce Gothano in
Saxoniam evocatus Ludolpho exposuì sententiam Abyssinorum de li-
bris Scripturae. • Libris canonicis, ait Protestans Ludolphus, apocry-
phos (deuterocanonicos; miscent inenria an ignorantia incertum. Grego-
rius certe fatebatur, se talo vocabolun, nunquam analysse. Primum
lomas dicitur. • Alter toms vocatur Riga, et continet libros tre-
decim (4. Reg. 2. l'aralip. 2. Esd. Tob. Indilli. Esth. Job, Psalin.). Ter-
tius Salomon quinque libros continet (Prov. Eccl. Cantic. Sap. Ecclesi.).
Quartus Propheiae continet libros octodecim (Is. Ierem. Thren. Baruch.
Ezech. Dan. duodecim iniores). Hi» addunt coronidis loco duos libros
Machabaeorum. Novum Testamentum continet 27. et similiter in 4 par-
tes dividitur • etc. Ludolph. I. c. Qnatuor partes N. T. annt Eranje-
ium i. e. 4. Evangelia; teli; Panini 14 epistolia; Apotolui i. e. septem
epistolae catholicae. • Pro additamento est illis Visio Ioannis Abuka-
lamsis • (iso/xXo-Ji). Versio aethiopica facta est IV. saeculo ex editione
graeca, coque gravlus suppeditat argumentum, omnes bus libros tam-
quam ad Scripturam pertinentes» seniper fuisse in graeca editione ce-
lesiastica, atque in Illa ab Apostolis traditos Ecclesiae (th. X. n. II.).

strafini. Libri sic dicti deuterocanonici V. T. omnes ab
antiquissimi temporibus et ab ipsa aetate apostolica non
solum appendicis instar adnexi, sed sine distinctione per-
niiti erant cum libri protocanonici Scripturae. In uni-
versa Ecclesia tam in oriente quam in occidente quavis
aetate usus erat publicus, amplissimus, constans et quoti-
diana horum librorum tamquam s. Scripturae sine ullo
discrimine a libris protocanonici. In occidente publica baec
consuetudo et persuasio diserte et expressi declarationibus
confirmata est a Pontificibus et Conciliis tainquam Traditi
propagata inde ab origine rei christianae et ab aetate apo-
stolica; idque factum est, quando alienili thieoria induci
videbatur dissona a publico illo usu, et factum est per de-
clarations prorsus consentientes cum universali et perpetua
illa praxi et persuasione. Sicut vero libri hi omnes cum
ceteris permixti erant in editionibus Scripturarum, ita in
occidentali Ecclesia numquain de illis controversia alicuius
momenti mota est. S. Hieroriymus enim Rufinus et Hila-
rius in hac re, ut alibi dixi, ad orientales potius doctores
respieiunt. In oriente aliqua haesitatio orta quidem
est IV. saeculo et aliquamdiu deinceps tenui; publica tamen
praxis, quae est causa orientali perscrutata, semper
idem, donec ex evidentia publici usus et ex necessitate con-
ci!iandi doctrinam cum ipsa publica consuetudine in orien-
talibus quoque Ecclesiis omnis dubitati desiit, iam vero
libros hoc modo semper in Ecclesia liabitos inter Scriptu-
ras ac proinde ut libros divinos, etiamsi argumentum so-
luti, syriacae, arabicae, aethiopicae, etc. Scripturae, non
certum denionstratur, quia talis perpetua, universalis et
constans praxis et persuasio aliunde quam ex Traditione
apostolica originem habere nequit. Si autem Traditi spe-
ctator sensu catholico, munus videlicet infallibiliter custo-
diendi deposita fidei sub assistentia Spiritus Sancti, ab-
solute répuônât nt libri eo modo conservati, in veneratione
habiti, usurpati, divini declarati in Ecclesia universa, non
sint taiuquam Scriptum sacra traditi ab Apostolis. Quoad
methodum itaque et valorem demonstrationis Traditi Chri-
stiana probe distinguenda est ab historia canonis libronim
in veteri Testamento penes Iudaeos.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBAzyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

1°. Non ex Listeria canonia Iodaici, sed ex Traditione Christiana demonstrator, in collectione Scripturarum quam Apostoli tamquam complexum librorum inspiratorum et tamquam verbum Dei scriptum Ecclesiis consignarunt, comprehensos fuisse hos omnes libros, quos Ecclesia inde ab aevo apostolico legit inter Scripturas et quos adhuc habet definitos in suo canone. Illa vero ipsa consignatio et Traditio Scripturae per Apostolos continebatur, *nam Spiritus Sondi per suns praecones*, hos omnes libros esse Scripturas divinitus inspiratas et verbum Dei scriptum. Haec revelatio et Traditio apostolica non necessario supponit revelationem et Traditionem iam praexistentem penes Iudaeos in veteri Testamento. Quia enim Apostoli non solum erant. infallibile» in proponenda et declaranda revelationis iam facta in veteri Testamento, sed per eos Christus et Spiritus Sanctus etiam revelationem complevit, atque ita erant etiam promulgatores novarum revelationum, quae in V. T. factae non erant; propterea ex doctrina quod Apostoli hoc omnes libros tamquam Scripturam sacrasit tradiderunt, non potest certo inferri, iam in V. T. Iudaeis hos libros omnes fuisse propositos ut divinos atque ab eis ut divinos creditos.

2°. Attamen si non solum spectemus fundamentum *dogmaticum*, cui demonstratio Christiana proprie innititur; sed etiam *historice* examinemus in hac doctrina, quatenus fuerit relatio praedicationis apostolicae in hoc capite ad antecedentem Traditionem penes Synagogam, a) certo constat, eosdem libros deuterocanonicos Iudaeis fuisse cognitos et apud ipsos in magna auctoritate, qua re revelationi apostolicae de eorum inspiratione via velut praestructa erat. Vide supra p. 31J. testimonium Iosephi de libris scriptis post Artaxerxem, et Iudaeorum sententias honorificas de singulis hisce libris deuterocanonicis apud Iosephum Voisin in *Observationibus ad Pugionem Fidei* ed. Paris 1651. p. 102-105. SS. Patres etiam meruerant hos libros velut notes Iudaeis et in veneratione habitos. Ita Origenes penes Iudaeos invenerat libros Machabaeorum sub nomine Sarbat

Sanbanel (1) (apud Euseb. VI. 25.); Epiphanius libros Sapientiae et Ecclesiastici (haeres. Vili. n. 6. cf. Isidor, de div. Off. I. I. c. 12.); Hieronymus libros Tobiae et Iudith (Prolog. in II. cc. cf. Hilar. Prolog. in Pss. T.I.p. 10.). Auctor Constit. Apost. testatur, suo tempore libraria Baruch in synagogis legi consuevisse (Const. Apost. I. V. c. 20. Co-gari T. II. p. 32-51.

b) Imo probabile est, omnes hos libros a Iudaeis Hellenistis tempore Christi et Apostolorum habitos fuisse cum libris ceteris inter Scripturas, proindeque eosdem eis traditos fuisse ut divinos. Iudaei Hellenistae legisse Scripturas in editione graeca Alexandrina saltem usque ad versionem institutam ab Aquila saeculo christiano II, non est dubium (2). Atque in hac editione, quoniam monumenta pertinent, libri deuterocanonicis reperiuntur (ut demonstravimus) non solum additi sed immixti libris protocanonicis. Est quidem fatendum, haec monumenta stricte probare solum illam permixtionem in editionibus Christianorum, adeoque potuit ea profecta esse ab Apostolis vel a Christianis ex doctrina apostolica. Quia tamen nullum exstat vestigium Alexandrinae editionis continentis solos libros protocanonicos, et quia Traditio ipsa Christiana ita se habet, ut potius suadeat Apostolos in exemplaribus suis iam contentos reperisse hos omnes libros, negari nequit huius sententiae a pluribus catholicis recentioribus defensae probabilitas. Si Apostoli exemplaria graeca cum permixtis iam antea libris deuterocanonicis tradebant Ecclesiis ut codicem librorum Scripturae, non erat necessaria alia explicata et distincta doctrina Apostolorum de singulis horum librorum. Tum vero eo iacilius intelligitur, quod superius diximus de Traditione hac quodammodo implicita et potius usu ac praxi praeconservata, atque inde de sub-

(1) Alii aliter eiplicant hanc appellationem ab Origene allatam, probabiliter a S. TO 'O'ZP.'Cj sceptrum principia filiorum Dei.

(2) R. Azarine hanc citant sententiam: a em permissant graecam lingnaui Magiari iudaeorum; nun permissant nisi propter libram legis et propter opns Ptolomaei regis » De Voisin I. c. p. 110.

secuta posteriori tempore aliqua controversia intra ipsos fines Ecclesiae.

Quae quamvis ita sint, manet tamen illud ratum ac firmum, demonstrationem canonis Scripturarum ab hac hypothese historica minime pendere; et certe falluntur gravissime, qui libros V. T. Christianis non nisi a veteri Synagoga trahi potuisse, et non nisi ex traditione ac sententia Synagoga suscipiendos esse affirmant.

Corollarium 1. Longe diversa erat conditio doctrinae de libris deuterocanonicis in Ecclesia Christiana etiam eo in stadio, quo non obtinebat plenus consensus, quam in veteri Testamento ante Christi et Apostolorum praedicationem. In V. T. propositio divini testimonii vel non exstabat, vel certe complenda et confirmanda erat per novam revelationem; in N. T. revelatio iam facta et semper in Ecclesia conservata solum ab ipsa Ecclesia sub directione Spiritus Sancti explicatae erat proponenda et instantius praedicanda. Vide de Trad. th. XXII n. II; th. XXIII. n. I; th. XXV.

Corollarium 2. Absurda doctrina catholica de inspiratione librorum deuterocanonicorum a Protestantibus impugnata testimoniis Iudaeorum, quibus prophetiam et Spiritum Sanctum sub tempore secundo subtractum fuisse probare contendunt.

Nam a) nulla est auctoritas dogmatica librorum testimoniorum, ut per se constat. Non probamus inspirationem deuterocanonicorum librorum auctoritate veteris Synagoga, multoque minus testimonia requirimus Iudaeorum, postquam populus Dei esse desierunt; sed ex perpetua Traditione Christiana demonstramus, eam revelatam esse a Christo vel a Spiritu Sancto per Apostolos. Testimonia autem illa Iudaeorum de cessante prophetia, si intelligenda essent de cessante doni inspirationis, et si fidem historicam de sententiis antiquitatis Iudaicae mererentur, tantummodo probare possent, Synagoga V. T. in hac opinione fuisse, ac proinde ei inspirationem librorum qui scripti sunt sub tempore secundo, non fuisse competentem; nullo autem modo posset probare, inspirationem non existisse vel a Christo et Apostolis non fuisse Ecclesiae revelatam.

b) Testimonia Iudaeorum quatenus fidem historicam merentur, si rite examinentur, probant contrarium; demonstrant scilicet persuasionem Synagoga et factum ipsum charismatum prophetiae et continuatae revelationis etiam sub tempore secundo perdurantium; imo idem evangelici testimoniis demonstratur.

Iosephus commemorat omnino plures, qui dono prophetiae et divinis eloquiis fructuaverunt: Iohannes Hircanus Simonis filius tria maxima obtinuisse dicitur a principatum, summum sacerdotium, et prophetiam de Bello I. I. c. 2. n. 8. (ed. Haverkamp); idem divina responsa in tempore accepisse narratur Antiq. I. XIII. c. 10. n. 3. Generatim non nisi ducenti annis antequam Iosephus scriberet suam historiam, ergo centum circiter anni ante Christum responsa huiusmodi sacerdotibus fieri desiisse dicuntur Antiq. I. III. c. 8. n. 9. (1). Prophetiae dono insignes alii sub secundo tempore memorantur e. g. Iudas Essaeus, « qui illi praedictionibus suis numquam est lapsus aut mentitus » de Bello I. I. c. 3. n. 5; Samaia Antiq. I. XV. e. 1. n. 1; Manahem ih. c. 10. n. 5; plures ex Essaeis (de Bello I. II. c. 8. n. 12), iuxta populi persuasionem etiam Pharisei Antiq. I. XVII. e. 2. ji. 4. Eiacula et apparitiones supernaturales narrantur in libris Ilichabaeorum. Philoni de perdurante charismatum et ipsius nominatim inspirationis ad scribendum adeo persuasura erat, ut etiam LXX interpretes inspiratos fuisse crederet (vide supra p. 324.). Ipsi scriptores Talmudici et Rabbinici unanimes sunt in asserendo gradu prophetiae et divinae manifestationis temporibus secundi templi, quem dicunt filium vocis cf. Tract. de Tradit. p. 311. nota, et Malou de Lect. Script. ling. vulg. T. II. p. 42. sq.

In Evangelio ipso, ne quidquam dicamus de Zacharia et Elisabeth Luc. I, memoratur Simeon homo iustus, « et Spiritus Sanctus erat in illo... » et responsum acceperat a Spi-

(1) *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIH*
libros canonicos veteris Testamenti; probabilibus enim argumentis conficitur, 2 Machabaeomm ultimum inter libros V. T. scriptum esse non circiter saeculo ante Christum natum (vide Wette Introduct. in libros deuterocan. V. T. c. 2. §. 9.).

ritu Sancto... et venit Spiritu in templum;» pariter
«Anna prophetissa» Luc. II. 25. Immo indicatur, charisma extraordinarium mansisse pro certis adiunctis cum ministerio ordinario sacerdoti connexum Io. XI. 34.

e) Denique si quae sunt testimonia, quibus affirmatur, prophetas nullum amplius fuisse missos post Zachariam, Aggaeum et Malachiam, ea intelligi nequeunt de charismate extraordinario revelationis, prophetiae et inspirationis generatim sumpto, sed intelligenda sunt de publico ministerio prophetis illis vetustioribus divinitus iniuncto populum Dei praenuntiatis praemiis et poenis monendi, confirmandi, castigandi et regendi. Quo sensu non modo Iosephus contra Apion. II. 8. dixit, u successionem prophetarum post Artaxerxem non fuisse patentem et accuratam;» sed etiam Mach. IX. 2. idem indicari videtur, ubi post Iudae et Ionathae interitum dicitur fuisse u tribulatio qualis non fuit ex die, qua non est visus. Ceterum charisma inspirationis sub altero tempore perdurasse fateantur necesse est illi omnes Protestantes, qui libros protocanonicos inspiratos esse concedunt simulque attestantur, aliquos ex Psalmis hac aetate et non ante tempora Machabaeorum scriptos esse.

THESIS XII.

De origine controversiae circa libros deuterocanonicos veteris Testamenti.

- Negandum non est, circa aliquos libros Scriptorum veteris Testamenti intra ipsos Unes Ecclesiae controversiam alienando existisse;
- vnum contendimus, zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA
- siastico Scriptorum V. T. non ante saeculum IV. excitatas fuisse;
- 2°. hanc controversiam non ex maiorum Traditione originem habuisse;
- sed ex instituta comparatione Scriptorum Ecclesiae cum Scripturis canonicis hebraei, quae post editionem hexaplae Origenis late diffusam potissimum promota est. »

Duo dicimus inthesi, controversiam de libris sic dicti

1°. Constat ex thesibus antecedentibus X. et XI, tribus primis saeculis hos libros omnes fuisse inter Scripturas Ecclesiarum et in eodem censu habitos ac libros protocanonicos; controversiae autem vel dubitationis nulla exstat memoria usque ad initia IV. saeculi. Atqui in tam frequenti horum librorum citatione penes Patres II. et IIP. saeculi, penes Clementem Alexandr., Tertullianum, Origenem, Cyprianum et alios (vide tb. X.) non est credibile, numquam indicatam fuisse controversiam, si aliqua iam exstisset; praesertim cum diversitas librorum Ecclesiae et librorum penes Hebraeos saltem nonnullis et maxime Origeni optime esset perspecta, et cum de aliis libris bine inde inter Scripturas numeratis significare dubitationes non omiserint, ut de libro Enoch Tertullianus (de cultu feminar. I. I. c. 3.) (1); de Pastore Hermae idem Tertullianus (de Pudicit. cc. 10, 20.), fragmentum Muratorianum (Galland. II. p. 208.), et Origenes (horn. 8. in Num. T. II. p. 94; horn. 1. in Ps. 37. ib. p. 681; in Matth. tract. 30. ib. p. 872.), atque inde a III. saeculo etiam de libris deuterocanonici N. T. ut Origenes (apud Euseb. VI. 25.). Quin imo modus ipse privatae dubitationis Iulii Africani de partibus Danielis et modus responsionis Origenis clare indicat, nullam adhuc controversiam quoad ss. librorum numerum ex diversitate codicum ecclesiastici et hebraici fuisse in Ecclesia auditam (vid. p. 409. nota).

2°. Dixi, nullam exstare memoriam controversiae aut, dubitationis de hisce libris usque ad IV. saeculum.

(1) Quomodo Melilo canova iudeis exquirens libram Esther omni⁹
trec poterit, cansam indicavimus sopra [p. 389, noia 2.). Si Rabbino-
rum narrationibus fidi posset, optima ratio redderetur alla. Auctor ve-
rissime operis Iudaici *Yasur gapon mlik jagedeba* XV.
tota Asia (penes Iudaeos) ne unum quidem exemplar libri Esther inven-
tum fuisse (Morin. Exercit. I. II. exerc. 22. c. 6, n. 10; Branca de Vulg.
anet. T. I. p. 424). Iste R. Meir in Talmude traditur mortuus circa an-
num mundi 3890. i. e. aerae christianae anno 130. atque adeo aetate Me-
litionis (Bartolocci Biblioth. Rabbin. T. III. p. 302; IVolf Biblioth. hebr.
T. II. p. 810.). Quod ergo toti temporis Melito librum Esther non repe-
rit penes eos, a quibus canonem exquirbat, confirmat (si vera est nar-
ratio) egregie nostram sententiam, Melitonem quasivisse penes Iudaeos
caoncem Iudaeorum.

Fragmentum Muratorianum Galland. II. p. 208.) non veteris sed novi Testamenti catalogum exhibet. De libris V.T. nihil ibi aliud habetur, nisi quod una cum libris novi Testamenti inter Scripturas computatur » Sapientia ab amicis Salomonis in honorem ipsius scripta.»

In Constitutionibus Apostolicis¹ II. e. 5. non com-
 titi Scripturarum canonem illescere, sed summam liberos
HGFEDCBA indicare propositum est. Qui enim scire
 fit, ut nec protocanonici Ruth et Esther, et in X. T. nullae
 ex epistolis catholicis nominentur V Ceterum quantum ge-
 ralis; ille modus indications permittit, etiam omnes deut-
 ronicani V. T. ibi comprehensi reperiri possunt 2). Ubi

(2) Locus ita est: . Medius aulcm lector stans in loco excelso legat

enim (licitar, legendos esse libros qui pertinent ad reditum ab esilio (ree ms IBXVOSGI) facile intelligi possunt non modo libri Esdrae, sed etiam omnes historici scripti post Artaxersem (cf. Iosephum contr. Apion. II. c. 8.). Nomine autem Salomonis comprehendendi libros quinque (i. e. etiam Sap. et Ecclesi.) apparet ex ipsis Constitutionibus I. IV. c. 11; VI. c. 15. 30. etc., ubi Ecclesi. et Sap. siinul cum Prov. expresso etiam nomine Salomonis citantur; librum Baruch more solito sub Ieremia includi, constat ex I. V. c. 20; VI. c. 23.

Canon apostolicus 85. huc non pertinet utpote consentientibus criticis, saeculo III. longe posterior.

Nulla igitur ante saeculum IV. exstat certa memoria alicuius controversiae.

II. Putamus primam occasionem inquisitionis, cui usus et praxis Ecclesiarum in omnibus hisce libris V. T. recipiendis non amplius sufficere videretur, unde apud aliquos doctores dubia excitata sunt, utrum de libris in canone hebraico non exstantibus aequo certo constaret, atque adeo controversiam in suo exordio repetendam esse ex Origenis recensione et comparatione Scripturarum ut erant in graeca et ecclesiastica editione, cum textu hebraico.

1°. Id probatur ex nesu synchrono ortns controversiae cum amplissima diffusione recensionis Origenianae. A saeculo III. exeunte ad medium saec. IV. hexaplaris editio Origenis, ubi, quae deessent in hebraico textu, obelis transfixa notabantur, propagata erat ita, ut non modo « in eruditorum libris reservaretur » (Hieron. ad Sunn. et Fretel. ep. 106. n. 2.), sed etiam omnes Ecclesiarum bibliothecae occupaverit; et si quis eam abolere vellet, quemadmodum ait s. Hieronymus, a omnes Ecclesiarum bibliothecae damnare cogeretur; vix enim unus aut alter inveniebatur liber, qui ista non ha-

beret » (ad Aug. ep. 112. n. 19); iamque u omnes Gliristi Ecclesiae tam (i racorum quam Latinorum Syrorumque et Aegyptiorum hanc sub asteriscis et obelis editionem legerent v (tlieron. praefat. in Dan. T. V. p. 622.). In tanta autem horum exemplarium cum suis obelis propagatine simul propo-
sta erat velut provocatio, ut diligentius inquireretur, qua ratione tam multa legerentur in editione ecclesiastica, quae ab Hebraeis non agnoscerentur. Atqui hoc ipso tempore primum audita est divisio librorum veteris Testamenti in olio Xoyoujtvou; qui essent in confesso apud omnes, et 4VTI-Xsyov.ivou; quibus contradiceretur, quam forte primus expH-cite declaravit Eusebius I. VI. c. 13, homo assiduus in operibus Origenis. Accedit quod illa controversia et librorum distinctio se continui intra limite Ecclesiae graecae, ubi graeca editio sola exstabat, et cum signis Origenianis propagata est in bibliothecis Ecclesiarum. Contra vero in occidente editio ecclesiastica, *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* derivata ex graecis exemplaribus adhuc illa signorum suppellectili destitutis, perseveravi in publico usu esse absque signis Origenianis saltem usque ad s. Hieronymum (1). Quod enim ipse de latini lectoribus codicum Origenianorum ait, intelligi debet de graecis codicibus apud Latinos etiam propagatis. Hinc eadem illa vetus editio latina absque ullo discrimine cum libris protocanonicis immixtos continens deuterocanonicos felici et fortissimo velut aggeri irruptionem illius controversiae et baesitationis a doctoribus occidentalis Ecclesiae arcebat. Re etiam vera nullam videmus umquam in occidente dissensionem nisi apud s. Hieronymum, qui evidenter nititur comparatine cum libris Hebraeorum, et aliquam controversiam indicationem se Graecis transfixa apud Hieronimum et Rufinum. Quisque iam

libros Moysis et Iesn Nave, Iudicum et Regino, Paralipomenon, et qui pertinent ad reditum (ab exilio), ad haec libri et Salomonis et scxdicim prophetarum. iliois autem lectionibus peractis alius canat Davidis hymnos, et populus extrema versum suneinat. Postea actus nostri (Apostolomm) legantur et epistolae Pauli adintoris nostri, quas scripsit Ecclesiis ducta Spiritus Sancti, et post haco diaconus tci presbiter legat Evangelia. »

(1 Hieronymus antequam ipse ei textu hebraico biblia latine verteret, instituit etiam emendationem veteris editionis latinae additis siglis diacriticis; sed in hoc labore non attigit nullo modo libros deuterocanonicos; nec editio ita emendata nisi aliquot librorum in vulgus exiit, nec umquam videtur fuisse late diffusa, si Psalterium excipialur, quod secundis curis Hieronymi iuxta LXX, emendatum adhuc nunc habemus in Vulgata.

videt, tum conditionem graecae editionis Scripturarum eo tempore, quo primum occurrit vestigium controversiae, tum diversum statum quaestionis illi occidente et in oriente conspirantem cum ipso diverso statu editionis ecclesiasticae in utraque parte Ecclesiae vehemens esse indicium, si non est certa demonstratio, controversiam ex ea quam diximus occasione, ortum habuisse (1).

2°. Ad eandem controversine originem suadendam liceat addere animadversionem, quae saltem conjecturae loco valeat. Mirum videtur, graecos doctores omnino plures librum Esther, qui sine dubio est in canone hebraico, non computare cum libris canonicis, sed cum iis qui in quaestione vocati sint (ᾠδὴσὺνχοῖν). Ita Athanasius, Nazianzenus, Amphiloehius, Synopsis Athanasiana, Lcontius, Nicephorus. Contra vero librum Baruch, qui iam diu inter hebraicas Scripturas non amplius exstat, collocant in suis catalogo expresso nomine inter libros ab omnibus admissos Athanasius, canon 60. Laodiceus, Cyrillus Hierosolym., Kicephorus Constantinopolitanus (inter scriptores Byzantinos post chronograph. Syncelli, apud Pithoeum cod. canon. p. 348; apud Montfauc. Bibl. Coisl. p. 204.); alii comprehenderunt Baruch sub nomine Ieremiae, ut ex modo citationum constat. Eadem catione inter libros extra dubitationem positos referunt partes deutero-canonicas Danielis, ut tum ex Synopsi Pseudo-Atanasii et Chrysostomi (T. VI. p. 339.) tum ex citationibus clarum est. Atqui totus hic modus valde singularis librum unum, qui exceptis paucis

(1) Quisquis aliqua attentione comparaverit statum quaestionis de canone V. T. ante et post Origenem, viderit etiam solum consideraverit dubitationes Patrum saeculi IV. et V. imo quisquis noverit, quid fuerint et spectaverint hexapla; non poterit non mirari de hac recentiorum quorundam assertionem, audeo dicere, absurdam. - Origenes praeprimis effecit, ut fixus canonicus Scripturarum constitueretur... Per eius hexapla hominibus auctoritatem et diffusionem libri deutero-canonicis exelensis dubitationibus universalem nam in Ecclesia nacti sunt. Quodvis dubium in coram omnia disparuit, atque ita canon integer V. T. in ea extensione, quae illam ad hunc habemus, potissimum opera Origenis ab omnibus suscepta est " Lexic. Eccles. Friborg. T. VII. p. 835. sub v. Origenes. Ita eruditi aliquando historiam non narrari! sed confingunt.

capitibus est in canone Hebraeorum, collocandi inter eos qui apud Hebraeos non sint, et ita inter ἀπὸ τοῦ ἑβραίου; vicissim vero librum alteram qui in hebraeo non exstat, et libri adhuc tertii partes deficientes in canone Hebraeorum, connumerandi libris penes Hebraeos admissis et ita οὐκ ἔστιν ἑβραϊσμός; totus inquam hic distributionis modus plenissimam habet explicationem in hypothesi, quod Origenis hexaplaris editio illis doctoribus pro norma fuit in censione canonis; hac autem hypothesi non admissa explicari vix potest.

Nam librum Baruch reppererat Origenes versum a LXX interpretibus in linguam graecam, atque ideo signa ei apposuit non velut libro deficienti sed velut exstanti in textu hebraico. Constat id ex celebri codice Chisiano, ex quo Simon de Wagistris edidit librum « Daniel secundum LXX. - Ibi p. 112 post Ieremiam exstat liber Baruch secundum LXX » (1). Iamvero illic non singulae lineae obelo transfixae sunt, ut fit in libris hebraeis non repertis; sed imo solum hinc inde in quibusdam locis per obelos — indicatur differentia versionis LXX ab hebraico textu, quera ergo Origeni adhuc praesto fuisse recte colligimus. Ita mihi vir doctus bibliothecae Chisianae praefectus testatus est. « Obeli solum hinc inde in quibusdam locis reperiuntur, rari admodum lemmisci. Insuper in codice syriaco hexaplaris bibliothecae Ambrosianae exstant huius eiusdem libri Baruch lectiones variae ex Theodotione additis signis Origenis. » (2) Quae omnia, si vera sunt, indicant, quod Origenes ergo versionem graecam instituerat, ac proinde textum hebraicum saeculo ti. superstitem fuisse dicendum est. Accedunt ad confirmationem in dieta veterani. Ab ipso Origene in catalogo quem describit ab Hebraeis adoptatum (Euseb. VI. 25.), ponitur ♦ Ieremias cum lamentationibus et epistola (i. e. cum nostro cap. VI. Baruch) in uno libro; in Const. Apostol. I. V. c. 20. affirmatur, eo adhuc tempore (saeculo III.) Baruch legi consuevisse in synagogis,

(1) In One libri adscripta est annotatio Ηἰσὺν_ 101 (ἐξ ἑβραίου) « ara TOO; O'. Nempe textus LXX hic totum collatus est cum textu hebraico et suis locis obelis distinctus.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

et Epiphanius (forte ex Origene) pouit Baruch inter libroa, quos liabebant Iudaei reduces ab exilio (Haeres. Vili, n. 6.)

Porro partes Danielis quae nunc hebraice non ampline supersunt, non secus ac librum Baruch reperit Origenes versus a LXX, et eas non obelis -7 sed partiin lemniscis »? notavit, partim reliquit absque siglis, ut designarentur velnt exstantes in textu hebraico, qnemadmodum palam facit idem codex Chisianus , ex quo Simon de Magistris versionem Danielis secundum LXX et secundum Theodotionem cnm signis Origenianis edidit. Theodotionem illas partes vertisse in graecum alioquin constat (iuxta Theodotionem enim habemus eas in nostra Vulgata); exstittisse autem etiara versionem Aquilae et Symmacbi colligit de Magistris ex ipso codice Chisiano, in quo primis versibus c. 13. h. e. liistoriae Susannae addnntur lemnisci ✕ cum litteris ΖΥΧΥΝΟΥΣΤΕΡΡΟΝΝΙΛΙΓΗΓΕΔΒΑΖΥΧΧΜΥΤΣΤΡΟΠΟΝΧΙΛΚΡΩΗΓΕΓΕΝΕΒΑ Symmachum, Theodotionem sensu convenire cum LXX. (Daniel secundum LXX. p. 77. 81.).

In hoc igitur statu editionis hexaplaris (1) non est mi-

fi) Hexapla Origenis sex columnis continebant 1. textual hebraicum litteris hebraicis, 2. cundem textual litteris graecis, 3. versionem Aquilae, 4. Theotiotunis, 5. Symmacbi, 6. versionem ecclesiasticam LXX, ad cuius correctionem, et ad exhibenda ea omnia, quibus haec versio a textu hebraico discrepant, totum opus maxime spectabat. Ideo in hac versione ecclesiastica si quid esset, quod deerat in hebraico , apposuit Origenes obelos si quid in ea decisset, quod exstabat in hebraico, illud supplevit ex aliis versionibus addito asterisco Si lemnisci autem (de quibus eruditi disputant) probabilius addebantur < iis locis, quae s. Scripturae interpretes eodem sensu sed diversis sermonibus transtulerunt », nt ait s. Isidores Origin. l. c. 20. (de Magistris l. e. p. XXIV.). Iam vero non est putandum, ipsa hexapla quae ultra 50. volumina magnae molis implebant, tam late propagari potuisse, nt supra indicavimus; sed solos textus graecus versionis ecclesiasticae LXX con snis signis diacriticis per Ecclesias diffundebatur. Hinc patet, quomodo Barnch et partes Danielis, etiam quando textus hebraicus non amplius supererai, ex additis vel non additis signis in versione hoxaplaris, a multis poterint credi adhuc exstantes in canone Iudaeorum,

Praeter hexapla edidit Origenes adhuc tetrapla ot octapla, quorum priora comprehendebat quatuor columnis quatuor versiones graecas, in

rum, a doctoribus qnibus ilia pro norma erat, Baruch et partes deutero-canonicas Danielis poni inter libros ab omnibus admissos. Contra vero initium libri Esther in hexaplaris editione erat somnium Mardochoaei (in Vulgata c. XI) (1) praeiixis obelis -f per integrum caput, ut nunc adhuc comparet in codice Arundeliano edito ab Usserio (Syntagma de LXX versione etc. Londini 1655. p. 111. 112.). Obeli vero significabant, locum non eistare in textu hebraico. Inde pronuui erat, ut illa hexaplaris norma semel praestituta doctores iidem librum Esther simpliciter ad àv-riX^o-jiévou; numerarent.

3". Denique magna consensione doctores illi qui banc de libris deutero-canonicis controversiam indicant, appellant ad numerimi 22 litterarum liebraicarum , atque hoc ipso modo numerandi ostendunt, se pendere a censione hebraica. Ita libros numerant non solum illi , qui evidenter canonici exhibent hebraice, quae Origenes, Epiphanius , Hilaris, quos imitantur Cassiodorus, Beda, Anastasius Sinaita iunior, Primasius, Agobardus ; sed eidem numerationi insistent etiam alii, qui de libris agunt quatenus apud Christians unanimi consensu reeipiuntur, ut Athanasius, Cyrillus Hierosol., Synopsis Athanasiana, iidemque indicant illam plurium lihrorum in unum coagmentationem , quam in censione Hebraeorum observari ab Origene didicerant. Imo etiara disertis verbis aliquando significant, rationem ponendi librum inter admissos ab omnibus vel inter controversos ex eo pendere, utrum is liber sit vel lion sit in canone hebraico. Ita auctor Synopsis Atliaiasianae primum ponit Esther intérr libros, qui non censentur in canone , leguntur tamen catechumems ; tum subdit : aliqui tamen veterum dixerunt, apud Hebraeos etiam Esther poni in canone, hinc vero Ruth ut unum librum computati

posterioribus ad hexapla additae erant in duabus ulterioribus colomnis versiones quinta (reperita in iloliis Hierichnante sub Oaracalla) et sexta (inventa Niropli ad Actinm sub Alexandro Severo).

(1) Etiam in Synopsi Athanasiana quae librum Esther scinngit a canonicis, diserte assignatur hoc libri initium: - Anno secundo regnante Artaxerxe, prima diemensis Jiisau etc.» quod est nostrum caput XI.v.2.sq.

cum libra Iudicum, atque ita iterum numerum 22 expleri librorum , qui apud ipsos sunt in canone. » Atqui utrum liber aliqui in canone Hebraeorum admissus sit an secus, iudom doctores imprimis intelligebant ex signis hexaplaribus Origenis. Omnibus igitur consideratis omnino prima occasio controversiae ab illa Origenis editioe repetenda esse videtur (1).

THESIS XIII. zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Patres saeculi IV. et V. catalogos librorum Scripturae deficientes exhibent non celut canones conclusos sed velut supplendos. zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

- De libris veteris Testamenti, qui in hebraica censione non exstant, hic IV. et V. saeculi erat status quaestioois: 1°. Patres complures illius aetatis indicant controversiam aliquam de hisce libris fuisse
- inter ipsos doctores catholicos; attamen 2°. nullus Patrum rata sententia umquam negavit, illos libros inter sacras Scripturas recensendos esse; unde canones deficientes IV. et V. saeculi non ad negationem pertinent sed ad stadium inquisitionis ante definitivum iudicium, et
- scopum habent complectendi solos libros ab omnibus sine controversia admissos pro divinis, excludendi certo non divinos, designandi contra troversos, praeter quibus canones non conclusi erant, sed postmodum re
- eliquata supplendi. »

In hac thesi declaramus genuinum sensum illorum Patrum , qui canones Scripturarum exhibent deficientes. Et primum quidem ipsa eorum testimonia describenius, ex quibus

(1) Hanc sententiam de statu quaestionis ante Origenem et de ortu controversiae non ante saeculum III. habens ante IV. inuenimus quidem convicti rationibus, quas exposuimus, veram aut saltem probabilissimam putamus; sed longissime absumus, ut existimemus ab ea pendere definitionem theologice canonis Scripturarum. Eius colligendo nititur fundamentis multo firmiteribus. Etiam si enim dubia quae de libris deuterocanonice comparent saeculo IV., pertingerent usque ad saeculum III. et II.; id quidem minus videretur, sed non ideo iudicium Ecclesiae infallibile minus firmum, et ex eo Traditio apostolica minus certa maneret. Haec animadvertio non fuisset necessaria pro iis, qui dignantur nostras theses invicem conferre; sed non defuerunt, qui obicerent, nostram definitionem canonis totam niti hac explicatione » duplicis status controversiae prioribus saeculis, quam ipsi dicunt incertam hypothesin. Appellatur hypothesi, si placet, quomvis ea rationibus firmior videatur quam multae

bus muuifestum erit, non posse probari illorum theologorum sententiam, qui affirmant omnes hos Patres nihil aliud quam historice tantummodo canonem Hebraeorum referre voluisse ; cum ipsa verba Patrum clarissime exhibeant controversiam , quae erat inter Christians. Tum altero loco statuemus certa principia ad verum sensum illorum canonum intelligendum.

1. Sunt aliquot Patres, qui se ipsa non Christianorum sed tantummodo Iudaeorum sententiam referunt de numero librorum Scripturae-, et qui propterea ad praesentem quaestionem nullo modo pertinent, nec ullam circa canonem Ecclesiae creare possunt difficultatem. Imprimis praeter Melitonem et Origenem (tli. XII. n. 1) a censui Patrum qui difficultatem creare possent, seiungendus est Epiphanius, qui Haeres. VIII- n. 6. et 1. de Ponder, ac mensur. n. 4. 22. 23. prolitetur se canonem describere, ut a Iudaeis receptus est. Haeresi vero LXXXVI. confut. 5. T. I. p. 941. solum suinmatim nominat libros viginti Septem V. T. ac cum illis Hbros Sap. Ecclesi. et dein in confuso « omnes universim Scripturas divinas. » Seiungendus etiam Hilarius , qui directis non agit de canonem Scripturarum, sed de mystica significatine et plenitudine numeri 22 secundum litteras hebraicas, eaque occasione describit 22 libros Hebraeorum, ut penes eos numerari ab Origene acceperat. Tantum vero abest a sententia, ac si illa piena esset numerati omnium librorum divinatorum , ut si numerus litterarum graecarum et latinarum assumatur. duos libros Tobiae ut Indilli illis 22 addi posse moneat ad numerum 24 complendum (Hilar, praefat, in Pss. n. 15.' T. I. p. 10.).

Eliquis sunt, qui potissimum difficultatem creare existimantur ex IV. et ineunte V. saeculo, Athanasius ep. testali T. I. p. 961. ed. Jlanr. Paris 1698; Gregorius Nascami. 12. al. 34. T. II. p. 259. ed. Maur.; Amphiloebius in iambis ad Seleuc. ibid. p. 1103; Cyrillus Hieras, catech. IV.

aliae sententiae, quae a nonnullis appollantur theses demonstratae; neque tamen ideo theologice demonstrationem dogmatis, sed tantummodo aliquant explicationem obortae olim controversiae et modi Traditionis in ea constituimus.

n. 33. sqq. ; Synopsis Attanasio tributa (inter Opp. T. II. p. 1²⁰) ; Canon Apostol. 85" . (al. 84. vel 76. Cotel. I.P. App. T.I.p.448; Hard. Concil. I. p. 30) ; Concilium Laodic. can. 60. Hard. I. p. 791 ; Hieronymus l'raefat. in II. Salomonis (cf. Prolog, galeatum , Praefationes in Esdr. , Tob., Iudith , Paralipomen. , Prolog, in Ierem.) ; Euinius de Symbol, n. 37. 38.

Quoniam interest ipsa verba prae oculis Imbuisse, testimonio praecipua transcribam. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA**

Athanasius I. c. ita loquitur (1). a Quia vereor, ne aliqui.... de cetero *impingere incipiant in libros dictos apocryphos* decepti nominino cum genuinis libris similitudine,... monens scribo propter necessitatem et utilitatem Ecclesiae... Evangelistae Lncae forma utar dicens et ego: quoniam quidem *aliqui conati sunt ordinare sibi, quae apocrypha dicuntur*, et haec immiscere Scripturae divinitus inspiratae , de qua plenam habemus persuasionem , sicut Patribus tradiderunt, qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt. sermonis ; visum est et mihi ordine exponere libros in canone positos, et traditos, et divinos creditos Sunt, igitur V. T. libri omnes numero 22; tot eniin etiam litteras, ut audivi, apud Hebraeos esse traditum est. Ordine ac nomine singuli sunt ita. Primus Genesis... Indices et post hunc Ruth; rursum ex ordine quatuor Begum, quorum primus et secundus in unum librum computantur, tertius et quartus pariter in unum... Prophetiae duodecim (minores) in unum libruui numerati ; dein Isaia, Ieremias et cum ipso *Baruch*; Lamentationes, *epistola*... Hactenus V. T. libri sistuntur. » Xumerat scilicet omnes protocanonicos excepto I. Esther et addito I. Baruch. Tum ponit catalogum omnium librorum N. T. et concludit « Hi sunt salutis fontes, ut qui sitit, horum eloquiis impleatur; *in his solis pietatis doctrina annuntiatur; nemo iis addai*, neque ab iis aliquid subtrahat. De his Dominus

(1) Epistolam festalein genninm Athanasii foetum esse Maurini non dubitant T. I. p. 958. cf. etiam Ceillier T. II. p. 250. ci. Vincenzi contra anadere conatnr, cam non esso Albana«! (SCEISO IV. Trident. Cone, vindicata p. 103).

Sadducaeos pudore affecit... Sed maioris accusationis causa scribendo etiam illud *necessario addo, quod scilicet sunt etiam alii libri extra lios, non in canonem quidem redacti, sed a Patribus designati, ut legantur recenter accedentibus et edentibus institui in doctrina pietatis: Sapientia Salomonis, et Sapientia Sirach, et Esther, et Iudith, et Tobias, et doctrina quae dicitur Apostolorum, et Pastor. At vero dilecti dum et illi sunt in canone et hi leguntur, nusquam apocryphorum merito habetur, sed haereticorum sunt commentum... ut velut vetera proferentes occasionem habeant fallendi simplices. »*

Synopsis Athanasiana in numerandis libris sequitur ipsum genuinum Athanasium. Nonnulla tamen singillatim circa illam observanda sunt. Statim initio declarat, sermonem esse de libris Scripturae , qui sunt penes Christianos. a Omnis nostra Christianorum Scriptura divinitus inspirata est ; libros autem non indefinitos habet , sed definitos et certo canone comprehensos. » Xumerat deinde 22 libros ut Athanasius. indicans singulorum initium , ex quo videmus partes deutero-canonicas Danielis et Esther non distingui a partibus protocanonicis; I. Daniel eniin incipit ab historia Susannae (Vulg. c. XIII.). I. Esther a somnio Jiardochaei (Vulg. c. XI. v. 2); ille totus inter 22, hic sicut apud Athanasium totus extra eum numerum ponitur inter libros, «qui non sunt quidem in canone sed leguntur tantum, » et a quibus contradicatur » (I. c. p. 168. 201). Additurnihilominus monitum p. 129. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQ** veterum hunc librum Esther apud Hebraeos inter canonicos censi ; » propterea adiniso ilio in canonem, iungeudum esse librum Ruth cum libro Iudicum, ut inaneat numerus 22. In enumeratione librum Baruch non nominat, sed in analysi subiecta catalogo recenset p. 167 cum Ieremia et Baruch et Lamentationes et epistolam Ieremae inestura in, in catalogo hanc omnia comprehendendi nomine Ieremiae.

Post libros in canone positos sequitur duplex alius ordo tam veteris quam novi Testamenti : ponuntur nempe a) libri quibus contradicatur (avri).Eyo[«voi), b) apocryphi.

Ad libros controversos seu iniXtyotisiWi pertinent « Sa-
pientia Saloraonis , Sapientia Sirach , Esther , Iudith , et
Tobias. Cam his etiam numerantur sequentes: Machabaeo-
rum libri quatuor, Ptolomaici, l'salmi et canticum Salo-
monis, Susanna. Hi sunt libri controversi V. T. » Sequitur
classis apocryphorum, inter quos sunt, **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA**
prophetae, Zachariae patris Ioannis

h 93c 14.9041 0 T.23 Tc 2.5301 29rd145291 0 T 13029Tc.Tj3525003501 472Tt4;4(0u T dudi0)1429 f
s 340.33099 Tc 3.24900 Td 1.400ser (Iudit)T29ic 1.1111 0 Td(s)Tj 15 Tc 1.0324TTt3.47 T (sun)/Td (c-2.1104 0 Td (t)Tj 13073
34Ti 0.375005254 18009 0TTt 250093141399 0 T (sun)T9i TtC 14.7111 0 Td (c:0.37399 Tc 2.55592Td 0.9 sTd (monis)T0.254 9.0101 0 Td 054Tt 0.37399 Tc
545c 15.2139 0 Td (i)Tj 0.5299 Tc 1.0713 5 Td3.07 (Esthe)j 0229 15.2139 0 Td 05Tj 0.4201 Tc 1.0713 0 Td 0.9n Th(quo)Tj28Tc 13512n 0 Td (s)Tj 0d(h)Tj 32505 14Td 1.201 T (etia)Tj

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Simili modo loquitur de Pseudo-Esdra in Prologo, in Esdr. et contr. Vigilant, n. 7; de Evangelio Iacobi contr. Helvid. n. 8; de apocryphis libris nomine Patriarchiarum et Prophetarum inscriptis contr. Rufin. T. II. p. 523; contr. Vigilant. l. c.; in Epli. V. 30. T. VII. p. 659. Plane ergo erravit, qui has omnes apocryphorum reprehensiones ad illa etiam pertinere dixit, quae in Prologo galeato apocrypha nominantur (Folia trimestr. Tubing. 1839. p. 291).

Vides apud s. Hieronymum eo fere modo, quo apud alios Patres huius aetatis et sententiae, distinguere tres librorum classes: eorum qui sunt in canone hebraico et omnibus certi; eorum qui leguntur sicut in usu ecclesiastico, sed non sunt in canone hebraico, atque ex hac ratione dubii et incerti; et eorum qui sunt in canone hebraico apocryphi; postremo eorum qui certo ad Scripturas non pertinent, sed sunt apocryphi repudiandi.

Rufinus eadem habet, quae Patres graeci paulo ante citati et quae Hieronymus. Primum ait, velie se enumerare a novi ac veteris Testamenti volumina, quae secundum maiorum Traditionem per ipsum Spiritum Sanctum inspirata creduntur et Ecclesiis Christi tradita; * quae quidem sententi praefixa enumerationi *duplex ordinis* librorum Ecclesiae traditorum videtur omnino pertinere ad illum utrumque ordinem. Sequitur catalogus protocanonicorum V. T. et nullo dempto omnium librorum N. T. cum conclusione: Haec sunt, quae Patres intra canonem concluderunt, et ex quibus fidei nostrae assertiones constare voluerunt. » Patres hic appellati non possunt esse alii praeter eos IV. saeculi, quos nominavimus. Prosequitur Rufinus: Scien- dum tamen est, quod et alii libri sunt, qui non canonici sed *ecclesiastici* a maioribus appellati sunt, id est Sapientia quae dicitur Salomonis, et alia Sapientia quae dicitur filii Sirach... Eiusdem vero ordinis libelli sunt Tobiae, et Indilli et Machabaeorum libri. Quae omnia legi quidem in Ecclesiis voluerunt, non tamen proferri ad auctoritatem ex his fidei confirmandam. Ceteras vero scripturas *apocryphas* nominaverunt, quas in Ecclesiis legi noluerunt. »

Ubinam ante Rufinum libri controversi a maioribus fuerint a *ecclesiasticis* appellati hoc expresso nomine ad distin-

ctionem a libris canonicis et extra controversiam positus, non apparet. Videtur Rufinus prae oculis habuisse distinctionem Eusebii scriptoris ipsi notissimi, cuius liistoriam verterat in latinum; ex Eusebio ergo declaratio huius appellationis petenda est. Is autem distinguit Scripturas canonicas quae numquam in controversiam vocatae sunt, et Scripturas de quibus a nonnullis dubitanti, quae tamen a in plerisque Ecclesiis sunt publicae, » quae a plerisque sunt probatae, * quae a plerisque ecclesiasticorum cirorum sunt cognitae » Euseb. H. E. l. III. cc. 25. 31. Redit ergo distinctio Rufini in libros *canonicos* et *ecclesiasticos* ad illam alteram in libros *ἀποκρυφους*, de quibus nulla umquam essent publico tamquam Scriptura sacra, a quibusdam tamen in quaestione vocabantur.

Reliqui sunt duo canones *Modicerius LX.* et *ultimus inter apostolicos*. Laodiceus sive sit genuinus huius Concilii celebrati post medium saeculum IV. sive sit ei suppositus (1), nihil differt ab iis, quae ex aliis graecis PP. huius aetatis adtulimus. Primum scilicet severe proscribuntur libri apocryphi; tum recensentur libri, a quos legi oportet veteris Testamenti 22 secundum numerationem hebraicam. Iungit autem, ut apud Athanasium et Cyrillum fieri vidimus, uno libro cum Ieremia epistolae. In N. T. concors cum Gregorio Naz. et Cyrillo Hierosol. recenset omnes excepta Apocalypsi.

(1) Eatio quod plures vetustiores et recentiores eroditi hunc canonem non genuinum esse putant, una fere est, quod collectors canonum saeculo VI, Dionysius Exiguus, Martinus Bracarensis, et inter Graecos Ioannes Antiochenus canones alios quidem huius Concilii, non tamen hunc canonem suscepit in suas collectiones. Quod vero aliqui appellant ad vetustos graecos codices, qui habeant solum 59. canones Laodiceos, fallax est; in illis enim codicibus ut etiam in Nomocanone Iohannis (Mai Spicil. Rom. T. VII. P. II. p. 131.) ponuntur 60. et 60. ambo sub uno numero (Uefele Hist. Conc. T. I. p. 750.). Porro plures eruditi hoc Concilium ab Arianis Episcopis celebratum dicunt, et Theodosium Arianum existimant potissimum auctorem canonum, qui tamen deinceps, ad disciplinam quod pertinet, ab Ecclesia sunt adoptati (Pagii Critica ad Annal. Baronii anno 314. o. 25. Opp. Baronii T. III. p. 587.)

Ultimas inter sic dictos canones apostolicos et, ut. recentiores eruditi consentiunt, additus reliquis etiam tempore novissimus, nullius est auctoritatis non solum dogmatico sed etiam historice spectatus. Non habet auctoritatem dogmaticam; imprimis enim canones Ili apostolici sin minus a Gelasio certe ab Hormisda Pontifico (Decret. de libris recipiendis) recensiti sunt inter libros apocryphos. Praeterea quamvis quinquaginta priores a Dionysio Exiguo latinitate donati paulatim etiam in occidentali Ecclesia l'uerint suscepti, posteriores tamen 35 numquam admissi sunt. Nullius est auctoritatis historice, saltem si accipiat ut recensio librorum sacrae Scripturae, multoque magis si intelligatur ut recensio plena. Sunt enim in hoc canone multa prorsus singularia, quae in nullo alio ss. librorum catalogo umquam visa, huius auctoris, quisquis fuerit, specialibus adiunctis vel singulari ingenio tribui debent. Huiusmodi sunt, quod licet omittat alios libros deuterocanonicos V. T., tamen ponit **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** quosdam codices etiam Iudith in mediis libris protocanonicis; quod extra numerum protocanonicorum, ubi alii deuterocanonicos ponunt inter libros legendos, ipse memorat solum libroni Ecclesiastici omittens etiam I. Sapientiae, licentia inaudita. Omnium vero alienissimum est, quod inter libros N. T. idque ante librum protocanicum Actuum ponit duas epistolas Clementi« et octo libros Constitutionum apostolicarum.

Ceterum ipsi Graeci, qui hunc etiam canonem in suo Concilio Trullano snseperunt velut ab Apostolis profectum, videntur ilium intellexisse non ut recensionem librorum solius divinae Scripturae, sed ut catalogum librorum, qui sive ex libris Scripturae sive ex aliis maxime auctoritatis commenduntur praereliquis ad lectionem; certe numquam eum habuerunt ut canonem plenum librorum Scripturae. Nam non solum in ipso Trullano suscepunt ex synodis Al'ricanis libros, qui in hoc canone apostolico praetereuntur (supra p. 435); sed etiam diserte reiecerunt Constitutiones apostolicas velut interpolatae ab haereticis, et neque has neque epistolas Clementis Ecclesia graeca umquam habuit velut partes Scripturae sacrae.

II. Espositis omnibus divergentibus catalogis librorum penes doctores orientales illius temporis, qui catalogi nec inter se consentiunt, nec cum canone Ecclesiae occidentalis nec cum usu communi totius Ecclesiae conveniunt; nunc demum opportunitas imo et necessitas nobis oritur hos canones deficientes comparandi cum constanti praxi totius Ecclesiae, non exceptis h3 ipsis doctoribus, in usu ss. librorum, pariterque cum unanimi doctrina Ecclesiae occidentalis et cum subsequente universali consensu. Ex hac enim comparatione consequentur certa principia, sine quibus verus sensus eorundem canonum divergentium intelligi et vindicari non potest.

1um *Principium*. Nomine *cononis* et nomine *canonicorum librorum* intellexerunt Patres illi indicem eorum librorum et eos libros 22 lebraeorum, qui etiam turn *apud omnes in confesso* erant, et *de quibus nulla crai mota quaestio* (p. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072

Hic sensus canonum probatur multipliciter. Nam o) Eusebius qui ceteris expressius sensum divisionis librorum in ὈῖοXoyo'ie-ou; et ἀv:a«yo|Mvotj{ declaravit, et post quem ceteri illam divisionem secuti sunt, Synonyma habet haec duo, librum esse *extra canonem*, et esse probatum quidem et agnitum a multis sed tamen a nonnullis in *contro-*
cersiam oocatum. Ita I.III. e. 3. promittit testimonia veteraniū, quibus *extra canonem* sunt *nonnulli* *omnes* » (-:?)· T·v ΕVΑΙΧΟ-ΗΓΑΥV %ΑΙ ΟΟΧΟYΟY|FΤSVTOV YAAOYV); ibidem epistolam 2 Petri dicit *a non canonicam*, quae tamen utilis visa multis *cum ceteris Scripturis* frequentatur;» 1.III. c. 25. invicem opponit *a Scripturas in confesso apud omnes*, et alias *non canonicas* quibus *contradicitur*, *sed quae nihilominus a plerisque ecclesiasticorum virorum sunt agnitae*; » ibidem memorat Scripturas *a quibus contradicitur*, *sed quae tamen probatae sunt plerisque* « cf. c. 31. Contra vero libri *apocryphii* ib. c. 3. sunt scripta, *a quae omnino non novimus in catholicis tradita* » οὐὰ ὁXw; iujiv Xtxot; zapaSsSo(tevā.

b) Nomina *canon* et *canonica Scriptum* etiam a Patri- bu3 latinis illa aetate usnrpari consuevisse strictiori significatone de libris qui sunt in canone hebraico, quin ideo aliis libris auctoritas einonica apud Christianos negari intelligeretur, manifestum est ex s. Angustino Civ. Dei XVIII. e. 36. a Restituto tempio, inquit, non reges sed principes fuerunt usque ad Aristobulum, quorum supputatio tempo-

canonem, quem recensent librorum extra controversion! sea -v| ὈῖοXO- YOuasvoiv? Quomodo in canone Iudaeorum ponerent libros N. T. quos ad- naraerant? Ἄ) Praeter hos libros in *canone* h. e. io *catalogo indubitatorum* positos ennumerant alias Scripturas Christianorum, quibus a nonnullis contradicitur, sen quae snnt libri Veroni est, hos esse libros qui desunt in canone Iudaeorum, et inde repeti prioiam originem controversiae inter ipsos Christianos; at non propterea appellantur libri controversi VvriXt-ptitvotj, quia Iudaei eis contradicunt; sed erant controversi, quatenus aliqui doctores Christiani! de iis dubitabant, atque ideo numerabantur *extra canonem* h. e. extra *catalogo indubitatorum*, non autem solum extra canonem Iudaicum, de quo isti Patres non erant solliciti.

rum non in *Scripturis sanctis*, quae *canonicae* appellantur, sed in aliis invenitur, in quibus sunt et *Machabaeorum libri*, quos non Iudaei sed *Ecclesia pro canonicis* habet. »

t) Declarant ipsi illi Patres orientales, in primo ordine quem secundum archetypum censionis hebraicae ab Origene *canonem* appellavit, *canonem* esse solos libros se comprehendere voluisse, qui a nemine in quaestionem vocati sint, a de quibus plena est persuasio. » ut ait Athanasius; a qui sunt apud omnes in confesso (ἡ ΟΧΟYΟY|SVOI) » ut est apud Cyril- lum Iudaeis, in hoc *canone* *a* qui definito iudicio inserti" (iysp|TOi) (I), ut apud Nazianzenum; a quorum certissimuB canon, r. ut apud Amphilochium; qui sunt libri *certi* in op- position ad *dubios*, ut apud Hieronymum.

d) Res extra omne dubiū inponitur ex modo, quo Patres hi omnes libris quos ponunt extra canonem, usi sunt tamquam ad sacram Scripturam pertinentibus ex communi Ecclesiae persuasione. Vide supra th. X.

2^m Principium sequitur ex antecedenti. Cánones huiusmodi habent quidem propositum excludere a censu Scripturarum sacrarum libros apocryphos; at libros *secunclī ordi-*
nis, »vTiXsyojisvoa;., *ecclesiasticos* et *lectos in Ecclesia* mi- nime excludunt velut *certe et definita sententia* non perti- nentes ad s. Scripturam. Excludentes ergo locutiones ad- ditae libris in solemnī numero *ciginti duorum* comprehensis, quando dicitur *u* in his *sr.lis* esse doctrinam pietatis, » a hos *solos* esse genuinam Scripturam, n a hos *solos* a fidelibus esse legendos, o intelligi debent in oppositione ad libros *apocryphos*, non ad libros *secundae classis*, qui nondum eliquatā quaestione erant dubii (2).

(1) Nazianzei i|X;?·zav prorsus idem signiQcat ac ἐv3o-ffr,xov apud Eusebium et alios; 2)StaOip|Ov autem est ex demonstrates idem ac ὁXo- nec adhibetur nisi de libris *etira controvertiam* in canone posit. Molto melius antiqua versio Billii 0 **Ed sipp85ac** 11.349 (sun2 Tc 1.26539 0 Td.99699- Td (s)Tj/R1425

Constat idem, quod *apocrypha* non sunt libri *certi* *dioinos*, inter *dubios*, sen potius divinos babitos ex communi ecclesiastica consuetudine, qui tamen in dubium vocabantur a nonnullis, et inter *certo non dicinos*. Constat *b)* ex praxi borum ipsorum Patrum, qui frequentissime hisce libris utebantur ut Scripturis divinis, non secus ac proto-canonicis. Constat *c)* ex diserta Patrum declaratione in his ipsis catalogis, in quibus scopimi sibi propositum esse aiunt praemunire fideles *contra libros apocryphos*. qui undique ab haereticis obtrudebantur.

Quapropter inter canonem completum et canones illos deficientes non est oppositio *contradictionis*, sed *dicersitatis* tantummodo, sicut inter perfectum et perficiendum suoque tempore supplendum. Ita Cassiodorus commemoratis diversis indicibus incompletis Hilarii, Epiphani, Hieronymi, Rufini ex una parte et canone completo codicum ecclesiasticorum atque Augustini ex parte altera, verissime animadvertit: «Patres non contraria dixerunt *sei diversa*, ut non impugnare sed invicem se potius exponere videantur;» sicut etiam inter definitiones Conciliorum diversitas est, sed nulla contradictio. Divin, institut, c. 14. Pariter absque contradictione Concilium Trullanum suscipere et secundum illud Graeci in suum Corpus Iuris inserere potuerunt una serie canones diversos, incompletum Concilii Laodicensi et completum Conciliorum Africanorum (in Nomocan. Photii apud Mai Spicil. Rom. T. III. P. II. p. 131.), ut scilicet unus suppleretur per alteram.

3um *Principium* consequitur pariter ex primo. Quando aliqui *atres*, ut Hieronymus et Rufinus, dicunt hos libros

etiam libros *apocryphos*, quibus contradicunt, universim ab Ecclesia catholica; jenuz *apocrypha* non sunt libri *certi* *dioinos*, inter *dubios*, sen potius divinos babitos ex communi ecclesiastica consuetudine, qui tamen in dubium vocabantur a nonnullis, et inter *certo non dicinos*. Constat *b)* ex praxi borum ipsorum Patrum, qui frequentissime hisce libris utebantur ut Scripturis divinis, non secus ac proto-canonicis. Constat *c)* ex diserta Patrum declaratione in his ipsis catalogis, in quibus scopimi sibi propositum esse aiunt praemunire fideles *contra libros apocryphos*. qui undique ab haereticis obtrudebantur.

secundi ordinis legi quidem ad aedificationem plebis, non tamen proferendos esse ad auctoritatem fidei confirmandam; id intelligi debet non ideo dictum, quod de eorum inferiori auctoritate iam *constarct*, sed quod ea aetate *nondum omnibus constabat* de pari auctoritate cum ceteris libris Scripturae. Erant igitur isti libri etiam tum praxi universali Ecclesiae satis confirmati, ut tufo tamquam *Syiplura sacra* et *ekquia Dei* et *oracula Spiritus Sancier* ad fideles proferri possent; non tamen erant apud omnes extra controversiam ita, ut polemice etiam adversus contradictores eadem firmitate possent adhiberi. Patet hic sensus tum ex propria ratione libri, qui in quaestione vocatus est, utrum certo sit uber Scripturae inspiratae, et qui proinde sit *VI^{ta}YO-lävo?* seu controversus, tum evidentissime ex modo quo iidem *illi PP.* his libris usi sunt etiam ad dogmata confirmanda. *Cf.* supra p. 412. 414. 417.

Hinc non est mirum, Patres etiam eos qui ipsi hos libros sine dubitatione inter Scripturas habebant, tamen in eorum usu polemico aliquam cautionem commendasse, quamdiu res nondum undequaque liquida erat nec solenne de ea iudicium latum. Ita Augustinus fatetur, ut paulo ante vidimus, «adversus contradictores non tanta firmitate proferri, quae scripta non sunt in canone Iudaeorum» Civ. Dei XVII. c. 20. n. 1.(1). In ipso illo loco (de Doctrina Christ. I. II. c. 8. n. 12.), ubi exhibet iuxta consensum Ecclesiarum Africae imo totius Ecclesiae latinae canonem librorum sacrorum, simul tamen indicat, non ubique aequalem esse de *li-*

ti) Immerito huc etiam trahi videtur illud, quod habet Augustinus de Civ. Dei VII. c. 20. n. 1. (1). In ipso illo loco (de Doctrina Christ. I. II. c. 8. n. 12.), ubi exhibet iuxta consensum Ecclesiarum Africae imo totius Ecclesiae latinae canonem librorum sacrorum, simul tamen indicat, non ubique aequalem esse de *li-* lasse verba prophetica, quibus scriptum est: quid superbis terra et cinis: quia non in eius libro legitur, quem certi simus appellandum esse prophetiam. Cum verba scilicet non sint prophetia futuri, possent dici prophetica ex munere prophetico scriptoris, de quo non constat. Libritra autem Ecclesiae computandum esse inter propheticos, quia in auctoritatem recipi merant, sicut quatenus liber est inspiratus, testatur de Doctrina Christ. I. II. c. 8, nec illud corrigat in Retract. I. II. c. 4. n. 2, quamvis ibi retractet, quod eo loco operis de Doctr. Christ. dixerat de scriptore Ecclesiastici, quasi idem etiam scripsisset librum Sapientiae. Vide supra p. 429.

bris omnibus consensum et ideo, quamdiu is maneat status quaestionis, esse aliqnod discrimen observandum in usu polemico et dogmatico «Scripturarum canonicarum, » ut solers indagator « eas quae ab omnibus accipiuntur Ecclesiis catholicis, praeponat eis quas quaedam non accipiunt; in eis vero quae non accipiuntur ab omnibus, praeponat eas quas plures gravesque accipiunt, eis quas pauciores minoris-que auctoritatis Ecclesiae tenent, »

S. Augustinus nomine *canonicae Scripturae* maiorem auctoritatem quam aliud intellexit quam libros divinitus inspiratos et ideo auctoritatis prorsus divinae, in qua non possunt esse gradus, ut unus liber *canonicae Scripturae* maioris, alius inferioris auctoritatis censeatur. Deus ipse, inquit, u Scripturam condidit, *quae canonica nominatur*, eminentissimae auctoritatis » Civ. Dei XI. 3. « Ita sibi omnia in *canonica auctoritate* concordant, ut tamquam uno ore dicta iustissima et prudentissimā pietate credantur » contr. Faust. XI. cc. 5. 6. cf. ep. 82. (al. 19.) n. 3. ad Hieronym.

Quando igitur ex loco citato (de Doctr. Christ. II. c. 8. n. 12-14.) opponitur trita difficultas: Augustinus inter libros ipsos quos appellat canonicos, discernit alios maioris alios inferioris auctoritatis; responderi debet distinguendo. Discrimen agnoscit in auctoritate insita *librorum canonicorum*, ita ut aliquos eorum minoris auctoritatis esse, et tamen *libros canonicos* appellari posse existimaverit, *negō*. Constat ratio negationis ex paulo ante dictis. Discrimen indicat in modo, quo libri canonici innotescant, *subdistinguo*: quasi ipsi Augustino non satis innotuissent ut canonici libri omnes quos enumerat, aut non consentiens et constans esset Traditio Ecclesiarum Africae et Ecclesiae occidentalis universae, *negō*: discrimen in modo, quo libri alii omnium consensu, alii non sine aliquorum tum adhuc obtinente contradictione innotescebant, Augustinus indicat *historice* et ad usum *polemicum*, *concedo*.

Ratio huius negationis et concessionis patet ex ipsa lectione loci Augustini. lionet imprimis, ut solers indagator *divinarum Scripturarum* legat totas Scripturas, dumtaxat eas quae appellantur *canonicae*. » Proponit deinde totum

canonem Scripturarum complectentem libros omnes et solos, quos nunc adhuc habemus in canone Ecclesiae catholicae. Conciudit: *in lus omnibus libris* timentes Deum et pietate mansueti quaerunt voluntatem Dei. » Testatur igitur Augustinus, hos omnes libros esse positos in *canone* Ecclesiae, esse *Scripturas canonicas*, quae appellati non est ambigua, sed certa et rata significatine designat « Scripturas eminentissimae auctoritatis, » ut constat ex dictis. Nihilominus quia novit s. doctor excitatione alicubi dubitatione, *canonicae Scripturae*; ipse nec voluit nec potuit haesitationem et dissensionem illam quamdiu in Ecclesia tolerabatur, velut haereticam condemnare. Unde in eo quaestionis statu fatendum sane erat, libros alicubi minus certos « non tanta firmitate adversus contradictores proferri. » Qua de re solers Scripturarum indagator monendus erat et docendus. « Tenebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas quae ab omnibus accipiuntur Ecclesiis catholici, praeponat eis quas quaedam non accipiunt » etc.

Ex isto contextu simul patet, hoc loco sicut alibi (contr. ep. Manich. n. 6. et saepe contr. Faust.) constitui ab Augustino principini, Scripturas canonicas non nisi auctoritate Ecclesiae catholicae cognoscendas et suscipiendas esse. Quo principio Augustini et reliquorum Patrum admissio iam pridem omnis de libris deuterocanonici dubitati sublata et causa finita est; utinam aliquando finiat et error. Cf. th. IX. n. I.

Partim ad banc ambiguitatem idicandam, quae aliquando fuit inter doctores orientales, partim eo sensu, quo Augustinus loco superius citato Machabaeorum libros seimixit, a canonici Scripturis, potuit adhuc Gregorius M. Moral. I. XIX. c. 21. n. 34. eosdem libros Mach, distinguere a Scripturis canonicis, ubi citans factum Eleazari ex I. Mach. VI. 46. ait: a non inordinate agimus, si ex libris licet *non canonicis* sed tamen *ad aedificationem Ecclesiae editis* testimonium proferamus. » Certe in Ecclesia Romana post decreta praesertim Innocentii, Gelasii, Hormisdas dubium nemini esse poterat, libros Mach, esse inter canonicos Ec-

clesiae; non tamen erant inter **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** braeorm, unde poterai Gregorius adhnc muñere Apocri-siarii Costantinopoli l'ungens, cum haec scriberet, distin-ctionem orientalium, Hieronymi et Rufini prac oculis ha-bere, et nomen *libri canonici* eo quo ab illis factum erat sensu usurpare.

THESIS XIV.

*Expediuntur difficulties, quae ex scriptoribus
sequioris aetatis produci solent.*

- Si qui scripture, ecclesiastici „de a sacculle **TI**. et doctores -eh*
- . astici ante Concilino, Tridentino, libro, deuterocau.nicIT Z ' , '
- tra canonem numerare yidentor, ii ,el t„|am M s(, , " "
- » tñstionm sententias; vel distinguunt canonem **D** a „ r " " e rōm„
- plexo Seri,turaron, sacramm in Lelesia , d ' A " I " " "
- ,0l doctoris sententiis indicant, ante **L C** d ' A " I " " "
- " „o constitisse do pari borum lib" r m c„
- nonicis auctoritate. Generati« vero tot" . L

: **S S S S S r — -** »

Complanatis difficultatibns, quae ex **PP** TV „< w

Reperiuntur enim ex iis a l i o n f T f ^M 7 » " o T M a c t a t i s „
.UOS penes Athanas ^ S ^ Z ^ T ^ ^ ,
nymum legerant. At ea est relatio 6 2 1 ' W
quaestionis ut fuerat IV» et V' Z P o l l u s S t a u s
de dissensione adhuc h o r u m e r i p T l 6 T * *
licet fateamur etiam turn 6 t
et ab universa Ecclesia nel s! o t t T ^ V
terminata», vel potius » A A
innotuisse; unde fit, ut sequio l , T f , o m n i b u s
ad Concilium Tritarti»«« 'vestigif alt™ r U S q U e

r i[^]W vtiizr22*** r
3-7. Galland. T. XII. p. • Leontiu* Byzantinus

saec. VII. (de Sectis Act. 2. Galland. ib. p. 627.1; Ioannes Damascena saec. Vili. (de Fide orthodoxa l. IV. c. 17.); Nicephorus Constantinopolitanus saec. IX. (in Sticbometria post Chronographiam edita a Goario Paris. 1652. p. 419. et a Pithoeo in Codice canonum p. 348.).

lunilius sua didicit Constantinopoli a Paulo quodam gente Persa ex scbola Nissibena. In divisione generica con-currit cum s. Hieronymo et aliis supra citatis Patribus sae-culi IV. Distribuit libros omnes quoad auctoritatem in tres classes. In prima classe sunt libri a *auctoritatis perfectae*, » qui unanimi consensu et quoad V. T. etiam ab Hebraeis sus-cepti suut, appellanturque *canonici*. In altera classe ponun-tur libri a *auctoritatis mediae* » (1), qui a pluribus iungun-tur cum canonicis, non tamen ab omnibus in pari auctori-tate habentur, uquoniam apud Hebraeos quoque super hac

causa nonnulli sunt dissensu. Quod si ad ceteros ceterique testan-tur. » Tandem a *nullius auctoritatis* » sunt libri apocry-phi. At vero in distributione speciali singulorum librorum lunilius singularis est ita et manifesto falsus, ut non solum a sua Ecclesia Africana sed etiam ab aliis omnibus docto-ribns dissentiate nec ullus umquam sive ante sive po3t ipsum simile quidquam dixerit. Collocal inter libros mediae aucto-ritatis h. e. inter 6, TI), SYOU. SVC. U; non modo Iudith (2), Esther, duos Jlach., Sap.; sed etiam duos Paralipomenon, lob, duos Esdrae, Canticum Canticorum, qui posteriores omnes sunt in canone Hebraeorun, et inter 6aoXoyoojieyou; Contra vero Ecclesiasticum Iesu filii Sirach admnnerat canonicis primi ordmis, quod aequè ceteris huius divisionis auctoribus re-pugnat. Potest itaque lunilius testis esse de divisione libro-rum in tres classes apud PP. nonnullos IV. et V. sacculi, ad quife appellat, et de sensu huius divisionis, quae ceterum aliunde satis perspecta habemus; at quoad distributionem singulorum librorum nullus est l'rugis.

(1) Smile aliquid est- in Amphilochl iambis ad Selene, v. 255, ubi praeter Scripturas primi ordinis et eanoniras appellantnr allaoe **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** et aliao spuriae :.; juv tji(u»t, 5: S; tu vr,9oi.

(2) Liber Tobiae omissus est, ut equidem non dubito, errore libra-rii; nam panlo post l. II. c. 9. lunilios diserite com allegat com Dan. ut Scripturam sacram.

Leontius ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFCBA

autem nonnisi 22. qui sunt apud Hebraeos, omittens cum Athanasio, Nazianzeno aliisque librum Esther. Satis vero indicat suum consilium, non omnes Scripturas Christianorum sed in V. T. solos libros ab Hebraeis etiam admissos enumerandi. Refert enim hunc canonem, ubi aggreditur confutationem Iudaeorum, ita concludens recensionem. o Veteris Testamenti hos libros omnes recipiunt Hebraei. Quae cum ita sint, decet Hebraeorum dogmata primum exponere etc.»

Damasceus fere transcribit verba Epiphani, ubi hic de ponder, et mensur. n.4.) recenset libros, quos Iudaei in arcam sive, ut loquitur Tertullianus, suum in armarium ad miserunt. Pariter *Nicephorus* libros omnium trium classium V. T. xixavovisjivou;, ðvnXfiyo iievou , 'to/. 'j'pou; desumpsit ex Synopsi Athanasiana; in N. T. autem transcripsit catalogum Nazianzeni, Cyrilli, et Concilii Laodiceni, in quo Apocalypsis omittitur. Neque igitur Damasceus neque Nicephorus, qui ambo scripserunt post Concilium Trullanum, possunt censeri statui quaestionis exlibere, ut erat in Ecclesia graeca VIII. et IX. saeculo. Sed alter quidem ex Epiphania recenset libros, ut sunt apud Hebraeos; alter vero historicus refert librorum divisionem, ut erat consignata ab illis doctoribus saeculo IV. et V. Quis enim, ut de aliis nihil dicam, in animum inducat, adhuc IX. saeculo Apocalypsin in dubium vocatam fuisse, sen potius neque inter libros dubios numeratam? Quia scilicet Nicephorus earn non reperit in catalogis deficientibus IV. saeculi quos transcribit, etiam ipse historiens fidelis earn omittit; sicut vicissim in V. T. describit libros omnes, ut eos invenit in suo auctore notatos velut controversos aut apocryphos, licet inter hos sint aliqua monstra nominum, de quibus saeculo IX. nemo amplius erat sollicitas.

II. Specialem aliquam explicationem postulat vetustiorum Scholasticorum et scriptorum medii aevi modus sentiendi et loquendi quoad hoc caput doctrinae. Generatim eos inhaesisse universali usui Ecclesiae et disertae doctrinae, ut explicite proposita est in Conciliis Africanis, a s. Au-

gustino et aliis Patribus, et in decretis Romanorum Pontificum, jam demonstravimus in thesi XI. Nihilominus auctoritate potissimum s. Hieronymi factum est, ut plures sequerentur modum eius loquendi de *canone* tamquam complexu eorum tantummodo librorum, qui etiam ab Hebraeis admissi essent. Inde vero singuli aliqui magistri in suis lucubrationibus et intra scholae cancellos, ubi intendebant distinguere, quid stride loquendo ad fidei iam tum definita dogmata pertineret, quid licet doctrina communis, superum hunc gradum non attingeret, accipites sese monstrabant de ipsa horum librorum pari cum canonicis primi ordinis auctoritate usque ad tempora lere Concilii Tridentini. Post decretum autem Tridentinum, eoque magis post sollemnem eius declarationem in definitione Concilii Vaticani Const. I. cap. 2. can.4.) penes catholicos iam nullus dubitationi locus esse potest.

Itaque scriptores ~~medi~~ mediae aetatis, qui libros penes Hebraeos non admissos videntur adhuc numerare extra canonem, fere unice pendent ex sententiis s. Hieronymi, ad cuius prologos plerique diserte appellant, ubi s. doctor hos libros dixit apocryphos, qui proferendi non sint ad fidei dogmata confirmanda. Dividi autem possunt illi magistri in duplicem classem.

1. Plerumque ea quae legebant apud s. Hieronymum, componebant cum communi Ecclesiae doctrina et praxi ita, ut nomine *canonis* secundum genuinum Hieronymi et aliorum PP. sensum intelligerent canonem librorum, qui sunt etiam penes Iudaeos; linde recte docebant alios libros non quidem in canone esse, sed tamen ab Ecclesia inter sacras Scripturas acceptos fuisse.

Ita saec. XII. *Petrus Blessensis*

Petrus de Riga in manu scripta Paraphrasi metrica V. et N. T. (apud Hodium p. 655) ait: « sed licet icepti (ex canone), tarnen hos *authentic^u* *usque Ecclesiae, fideinulena scripta Patrum.* » Similiter *Joannes Beleih* in Explicat divmor. officior. c. 60. ibi. 339. (ed. Venet. 1577. cum Rationali Durandi) primum numerat 22 libros, qui a Iudaeis quoque habentur « *authentic!*, » inter quos reeenget etiam Iudith. Tum sequitur: a quatuor tandem enumerant *apocripha*, hbrum videlicet Tobiae, Machabaeorum, Philonis cum pnnepiam est Diligite iustitiam (i. e. librum Sapientiae), et Iesu bin S.rach, appellaturque etiam Ecclesiasticus. Verum hos quatuor quidam non recipiunt, *Ecclesia tarnen eos approbat*, quod argumentum fere habeant librorum Salomons, *etiamsi eorum auctores pro certo ac vere non sciai* (1). Alios duos credimus Esdram composure » (2)

t i l T P 7 i T V^{vide sup} p-Λ33.431. IpsiComestoris
ver issae XIII ut,tur Hug. a. & Chora in explicatione
Prolog, galeati (initio Postillae in II. Reg.) et alibi, iisdem
Ioannes Iauuens (apud Hodium p. 560). In Iudaea V

Z Z I * = o u s m e r c i a l i o i a * l i e n t i a r i b r o m S a l o m o n i t e u e n t .
(2 V. des, etiam hunc scriptorem libros deuterocanonicos immiscero
sine d. stioet. one auctontatis inter protocanonicos . ad quo eerte per-
tinent libri Esdrae.

2^a. Negari tamen non potest, aliquos ex magistris scho-
lae ob s. Hieronymi sententias ante definitionem Concilii
Tridentini acnipsites haesisse, et videri tribuisse hise libris
inferiorem gradum auctoritatis quam iis, qui sunt in canone
Hebraeorum, ut saec. XII. Ioannes Sarisburiensis ep. 172.
(Bibl. JlaX. PP. T. XXIII. p. 468.); RadulphusFlaviaciensis
in Lev. I. XIV. praefat. (ibid. T. XVII. p. 177.) in multis
fere sequens Iunilium Africanicum; saec. XIV. Okam in Dia-
logo P. III. Tract. I. 1. c. 16, in quo alioquin sunt multa
erronea (in Monarchia Goldasti T. II. p. 834.). Ambigue lo-
quitur Lyranus praefat. in Tob., ubi tamen videtur posse
explicari ita, ut hos libros solum sub inferior! gradu in-
spirations scriptos esse censuerit, sicut Iudaei docti de
hagiographis. Difficilia pariter sunt, quae habet adhuc saec-
ulo 6. s. Antoninus in Summa theolog. P. III. titul. 18.
c. 6. 2. Tostatus in Matth. praefat. q. 2. negat quidem in-
refragabile deuterocanonieorum librorum auctoritatem;
alibi vero (in II. Reg. praefat. qq. 28. 29.), ubi data opera
explicat Prologum galeatum s. Hieronymi, clarissime sa-
nam tradit doctrinam. Postremo Caietanns saeculo XVI.
paulo ante Cone. Trid. in fine Commentarii in I. Esther ea
habet, quae post Concilium nemini catholico fas esset sen-
tire aut docere (1).

(i) Ubi in Cone. Tridentino postulabatur *sandio anathematis* adversus eos, qui omnes libros pro saeris et canonicis non recipiunt, inter auctores catholicos quorum audacia accensabatur, nominatim etiam Caietani mentio facta est. Jlaior pars Patrum iudicabat, anathema esse addendum „a fin di compirare l'ardimento contrario d'alcuni Cattolici, fra cni numerasi ancora il Uaetano » Pallavic. I. VI. c. II. n. S.

III. Ex omnibus quae in hac et in antecedentibus thesibus dieta sunt, manifestum est triplex stadium, quod in explicatione dogmatis de divinitate librorum deuterocanonicorum V. T. distingui potest: a) simplicis fidei et susceptionis librorum in usu et praxi Ecclesiae usque ad initia IV. saeculi; b) ortae deinde ex comparatione Scripturarum Ecclesiae cum canone hebraico inquisitionis et haesitationis penes doctores praesertim in Ecclesia graeca saec. IV. et V. quae paulatim, ad perseverantem usum Ecclesiae accedenti- bus decreti Conciliorum Africae, Pontificum Innocentii I. et Gelasii, desit quidem in consensum raationali universalem, non tamen ita, ut adhuc media aetate non reinan- cent vestigia prioris controversiae. c) Sequitur denique so- lemnis definiti ac iudicium, quo controversia omnis ter- minatur et dissensi inter catholicos excluditur. Hue trans- ferenda omnia sunt, quae de triplici stadio in explicatione

Ex demonstrati satis etiam constat, non nova profecto revelatione opus fuisse ad horum librorum divinam inspirationem et auctoritatem definiendam; sed iudicium versatum esse circa Traditionem apostolicam, cuius indicia, monumenta, et documenta exstant quam plurima inde ab aetate apostolica vel Apostolis próxima. Xihilominus tamen ea est inter catholicos aliquos doctores per plura secula ambiguitas, ut, quamvis Protestantes recitantes hos libros intolerabilis temeritatis convinci possint etiam ex solis monumenti Traditionis, piena tamen nostra securitas et exclusio cuiusvis dubitationis innititur Ecclesiae infallibilitati in discernenda genuina Traditione apostolica.

In thesibus totius liuius capitis studuimus non modo statuere principia, sed etiam exponere speciales declarationes ad solutionem omnium difficultatum, quas contra Traditionem apostolicam librorum deuterocanonicorum Protestantes ac **IGFEDGBA** iudicidius Hodius (De Bibliorum textibus originalibus) coacervarunt. Ilirum vero est, quod Leibnitium non puerit eadem velut demonstrationes reficere in ep. 31. ad Bosuetum (Opp. Leibnitii ed. Dutens. T. I. p. 626. sq.). Compendiaria responsi Bossueti videri potest ibidem ep. 37. p. 657. sq.

CAPUT II.

DE LIBRIS SACRIS ET CAUONICIS NOTI TESTAMENTI.

THILS S XV. zyXWVutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Libri canonici omnes N. T. sunt ab Apostolis traditi.

« Argomenta eadem, quibns divinom teBtimoniom Tiaditione con-
» servaiom de integro caooue Siri.,torarm veteris Testamenti demon-
» stratrnr, non minns Incide demoahtrant libros omnes nevi Testamenti
' qui in decreto Tridentino enomerantnr , Traditione apostolica tain-
» qoam Serijitoras sacras Ecclesiii conegnatos foisse. »

Argumenta ubi actum est de libris veteris Testamenti,
revocavimus ad duplicem classem, ad usum scilicet eccle-
siasticum et ad disertam doctrinam in ss. Scripturarum
catalogis consignatam ; iisdem nunc demonstrabiraus Tia-
ditioneiu apostolicam quoad omnes libros novi Testamenti
in canone Ecclesiae catholicae comprehensos.

Nihil necesse est probare, libros N. T. universim spe-
ctatos inde ab aetate apostolica, qua scripti erant, in Ec-
clesia Dei creditos fuisse pertinere ad Scripturam inspira-
tam. De hac enirn re partim dictum est, ubi de inspira-
tion egimus (vid. th. II. n. Ili; tb. VII. n. II. 2°.), partim
evidenter constat ex modo, quo saeculo iam II. ineunte et
mediante libri novi Testamenti una cum Scriptum prophe-
ticis in Ecclesiis legebantur; ex coniunctione eorundem
librorum cum libris inspiratis veteris Testamenti (cf. Hug
Introduci. T. I. §. 16. 17.); ex modo, quo PP. imo etiam
haeretici ipsi semper usi sunt bis libris; ex diserta deni-
que ac universali doctrina. Absque ulla enim controversia,
quamdiu Scripturae N. T. ita generatim spectantur, inter
Christians semper ratum erat, quod Athanasius ait (ep.
festali) de libris N. T. aequae ac de Scripturis V. T., eos
esse » inspiratam Scripturam, sicut Patribus tradiderunt
qui ab initio ipsi viderant et fuerant ministri sermonis, »
et quod repetit Augustinus contr. Faust. I. XI. c. 5: « di-
stinta est a posteriorum libris *excellencia cuvmicac au-*
ct.ruahs veteris et novi Testamenti, quae Apostolorum con-
firmata temporibus per successiones Epi.coporum et propa-

gationes Ecclesiarum tamquam in sede quadam sublimiter
constituta est, cui serviat omnis fidelis et pius intellectus. *

Haec omnia utique valent non solum de Scripturis N. T.
consensu, sed etiam in concreto de omnibus et singulis
libris N. T. qui (nisi forte a sectis ad Iudaicas fabu-
las aut gentiliū philosophemata declinantibus, Ebionaeis,
Marcionitis, Manichaeis et Gnosticis aliis) nnnquam inter
Christianos in dubium vocati sunt, et ideo (si placet) *pro-*
tocanonici appellari possunt. De his scilicet libris absque
speciali demonstratione ex generalibus argumentis paulo
ante indicatis assumere possumus ut evidens, eos semper
et ubique et ab omnibus sacrae Scripturae adnumeratos
fuisse. Eationalistae vero antichristiani et anticritici, qui-
bus consensus perpetuus totius nominis christiani de libris
publicis societatis cliristiane non sufficit, non hoc loco sed
(quantum operae pretium est) in Introduction ad singulos
libros confutandi sunt.

Verum sicut ex V. T. ita et inter libros N. T. sunt
nonnulli, de quibus aliquando dubitatum esse veteres refe-
runt, et quos etiam novatores aliqui saec. XVI, postquam
iam pridem plenus in Ecclesia de iis omnibus obtinuerat
consensus, in controversia in revocare tentarunt, ac versatili
ingenio modo admittendos modo reiiciendos esse statuebant.
Sunt autem in hoc numero sex apostolicae epistolae, videli-
cet quinque ex sic dictis epistolis catholicis, *Iacobij 2. Pe-*
tri, Iudae, 2. et 3. Iohannis, tum ep.ad *Hebraeos*, ac denique
Apocalypsis. Hos igitur sicut Ulos veteris Testamenti qui
aliquando erant avTtXsYOUEvbt, brevitatIs causa appeUabi-
mus *libros deuteroconomicos*, eosdemque ut pertinentes *ad*
sacram Scripturam Traditione apostolica Ecclesiae consi-
gliato fuisse, in thesi demonstrandum proponimus duplici
argumentorum classe.

I. Ita se habet *usus Ecclesiae* antiquissimus in susci-
piendis et frequentando hisce libris, ut eos inter Scriptu-
ras divinas et in eadem antoritate ac sunt libri protoca-
nonici, ab Apostolis traditos esse convincatur.

I°. Totam suam vim quoad libros deuteroconomicos novi
Testamenti exserit argumentum, quod suppeditat vetusec-

clesiastica editio Scripturarum tam graeca scilicet, quam nominatila latina et syriaca. Quae igitur diximus de libris veteris testamenti (th. X.n. IL III.), huc transferenda sunt.

a) Monumenta antiquitatis, ex quibus discere possumus ordinem quo libri N. T. in ecclesiastica et publica editione sese exceperint, cuiusmodi sunt codices et catalogi librorum, omnia exhibent insertos ac commixtos libros deutero-canonicos inter protocanonicos ita, ut pari omnino omnes auctoritate habitos fuisse demonstrent, et quodvis indicium iliversae dignitatis excludant. Codices qui non singulos tantum libro3 aut sola continent Evangelia (Evangelistaria dicti), compendiunt vel omnes X. T. libros, vel Acta cum omnibus epistolis et Apocalypsi (TO JIIOOTOXIXOV), vel Septem epistolas catholicas cum Apocalypsi. Iam vero ordo in plerisque hic est, ut post Acta ante epistolas Paulinas ponantur septem catholicae, et in bis primo loco epistola *Iacobi*, quem locum teste Eusebio H. E. II. 23. retinere perseveravi eo ipso tempore, quo a nonnullis haec cum aliis epistolis memoratis vocabatur in dubium. In catalogis etiam Atbanasii, Synopsis Athanasianae, Na.ian7.eni, Amphilochii, Cyrilli, Concilii Laodiceni, Epiphani, Leontii, Damasceni, Nicephori prima inter septem catholicas est haec *Iacobi*. Canon ultimus apostolicus inter Graecos, et inter Latinos Concilia Africana, Eutinus, Philastrius (haeres. 60.), Augustinus alique primo loco ponunt *duas Petri*; Innocentius I. vero *tres Ioannis*.

In epistolis Pauliniseam ad *Hebraeos* post. 2. Thess. et ante epistolas ad singulares personas, ad Timotheum, Titum, Philemonem, collocatam habent multi codices, inter quos vetustissimi Vaticanus (B), Parisiensis Ephremi (C), et Sinaiticus. Eundem ordinem servant catalogi Athanasii, Synopsis Athanasianae, Concilii Laodiceni, Ioannis Damasceni; item versiones Coptica et Armena; imo in versione Sahidica (Aegypti superioris) haec ad Hebraeos erat post 2. Cor. ante epistolam ad Galatas (Hug Introduci. T. II. p. 476.). Quae quidem evidenter demonstrant, in publico et ecclesiastico usu libros hos quibus nonnulli contradicebant, retentos fuisse in eadem cum ceteris auctoritate

Scripturae sacrae, nec Ulius contradictionis ullam rationem habitam fuisse.

ð) In versione syriaca *vetirisimplici* ut nunc in codicibus exstat, desunt quidem quatuor epistolae catholicae (2. Pet. Iud. 2. et 3. Io.) et Apocalypsis; at primitus et saeculo adhuc IV. in ea fnisse, colligitur ex s. Ephrem, qui scribens syriace et pro Syris utitur omnibus his Scripturis non secus ae protocanonicis. Epistolam *Iudae* recitai integram (serm. advers. impudicit. Opp. graec. lat. T. III. p. 61.); ex 2. *Petri* describit fere integrum caput 2. (ib. p. 60.); alibi citat verba: a clamat et Petrus Apostolorum vertex et caput de ilia die dicens: dies Domini sicut fur... in qua coeli solventur igne » 2. Pet. III. 10. 12. (Interrogati et Respons. Opp. graec. lat. T. IL p. 387. cf. T. II.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

u Non meus est hic sermo sed Ioannis Thcologi sic dicens: omnis qui recedit et non permanet in doctrina Dei, Deum non habet » 2. Io. 9. (Serm. de amore pauper, graec. lat. T. III. p. 52.); u ait Scriptura: mains gaudium non habeo, quam ut audiam filios meos in ventate ambulare » 3. Io. 4. (Serm. de timore Dei graec. lat. T. I. p. 76.). Ad *Apocalypsin* appellai: aVidit in Apocalypsi sua Ioannes librum magnum » etc. (Serm. exeget. in Ps. CXL. 3. T. II. syr. lat. p. 332; item graec. lat. T. IL p. 194. 252. 253.). Habuit ergo Ecclesia syriaca in sua versione facta II. saeculo ineunte omnes novi Testamenti libros absque discrimine (1); neque enim alia praeter illam veterem cognoscitur versio syriaca usque ad VI. saeculum. Quod narrat Cosmas Indicopleustes circa annum 535, « apud Syros nonnisi tres reperi epistolas (ex catholicis) videlicet Iacobi, Petri unam, et Ioannis unam n (Galland. T. XI. p. 535.), non potest referri nisi forte ad veterem versionem *simplicem* in eo statu, quo erat saeculo VI; universim eiiim intellectum Cosmae testimonium manifesto falsurn esset, cum eo tempore non solum *simplex* vetus, sed etiam altera versio iam exstiterit instituta anno 508 (Phi.

(1) Do mntationibus saeculo IV. ant V. inductis in veterem versionem Peschito legendus est ci. Le Hir Études Bibliques T. I. P. II. praesertim art. 3.

Ioxeniana li. e. iussu Xenaiae Mabugensis Episcopi monophysitae adornata), in qua sunt omnes libri N. T. ut in canone Ecclesiae catholicae (1).

c) Ad versiones latinas «primis fidei temporibus» factas quod spectat, illa non minus luculentum pro libris deutero-canonicis N. T. quara pro libris V. T. suppeditant argumentum, eos semper ab Ecclesia inter Scripturas sacras habitos et ab Apostolis acceptos fuisse (vide th. X. n. II.). Latini codices saeculi IV, quibus Augustinus ceterique PP. usi sunt, et quorum textum Hieronymus graece fidei reddidit, continebant sane libros omnes N. T. sine distinctione inter *zzyxwvutsrqponmlkjihgfed* et *avTiXsyo/;Evo*;. Ex canonibus enim Conciliorum Africae, Innocentii I, et ex innumeris citationibus PP. latinorum evidens est, libros deutero-canonicos cum protocanonicis in pari omnino auctoritate fuisse receptos, eosque omnes quos Origenes et Eusebius indicantur esse *avTi).Eyc/;Evo*;; pōsitos fuisse absque indicio controversiae inter sacras et canonicas Scripturas in Ecclesia legendas, qua late patebat usus codicum latinorum. Atqui non poterant septem illa scripta postliminio saeculo forte IV intrudi in versionem et editionem latinam publicam divinae Scripturae in universa Ecclesia occidentis receptam. Transierant ergo illa scripta primis fidei temporibus una cum libris aliis absque ulla memoria aut mentione discriminis ex collectione primaeva aetatis apostolicae in hanc versionem destinatae usui Ecclesiae Romanae matricis et magistrae, ac ceterarum Ecclesiarum occidentis. Proindeque continebantur scripta illa omnia inter Scripturas primitivas ab Apostolis Ecclesiae traditas.

Non poterant, inquam, ea scripta postliminio intrudi in versionem inter ss. Scripturas. Id constat imprimis ex ipsa

(1) In editione Oxoniensi linos versionis Philoxenianae deest quidem Apocalypsis; sed monophysitae qui tunc versionem in publico et liturgico usu habent. Apocalypsin certe comprehendunt inter suos libros canonicos. Dionysius Bar-Salibi Episcopus Amidae monophysita saeculo XII. inter alia scripsit, ut in catalogo syriaco eius operum notatur, «librum magnum expositionis in novum Testamentum et *Apocalypsin Ioannis Apostoli* n: Assemani B. O. T. II, p. 23. 157. 211.). Apocalypsis versio syriaca edita est ex codice Iosephi Scaligeri.

rei de qua agitar, natura (vide p. 424.). Praeterea partes easdem sacrarum Scripturarum iam saeculo III. ineunte in suis latinis editionibus habebant Tertullianus et ceteri illius saeculi scriptores. Patres deinde saeculi IV. et inter hos s. Hieronymus ipse, qui antiquam versionem ad codices graecos correxit, quos maxime auctoritatis reperire poterat, nihil aliud noverunt, quam quod hi libri semper fuerint in latina versione cum ceteris commixti, et quod ita suscipi inter Scripturas non potuissent alii libri, nisi quos Apostoli tradidissent. Hoc PP. testantur in suis canonibus, quibus omnes libros ut canonicos et ab Apostolis acceptos enumerant non sane aliter, quam ut legebantur in ipsarum Ecclesiarum editione latina. «Statutum est ab Apostolis et eorum successoribus, ait Philastrius, non aliud legi in Ecclesia debere catholica nisi Legem et Prophetas et Evangelia et Actus Apostolorum et Pauli tredecim epistolas et *septem alios*, Petri duas, Ioannis tres, Iudae unam, Iacobi unam, *quae septem Aetibus Apostolorum coniunctae sunt*» Philast. Haeres. LX. Ne forte putetur, epistolam ad Hebracos et Apocalypsin definisse, legantur ibi sequentia. u Epistola Pauli ad Laodicenses... non legitur in Ecclesia, et si legitur a quibusdam, non tamen in Ecclesia legitur populo, nisi tredecim epistolae ipsius et *ad Hebraeos* interdum» (1) Haeres. LXI. De Apocalypsi quid sentiendum sit, iam antea dixerat. u Sunt haeretici, qui Evangelium secundum Ioannem et *Apocalypsin ipsius* non accipiunt, et non intelligunt virtutem Scripturae n Haeres. XXXH. (Gailand. T. VII. p. 489. 494.).

2°. Usu et consuetudine publica ac universali Bbros hos omnes susceptos fuisse in Ecclesia diu ante Origenem et Eusebium, eandemque publicam consuetudinem perdurasse etiam eo tempore, quo controversia aliqua obtinuit, demonstrat ipse status quaestionis, ut ab Origene primum saeculo III. et deinde distinctius ab Eusebio saeculo IV. refertur.

g) Primus inter scriptores ecclesiasticos quorum quidem

zzyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZXVUTSRQOLJHGEDBA

(1) De hoc discrimine dicemus inferius.

monumenta supersunt, data opera catalogum librorum N. T. conscripsit Origenes hom. VII. n. 1. in Iosue ef. hora. XIII. n. 2. in Genes., ubi sine ulla distinctione omnes enumerat. Supersunt quidem istae homiliae solum ex versione Rufini; modus tamen ipse enumerationis librornra is est, ut hic locus non videatur merito de interpolatone suspectus. « Sacerdotali tuba primus in Evangelio Matthacus increpuit; Marcus quoque, Lucas et Ioannes suis singulis tubis sacerdotalibus cecinerunt. Petrus etiam *quatuordecim* rum personat tubis; *Jacobus* quoque et *Iudas*. Addit nibilominus adhuc et Ioannes tuba eanere per *epistolas* suas et *Apocalypsim*, et Lucas Apostolorum gesta describens. Novissime autem ille veniens, qui dixit: puto autem, nos Deus novissimos Apostolos ostendit, et in *quatuordecim* epistolarum suarum fulminans tubis, muros Iericho... ad fundamenta deiecit. »

Xihilominus ab ipso Origene prima derivata est notitia, fuisse III. saeculo, qui de quinqué ex epistolis catholicis aliquid dubii inferrent; unde ortum habuit distinctio in libros *z(i)oxoyoujsvous* et *i-nù.-.y^wj.-.*, quae forma discernendi libros Scripturae ab Origene ad Eusebium et deinceps ad alios propagata est. Modus vero ipse quo hanc distinctionem referont, manifesto ostendit, hos omnes libros iam pridem fuisse inter Scripturas sacras, et a plerisque etiam tura hábitos in auctoritate Scripturarum; ipsosque contradictores hnic auctoritati non rata sententia repugnasse, sed inquiringentium more haesisse accipites.

Origenis locus ex deperdito quinto tomo in Ioannem nobis conservatus est partira ab Eusebio (H. E. VI. 25.) partira in Philocalia Naziauzeni et Basilii c. 5. Ibi per modura obiectionis contra se ipsum probaturus non esse rantos libros scribendos, inducit exeraplura Apostolorura, qui paucissiraa scripserint; adeoque in eo est, ut quantum fieri potest, numerum scriptorum diminuât. « Paulus... non omnibus Ecclesius quas docuerat, scripsit; sed et iis quibus scripsit, paucas admodum lineas exaravit. Petrus autem cui tamquara fundamento superstructa est Ecclesia Chris... *quae apud omnes in confesso est* (in v. óao-

Xoyou[iEvr,v), epistolam reliquit. *Concedamus vero et alteram, de hai: enim ambigitur* *ZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJHGFEDCBA* xyp). Iam vero quid dicendum... de Ioanne? Qui quidem unum reliquit Evangelium... Scripsit praeterea *Apocalypsin...* Scripsit etiam epistolam perbrevev. *Concedamus vero etiam secundum et terliam, nequeenim omnes consentiunt lias esse genuinas* (estu iis xai SeutEpxv xxi *ffin*)», *z(i)oxoyoujsvous* et *i-nù.-.y^wj.-.* Ipsi tamen vix centum versus continent. » Iudae epistolam non ex omnium sententia necessario admittendara esse indicat in Matth. (ed. De la Eue T. III. p. 814.): « siquis Iudae quoque epistolam admittat » etc.; eodemquefere modo de epistola Iacchi loquitur in Ioann. (T. IV. p. 318.). Alibi vero absque ulla existentis dubii significatione iisdem epistolis Iacobi, Iudae, 2. Petri utitur expresso etiam Apostolorum nomine. « *Iudas* epistolam scripsit paucorum quidem ver-suum, sed plenam efficacibus verbis gratiae coelestis » in Matth. T. III. p. 403. cf. ib. 607. 692. 893. « Sicut *Iacobus Apostolus* dicit » in Rom. T. IV. p. 654. et saepias alibi. *u* Iterum *Petrus* dicit: consortes, inquit, facti estis divmae naturae » 2. Pet. I. 4. in Levitic, hom. 4. T. II. p. 200. Le epistola *ad Hebraeos* vèlut libro Scripturae N. T. nulla Origeni nota erat controversia, sed propter styli a ceteris epistolis Paulinis diversitatem qnaeri tantum posse indicat, quis sit epistolae scriptor. « Antiqui homines (ni àpx¹⁰¹ àvSp:?)i, inquit, non temere ut Pauli earn tradiderunt; i sententias et res certe esse Pauli, dictionem tamen a nonnullis adscribi Lucae ve! Clementi Romano (apud Euseb. VI. 25.). Ita iam Origenis magister Clemens Alexandrinus (apud Euseb. VI. 14.) diversitatem styli explicave-rat, ut Paulus epistolam scripserit hebraice, Lucas vero graeco sermone earn interpretatus sit. Utitur Origenes frequentissime in suis operibus hac epistola expresso Pauli nomine, g. in Io. torn. H. n. 6. (T. IV. p. 60.); torn. X. n. 11. (ib.p. 174.); in Ps. IV. 7. (T. II. p. 572.); in Ps. VII. 6. (ib. p. 584.); in Thren. IV. 20. (T. III. p. 350.).

Ex his apparet facile status quaestionis tempore Origenis. te) Libri omnes novi Testamenti iidem, quos adhuc

b) Verum Origenes solum per incidens huius rei mentionem lecit; distinctius et data opera Eusebii statuat questionis non modo sui temporis, sed etiam aetatis antecedens declarat. Locus princeps est Hist. Ecoles. I. III c. 25. Discernit quatuor classes librorum, qui modo aliquo diet, fuerint ad Scripturam sacram N. T. pertinere. Ierimum comparationis est:

ζωωντας καπον mlkjng

per se **genuitas librorum.** Distingue nemp initio tres classes: **I. bros in confesse, apud omnes** (Δ o v p . ^ \wedge) , „**controoerstam ooeatos** (Δ m_{ETVellj} ets '„os I M quatenus vel omnium „ s u pertinent ad Δ

sacramt., vel aliquo de hac orone dignitate dubitent, vel commun., sententia certum habeatur, eos ad Scripturam non

spanos *i n quarta classe —●

u^{aSe} *C*ontinentur*libri* «•*» *contradieitur*
 cem oidinem. Ordo pr.or solus constituit *secundam classem*

Haec igitur *secunda classis* teste Eusebio comprehende-
bat libros, qui publico in usu et a plerisque erant agniti
ut *partes Scripturae dicinae*; nec ab illis primae classis di-
stinguebantur, nisi quod a *nonnullis* vocarentur in dubium,
ideo *specifica dicti controversi ihnO.†m*). Numerai in
liac secunda classe epistolas, quinque catholicas *Iacobi, Iu-
dae, 2. I'etri, 2. et 3. Ioannis*. Porro has omnes epistolas in
una ecclesiastica collectione fuisse cum protocanonis I. Pet.
et I. Io. idque ita, ut epistola Iacobi primum locum tene-
ret, nonnulli, ut videtur, in hunc modum, 23: uliuius (Ia-
cobi fratris Domini) dicitur esse *prima* ex sic dictis *epi-
stolis catholicis...* etiam ea quae Iudae dicitur, *una est ex
septem, quae appellantur catholicae* * (2).

Tertia classis constituitur libris, qui pertinent quidem ad ἄντιΧριστῆφιΕῶν; *generatim* dictos; sed sunt in alio ordine, et omnino diversi a libris secundae classis. Nomine *specifico* isti *tertiaē classis* non dicuntur xvTiXeyoJLḘvoι; sed *libri sparii* (vodoi), b. e. quamvis non perniciosi tamen non solum in dubium et quaestionein vocati, sed vel a plerisque vel saltem a nonnullis omnino exclusi ex censu Scripturaturae (cf. I. III. c. 3.); ut sunt (teste Eusebio) Actus Petri, Pastor, Apocalypsis Petri, epistola quae circumfertur Barnabae... uadhuc autem, si videatnr, Ioannis Apocalypsis, quam aliqui, ut dixi, reiciunt (ex numero Scripturaturae).

(1) 'AtaXirqum, YTOIIV: 5'ia^v rois Istmi 7DIIV non
signifiteat (joovis molo cognitura, sed de qno est certa persnasio (vetus
Lexicon apwIHenr. Siephannm in The3anr.); de libris nsarpatnm ipsi Eu-
sebio idom significat ac genninnm l. III. c. 38.

(2) O j r, Twv dvojjiaCojjiivcov xoGoXxuv criiToX'uv ttvx: Xs-praf
 Ol jtoXXot youv TWw rAXa:av à-j-j-à f(Avr,jiuU8av, ù: oàds TTS XYOBXVTI;
 'louSa, {ita; xat aurrij: o-jrr-àzywvutrsqponmlkjhgfe
 x = TCWTJS @TRA T4OV XO-KWV EV RX::3TA1; 3CSJU103UU1TIVA: ixxATjatat:..

rum), alii vero rata sententia inserunt inter libros omnium consensu receptos » (cy/f.vous'. voi; iij.O.r{Vjti.;w.'.). Quae duae sententiae de Apocalypsi quomodo consistere potuerint, inferius patebit. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

Quarta Classem denique nonnisi ab haereticis sub nomine Apostolorum intrusi et perniciosi libri componunt, u qui *aeque inter spurios* numerandi sunt, sed prorsus repudiandi ut absurdi et impii. »

Igitur Eusebius a) reperii epistolas quinque catholicas in publico Ecclesiarum usu et in una collectione cum protocanonicis, et a plerisque approbatas tamen pertinentes ad sacram Scripturam novi Testamenti. b) Nemo eas definitiva sententia negabat pertinere ad Scripturas; secus non in secunda illa classe, sed in eodem ordine cum Apocalypsi collocati debuissent. c) Aliqui nonnihil dubitationis de eis inferebant, qui tamen publicam et communem earum receptionem non poterant interturbare. d) De epistola ad Hebraeos nulla erat dubitatio, quae mentionem mereretur in enumeratione sedulo instituta librorum, qui sint in confesso apud omnes, et qui a nonnullis vocati in dubium. (Alibi I. III. c. 3; I. VI. c. 20. memorat de hac epistola quaestionem aliquam Latinorum, de qua postea dicemus.) E) Apocalypsim pertinere ad Scripturas sacras aliqui post aetatem Origenis negare coeperunt, et ideo iuxta principium ordinis ab Eusebio adoptatum ponenda fuisset in tertia classe. At ea negatio nullius fuit auctoritatis, et sin minus ad haereticos unice restricta certe nonnisi paucorum inter catholicos; uide nulla habita ratione istius erroris liber Apocalypseos computatus est inter Scripturas omnium consensu admissas.

Est igitur manifestum, etiam aetate Origenis et Eusebii hos omnes libros fuisse publico usu inter ss. Scripturas, atque ut tales a plerisque agnitos et approbates; dubitationes autem non ad Ecclesiam, sed ad scholam et ad paucorum aliquot doctorum criticam inquisitionem esse referendas.

3°. Quod pertinet ad Patrum citationes ante saeculum IV, est aliquod discrimen inter appellationes ad epistolas catho-

licas, ac frequentationem epistolae ad Hebraeos et Apocalypseos. Epistolas illas animadvertit Eusebius I. II. c. 23, non frequenter citati a veteribus; in ipsa autem hac rarior et IV. reperire sibi visi sunt rationem, cur illae in dubium vocari possent. Nihilominus praesto sunt teites satis multi ex Patribus, quos ab aetate apostolica usque ad IV. saeculum inveniunt has epistolas velut Scripturas sacras in suis lucubrationibus prae oculis habuisse apparet ex modo, quo sive diserte appellant sive manifesto alludunt ad textum earundem epistolarum.

Nominamus pro epistola **Iacobi** Hermam propter expressas et manifestas allusiones (Pastor. I. II. mand. XII. n. 4. 6; I. in. Simil. VIII. n. 6.); Clementem Rom. cp. I. Cor. n. 10. 12. 31. coll. Iac. II. 21. 25; in epistolis syriacis ad Virgines ep. I. n. 11. 12. coll. Iac. III. 1. 2. 5. 27; Irenaeum I. IV. c. 16. coli. Iac. II. 23; Clementem Alex, qui teste Eusebio (VI. 14.) in hypotyposibus enarravit etiam libros $\alpha\mu\chi\tau\gamma$ « Iudae et reliqua catholicae epistolae » $\chi\rho\iota\iota\sigma\tau\iota$ « Iesu Christi »; $\chi\rho\iota\sigma\tau\iota\alpha$ « Christo »; (1). Nomine catholicarum epistolarum intellectas esse septem easdem quas adhuc habemus, constat ex Euseb. I. H. e. 23. De Origene diximus superius. Dionysius Alex, (de martyrio c. 6. p. 32. ed. de Lagistris) diserte ad Iac. I. 13. appellat tamquam ad *Scripturam*. In versione syriaca saeculi saltem II. etiam ut nunc est, hanc Iacobi cum I. Pet. et I. Ioan. contineri, superius p. 483. vidimus.

Pro 2. **Petri** praeter Clementem Alex, et Origenem afferri possunt Theophilus Antiochi. ad Antioch. I. II. c. 13. coli. 2. Pet. II. 19; Elasmilianus ep. ad Cyprianum (inter Cypr. 75. p. 144. ed. Baluz.) (2); Novatianus de Trin. e. 8.

(1) Quando igitur Cassiodorus (instit. divin. litt. c. 8.) ait, « Clementem Alex. epistolam s. Petri primam, s. Ioannis primam et secundam, et Iacobi apostolici sermonem decorasse » intelligi debet, non has solas epistolas a Clemente enarratas fuisse, sed hanc commentarios expressè nominat a Cassiodoro, quia ipse eos a transferri fecit in latinum. »

(2) Quod ibi Firmilianus scribit; « Potros et Panlus in epistolis suis haereticos execrati sunt, » non ad primam sed necessario ad 2. Pet. refertur.

coll. 2. Pet. III. 10. 12. Verba illa u dies Domini sicut mille anni, » quaeliacforma nullibi exstant nisi 2.Pet. III. 8.(longe enim diversa est sententiae conformatio Ps. LXXXIX. 4.) citantur iam in ep. Barnabae n. IB, turn a Iustino dialog, cum Tryph. n. 81, et ab Irenaeo V. 23,

Pro epistola ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Iudae Apostoli nomine Clemens Alex. (Paedagog. I. III. c. 8. p. 239; Strom. III. p. 431; VI. p. (547.); fraginentura Iluratorium (Galland. II. p. 208.); Tertulliano (de Cultu femin. I. I. c. 3); nomine *Scripturae* anonymus I. de lapsis n. 10. ad Novatianum (inter Opp. Cypr. p. XVII.).

Ioannis epistolas plures una se inter Scripturas Imbuisse, declarant Irenaeus I. I.e. 16. diserte citans 2. Io. et ex I. ac 2. textus coniungens, quasi utraque esset una epistola I. in. c. 16. n. 5. 7; Clemens Alex. (Strom. II. p. 389), a quo citatur « Ioannes in *maiori epistola* *; fragmentum Muratorianum ubi dicitur: a epistola sane Iudae et superscript! Ioannis duas (sic) in catholica liabentur » (1). Dionysius Alexand. omnes tres appellai (apud Euseb. VH.c.25.). a Ioannes nec Evangelio, inquit, nec epistolae catholicae suum nomen praescripsit; sed nec in secunda quae habetur (2). et tertia sane brevibus Ioannis nomen prostat, verum sine nomine scriptum est *presbyter*. *Cyprianus 2. Io. citat ad Qniriu. I. II. c. 27. p. 296; I. HI. c. 78. p. 325, pariterque Aurelius a Chullabi in Concilio sub Cypriano (inter Opp. Cypr. p. 337.).

De epistola *ad Hebraeos* Origenes testis est (apud Euseb. VI. 25), earn a ab antiquis hominibus traditam esse ut Pauli epistolam. » Post Origenem Eusebius testatur, earn in omnibus Ecclesiis orientis in confesso esse, apud quas omnes « quatuordecim epistolae Pauli publicae sunt et manifestae » xzi @a@si; (Eus. III. 3.). Hieronymus repetit, « earn non solum ab Ecclesiis orientis, sed ab omnit

1°. Canones omnes Ecclesiae occidentalis quos memora-
vimus. XI, absque ullo discriminis indicio et deuteroca-

epistolarum et operum Patrum expectari potest, apparet,

II. Susceptio horum omnium librorum inter Scripturas

1°. Canones omnes Ecclesiae occidentalis quos memora- Tres epistolas catholicas 1. Pet. 1. Io. *lac.* habent inter

2°. Imo illitiam Patres, qui in oriente quoad libros V. T. controversiam aliquam existentem suis in catalogis declarare necessariu existimabant, consensum quoad libros N. T. inveniuerunt tam universalem, ut saltem plerique controversiam non putaverint mentione dignam, et libros nostros omnes numeraverint inter op-oXoYoupvou; et admissos unanimi consensione. Ita quoad X. T. plenum referunt canonem, ut deinceps delinitus est in Concilio Tridentino, Athanasius, Synopsis Athanasiana, Epiphanius (haeres. LXXI, confut. 5. T. I. p. 941.), Rufinus, Hieronymus (ep. 53. n. 8. ad Paulin.), Leontius, Damascenus (l) II. cc.

3^a. Inter Patres reliquos, qui ratione dubitationis exortae aliquos ex his libris collocant extra numerum universali consensu receptorum ($\zeta\epsilon\chi\sigma\gamma\upsilon\iota\varsigma\tau\nu\theta$), nullus est, qui non retineat eorum saltem unum vel alteram. In libris deinde quos omittunt, plerique neque inter se consentiunt. Epistolam $\alpha\chi\omega\mu\iota\tau\rho\alpha\kappa\omicron\mu\iota\kappa\eta\gamma\epsilon\delta\beta\alpha\text{ZYXWA}$

(li Damascena in eo abnndat, qnod ex Concilio Trnllano, ponit in-
ter libros sacros N. T. etiain canones, epistolae

Si jam haec simul computes, Patres inde a saeculo II. et III. et adhuc frequentius ac disertius IV. et V. saeculo ad libros omnes novi Testamenti tamquam ad Scripturam divinam appellasse absque ullo discrimine; cum diserta deinde doctrina qua omnes iidem libri numerantur inter Scripturas unanimi consensu receptas in Ecclesia, piensime conspirare universalem usum ecclesiasticum; si in-

(2) Non videtur probabilis coniectura Hngii , qui (Introduct. T. I. p. 125.) reperit voluit in fragmento utramque epistolam Petri, primam ut certam, alteram tamen dubiam. Locns fragmenti hic est: Epistola sane Iudae et superscripti Ioan.is dnas (sic) in Catholicis habetur; et Sapientia ab amicis Salomonis in honorem ipsius scripta. Apocalypse (Apocalypsis vel Apocalypses) etiam Ioannis. Et Petri (Tel: ttiam Ioannis, et Petri) lantnm recipimus, quam quandam ei nostri legimus in Ecclesia nolnt. Iam huc hoc nlltimum incunctat graecis etiam fuisse:— Ἡτροπο ἔργου τῆς ἀπὸς τῶς Ε., τῆς τ.τ.ς (ἔν τῶν ὁμοίων) 9:— ἱ XXIII., 00 0A=», et Petri nnam solam (epistolam) suscipimus, praeter quam quodam nostram aliam in Ecclesia legimus nolnt. At in fragmento omnino de Apocalypsi Petri, non de epistolis senno esse videtur.

TIIES:S XVI.

• Si quae saeculo III. et IV. de aliquot novi Testamenti libris dubitatio incidit, ea cum libris iidem iam manifesta Traditione suscepti erant in Ecclesia, ex adiunctis quibusdam causam habuit et originem, » ita ut nec Traditionis constantiam interrumpere nec certitudinem la- » befatare potuerit, mosque quinto iam saeculo universali consensio- » nis penitus cesserit.

FUAXZELL, F.

de quibus agimus. Declaratio origini dubiorum simul demonstrabit labile eorum, fundamentum, eoque magia patefiet firmitas et certitudo Traditionis.

Si dubia illa III. saeculo commemorata penitus inspiciantur, apparet eorum originerà revocari potissimum ad duplicem fontem: ad applicationem *cyawvutssapponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA* ritate citationum penes antiquiores scriptores, et ad cautionem ac quandam oeconomiam inductam propter *abusimi errantiam* in interpretation doctrinae libris contentae. Criterium *negatium* maxime ad epistolas catholicas applicabant; sublesta aut falsa interpretatio doctrinae librorum primum minus frequenti usui eorumdem in nonnulli Ecclesiis, et deinde dubitationi de scriptore ac demum de auctoritate epistolae ad Hebraeos et Apocalypseos ortum dedit. Primo igitur de catholicis epistolis, deinde de ep. Heb. et de Apocalypsi dicemus.

I. Quamvis critici illi doctores saeculo III. et IV. repperint epistolas catholicas omnes in una collectione septenarii numeri easque numquam sciunctas, ac viderent sine discrimine banc collectionem totam et singulas eius epistolas publico in usum Ecclesiarum, putabant tamen Traditionem maxime exquirendam esse in citationibus veterum scriptorum; cuiusmodi diligentissimae inquisitionis exemplum habemus in Eusebio. Cum vero insuper nonnisi citationum expressarum rationem haberent, ubi las raro et a paucis factas esse reperiabant, existimabant rationem esse suffICIENTem non quidem *negandi* genuinitatem et consequenter auctoritatem canonicam libri, sed tamen *dubitandi*, utrum de ea certo constaret; ac propterea librum non in prima sed in secunda classe inter *cyawvutssapponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRPONMLKJIHGFEDCBA* recensebant. a Sciendum est, inquit Eusebius de epistola Iacobi, quod suppositionis suspecta est. » Quomodo haec suspicio cadere potest in epistolam, quam ipsemet fatetur ordine primam inter catholicas? En rationem: *u* scilicet non *multi ceterum eius meminerunt*, sicut neque illius quae Iudae dicitur, et est ipsa quoque ex septem catholicis sic appellatis *n* Euseb. II. 23. At quis non videt, hanc rationem *negatioam* nullius esse valoris, si de Traditione aliunde et-

jani constare potest quam ex citationum frequentia, et si raritas citationum demonstran nequeat causam habuisse in ignorantia librorum aut in negatine canonicae eorum auctoritatis?

Verissima, id unum efficeret, Traditionem non potuisse probari disertis veterum testimoniis, quod profecto non sufficit ad eam dubiam reddendam, si aliis certis argumentis et indiciis probatur. Atqui publicus Ecclesiarum usus et immemorabili comprehensio harum epistolarum inter Scripturas sacras, quem usum et quam comprehensionem Eusebius ipse testatur, atque adeo semper vigeus et constans Ecclesie persuasi efficacius et certius demonstrat apostolicam Traditionem, quam singulae citationes hinc inde in veterum scriptis repertae.

2°. Argumentum negativum nullam prorsus vim habet, nisi deionstretur ea fuisse adiuncta, et eam librorum de quibus quaeritur indolem, ut scriptores necessario ad talem librum appellare debuissent, si eius auctoritatem agnovissent. Nifi enim adiuncta ita habeant, ex silentio numquam inferri potest, quid scriptor de libro eiusque auctoritate senserit. Atqui generatim talia adiuncta et talis libri indoles non nisi rarissime demonstran possunt; speciatim in causa praesenti aliqui ex his libris ita comparati sunt, ut potius vehementer mirandum foret, si frequentes eorum apud PP. primae aetatis occurrerent citationes. Quomodo enim frequentiter expectes necessitatem aut opportunitatem appellandi ad epistolas paucis omnino versibus constantes, insuperque rebus ac sententiis fere cum aliis libris convenientes, ut sunt epistola Iudae coincidens cum 2. Petr. II. et utraque Ioannis, quartini secunda fere ex integro, tertia quateus non de privati personis agit, convenit cum epistola prima Ioannis:'

3°. Hypothesis ipsa non est undequaque vera, si non solum ad disertas citationes restringatur, sed ad usum harum epistolarum geueratim apud vetustos Patres extendatur. Saltem ita res et verba ex his epistolis in sua scripta transtulerunt, ut ex Patribus illi constans et communis

usus Ecclesiae inde ab aetate apostolica confirmetur (vide supra p. 491. sq.). Tantum abest, ut ex silentio aliquid inferri possit contra universalem consuetudinem et viventem in praxi Ecclesiae Traditionein.

4°. Alioquin fatentur illi ipsi, qui dubitationes ortas referunt, epistolas easdem in publico usa Ecclesiarum persequeretur et a plerisque fuisse agnitas, atque ipsimet eis tamquam Scripturis sacris et apostolicis utuntur. Nemo autem umquam retulit aut explicuit, quando, a quibus, quomodo libri Immani imo suppositivi in Scripturas divinas intrudi, et inter Scripturas in Ecclesiis constantem et publicum usum adoptari potuerint. Et sane talis usus nisi ex Traditione apostolica explicari nequit.

5°. Porro genuinitas Traditionis extra omne dubium ponitur per consensum universalem omnium Ecclesiarum tempore subsequente. Nam IV. et V. iam saeculo catalogi fere unanimes, exceptis paucissimis orientalibus (Amphilochii . synopseos Chrysostomi) qui Eusebium sequuntur, habent omnes epistolas inter óioXoyoujtsvas, ut vidimus superius p. 495. 496. Deinceps vero vii amplius apparent dubitationis vestigia, nisi forte in extremo oriente inter Syros, unde Iulianus Africanus (de Partibus divinis, legis I. I. c. 6.) a suo magistro Paulo ex schola Xisibea acceperat notitiam de aliqua controversia quoad has quinque epistolas catholicas, si tamen ea non sit potius erudita relatio anuadversionum Origenis et Eusebii quam expositio status quaestionis V. saeculo.

Ex dictis iam satis constat, dubia quoad epistolas catholicas non solum non universaliter sed restricta fuisse ad scholam, quae nec usum in vita publica Ecclesiae interturbare nec Traditionis constantiam interpolare potuerunt.

II. De epistola ad Hebraeos Eusebius. I. III. c. 3; I. VI. c. 20, et ex eo s. Hieronymus (in Is. Vili. 18. T. IV. p. 125; ad Dardan. ep. 129. n. 3; de viris illustr. v. 2. c. 1. c. 2. c. 3. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11. c. 12. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. c. 17. c. 18. c. 19. c. 20. c. 21. c. 22. c. 23. c. 24. c. 25. c. 26. c. 27. c. 28. c. 29. c. 30. c. 31. c. 32. c. 33. c. 34. c. 35. c. 36. c. 37. c. 38. c. 39. c. 40. c. 41. c. 42. c. 43. c. 44. c. 45. c. 46. c. 47. c. 48. c. 49. c. 50. c. 51. c. 52. c. 53. c. 54. c. 55. c. 56. c. 57. c. 58. c. 59. c. 60. c. 61. c. 62. c. 63. c. 64. c. 65. c. 66. c. 67. c. 68. c. 69. c. 70. c. 71. c. 72. c. 73. c. 74. c. 75. c. 76. c. 77. c. 78. c. 79. c. 80. c. 81. c. 82. c. 83. c. 84. c. 85. c. 86. c. 87. c. 88. c. 89. c. 90. c. 91. c. 92. c. 93. c. 94. c. 95. c. 96. c. 97. c. 98. c. 99. c. 100. c. 101. c. 102. c. 103. c. 104. c. 105. c. 106. c. 107. c. 108. c. 109. c. 110. c. 111. c. 112. c. 113. c. 114. c. 115. c. 116. c. 117. c. 118. c. 119. c. 120. c. 121. c. 122. c. 123. c. 124. c. 125. c. 126. c. 127. c. 128. c. 129. c. 130. c. 131. c. 132. c. 133. c. 134. c. 135. c. 136. c. 137. c. 138. c. 139. c. 140. c. 141. c. 142. c. 143. c. 144. c. 145. c. 146. c. 147. c. 148. c. 149. c. 150. c. 151. c. 152. c. 153. c. 154. c. 155. c. 156. c. 157. c. 158. c. 159. c. 160. c. 161. c. 162. c. 163. c. 164. c. 165. c. 166. c. 167. c. 168. c. 169. c. 170. c. 171. c. 172. c. 173. c. 174. c. 175. c. 176. c. 177. c. 178. c. 179. c. 180. c. 181. c. 182. c. 183. c. 184. c. 185. c. 186. c. 187. c. 188. c. 189. c. 190. c. 191. c. 192. c. 193. c. 194. c. 195. c. 196. c. 197. c. 198. c. 199. c. 200. c. 201. c. 202. c. 203. c. 204. c. 205. c. 206. c. 207. c. 208. c. 209. c. 210. c. 211. c. 212. c. 213. c. 214. c. 215. c. 216. c. 217. c. 218. c. 219. c. 220. c. 221. c. 222. c. 223. c. 224. c. 225. c. 226. c. 227. c. 228. c. 229. c. 230. c. 231. c. 232. c. 233. c. 234. c. 235. c. 236. c. 237. c. 238. c. 239. c. 240. c. 241. c. 242. c. 243. c. 244. c. 245. c. 246. c. 247. c. 248. c. 249. c. 250. c. 251. c. 252. c. 253. c. 254. c. 255. c. 256. c. 257. c. 258. c. 259. c. 260. c. 261. c. 262. c. 263. c. 264. c. 265. c. 266. c. 267. c. 268. c. 269. c. 270. c. 271. c. 272. c. 273. c. 274. c. 275. c. 276. c. 277. c. 278. c. 279. c. 280. c. 281. c. 282. c. 283. c. 284. c. 285. c. 286. c. 287. c. 288. c. 289. c. 290. c. 291. c. 292. c. 293. c. 294. c. 295. c. 296. c. 297. c. 298. c. 299. c. 300. c. 301. c. 302. c. 303. c. 304. c. 305. c. 306. c. 307. c. 308. c. 309. c. 310. c. 311. c. 312. c. 313. c. 314. c. 315. c. 316. c. 317. c. 318. c. 319. c. 320. c. 321. c. 322. c. 323. c. 324. c. 325. c. 326. c. 327. c. 328. c. 329. c. 330. c. 331. c. 332. c. 333. c. 334. c. 335. c. 336. c. 337. c. 338. c. 339. c. 340. c. 341. c. 342. c. 343. c. 344. c. 345. c. 346. c. 347. c. 348. c. 349. c. 350. c. 351. c. 352. c. 353. c. 354. c. 355. c. 356. c. 357. c. 358. c. 359. c. 360. c. 361. c. 362. c. 363. c. 364. c. 365. c. 366. c. 367. c. 368. c. 369. c. 370. c. 371. c. 372. c. 373. c. 374. c. 375. c. 376. c. 377. c. 378. c. 379. c. 380. c. 381. c. 382. c. 383. c. 384. c. 385. c. 386. c. 387. c. 388. c. 389. c. 390. c. 391. c. 392. c. 393. c. 394. c. 395. c. 396. c. 397. c. 398. c. 399. c. 400. c. 401. c. 402. c. 403. c. 404. c. 405. c. 406. c. 407. c. 408. c. 409. c. 410. c. 411. c. 412. c. 413. c. 414. c. 415. c. 416. c. 417. c. 418. c. 419. c. 420. c. 421. c. 422. c. 423. c. 424. c. 425. c. 426. c. 427. c. 428. c. 429. c. 430. c. 431. c. 432. c. 433. c. 434. c. 435. c. 436. c. 437. c. 438. c. 439. c. 440. c. 441. c. 442. c. 443. c. 444. c. 445. c. 446. c. 447. c. 448. c. 449. c. 450. c. 451. c. 452. c. 453. c. 454. c. 455. c. 456. c. 457. c. 458. c. 459. c. 460. c. 461. c. 462. c. 463. c. 464. c. 465. c. 466. c. 467. c. 468. c. 469. c. 470. c. 471. c. 472. c. 473. c. 474. c. 475. c. 476. c. 477. c. 478. c. 479. c. 480. c. 481. c. 482. c. 483. c. 484. c. 485. c. 486. c. 487. c. 488. c. 489. c. 490. c. 491. c. 492. c. 493. c. 494. c. 495. c. 496. c. 497. c. 498. c. 499. c. 500. c. 501. c. 502. c. 503. c. 504. c. 505. c. 506. c. 507. c. 508. c. 509. c. 510. c. 511. c. 512. c. 513. c. 514. c. 515. c. 516. c. 517. c. 518. c. 519. c. 520. c. 521. c. 522. c. 523. c. 524. c. 525. c. 526. c. 527. c. 528. c. 529. c. 530. c. 531. c. 532. c. 533. c. 534. c. 535. c. 536. c. 537. c. 538. c. 539. c. 540. c. 541. c. 542. c. 543. c. 544. c. 545. c. 546. c. 547. c. 548. c. 549. c. 550. c. 551. c. 552. c. 553. c. 554. c. 555. c. 556. c. 557. c. 558. c. 559. c. 560. c. 561. c. 562. c. 563. c. 564. c. 565. c. 566. c. 567. c. 568. c. 569. c. 570. c. 571. c. 572. c. 573. c. 574. c. 575. c. 576. c. 577. c. 578. c. 579. c. 580. c. 581. c. 582. c. 583. c. 584. c. 585. c. 586. c. 587. c. 588. c. 589. c. 590. c. 591. c. 592. c. 593. c. 594. c. 595. c. 596. c. 597. c. 598. c. 599. c. 600. c. 601. c. 602. c. 603. c. 604. c. 605. c. 606. c. 607. c. 608. c. 609. c. 610. c. 611. c. 612. c. 613. c. 614. c. 615. c. 616. c. 617. c. 618. c. 619. c. 620. c. 621. c. 622. c. 623. c. 624. c. 625. c. 626. c. 627. c. 628. c. 629. c. 630. c. 631. c. 632. c. 633. c. 634. c. 635. c. 636. c. 637. c. 638. c. 639. c. 640. c. 641. c. 642. c. 643. c. 644. c. 645. c. 646. c. 647. c. 648. c. 649. c. 650. c. 651. c. 652. c. 653. c. 654. c. 655. c. 656. c. 657. c. 658. c. 659. c. 660. c. 661. c. 662. c. 663. c. 664. c. 665. c. 666. c. 667. c. 668. c. 669. c. 670. c. 671. c. 672. c. 673. c. 674. c. 675. c. 676. c. 677. c. 678. c. 679. c. 680. c. 681. c. 682. c. 683. c. 684. c. 685. c. 686. c. 687. c. 688. c. 689. c. 690. c. 691. c. 692. c. 693. c. 694. c. 695. c. 696. c. 697. c. 698. c. 699. c. 700. c. 701. c. 702. c. 703. c. 704. c. 705. c. 706. c. 707. c. 708. c. 709. c. 710. c. 711. c. 712. c. 713. c. 714. c. 715. c. 716. c. 717. c. 718. c. 719. c. 720. c. 721. c. 722. c. 723. c. 724. c. 725. c. 726. c. 727. c. 728. c. 729. c. 730. c. 731. c. 732. c. 733. c. 734. c. 735. c. 736. c. 737. c. 738. c. 739. c. 740. c. 741. c. 742. c. 743. c. 744. c. 745. c. 746. c. 747. c. 748. c. 749. c. 750. c. 751. c. 752. c. 753. c. 754. c. 755. c. 756. c. 757. c. 758. c. 759. c. 760. c. 761. c. 762. c. 763. c. 764. c. 765. c. 766. c. 767. c. 768. c. 769. c. 770. c. 771. c. 772. c. 773. c. 774. c. 775. c. 776. c. 777. c. 778. c. 779. c. 780. c. 781. c. 782. c. 783. c. 784. c. 785. c. 786. c. 787. c. 788. c. 789. c. 790. c. 791. c. 792. c. 793. c. 794. c. 795. c. 796. c. 797. c. 798. c. 799. c. 800. c. 801. c. 802. c. 803. c. 804. c. 805. c. 806. c. 807. c. 808. c. 809. c. 810. c. 811. c. 812. c. 813. c. 814. c. 815. c. 816. c. 817. c. 818. c. 819. c. 820. c. 821. c. 822. c. 823. c. 824. c. 825. c. 826. c. 827. c. 828. c. 829. c. 830. c. 831. c. 832. c. 833. c. 834. c. 835. c. 836. c. 837. c. 838. c. 839. c. 840. c. 841. c. 842. c. 843. c. 844. c. 845. c. 846. c. 847. c. 848. c. 849. c. 850. c. 851. c. 852. c. 853. c. 854. c. 855. c. 856. c. 857. c. 858. c. 859. c. 860. c. 861. c. 862. c. 863. c. 864. c. 865. c. 866. c. 867. c. 868. c. 869. c. 870. c. 871. c. 872. c. 873. c. 874. c. 875. c. 876. c. 877. c. 878. c. 879. c. 880. c. 881. c. 882. c. 883. c. 884. c. 885. c. 886. c. 887. c. 888. c. 889. c. 890. c. 891. c. 892. c. 893. c. 894. c. 895. c. 896. c. 897. c. 898. c. 899. c. 900. c. 901. c. 902. c. 903. c. 904. c. 905. c. 906. c. 907. c. 908. c. 909. c. 910. c. 911. c. 912. c. 913. c. 914. c. 915. c. 916. c. 917. c. 918. c. 919. c. 920. c. 921. c. 922. c. 923. c. 924. c. 925. c. 926. c. 927. c. 928. c. 929. c. 930. c. 931. c. 932. c. 933. c. 934. c. 935. c. 936. c. 937. c. 938. c. 939. c. 940. c. 941. c. 942. c. 943. c. 944. c. 945. c. 946. c. 947. c. 948. c. 949. c. 950. c. 951. c. 952. c. 953. c. 954. c. 955. c. 956. c. 957. c. 958. c. 959. c. 960. c. 961. c. 962. c. 963. c. 964. c. 965. c. 966. c. 967. c. 968. c. 969. c. 970. c. 971. c. 972. c. 973. c. 974. c. 975. c. 976. c. 977. c. 978. c. 979. c. 980. c. 981. c. 982. c. 983. c. 984. c. 985. c. 986. c. 987. c. 988. c. 989. c. 990. c. 991. c. 992. c. 993. c. 994. c. 995. c. 996. c. 997. c. 998. c. 999. c. 1000. c. 1001. c. 1002. c. 1003. c. 1004. c. 1005. c. 1006. c. 1007. c. 1008. c. 1009. c. 1010. c. 1011. c. 1012. c. 1013. c. 1014. c. 1015. c. 1016. c. 1017. c. 1018. c. 1019. c. 1020. c. 1021. c. 1022. c. 1023. c. 1024. c. 1025. c. 1026. c. 1027. c. 1028. c. 1029. c. 1030. c. 1031. c. 1032. c. 1033. c. 1034. c. 1035. c. 1036. c. 1037. c. 1038. c. 1039. c. 1040. c. 1041. c. 1042. c. 1043. c. 1044. c. 1045. c. 1046. c. 1047. c. 1048. c. 1049. c. 1050. c. 1051. c. 1052. c. 1053. c. 1054. c. 1055. c. 1056. c. 1057. c. 1058. c. 1059. c. 1060. c. 1061. c. 1062. c. 1063. c. 1064. c. 1065. c. 1066. c. 1067. c. 1068. c. 1069. c. 1070. c. 1071. c. 1072. c. 1073. c. 1074. c. 1075. c. 1076. c. 1077. c. 1078. c. 1079. c. 1080. c. 1081. c. 1082. c. 1083. c. 1084. c. 1085. c. 1086. c. 1087. c. 1088. c. 1089. c. 1090. c. 1091. c. 1092. c. 1093. c. 1094. c. 1095. c. 1096. c. 1097. c. 1098. c. 1099. c. 1100. c. 1101. c. 1102. c. 1103. c. 1104. c. 1105. c. 1106. c. 1107. c. 1108. c. 1109. c. 1110. c. 1111. c. 1112. c. 1113. c. 1114. c. 1115. c. 1116. c. 1117. c. 1118. c. 1119. c. 1120. c. 1121. c. 1122. c. 1123. c. 1124. c. 1125. c. 1126. c. 1127. c. 1128. c. 1129. c. 1130. c. 1131. c. 1132. c. 1133. c. 1134. c. 1135. c. 1136. c. 1137. c. 1138. c. 1139. c. 1140. c. 1141. c. 1142. c. 1143. c. 1144. c. 1145. c. 1146. c. 1147. c. 1148. c. 1149. c. 1150. c. 1151. c. 1152. c. 1153. c. 1154. c. 1155. c. 1156. c. 1157. c. 1158. c. 1159. c. 1160. c. 1161. c. 1162. c. 1163. c. 1164. c. 1165. c. 1166. c. 1167. c. 1168. c. 1169. c. 1170. c. 1171. c. 1172. c. 1173. c. 1174. c. 1175. c. 1176. c. 1177. c. 1178. c. 1179. c. 1180. c. 1181. c. 1182. c. 1183. c. 1184. c. 1185. c. 1186. c. 1187. c. 1188. c. 1189. c. 1190. c. 1191. c. 1192. c. 1193. c. 1194. c. 1195. c. 1196. c. 1197. c. 1198. c. 1199. c. 1200. c. 1201. c. 1202. c. 1203. c. 1204. c. 1205. c. 1206. c. 1207. c. 1208. c. 1209. c. 1210. c. 1211. c. 1212. c. 1213. c. 1214. c. 1215. c. 1216. c. 1217. c. 1218. c. 1219. c. 1220. c. 1221. c. 1222. c. 1223. c. 1224. c. 1225. c. 1226. c. 1227. c. 1228. c. 1229. c. 1230. c. 1231. c. 1232. c. 1233. c. 1234. c. 1235. c. 1236. c. 1237. c. 1238. c. 1239. c. 1240. c. 1241. c. 1242. c. 1243. c. 1244. c. 1245. c. 1246. c. 1247. c. 1248. c. 1249. c. 1250. c. 1251. c. 1252. c. 1253. c. 1254. c. 1255. c. 1256. c. 1257. c. 1258. c. 1259. c. 1260. c. 1261. c. 1262. c. 1263. c. 1264. c. 1265. c. 1266. c. 1267. c. 1268. c. 1269. c. 1270. c. 1271. c. 1272. c. 1273. c. 1274. c. 1275. c. 1276. c. 1277. c. 1278. c. 1279. c. 1280. c. 1281. c. 1282. c. 1283. c. 1284. c. 1285. c. 1286. c. 1287. c. 1288. c. 1289. c. 1290. c. 1291. c. 1292. c. 1293. c. 1294. c. 1295. c. 1296. c. 1297. c. 1298. c. 1299. c. 1300. c. 1301. c. 1302. c. 1303. c. 1304. c. 1305. c. 1306. c. 1307. c. 1308. c. 1309. c. 1310. c. 1311. c. 1312. c. 1313. c. 1314. c. 1315. c. 1316. c. 1317. c. 1318. c. 1319. c. 1320. c. 1321. c. 1322. c. 1323. c. 1324. c. 1325. c. 1326. c. 1327. c. 1328. c. 1329. c. 1330. c. 1331. c. 1332. c. 1333. c. 1334. c. 1335. c. 1336. c. 1337. c. 1338. c. 1339. c. 1340. c. 1341. c. 1342. c. 1343. c. 1344. c. 1345. c. 1346. c. 1347. c. 1348. c. 1349. c. 1350. c. 1351. c. 1352. c. 1353. c. 1354. c. 1355. c. 1356. c. 1357. c. 1358. c. 1359. c. 1360. c. 1361. c. 1362. c. 1363. c. 1364. c. 1365. c. 1366. c. 1367. c. 1368. c. 1369. c. 1370. c. 1371. c. 1372. c. 1373. c. 1374. c. 1375. c. 1376. c. 1377. c. 1378. c. 1379. c. 1380. c. 1381. c. 1382. c. 1383. c. 1384. c. 1385. c. 1386. c. 1387. c. 1388. c. 1389. c. 1390. c. 1391. c. 1392. c. 1393. c. 1394. c. 1395. c. 1396. c. 1397. c. 1398. c. 1399. c. 1400. c. 1401. c. 1402. c. 1403. c. 1404. c. 1405. c. 1406. c. 1407. c. 1408. c. 1409. c. 1410. c. 1411. c. 1412. c. 1413. c. 1414. c. 1415. c. 1416. c. 1417. c. 1418. c. 1419. c. 1420. c. 1421. c. 1422. c. 1423. c. 1424. c. 1425. c. 1426. c. 1427. c. 1428. c. 1429. c. 1430. c. 1431. c. 1432. c. 1433. c. 1434. c. 1435. c. 1436. c. 1437. c. 1438. c. 1439. c. 1440. c. 1441. c. 1442. c. 1443. c. 1444. c. 1445. c. 1446. c. 1447. c. 1448. c. 1449. c. 1450. c. 1451. c. 1452. c. 1453. c. 1454. c. 1455. c. 1456. c. 1457. c. 1458. c. 1459. c. 1460. c. 1461. c. 1462. c. 1463. c. 1464. c. 1465. c. 1466. c. 1467. c. 1468. c. 1469. c. 1470. c. 1471. c. 1472. c. 1473. c. 1474. c. 1475. c. 1476. c. 1477. c. 1478. c. 1479. c. 1480. c. 1481. c. 1482. c. 1483. c. 1484. c. 1485. c. 1486. c. 1487. c. 1488. c. 1489. c. 1490. c. 1491. c. 1492. c. 1493. c. 1494. c. 1495. c. 1496. c. 1497. c. 1498. c. 1499. c. 1500. c. 1501. c. 1502. c. 1503. c. 1504. c. 1505. c. 1506. c. 1507. c. 1508. c. 1509. c. 1510. c. 1511. c. 1512. c. 1513. c. 1514. c. 1515. c. 1516. c. 1517. c. 1518. c. 1519. c. 1520. c. 1521. c. 1522. c. 1523. c. 1524. c. 1525. c. 1526. c. 1527. c. 1528. c. 1529. c. 1530. c. 1531. c. 1532. c. 1533. c. 1534. c. 1535. c. 1536. c. 1537. c. 1538. c. 1539. c. 1540. c. 1541. c. 1542. c. 1543. c. 1544. c. 1545. c. 1546. c. 1547. c. 1548. c. 1549. c. 1550. c. 1551. c. 1552. c. 1553. c. 1554. c. 1555. c. 1556. c. 1557. c. 1558. c. 1559. c. 1560. c. 1561. c. 1562. c. 1563. c. 1564. c. 1565. c. 1566. c. 1567. c. 1568. c. 1569. c. 1570. c. 1571. c. 1572. c. 1573. c. 1574. c. 1575. c. 1576. c. 1577. c. 1578. c. 1579. c. 1580. c. 1581. c. 1582. c. 1583. c. 1584. c. 1585. c. 1586. c. 1587. c. 1588. c. 1589. c. 1590. c. 1591. c. 1592. c. 159

Iam vero videmus, primum in disputatione cum Montanista Proclo bane cum ceteris epistolis Pauli « non fuisse connumeratam » a Caio presbytero, ut narrat. Enseb. VI. 20; vel, ut s. Hieronymus narrationem Eusebii exprimit efficacius, eam Caius dixerit « Pauli non esse. » Hanc oeconomiam catholici alii videntur imitati esse. Certe Philastrinus asserit, eam minns frequenter legi quam reUquas epistolas Pauli, et liuins rei rationem addert ex difficultate nonnullorum textuum, nominatimque commemorat periculum haeresis Xovatianae, quod sane non ex verbis epistolae sed ex praepostera haereticorum interpretatione timeri potuisse intelligendum est (Haeres. LX. LXL). « Leguntur, inquit, Pauli tredecim epistolae et ~~zaxwvutrsqponmlkjhgfe~~ factum Christum dicit in ea (Heb. IH. 2.), inde non Icoitur; *de poenitentia autem propter Noctianos aequae.* » Oeterum eos qui epistolam Pauli esse negant, ipse Philastrinus (Haeres. XXXII.) haereticis accenset; mule evidens est, quod diximus. Philastrinus errores, quos indicat, non ipsi epistolae sed detorsionibus haereticorum adscripsisse

Ultimi anni Origenis Episcopus Aegyptius Xepos contendens, Scripturas ubique sensu non tropico sed immediato intelligendas esse, doctrinam de regno millenario ex Apocalypsi asseruit scripto etiam libro «adversus Allegoristas.» Cum multi in Arsinoto praefectura Xepotidis doctrinam amplecterentur, et res paulo post Origenis obitum in apertosi schisma et defectionem Ecclesiarum vergeret (Origenis obitus contigit anno 256, schisma Xepotianum circa annum 264.), Dionysius Origenis in regenda schola catechetica successor et deinde Episcopus Alexandria ad hos ho-

mines ab errore revocandos scripsit adversus Nepotem duos
 libros a de Promissionibus, » quorum in II. egit de Apoca-
 lypsi. Admittebat ipse quidem eam ut librum » prophetæ »
 et hominis » sancti ac divinitus inspirati » (1); ex arguientis
 tamen internis, ex stylo et ductu sermonis, facta compa-
 ratione cura Evangelio et epistolis Ioannis, cara alterius
 Ioannis non Evangelistae esse censuit. Quoad doctrinam
 autem libri, « arcanum quemdara, ait, planeque admirabi-
 lem singularum rerum sensura latere existimo. Nam etsi
 ipse non intelligo, sed tamen assumo profundiorum quæ-
 dam sensum verbis subesse; eaque non meo ipsius iudicio
 melior atque aestimo, sed plus fidei tribuens, sublimiora
 esse censeo, quam ut a me percipiantur. Ipse itaque Dio-
 nysius de inspirationis et divina auctoritate libri consentii
 cum ceteris, solum dubitans de homine libri scriptore, quis
 fuerit. Imo sicut quoad doctrinam libri confutavit Nepo-
 tis opinionem, ita de scriptore et divinitate libri ea quae
 commemoravimus, scripsit adversus libri calumniatores.
 Paulo enim ante verba citata ita narraui. . Nonnulli ex iis
 qui fuerunt ante nos (wt; twv - : o v-u«.), librum hunc re-
 pudiarunt penitus ac refutarunt, singula eius capi5 Tw (libr)Tc8 0 Td (a)Tj 0599 Tc 1.8.592 0 Td 3.8.99 Tw (reaul)Tj 0 Tc -8.1141 0 Td (-)Tj 1.58199 Tc -18.31 -8.22891

primus, apud orientales Apocalypsin non recipi, eo fere modo quo dicebantur occidentales non admisisse epistolam ad Hebraeos. « Quod si epistolam ad Hebraeos Latinorum consuetudo non recipit inter Scripturas canonicas, ait s. Hieronymus, nec Graecorum quidem Ecclesiae Apocalypsin Ioannis eadem libertate suscipiunt; et tamen nos utramque suscipimus non buius temporis consuetudinem sed veterum scriptorum auctoritatem sequentes » (ep. 129. n. 3. ad Dardan.). Eeipsa in nonnuUis catalogis orientalibus eius aetatis omittitur, vel ponitur inter libros 2VTI)SYCIIIEVOU; (supra p. 495.). Aliqui etiam Patres, ut Cyrillus Hierosolymitanus, ab eius citationibus abstinere, Nihilominus non modo occidentales sed etiam multi catalogi orientales eodem tempore pergunt eam recensere inter 2noXcyooftEvou; nulla habita ratione invectionis dubitationis, et PP. graeci numero plurimi auctoritate gravissimi saec. IV. eam sine ullo indicio controversiae adhibent ut librum s. Scripturae et librum Ioannis Apostoli, adeo ut quoadmodum Philastrius in occidente (Haeres. XXXII.) ita Epiphanius in oriente (Haeres. LI.) impugnatores Apocalypscos non alios noverit quam haereticos.

Quamvis igitur IV. saeculo in oriente non idem unanimis fuerit consensus sicut tempore ante schisma Xepotianum, huiusmodi tamen non ex Traditione sed aliunde sero superinductae haesitationes Traditionis constantiam labefactare non poterant; unde sicut de ceteris libris X. T. ita etiam quoad Apocalypsin post saeculum V. nulla amplius reperiuntur vestigia dissensionis.

THESIS XVII. zyXwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUT.

Oeclatur. quod s. Hieronymus dixit de consuetudine non suscipiendi epistolam ad Hebraeos et Apocalypsin.

« Quod s. Hieronymus ait op. ad Dardanum n. 3. « si Latinorum » consuetudo epistolam ad Hebraeos non recipit inter Scripturas canonicas, nos Graecorum quidem Ecclesiae Apocalypsin Ioannis eadem » libertate suscipiunt; n id nec ipse s. doctor dixit nec inspectis monumentis intelligi potest de consuetudine communi et publica, sed tum » quoad epistolam quam quoad Apocalypsin accipi debet sensu restricto i ad privatas dubitationes. »

I. a Latinorum consuetudo » tempore s. Hieronymi, vel ut habet in Is. Vili. 18. a latina consuetudo, » quae epistolam ad Hebraeos non receperit, a) non potest intelligi communis et publica; sed privata aliquorum fuit dubitatio. Imo 6) inter hos ipsos plerique magis de scriptore quam de divina auctoritate epistolae disputasse putandi sunt.

1º. Quod spectat ad amplitudinem illius negativae consuetudinis, a) Hieronymus ipsemet eodem in loco ep. ad Dardan. ubi contrariari Latinorum consuetudinem memorat, simul testatur eandem epistolam « quotidie Ecclesiarum lectione celebrari! » Opponit ergo s. doctor consuetudinem publicam Ecclesiarum consuetudini privatae quorundam Latinorum, b) Hieronymus non simpliciter affirmat, Latinorum esse consuetudinem non recipendi epistolam inter Scripturas canonicas; sed loquitur velut permittendo et transmittendo argumentum petatum ex latina consuetudine, quam primus Eusebius asseruit (I. III. 3; VI. 20.), si ea quoquomodo existat. Patet hoc ntrumque quod dieimus, ex obvia loci Hieronymi inspectione. i Illud nostris dicendum est, liane epistolam quae inscribitur ad Hebraeos, non solum ab Ecclesiis orientis sed ab omnibus retro ecclesiasticis graeci sermonis scriptoribus quasi Pauli Apostoli suscipi, licet plerique eam (quoad dictionem) vel Barnabae vel Clementis arbitrentur; et nihil interesse cuius sit, cum ecclesiastici viri sit, et quotidie Ecclesiarum lectione celebratur. *Quodsi eam Latinorum consuetudo non recipit* inter Scripturas canonicas, nec Graecorum quidem Ecclesiae Apo-

calypsiu Ioannis eadem liberiate snscipiunt. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
utramque suscipimus, nequaquam buius temporis Conane-
 tudinem (quae si quoquomodo existat, nec perpetua erat
 nec universalis est), sed yeterum scriptorum auctoritatem
 sequentes, qui plerumque utriusque abutuntur testimoniis,
 non ut interdum de apocryphis facere solent... sed quasi
 canonicis et ecclesiasticis. » c) Inter tot scriptores eclesiá-
 sticos latinos saeculi IV. et intontl* V. usque ad annum 414.
 quo Hieronymus scripsit ep. ad Dardanum, nullus reperi-
 tur, qui de ep. Heb. dubitaverit; scriptores omnes insignes
 et diversarum latinarum Ecclesiarum Episcopi, Pontitices,
 Concilia eam citant indubitanter ut Pauli epistolam et Scrip-
 pturam sacram, atque in catalogis ponunt cum reliquis
 Pauli epistolis inter Scripturas canónicas. Ita Lucifer Ca-
 laritanus (de non conven, cum baerei. Bibl. Max. l'P.T. IV.
 p. 224.); Hilarius Pietàviensis (in Ps. 129. n. 7.); Marius
 Victorinus Afer (contra Arium l. I. B. M. PP. T. IV- p. 264;
 l. II. p. 272.); Ambrosius Mediolanensis (de Poenitent, l. II.
 c. 2.), etiam agens contra Novatianos; Pacianus Barcino-
 nensis (ad Sympron. ep.3. n. 13.); Faustinus Romanus pres-
 byter (contr. Arian. saepe Bibl. Max. T. V*p. 645. sq.);
 idem Faustinus et Marcellinus presbyteri Romani (in libello
 ad Theodos. ibi p. 659.); Philastrius Brixianus (Haeres. 61.);
 Gaudentius Philastrii successor (de Pasch. B. M. T. V.
 p. 945.); Chromatius Aquileiensis (de octo beatitud. ib.
 p. 979.); Rufius Aquileiensis (in Symbol. n. 37.); Augu-
 stinus et ipse Hieronymus frequentissime; Concilia Hippo-
 nense et Carthaginense III; Innocentius I. Pontifex. Inter
 haec monumenta Concilium Hipponense et Carthaginense,
 s. Innocentius I. Rufinus, Augustinus data opera descri-
 bunt catalogum Scripturarum canonicarum a maioribus ac-
 ceptnm, interque has Scripturas vel simpliciter 14 Pauli
 epistolas ponunt, vel distincte epistolam ad Hebraeos inter
 reliquas Paulinas esse et in Ecclesia legi testantur (Con-
 cilia Africana). Evidenter ergo illa « consuetudo latina »
 non recipiendi ep. Heb. restricta ad paucos fuisse dicenda
 est. Eodem modo seu potius tamquam versio et relatio ex
 Eusebio accipi debet illud, quod Hieronymus habet l. de

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
 viris illustrib. v. *Caius* : « sed et apud Romanos usque hodie
 quasi Pauli Apostoli non habetur. » Eusebius paulo lenius
 dixit: *a* usque nane a *quibusdam Romanorum* (1) non cre-
 ditur Apostoli eāse » l. VI. c. 20.

2'. Apud illos ipsos dubitantes saltern plerosque non tam
 de auctoritate quam de scriptore quaestio fuisse dicenda est.
 Xam n) licet s. Hieronymus et s. Augustinus aliquando
 meminerint etiaiu dubiorum de receptioe inter canónicas
 Scripturas, locis tarnen aliis iidem (Hieron. de vir. illust.
 v. *Paulus* et *Caius*: Aug. Civ. Dei XVI. 22.) et plures alii
 scriptores, Philastrius, Primasius, Isidorus solum mentio-
 nem i'iciunt controversiae de scriptore (locis citatis supra
 p. 493.). Porro *b*) rationes quas adferebant occidentales ex
 nomine Pauli non praefixo, ex stylo brnatiox'e, et scriptores
 epistolae quos coniectando proponebant, prorsus conveniunt
 cum iis, quae iam Alexandrini Clemens et Origenes dixe-
 rant (supra p. 493.). Atqui Alexandrini illi certe non de
 auctoritate, sed de solo scriptore erantincipites. Ergo idem
 de Latiis saltern plerisque, qui eorum vestigia sequeban-
 tur, sentiendum est.

II. Restringi etiam admodum debet, quod s. Hieronymus
 primo intuitu dicere videtur de consuetudine Ecclesiarum
 graecarum quoad Apocalypsin. Usque ad Origenem nullam
 fuisse nec in oriente nec in occidente de hoc libro dubita-
 tionem, supra deraonstratum est (p. 493. sq.). De occiden-
 » talis Ecclesiae consensu etiam ipse s. Hieronymus fatetur,
 non posse esse quaestionem. Sane sicut ante Dionysii Alex-
 andria aetatem, qua primum mentio alicuius controver-
 siae occurrit, ita et post illara nullus inventus est in oc-
 cidente, qui dubium moverei. Patres Romanae et ceterarum
 Ecclesiarum Italiae, Galliae, Hispaniae, Africae, Concilia
 et ss. librorum indicali Apocalypsin intef Scripturas divi-

(1) Nominem Romanorum posse intelligi Latinos generaiiori signifi-
 cations, ex usu loquendi communi Graecorum certum est, et patet ex
 Eusebio ipso, qui l. II. ce. 2.25. Tertulliano « **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**
 c. 3. ait Eusebius: - non est tamen ignorandum, quod aliqui epistolam
 ad Hcbraeos deiecerunt (7611X<11) dicentes, illi contradici apnd *Roma-*
norum Ecclesiam: » quem locum Rufinus ita vertit: « scio tamen apud
Latino » de ea, quae ad Hcbraeos inscribitur, haberi dubitationem, »

prima audita et mentio controversia alicuius de hoc libro, Athanasius (frequenter e. g. cont. Arian. or. II. n. 23; or. IV. n. 28; ad Serapion. ep. II. n. 2; in epistola testali pontifici Apocalypsin cum ceteris libris X. T. inter Scripturas canonicas absque significante exortae controversiae); Didymus Alexandrinus (Trin. I. l. c. 15; et in catena Corder, in I. Io. et in Ps. 50.); Marcus Diadochus (cont. Arian. Galland. T. V. p. 243.); Macarius Aegyptius (hom. 27. et 30. ibid. T. VII. p. 103. 117.); non omittendum quamvis Hieronymo posterior Cyrillus Alexandrinus (de ador. in spirita T. I. p. 188; Glapliyr, in Exod. ibid. p. 233. et apud Audr. Caesareens. l. c.); tum ex insula Cypro Epiphanius (Haeres. 51. n. 32. sq. data opera refellens Alogosqui Apocalypsin respuebant; Haeres. 76. confut. 5^a T. I. p. 941. ubi ponit Apoc. in canone cum ceteris libris N. T.; citationes expresso nomine Ioannis habet frequenter); in Syria s. Ephrem (T. H. syr. p. 332; T. II. graec. p. 194. 252. 253. etc.).

Ex hac testum serie manifestum est, Apocalypsin etiam post Dionysii et Eusebii aetatem nominatila in Ecclesia Alexandria permanisse inter Scripturas communi consensu receptas ut librum canonicum et scriptum a Ioanne Apostolo; pariterque in ceteris Ecclesiis orientalibus perexisse esse in publico usu, nec testes apostolicae Traditionis etiam in Graecorum Ecclesiis umquam defecisse. Xihilominus fate-mur, aliquot Patres orientales post Eusebium tum in cata-logis indicandam putasse dubitationem alicubi exortam, et ideo Apocalypsin non possuise inter libros universali con-sensu admissos (supra p. 495.), tum ob controversiali no-tam et ex rationibus polemicis a citationibus discipulorum et

(I) S. Gregorius Nyssenos Basilii frater, Nazianzenz amicus orat,
in suarn ordinem (Migne T. XLVI, p. 549.) ut est in editis, ita ci-
tat . Audivi Evangelistam Ioannem aenigmatice huiusmodi homines
(haereticos) in scriptura apocalypsin esse deperitissimos et
vix validos etc. Apoc. III, 15. Mihi quidem nomen apocryphae X.I.
suspectum redditur. Nam alibi Hyssenus Apocalypsini citat simpleiter
ut Scripturam «aera», «Dicit aliunde versus Scribitur : » ; & xoxo
«Xoo» ; ego sum principium » Apoc. I, 8. (Antiribicite cont. Apoll'iani
Iligne XLV, p. 1208.). « Anto oculos habere oportet in Apocalipsi
latinnisi scriptum condemnationem contra eos, qui divina oracula immuta-
tate additione vel subtractione . Apoc. XXII, 19. (in Psalmor. inscriptil.,
c. io Iligne XLIV, p. 541.). Practerea hab verissime est, Nysicum
a Basilio fratre in hac re dissentire; postremo modo ipso citandi sua-

Digitized by Google

S E C T I O I I I

DE AUTHENTIA EDITIONIS VDLGATVE IN CONCILIO TKIDENTINO DECLAHATA.

THESIS XVIII. zyxxvvutrsqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

De notione authentiae, et de dogmatica declaratione autenticae editionis S.ripturarum.

« Qnamvis anthentia Scripturae nnivarsim spectatae, et anthentia »
» editioais aiicains aut voraiouis Scriptnrarum inter se differant; ad
• idem tamcu mouns cnstodierdi depositi, ad quod pertinct deõnitio ca-
• noois Scriptararum, specut etiam declorare ambientiam determinatae
• editionis ant versioni. Argumentum vero theologicum. quod Patres
» Tridentini ad declarandam autenticam vulgatae editionis latinae ae-
» quo ac ad deñniendnm ss. librorum canonem et *lonyo tot tareulorum*
• usu dcdunrunt, non aliud tandem est quam appellatio ad superna«-
• ralem providentiam et perpitnam assiste[ltia]n S/iritns Smeli, anh
» qna Ecclesia depositum etiam qnatenns verbo Dei scripto tminetur,
» infallibiliter enstodit. »

I. Xomen IUVTT; significai apud graecos scriptores cum, qui potestatem seu auctoritatem habet (1). In iure autem nomen transfertur ad scripta et instrumenta pruesertim publica, quorum *authentia* idem est ac auctoritas ad faciendam fidein, non unus Semper modi sed eaui, ad quam faciendam proferuntur.

Potest a) quaeri de auctoritate instrumenti in ipsa sua origine atque adeo in ipso cwtoypaw, quam possumus dicere *authentiam originalem*. Haec revocatur ad auctoritatem eius, qui est ipse auctor instrumenti; profecto enim instrumentum non aliunde habet auctoritatem, sed eam sui auctoris exhibet ac repraesentat. Unde si constat de auctoritate eius, cui scriptum tribmtur, quaestio de authentia originali instrumenti quod supponitur rite confectum, co- incidit cum quaestione de eiusdem *genuinitate*. Hinc factum est, ut *authentia* et *genuinitas* (yvjsior/::) documentorum saepe confundantur. licet notio utriusque non sit omnino eadem.

(1) 'Auiivn-i ζovos ä>ii«(Enripid. Sappile.

Potest b) suppoita authentia originali quam diximus, quaeri de authentia exemplarium, quae sint sive ζ-oypa-pct sive versiones. Si scriptum originale habet auctoritatem, ut supponitur, sane exemplaria descripta et versiones failem ipsi originali. Unde possumus hanc dicere *authentiam conformitatis*. Haec ergo, originali authentia supposita, co- incidit cum integritate (exclusionem interpolationis et corruptions) in exemplaribus, et cum sinceritate in versionibus (ut nempe sensus instrumenti originalis sincere sit expres- sus). Sed si documentum originale ipsum auctoritatem non habet, integritas exemplarium et fidelitas versionum non- nisi improprie ex sola conformitate cum originali minime authenticum dici potest authentia. Ita Serarius sensu improprio pro sola conformitate accepit authentiam, quando scripsit: a posse versionem esse authenticam, non scriptum (originale)... cuius generis exemplum est, si quis falsam epistolam aut pseudepigraphuin et mendacem librum fide- liter verteret » Prolegom. Bibl. c. 19. q. 11. Hac generali significatione nominum supposita, deducimus notiones spe- ciales de authentia sacrae Scripturae.

I". *Authentia originalis* Scripturarum seu illa aucto- ritas divina, quae eis vindicatur, exsurgit et constat ex eo, quod libri sunt divinitus inspirati, et Deus est eorum auctor: a quid esẽ autem Scriptura sacra nisi quaedam epi- stola omnipotentis Dei ad creaturam suam? n s. Gregor. M. l. IV. ep. 31. Vide th. II. Demonstratio itaque inspirationis est demonstratio divinae *authentiae originalis*, proindeque demonstratio canonis librorum ad Scripturam pertinentium est demonstratio authentiae saltem originalis omnium ho- rum librorum.

At vero fides et definitio Ecclesiae, dum canonem S3, li- brorum credit et proponit, non solum declarat factum pri- mitivum inspirationis, seu primitus exstistisse libros inspira- te his nominibus censitos; sed fides ac definitio refertur ad Scripturas adhuc nunc in Ecclesia Dei existentes. Unde definitio canonis declarans has determinates Scripturas esse inspiratas, duo includit: libros scilicet sub his nominibus

cognitos primitus esse a Deo inspiratos, et libros quos in Ecclesia Dei habemus, esse eosdem ut primitus Deo inspirante scripti sunt; h. e. Ides et definitio Ecclesiae pro ob-
jecto habet tum *authenticam* et *conformitatem* cum originali, tum *authenticam* et *conformitatem* cum originali.

In hac tamen definitione per se declaratio *authenticae conformitatis* nondum applicatur determinatae alicui editioni aut versioni; sed solummodo declaratur, libros primitus inspiratos adhuc nunc in Ecclesia Dei haberi, saltem ita, ut in omnibus recensionibus simili sumptis verbum primitivum exstet et dignosci possit. Aliud enim est loqui de *conformitate* in editione determinata et aliud de *conformitate* vel indeterminate in aliqua ex omnibus editionibus exstantibus, vel prout confici et haberi posset ex omnibus simul sumptis.

Concedimus quidem et vero etiam vindicamus, usu ipso publico et universali alicuius editionis aut versionis in Ecclesia iam satis proponi eius *authenticam conformitatem* simpliciter dictam. Hoc tamen non impedit, quominus declaratio authenticae recensionis singularia distincta sit a declaratione authenticae Scripturae universim spectatae; sic ut Scriptura ipsa quatenus consideratur in omnibus recensionibus simul sumptis, distinguitur a singulari aliqua editione vel recensione.

Authentia itaque *originalis* potest quidem abstracte per se concipi, quin includatur et intelligatur *authentia* Scripturae nunc exstantis; sed *authentia* Scripturae in Ecclesia Dei exstantis non potest concipi, quin duo includat tum *authenticam originalem* tum *authenticam conformitatem* cum libris primitus Deo inspirante conscriptis. Hoc ipso etiam *authentia* singularis editionis aut versionis Scripturae eandem utramque *authenticam originalem* et *conformitatem* includit.

2º. Alia distinctio in usura venit inter *authenticam internam* et *externam*. *Authentia interna* est ipsa auctoritas, quae inest scripto vel instrumento ex sua origine et ex conformitate cum originali authentico; *authentia externa* omnino generice sumpta potest dici *authentia interna, quatenus manifestata est*. Haec igitur quae dicitur *authentia*

externa, praesupponit et includit *authenticam internam*. Hinc patet, tam *authenticam originalem* quam *authenticam conformitatem* posse esse vel *internam* tantum, vel simul *internam* et *externam*, non posse vero *esse authenticam externam sine interna*.

Quando de Scriptum agitur, *authentia originalis* interna constituitur ipsa inspiration; manifestati autem, sicut oportet, et ita evadere *authentia externa* non aliter potest nisi testimonio divino. De his superius dictum est (th. V. seqq.).

Hic supposita *authentia originali*, quaeritur de *authenticam conformitatem* in editione vel versione. Haec *authentia conformitatem interna* est ipsum factum conformitatis cum authentico textu primitivo independens a manifestatione aut declaratione; *externa authenticam conformitatem* generice sumpta ex dictis est conformitas cum textu originali, *quatenus conformitas est manifestata*. Haec manifestatio potest et ipsa esse duplex *privata* et *publica*.

Scripta omnino *privata* quorum auctores nullam habent auctoritatem iuridicam sed solum scientificam, habent, et ipsa *authenticam internam* solum sensu scientifico, non autem sensu iuridico auctoritate publica valent; ita ergo etiam haec qualiscumque eorum auctoritas solum scientifico per historiam et criticam manifestatur. De his non est nobis sermo.

Si instrumenta sint publica, quibus societas ipsa utitur, regitur, in suis legibus constituitur, potest quidem etiam historice et critice manifestati interna *authentia* eorum. At talis manifestatio nondum constituit *authenticam externam* buiusmodi instrumentis convenientem. Eorum enim auctoritas debet esse publica pro tota societate; sed talis eius manifestatio est solum *privata* pertinens ad paucos, quatenus singuli ipsi eam intelligunt. Societas tota non regitur nisi auctoritate. Unde *authentia externa* proprie dicta publicorum instrumentorum constituitur tantum per declarationem vel expressam vel acquivalem, quae fiat ab ipsa *publica auctoritate* societatis.

Hinc editio aliqua vel versio Scripturae, quae est in-

strumentimi publicum Ecclesiae a Deo ei consignatum, si sit conforinis originali primitus sub Dei inspiratione scripto, est *authentica* et *publica*. Quia tamen hoc non scientificè demonstratur et ab iis qui sunt idonei demonstration!, cognoscitur, poterit forte dici *authentia externa privata* vel *authentia critica*; non tamen erit *authentia externa publica*, quae tantummodo per declarationem conformitatis ab Ecclesia ipsa vel expresse, vel aequivalenter per constantem publicum usum factam constituitur.

3°. Ex praestructis notionibus haec de authenticis Scriptum in Ecclesia catholica ex una parte et penes Prostantes ex parte altera consequuntur theoremata.

a) Sicut *authentiam originalem* seu inspiratorem Scripturae, ita etiam *internam authentiam conformitatis* declarationis Ecclesiae non efficit, sed supponit et iam praeeistentem manifestât. 6) *Authentiam publicam externam* aequivalens vel expressa Ecclesiae declaratio efficit. c) Quamvis alicuius editionis aut versionis Scripturae *authentia externa* per usum publicum Ecclesiae iam constituta sit, ac per eum de *authentia conformitatis interna* simpliciter dicta, praescindendo a gradu perfectionis, publice constet; possunt tamen adiuncta utilem vel necessariam reddere expressam *authentiae* et eius gradus declarationem, sicut non raro adiuncta opportunam vel necessariam reddunt dogmatum de quibus ex praedicatione ecclesiastica iam pridem satis constabat, solemnem definitionem. d) Si aliqua editio aut versio per longum tempus desierit esse in publico usu catholicoe Ecclesiae, et ita custodia Ecclesiae corruptelis forte inducendis non amplius obsistat, potest accidere, ut de *authentia externa* quae fuerat aliquando per publicum usum satis constituta, non amplius pari dogmatica certitudine constet. e) Cum in communione Protestantium ex eorum principiò nulla exstet potestas et auctoritas ecclesiastica, atque ideo non sit societas nisi materialiter, formaliter vero singuli regendi sint indicio proprio (si practice sequerentur sua principia fundamentalia); bine nulla apud eos potest esse Scripturae *publica authentia externa*. Sicut namque apud eos nullum potest esse iudi-

cium publicae auctoritatis de vero sensu, ita nullum de *authentia* Scripturarum. Imo cum ex eorum principiis nulla *authentia* existat, hoc ipso nulla formalis societas ecclesiastica existat, Scripturae non possunt esse instrumenta publicae societatis legalis; sed sunt solum scripta destinata singulis. Quare iudicium sicut de sensu ita de *authentia* non potest esse nisi scientificum tantummodo, ac proinde ad scholam pertinet et ad paucos. Hinc saltern maximae parti hominum, quippe qui scientificis et difficilibus demonstrationibus idonei non sunt, non solum intelligantia veri sensus, de quo diximus in Tractatu de Traditione th. XVIII. XIX, sed etiam cognitio *authentiae* Scripturarum secundum eadem illa principia est impossibilis.

II. Ex eodem iure et officio custodiendi depositum revelationis, ex quo Ecclesia definit canonem librorum sacrorum, ipsa etiam declarat *authentiam determinatae editionis aut versionis Scripturarum*.

1°. Promissa assistentia Spiritus Sancti ad infallibilem custodiam depositi fidei sine dubio extenditur ad infallibilem propositionem librorum canonicorum et verbi Dei scripti, ut ipso charismate infallibilitatis arceatur periculum, ne verbum humanum pro verbo divino, libri humani pro libris divinis umquam fidelibus proponantur (supra th. IX.). Atqui in hoc ipso iure et officio infallibiliter proponenti verbum Dei scriptum includitur munus infallibiliter indicandi, utrum quod tamquam verbum Dei scriptum sub certa quadam forma, in certa quadam editione vel versione exhibetur, sit ipsum verbum primitus inspiratum, h. e. utrum sit editio aut versio conformis suo prototypo originali. Non enim minus verbum humanum traderetur fidelibus pro verbo divino, si editio vel versio simpliciter difformis a libris primitus Deo inspirante scriptis, vel etiam certa aliqua classis textuum difformis ab originalibus proponeretur vel Scriptura divina, quam si libri et textus primitus humana tantum ope scripti definirentur esse scripti divinitus. Ergo ad munus idem custodiae depositi infallibile sub assistentia Spiritus Sancti spectat sicut definitio canonis Scripturarum, ita declaratio conformitatis in editione vel

versione cnra primitivo textu. Idem argumentum distinctius declarari potest,

Ecclesiae ex muñere a Christo iniuneto docendi omnes gentes ius est et officium propouendi et tradendi etiam verbum Dei scriptum. Hoc munus non solum coraplectitur traditionem doctrinae alstractae, existere aliquod verbum inspiratela, sed etiam propositionem ipsius verbi scripti in concreto sub certa et determinata forma, praesertim quoad ea quae in hoc verbo per se spectant ad « aedificationem doctrinae chnstianae. » Unde in hoc muñere continetur etiam ius designandi aliquam editionem ve! versionem tam genuinam Scripturam sacram, ac proinde conformem

Primitivo praesertim in iis quae per se ad fidem et morum regulan, pertinent; vel si una aliqua talis non existeret, efhciendi ut ex omnibus simul sumptis recensionibus talis restitueretur, eamque

enim et aolemnis totius Ecclesiae occidentalis usus dogmaticus, liturgicus, polemicus ex novem saltem saeculis obtinens fundamentum iudicii suppeditabat dignitati et praxi Ecclesiae multo magis conveniens, cura ipsa divino-humana constitutione Ecclesiae intime nexum et ita certum ut instituto examine non ad aliam conclusionem, quae quidem ventati consona esset, perveniri potuisset quam ad eam ipsam, quae universali illo tot saeculorum usu iam uemonstrata probatbat.

Eatio suprema cur constans ille usus sit criterium certum sicut ad discernendos libros canonicos, ita ad dignoscendam saltem simpliciter dictam authentiam conformitatem

« I] * ! libiorum @ornnem i atque adeo principium quo PP. Tridentini nitebantur in appellati»,», ad illud usum tam in definitione canonica quam, in declaranda authentia editionis vulgatae, tandem revocatur ad perpetuam assistentiam Spiritus Sancti Ecclesiae in docendo et proponendo verbo Dei promissam. Principium scilicet in utraque appellatone hoc erat, sub assistentia Spiritus Sancti promissa fieri non potuisse, ut universa Ecclesia theoretice et practice per multa saecula suscepit et omnibus fidelibus credendis proposuerit libros re ipsa humanos tamquam scripturam divinam, eorumque testimoniis constanter tamquam divinitus scriptis usa sit ad fidei et morum doctrinam exponendam ac confirmandam. Hoc enim consequens fuisset, ut prout ante dixi, in hypothesis quod versio et editio quae Ecclesia constanter utebatur, fuisset amplius difformis ab archetipo inspirato, ac proinde libri sub hac forma fuissent diversi ab inspirato atque non iam licite Dei auctoris sed humani ac fallacis interpretis non minus quam scripturae, librorum, propositi ut divini iam in se ipsos oporteret fuissent humani. Ode non modo assistentia Spiritus Sancti prout, prout, erat activum praemniens ab errore Patres Concilii, in ferendo iudicio; sed eadem assistentia, quatenus est perpetua in Ecclesia, erat eis etiam principium

Ar smtlo nls
AI IUDICANDUM DE A . S I C

Ad intelligendum valorem criterii, quo Patres Triden-

tini uti sunt, distinctiorem considerationem postularet theoria et praxis universae Ecclesiae quoad Scripturas sub hac forma versionis vulgatae.

In primis, in Conciliis sive Episcoporum occidentis sive simul unitis occidentalibus et orientalibus, in decretis Pontificum et Pastorum omnium, in sacra liturgia, in confutatione haereseon, in institutione populi christiani, in libris scriptis dogmaticis, polemicis, moralibus, in scholis, publice et privatim Scripturae ut sacrae et canonicae usurpabantur, earumque testimoniis confirmatio et explicatio doctrinae fidei ac regulae morum nitebatur in tota Ecclesia occidentali vel unice vel potissimum, ut exstant Scripturae in hac forma versionis vulgatae. Hic porro usus saltem mediate

(1) S. Gregorius in epistola scripta hand die post annum 590, qua opus Moralium (elucubratum Constantinopoli inter annum 578. et 585.) s. Leandro dedicabat, ait e. 5, Seditra Apostolicam nti tnm antiqua tum nova Hieronymi versione. • Novam translationem cia-tro (in enarrando libro lob); sed cum probationis causa exigit, nunc novam nunc veterem per testimonia assumo, ut quia Sedes Apostolica cui Deus auctore praesideo (S. Isidori 1. I. e. 12. n. 8. de divin. Officiis (qui libri scripti sunt circa annum 620.) universalem iam nsum praedicat. « Do hebraeo in latinum eloquium tantummodo Hieronymus presbyter sacras Scripturas convertit, cuius editione generaliter omnes Ecclesiae tisqueque utuntur, pro eo quod veracior sit in flentibus et clarior in verbis. » Legendum est istud caput 12. Isidori etiam propter alia quaedam, de quibus nos suis locis diximus; inter haec illud est praecipuum, quod egregie scriptores et auctorem librorum sacrorum distinguit. a Hi (quos singulos nominavit) sunt scriptores librorum sacrorum divina inspiratione loquentes... auctor autem earumdem Scripturarum S. Britus Sanctus esse creditur, qui (per) prophetas suos scribenda dictavit » ib. n. 13. Hinc fit, ut Scripturae in versione quantumvis per humanam industriam facta, dummodo in ea sensus textus originali sint expressi, non minus quam in textu et forma primitiva sint ac maneat libri Dei auctoris; quia nimirum pars formalis, cuius ratione Deus est auctor Scripturarum, in versione humana quidem sed tamen sincera ac fidei, manet eadem, licet pars materialis quae est scriptoris humani, aliter se habet. (S. Isidori 1. I. e. 12. n. 8. de divin. Officiis) Hic quoque in scriptore inspirato per divinam assistentiam et a priori certum est, partem materialem respondere parti formali; hoc autem in interprete sibi permisso non nisi a posteriori et ex facto constare potest (vide th. III.).

vtsrponmlifedcaVUTSRPONMLKIGECA

ex ratione capitis Eeclisiae et ex principalitate ac supremo magisterio in Ecclesia Romana, ac denique ex comraunione, consensu et approbation omnium Ecclesiarnm, pertinebat ad Ecclesiam universam. Ergo certe vel fundamentum bumanum in universa Ecclesia per multa saecula supponebatur tamquain divinum ad aedificationem fidei et morum, vel Scripturae, ut exstant in versione vulgata, sunt sincerata verbum Dei scriptum saltem quoa il rei suramam et in iis partibus, quae ad scopuui lmac principem Scripturarum spectant, ac proinde saltera in bis versio est conformis primitivo textui librorum inspiratorum. Illud prius constitutioni Eeclisiae essentiali et assistentiae perpectuae Spiritus Sancti a Christo promissae evidenter repugnat; ergo usus ille publicus et constans est criterium certum.

Unde etiam *theoretics* inde a tempore, quo diximus, argumenta omnia quibus libri sacri proponebantur ut Scriptura divinitus inspirata, librorum sacrorum canones, demonstrationes pro Scripturarum divinitate consequentes ex solerani usu et Patruui ac doctorum citationibus respiciebant immediate in Ecclesia occidentali, mediate in Ecclesia universa Scripturas sacrae sub hac l'orma editionis vulgatae. In occidente enim non sub alia forma Scripturae erant in publico usa; dura ergo legebantur, citabantur, enumerabantur Scripturae, id totuin immediate referebatur ad libros, ut sunt in editione vulgata. Mediate autem haec propositio editionis vulgatae tamquam Scripturae inspiratae ex rationibus paulo ante indicatis fiebat ab universa Ecclesia. Eadem

(1) . Si cordasse li Chiesa) a voler dichiarare in virtù dell'assistenza promessale dallo Spirito Santo, per autentica e sienza qualche traslazione latina dello sacro lettere.... Ed in ciò fare il Concilio, dovendo procedere con le diligenze orname, pensò che secondo esse non convenia tra le interpretazioni approvarsi altra allora che la Volgata, come quella che avanzava tutte d'autorità, e che essendosi adoperata universalmente dal tempo di S. Gregorio fin a quest'età nella Chiesa, tocco alla divina providenza il farla esenta da errori In cose di fede e costumi, per tenerne esenta la Chiesa che di lei si valeva. E vide che se non bastava una tal ragione, tutte le nuove indostrie o o sariano bastate a schifar la medesima dubicità » Pallavie, l. VI. c. 17. n. 6.

ergo argumenta, quae libros exhibent ut sacros et divinos, eos exhibent hoc cbaractere insignes, quatenus sunt sub hac forma editionis vulgatae latinae.

Corollarium 1. Iudiciuin de canone librorum sacrorum in Concilio Tridentino erat explicitum iudicium de dogmate revelato hos libros omnes esse divinitus inspiratos, et iudicium implicitum de facto dogmatico conformitatis cum textu primitivo in hac latina editione vulgata longo saeculorum usu publice recopia.

Quare etiam decretum alteram sess. IV. quo explicite declaratur authentia editionis vulgatae, censendum est decretum dogmaticum, definiens scilicet factum conformitatis huius versionis et editionis cum textu originali ita, ut sub hoc verbo, *verbum Dei scriptum*, armanserit et habeatur in Ecclesia Dei s. Scriptura divinitus inspirata. Huius sane facti Veritas est intime nexa cura dogmatibus ipsisque divinis documentis et (ut dici solet) fontibus dogmatum, sen cum obiectiva fide Eeclisiae. Haec itaqne conformitas seu interna authentia vulgatae est factum eminenti sensu *dogmaticum*. Quare equidem non intelligo, quomodo recentiores quidam possint dicere, decretum primum quidem de recipiendis libris canonicis prout in veteri vulgata editione habentur, esse *dogmaticum*, hoc vero alteram de authentia vulgatae esse *disciplinare*. Sicut definitio, e. g. in epistola Cyrilli (lecta in Concilio Ephesino) contineri doctrinam' orthodoxam, in scriptis Nestorii doctrinam haereticam de Incarnatine, vel in libro Iansenii u Augustinus * contineri quinque propositions haereticas, est decretura non disciplinare sed dogmaticum; ita sensu etiam strictiori *dogmaticum decretum* est, quo declaratur, versionem aut editionem aliquam s. Scripturae esse authenticam, li. e. exhibere sincerum verbum Dei scriptum. Quod in decreto explicite mentio Ut publicarura lectionum, dispntationuni, praedicationum, et expositionum, hoc certe non tollit valorem dogmaticum. Aliud esset, si intelligeretur pro huiusmodi actibus solemnioribus usus vulgatae praescriptus prae textibus aliis genuini e. g. prae originalibus; haec posset dici *consecutio disciplinaris* deducta ex decreto dogmatico. Concilium vero

hunc usum vulgatae in publicis lectionibus, disputationibus | praedicationibus et expositionibus certe non praescripsit ad exclusionem textuum originalium, sed secundum cum modura, ut authentia vulgatae non in discrimen vocetur, sed integra retineatur ac nemo illam reicere quovis praetextu audeat. Sub hac vero ratione iam praescriptio et prohibitio non est disciplinaria, sed est pro determinato actibus applicatio authentiae dogmatice declaratae.

Corollarium 2. Cum veritas veritati non possit contradicere, examen criticum quod fallax non sit, authentiam internam editionis vulgatae intra eos limites, quibus usus et diserta declaratio Ecclesiae eam definivit, numquam confutabit, sed in dies clariori in luce constituet. Poterunt tamen opiniones quaedam privatae theologorum de amplitudine authentiae tali examine critico falsae demonstrari. Quare declaratio authentiae sensu, qui ex certo principiis ei inesse demonstratur, praelucere debet sine dubio in examine critico tamquam norma saltem *negativa*, quae studium demonstrandae et defendendae veritatis non solum non impedit, sed praemuniendo ab erroribus etiam iuvat. Non vero possunt haberi normae instar opiniones incertae vel etiam improbabilis nonnullorum theologorum.

TIIF.SIS XIX.

*De extensione authentiae editionis vulgatae
a Concilio Tridentino declarata.*

- Et contextu ac scopo decreti dogmatici de auctoritate canonica
» librorum inteiorum cum omnibus sui partibus, prout in Ecclesia
» debet esse, et in his, quae ad eam pertinent, et in his, quae
» bentur, demonstrator, 1°. vi declarations Concilii Tridentini veterem
• editionem vulgatam latinam habendum esse authenticam non solum ve-
» Int indeterminate, quatenus libri sistantur cum originalibus quoad rei
• summam identici; sed etiam speciatim hoc gradum authentiae, quod in
• eius textibus ad fidem et morem regulam per se pertinentibus verbum
• Dei originale secundum substantiam dogmatis sincere exhibeat; non
• tamen 2\ authentia versionis declarata est in eo gradu perfectionis,
» ut in singulis etiam per se non pertinentibus ad aedificationem do-
li etrinae christianae, vel secundum modum quoque enuntiationis ubique
» cum originalibus conformis credi iubeatur; neque vero 3°, perfectissima
- bniusmodi conformitas in vulgata, etiam iussu Pontifico mhactenus emen-
» data, aut vi decreti Tridentini aut alia rationis probabili asseri potest.»

Ante omnia ipse sensus quo decretum Tridentinum intel-
ligendum esse putamus, distincte exponendus est, ut constet
de statu quaestionis.

De vi et ratione istius decreti duae sunt opiniones ex-
tremae sibi invicem ex toto, nostrae mediae sententiae ex
parte oppositae. Veteres enim plures theologo non contenti
authentia editionis vulgatae eo sensu, secundum quem ex
scopo tum Scripturarum tum decreti declarata esse intelli-
gitur et ex multo testimoniis confirmatur, contendebant, vi
definitionis Tridentinae conformitatem versionis cum textu
primitivo indiscriminatim in omnibus incisis et particulis
tenendam esse. Cum enim Scriptura sit verbum Dei inspi-
ratum sicut in magnis ita et in iis, quae nobis possint
videri parva; inde concludebant, authenticam editionem
ab Ecclesia declarari non potuisse, quin ea sit tam in mi-
nimis quam in maximis pie conformis Scripturae priini-
tiviae et originali. Si enim, aiebant, Scriptura sub hac
forma vulgatae editionis declarata authentica quantumvis
per se levis contineret errores sive amanuensium sive multo
magis interpretis defectu inductos, iam Ecclesia solemniter

zyxwvutsrqponmlkjihg

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

sno decreto approbasset verbum humanuni, imo hominum errata velut verbum Dei : quod sane qui dicit, Ecclesiam ipsam gravissimi erroris accusai.

Ex adverso nostris temporibus sensus Tridentini decreti in significationem, ut nobis quidem videtur, iusto laxiorem a quibusdam viris eruditissimis explicatur. Docent nimirum, quando de intensione et extensione authenticæ versionis et editionis vulgatæ sermo est, inter textus a dogmaticis et non dogmaticis » vel, ut melius cum veteribus dicere possimus, inter textus enuntiantes *per se* et *per se res* fidei et morum regulam et inter alios continentes *inspirata* *propter aliud* atque adeo *revelata per accidens* (cf. Tract. de Tradit. th. XXIII, n. I.) distinctionem nullam admitti posse; non quasi distinctionem quoad res contentas in textibus simpliciter negarent., imo admittunt maiorem quam quæ nobis concedi posse videtur, sed quod omnes textus Scripturæ sunt æque verbum Dei inspiratissimi ac proinde supremæ atque divinæ auctoritatis. Ximirum ut idem paucis dicatur, non negant inter textus Scripturæ distinctionem *materiæ* (quoad materiam comprehensam), sed negant cum omnibus sinceris catholicis distinctionem *formalem* (quoad formam auctoritatis). Statuunt itaque cum illis nonnullis theologis vetustis paulo ante commemoratis idem principium, in quo ceteroquin omnes consentimus: indiscriminatim omnes textus Scripturæ (considerati in sensu auctoris Scripturæ) sunt verbum Dei. Unde sicut veteres illi theologi ita et hi recentiores inferunt conclusionem: ergo decretum Concilii de authenticæ editionis vulgatæ ad omnes textus, quantumcumque different materia, *eodem modo* extenditur. At hanc conclusionem sensu contrario intelligunt. Priores dicunt: vi decreti conformitas vulgatæ cum textibus primitivis necessario intelligitur in locis « per se dogmatici, » ut dare demonstratur; ergo *eodem modo* vi decreti conformitas intelligenda est quoad omnia, quæ existant in vulgata. Posteriores ex adverso concludunt: vi decreti illa conformitas non potest intelligi de omnibus et Singulis incisis ac particulis, ut dare demonstratur; ergo *eodem modo* etiam in textibus « per se dogmaticis » vi de-

creti non est. intelligenda; sed sufficit admittere conformitatem vulgatæ cum Scriptura priinitus inspirata ita, ut maneant quoad substantiam libri identici; salva autem hac substantiali conformitate, de singulis locis cuiuscumque argumenti etiam per se dogmatici decreto Tridentino nihil definitum est, sed genuinitatis agnitio vel negatio in singulis ab examine critico pendere debet.

Kos sensu mox declarando putamus verissimum tum illud quod priores probant, vi decreti conformitatem tenendum esse in his, quæ sunt *per se res* fidei et morum christianorum; tum illud quod posteriores demonstrant, conformitatem non esse decretam in supremo gradu et quoad singula incisa, etiam quæ non continent dogma aliquod *propter se* revelatum. Qua in utraque sententia simul iuncta continetur negatio conclusionis, quam tum priores tum posteriores ex vero principio per consequentiam non legitimam dedeunt. Primum itaque probabimus sententiam priorem adversus recentes quosdam eruditos, tum alteram contra illos nonnullos vetustiores theologos.

I. Eundamenti instar a nobis supponitur distinctio diversarum classium locorum Scripturæ. At hoc suppositum ipsum in vero suo sensu explicandum et demonstrandum nobis est, quoniam et hoc in dubium vocatur, imo huius negatio vel detorsio in sensum alienum, ut ex dictis patet, constituit argumentum præcipuum adversariorum.

1°. Nemo negare potest, in Scripturis universim loquendo et quantum ad præsens pertinet, contineri res et sententias duplicis ordinis valde diversi, a) Quæ spectant ad Deum, ad hominis finem, ad media et ad instituta in hunc finem, ad principia et regulas morum, ad facta quibus oeconomia revelationis innititur aut quæ cum ea speciali modo nexa sunt, aliaque multa quæ in theologia tractantur, seu complectendo omnia formam generali, a quæ sunt res fidei et morum ad ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium » (Trid. Cone. sess. IV); hæc, inquam, sunt huiusmodi, ut Deus ea inspiraverit ad scribendum et humano generi per Scripturam proponere voluerit velut *principali intentione* (irp07iyoulj; vji sùSoxii) propter res ipsas,

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

pter se reolatae. b) Plurima alia Scriptum consignata reperiuntur, quae utique sunt et ipsa verbum Dei inspirati (signidem a oranis Scriptura divinitus inspirata est"), adeoque ubi constat ea esse in Scriptum divinis, non minus quam priora ilia propter auctoritatem Dei loquentis fide divina credenda sunt (1); at diff'erunt a prioribus, quod non *principali intentione* nec *propter se* inspirata ac revelata sunt, sed propter nexum historicum aut logicum (tempore, loco, notione etc.) cum aliis propter se inspiratis ac revelatis. Huiusmodi sunt plurima adiuncta historica, geographica; pertinentia ad physicam, ad zoologiam, botanicam, mineralogiam; turn ad exornationem conceptus per se revelati; ad vitam, prudentiam, mores in ordine naturali ac civili etc. Haec sunt, quae dicimus *revelata per accidens eel propter aliud*.

Duplicis hnius ordinis rerum distinctio saepissime obvia lectione per se innotescit. Quis potest dubitare, utrum textus sicut in veteri vulgata editioue leguntur, agentes de mysterio SS. Trinitatis vel de Filio Dei incarnato (e. g. 1. Io.

(1) E* his intelliges, posse quidem textus pripris ordinis per arrangementem dici. Sed si quis, ut in comparatione cum illis prioribus appellari non *dogmatical*, Undo facile solvitur obiectio a viro eredito nostrae doctrinae opposita. . Ait nempe: io non posso ammettere in teologia e molto meno in critica la distinzione, che costoro ci danno fra luoghi *dogmatici* e non *dogmatici*; . ex altera parte mox subiungitur distinctio his verbis: . la parola di Dio ha sempre eguale ed assoluta autorità, sia che ci parli di ciò che *dobiamo creder, ed operare per raggiungere il noUro fine, tia che ei riponga la noria della rivelazione o qualisvoglia altro fatto divino o umano* • (Sulla autenticità delle singole parti della Bibbia Volgata Roma 1866). Ex nostra sententia non modo certUsimn est, verbum Dei (quando de eo constati semper esso aequali» auctoritatis, quodcumque sit eins obiectnni materiale; sed etiam, hitloria revelations et plurima facta divina vel humana . sunt *propter se, rorclata*, atque ideo textus huiusmodi facta referentis sunt *eminenter dogmatici*. At simul dicimus, multa esse in Scriptnris *revelata per accident et propter aliud*, et textus quibus huiusmodi rescontinentur, si constet esse textus s. Stripurae, non qnidem simpliciter dicimus noi, *dogmaticol*, «ed *dogmatical lecuAdum quid seu per accident*.

V. 7; Ps. CLX. 3.), de institutione sacramentorum , de futura resurrectione; de facto peccati Adae, vocationis Abraham et Moysis, nativitatis, mortis, resurrectionis Christi! etc. enuntient res *propter se reolatae*, atque adeo sint textus *eminenti hoc sensu dogmatici*! Contra quis non videt, minime ad res *propter se* inspiratas pertinere plurima adiuncta ut leguntur in eadett vulgata, quod Adam usque ad generationem Seth vixerit 130 annis, et patriarchae reliqui usque ad filiorum generationem vixerint tot annis, quot in vulgata numerantur; quod lapidea pretiosi in pectorali sacerdotis fuerint illi ibidem nominati ; quod numerus occisorum post adoratimi vitulum aureum fuerit 23000 hominutn (1); quod virgultum sub quod obdormivit Ionas, fuerit hederá; quod urbs Raguelis vocaretur Rages; quod urbi cuius templum depraedari molitus erat Antiochus, nomen fuerit Elymais (2), et alia innumerabilia (Gen. V. 3; Exod. XXVIII. 17; XXXII. 28; Ion. IV. 6; Tob. IH. 7. coll. IX. 3; 1. Mach. VI. 1. coli. 2. Mach. IX. 2.)? Saepe ad sensum textuum , prout sunt in vulgata, eruendum ut intelligatur, ad quam classem pertineant, opus erit subsidiis hermeneuticis externis et internis , ubi ante oculos respiciendum ad iudicium Ecclesiae et ad consensum Patrum, si exstat. Aliquando poterit manere dubium, ad utram classem locus referendus sit; sed profecto absurdum est, propterea diatinctionem ipsam reicere, vel tum etiam negligere, quando de ea constat, quia aliquando ex nostra ignorantia eam in usum deducere non valemus. Distinctionem de qua loquimur, realera esse et in interpre-

(1) Tarn in texto hebraico quam in versione LXX numerantur *tria milia*, in vulgata *viginti tria millia* (cf. P. Patrizi de Interpr. SS. S3. P. I. n. 240.). Difficultas similis ex ipsa editione graeca nascitur 1. Cor. X. 8. Ibi nunc legimns, *viginti tria millia* hominim occisa fuisse ob fornicationem, quod non referri posse videtur nisi ad Num. XXV. 9; at hoc io loco Num. dicuntur occisa *viginti quatuor millia* hominum. Habent tamen pauci aliqui codices graeci et latini, versio syriaca Philoxeniana et armena in loco Paulino *viginti quatuor millia*. Probabiliter antiquum «JXXJS librariorum est jixooitp; pro jixooiTEnapic ortum ex litterarum compendio txsoiTp.

(2) De hac urbe in libris Machabeorum vide P. Patrizi de Consensu ntriusque libri Mach. Annotai, ad §. XXXI. p. 255.

tanda Scriptum adhibendam , ipaure Concilium Tridentinum satis indicavit, ubi edixit, a ut nemo suae prudentiae innixus, *z y x w v u t s r q p o n m l k j i h g f e d c b a* doctrinae christianae perlinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorqueus contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta Mater Ecclesia... interpretali audeat. » Xec minus clare eandem distinctionem Concilium Vaticanum expressit (Const. de Fide cap. 2.). Quantum vero « res fidei et morum » in Scriptum determinari possunt ab interprete, cur tantumdera distingui nequeant a critico? Sane non percipio i quomodo nostro tempore affirmari potuerit, earn distinctionem « theologice admitti non posse, » eo quod a textus dogmaticos » ab aliis non semper valemus cura certitudine discernere.

2º. Quando dicimus, decreto Tridentino declaratam esse conformitatem *editionis vulgatae* in textibus per se dogmaticis, non affirmamus, exemplar aut codicetn aliquera l'uisse designatum, in quo sit tenenda haec conformitas; sed decretum respicit *editionem veteran*, prout *u longi tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est.* » Textus itaque per se dogmaticus qui est in editione Clementina utique ex raulis rationibus praesuratur esse *ceteris editionis, prout in Ecclesia longo saeculorum usu legi coisuevit*; sed si de aliquo tali textu posset demonstrari, non esse ex *veteri vulgata editione*, eius conformitas cum Scriptum primitiva non posset dici *per decretum Concila* declarata. Qui ergo textuin ita admittit vel non adraitit, prout exstat vel non exstat in *celeri vulgata editione*, quae longo saeculorum usu in Ecclesia probata est, is nihil agit *contra decretum Concila*.

3\ Xeque affirmamus, conformitatem in singulis textibus per se dogmaticis declaratam esse in gradu supremo perfectione; sed sufficit, quod dogma expressum in vulgata, iuerit et, am expressum in Scriptura primitiva. Unde dicimus, a) dogma quod expressum exstat in editione *vulgaris*, ***** deerat in Scriptum primitiva; b) adeoque et, ara non erat expressum aliud dogma in textu, et in loco «spendente editionis vulgatae; c) multo mi-

nns dogma quod in vulgata affirraatur, ibi erat negatura , aut vicissira. Sed non diciraus, d) vi decreti Concilii de *Nihil in his quae scripturae sunt, addenda vel subtrahenda* eodem modo expressum, ut erat in Scriptura primitiva, dummodo dogma maneat idem; propterea neque diciraus, e) in huiusmodi locis nullum posse esse errore in versionis, dummodo non sit huiusmodi, qui substantiam dogmatis mutet vel obliteret ita, ut etia adhibitis praesidiis necessariis et opportunis intelligi nequeat. Sic non censendus esset contra decretum Tridentinura reiiicere authentiara vulgatae, qui veram lectionem in textibus quibusdara etiam per se dogmaticis putaret esse aliam, qua idem quidem dogma, sed non eodem modo ut in vulgata enuntiaretur. Exempla esse possunt, si quis contenderet textus: Gen. III. 15. a ipsa conteret caput tuum; » Ps. CIX. 3. a ante luciferum genui te; » Luc. XXII, 20. a qui pro vobis fundetur; » Rom. V. 12. a in quo omnes peccaverunt; » I. Cor. XV. 61. a omnes quide in resurgemus, sed non omnes iminutabimur, » et si qui sunt alii, iuxta Scripturam primitivam legi oportere: *a ipse* conteret caput tuum » (1); a *sicut ex mat ut ino ros est*, genui te; » a qui pro vobis *effunditur*; » a *quia* omnes peccaverunt; » a *omnes quidem dormiemus* (ad resurgendum cf. Io. XI. 11; Matth. IX. 24; XXVII. 52; 2. Mach. XII. 43. 45.), sed non omnes inmutabimur; » imo etiam si legeretur: a *omnes quidem rum dormiemus* (vel diuturno vel perpetuo somno mortis cf. 1. Thesa. IV. 14-16.), *sed omnes inmutabimur* * (vel omnes iusti ad gloriam, vel omnino omnes non quidem ad gloriosam sed tamen ad immortalera vitam corporis) (2). Utrovis modo scriptum primitus fuisse dicas, dogmata eadera proraissi Redemptoris et iramaculatae eius matris; aeternae generationis Filii; sacrificii eucharistici relativi ad sacrificiura crucis; peccati originalis; universalis resurrectionis, utrumque licet

(1) De hoc loco vide eruditissimam! opusculum cl. P. Franc. Xaverii Patrizi « De Nihil li. e. de immaclata Mariae origine - Bomae 1353.

2) De tribos variis lectionibus hains loci conciliandis , quae mihi majorem omnibus aliis discrepantiis afferro videntur disscultatem, legendes omnino est Snarez in 3. P. q. 56. a. 2. disput. 50. sect. 2. Cf. Helich. Canum I. li. c. 14; Sabatierii Xtalam h. I.

paulo aliter reperiens enuntiata. Huiusmodi varietates modorum Apostoli ipsi frequenter admiserunt in citationibus, non solum suas sententias aeque inspiratas substituendo sententiis inspiratis V. T., ut aliqui persuadere vellent; sed ubi profitentur se citare ipsam Scriptorum V. T., adhibent versionem LXZzyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Tridentini²zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

tate Ecclesiae, aliam eius declarationem esse expectandam, quae donec edatur, causam integrara criticis rationilros commissam manere. Si quis ergo nixus argumentis criticis ea loca reiceret, non ideo quidquam contra decretum Tri² dentinura agere censendus esset ▼).

At vero a.) verba decreti restrictionem ad partes deu² tero canonicas Esth. et Dan. non permittunt. Enumeratis enim omnibus libris veteris et novi Testamenti, de *iis omni- bus* subditur: «si quis autem libros *ipsos (enumeratos) cum omnibus suis partibus*, prout in Ecclesia cattolica legi com² sueverunt et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit anathema sit.» Ergo omnium librorum omnes partes, quae ex tenore et oontextu decreti merito *partes libri* dici queant, prout in veteri vulgata legi consueverunt, declarantur canonicae. P) Scopus non erat unicus declarare canonicas partes, quas tum temporis Protestantes reiciebant; sed scopns praeci²

▼) Ita statuitur in opusculo > Solía autenticit delle singole parti della Bibbia Volgata» p.▼4.5.4. De hoc opnsenlo eruditissimi viri Caroli Vercellone plora inferins dicemus; heie aliquam eius sententiam adnotaro invat, quae mihi in tota disputatione de vulgatae authentia velint principiala videtur tenenda: ibi vero solnm obiter et per iridens occurrit. Sententia bae est p.▼: «quando sorge nn dubbio sul" auten² ticit d'una parte di quei libri, si deve esaminare se quella parte sia stata solita leggersi nella chiesa cattolica, e se si trovasse nell'antica edizione volgata. Verificandosi queste condizioni, noi dovremo ricevere quella parte controversa come porzione de'libri sacri e canonici. . Si hoc principium a ci. auctore tenetar, plenos Inter nos erit consensns. Sed fateor, me hanc sententiam de sensu decreti Tridentini quam puto omnino esse seqnendam, non posse conciliare com iis, quae ibidem dicuntur de valore einsdem decreti quoad loca Evangeliorum panlo ante memorata. Nnmquid forte non satis constat vel constare non potest, ntrum Mr. XVI. 9 20. pars sit libri sacri. . prout in Ecclesia cath.dica legi consuevit et in veteri vulgata latina editione habetur?.Si id constat vel saltem constare potest, quomodo decretum Trid. non sufficit, sed alia eispectand. est declaratio ad partis illios canonicatio anctoritatem decidendam? Si ci. auctor forte hoc solnm sibi voluit, pro catholicis quoque non fura certain authentiam horuin locorum ci. in vulgata latina editione instaurandos in Ecclesia mo² res.» sive quae per se sunt testimonia de «rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertien²

2) Nunc ab ipso Concilio indicatas in hac ultima conclusione decreti erat, editionem vulgatam declarare veram Scriptu² ram sacram in omnibus suis partibus, prae fine nominatim ad quem synodus ipsa erat usura testimoniis tamquam di² vinis ex eadera liae editione. Insuper controversiae indu² ctae a Protestantibus de partibus ss. librorum et notae Pa² tribus Tridentinis non erant de solis illis Esth. et Dan. cf. Tract. Trin. th. IV.). y) Maxime in hac re tenendum est principium certum et evidens. Quod error contra unam veritatem particularem praebet *occasionem* definitioni tini² vci saliori, in qua proinde etiam ille error sed non solus damnatus reperitur; non ideo propositionem universalarem definitions restringere fas est ad solam damnationem illius erroris particularis. Quod Dominus Io. XX. ▼. propositio² nem universalem «sicut misit me Pater, et ego mitto vos,» adhibet, ubi subiungit et confert Apostolis potestatem specialem: u quorum remisistis peccata, remittuntur eis» cf. Matth. XXVIII.▼8. sq.); non propterea missio Aposto² lorum restringitur ad unum hoc munus remittendi peccata. Pariter si occasione negantiura valorem sacramenti ab apo² statis aut. traditoribus ss. codicum administrati definitur valor sacramenti collati extra Ecclesiara catholicam; non ideo definitio solum errorem attingit eum specialem, cuius occasione prolata est. Sic ergo licet concederetur, negatio² nem partium Esth. et Dan. fnisse occasionem et moven² tem rationein decreti Tridentini, non propterea restrictio admitteri posset, quam significati et contextus verborum respuit.

b) Nunc dicendum, quid *positive* nomine *partium* ibi comprehendatur.

a) Non tam ex significatine verborum quam potius ex scopo decreti, quem Concilium ipsum expresse declarat, consequitur ad *partes* declaratas canonicas portiere in primis loca omnia prout in veteri vulgata latina editione habentur, quae per se u testimonia ac praesidia» continent ad reuocandam in vulgata latina editione instaurandos in Ecclesia mo² res.» sive quae per se sunt testimonia de «rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertien²

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZXVUTSRQOLJIHGEDBA

tium. » Namque Concilium ex definita diviniatē librorum cum omnibus suis partibus prout habentur in veteri vulgata editione latina, (et ex divinitate Traditionis) concludit, ex hisce fontibus adeoque ex omnibus libris se usurum esse testimoniis (utique nonnisi divinis) ad confirmanda dogmata et instaurandos in Ecclesia mores, *itaque intelligant... quibus potissimum testimoniis ac praesidiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in Ecclesia moribus (ipsa synodus) sit usura.* » Ergo significavi Concilium, divinitatem librorum omnium nominatim in omnibus partibus, quae per se pertinent ad hunc duplicem scopum, suo decreto esse stabilitam. Ratio scilicet Concilii haec est: primo definiti infallibili decreto libros enumeratos omnes cum omnibus suis partibus prout habentur in veteri latina editione vulgata, esse libros divinos; inde habet et proponit eosdem ut documenta, ex quibus tuto depromi possint testimonia tamquam divina, quaecumque ex sensu quem habent, sint valida ad duplicem illum scopum (1). Ergo Concilium ipsum iudicavit, vi sui decreti stabilitam esse divinitatem et auctoritatem canonicam (inspirationem) omnium testimoniorum ut habentur in vulgata veteri latina editione, quae ex suo sensu praebeant normam ad confirmanda dogmata et instaurandos mores, seu quae per se enuntient res fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium. At nisi testimonia, prout habentur in veteri editione vulgata, sensu saltern quatenus enuntiant dogma, essent conformia Scripturae originali, non essent. testimonia divina et canonica. Ergo testimonia omnia in veteri editione vulgata, quae sunt dicto modo *per se dogmatica*,

(1) Hanc rationem explicat etiam Pallavicinus. « Perché ne! sentenziar di cotanti articoli contro Eretici pertinaci e sofisticati convenia levare ogni dubbio sopra i fondamenti delle future decisioni, come ben parla il decreto — si condusse (la Chiesa) a voler dichiarare in virtù dell'assistenza promossale dallo Spirito Santo, per autentica e sicura qualche traslazione latina delle ss. lettere, essendo queir idioma l'unico universalmente noto a tutti i bene intendenti di Teologia e però capaci di giudicare intorno a' dogmi della fede ». Hist. Conc. Trid. I, VI c. 17. n. 6.

declarata sunt a Concilio quoad sensum conformia Scripturae originali; sen in his omnibus versio habenda est autentica vi decreti Concilii.

Hac igitur significations intelligi debet authentia in vulgatam editorum longo saeculorum usu in ipsa Ecclesia probatam a *pro autentica* » habendam esse nominatim in iis actibus, quorum unica vel praecipua pars est exponere, declarare, defendere dogmata Christiana morumque regulas, uin publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus et expositionibus. »

§5) Quamvis eontextus decreti sit maxime proprius locus et sufficiens ad hunc sensum probandum, constat tamen praeterea adhuc testimoniis, talem extensionem authentiae intellexisse ac tenuisse Patres ipsos Concilii et theologos, qui vel interfuerant vel paulo post secati sunt. Legati nomine Pontificis praesidentes Concilio in suis litteris Romam scriptis aperte indicant, agnovisse quidem Patres Concilii imperfectiones et errores vulgatae in rebus minoris momenti, non autem in iis quae per se spectant ad fidem et morum regulam (1). De theologis non loquor illis, qui iustos limites transgressi et fere dixerim fanatici conformitatem asserebant in singulis particulis et paene syllabis;

(1) In litteris ad Card. Alexandrnm Farnese Pauli III. nepotem rogati respondent difficultatibus Romae motis eo, quod in decreto de authentia vulgatae nihil dicatur de necessaria aliqua eius correctione. Aiunt legati: v Quanta alla incorrettione sna, se ben s' E cono-cinta, in lochi però ebe non mutano le cose essenziali della fede etc. Rationes cor de correctionibus adhibeudis Patres maluerint nullam mentionem facere, snt: u perchè altro è a dire essere incorretta l'edizione, altro essere incorretti i libri (codices) più o meno. - Tum vero maxime, quia ex confessione incorrectionis Scripturae qua Ecclesia utitur, haereticis potuissent inferro, esse mendosam etiam in locis per se fidem spectantibus, quod legati habent ut calumiam intolerabilem: « Né saria bastato a dire che le mende fossero dove non importava alla fede, perchè da uno errore si potria (ab haereticis) arguire a infiniti. n Ex hac defensione contra accusationes apparct commune principium tum Romae tum Tridenti fuisse, errores in editioe vulgata non reperi, o dove importa alla fede. » Vide litteras legatorum editas a ci. P. Vercellone: Dissertazioni Accademiche p. 79. sqq.

Sed sapientiores qui fatebantur, non esse declaratam omnimodam conformitatem cum textibus originalibus, ut in ultima parte huius thesae ostendam, unanimis tamen retinebant hunc sensum decreti de conformitate non solum velut abstracte in substantia librorum, sed nominatim in locis quatenus per se exhibent res fidei et inordinatam regulas. Fere oranes expressum eam declarant; pauci sunt, qui non diserte de ea loquuntur, sed tamen toto suo modo argumentandi eam supponunt, dum aiunt non esse contra decretum, si *qywxvut srqponmlkjhg fedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*. At inter veteres multos quos consului, hactenus nullum inveni, qui expresse dixerit vel indicaverit, vi decreti non esse determinatam vulgatae authenticam in textibus huiusmodi per se dogmaticis. In re autem tam gravi doctrina et interpretatione communi non est recedendum.

y) Ad rationem nostri argumenti bene advertendum est, ne nobis supponatur opinio quae nostra non est, et deinde rationibus contra hanc forte validis nostrum argumentum contrutatum putetur. Aliud est loqui de authentia versionis vel editionis generatim, aliud de gradu seu de intensione et extensione authenticae; nulla de priori saltem inter catholicos potest esse disputatio, sed tota quaestio est de hac altera. Poteri versio aut editio Scripturae dici adhuc simpliciter conformis originali, licet in locis paucis quibusdam etiam per se dogmaticis esset *discrepantia negativa*, vel etiam *positiva*; b. e. licet alicubi in versione aut editione aliud dogma (quod tamen aliunde revelatum constaret) esset expressum quam in originali; dummodo non sit *difformi tas contradictions in dogmate*, talis enim versio foret haeretica. Quod si ita est, neque repugnaret, ut versio vel editio Scripturae adhuc simpliciter licet illo inferiori modo ac gradu conformis textui originali etiam usu publico in Ecclesia, quatenus simpliciter conformis, approbaretur; quatenus vero secundum quid difformi est, toleraretur. Ratio ergo, cur putemus tenendam esse authenticam vulgata⁶ in eo gradu superiori, quo diximus, non est, quia quomodocumque ab Ecclesia proposita est tamenquam authentica vel usu publico vel etiam expressa declaratione; sed argumen-

tum ducitur *ex modo declarations*. Iam concedimus quidem, versiones alias e. g. latinam antehieronymianam, syriacaii, armenam usu ecclesiastico probatas esse ut simpliciter authenticas; sed si quis in iis posset demonstrare alicubi difforinitatem ab originali Scriptura negativam vel forte etiam positivam in aliquibus textibus per se dogmaticis (sensu explicato), atque inde contendere, talem difforinitatem neque obesse authenticae veteris latinae editionis vulgatae; negaremus consequential. Non enim *intra fidei decreto simili* declarata est authentia illarum versionum, quo authenticam vulgatae definitam habemus non solum generatim sed ex decreti contextu et scopo secundum talem gradum intensiois et extensionis.

2°. Ex omnibus dictis patet, quid sentiendum sit de diversitate inter textum hebraicum et graecum ex una parte et inter editionem vulgatam versionis latinae ex parte altera in iis, quae per se ad fidem et morum regulam spectant. a) Negamus in his unquam reperi diversitatem *contradictions*, ut in textu affirmetur quod in versione negatur vel vicissim, quin omnibus praesidiis adhibitis demonstrari possit, lectionem genuinam esse eam, quae in sensu dogmaticis non discordet ab editione vulgata, prout longo saeculorum usu in Ecclesia catholica legi consuevit. 6) Idem putamus dicendum de *diversitate positiva discrepantiae realis*, ubi non est eiusdem affirmati et negati, sed affirmatio aut negatio discrepantium, hic quoad unum illic quoad aliud dogma, e) Eodem etiam pertinet *diversitas negativa discrepantiae*, si in editione vulgata exisset textus dogmaticus, qui in graeco aut hebraeo (in praesenti conditione lectionum) videretur deesse. Si quando verificaretur hypothesis, quod loci genuinitas in veteri editione vulgata ut in Ecclesia legi consuevit, saltem secundum substantiam dogmatis praesidiis criticis demonstrari non posset, insistendum esset principiis theologis, ut concedendo vetustam aliquam in textu hebraeo vel graeco corruptelam, is ex vulgata supplendus intelligeretur. d) Non eadem esset ratio, si textus per se dogmaticus exstaret in hebraeo vel graeco, qui deesset in latina vulgata; hic enim defectus

per se minime demonstrare! kebraicum aut graeeum textum interpolatum. Postremo, auctoris nonnulli, quod auctoris modum solum significandi eandem veritatem, textus bebraieus et graecus plurimum confert et adhibendus sane est ad vim et genuinum sensum versionis vulgatae rite aestimandum.

HI. Ut de veritate non solum ex argumentis directis sed etiam comparate cum sententia contraria iudicari possit, necessarium hic putamus examinare recentium adversariorum argumenta, licet pleraque in superioribus praecipue occupata iam fuerint.

Ne eorum vim dissimulassem videar, ipsa h'ere verba viri doctissimi a nobis in hac re dissentientis describam ex opusculo superius citato (Sulla autenticità delle singole parti della Bibbia Volgata). Eius disputatio haec estp. 23. sqq.

1°. Distinctio inter a textus dogmaticos et non dogmaticos » (ita enim ci. auctor loquitur) *theologice* non potest admitti, a) quia omnes textus Scripturae sunt inspirati et proinde omnes aequae verbum Dei et divinae auctoritatis. a Verum quidem est, verbum Dei non exprimere semper sententiam pertinentem ad doctrinam revelatam ; sed non ideo desinit esse verbum infallibile, auctoritatis supremae, et divinum ; ergo pro theologo non datur distinctio quoad auctoritatem inter diversas partes librorum divinitus inspiratorum. » Ad hoc argumentum *a priori* accedit 6) a iterum *a posteriori*, a Si quis in Scripturis velit distinguere ea, quae plus minusve directe pertinent ad doctrinam fidei et morum, » id in concreto fieri nequit, quia plerumque nequeunt discerni huiusmodi loca ab aliis ; a saepe enim maxime in latina vulgata et in graeca versione LXX primo intuitu locus videtur indicare doctrinam dogmaticam vel moralem, qui penitus inspectus nihil huiusmodi continere deprehenditur. » Xihilominus .fatetur ci. auctor, a saepe sine periculo errandi affirmari posse, in textu enuntiari vel non enuntiari doctrinam dogmaticam. » Imo concedit, distinctionem inter textus qui versantur in rebus fidei et morum et inter loca alia, saepe esse utilem in hermeneutica sacra ; vidit enim ipse nimis clare hanc distinctionem indicatam in Concilio Tridentino aesa. IV. decret. 2. In

summa asseritur, textus dogmaticos a non dogmaticis saepe distingui. Quod si diligentia discerni, hancque distinctionem in hermeneutica esse adhibendam ; esse tamen textus a praesertim in libris sapientialibus et propheticiis, » quorum valor dogmaticus cum certitudine determinari nequit. Ex his praemissis inferitur conclusio : a ergo distinctio illa *theologice* in suo complexu saltem est impossibilis, et practice nulli usui prò studii critica. » Argumentum utrumque ab ipso auctore in hanc summam contrahitur. Universa Scriptura est verbum Dei ; atqui verbum Dei in omnibus est aequalis et supremae auctoritatis ; ergo etiamsi cum certitudine discerni possent omnia loca, quae a referuntur ad fidem et ad mores, » non tamen possemus affirmare bis locis competere maiorem auctoritatem quam locis aliis Scripturae (1).

2°. *Critico* spedata distinctio inter textus Scripturae a dogmaticos et non dogmaticos *n* est absurda, a) quia amanuenses et correctores aequae in illis ac in his poterant errare et reipsa errabant, nec id sine miraculis perpetuis poterai ioipediti. Ergo non apparet, cur errores in locis a qui praetenduntur non dogmatici, » liceat emendare, a in locis vero aliis (dogmaticis) debeant conservari et intacti relinqui. » JIox vero b) subiungitur, nullos esse in editione vulgata errores a qui repugnent sanitati fidei ; » sed esse a errores innocuos, » hosque (in locis « dogmaticis », de quibus agitur) emendari posse a corrigendo voces erroneas, re-

fi) Quia nemo facile perspicit vim argumenti quo videtur probari, quod certum apud omnes sineeros catholicos non indigebat probatione, et non probari (nt ostendam) quod solum in quaestione venit, describam ipsa ci. auctoris verba. « In breve : la S. Scrittura è parola di Dio, la quale ora c'insegna il dogma, ora c'insegna altre cose che l'Idio volle fossero scritte dagli autori ispirati a beneficio della Chiesa, ila la parola di Dio ha sempre eguale ed assoluta autorità sia che ci parli di ciò che dobbiamo credere ed operare per raggiungere il nostro fine, sia che ci esponga la storia della rivelazione o qualsivoglia altro fatto divino o umano. Dunque quand' anche si potessero conoscere sempre con certezza tutti i luoghi che più o meno direttamente si riferiscono alla fede e ai costumi, noi non potremmo mai affermare, che a questi luoghi debba attribuirsi maggior peso di autorità ebe non al rimanente dei libri ispirati » 1. c, p. 25.

Hae videntur esse omnes et solae rationes, quibus sententia theologorum quae sequimur, in erudito opusculo impugnata esse; reliqua enim argumenta quae ibi proferuntur, non nostrae sed illorum doctrinae opponuntur, qui conformitatem versionis vulgatae cura textu primitivo indiscriminatim in omnibus incisiss et particulis, atque adeo **A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U V X Y Z** upremo vi decreti Tridentini tenendae esse censuerunt. Hanc opinionem a el. auctore invicto confutata esse video, et piene quoad hanc partem ei consentio; sed vim argumentorum contra nostram sententiam nondum perspicio, neque ab ea recedendum esse puto. Eationes exponare respondendo brevissime ad singula.

Ad 1^{am}. Pratatur optime, distinctionem inter textus qui sunt canonice Scripturae, non esse intelligendam ratione diversae auctoritatis, quod hic non indigebat probatione: sed non probatur, nullam posse adraitti distinctionem neque ratione rei suae materiae quam continent. Imo hanc distinctionem quae sola a nobis supponitur, adversarius ipso diserte admittit verbis longe efficacioribus, quam quibus nos eam explicamus, et extensione multo ampliori quam adraitti posse videtur. Porro ex principio certissimo, in textibus, si sunt canonici, auctoritatem non esse diversam, quamvis diversa sit materia, non sequitur quod unice probandura erat, a sacra synodo in editione veteri latinae versiones fuisse declaratos conformes originali et ideo canonicos non alio sensu textus primae classis, quibus expresse dicit se usurata tamquam verbo Dei, quam singula incisa secundae classis, de quibus non loquitur. Nemo ex diversa auctoritate textuum qui sunt Scripturae inspiratae, probare umquam instituit diversam relationem decreti ad loca diversa; sed nostra demonstrare longe alia est. Concilium in declaratione authenticae editionis vulgatae expresse indicat, se prae oculis nominatim habuisse testimonia pertinentia ad confirmanda dogmata et instaurandos in Ecclesiae mores, » et ideo concludimus, hos textus per se dogmaticos

3^a Custodiet et vigilanza Ecclesiae a) solum refertur ad substantia! ss. Librorum, né scilicet libri prae eorumdem scopo corruptelis inducis essentiahtur ali evadant, quam primitus fuerant. Scopus autem ss. librorum non solum est dogmaticus; certe « in nonnullis libris historiéis V. T. substantia et pars praecipua non spectat doctrinaria, i. Insuper, **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWV** vivificans non potest contineri in litteris sed in authentic@ doctrina, qua Ecclesia litterarum mortuum vivificat. » Inde apparet, quomodo Ecclesia non sit curiosi Scripturarum quatenus mere sunt littera **morua,** » sed quatenus continent verbum Dei vivura et vivificant, quo in muhere Ecclesia numquam potest delictare.

4) « Et iurasi a) Ecclesia nequeat tribuere Scripturae sensum falsum et errare in illa interpretanda, potest tamen uti etiam textu non legitimo ad confirmandura sensum legitimum. » 6) « Textus dogmatici critice certi sunt necessarii solis Protestantibus negantibus auctoritatem Ecclesiae et Traditionis, non autem nobis qui nullum dogma primario in Scriptum fundatura esse novimus » (p. 26. 28. 30).¹⁶

5°. Hultae versiones sunt legitime receptae in Ecclesia, puta versio graeca V. T., latina antehieronymiana, syra, armena, coptica. Tam vero istae versiones inter se comparatae habent plurimas lectiones u diversas quoad sensum in locis, qui putantur dogmatici: » necessario ergo ibi sunt errores vel interpretum vel amanuensium. Attamen & oranes versiones legitime usurpatae in Ecclesia catholica dogmaticae par3 sunt, et proinde dogmaticae etiam pares sunt textui (originali), quamvis criticae differant turn a textu turn inter se » (p. 28. 38.).

6°. Si textus dogmatici non essent supponendi examini artis criticae, hermeneutica debet (praecedere criticam, et haec illi subiiceretur atque ab illa dirigenda esset. At hac esset perversio ordinis logici scientiarum; primum enim stabilienda est vera lectio per examen criticum, et tum de-

frames, ut sunt in editione veteri vulgata, comprehensos esse in declaratione authenticæ huius eiusdem editionis. Hoc autem de aliis textibus et incisis Concilium non dicit; et ideo pro bis non valet idem argumentum, sed *quoad substantiam*, in hac *substantia* *S-ripturæ* in primis comprehendi ea loca, quibus synodus «ad confirmanda dogmata et instaurandos in Ecclesia mores se usuram esse» tamquam sacris et canonicis, utique *prout exstant in celeri latina editione*, et quorum causa se inductam esse dicit, ad libros omnes cum omnibus suis partibus sub forma, a prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, *et in veteri vulgata latina editione kabentur*, » definiendos sacros et canonicos.

Altera pars argumenti quæ inducitur a posteriori, vix indiget responsione. Eo quod a nobis privata interpretatione non semper potest certo determinari sensus alicuius loci, utrum sit de rebus per se fidei et morum, et utrumi proinde pertineat ad partes Scripturæ nominatim comprehensas in decreto, nullatenus sequitur, vel distinctionem ratione diversæ materiæ universitatis reiiciendam esse, vel usui esse non posse ac debere, ubi de valore dogmatico textus constiterit; adeoque etiam non sequitur, hunc quem diximus, non esse sensum decreti Tridentini. Si propter

rationem adversarii distinctio potest reiici a critico, non video, cur eodem iure non posset seponi ab interprete, pro quo tamen ipsemet eam admittit; nec video, quomodo Conpotuerit: «ut nemo in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinæ christianæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta Mater Ecclesia . . . aut etiam contra unanimum consensum Patrum interpretari audeat. » Quam quidem distinctionem Concilium Vaticanum in authentica declaratione decreti Tridentini iterum repetiit (Const. de Fide c. 2.).

Ad 2^{am}. Quod hic dicitur in prima parte argumenti, non est in quaestione. Concedimus, in codicibus sive scriptis sive excusis posse esse errores amanuensium et correctorum etiam in locis dogmaticis, imo posse esse hæreses, hosque errores posse et debere modo opportuno emendari. Quæstio non est de singulis codicibus, sed de veteri vulgata editione, prout longo saeculorum usu in Ecclesia Dei legi consuovit. Et in hac iterum non quaeritur, utrum velut a priori interpres, vel antiquissimis temporibus omnes aut fere omnes amanuenses (1) errare potuerint in textibus etiam dogmaticis; concedimus, id fieri utique potuisse. Quæstio est unica, utrum *re ipsa sint* in editione veteri vulgata errores in textibus per se dogmaticis, iique non qualescumque sed qui transmutent ipsam substantiam dogmatis, ut erat in originali divinitus inspirata Scriptura. Affirmamus, huiusmodi errores nullos esse; idque ponere dogmaticæ, quia Spiritus Sanctus non permisisset, ut Ecclesia eo modo quo *Jatum est*, versionem ita mendosam atque adeo in huiusmodi locis *continentem non cerimi» Dei inspiratum sed perbum humanum*, declarasset authenticam. Si supernaturalis divina providentia et assistentia Spiritus Sancti in conservatane verbi Dei scripti et in iudicio Ecclesiæ de integritate ac puritate huius verbi scripti removeretur vel non attenditur, et insuper Scriptura consideratur in consiliis Nisi supponatur, *quod non est*, *et in aliquot mendosis exemplaribus.*

ditione libri privati ; tura sane non aliud reinanet ad con-
servationem integritatis et sinceritatis Scripturae quam
industria humana (in qua totura fero negotium redit ad
solertiam interpretimi ex una lingua in aliam, amanuen-
siura, correctorum), et ad iudicaudura de eadem integritate
ac sinceritate remanet unum atque ideo independens exa-
men criticum et historicum. At suppositis principia catho-
licis, de ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba~~ ~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
hac determinata forma versionis ac editionis, seu de au-
thentia conformi'atis eiusque gradu certi reildi possumus
per iudicium Ecclesiae. Demonstrato igitur iudicio Eccle-
siae de tali gradu authenticae veteris vulgatae editionis, ut
iu eius textibus a ad confirmanda dogmata et ad instau-
randos in Ecclesia mores, » seu ad « aediticationem doctri-
nae christianae » pertinentibus exhibeatur sincerura verbum
Dei scriptum secundum substantiam saltem dogmatis, iam
etiaui dogmatice demonstrata est conformitas eiusdera edi-
tionis cum primitiva Scriptura in omnibus huiusmodi tex-
tibus. Hinc quoniam Veritas veritati non repugnat, ipso
hoc iudicio Ecclesiae securi reddimur, numquam critice *de-*
rmonstratum *iri* talem aliquem errorem in veteri vulgata
editione, ut longo saeculorum usu in Ecclesia legi consue-
vit. Potest tamen fieri, ut ob defectum praesidiorum ne-
cessariorum vel ob alias causas sola critica per se aliquando
non possit demonstrare veritatem lectionis vulgatae etiam
in huiusmodi locis; tura vero quod *critice* non liquet, con-
stabit nihilominus ex principio theologico. Hoc modo dici-
mus, sicut alias scientias humanas ita etiam criticam sub-
esse theologiae Ecclesiae, banque oportere velut normam
saltem *negaticam* et velut stellam rectricem ad praecaven-
dos errores prae oculis haberi.

Ad alteram partem huius obiectionis re3pondemus. Si
agitur de « erroribus innocuis, » mutatur status quaestionis.
Sermo nobis est de erroribus, qui transmutent sensum dog-
matis, ut erat in Scriptura originali inspirata, cuiusmodi
non putabimus a errores innocuos. i Eadem valet responsio
deco, quod ambigue dicitur « emendatio vocum *erronea rum.* »
Porro non contendimus, vi decreti credi debere iu editione

vulgata nullas esse lacunas textuum dogmaticorumf adeoque
non negamus, eas posse suppleri (si reverá demonstrentur
esse). Negamus vero, *in editione celeri vulgata, ut longo sae-*
culorum usu in Exlesia Dei legi consuecit, et quae co modo
quo ostendimus, declarata est anthenctica, haberi textus dog-
máticos spurius. Rationem dedimus, quia scilicet decretum
ex suo contextu et scopo nominatila testimonia ad a confir-
mationem esse canonica; unde si textus
essent spurii, declaratum fuisset scriptum verbum hominum
pro scripto verbo Dei. Ideo negamus, quod dicitur de a re-
secandis additamentis, » si baec intelligantur *per se dog-*
matica, et quae exstent in *ceteri vulgata editione.* Nec pre-
fecto video, quouiodo hoc ius critices ex veteri vulgata edi-
tione a reseecandi additamenta » perse dogmatica possit con-
ciliari cum verbis ipsius ci. ad versarli, quae superius in
nota p. ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba~~ ~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~

Ad partem tertia.n desiderassemus exemplum emendatio-
nis textus per se dogmatici post Concilium Tridentinum,
sed eraendationis, de qua sola disputamus; videlicet «) tex-
tus certo exstantis in veteri vulgata editione, 6) eraenda-
tionis non secundum moduii solum exprimendi dogma, sed
secundum ipsam rem et substantiam dogmatis. Huiusmodi
vel uno exemplo prolalo ci. auctor suura prepositura effli-
caciur deinsonstrasset quam omnibus argumentationibus; do-
nee proferatur, negabiuius tale alijuo d idoueam exstare.
Nam talis emendatio non posset esse alia nisi tura inducta,
quando correctiones in editione vulgata iussu Pontiticum
institutae sunt (emendatio enim alia privatoruin nihil pro-
baret). At non credam, correctores contra suura primum
principiu.n mutasse textura certo exstantem in *celeri edi-*
tione cutgita, idque inducendo mutationera substantialem
sensus dogmatici, qui fuisset enuntiatius in illa editione,
quam ipsiaiet * suae pristinae integritati ac pulitati, quoad
eius fieri potuit, restituere » propositum habebant (Praefat.
ad edit. Clementinaui).

Ad 3"". Huius ditficultatit primara partem, ubi dici-
tur custodia Ecclesiae referri solum ad substantiam libro-
rum sacrorum, possumus transmittere. Neque enim nostra

demonstratio extensionis et gradus authenticitatis, quae referenda sit ad orationes textus per se dogmaticos, innuitur simpliciter illius muneri. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** *ex modo definitionis*, quo Concilium authenticitatem editionis vulgatae declaravit. Ceterum scopus princeps Scripturae atque ideo prae hoc scopo substantia sacrorum librorum constituitur in rebus fidei et morum h. e. in iis, quae (iuxta superius expōita) *propter se reuelata sunt* in Scripturis, non autem solum per accideus et propter aliud inspirata ad scribendum. Unde illud quod cl. auctor in libris V. T. dicit substantiam e. g. complexum historiae et prophetiae etc., nos comprehendimus inter partes dogmaticas. Adeoque possemus dicere: custodia Ecclesiae hoc ipso, quod (feteat adversario) refertur ad substantiam librorum sacrorum, in primis pertinet ad partes omnes a fidei ac morum, » seu ad ea quae per se reuelata sunt, ac spectant ad aedificationem doctrinae christianae; » de his enim non autem de minimis adiunctis historiae, geographiae, botanicae, zoologiae bisque similium Ecclesia pro munere suo directe et per se est sollicita, et sub hac ratione ei est per se commissum non minus custoditio quam interpretatio verbi Dei scripti. Ex hoc munere custodiae non sequitur quidem, non potuisse textus aliquos etiam per se dogmaticos, imo libros Integros inspiratos interdicere, quoniam doctrina reuelata non in solis Scripturis sed imo etiam principaliter in Traditione conservatur; omnino autem ex munere custodiae verbi Dei sub assistentia Spiritus U3 veritatis consequitur, non posse fieri ut Ecclesia custos verbi Dei proponat verba humanum tamquam verbum Dei in Scripturis. At haec propositio verbi Dei per Ecclesiam non ex eo adhuc intelligitur, quod verbum contineatur in aliqua editione Scripturae, sed intelligitur ex diserta vel saltem aequipollente declaratione authenticitatis editionis; et haec authenticitas declarata ipsa quousque exteudatur, ex sensu et modo declarationis descendit. Ideo manus custodiae verbi Dei sub assistentia Spiritus veritatis est quidem ratio, cur Ecclesia infallibiliter etiam authenticitatem seu conformitatem versionis et editionis Scripturae

discernere et declarare queat, sed non ex eo munere per se sine huiusmodi declaratione authenticitatis eiusque explanatione. Frustra in argumentis adversarii illud munus custodiae Scripturarum inducitur, cui nostra demonstratio de authenticitate vulgatae editionis et eo magis de eiusdem authenticitatis amplitudine minime innuitur. Possumus ergo nunc haec omnia omittere, quia authenticitatem editionis vulgatae in omnibus locis per se dogmaticis non deducimus simpliciter ex munere custodiendi Scripturas, sed ex *modo* quo authenticitas declarata est.

Pars altera obiectionis si urgeretur, deveniendum esset ad absurdum, ab Ecclesia totam doctrinam reuelatam conservari *tantammodo* in Traditione, atque ideo non magnum interesse, si scripta humana habeat ac proponat pro divinis. Sine dubio Ecclesiae transmissa est et sub assistentia Spiritus veritatis in ea conservatur intelligentia verbi Dei; quae res tota pertinet ad Traditionem et ad infallibilem interpretationem Scripturarum. Sed ideo non potest negligi imo in praesenti Providentia necessario supponitur custoditio ipsius verbi Dei scripti, quod a cl. auctore u littera mortua » appellato, a Agnitio (-peoci) vera est, ... quae pervenit usque ad nos tractatio plenissima neque additamentum neque ablationem recipiens, et *lectio sine falsatione et secundum Scripturas expositio legitima* » Iren. IV. e. 33. n. 8. (cf. th. IV. n. I.). Licet non absolute et ex rei natura, attamen in praesenti Providentia Scriptura est necessaria Ecclesiae, neque independentem a Scripturis Traditionem distinctam conservatur totius revelationis depositum; sed Scripturae ipsae sunt pars magna depositi custodiendi, et vicissim medium ad custodiam depositi; ex eis enim utpote verbo Dei scripto Ecclesia sub assistentia Spiritus Sancti veram intelligentiam, explicationem, defensionemque veritatum reuelatarum depromit. a Sicut illis (haereticis) non potuisset succedere corruptela doctrinae sine corruptela instrumentorum eius, ita et nobis et a nobis integritas doctrinae non competisset sine integritate eorum, per quae doctrina tractatur ' Tertull. Praescript. c. 38. Uno verbo: quia Scriptura sine vera intelligentia et

- eco -zyxvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQOLJIHGEDBA

u verbo vivificante » nec sufficit nec prodest, non ideo Scri-
ptum a littera mortua » ad veram intelligentiam et prae-
dicationera a vivificantem » non necessaria censi potest,
aut eius conservati maxime in u rebus fidei et raorum »
ibidem divinitus scriptis minus pertinet ad munus custo-
diendi depositnm.

Ad 4TM. Si prima pars obiectionis dirigitur contra no-
strani explicationem decreti Tridentini, responsio iu prom-
ptu est. Potest quidere fieri, ut Ecclesia verbis alicuius
versionis Scripturae utatur ad piam accommodationem,
ad exornationem, sub certis conditionibus etiam ad argu-
mentum, quin ideo iam declarare velit, aut verba esse
genuina aut hunc esse verborum sensum. At Concilium
in decreto de quo agimus, testimonia quorum usum ex
editione vulgata ad confirmanda dogmata sibi vindicat, evi-
denter declarat divina ac proinde authentica, ut satis de-
monstra vimus.

Si in secunda parte textuszyxvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQONMLKJIHGFEDCBA, de quo
Protestantibus necessari eo sensu, quod Protestantes non
nisi per criticarci et historiara atque ideo plerique ex ipsorum
principiis nullo modo possunt certi fieri de genuinitate Scri-
pturarum, nobis autera sicut de vero sensu ita de genuini-
tate et authentia Scripturarum constare potest per infalli-
bileTM auctoi'itatera Ecclesie, id nos maxime conteudimus et
saepe iam demonstravimus. At si dicitur, necesse non esse
ut Ecclesiae catholicae et per Ecclesiam nobis constet de
genuinitate textuum per se dogmaticorum, hoc ita universe
dictum quara falsum sit, ex paulo ante (lisputatis constat
et etiam per se evidens est.

Ad 5TM. Admittimus, versiones in eo statu, quo sunt et
quaradiu sunt in publico usu Ecclesiae catholicae, esse sim-
pliciter authenticas etiam manifestata seu ex-
terna quae internara supponit et includi , ut thesi supe-
riori explicatum est. Dixi pro statu, in quo et quaradiu
manent in publico usu Ecclesiae; quia si versio per longura
tempus desierit esse in tali usu catholicae Ecclesiae, pro
hoc tempore auctoritas Ecclesiae nullum facit vadiinoniura
contra inductionem errorum, atque hoc ipso integritas non

araplins authentice manifestata est et theologie cognoscibi-
lis (cf. supra p. 514. 511j.). Quamvis vero illis versionibus pro
statu et tempore, quo diximus, concedamus competere au-
thentiam geuerice et simpliciter dictam, quae raamifestatur
publico usu ecclesiastico; attamen quoad gradum et extensio-
nem authentia nulla tali decorative determinata est, sicut
definitam esse vidimusauthentiaraeditionis veteris vulgatae
latinae; non ergo codoni modo constat de illarum sicut de
huius authentia. Quoad illas authentia simpliciter et gene-
ratim atque usu tantum, quoad hanc specificae et in aliquo
determinato grada per solemne Ecclesiae decretum manife-
stata est. Ceterum revera putamus, versiones illas (pro statu
quo diximus) deraonstrari non posse in locis per se dogmatici
«positive diversas quoad sensum » ita, ut aliad dogma quoad
substantiam (multo vero minus sensus contrarius, qui esset
haereticus) expriraatur, quam l'uerit in Scriptura originali
inspirata.

Quia vero in eo sensu, quo Protestantes adhibent, de quo
disputare nolumus, in obiectione non valemus conciliare
haec duo, quod a) versiones illae in locis dogmatici a dif-
ferent sensu », utique (si aliquid dicitur ad rem perti-
nens) quoad dograatis substantiam , ac proinde vel illae
omnes vel omnes una except» habent errorem quoad sub-
stantiam dogmatis; nihio tamen minus 6) omnes cum vul-
gata editione et cura textibus originalibus theologie pares
sunt. Quoraado quaesio instrumentum quoad substantiam ali-
cuius vel aliquorum dogmatum exhibens textura huraaanu
(talis eura profecto est, si est error quoad sensum ipsius
dogmatis, licet supponatur non esse sensus haereticus,
quia non negationem dograatis sed aliud diversum enun-
tiat), quomodo, inquam, tale instrumentum theologie par
dici potest alteri, quod exhibet textum divinum ac inspi-
ratuin?

Ad 6TM. Si textus genninitas dubia est et de ea nullo
alio ex fonte quam per regulas critices constare potest,
debet praecedere critica hermeneuticam, ut constet, hanc
versari circa textura genuinum. In textibus dubiis ergo pro-
fani et privati hie ordo inter criticam et hermeneuticam

semper eonsistit, quia de eorum genuinitate non nisi ex historia et critica constare potest. At si agitur de instrumento publico et quidem theologico ac nominatim de s. Scriptum, in qua de genuinitate certae cuiusdam classis textuum iudicari potest ex fonte duplici, o) ex auctoritate Ecclesiae tamquam ex fonte theologico, superiori, infallibili, qui propterea sit pro fonte altero sibi subordinato instar normae dirigentis, et **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** prior subordinato; in hac hypothesis logicus ordo postulat, ut in huiusmodi textibus primum consulatur auctoritas tamquam norma prae oculis habenda, per quam critica dirigenda est. Unde hermenetica solum praecedat, quando et quatenus necessaria est, ut constet, nun locus pertineat ad eam classem textuum, de quorum genuinitate secundum substantiam sensus ex duplici fonte iudicari potest. Porro ubi etiam ex auctoritate et declaratione custodis Scripturarum certiores reddimur de genuinitate secundum substantiam dogmatis, possunt in textibus dogmaticis nihilominus remanere aliae difficultates lectionis quoad modum enuntiandi dogma, quae ante exegesis plenior totius enuntiationis et ex sola critica solvendae sint. Ordo ergo hic est: si oritur dubium de genuinitate substantiae sensus dogmatici, praecedat auctoritas et quadamtenus h. e. quando et quatenus requiritur ad dignoscendum valorem dogmaticum, praecedat etiam hermeneutica; succedit et subservit critica auctoritati. Si dubium est de genuinitate pertinentium (salva substantia sensus) ad modum enuntiationis; praecedat critica, sequitur applicatio plenior hermeneuticae et exegesis. Absoluta antecessio criticae prae auctoritate theologica (Ecclesiae), ubi iudicatur de genuinitate textuum dogmaticorum, non magis admitti potest, quam absoluta antecessio aliarum scientiarum humanarum, e. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** prae theologia Ecclesiae in materiis etiam ad hanc pertinentibus et secundum aliquam rationem communibus. De hac re dicemus in Appendice horum Tractatum. (Vide Concilii Vaticani Constit. de Fide cap. 4. cf. Coroll 2 ad th. XVIII.).

IV. In postrema parte theseos impugnamus alteram opi-

nionem hactenus confutatae contraria, qna nonnulli vestustiores theologi contendebant, vulgatam editionem esse a Concilio declaratam authenticam in gradu supremo conformitatis cum originali textu quoad singula incisa et paene verba, quaecumque sit materia, in qua textus versentur. At talem sensum profecto vix credibilem decreti vel collationis ex ipso applicatione *authenticae editionis* simpliciter dictae, vel ex *speciali aliqua ratione* decreti. Ex utraque consideratione manifestissime erroris convincuntur.

De priori nihil opus est multis dicere. Sane diuturno Ecclesiae usu *authenticae* demonstrabatur versio latina usurpata usque ad s. Hieronymum et deinceps adhuc simul cum nostra vulgata saltern usque ad Gregorium M. Nihilominus nemo ex illo usu inferri posse putabat conformitatem cum textu primitivo in singulis quibusque minutioribus rebus et verbis. Imo ss. Patres illo ipso tempore, quo versio erat in usu universali, passim plura adnotabant in illa minus recte posita, s. Hilar, in Ps. 118. v. 96. T. I. p. 354; in Ps. 138. n. 43. p. 582; Marius Victorinus contr. Arian. I. II. Bibl. Max. PP. T. IV. p. 273; s. Hieronym. in Gal. IV. 5; V. 4. T. VII. p. 449, 481; ep. ad Sun. et Fretel. passim et alibi saepe. Hniversim s. Augustinus ep. 82. n. 3. ad Hieronym. et l. XI. c. o. cont. Faust, statuit: « ibi (inScripturis) si quid velut absurdum moverit, non licet dicere: auctor huius libri non tenuit veritatem; sed aut codex mendosus est, aut *interpret* *erravit*, aut tu non intelligis. v Tandem vetus illa editio, licet publico usu demonstrata authentica, paulatim seposita est et ei substituta haec nostra in multis minutioribus huiusmodi rebus non solum modo enuntiandi sed etiam sensu ab illa discrepans. Quae quidem diversitas etiam **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA** archetypo textui, non tamen impedivit, quominus utraque esset authentica, quantum ad scopum Scripturarum satis erat. Simile aliquid dicendum est de versionibus vetustis publicis per multa saecula usurpatis in Ecclesiis catholicis aliarum linguarum. Opportune unus ex deputatis ad correctionem vulgatae Dⁱ. Valverde in libello supplicii ad Pontificem Clementem VIII. (apud cl. P. Vercellone in Prolegom.

ad Lectt. var. Vulg. T. I. p. LXVII.) ita loquitur, « Multa, Pater Sancte, permisi Ecclesia legi publice, non quod omnino probaret, aut rectius legi non posse statuerit. . . neque ideo dicenda est errores tolerasse in Bibliis, cum liaec neque sanam fidem neque mores corrumpant. Plura quidem et maiora multa toleravit Ecclesia, antequam Hieronymus Biblia emendaret, et nemo Ecclesiae hoc exprobravit. »

In declaratione igitur authenticae universim spectatae certe haec opinio nullum habet l'undamentum; probari itaque deberet ex specialibus rationibus et adiunctis decreti Tridentini. At ex his omnibus potius evidenter falsa convincitur.

1°. Ex line declarationis Concilii. Finis propositus est a non parva utilitas accessura Ecclesiae Dei, » quae distincte assignatur in eo, ut omnibus innotescat sineeritas fontium, ex quibus in Ecclesia et a synodo ipsa depromenda sint a testimoniis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in Ecclesia moribus. » Atqui ad hunc finem nihil pertinent minutiora quaeque geographiam, chronologiam, adiuncta intima historiae, botanicam, zoologiam etc. spectantia; sed ad hunc finem satis est versionis et editionis, quae Ecclesia ad fidei et morum aedificationem tamquam genuino verbo Dei utitur, authenticam conformitatis in rebus fidei et morum, ac in ceteris quoad rei summam. Ergo hanc non autem illam strictiorem conformitatem declarare propositum erat.

Alia inflexione idem dici potest. Iudicium Ecclesiae de authenticam vulgatae est iudicium infallibile de facto dogmatico, et eatenus assistenti Spiritus Sancti atque per eam infallibilitas in iudicando promissa est. *dogmaticum* h. e. proxime nexum cum conservandi integritate fidei et regulae morum, de quo propterea non secus ac de dogmatibus in se revelati infallibiliter constare magni interest totius Ecclesiae. Atqui huiusmodi factum est utique editionis Scripturae in publicum catholicae Ecclesiae nunc adoptatae conformitas cum archetypo in iis, quae saepe iamdiximus, non autem conformitas in minutissimi quibusque. Ergo de Illa non de hac authenticam Ecclesia infallibili iudicium tulit.

2°. Ex circumstantiis declarationis. Synodus declaravit authenticam editionem vulgatam tum temporis existentem; eam enim tamquam authenticam Concilium ipsum in suum nunc adoptavit. Simul vero agnovit in ea aliqua posse emendari, hocque legatum Romanorum Pontificum curae commendatum voluit; quae quidem in agnitione defectum et errorum levioris momenti tam Cardinales ac theologi Romae deputati et consulti a Pontifice, quam Patres Concilii consentiebant (vide epistolas Legatorum supra citatas p. 637.) (1). Kihilominus tamen etiam in hoc statu editi vulgata declarata est authenticam, et tamquam authentica adhibita ab ipso Concilio. Ergo de authenticam in huiusmodi minutioribus Patres Concilii in sua declaratione non agebant.

His iam etiam responsum est ad id, quod patroni strictissimae conformitatis dicere solebant, non utique errores librorum esse approbates, sed vulgatam editionem spurgatam a mendis, ut nunc eam habemus, etiam in omnibus minimis declarata esse authenticam. At «) declaratio non ad futuram tantummodo editionem referebatur, quae est calumnia, Protestantium, sed ad vulgatam ut tum exstabat et a Concilio ipso potuit adhiberi. b) Concilium nulla indicavi speciatim principia, secundum quae emendatio esset instituenda. Non ergo potuit velie in antecessum declarare, futuram emendationem quae profecto plus minusve a perfectione abesse poterat, talem fore, ut etiam in minimi archetypo primitivo responderet. Propterea <) Ecclesia non modo post solemnem illam authenticam declarationem sed etiam post emendationem auctoritate Pontificum institutam non potuit non ad hanc authenticam editionem et liturgicam non solum editionum in aliis linguis, sed etiam

(1) De magna varietate in codicibus et exemplaribus illius temporis ita loquitur B. Marmilili (o.ose. Iosthmo edito a Zaccaria in Iroleg. ad T. I. Titiini 179.V. . Testatur Nkol. Cardinalis (apud Besariouem in rommentar. in illa verba: sic eom volo man, rei, se scrutatum esse plurima armaria, et inveni-se tantam codicum latinorum varietatem, ut paene tot essent exemplaria quot foliis. Com autem Veritas non possit esse nisi una, certum est, in tanta varietate plurimos contineri errores, •

alicubi versionis latinae a vulgata in rebus huiusmodi minoribus cultura diversae. Ita Psalterium vetustissimum, quod in non paucis differt a Psalterio vulgatae, retentum et in Ecclesia Vaticana S. Petri, in Ambrosiana, in sacello Mozambico Toleti, et usque ad annum 1808 in Ecclesia S. Marci Venetiis (cf. Brunati dissert. De la Volg. n. 8.); l'salmus 94. (Venite exultemus) ex illa antiqua recensione quotidie in officio divino recitatur, et solum in festo Epiphaniae ex recensione vulgata (1); chronologia in annis patriarcharum iuxta LXX diversa ab ea, quam habet vulgata, conservata est in Martyrologio Romano, nec in eius correctione a Benedicto XIV. circa illam quidquam mutatum (cf. I. B. Branca de latinae vulg. auctoritate p. 641. Mediolani 1781.). Quis autem non videt, talem liturgicum usum textuum in rebus huiusmodi minutis etiam sensu discrepantium manifestissime demonstrare, Ecclesiam auctoritate sua neutros textus in huiusmodi rebus voluisse declarare certe conformes archetypo primitivo?

3°. Apertissime patroni absolutae etiam in minimis authenticae supponunt multa miracula minime necessaria, et quae facta esse nullis probabilibus rationibus suadere possis. Unum ex his commemorasse satis est. Versio nostra vulgata in longe maxima parte librorum V. T. auctorem habet s. Hieronymum, estque immediate derivata ex textu hebraico, ut tempore s. Hieronymi exstabat, et consequenter in multis discrepans a versione latina vetustiori, quae facta erat ex graeco LXX. In quibusdam libris, in Psalmis, Baruch, Sap. Ecclesi. Mach, conservata est versio Hiero-

(1) Psalterium versum ex graeco iuxta recensionem, at erat ante curas a s. Hieronymo impensas, adhibetur (paucis mutatis) in Ecclesia Ambrosiana et in sacello Toletano. Psalterium primis curis ph. Hieronymo emendatum quod dici solet, ymnus, in sacello Toletano, in sacello canao, olim erat etiam Basilicae S. Marci; ad idem pertinent Ps. 94. in nostro quotidiano Officio Valutino, Graduali et Tracina, Antiphonae ad Introitum, Offertorium, Communionem in Missa. Altern denique ab Hieronymo secundis curis emendatum, quod *Callcantim* appellatur, exstat in nostra editione vulgata. Psalterium autem versum ab eodem s. doctore ex textu hebraico publico receptum non est, sed exstat in editionibus eius O^oerum.

nymo vetustior. Psalmos licet verterit s. doctor ex hebraico, tamen Ecclesia non eius versionem adoptavit, sed ne aures populi offerderentur, retinuit interpretationem veterem ex graeco LXX, modice a s. Hieronymo secundis curis emendatam, et a versione ipsius Hieronymi non parum diversam. His positis ad asserendam plenam illam conformitatem affirmari debet, translationem s. Hieronymi perfecte in omnibus particulis respondisse textui primitivo iuxta ceteris libris, solo excepto Psalterio; vicissim vetustiorum versionem quae eo usque fuerat in usu Ecclesiae, non fuisse saltem perfecte authenticam nisi in solo Psalterio et in iis libris, quos s. Hieronymus non attigit. Insuper consequitur, textum hebraicum aetate Hieronymi fuisse corruptum in solo Psalterio, in ceteris libris perfecte conformem archetypo; interpretes LXX non accurate libros ceteros, perfectissime Psalterium vertisse, vel certe eorum versionem solum in Psalterio perfectissimam et inerrantem ad vetustum interpretem latinum pervenisse. Haec omnia et alia plura quae supponi debent, nemini persuadebis sine manifestis argumentis; argumenta autem non solum nulla suppetunt quae haec deinceps ostendunt, sed suppetunt, quae ostendant has hypotheses esse falsas. Certe illi theologi si rem melius considerassent, vel adacti fuissent ad suam opinionem deserendam, vel debuissent affirmare, authenticam internam et libros inspiratos per declarationem Ecclesiae non solum manifestari sed etiam effici, quod quam falsum sit, alibi demonstravimus.

4°. Testes gravissimi qui ipsi interfuerant vel suppetebant Concilio Tridentino, et theologi paulo post Concilium magno numero consentiunt, ea qua diximus, non autem strictiori significatione authenticam editionis vulgatae a Tridentino Concilio approbatam. Id manifestum Imprimis est ex epistolis legatorum Romanis scriptis, quas supra commemoravimus (cf. Pallavic. I. VI. c. 17. u. 15. 16.). Praeterea Card. Cervinus hoc idem theologo Concilii Andreae Vegae pridie quam firmaretur decretum, et postea non semel diserte testatus est, ut gravissimi verbis Cervino adhuc superstiti scripsit Vega in opere dedicato Cardinali

zyxvutrsrqponmlkjihgfedcbaZXVUTSRQOLJIHGEDBA

zyxvutrsrqponmlkjihgf

Paceco, qui et ipse illius IV. sessionis magna pars fuerat (Vega de Iustificat. l. XV. c. 9.). Idem P. Ioanni ilarianae significavi Iacobus Lainez postea Societatis Iesu Praepositus Generalis, qui iussu Pontificis Concilio adfuerat (Mariana de Editione vulgata c. 21. p. 101.). Consentiant Salmeron (Opp. T. I. p. 24. 25. ed. Colon. 1602.), amplissime Didacus Payva de Andrada (Del'eus. Cone. Trid. l. IV. fol. 247. sqq.), alii multi quos nominant Bellarminus opuse citato, Mariana l. c., Serarius (in Prolegom. libl.), Ioan. Bernardus de Rossi (de Causis neglectae linguae hebraicae c. 4.), Hodius describens ultra octoginta catholicorum theologorum conspirantes sententias (de antiquis Biblior. versionib. P. II. l. 3. c. 15.). Ex Scholasticis confer Dominium Bihiez in S. Tli. l. q. l. a. 8; ex recentioribus Wirceburgenses T. I. c. l. a. 4; Trivultianorum Ephemerides 1750. mense Iulio, 1753. mense Septembri et Octobri; Iosephum Bruniti (opusculo supra citato, inter dissertationes biblicas ed. Mediolani 1838.).

5°. Argumentum enumerata nemo suspicabitur de editione tantum valere nondum emendata, nunc autem post correctionem iussu Pontificum institutam iam *perfectissimam* in singulis etiam minimis plenam conformitatem cura archetypo esse asserendam. Huiusmodi suspicio evidenter excluditur.

o) Argumenta nostra omnia ita sunt comparata, ut valeant etiam supposita emendatione.

6) Tale in mirabilem conformitatem, quae non nisi per inspirationem divinam et interpretes et theologorum a Pontifice ad corrigenda Biblia deputatorum constimari potuisset, profecto PP. Tridentini non prophetice praedixerunt; sed sicut vulgatam editionem theoretice declararunt et practice adhibuerunt tamquam authenticam etiam ante correctionem, ita desiderabant expurgationem rationum, quantum fieri posset, ut uniformitas lectionis in Ecclesia constitueretur. Non ergo decreto Tridentino perfectissima illa emendatae editionis conformitas cura archetypo in antecessum declarata est.

c) Neque vero alia ulla exstat Pontificum declaratio, ex

qua talis authenticitas conformitatis in supremo gradu asseri deberet. Iam ex historia correctionis Bibliorum constat, ab ipsis viris gravissimis ad hoc negotium deputatis non solum tantam emendatae editionis perfectionem non fuisse agnitam, sed etiam plura, quae viderant corrigi potuisse, ob prudentes rationes consulto fuisse relictas. Id monetur in praefatione ad lectorem emendatae editioni praetita, cuius auctor est Bellarminus certe mandato et consensu reliquorum ad opus correctionis deputatorum, atque ut res ipsa loquitur, etiam ipso summo Pontifice annuente. Ibi disertis verbis amovetur in primis praecudicium, ac si haec vulgata editio post institutam emendationem iam necessario haberi deberet « omnibus numeris absoluta. » Deinde succincte redditur ratio methodi observatae in correctione, ubi duo dicuntur: non solum codices latinos editionis vulgatae fuisse adhibitos, sed etiam textus hebraici et graeci rationem habitari; tunc vero in pervulgata lectione esse aliqua consulto mutata, *alia quae mutanda videbantur, consulto immutata relictas.* » Huius consilii tres causae adferuntur, a) vitanda iuxta PP. monitum offensio populorum, b) meliores codices hebraicos et graecos habuerint quam nunc sunt; unde fit, ut aliquando non constet, utrum vetus latina interpretati non melius reterat textum originale, quam textus ipse hebraicus et graecus in praesenti suo statui; y) postremo quod scopus correctionis non erat novam eundem editionem respondentem scilicet in omnibus originali textui, « sed ipsam veterem et vulgatam editionem latinam a mendis veterani librorum nec non praevarum emendationum erroribus repurgatam suae pristinae integritati ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere. » Haec certe omnia durissime enuntiant, emendationem non ita institutam esse aut institui potuisse, ut vulgata editio iam etiam in omnibus nunquid verbis ac sententiis, quae ad fidem et morum regulam firmandam per se non pertinent, textui archetypo perfecte respondere vi decreti Tridentini ac subsecutae emendationis credi debeat.

In eandem sententiam correctione et editione iam a de-

cennio ad filiera perducta scripsit Bellarminus anno 1603 ad Lucam Brugensem: u scias velini Biblia vulgata non esse a nobis accuratissime castigata; multa enim de industria iustis de causis pertransivimus, quae correctione indigere videbantur. n Et ut subdit Brugensis, «similia scripsit I. B. Bandinus praefectus typographiae Vaticanae litteris iussu IUni Card. Baronii ad Moretura Romae datis pridie kal> Augusti 1604. »

ci) Idem demonstratur ex modo, quo sequentes theologi et interpretes catholici sciente et annuente Ecclesia Scripturas tractare et explicare solebant. Hue faciunt, quae ad insigne opus variarum Lectionum editionis vulgatae summo Pontifici Pio IX. dicatum praefatur ci. P. Carolus Vercellone T. I. p. CVIII. « Interim lectorem rogamus, ut obiter animadvertat, singulas buius nostri operis paginas re ipsa luculentissime retundere calumniam heterodoxorum, qui Romanam Ecclesiam errores librariorum tamquam veram lectioneui ita comprobasse affirmant, ut iam nobis non liceat de vera versionis lectione sollicitos esse, sed quavis lectionem, etiamsi a textu graeco et hebraico aberret, pro vera nobis agnoscendaui esse (Mash Bibl. Sacr. voi. 3. p. 50.). Haec, inquit, re ipsa nostro volumine satis superque refutantur. Neque enim nobis fas esset varias lectiones expendere, si catholica Ecclesia cui ex divina institutione Romanus Pontifex praest, vel errores librariorum comprobasset vel quamlibet vulgati lectionem pro vera ita habendam iussisset, ut numquam vel minimus error ei subesse possit. »

Corollarium 1. Patet turn ex auctoritate qua correctio et editio est instituta, tura ex eius scopo qui inter reliqua etiam erat, ut uniformitas lectionis ecclesiasticae in omnibus et ubique servaretur, nemini fas esse in vulgatae editionis lectionibus quidquam mutare, nisi forte ipsius s. Sedis auctoritas aliquando tale aliquid fieri iuberet.

Ex eadem auctoritate et ex modo, quo facta est correctio et lectiones sunt in usura susceptae, aequè patet, vulgatae editionis lectiones ut nunc sunt, etiam in accidentalibus et minutis caute et prudenti reverentia esse tra-

ctandas, quavis, ut iam Bellarminus indicavit Lucae Brugensi (1), laude digni sint viri docti, qui a scientia ceterisque praesidiis satis comparati suam conferant operam ad genuinas lectiones in minutissimis quibusque explorandas et stabilendas.

Si quando ipsi genuinae vulgatae lectioni in huiusmodi accidentalibus realis discrepantia a textu originali subesse certo demonstrari possit, non sane tunc a praetextu aliquo editio vulgata reiicitur, * quod probibuit Concilium; sed sacri textus explicatio iuvatur et suppletur ex aliis praesidiis, quae suppetunt. Tiletanus qui inter theologos adfuerat Concilio, ita loquitur. - Xon vêtant Patres Tridentini, ut vetus et vulgata editio latina diligenter ab explanatoribus cum fontibus conferatur, et si quid certa ratione comperiat cum libris non satis quadrare, id commodius ac magis proprie aut etià magis vere explanare et transferre. Sed hoc solum est, quod synodus constituit, ut vetus et vulgata editio latina, quae per multa saecula cura reverentia et honore usitata est in omnibus Ecclesiis, nullo praetextu reiiciatur... Hoc est autem editionem aliquam reieciere, eam de suo loco quem obtinet, destituere et tamquam publico usu et honore indignam reicere, aspernari et contemnere. Quod non est censendus facere, qui editionem in omnibus Ecclesiis receptam et multorum saeculorum usu approbatam et commendatam sic suscipit et veneratur, ut tamen eam ad fontem diligenter conférât; et ex fonte illustrât, quae obscura sunt, et explicat quae ambigua, aut denique etiam corrigit, ubi certo deprehenditur vel vitium aliquod irrepsisse vel interpretem Scripturae sensum non piene assecuturam, nihil tamen temere aut mutât aut corrigit » (Iodocus Ravesteyn Tiletanus in Apologia pro Cone. Trid. 1568. T. I. fol. 99.).

Corollarium 2. Absurdi plane sunt, qui ut olim Anglicanus Thomas Iain (in libro inscripto u Bellui Papalen),

(1) » Tu ipse plane vides, scripsit Bellarminus Brugensi 1. Nov. 1606, non facile huiusmodi mutationes in sacro textu esse faciendas, quoniam nullo modo sit, ut viri docti tum de variis lectionibus tum de iudicio peritorum hominum tui similia admoncantur. »

contra infallibilitatem Pontificum argumentuin deduci posse putant ex eo, quod editio vulgata iussu Sixti V. typis iam impressa iterum ad incudem revocata, et iuxta canones criticos paulum niutatos correcta tandem in lucem prodiit iussu dementis Vili. Ut enim omittamus reliqua, totum illud negotiuii diversitatis inter utramque recensionem nihil ad res fidei et morum pertinehat. zywxvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Corollarium 3. Authentia editionis vulgatae non est declarata in comparatione cum textibus hebraico et graeco nec cum antiquis versionibus, multoqne minus ad excludendam auctoritatem horum textunm; sed declarata est in comparatione cum versionibus latinis, quae recentius ab haeretieis plerumqne hominibus procusae turn circumferebantur, ut constat ex verbis decreti, ex Ustoria Concilii (Pallavic. l. VI. c. 15; c. 17. n. 5. 8.), ex testimonio theologorum qui interfuerunt Concilio, suntqne iidem supra a nobis citati. Manserunt ergo illi textus et illae antiqua@ versiones in tota externa auctoritate, ut fuerant ante editum decretum, in quo de illis nullo modo agebatur. Porro licet nullo explicit« Ecclesiae decreto declarata sit authentia textus hebraici in V. T. et textus graeci in N. T. ut nobis adhuc praesto sunt, de ea tamen certo constat non solum critice et historice, sed de authentia qnoad rei summam etiaiu dogmaticae. Ipsa enim authentia editionis vulgatae quae dogmaticae declarata est, supponit authentiam textus hebraici et graeci, saltern ut in omnibus exemplaribus simul sumptis in Ecclesia Dei adhuc exstat et dignosci potest. Ad quam intimam connexionem cum vulgata accedit quoad textum graecum N. T. ipse multorum saeculorum publicus usus in Ecclesia inde ab aetata apostolica. Utrumque hoc argumentum suo modo valet etiam pro authentia versionis LXX. « Profecto, inquit Bellarminus in opusculo superius citato, valde male merentur de Ecclesia , qui tam insignem thesauruin illi eripiunt, quique de scripti originalibus Apostolorum et Prophetarum tam contemptibiliter loquuntur, ut ea authentica esse negare non vereantur. » Animadvertendum nihilominus est, non eandem vigilantiam catholicae Eomanae Ecclesiae, et ex

multis iam saeculis non eundem publicum usum ad textum graecum multoque minus ad textum hebraicum referri sicut ad versionem et editionem latinain , nec utrumque eundem esse *modum* declarationis ecclcl3asticae, per quam ipsa authentia et praesertiin extensio et gradus authentiae nobis proponitur et manifestatur.

Simile Decretum, quod vetui a. s. Congregatine Cardinalium Concilii Trid. interpretum die 17 Ianuarii 1576 saneitum circnmfertur, Serarius Prolegom. c. 19. q. 11. memorat editum ab haeretieis Francofurthi 1608; Leo Allatius in a Animadversionibus ad antiquitates Etruscas » numquam a se editis sed post ipsius obitum publicatis (l'arisiis 1640) idem decretum n. 101. descripsit ex scheda reperta in bibliotheca Cardinalis Biscia. Dicitur autem ibi: a Congregati generali censuit, nihil posse asseverari, quod repugnet vulgatae latinae editioni, etiam quod esset sola periodus, sola clausula, vel membrum, sive vox, vel dictio sola , vel syllaba, iotave unum. ♦ At iam Serarius l. c. suspicatus est illud supposititium ; pluribus id contendunt Branca (de Vulg. T. l. p. 31) et Brunati (Dissert. della Volg. p. 79. 80.). u Aut commentitium est, inquit Branca, quod nullae nisi transalpinae editiones quaedam privata tide ex variis privatorum schedis collectae aliae aliter hoeque etiaui uno suspectae protulerunt, aut experts auctoritatis, quod ex alicuius e Cardinalibus eorumque anagnostis vel theologis parata scripto sententia, quale ego in rem liane ipsam nonnihil olim in Jls. quodam vidi, fortasse excerptum, neque vel totius Concilii vel, ut opus est, summi Pontifici auctoritate *firmatum*. » Certe in Archivi Romani ultimi his annis diligenter quaesitum, nuspiam hoc documentum repertum est. Ceterum si vere aliquando prodiiit, intelligi debet prohibere, ne quid asseratur repugnans editioni vulgatae in rebus fidei et morum. Quod quidem respuuin ante paucos annos (anno 1859) summo Pontifico per vivae vocis oraculum approbante datum esse, b. m. P. Perrone mihi attestatus est.

AD TRACTATUM DE DIYINIS SCRIPTURI.S

ITIMBOAH

ANIMADVERSIONUM

IN DISSERTATIONEM INSCRIPTAM

v De Bibliorum inspiratione et itaque talare ac vi
pro libera scientia. »

Novam quandam de extensione inspirationis librorum saci'Oi'uiii opinionem in opuseulo lingua germanica scripto explicatam ac propugnatam viri boni mihi indicarunt, ut quae sentirem, edicerem. Eam sine dubio falsam et cura gravioribus perieulis coniunctam vidi, quam ab auribus et animis catholicorum omnino arceri oporteat. Cura vero ipse dissertationis auctor ab illa tanti discriminis sententia iam discessisse dicatur, gratulaudum, non crimen inferendum est. Et certe nisi scirem eandem doctrinam alicubi latins serpere coepisse, abstinuissem a movenda hac quaestione; at l'alsae opinionis propagatio mihi persnasit, operam necessariam et auctore non invito lue impensurum, si ad ea, quae ipse iam improbat, ego quoque nonnullas conferrem animadversiones. Nec sane a tbeologi eruditi et catholici laude quidquam detractum velira, dura non hominem accuso, sed dissertationis in lucem publicam editae argumenta oppugno.

I. Nova et falsa dottrina dissertationis.

1. Disceptatio in opusculo ci. Doctoris non est illa critica, quae subinde haberi solet, utrum partes omnes librorum sacrorum ut nunc nobis prostant, genuinas censi oporteat et ab ipsis primis librorum conscriptoribus profectas; sed quaestio nunc inducitur alia, inter catholicos fere nova eaque prorsus *theologica*, an libri canonici se-

— 565 —

cundum omnes suas partes genuinas eredi debeant conscripti Beo inspirante? Insuper quaestio non est, utrum nomine partium librorum necessario intelligi debeant singula vel minutissima incisa, cuiusmodi sunt e. g. salutationes ab Apostolis adnexae epistolis, vel quae habet Paulus de pae-

gued Apostolus commendat discipulo. Non ignoro, unum huiusmodi theologum (loquor de Galo Velutius) ite pertura fuisse, qui ad huiusmodi minutissima inspirationem extendi, ausns fuerit negare (1). Veruni nunc nostra disertalo longe ulterius progreditur, doctrinamque proponiti cui equidem censeo auctoritatem repugnare ineluctabilem, ex qua insuper pericola intelligo consequi gravissima et ab auctore certe numquam intenta, quam denique nullo argumento sed meris coniecturis l'ulciri video.

2. Examinemus summa capita huius novae commentationis. In sacris libris, ibi dicitur, distinguenda est doctrina fidei et morum, quae etiam ab auctore verbis Magistri (non rite intellectis) appellatur u scientia animae = (die Wissenschaft der Seele) (2), tura vero discernendae sunt (ut ait) « res profanae n in isdem Scripturis coinprehensae. In rebus fidei et morum scribendis auctor humanus a Deo su-

1) De hac opinione legi possnt Canns de Loris I. II. c. 16. iqq. et Bellarmins de Verbo Dei I. l. c. 6. p. 16. sqq. qui eam simpliciter appellat *scientia animae*. Cuiusmodi de Scriptura p. 346. nota.

(2) In illa phrasi toties a nostro Professore repetita - scientia animae, » apud Magistmm 2. dist. 23. *anima* noti accipitur prò obiecto, nt dissertator interpretatar, sed prò subitelo scientiae. Agit enim ibi Lombardus de quaestione, e qualis fuerit primus homo (in statn originalis iustitiae) *secundum anima*«. » Fnit autem in illo statu multiple *scientia animae*, scientia natnraals ad nsm vitae, scientia praeternaturalis, et snpernatnraals. Iam ait, scientiam naturalem ad nsm vitae, » nt sciret animalibus ac propriae carni providere necessaria. - per peccatum non perisse generi humano; sed perdidimus scientiam supernatnraiem. * Hanc scientiam (naturalem homo non perdidit; et idcirco in Scriptura homo de huiusmodi non ernditur, *sed de scientia* (supernaturali) *animae*. *quam peccando amisit*. " Etiamsi enim in Scriptura doceantnr aliqua ratlone obiecti natuاليا, haec tamen non ibi docentur *propter se*, sed in ordine ad supernaturalia et modo supernaturali.

pernaturali ope praeservabatur ab omni errore; ntrum homines in iis scribendis non modo, sed etiam *per inspirationem* fuerint illuminati in intellectu et moti in voluntate ad ea omnia et sola scribenda, quae Illeus voluit per Scripturam hominibus proponere tamquam verbum suum scriptum, et disputator nullibi satis declarat. Hypothetice dumtaxat proponit notionem aliquam a inspirationis strictiori sensa « p. 102, quae vero notio vel admodum obscura est vel, si sumitur in obvio verborum sensu, minime sincera, et quae maxime post deinitionem Vaticanam non amplius possit sustineri.

S. Certissimura quidem est, in inspiratione ad scribendum gradus fuisse diversos; sed aequae certum haVeri debet, neque veritatis revelationem perse esse inspirationem ad scribendum, neque ad huius essentiam sufficere praenotionem ab errore per divinam assistentiam, cuiusmodi requiritur etiam in infallibilibus definitionibus Conciliorum vel Romanorum Pontificum, quin propterea definitives istae constituantur *Scriptura inspirata*. Omnium vero minime admittitur potest, quod auctor p. 100. 101 docet de disordine inter «infallibilitatem Ecclesiae et inspirationem Scripturae, » quasi istud tantummodo in diversitate *objecti* consisteret, quatenus per inspirationem novae veritates revelentur, per infallibilitatem Ecclesiae non novae sed iam pridem revelatae veritates proponantur. Nec revelatio stricto sensu manifestatio nempe rei occultae, nec *nova* revelatio sensationis, prima videlicet veritatis propositi divinitus facta, pertinet ad essentialem notionem inspirationis. Multa inspirantur ad scribendum, quae hominibus inspiratis per humana subsidia et per humanam industriam comperta erant, u qui hagiographa conscripserunt, ait s. Thomas (2.2. q. 174. a. 2. ad 3), eorum plures frequentius loquebantur de his, quae humana ratione cognosci possunt, non quasi ex persona Dei sed ex persona propria, *cum adiutorio tamen dunt luminis*. » Hoc lumen explicat « lumen intellectuale divinitus infusum non ad cognoscendum aliqua supernaturalia (ut in superior! prophetiae vel inspirationis gradu)

sed ad iudicandum secundum certitudinem veritatis dicinac
 et, quae humana ratione cognosci possunt. Pariter doctrina evangelica pridem erat revelata, in Ecclesia praedicata et quotidie in praxim delucta, antequam eadem inspiraretur Evangelistae s. Matthaео ad scribendum; imo plurima quae iam etiam in Scriptura erant proposita, denuo sub charismate inspirationis consignabantur ab aliis sacris scriptoribus, quod, ne de reliqua dicam, ex comparatione quatuor Evangeliorum omnibus compertum est. Diserimen itaque inter propriam rationem infallibilitati Ecclesiae et inter essentiam inspirationis nequaquam eo modo, quo auctor asserit, positura est: in *obiecto*, sed omnino in diversitate *ipsius charismatis in subiecto*, quoniam ad infallibilitatem sufficit *assistentia divina*, qua error in definitivitate excludatur, ad inspirationem scriptiois praeter rationem ab errore essentialiter requiritur positiva supernaturalis operati Dei in intellectum et voluntatem scriptoris, qua fiat, ut Deus ipse per hominem inspiratam proprio sensu sit *auctor libri*, ac proinde liber non quomodocumque contineat verbum Dei sine errore, sed quatenus est liber scriptus, sit *efficienter* a Deo auctore, et verbum Dei scriptum. Hanc inspirationis notionem ex Scripturis ipsis, ex Conciliis et ex consentiente doctrina PP. satis demonstravimus in Tract. de Scripturis sect. I.

4. Verum nunc non tam de notine et essentia inspirationis quam de eius amplitudine, non de *intensione* sed de *extensione* inspirationis disceptatio est. Facta enim distinctione, quam commemoravi, inter doctrinam in religionem » et inter u res profanas » in Scripturis sacris, disertati affirraat, in his « rebus profani n scribendis homines fuisse omnino sibi relictos adeo, ut in his etiam errare potuerint, ac proinde ad harum rerum scriptioem nec inspirati (quaecumque eius noti statuatur) nec assistentia divina praecavens errores extenderetur. Secundum omnes ergo has partes, quae non continent « doctrinam fidei vel uiorum, » si novae theoriae fidentum esset, Scriptura haberetur mere humana, viribus nimirum dumtaxat humanis exarata, quae propterea in hisce partibus nec in-

spirata credi posset, nec a priori haberi immunis ali erroribus; consequenter in bisce omnibus partibus, sive acti insint sive non inaint errores, neque *Scriptum canonica* censenda foret. In hac doctrina porro quaerentibus nobis certam normam, qua partes has humanas distinguamus ab illis, quae vel inspiratae sunt vel saltern in'allibiliter continent verbum Dei, hanc regulam auctor proponit p. 98.99. a Si narratio aliqua historica (inquit) necessarium fundamentum constituit veritatum religiosarum, ita ut ipsae habe veritates pendeant a veritate historiae, (iiieraadinodum e. g. commemoratio populi Israel ad montem Sinai veritatem legislations sustinet ac communit; tum debuit Deus in gratiam veritatis religiosae scriptorem immunem servare ab errore. Si autem huiusmodi connexio facti narrati cum veritate religiosa non obtinet; tum ab huimana critica pendet, utrum veritas huiusmodi historiae agnoscenda an repudianda sit » (1).

Haec normam praebent satis claram, quam vero nemini catholicis fas fuerit adoptare. Libri sacri sub eharismate infallibilitatis (an etiam inspirationis, non dicitur) scripti sunt in iis partibus dataxatax, quae continent a veritates rei religiosae vel facta historica ut « fundamentum necessarium, sine quo ipsa veritas religiosa concideret; » reliqua igitur omnia in eisdem libris scripta sunt mere humanitus; ac proinde de his omnibus sicut de aliis libris humanis ad criticam pertinet, ad, care, non iam utrum divinitus an humanitus scripta (constat enim secundum normam propositam, opera esse omnino humana), sed utrum vera sint an falsa. *Examine of the CO vera 'criteri* reperta, sine dubio credenda sunt *fide humana* h. e. propter demonstratam scientiam et veracitatem hominis narrantis, sed nunquam pos-

Z I und dann zyxvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXVU
Bm.tellun_s von der mensechlichen Eri,a

solches ist nicht das Fall
und die Wirkung des Trögz

sunt credi *fide divina* tamquam verbum Dei propter auctoritatem Dei, quoniam in iis omnibus non Dei, sed tantummodo hominis verbum est et auctoritas. Hiuc ap[er]et, quid valeant, quae ibi inferi ci. auctor : a Si animo sincero examini instituitur, rarissime eveniet, ut narrationem biblicam, etiam cum religione non connexam, cogamur repudiare » (1). Nenple sicut in Thucidide vel Tacito ita in hisce libris rarissime relictum huiusmodi narrationem ut falsam, sed tamen semper negavius inspiratam vel ex divina saltem assistentia infallibilem, et admitteremus documentum dignum fide humana, quantum scientia et veracitas testis humani fuerit demonstrata.

5. At hac ratione magna pars librorum et libri integri praesertim veter3 Testamenti censebuntur libri mere huui-
ani, quantumlibet fide humana veraces demonstrari queant.
Quaeso enim e. g. in libris Ruth, Esther, in epistola a
Philemonem aliusque, quanam proponuntur in sensu nostri
auctoris a veritates religiosae, » quae facta a sine quibus
veritas religiosa consistere non posset « ? Iuxta novam igitur doctrinam i3ti libri cum magna parte aliorum non possent haberi *canonici* in sensu ecclesiastico liuius appellationis. Atqui de fide est in Conciliis Fiorentino, Tridentino, Vaticano definitum, ne de aliis dicam, libros ibi enumeratos veteris et novi Testamenti a integros cum omnibus suis partibus » esse *sacro* » et *ranohicos*, ipseque sensus huius appellationis est a Concilio Vaticano discrete declaratus: a eos (integros cum omnibus suis partibus) Ecclesia pro sacris et canonicis habet... propterea quod *Spirita Sauro, inspirantiae conscripti Deum habent auct< rem*, atque ut tales Ecclesiae traditi sunt. »

6. Error in ipsa re et doctrina viri eruditi, nisi ego fallor, originem habet ex errore methodico. Voluit nimirum ex rerum intestina necessitate et *a priori* discernere de amplitudine inspirationis, cuin tamen de ea non nisi *a posteriori* ex testimonio divino constare queat. Kotio enim

GEDBA Inderö »ir ge«issenhaft zn Worke gehen. gelangen wir nnr in den seltenstea Faollen dazn, eine auch nicht religioese Sliitheilng der Bibel fallen zn lassen. »

inspirationis tota theologica eat, ac proinde inquirenda in divina revelatione, ut haec in Ecclesia Dei trailitit et declarator, ex eademque revelatione ab Ecclesia proposita discamus oportet inspirationis extensionem. Oinissa quaestione de geuino conceptu inspirationis, quoad eius extensionem omnino certuin est, quod in

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

Scriptura sacra, et formulis *scriptum est*, *Scriptura* (licet bisque geminis non modo totam collectionem vel integros libros, sed singulas eorum partes et singulos etiam textus fuisse ab ipso Christo, ab Apostolis, ab universe Ecclesia designates; *b*) hoc nomen *Scripturac* fuisse semper intellectum pro *Scriptura inspirata* s » YP^o?^o5 ISOTTVSWJTO.; et illas formulas fuisse acquipollenter ac promiscue adhibitas cum aliis: *Deus* (licet, *Spiritus Sanctus* illicet, homo in *Spiritu Sancto* (licet); *c*) hanc excellentiam Scripturae, ut omnis *Scriptura* turn nempe in integris libris turn in singulis partitis declararetur et erederetur *inspirata* et *verbum b i scriptum*, non fuisse repetitam ab excellentia materiae sed formaliter *a modo, quo s-ripta est*, ut nomen ipsum *inspirationis* satis manifestuin reddit. Haec in Tractatu de Scripturis divinis satis demonstrata nunc assumo.

Iain vero ex liae universali doctrina consequitur, illas partes historicas de quibus loquitur cl. auctor, tam certo et indubitanter ab Ecclesia fuisse habitas et haberi ut scriptas *sub cltOJ-ismate inspirationis*, quam certo accenaebantur et accensentur *Scripturae sacrae*. Atqui numquam in Ecclesia catholica dubitatum est; sed semper in homiliis, in commentariis, in citationibus Patrum et Doctorum, in synopsis et indiculis librorum sacrorum est expressum et praedicatum, e. g. caput I. Gen. 2-25, de quo auctor dissertationis nominatim agit, omnino pertinere ad *Scriptaram sacrum*, ut profecto caecus sit oporteat, qui hac de re dubium non dico praevaluisse, sed permissum aut toleratum aut aliquando auditum fuisse dicat. Ergo partes istae, ac singillatim Gen. I. 2-25, ab Ecclesia catholica creditae sunt et creduntur scriptae sub *charismate inspirationis*, in quo *a fortiori* charisma *iiijallibilitalis* includitur.

7. Legantur, quaeso, homiliae Basilii et his gemini

libri Ambrosii ac iterum homiliae hexaeraeron Chrysostomi, libri deinde Augustini in Gnesin ad litteram aliorumque Patrum frequentissimae lucubrationes in historiam creationisB, in quibus interpretatio verborum ac sententiarum diversa quidem et multiplex, at persuasio non iam praeter sed ipsa Ecclesiae ex inspiratione Moysis in his scribendis expressa prostat velut per se certa ac indubitata omnibus Christianis. Chrysostomus exordiens enarrationem a has litteras, inquit, quasi longe absentibus Deus misit, attulit autem Sfoyses... Quasi ad omnes nosclamat: qui haec cuin non essent, fecit ut essent, is et linguam meam ad horum enarrationem impulit. Igitur ita auscultemus, ut quae non a Moysse sed per linguam Moysis ab omnium Deo andiamus » hom. I. in Gen. Acquipollentia invenies apud Basilium et Ambrosium.

8. Sed quoniam adversarius nescio quomodo ad Hieronymum et Augustinum provocavit, de ntroque hoc doctor singillatim dicendum est. Hieronymus in Scripturis agnoscit a normam veritatis » pro ipsa scientia « de naturis rerum, » quatenus nempe de hisin Scripturis aliquid continetnr. a Urges, ait contra Bufinmn (Apol. I. III. ed. Martian. p. 465), nt respondeam de *natura rerum*. Si esset locus, possem tibi vel Lucretii opiniones iuxta Epicurum, vel Aristoteli... vel Platonis atque Zenonis... dicere. Et ut ad Ecclesiam transeam, ubi *norma est veritatis*, multa et Genesis et prophetarum libri et Ecclesiastes nobis de huiusmodi quaestionibus suggerunt. » Eodem sensu disserit in epistola ad Panlam (T. II. p. 708). a Dixi, quomodo philosophi solent disputationes suas in physicam, ethicam, logicamque partiiri, ita et *eloquio divina* aut *de natura disputare*, ut in Genesi et in Ecclesiaste, aut de moribus, ut in Proverbiis et in omnibus sparsim libris, aut de logica pro qua nostri (scriptores sacri) theologiceen sibi vindicant, ut in Cantico Canticorum et in Evangelia. » Aequae igitur *eloquio divina* credit Hieronymus in disputationibus *de natura* ac in illis de moribus et de theologia. Generatim Hieronymus explicat, quomodo etiam quae minutiora videantur in sacris libris, sint liabenda vere ut Scriptura divina

atque illic ipso, ut quae Christus loquatur in homine, et quae homo loquatur per Spiritum Sanctum. Refellens enim homines sine dubio haereticos, qui obeandem rationem quam nunc noster adversarius inducit, repudiabant epistolam ad Philemonem, et similia « buinae imbecillitatis exempla » in aliis libris veteris et novi Testamenti negabant esse dicta per Spiritum Sanctum, doctor maximus responsum profert, quod prorsus argumenta praecipuo recentis dissertationis occurrere videtur. u Quod si non putant eorum esse [« rva, quorum et magna sunt, alteram mihi conditorem, in xta Valentinum, Iarionem et Apellen, formicae, vermium, culicum, locustarum, alterum coeli, terrae, maris et Angelorum debent introducere. An potius eiusdem potentiae est (divinae), ingenium quod in maioribus (in a rebus fidei et mornm » iuxta nostrum auctorem) excreueris, etiam in minoribus non negare? » (Prolog. ad ep. Philem. T. IV. p. 442).

Cur vero pro nova vindicanda doctrina ad Hieronymum in Ier. XXVIII. provocare, imo s. doctoris verba ex contextu avulsa praetigere placuerit velut totius dissertationis compendium, nemo facile intellexerit. Nee Hieronymus nec ullus umquam ss. Patrum sensit aut dixit, scriptores sacros quandoque sibi relictos opiniones i'alsas sui temporis combibisse, hosque errores ut suam sententiam in libris canonicis perscripsisse. Inter doctrinas enim, quae in universa Ecclesia a nemine in controversiam vocatae constanti et unanimi praedicatione traderentur, omnes cum Origene (Praefat. in II. de princip.) etiam hanc habebant: a Scripturam sacram (sine distinctione) esse a Spiritu Sancto inspiratam. » Hieronymus in loco citato et in Matth. XIV. 9. non aliud dicit, nisi quod aliquid in Scripturis res exprimuntur verbis ac nominibus, quibus non ab auctore Scripturarum et secundum rei veritatem, sed ab aliis secundum apparentiam censentur. Idque locum habet non modo in a rebus profanis » sed aequae in dogmaticis, ut exempla a s. doctore inducta satis demonstrant. Ananias pseudopropheta ibi appellatur, quia non a se, sed a Spiritu Sancto inspiratus Hieronymo non probatur. » Prophetam (Septuaginta) non dixere Ananiam, ne scilicet prophetam vide-

rentur dicere, qui propheta non erat; quasi non multa in Scriptum sanctis dicantur iuxta opinionem illius temporis, quo gesta referuntur, et non iuxta quod rei Veritas continebat.. Denique et Iosephi in Evangelio *pater Domini* vocatur, et ipsa *Maria quae sciebat se a Spiritu Sancto concepisse...* loquitur ad filium : ego et *pater tuus* dolentes quaerebamus te. n

9. Multo magis miror, viro docto opportunam visam fuisse appellationem ad s. Augustinum. In loco quem citat (de actis cum Felice Ilanich. l. I. c. 10), nullum est vestigium sententiae, de qua nunc quaeritur. Non enim de textibus agit Augustinus qui sint in Scriptura, sed de doctrinis quae nec in Scriptura ullo modo reperuntur, nec in praedicatione ecclesiastica traduntur. Porro non dicit, nihil omnino in doctrina Christiana doceri de sole et luna; sed ea quae Felix affirmaverat per paracletum Manichaeum esse revelata a de initio, medio et fine, de fabrica mundi, quare facta est et unde facta est et qui fecerint, quare dies et quare nox, de cursu solis et lunae, » haec inquam dogmata Ilanichaei negat Augustinus contineri in Evangelio, non autem dicit aut somniavit, ea ibi legi quidem et nihilominus posse censi falsa.

Quid doctor Hipponensis senserit de inspiratione et infallibili divina veritate omnium textuum in libris canonicis, ipse declaravit locis pluribus, in quibus repetit illud notissimum : a ego solis eis Scripturarum libris qui iam *canonici* appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, *ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse fermissime credani*. Ae si aliquid in eis offenderet litteris, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel codicem mendosum esse, vel interpretem non assecutum, quod dictum est, vel me non intellexisse, non ambigam... De prophetarum et Apostolorum scriptis, *quod omni*

i-ore careant, dubitare nefarium est » Aug. ad Hieronym. ep. 82. n. 3; Civ. Dei XI. 3; conti-, Faust, XI. 5. 6. Augustinus, in iis inquam testimoniis, quae de historia creationis aliquid continent, Augustinus testatur: « Scripturam *eeracem esse*

zyxvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

nemo dubitai, nisi infidelis aut impiusZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

¶ VII. e. 28. Prae ceteris vero lectu dignissirae sunt, quae disputat ¶ I. quatuor ultimis capitibus c. ¶ 8. ¶ in quibus haec potissimum advertantur a s. doctore inculcata. a) Aliud est quaerere de interpretatione, aliud de sensu libri; illa saepe est incerta vel erronea, hic semper est in'allibiliter verus. b) Interpretatio in locis Scripturae quae agunt de rebus naturalibus, multum iuvare potest per scientias naturales ¶). c) At si constat, in scientiis naturalibus aliquam sententiam prot'erri. contrariam genuino et indubio sensui Scripturae, illa certissime pro errore haberi debet; adeoque studendu est, ut etiam ex propriis principie scientiae naturalis refellatur, quod si nondum fieri potest, ex principio fidei ¶ nulla dubitatie credamus esse falsissimam.» Nam d) «quidquid his nostris litteris profertur contrarium » agitur de rebus naturalibus), id a contrarium est catholicae fidei. » <) Eo maiori cautione opus est, ne nostrum interpretationem temere ven' dertemus ut certum, cum ea fortasse sensui nostro falsum non sensum Scripturae verum continent, quae quidem temeritas et fidelibus molestiam tristitiamque ingerit, et in fidelium salutem impedit ; a si namque hos librosputaerint Jallaciter esse conscriptos de his rebus, quas ipsi infideles indubitatim numeris percipere potuerunt, quo pacto iisdem libris hereditarij sunt de resurrectione mortuorum, de spectatae aeternae regnoque coelorum ¶ »

¶ Inrium ss. Doctorum testiunionia non opus esse existimo, manifesto enim hi quos obiter citavi, modo ipso loquendi demonstrant, doctrinam quam proponunt, esse universalem et communem omnibus Christianis, quae nel'arie

¶) Hinc ait: o esse lucem corporalem coelestem, aut etiam supra coelam vel ante coelom, eni uoi succedere potuerit. ¶ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA contra fitem, iconc cerilate eerliiima refellatur. Quod si factum fuerit, non hoc habebat divina Scriptura, sed hoc senserat humana ignorantia interpreti?). ¶ Qui igitur sentii in bisce rebus, aliquum sententiam esse ventati certissimae contrariam , et nihiluminus errorem hone putat inesse ipsi Scripturae, is ab Angustino indicator sentire ¶ contra fidem. ¶ Quis autem non videt, innova docirinaquaui impognamus, omnino illud ipsum statai, quod Angostinus damnat ?

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA ergo ex omnibus praestitutis, novam doctrinam quae proponitur, nec cum integratie canonis Scripturarum consistere, nec cum manifesta predicatione ecclesiastica conciliari posse.

II. Fallacia argumentorum prò naca dodrina.

¶ Reliquum est, ut brevissime inspiciauius auctoris argumenta , quorum potissimum , et si verum fateamur , unicui constituitur in ratine finis, quieu Deus dicitur propositum habuisse in scribendis libris sacris. Neque vero finis iste velut fundamentum novae theoriae ab auctore assumptus probationem ullam habet sive in ipsa sacrorum librorum indole sive in explicita aut implicita doctina revelata ; sed ex generali duiutaxat principio circumscribitur, quod nimirum Deus revelationem suam dedit ad nostram aeternam salutem; unde continuo infertur, nullas veritates quae ex sese cum aeterna hominum salute nexum non habent, esse aut posse esse a Deo vobis propositas, atque adeo nec scriptas sub inspiratione aut saltem sub assistenti divina praeiuvante ab erroribus.

Consequens istud, Deum nec voluisse nec potuisse inspirare senptionem rerum non per se pertinentium ad religionem, ex principio posito velut per gradus quosdam ab auctore deducitur. Primum ex eo, quod « finis Dei inspiranti un'ce est communicatio veritatis religiosae.» tantummodo infertur, Deum potuisse sine contraditione cum fine proposito scriptores in rebus aliis sibi ipsis relinquere p. 98), quod quideu lottasse concedi posset, quamvis in hac hypothesi finis paulo aliter quam in praesenti providentia esse, et non habere dendi foret. At mox si auctore usque nulla dante auctoritate eodem principio p. ¶ longe aliud concluditur: non potuisse Deum, quin insipiente" (zweddos) ageret, nobis velie proponere, quae praeter res tdei et morum, in ss. libris contentur. Denuo p. ¶ rep titur eadem illatio: sicut Ecclesia ita et revelatio universim i. e. Deus revelans), si tractaret huiusmodi

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

QPONITUR IN PRINCIPIO Quid sit deus, sed euekit et
consecrat ordinem naturae et scientiae naturalis; et ordo uter-
que naturae et gratiae in praesenti statu elevationis finem
habet gloriam Dei in fide, spe, et charitate rationalis crea-
turae pro hac vita, in beata glorificatione pro vita futura.
Ex hac coniunctione atriusque ordinis fit, ut quemadmo-
dum elementa naturalia evebuntur ad statum supernatu-
rale sacramentorum, et a animaliae terrenum » aliquando
transformabitur in a spirituale ac coeleste, & ita etiam ve-
ritates quae per se sunt in ordine rationis et scientiae na-
turalis , eleventur secundum beneplacitum Dei sanctifica-
toris ad supernaturalem ordinem revelationis et fidei. Hac
autem ipsa elevatione per verbum Dei supposita, veritates
istae attingunt duplicem ordinem. Per se spectatae sunt
ordinis naturalis et a profanae, » atque ita obiectum ra-
tionis ac scientiae naturalis; quatenus verbo Dei

11. Ceterum ut directe respondeamus, ordo gmtiae et

l p r o f T a c n

quibuscum historice vel logice cohaerent, cuiusmodi sunt ilia, quae cl. auctor commemorat p. 98 et alia innumera-bilia. Priorae illae veritates sunt revelatae, quia sunt reli-giosae; posteriores sunt religiosae, quia et quatenus sunt ad scriptionera inspiratae, ac propterea revelatae.

Ad difficultatem igitur adversarii patet responsio. a Fi-nis Deo propositus in revelatione unice est comunicatio veritatis religiosae; ergo non potuit velle in revelatione eoinprehendere veritates profanas. » Respondemus. Distin-guo antecedens: *xxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* quae ex sese et natura sua religiosa sit; net/a. Qui hoc assumeret velut concessum pro principio demonstrationis, is committeret *petitionem principii*; hoc enim ipsum est de-monstrandum, noluisse Deum ulla alias veritates homi-nihus in sua revelatione proponere nisi per 'se et ex na-tura sua religiosas. Finis est communicatio veritatis reli-giosae, quae vel ex sese talis sit vel per ipsain inspiratio-nem ad ordinem religiosum revelationis ac fidei evehatur; *concedo*.

12. Non puto necessarium multis contendere de tribus aliis argumentis, quae in dissertatione adduntur deproin-pita ex extensione infallibilitatis Ecclesiae ad solas res fidei ac morum, ex deperditis aut corruptis Scripturarum textibus, ex quibusdam Patrum dictis.

1°. Si concederetur, infallibilitatem Ecclesiae tantum-modo extendi ad ea, quae *ex sese* pertinent ad fidem et mo-res; inde nullo modo sequeretur, inspirationem in scripto-ribus sacris fuisse ad haec sola restrictam. Charisma enim utrumque omnino diversum est, ac propterea ex limitibus unius non posset demonstrari, eosdem esse limites altrius. Sicut ex eo, quod Deus infallibilem auctoritatem instituisset dumtaxat ad conservationem veritatum *per se revelatarum*, non sequeretur has veritates omnes necessario esse conser-vandas *in Scripturis*: ita neque consequens esset, in Scri-pturis nullas esse veritates inspiratas, nisi *per se revelatas*. Ceterum longe diversa sunt haec duo, magisterium Ecclesiae primo et maxime sollicitum esse de custodienda integritate ac sinceritate depositi *per se revelati*, quod quidem veris-

simum est; tum vero ad Ecclesiae iudicium non pertinere veritates in Scriptura *inspiratas non propter se sed pro-pter alia*, quod ita absolute ac simpliciter dictum theolo-gus catholicus numquam concedet, quoniam veritates illae per ipsain inspirationem (ut paulo ante dixi) elevantur ad ordinem religionis ac fidei. Potest sane Ecclesia de his iudicare infallibiliter, maxime si opus sit propter alia, ad custodiam nempe depositi per se revelati.

2°. Ex eo quod sententia aliqua in Scripturis ad nos pervenit, non potest inferri, quod ea sententia aut saltern an pervene-rit, non constet; tantummodo sequitur, eam sententiam, ut nunc legitur, non pertinere ad Scripturas inspiratas, vel dubium esse, an ad eas pertineat; sed nullo modo inde confici potest, ut adversarius putavit, sententiam primi-tus scriptam non fuisse inspiratam. Sine temeritatis nota potest affirmari et affirmarunt magni theologi, liuros ali-quos integros Scripturae inspiratae tam novi quam vete-ris Testamenti nobis periisse, quin ideo eorum inspiratio negari debeat aut divina Providentia accusari possit.

3°. Doctores qui p. 103-106 inducuntur, evidenter ni-hil dicunt, quod ad rem praesentem pertineat. Specimen habet in iis, quae potissimum ex ss. Hieronymo et Au-gustino ab auctore ad confirmationem suae sententiae pro-lata superius confutavimus.

13. Argumento, quod unum superest ex Concilio Vati-cano depromptuin, non diffiteor animum meum fuisse com-motum; tam manifesto falsa est interpretatio. In disserta-tione contorquetur textus Concilii in hunc sensum, ut *a)* revelatio in sacris libris intelligenda sit tantummodo *de rebus fidei et morum*, » h. e. de iis quae sunt *per se revelata*; ut *b)* revelatio et inspiratio a Concilio fuerit re-stricta ad nonnullas partes Bibliorum, quae solae conti-neant revelationem sine errore, et propterea [ratione nem-pe materiae contentaci credi debeant inspiratae. Incredi-bili rerum perturbatine haec dicuntur contineri in verbis Concilii: a Eos (libros cum omnibus sul3 partibus) Eccl-e-sia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola hu-mana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint

approbate; nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant; sed propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem, atque ut tales Ecclesiae traditi sunt » sess. 3. cap. 2. Tres istas propositiones Concilii putat auctor ita inter se nexas, ut in prima quidem excludatur error (libros esse scriptos humanitus et postmodum ab Ecclesia approbatos); in secunda vero unita cum tertia determinetur extensio inspirationis, ac si diceretur : libri tum revelationem, tum inspirationem, *quatenus* *namque* *partibus*, sine errore continent, tum in *his partibus* Deo inspirante conscripti sunt (p. 102. 103). Atqui verba Concilii tum in se spectata tum prae indole duplicis erroris, qui reiicitur, tam clara sunt ac manifesta, ut sententiam Professore de restrictione verbi Dei scripti omnino excludant, atque adeo ipsa sola ad earn confutandam sufficiant.

1°. Repetit Concilium definitionem Tridentinam, a *libros integres cum omnibus suis partibus*, prout in Conc. Tridentini decreto recensentur, et in veteri vulgata latina editione habentur, *pro sacris et canonicis suscipiendos esse*, » Sine tergiversationis igitur pro *canonicis et sacris* habendae sunt *partes omnes* absque ulla distinctione materiae, quae primitus scriptae erant in istis libris. Quia vero de genuinitate singularum partium aliquando dubia excitata erant et excitari poterant, ideo Concilia pro norma statuunt veterem editionem latinam vulgatam. In iis omnibus, quae vere *partem libri* in sensu Concilii constituunt, libri habendi sunt *pro sacris et canonicis*. At quis umquam dubitavit aut dubitare potest, quin caput Gen. I. 2-25 exempli causa evidenter constituat et in Ecclesia Dei semper creditum sit constituere *partem* libri Geneseos? Haberi ergo debet idem caput ex definitione utriusque Concilii pro Scriptum *sacra et canonica*.

2°. Post hanc definitionem verbis a nostro auctore citatis et paulo ante descriptis Concilium declarat sensum, quo isti libri integri cum omnibus suis partibus haberi debeant *pro sacris et canonicis*. a) Definitio in se secundum id, quod *affirmando* docet, declarat libros esse sacros

et canonicos ratione modi supernaturalis, quo scripti sunt, a ideo quia Deo inspirante conscripti Deum habent auctorem. » Unde hoc existit argumentum. Ex paulo ante definito a Concilio *omnes partes librorum* sunt *saerae et canonicae*.

Atqui sacrae et canonicae sunt, quatenus sunt scriptae Deo inspirante. Ergo *partes librorum omnes* sunt scriptae Deo inspirante, b) Quoniam declaratio a Concilio data est in oppositione ad errores nostrae aetatis conscriptos, tumen prae istis scriptis, secundum Concilium *negando* excludit. Non *anus*, ut noster auctor p. 103 existimat; sed *duplex* error excluditur : *primo* non sunt libri cum suis partibus sacri et canonici ex ea, quam inepte dixerunt *inspirationem subsequentem*. quod nirnrum humana tantum ope scripti postmodum fuerint auctoritate Ecclesiae approbati ; neque *secundo* sacri et canonici sunt ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant.

Prior ille error non est Rationalistarum, qui libros Scripturae universim dicunt humana tantum industria concinnatos illi enim nullam agnoscunt approbationem Ecclesiae, qua libri Constituantur sacri. Sed error est quorundam eruditorum catholicorum, qui non iam libros universim, sed in quibusdam tantummodo partibus et textibus, a in narrationibus historicis rerum, quae subsunt experientiae, » dixerunt scriptos humana industria, et postmodum auctoritate Ecclesiae approbatos. Loquebantur ergo de iis partibus et textibus, de quibus noster auctor asserit homines in scribendo fuisse relictos suae industriae. Dum ergo Concilium hanc reiicit sententiam, eique opponit affirmationem, libros cum omnibus suis partibus esse habendos Deo inspirante conscriptos; clarissime eas ipsas partes, in quibus illi eruditi et nunc auctor noster dicunt scriptores suae industriae relictos fuisse, asserit et docet credi debere sub divina inspiratione conscriptas.

Si error alter, quod libri vel universim (ut loquebantur Lahnius et alii) vel in quibusdam partibus nominatim in partibus quibusdam poeticis (ut alii aiebant) sint sacri dumtaxat, quatenus a revelationem sine errore contineant, »

si hie inquam error consideratili' siniul cum antithesi Concilii, non ex hac solum ratione sed etiam ex antithesi sacros, deducitur *assistetiam* divinain ad praecavendos errores non sufficere pro genuina notione inspirationis, qua omnes libri Scriptum'cufrn omnibus suis partibus habendi sunt sacri. Verum liaec missa facio, quoniam de notione inspirationis nunc directam disceptationem non instituimus. Ad rem praesentem pertinet, quod noster adversarius non rite intellexit u revelationem in Scriptum, » de qua in condemnatione istius erroris senno habetur. Concilium dum his verbis errorem describit, nomine *per accidens* utitur, ut ait in Scripturis » non potuit intelligere dumtaxat *per se recelata* (ut adversarius putat); sed necessario intellexit omnia, quae in Scripturis continentur, atque hoc ipso vel *per se* vel *per accideris* pertinent ad revelationem verbo Dei propositam, imo potissimum intellexit, quae non per se (quia sunt tales veritates) sed *per arcidens* (quia scripta sunt) ad revelationem pertinent, quoniam illi, quorum error exprimitur, de his posterioribus rebus directe et maxime asserebant, libros esse sacros dumtaxat, qnatenus revelationem (propositionem haruin rerum sub divina assistentia) sine errore contineant.

Sive igitur spectes generalem definitionem Tridentinam a Vaticano Concilio repetitam, libros Integros cum omnibus suis partibus pro sacris et canonicis suscipiendos esse' sive consideres condemnationem duplicis erroris et declarationem, quo sensu libri habendi sint pro sacris et canonicis; non eo nimirum sensu suut sacri et canonici, quod libri sive integri sive in aliquibus suis partibus scripti sola humana industria, deinde Ecclesiae auctoritate fuerint approbati; nec eo sensu, quod in libris sive integris sive quibusdam eorum partibus non alia habeatur praerogativa quam infallibili» veritas revelationis; haec enim in Scripturis requiritur quidem, sed non sufficit; verum sacri sunt et canonici libri integri cum omnibus suis partibus, de quibus ut de subiecto Concilium loquitur, quia Spirito Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem: haec, inquam, sive simul omnia sive singula respicias, constai

novam doctrinam de partibus librorum sacrorum sola humani ingenii industria, et non auctoritate divina, quae, subinde etiam erroneis, undequaque et evidenter per definitionem Vaticanam excludi.

Unum itaque rogo et obtestor, ne innovationibus contra certain in Ecclesia doctrinam aditus aperiatur; hoc autem vitari qui possit, nisi continuo prae oculis habeatur, quod tam sollicitè monct sacrosanctum Concilium Vaticanum? «Ecclesia ipsa non vetat, ne huiusmodi disciplinae (humanae) in suo quaeque ambitu propriis utantur principiis, sed quia ipsa non videt, sed quia non videt, sed quia non videt, id sedulo cavet, ne divinae doctrinae repugnando errores in se suscipiant, aut fines proprios transgressae, ea quae sunt fidei, occupent et perturbent. »

APPENDIX

DE HABITUMINE RATIONIS HUMANAЕ

AD DIVINAM FIDEM

Non est nobis propositum hoc loco in tota sua amplitudine tradere doctrinam de habitudine , quae sit inter scientiam mere rationalem ac naturalem et inter supernaturalem cognitionem fidei, quamvis de ea etiam necessario aliquid dicendum erit ; sed scopus princeps est declarare ipsas rationis humanae per gratiam elevatae functiones in supernaturali cognitionis fidei. In superiori duplici Tractatu habnimus pro obiecto fidem, quae vivit in nobis, et in nobis organa, ac praesidia ; hic appendicis instar subnectimus praecipua quaedam capita doctrinae de fide subiectiva *quaereditur*, eiusque internis principiis.

CAPUT I.

DE NOTIOMIBUS QDIBDSAM PBKVIIS.

I. I)e veritate.

1. Veritas definir! solet « assimilatio rei et intellectus » Potest ergo Veritas considerari! in rebus sive obiectis, et in intellectu.

Veritas ut est in obiectis, est eorum habitudo ad intellectum quatenus, sicut sunt, cognosci possunt, seu est eorum *cognominatio*. Quidquid habet rationem entis, prae quo intellectu est cognoscibile ; et vicissim quidquid cognoscibile est, habet rationem entis. Tamen late ergo patet haec Veritas, quam ratio entis; unde *ens et rerum con-*
certuntur.

Quia ratio entis ac proinde entis habitudo ad intellectum transcendit omnes categorias, haec Veritas dicitur *transcendentalis*.

Quia cognoscibilitas non est formaliter sed tantum fundamentaliter assimilatio rei et intellectus, haec Veritas etiam dicitur *fundamentalis*.

Veritas ut est in intellectu h. e. in actu intelligendi seu in cognitione, consistit in conformitate cognitionis eum obiecto seu cum veritate *fundamentals* Haec conformitas est *Veritasformalis*, quae in definitione initio iocitata declaratur.

2. Si cognoscens manifestat suam cognitionem, conformitas manifestationis eum cognitione est *Veritas moralis* seu veracitas, quae magis pertinet ad voluntatem quam ad intellectum. Praesupposita veritate formali in intellectu , in manifestatione cognitionis est etiam conformitas eum obiecto. Haec conformitas manifestationis cuius obiecto est *ceritas manifestationis simpliciter*, quae oritur ex veritate *fundamenti in intellectu* et *conformitatis* *formali* seu veracitate pertinente ad voluntatem.

3. Dens quatenus est *Esse* infinitum et necessarium (6 vv) infinite cognoscibile, a quo ut principio et fine essentialiter pendet omnis ratio entis, est *prima Veritas fundamentals*. Quatenus est intellectus infuitus identificatus cum infinita essentia et ideo substantialis intellectio veri infiniti atque in eo omnis veri, pariterque quatenus sub hac ratione infinitae intellectio est exemplar, fons et origo omnis luminis intellectualis participati ; Deus est substantialiter *prima Veritas formalis*. Quatenus est ipsa rectitudo, norma, exemplar, principium et finis omnis rectitudinis; Dens est *prima Veritas moralis*. Propterea omnis Dei manifestatio , omne verbum Dei est necessario verum veritate morali et *veritate manifestationis simpliciter dicta*. Deus est *Veritas* (r. ansiti). Per appropriationem posset praedicari Pater prima Veritas fundamental, Verbum primam *formalem*, Spiritus Sanctus prima Veritas rectitudinis seu sanctitatis. Vide Tract, de Deo th. XXVIII. XXXVI. seqq.

Intellectus (1) creatus non est ipsa Veritas; est tamen naturalis imago Dei, quatenus ex natura sua factus est ad

(1) Intellectum in hac tractatione nun sumimus stricto illo aens quo distinguitur a ratione, sed generalius turn pro facilitate intellectuali et rationali, tnm pro eadem facultate nt est in actu seu actn cognoscens.

veritatem, quam cognoscere possidet, et per quam ex potentia (i. e. possibilitate et ordinatone ad ulteriorem naturalem perfectionem) fit in actu (h. e. in sua propria perfectione). Veritas ergo est proprium bonum intellectus, eoque maius, quo Veritas est nobilior; unde Veritas suprema i. e. Deus obiective, et possessio Dei per cognitionem subjective est ultimus finis intellectus (1).

Corollarium 1. Veritas formalis quadamtenus est etiam in simplici obiecti apprehensione. Est enim apprehensio simplex conformis et quidem semper suo obiecto; unde simplex perceptio sive sensuum sive imaginationis sive intellectus nulla potest esse in se falsa, quamvis praebere possit occasionem falsi iudicii. Quia tamen huiusmodi simplex representatio est potius inchoatio et elementum cognitionis humanae quam cognitio, quae demum per iudicium completur; ideo aliquando dicitur in simplici perceptione nec Veritas esse nec falsitas. Cognitio itaque sensu magis proprio in praesenti nostra conditione perficitur per compositionem et divisionem seu per iudicium, dum unum conceptum comparamus cum altero, et sic unum cum altero convenire vel non convenire iudicamus. In iudicio potest esse conformitas vel difformitas intellectus cum obiecto, i. e. potest esse Veritas formalis aut falsitas. Haec igitur iudicii conformitas magis proprie quam conformitas simplicis perceptionis est et dicitur Veritas formalis, a Intellectus nostri, inquit s. Thomas, duplex est operatio. Una qua format simplices rerum quidditates, ut quid est (TO TI 2V EIV=I) homo, vel quid est animai; in qua quidem operatione non invenitur verum per se nec falsum, sicut nec in vocibus incomplexis. Alia operatio intellectus est, secundum quam componit et dividit affirmando et negando, et in hac iam invenitur verum et falsum sicut et in voce complexa (enuntiatione seu sententia), quae est eius Signum » S. Th. de Veritatē, q. 14. a. 1. 6.

(1) Per se patet, hic solum in confano sermonem esse de ultimo fine. In praesenti ordine elevationis finis ultimis nobis praestitotus est supernaturalis, excedens scilicet sicut exigentias ita vires omnes intellectus creati, possessio Dei per visioem intuitivam. De hac visione agimus in Tract. de Deo sect. II. cap. II.

Corollarium. 2. Veritas in rebus, ut diximus, est earum habitudo ad intellectum; unde patet, quae possit et quae non possit rebus subesse falsitas. In ordine ad ideas divinas et ad divinum intellectum practicum Veritas rerum est earum conformitas cum intellectu divino, qui (ut practicus) vel efficiens est vel praecipiens. Repugnat difformitas ab ideis divinis effectivitas (Xoyoi diozofoi Dionys. div. nomini. c. 5. n. 8). Sed supposita libera voluntate creata potest esse in ordine morali difformitas a ratione divina praecipiente et a divina norma rectitudinis. Unde orane peccatum in Scripturis dicitur *mentacium*. In ordine ad ideas intellectus creati etiam practici potest esse et saepe est difformitas in rebus ab illo practico intellectu pendentibus. In ordine ad intellectum speculativum sive divinum sive humanum nulla potest rebus ipsis subesse falsitas proprie dicta, quamvis possint esse occasio falsitatis in intellectu creato. In ordine ad intellectum divinum id, quod dicimus, per se patet; est enim intima essentia et perfectione sua determinata ad comprehendendum omne verum. In ordine etiam ad intellectum creatura facile intelligitur, quoti affirmavimus. Veritas enim in rebus est entis cognoscibilitas, cui falsitas non *contradictorio* sed *contrarie* opponitur. Negatio ergo cognoscibilitatis nondum esset falsitas; deinde haec ipsa negatio non est in obiecto, sed est ex imperfectione intellectus creati; ens enim in se tantum est cognoscibile, quantum ens est. Falsitas autem *contraria* veritati esset talis ex ipsa entis natura habitudo, ut ab intellectu recte cognoscente eliceret iudicium falsum; hoc autem est evidenter absurdum. Nulla ergo in rebus secundum habitudinem ad intellectum speculativum potest esse falsitas. Possunt tamen esse et sunt multae res ita comparatae, ut intellectui iraperfecto facile et frequenter occasioneiri praebeant eis tribuendi praedicata, quae realiter non competant, aut vicissim negandi quae competant. Illa quibus alia et praesertim nobiliora praedicata quam couvernanti tribuuntur, si facile praebeant occasionem ita errandi, a scientibus denotantur eo praedicato ut *falso*, quod ab errantibus eis tribuitur ut verum : falsi dii, falsi amici, falsa virtus, falsum aurum.

ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

1. *Assensus* est adhaesio sen *conquiescentia mentis* in obiecto iudicii tamquam vero. In simplici apprehensione nullus est assensus.

Assensus proprie est facultatis intellectivae; conquiescentia autem voluntatis in suo obiecto quod est *boni m*, dicitur potius *consensus*, quia voluntas ad inhaerendum suo obiecto praerequitur aliquam propositionem obiecti per iudicium intellectus, ut ipsa quasi *sentiat rum ilio, u* Voluntas, inquit s. Thomas, respicit aliquam praecedentem potentiam scilicet intellectum, non autem intellectus; et ideo *assentire* proprie pertinet ad intellectum, quia importat absolutam adhaerentiam ei cui assentitur; sed *consentire* est proprie voluntatis, quia consentire est simul cum alio sentire, et sic dicitur in ordine vel per comparationem ad aliquid praerdens n S. Tb. Verität, q. 14. a. 1. ad 3.

2. *Certitudo obiectiva* rei est ipsa Veritas rei manifestata iis rationibus, quae postulant firmum assensum; seu aliis verbis: certitudo obiectiva est dignitas rationum postulans firmum assensum absque formidine erroris.

Unde *certitudo subiectiva simpliciter dicta* erit firmitas assensus absque formidine erroris respondens obiectivae dignitati rationum, quibus Veritas menti manifestatur (1).

il) Dignitas rationum postulat assensum intellectus habet suos gradus superiores et inferiores, quod maxime attendendum est, ubi ratio assentiendi non est Veritas, sed opinio, quae potest esse vera vel falsa. auctoritas *extrinsecuta* manifestans. Hinc sicut sunt gradus in *certitudine obiectiva*, ita his respondeant necesse est gradus in *certitudine subiectiva* sen in firmitate assensus. Ad veritatem igitur perfectam assensus requiritur, ut gradus firmitatis eius respondeat gradui dignitatis rationum, ut nimirum nec maior sit nec minor firmitas assensus, quam postulet dignitas rationum, relata non modo ad intellectum sed etiam ad voluntatem (cf. Propos. XIX. inter damnatas 2 Hartii 1679.). Unde porro duo consequuntur magni momenti corollaria. o) Ubi ratio assensus est auctoritas Dei revelans veritatem, firmitas assensus debet esse *super omnia*, quod fieri nequit nisi ex inclinatione sen (ut dici solet) ex imperio voluntatis et ex elevatione ac viribus gratiae, de qua re alibi sermo

Certitudo mere subiectiva autem poterit forte dici firmitas assensus in opinione, quae non est Veritas, sed opinio, quae potest esse erroris, prescindendo a dignitate rationum (motivorum), quae assensum postulant.

Ex bis intelligitur repugnantia, ut assensui *simpliciter certo* subsit error. Si enim obiectiva et realiter exstans dignitas rationum manifestata intellectui postulat firmum assensum mentis, et mens assentiens secundum dignitatem rationum adhuc falleretur, falsitas inesset ipsis rebus, quod paulo ante vidimus repugnare. Profecto enim in illa hypothesis res ipsae eam haberent habitudinem ad intellectum, ut ipsa illa sui manifestatione, qua sunt cognoscibiles tamquam verae, postularent falsum indicium intellectus. Viciis intellectus operans secundum ordinem veritatis ad ipsam et secundum naturam suam, qua factus est ad veritatem, falleretur in ipso fine suae naturae, amplectens errorem pro veritate; nec iam ad veritatem sed ipsam facultatem cognoscendi verum ad errorem ordinato esset, sicque non imago Dei esset sed metaphysica contradictio.

Hinc certitudo etiam dici solet *necessarius nexus iudicii*

recurrat. 4) Ubi ratio assensus est auctoritas non infallibilis, digna tamen assensu in relatione tunc ad intellectum tunc ad voluntatem, fieri potest, ut firmitas assensus ex imperio voluntatis respondeat dignitati rationum h. e. auctoritatis re ipsa existentis, atque adeo sit simpliciter *certitudo* licet solum in gradu inferiori, qui respondet gradui inferiori auctoritatis; Veritas autem in iudicio h. e. adaequatio intellectus cum suo obiecto manifestato sit solum *secundum praesentem manifestationem*, non autem secundum omnem manifestationem possibilem. Hoc ipso ibi semper est Veritas in iudicio *reflexo*, licet aliquando forte non sit Veritas in *iudicio directo*; seu exactius loquendo, Veritas ibi semper est in iudicio, in quo ratio assentiendi est Veritas, sed opinio, quae potest esse vera vel falsa, proprie non iudicat. Sic in ordine naturali dignitas rationum hic et nunc existentium potest esse talis, ut ex iustitia teneat credere horum affirmantem Indiciis meum respondens dignitati rationum solummodo est, rem affirmatam esse tenendam ut veram secundum praesentem rei manifestationem, et in hoc non errat, etiamsi res affirmata forte non sit in se vera; neque enim exigitur ante fertur indicium, rem absolute et infallibiliter esse in se veram. In ordine supernaturali haec doctrina suo modo applicationem habet in iis, quae alibi diximus de obedientia intellectus erga auctoritatem *procedentia doctrinalis*, cum doctrinam aliquam proponit tenendam vel praeiudicat non tenendam, quin eam definit ut infallibiliter veram ante falsam (in Tract. de Tradit. p. 127. sqq.).

cum certitate. ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

gnoscit, quatenus videt necessarium nexum sui iudicii cum veritate; hoc autem ipsam ideo videt, quia cognoscit dignitatem obiectivam rationum exigere firmum assensum prae quovis intellectu.

3. *Evidentia Medica* est ipsa cognoscibilitas obiecti se se manifestans intellectui ea claritate, ut assensum per se et necessario determinet. Quamvis evidentia (svafysia) ab auctoribus classicis forte solum dicta sit ista claritas obiectiva, et *eoidens* solum obiectum cognitionis; a posterioribus tamen etiam evidens quasi videns cognitio, et evidentia quasi videtia) in intellectu esse dicitur.

Evidentia itaque subiectiva est ipsa claritas intellectio- nis cum necessitate assensus respondens evidentiae obiectivae.

4. Iam his positis possumus declarare *originem* certitudinis subiectivae. Aio certitudinem simpliciter dictam quae sola est vera certitudo, nasci dupliciter: naturaliter quidem ex modo, quo dignitas rationum menti se manifestat; supernaturaliter etiam ex modo speciali, quo inficiens tendit in veritatem seu assentitur veritati.

Modum priorem ita declaramus. Potest certitudo generari naturaliter ex evidentia veritatis, et etiam citra evidentiam veritatis ipsius quae certa redditur. Sane dignitas rationum (motivum formale) postulans firmum assensum potest intellectui manifestari dupliciter, a) ita ut claritas inmanifestationis per se determinet et rapiat assensum in ipsam veritatem, quae rationibus manifestatur; ac proinde Veritas manifestata nienti sit *ecidens*, quo ipsa possibilitas formidinis sive prudentissime imprudentis excluditur. b) Potest manifestatio talis esse, ut prae quovis intellectu dignitas rationum postulet firmum assensum, non tamen rapiat assensum in veritatem manifestatam, eo quod excludit quidem possibilitatem *prudentis* formidinis de errore, non tamen formidinis *imprudentis*. Hac in hypothesisi manet ergo intellectus ex sese indeterminatus inter firmum assensum veritati praestandum respondentem cognitae dignitati rationum et inter negationem talis assensus. Determinate autem

ad unum pertinet ad voluntatem. Voluntas habet motivum sufficientissimum, ut inclinet intellectum ad firmum assensum et excludat foriudinem imprudentem seu, quod dici solet, ut imperet assensum firmum intellectus. Habet inquam voluntas motivum sufficientissimum ad imperandum firmum assensum in eo ipso, quod intellectus ei exhibet dignitatem rationum, quae postulet firmitatem assensus; hoc vero bonum recti ordinis iusuper habet saepe coniuncta bona alia efficacissima ad movendam voluntatem (▼). Voluntas autem manet libera ad imperandum vel non imperandum assensum, quia ab intellectu non ei proponitur consensus ut, bonum absolutum dare cognitum. Quod si ergo voluntas inclinet intellectum non ad firmum assensum postulatum a dignitate rationum seu motivi formalis, sed ob bonum aliquod apparens potius ad negandum assensum; ordo intellectus ad veritatem ut suum finem et rectus ordo voluntatis ad bonum violatur levius vel gravius, quando nempe et quantum veritas proposita et motiva manifestantia inducunt officium assentiendi maioris vel minoris gravitatis ac necessitati. Ex his denovo intelligitur, quod iam supra dixi, firmum assensum respondentem obiectivae dignitati rationum quamvis libere praestitum habere nexum necessarium cum veritate, atque adeo esse assensum *simpliciter certum*.

Porro ex dictis intelligitur, omnem cognitionem evidentem esse etiam certam, non tamen omnem cognitionem certam esse necessario evidentem. Latius igitur patet certitudo quam evidentia veritatis. Xihilominus in omni cognitione quae ex ipso modo manifestationis rationum certa ait,

▼ Hoc tantum sibi vult s. Thomas, cum ait: «quandoque intellectus determinator per voluntatem, quae dicit assentire alicui parti determinate et praecise propter aliquod sufficientem ad movendam voluntatem non autem ad movendum intellectum, utique quod videtur bonum vel conveniens huic parti assentire... Sic etiam movemur ad credendum dictis in quantum nobis repromittitur, si crediderimus, premium aeternae vitae) et hoc praemio movetur voluntas ad assentiendum his, quae dicuntur, quamvis intellectus non moveatur per aliquod intellectum» S. Th. Verit. q. 1. a. 1. O. cf. 3., dist. 3., q. 2. a. 2. sol. 1.; et 2. 2., q. 1. a. 4. ad 2; q. 2. a. 9. ad 3.

necessario adest aliqua evidētia, videlicet evidētia dignitatis rationum.

5. Dixi altero loco, certitudinem supernaturaliter posse oriri ex ipso modo, quo tendit intellectus in obiectum. Hoc autem non est ita intelligendum, ac si assensus supernaturalis non posset esse et per sese deberet esse certus obiective ex modo etiam manifestationis, qua vel Veritas in se evidens sit intellectui supernaturaliter elevato vel evidens sit dignitas rationum postuians firmitatem assensus, quorum unum aut alterum diximus esse semper necessariū ad certitudinem naturalem. Sed aio, supernaturalem certitudinem T. e. nexum necessarium cognitionis cum veritate oriri ex modo supernaturali, quo mens supernaturaliter elevata tendit in obiectum, etiamsi dignitas rationum non eo modo esset manifestata, ut *zyxvutsrqponmlkjihgfedcba* assensum. Hoc ita declaramus.

Ex dignitate rationum manifestata quae postulet firmum assensum, et ex firmitate assensus respondente dignitati rationum constituitur *certitudo simpliciter dicta*, quia talis assensus nexum habet necessarium cum veritate, nec umquam ei potest subesse error. At hoc veram est, si dignitas rationum manifestata excludat absolute et prae quovis intellectu possibilitatem formidinis prudentis, ac postulet firmitatem assensus. Si autem manifestato talis sit, ut non prae quovis intellectus, sed solum prae aliquo intellectu et quasi per accidens excludat formidinem prudentem; sane talis assensus non habet necessarium nexum cum veritate, nec repugnat subesse errorem, quamdiu actus assensionis elicitur viribus naturalibus intellectus. At si actus subiectivus assensionis procedat ab interno principio supernaturali, et ideo ex natura sua elici numquam possit supposito errore, sed solum adhaerendo ventati; profecto talis assensus intrinsecus et ex sua natura habet nexum necessarium cum veritate; et si talis assensus existat, prorsus repugnat ei subesse errorem.

Unde firmus assensus supernaturalis respondens dignitati motivi ita manifestati, ut prae hoc determinato intellectu licet non prae quovis intellectu excludat formidinem

prudentem, est *simpliciter certus*; non tamen in iisdem adiunctis assensus naturalis esset *certus simpliciter*. Eatio discriminis est, quia firmus assensus naturalis non ex natura sua excludit possibilitatem erroris, sed solum quatenus eius firmitas respondet manifestationi motivorum, quae evidenter et prae quovis intellectu excludit formidinem prudentem; assensus autem supernaturalis ex sua ipsa natura excludit possibilitatem erroris, etiamsi manifestato motivi per accidens ita sit comparata, ut non prae quovis sed tamen prae hoc determinato intellectu excludat formidinem prudentem. Supplet igitur supernaturalis modus actus, quod per accidens deest modo obiectivae manifestationis ad constituendum *certitudinem simpliciter*. Cur autem postuletur manifestato excludens formidinem *prudentem* prae hoc saltem, ut *zyxvutsrqponmlkjihgfedcba* patet. Neque enim assensus imprudens posset esse supernaturalis.

Nondum agimus de fide supernaturali; sed quoniam haec omnia per se spectant ad declarationem ipsius actus fidei, nec ullum aliud exemplum suppetit talis supernaturalis assensus, principia exposita applicamus ad actum fidei, ut in concreto considerata facilius intelligantur. Sine dubio motivum fidei, auctoritas scilicet Dei et locutio Dei, sive auctoritas Dei has veritates determinatas revelantis, per se manii'estatum est et potest in Ecclesia catholica facile applicati singulis credentibus ita, ut prae quovis intellectu modus ipse manifestationis excludat possibilitatem formidinis prudentis; atque ideo *dignitas rationum* postuians respondentem firmissimum assensum est simpliciter evidens. Nihilominus pro rudibus obiectiva manifestato aliquando ita se habet, ut non prae quovis intellectu sed tamen prae illis excludat formidinem prudentem. Tum vero *non ex modo manifestationis* repugnat, ut sub tali modo posset etiam proponi error; repugnat tamen error in actu fidei, quae est virtus theologica, *ex ipsa propria ratione assensus supernaturalis*. *zyxvutsrqponmlkjihgfedcbaZXVUTSRQOLJIHGEDBA*

a Assensus fidei, ait Card. de Lugo, habet certitudinem et infallibilitatem imprimis a suo principio (quo elicitur), quod cum sit habitus supernaturalis vel auxilium supplens

IRISZSLIX. J₄

pro habitu, exigit concursum Deiz
Deinde habet infallihilitatem ex obiecto formali saltern proximo, quod dixiinus esse revelationem Dei mediatam adacquate sumptam... cum non minus repugnct Deum decipere per alios quam per se immediate. Loquendo vero de propositione parochi exempli gratia, ilia quidem licet secundum se non habeat infallibilem connesionein cum veritate rei revelatae, adhuc dici posset, quod proutattingiturab assensu fidei, habet infallihilitatem. Nam licet parochus possit proponere falsum, fides (habitualis) tamen exigit non concurrere ad suum assensum, nisi quandm

« non posse idem simul esse et non esse. » In idea scilicet *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *enti*», quaffi intellectus omnium primam format, istud principium fundatur, et ex ea immediate intelligitur; in ipso autem fundantur omnes cognitiones subsequentes. Omnes enim conceptus subsequentes formatur ex additione ad *cns* nniversalissime et ideo abstractissime acceptum , non quidem ex additione alicuius quod sit extra rationem entis, extra quam nihil est, sed per expressiorem conceptionem modorum qui affieunt omne ens (res, unum, aliquid, verum, bonum), vel per conceptionem graduum entis, secundum quos sunt diversa rerum genera. Vide S. Th. de Verit.q. 1. a. 1.8.

Quia lumen intellectus seu vis intellectualis nobis congenita huiusmodi fundamentales conceptus et prima principia connaturaliter format sine studio et cultura discipline, quam primum sese ex3erit in proprios suos actus, et quia tota activitas subsequens intellectui connaturalis ex il-
 3 primis princeipiis progreditur; ideo illa dicuntur principia nobis innata, u Praeexistuut in nobis quaedam scientiarum semina, scilicet primae conceptiones intellectus, quae statini lumine intellectus agentis cognoscuntur per species a sensibilibus ab3tractas, sive sint coinplexa ut dignitates (i;imu.axx seu principia) , sive incomplexa ut ratio *entis*, *unius* et huiusmodi, quae statim intellectus apprehendit. Ex istis autem princeipiis universalibus omnia principia sequuntur sicut ex quibusdam rationibus seminalibus » S. Th. de Verit. q. 11. (de Magistro) a. 1. cf. q. 10. a. 6.

2. Aliquando ideae conferendae seu termini iudicii et proposition (princeipii)98 0 Td (s)T -0.03 Tc 2.4894 0 Td 1414601 T (no)T 0 T 19.9209 0 Td (n)Tc 3.19918 0 Td 169801 T (a)T14.19601 T6 1.1003 0 Td 149

1. In ordine ontologico exstat. connexio, dependentia , et relatio entiura inter se. Generalissima significatione no-minum possumus pro re praesenti revocare omnes relatio-nis ad connexionem causae ac principii cum effectu et prin-cipiato. linde etiam in ordine cognitionis veritates, seu entia quatenus cognoscibilia, mutuo nectuntur, ut a cognita ventate una ad cognitionem alterius mens humana pro-gredi possit. Causa enim secundum suam perfectionem spe-data continet in se effectum saltern in potentia, et quate-nus est causa univoca h. e. operans secundum perfectionem naturae ad producendum effectum homogeneum et eiusdem rationis cum ipsa, eius perfectio determinat simpliciter per-fectionem effectus; quando vero est causa aequivoca li. e. non agens secundum totam perfectionem virtutis et pro-ducens effectum heterogeneum ac diversae rationis a se ipsa, eius perfectio quadamtenus determinat perfectionem effe-ctus. Porro causa necessaria, et causa quatenus est in actu quamvis non necessario agens, nectitur cum existentia ef-fectus; causa vero in potentia et non necessario agens co-haeret cum possibilitate effectus. Vicissim perfectio effe-ctus nectitur cum perfectione causae, et effectus existens cum existentia causae ac serici causarum usque ad primam, quae non habet causam. Hino in ordine cognitionis potest effectus cognosci ita, ut intelligatur eius nexus et relatio ad causam, et supposito hoc nexu ex cognita natura et per-fectione effectus cognoscatur perfectio causae, quantum haec ex illo nexu et ex perfectione effectus manifestatur; vi-cissim et causa potest in sua perfectione et formali ratio-ne ita cognosci, ut cognoscatur eius nexus cum effectu, et ex eius perfectione et actione cognoscatur propria ratio et perfectio effectus. Quod dicimus de causa efficiente, suo modo valet de causa formali in ordine ad ea quae ab ipsa pendent, et de causa finali in ordine ad ea, quae sunt ad finem, et generatim de quavis relatione principii ad prin-cipiatum.

Quod est solum in cognitione prius sed ontologice posterius, cognoscit illud quod est ontologice prius et solum in cognitione posterius, dicitur cognitio *a posteriori*. Cognitiono *a priori* descendit ab eo, quod turn in *esse* turn in cognitione prius est, ad cognitionem posterions.

Quatenus causa seu principium est medium, *ex quo* cognoscitur effectus seu principiatum vel vice versa; in summa quatenus una Veritas est obiectum l'ormale, *sub quo* manifestatur et cognoscitur altera, cognitio est *mediata*. Facilitas autem mentis quatenus pertingit ex una vel plu-ribus veritatibus cognitis ad alias cognoscendas, specifice *ratio* vocatur saltern apud scriptores ante banc nostram ae-tatem, ut iam supra dictum est. Cf. S. Th. 1. q. 79. a. 8.

2. Cognitiono eoruin quae pendent ab aliis tamquam cau-sis et principiis in ordine ontologico, numquam est perfe-cta nec menti cognoscenti plenc satisfactura est, nisi cogno-scantur ex ipsis suis causis et principiis. Tum vero non iam solum causae et veritates quae sunt cognoscendi *medium in quo*, ut vocant, sed ipsi effectus et veritates ex prin-ciipiis intellectae cognoscuntur *in se ifisis* et secundum *inte-stiaam suam rationem*. Quo vero altiores causae usque ad supremam cognoscuntur, et quo plenius ex ipsis cognoscun-tur dependentes effectus et consequents, eo perfectior est cognitio.

Cognitio ex causis a veteribus proprie dicitur *scientia*. Haec si sit scientia ex causis altissimis, ex quibus pendent omnes ordines scibilium, adeoque si sit scientia ex eminenti universalitate principiorum, quae sub se velut norma con-tinent principia inferiora particularium scientiarum, nomen habet *sapientiae*. zyvwutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGF

a Verum est dupliciter considerable, ait s. Thomas, uno modo sicut per se notum, alio modo sicut per aliud no-tum. Quod autem est per se notum, se habet ut principium et percipitur statim ab intellectu et ideo habitus perficiens intellectum ad huiusmodi veri considerationem vocatur *intellectus*, qui est habitus principiorum. Verum autem quod est per aliud notum, non statim percipitur ab intellectu

sed per inquisitionem naturae, quod est ultimum respectu totius cognitionis humanae. Et quia ea quae sunt posterius nota quoad nos, sunt priora et magis nota secundum naturam... ideo id quod est ultimum respectu totius cognitionis humanae, est id quod est primum et maxime cognoscibile secundum naturam. Et circa huiusmodi est *sapientia*, quae considerat altissimas causas... Ad id vero quod est ultimum in hoc vel illo genere cognoscibilem, perficit intellectum *scientia*; et ideo secundum diversa genera scibilium sunt diversi habitus scientiarum, cum tamen *sapientia* non sit nisi una o S. Th. 1. 2. q. 57. a. 2.

Advertes ex his obiter, quomodo Deus etiam hoc sensu sit *ipsa sapientia* (fi autem rationis), quatenus nimirum sua essentia ut in suprema ratione intuetur totam amplitudinem, omnes ordines, et omnes relationes cognoscibilium. Omnis vero creata sapientia est divinae illius quaedam assimilatio et participatio (vide Lessium de Perfectione, divin. 1. IV.). In Deo non est sicut in nobis *sapientia rationis* progredientis ab intellectus causis ad intelligendum effectus et quidquid a causis et principiis pendet; sed est *sapientia intellectus* omnia intuentis in sua ipsius essentia ut representatione omnis veri; non autem intuentis solum ut est omne verum in divina essentia tamquam in suprema ratione, sed etiam ut est in se ipso (cf. Tract. de Deo th. XXXVI-XXXIX.).

3. Omnes illi qui assumunt, modum nostrae cognitionis esse perfectissimum, et eius ordinem inde a primis suis initio respondere ordini ontologico cognoscibilium, eo ipso etiam statuunt, primum inchoationem ac progressum cognitionis nostrae incipere ab immediata intuitionem *entis absoluti*, quod est suprema causa et ratio omnium cognoscibilium; et consequenter sub ratione et per ideam *entis absoluti* omnium primam cognosci a nobis, quidquid cognoscimus. Cum vero ex una parte *ens absolutum* immediate in se intellectu conspici non possit, quin propter ipsam suam simplicitatem conspiciatur secundum omnem perfectionem ut

et cum ex altera parte prorsus evidens sit, illam rationem entis quam primum cognoscimus, ex qua progredimur ad omnes gradus entis cognoscendos, et sub qua omnia cognoscimus, esse *ens abstractum universale*; sane periculum imminet, ne ens absolutum intensione perfectionis infinitum, unum ac singulare, et eminens super totam rationem entis, quam nos naturaliter immediate in se ipsa cognoscere possumus, confundatur cum ente universalis, intensione perfectionis omnium quae cogitari possunt minimo, utpote quod abstractissimum unica constet nota (Tract. de Deo th. XXIV.). Cf. Concil. Vatican. Constit. de Fide cap. 1. can. 3. 4.

Modus itaque nostrae rationalis cognitionis non ita habet, ut ab altissima causa incipiat et « ea progrediat ad intelligenda cetera, quae ab illa causa suprema pendunt; sed imo quae sunt ontologice posteriore, sunt priora in cognitione nostra. Ex phaenomenis et operationibus primum intelligimus substantiam eis substantem, ex effectibus causala, ex sensibilibus incipit progressus cognitionis ad supersensibilia, ex inferioribus ad superiora quadamtenus intelligenda. Maxime vero ipsam primam causam non nisi a posteriori, quatenus in effectibus et in omnibus ab ipsa dependentibus sese manifestat, possumus naturali lumine rationis cognoscere. Ex cognita realitate *posterioris*, possumus cognoscere realitatem *prioris*, ex existentia effectus existentiam causae; perfectio autem et *quidditas* causae ex effectu eatenus solum cognoscitur, quatenus perfectio actionis transeunti« seu effectus eam manifestat. Ubi ergo effectus est aequivocus h. e. alterius plane rationis, ac est essentia causae, cognito causae ex effectu, *quid illa sit*, non potest esse nisi imperfecta concludendo ex perfectionibus praecognitis effectus vel actionis ad perfectiones analogas sed eminentes ipsius causae (Tract. de Deo th. X. sqq.). Insuper effectus ipsi et ea quae a causis pendunt, non perfecte cognoscuntur, ut menti pie satisfactum sit, quamdiu non cognoscuntur ex suis causis.

Haec igitur cognitio a *posteriori*, quamdiu unice in ea sistitur, imperfecta quidem in ratione scientiae, necessaria

autem est *scientia*, licet hoc nomen ei competat sensu minus stricto quam cognition! *ex causis*. Cognita autem saltern aliquatenus iam causa ex effectu, potest ratio ipsa diligentiori consideratene perfectionum causae proficere ad cognitionem earundem profuudiorum, ex eis progredi ad cognoscendas alias, et denique regredi ac velut descendere ad scientiam effectuum ex causis. Vide S, Th. in Boëth. de Trin. lect. 2. q. 2. a. 1. solut. 3.

Ex dictis etiam patet, quomodo rationalis cognitio mediata, ubi una Veritas intellectui manifestatur per alteram, sit tamen cognitio *ex rationibus internis*. Lumen enim rationis unam veritatem quae ei est principium cognitionis, ita intelligit, ut simul videat eius intestinum nexum cum alia ventate, et banc intelligat *ci sua* ex perspecto illo nexu interno cum ventate instar principii praecognita. Est tamen verum, magis in *se ipso* et ideo magis ex ratione intima cognosci *effectum ex sua causa*, quam *causam ex effectum*.

III. De formali ratione fidei generalim spectatae.

1. Verum cognoscere possumus non solummodo, quatenus in se per *rationes internas* immediate vel mediate intellectui nostro sese manifestai; sed etiam *ex ratio,ne externa*, quatenus certi reddimur, ab aliquo alio intellectu illud cognosci tamquam verum. Sic quisvis etiam expert scientiae astronomicae potest cognoscere futuram solis eclipsin, quatenus certus redditur, eam ab astronomis futuram cognosci ex fixis et (physice) immutabilibns legibus. Cognitio astronomi est cognitio veritatis in *se ipsa* ex perspectis causis, adeoque est scientia *ex rationibus internis*; cognitio hominis rudis nititur unice scientia et veracitate praecognita astronomorum. Quamvis scientia astronomorum dici possit nexa cum futura eclipsi velut posterius cum priori, hie tamen nexus praecognitus non efficit, ut homo rudis intelligat veritatem (futuram tali hora eclipsin) in *se ipsa*; cur sit et quomodo sit; sed proinde

homo rudis non cognoscendi existentiam obiecti, de quo testantur.

Hie modus cognitionis non est proprie dicta *scientia et mie I,gen Ha* ventate, quia non *intus legit*, ut dicere solent bcholastici; sed *est fides*, quia *fidens* scientiae et veracitati alterius praestat assensum veritati, quae ipsa assensi» significatili-per verbum *credere*. Quatenus respicitur obiectum formale, *credi,mis alicui*; quatenus est assensus in obiectum materiale, *credimi,s aliga,d* (1). Comprendendo **Utrumque** diomur *credere in aliquem*; sed id proprie non dicitnr nisi relate ad primam veritatem quae Deus est, quatenus fide m Deum tendimus ut in supremam veritatem et Ultimum finem; nude et in symbolo *credimus in Deum*, et *creaimus sanctam Ecclesiam* (cf. S. Th. 2. 2. q. 1. ad 50 Vide de foto hoc modo distinguendi Gregor. Nazianz." or. 31. (al. 37.) n. 6; Rufinum in Symbol, n. 36; s. Au., in Io. tract. 29; serm. 1 «. c. 2; theologos in 3. dist. 23; in S. Th. 2. 2. q. 2. a. 2.

Sicut ergo in *intellectu* specificie sic appellato *obiectum formate* seu motivum assensus est *interna ratio certi immediate sese manifestai* intellectui, et in *scientia* specificie sic dicta obiectum formale sunt principia a *priori* vel saltern a *posteriori* manifestante veritatem cognoscendam in-tinnsecus et in *se ipsa*, licet *mediate* et per aliud; ita *obiectum Jormale* seu motivum assensus in *fide* est praecognita scientia et veracitas (auctoritas) alterius, quae quia non reddit veritatem in *se* intelligibilem pro intellectu assentente, prae hoc intellectu est *ratio externa* postulans assensum in veritatem. Est igitur fides generatili, spoetata assensus in obiectum iudicii tamquam verum praestitus propter auctontatem testante. Cf. S. Th. de Verit. q. 14. a. 1.

2. Constat ex dictis, cognitionem veritatis credendae ex ipsa fidei natura esse semper *mediatam*; cognoscimus scilicet veritatem credendam tamquam obiectum materiale per

(1) Ita distingnit etiam „ Thomas *ex* *ar,ale* obiectum fidei, et *credere Deo*, quatenos est obiectum *formale*, propter quod creditor 2. 2. q. 2. a. 5. Bei est per se manifesta; sed io obiectum *materiale* fidei, quia per se manifestat *inverso*».

veritatem aliam praecoguitam tuiquam per ~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ *male*, quo ilia ut credenda manifestatur.

Praesupponitur ergo ad quemvis assensum fidei (sive naturalem sive supernaturalem, sive divinae sive humanae fidei) multiplex eogmtio. Praequiritur enim *a)* eognitio, alteram in notitia seu scientia veritatis non falli, et in eius manifestation non fallere; *b)* eognitio existentiae talis manifestationis; *c)* ut aliquo modo sin minus distincte saltern in confuso intelligatur sensus testimonii; quod fieri nequit, nisi mens res ipsas terminis seu verbis externis vel intends significatas conceptibus saltern analogieis apprehendat. Manifestum est autem, lias ipsas praerequisitas cognitiones nominatim in fide divina, praestanda scilicet propter auctoritatem Dei loquentis, supponere mentem iam pluribus ideis et principiis intellectualibus informatam. Unde evidenter repugnat eorrm doctrina, qui vel primam cognitionem mentis humanae tamquam conditionem ad explicandum usum rationis et tamquam fundamentum totins certitudinis, vel omnino omnem cognitionem certam derivandam esse putant ex fide, in qua formale obiectum ac motivum assensus sit auctoritas sive divina sive humana (auctoritas consensus, ut putant, generis humani). Ad fidem divinam quod spectat, hue pertinet propositio iussn s. Sedis subscripta (8. Sept. 1840. et 11. Iunii 1855.): « Rationis usus fidem praecedit, et ad eam hominem ope revelationis et gratiae conducit. » Cf. Encycl. S. P. Pii IX. 9. Xov. 1846.

Corollarium 1. Fides *obiecto formali*, quo manifestatur et propter quod credendum est obiectum materiale, ac consequenter modo cognitionis diifert a scientia. Xequé tamen inde sequitur. non posse esse aliquam scientiam fidei, nominatim fidei divinae *quae creditur*. Potest enim esse scientia fundamentorum fidei, et fide supposita potest esse aliqua scientia ipsarum veritatum fidei, dum aliae assumuntur velut principia ad alias velut ex eis consequentes intelligendas; ac denique veritates fidei possunt esse instar principiorum ad veritates alias, quae per se fidei non sunt, amplius et profundius intelligendas. Cf. Concil. Vatican. Constit. de Fide cap. 4. Eaec fidei divinae scientia est sacra

theologia, quae secundum formam accidentalem, secundum amplitudinem etiam et profunditatem potest esse varia variis aetatibus, simpliciter tamen numquam potest in Ecclesia Dei deficere, quia custodes fidei ex divina institutione sunt etiam doctores fidei, et quia ex suavi divina providentia ad custodiam depositi elementum humanum requiritur sub assistentia Spiritus Sancti eo ipso, quod Ecclesia non perpetiis novis revelationibus et proprie dicta inspiratione, sed per assistentiam Spiritus Sancti regitur (de Tradit. th. XXV.).

Corollarium 2. Rationalistae omnium diversissimarum classium fidem, quae sit assensus propter auctoritatem Dei revelantis, nullam possunt admittere, cum ipsum fundamentum, revelationem scilicet, negent. Quando igitur nihilominus multi sunt in commendanda *fide religiosa*, eius notionem essentialem necessario pervertunt. Distingunt illi fidem prout est in vulgo hominum, tamquam cognitionem religiosarum veritatum sub involucris symbolicis citra cognitionem scientificam et ideo in infimo gradn; turn *fidem rationalem* quam alii appellant *metapkgisicani*, prout est in hominibus doctis ac philosophis fides iam eliquata et elevata ad scientiam. Cum ergo fides haec cui soli puram veritatem attribuunt, non sit aliud quam scientia rerum divinarum ad religionem pertinentium, pro diversa ratione qua religionem et divinorum scientiam declarant, etiam alias atque alias tradunt definitiones *fidei religiosae*. Rationalists *speculativis* non alia *fides* est in sua plena veritate, quam *scientia speculativa*; unde pantheists suprema perfectio religionis et ultima eliquatio fidei in eo est, quod homo se ipsum scit identicum cum Deo. Kantiani fidem non aliam agnoscebant, quam idearum religiosarum (moralium) approbationem propter *exigentiam practicam*, ut homo servet suam propriam dignitatem. Qui dieuntur *Pietistae*, fidem constituunt in religioso quodam animi sensu vel interiori sensibili experientia, quae ad caecum quandam instinctum revoeatur, sive eam derivent fanaticae a Spiritu Sancto (Methodistae, Quakeri etc.), sive eam rationalistice reponant in vago quodam *sensu dependentiae*, qui cum ra-

tionali natura cohaerens dicitur esse unica essentialis nota verae religionis (Schlicismacher). Irrationalistae qui *zywvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* res appellantur, fidem generatim dicunt mentis assensum in obiectura, quod non immediate in se sed mediate ex demonstratione verum intelligitur; unde *idem religiosum* declarant esse persuasionem rationis de rebus divinis (Wegscheider Instit. §. 2. et alii plurimi.)

Ab his quoad ipsam fidei notionem parum differt doctrina Georgii Hermes. Is enim omnem firmam persuasionem rationibus *cogentibus* theoreticis vel practicis inductam dicit esse *fidem* proprio sensu. « Exclusa falsa credulitate, inquit, etiam illa quae per accidens verum credit, sed secundum rationem non minus reprehensione digna est, fidei definitio haec esse debet: *fides est in nobis status eertitudinis seu persuasionis de veritate rei cognita, in quem statum induimur per necessarium assensum rationis theoreticae vel per necessarium consensum rationis practicae*. Haec fides rationalis est finis supremus totius philosophiae, unica vera norma hominis in hac vita, et conditio necessaria ad eius elevationem » (Hermes Introduci. philos. in theolog. p. 259.).

Alii recentiores cognitionem immediatam veritatum, quae non deductae sint ac demonstratae ex principio saltem logice prioribus, *fidei* appellant. Ordine inverso alii (nominatim Gifftheriani) eodem nomine *fidei* significant cognitionem causae ex effectu, fundamentum ontologici ex phaenomenis, ontologie prioris ex posteriori; nempe quae ab ipsis *fides* dicitur, non aliud est quam scientia a posteriori. Huiusmodi cognitionem causae ex effectu, ubi pro obiecto habet veritates religiosas, putant esse fidem eam, quae fides nominatur et sumus. Ita unus ex Ullis (in Lexico Ecclesiastico Eriburg. T. IV. p. 522.). « Quid est fides sensu sublimis, mo? Eides est apprehensio eorum, quae phaenomenis et experientiae substant. Christianus cognoscit et credit. Bei existentiam, dum in universo eius maiestatem et divinitatem conspicit. » Atqui haec certe non est veritas ^{clmstianae; imo} cognitio causae ex effectibus ipsis supernaturalibus, formaliter ut est illatio rationis, non est fides proprie dicta; sed pertinet sub una ratione ad scientiam,

sub alia ratione ad motiva credibilitatis, et iterum sub alia ratione ad fundamentum fidei (Strom. de Deo cap. III.).

In hisce omnibus theoriis *obiectum formale* fidei divinae, quae nempe assensus est propter auctoritatem Dei revelantis, tollitur ei substituendo *obiectum formale scientiae*. Hoc autem ipso essentialis ratio fidei proprie dictae, quae virtus est theologiae, omnino pervertitur, et pro Christiana inducitur fides philosophica, si illam scientiam improprie et ex aliqua analogia fidem appellare placet. Vide Cone. Vatican. Const. de Eide cap. 3. can. 2.

Est quidem inter duplicem modum cognitionis, quam diximus ab his recentioribus fidem appellari, et inter fidem proprie dictam analogia aliqua, quae causa esse potuit permutationis nominis. Quoad modum priorem enim, ubi *intellectus immediata veritatis nominis fidei* appellatur, aliqua analogia in eo est, quod sicut Veritas immediate evidens, ita veritas verbi Dei non demonstratur ex alio principio ontologicae priori. Hoc sensu a Clemente Alexandria fides dicitur « gratia ex indemonstrabilibus deducens ad principium universorum » Strom. I. II. p. 364; I. Vn. p. 767. 772. of. inter Opp. s. Basil, comment, in Ps. 115. n. 1. Modus alter, *cognatio nempe causae ex effectibus* comparari potest cum *fide*, quod sicut substantia ut principium ontologicum se manifestat in suis phaenomenis et operationibus, atque ex his manifestationibus eam intelligimus (I. ^{TCOV OXLVOVCUV} TO VOOUVVOV) Cf. S. Tb. 2. 2. q. 8. a. 1; ita Deus se suamque veritatem manifestat in verbo auditus fidei, et ex hoc Deum cognoscimus. Porro sicut cognitio substantiae ex suis phaenomenis est directa et secundum quid immediata, quantum pro praesenti conditione fieri potest, in comparatione tamen cum intuitu substantiae in se ipsa, est cognitio imperfecta et mediata; ita cognitio per fidem in comparatione cum cognitione Dei ex creaturis est magis directa et immediata, in comparatione autem cum visione intuitiva est et ipsa mediata et imperfecta « per speculum in aenigmate » I. Cor. XIII. 12. At huiusmodi analogie non habent essentiale discrimen inter fidem et rationalem cognitionem causae ex effectu, secundum obiectum formale; quod

discrimen multo etiam maius est, si fides formaliter quatenus est *zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *formalis*, de qua re nunc non est dicendi locus. Nomen itaque *fidei* non *unicoc* sed solum *analogico* commune censeri potest utrique cognitionis modo.

CAPUT HI.

DE NECESSITATE FIDEI TDM OBNEUTATIM SPECTATARTUM SPECIATIM FIDEI DIVINAE.

Potest spectari a) necessitas fidei sive in communi et abstrahendo a specifica ratione fidei humanae aut divinae, sive speciatim fidei divinae, universiui in ordine ad cognitionem cuiusvis veritatis. h) Singillatim considerabimus necessitatem fidei, quae a) eritur inclusa in necessitate a) soluta institutionis socialis et doctrinalis ad explicandum usum rationis, et quae fides ultimatum ad primitivam Dei revelationem revocanda sit. c) Potissimum considerationem postulat necessitas fidei divinae ac proinde revelationis, qua continetur fidei obiectum, tamquam medii ad assecutionem ultimi finis hominis in hoc praesenti ordine super naturalis elevationis. d) Huic doctrinae connectitur quae stio altera de necessitate revelationis et fidei ad hominis finem naturalem assequendum pro hypothesi, quod humana natura non esset elevata ad finem supernaturalem. Totam vero haec disquisitio pertinet ad designandos generatim lites humanae rationis, ne vires negemus quae revera ei insunt, et sine quibus fides ipsa consistere non posset; et ne ex parte altera ei adscribamus vires confictas, quibus necessitas et beneficium revelationis ac fidei labefactaretur. Non sane nobis propositum est hoc compendio argumentum amplissimum pro dignitate tractare, sed principia solum indicasse contentis nobis esse licebit.

I. De asserta a quibusdam necessitate fidei in communi et nominatim fidei in revelationem relate ad totum ordinem nostrarum cognitionum.

Ad hanc priorem quaestionem quod spectat, prorsus repugnans, primam cognitionem velut fundamentum totius cognitionis

titudinis esse cognitionem fidei; nullus enim potest esse assensus fidei, qui non ante praevertat sin minus tempore saltem ratione prius intellectualis eognitionis plurium veritatum, quae non sit per assensum ex motivo externo auctoritatis in testante, sed omnino sit per assensum ex intrinseca perspecta ventate vi insiti luminis; huius autem principii negatio accommodata est ad omnem certitudinem et iidem ipsam labefactaudam.

¶. Profecto fides non est assensus in veritatem creditam ex perspecta interna ratione, et multo minus assensus in veritatem notam per se et immediata sui manifestatio; sed est essentialiter et ex formali sua ratione assensus medius in veritatem propter veritatem aliam fundamenti instar praecognitam, propter praecognitam scilicet auctoritatem testimonii. Unde necessario quemvis et ergo etiam primum assensum fidei praevertunt in mente multiplices intellectuales conceptus seu ideae requisitae ad intelligendum aliquateus sensum testimonii, tum eognitio certa auctoritatis testantis, et eognitio certa existentiae testimonii, ut paulo ante dictum est. a Nemo credit aliquid, nisi prius cogitet esse credendum r> Augustin. de Praedest. SS. c. 2. a Quamvis nisi aliquid intelligat, nemo possit credere in Deum, tamen ipsa fide qua credit, sanatur ut intelligat ampliora» Id. in Ps. CXLV. serm. ¶. 8. n. 3. a Etiam credere non possemus, nisi rationales animas haberemus... Si rationabile est ut ad magna quaedam, quae capi nondum possunt, fides praecedat rationem, procul dubio quantulumque ratio quae hoc persuadet (ut credamus), etiam ipsa antecedit fidem» Id. ep. ¶. 20. n. 3. Xempe a fides non habet inquisitionem rationis naturalis demonstrantis id quod creditur; habet tamen inquisitionem quatuor eorum, per quae inducitur homo ad credendum, puta quia sunt dicta a Deo et miraculis confirmata * S. Th. 2. 2. q. 2. a. ¶. ad ¶.

Si quis forte exciperet, illam praevertentem cognitionem auctoritatis testimonii esse ipsammet cognitionem fidei, equivocatio dilucidanda esset. Poterit dici eognitio fidei, quatenus tamquam fundamentum supponitur et ita ut elementum necessarium ingreditur omnem assensum fidei; at

discrimen multo etiam maius est, si fides formaliter quatenus est *zyxxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *veritatis*, de qua re nunc non est dicendi locus. Nomen itaque *fidei* non *univocum* sed solum *analogice* commune censi potest utrique cognitionis modo.

CAPUT HI.

DE NECESSITATE FIDEI TUM GENERATIM SPECTATUM
TUM SPECIATIM FIDEI DIVINAE.

Potest spectari a) necessitas fidei sive in communi et abstrahendo a specifica ratione fidei humanae aut divinae, sive speciatim fidei divinae, universim in ordine ad cognitionem cuiusvis veritatis. h) Singillatim considerabimus necessitatem fidei, quae adest et includitur in necessitate ab soluta institutionis socialis et doctrinalis ad explicandum usum rationis, et quae fides ultimam ad primitivam Dei revelationem revocanda sit. c) Potissimum considerationem postulat necessitas fidei divinae ac proinde revelationis, qua continetur fidei obiectum, tamquam medium ad assecutionem ultimi finis hominis in hoc praesenti ordine super naturalis elevationis. d) Huic doctrinae connectitur quae stio altera de necessitate revelationis et fidei ad hominis finem naturalem assequendum pro hypothesi, quod humana natura non esset elevata ad finem supernaturalem. Totam vero haec disquisitio pertinet ad designandos generatim limites humanae rationis, ne vires negemus quae revera ei insunt, et sine quibus fides ipsa consistere non posset; et ne ex parte altera ei adscribamus vires confictas, quibus necessitas et beneficium revelationis ac fidei labefactaretur. Non sane nobis propositum est hoc compendio argumentum amplissimum pro dignitate tractare, sed principia solum indicasse contentis nobis esse licebit.

I. De asserta a quibusdam necessitate fidei in communi et nominalim fidei in revelationem relate ad totum ordinem nostrarum cognitionum.

Ad hanc priorem quaestionem quod spectat, prorsus repugnans, primam cognitionem velut fundamentum totius cognitionis

titudinis esse cognitionem fidei; nullus enim potest esse assensus fidei, qui non ante praevertat sin minus tempore saltem ratione prius intellectualis cognitionis plenius veritatem, quae non sit per assensum ex motivo externo aut auctoritatis in testante, sed omnino sit per assensum ex intrinseca perspecta veritate vi insiti luminis; huius autem principii negatio accommodata est ad omnem certitudinem et fidem ipsam labefactaudam.

¶ I. profecto fides non est assensus in veritatem creditam ex perspecta interna ratione, et multo minus assensus in veritatem notam per se et immediata sui manifestatio; sed est essentialiter et ex formali sua ratione assensus medius in veritatem propter veritatem aliam fundamenti instar praecognitam, propter praecognitam scilicet auctoritatem testimonii. Unde necessario quomvis et ergo etiam primum assensum fidei praevertunt in mente multiplices intellectuales conceptus seu ideae requisitae ad intelligendum aliquatenus sensum testimonii, tum cognitio certa auctoritatis testantis, et cognitio certa existentiae testimonii, ut paulo ante dictum est. a Neque credit aliquid, nisi prius cogitet esse credendum r> Augustin. de Praedest. SS. c. 2. u Quamvis nisi aliquid intelligat, nemo possit credere in Deum, tamen ipsa fide qua credit, sanatur ut intelligat ampliora» Id. in Ps. CXLV. I. serm. ¶ 8. n. 3. a Etiam credere non possemus, nisi rationales animas haberemus... Si rationabile est ut ad magna quaedam, quae capi nondum possunt, fides praecedat rationem, procul dubio quantulumcumque ratio quae hoc persuadet (ut credamus), etiam ipsa antecedit fidem» Id. ep. ¶ 20. n. 3. Nempe a fides non habet inquisitionem rationis naturalis demonstrantis id quod creditur; habet tamen inquisitionem quatuor eorum, per quae inducitur homo ad credendum, puta quia sunt dicta a Deo et miraculis confirmata * S. Th. 2. 2. q. 2. a. ¶ 1. ad ¶ 1.

Si quis forte exciperet, illam praevertentem cognitionem auctoritatis testimonii esse ipsammet cognitionem fidei, equivocatio dilucidanda esset. Poterit dici cognitio fidei, quatenus tamquam fundamentum supponitur et ita ut elementum necessarium ingreditur omnem assensum fidei; at

non potest esse per se *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* per se notae lumine intellectus (cap. II. §. I.), nec opus est alio animi instinctu; vel si dicitur assensus esse, quin verum ulla ratione interna vel externa sese intellectui rannifestet ut verum, huiusmodi assensus esset utique ex instinctu eximie caeco, sed nec fides esset (quamvis Iacobius hoc nomine ilium assensum appellaverit), nec ulla veri eognitio, multoque minus eognitio certa (cap. I. g. II. j. Perinde absurdum est, si dicitur esse assensus in rem *testimonio* propositam, ex caeco tamen instinctu, quin cognoscatur credibilitas et Veritas testifications (scientia et veracitas in testante) (1). Sane talis assentiendi modus indifferenter se habet ad verum et ad errorem propositum, nec potest esse ullatenus certus seu necessario nexus cum ventate. Proinde quomodocumque concipias assensum fidei (saltem quamdiu agitar de assensu naturali rationis), cui non supponatur aliqua eognitio certa ex interna veri ratione sese manifestante intellectui, eognitio videlicet saepe iam commemorata auctoritatis testimonii, certitudo cognitionis fidei consistere non potest; et quando talem fidei cognitionem nullo certo nixam fundamento ponunt ut fundamentum vel necessarium conditionem omnis certitudinis, haec ipsa subvertitur (2).

Haec ratio oranino evidens et ineluctabilis est, saltem quamdiu agitur de fide solum naturali. Nihilominus ad eam eludendam invenerunt aliqui uovam theoriam de *eognitione immediata*. Dixerunt scilicet, primara cognitionem esse utique per fidem, non tamen esse ex precognita auctoritate testimonii, sed ex quodam animi instinctu, quod quidem negotium obscurissimuin docto vocabulo appellarunt *cognitionem immediatam*. At ille assensus in veruni vel est ex perspectione veritatis in se ipsa, tum ea non erit fides proprio sensu, de qua agitur, sed eognitio immediata veritatis

fi) Haec labefactatio fundamentorum lidei certe praeparatnr sententiis, cuiusmodi sunt sequentes. « Tonto certitudo repose sur la foi; • « la certitude n'est qn'unc foi pleine dans uno autorit  infailible » Lamennais Essai sur l'indifference etc. T. II. p. 41. 182. 184. 225. « Lo principe d'autorit  on de foi ctant la baso de la certitude mime, la raison do chacun no peut clister , qno par l'adh sion 4 ce principe. Co n'est pas la foi qui nait de la raison , c'ost la raison qui nait de la foi . Gerbet Doctrines philos. sur la certitude p. 70.

per se notae lumine intellectus (cap. II. §. I.), nec opus est alio animi instinctu; vel si dicitur assensus esse, quin verum ulla ratione interna vel externa sese intellectui rannifestet ut verum, huiusmodi assensus esset utique ex instinctu eximie caeco, sed nec fides esset (quamvis Iacobius hoc nomine ilium assensum appellaverit), nec ulla veri eognitio, multoque minus eognitio certa (cap. I. g. II. j. Perinde absurdum est, si dicitur esse assensus in rem *testimonio* propositam, ex caeco tamen instinctu, quin cognoscatur credibilitas et Veritas testifications (scientia et veracitas in testante) (1). Sane talis assentiendi modus indifferenter se habet ad verum et ad errorem propositum, nec potest esse ullatenus certus seu necessario nexus cum ventate. Proinde quomodocumque concipias assensum fidei (saltem quamdiu agitar de assensu naturali rationis), cui non supponatur aliqua eognitio certa ex interna veri ratione sese manifestante intellectui, eognitio videlicet saepe iam commemorata auctoritatis testimonii, certitudo cognitionis fidei consistere non potest; et quando talem fidei cognitionem nullo certo nixam fundamento ponunt ut fundamentum vel necessarium conditionem omnis certitudinis, haec ipsa subvertitur (2).

2. Aiunt alii, fundamentum fidei esse certissimum ipsam revelationem Dei infinitae veritatis; liane enim fidem se ponere ut fundamentum omnis certitudinis. At o) iuxta hanc doctrinam revelatio positiva et fides in illam dicenda esset

(1) « Il faut que la vérité se donne elle même à l'homme... Quand elle se donne, il la reçoit; voil  tont ce qu'il peut; encore faut-il qu'il la reçoive de conllance, et *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA* pas mime en (at de les vérifier y Lamennais Pensées diverses p. 488.

(2) - L'évidence même emprunte sa force du témoignage, par lequel nous nous assurons que l'évidence affecte les autres hommes de la même manière que nous et à l'égard des mêmes objects « y a-t-il quelque chose? tonte raison hmmaine est impuissante   résoudre cette question » Id. Pensées p. 485. 491. • Soutenir qno chaque homme (considéré isolément) a en soi même la certitude rationelle de son existence, c'est déclarer qu'on adopte la philosophie Cartésienne avec toutes ses conséquences. C'est se rejeter dans les inconvénients, los contradictions, les absurdités inhérentes à cette philosophie ' Id. Défense de l'Essai etc. p. 193.

complementum absolute necessarium liumanae ratini, quo haec corapleatur et reddatur idonea ad suas naturales functiones; in hoc autera principio continetur radix confusionis ordinis naturalis et supernaturalis. ~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHG~~ certo cognoscatur auctoritas Dei revelantis et existentia revelationis? Veritas enim formaliter est in intellectu; nec de obiecto quidquam affirraare possumus, nisi quatenus est cognitum. Si certo cognoscitur auctoritas revelationis ex rationibus internis sese manifestantibus intellectui, non ergo prima cognitio ac fundamentum omnis certitudinis est vel esse potest fides formaliter accepta, quae est assensus propter testimonium; si ea auctoritas revelationis cogoscitur per aliam revelationem, redibit eadem quaestio, donec sistatur in cognitione aliqua ex rationibus internis, ut superius declaratum est.

Verum reponunt; si ita est, certitudo reducitur ad cognitionem subiectivam, nec jam Deo sed sibi ipsi homo credit. Ipsa huius difficultatis propositi patefacit confusionem omnium notionum. Certitudo formaliter est in cognitione, cognitio autem est actus Vitalis intelleetus; adeoque repugnat certitudo formalis, quae non sit subiectiva, h. e. quae non sit in subiecto cognoscente; at certitudo simpliciter non est, nisi quatenus firmi» assensus respondet dignitati obiectivae rationum postulantium firmitatem assensus; adeoque certitudo subiectiva respondens cognitae auctoritati divini testimonii est certitudo fidei, de qua agitur. Non autem est certitudo *mere subiectiva*, quam

~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHG~~fedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHG

II. ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcba~~ZYX
in necessitate institutionis socialis.

Omnen nostrani cognitionem saltem ordinis metaphysici, theologici, ethici ex fide suscipi vel tamquam ultimo fundamento necessario fidei inniti, contenderunt aliqui probare ex illa opinione, quae absolutam statuit necessitatem institutionis et eruditionis in societate humana ita, ut sine hac institutione homo perpetuo et necessario maneret expertus omnium huiusmodi idearum et eognitionum, atque ita destitutus usu rationis (1). Pleniori disputatore de bis sen-

ti) Sacra Congregalo Indicis anno 1843. et 1844. in Theodica) et in Logica Professori Lovaniensis ci. Gerardi Ubaghs . emendandas indicavi!) » propositiones nonnullas, inter quas ine maxime perline) sequentes. . Hand posse nos in cognitione) cnoavis extmae) metaptvsicae ventati) venire (nempe quae respiciat ea, quae snb sensus nostros non cadunt

XVXVTSR

d.tini renelatione. - . Probationes existentiae Dei tedui ad .uamdam Mem aut fundari in hac fide, nobis non tam videmus quam e) animi, seo naturaliter persnam. qna est, ideam hac esse idelem, id quod evidientia mere interna cernere non possimns. - . Veritatem interna) immediato cognoscere possimns, externam non „he interpola

„de. - . lecce est. ut imitulia aliena nali, mani feli, faciat rer.,...

quae noe merae animi affectiones snnt, nec snb sensis nostros «terno» cadunt. , Vide Eevne da sci.nccs ecclsiastiqnes T. X. p. 668- T. XI. p. 184; T. XII. p. 168.

Ot in contextu diatelinis intelligi possi doctrina anctoris, descri-
 L ; r " t dci lce r - 3; 1862; nbi r8c6no; rba vsystema tntofa
 S22zyxyutsrqponmlkjihgfedcbaZXVUTS
 n hca A est illi intelligibile menti nostrae semper
 praesens quo flt... Dos a nobis cognosci possi., etiamsi non aem V
 fan, " s lde q TrM3 " " " « nostrae nnn-
 quam non praesena etsi non semper notns... Cognito sen notitia Dei
 actus mentis, quo sibi insitat Dei ideae vere concisa flt. v. Dei eam-
 hae'ldi. 'T' ' ' ' «*« acquir»,
 hae'condfones necessariae snnt. l« nt Dei idea nobis insita sit; 2. nt

xcitemur ad mentem elevandam a rebns sensibilbns ad idea., qnae sa-
ura senans snnt, ntqne mens ita excitata sna ipsins a.acri.ale a idem

tentiis ad psychologiam remissa, ubi de origine idearum
~~agitur~~ **MLKJINGFEDCBA** nobis ad praesentem scopum sufficere declarare mu-
 nus institutionis ordinatae ad cognitionem veri ex vationi-

Dei sibi insitiam attendat, eam distincte percipiat atque ita Deum vere cognoscat. Cum pono huiusmodi instructio vera *primarum* *revelationis* *continuat* *sit*, et *sicut* *nos* *instructio* *ita* *primi* *homines* *deina* *revelatio* *indugitur*, *ut* *ad* *Dei* *notitiam* *pervenirent*; hoc *sen* *revelatio* *divina* *hominum* *opus* *esse* *diximus*, *ut* *ad* *veram* *Dei* *cogniti-* *onem* *pertingat*.... *Homini* *mente* *sua* *naturaliter* *certum* *fuit* *Deum* *esse*, *hoc* *ipso* *quod* *huius* *ideam* *aperte* *percipit*.... *Ratio* *autem* *quia* *tunc* *vere* *ducitur* *et* *nititur*, *etsi* *iam* *nondum* *reflexe* *advertat*, *ipsa* *illa* *est* *intuitio* *divinae* *ideae*, *quam* *videt* *et* *agnoscit*, *at* *non* *distinguit*; *sicut* *etiam* *fieri* *potest*, *ut* *lumen* *physicum* *vere* *intueamur* *et* *reflexa* *cognita-* *tionem* *non* *distinguiamus*. (*Quomodo* *q. auctor* *non* *intellexit*, *fieri* *quidem* *posse* *ut* *quod* *sensum* *videmus*, *mente* *non* *cogitemus*; *sed* *fieri* *nullo* *modo* *posse*, *ut* *aliquid* *mente* *videamus*, *et* *idem* *tamen* *non* *cogitemus*?) Itaque haec naturalis nostra de Deo instinctiva vera et proprie dicta certitudo est, certitudinem philosophicam antecedit, atque huius fundamentum, seu rationem vere continet. Haec enim posterior certitudo, quae argumentum philosophicum ad scientiae regulas exactis perficitur, tunc tantum in nobis oritur, quara mediate cognoscit et scientifici ratiocinandi eo pervenimus, ut rationum momenta, propter quae Deum esse iam naturaliter credimus, si ita loqui licet, recognoscimus et recognoscimus.... Deum esse philosophice probare sen demonstrare non possumus aliorum quam idoneis verbis exponendo ea rationum momenta, quibus si nititur.

cu ntraiaiter certum est Deum existere Aliud igitur est primari
rei cuiusdam notitiam acquirere, aliud rem quomodocumque cognitam pro-
bare. Prius si de Deo agitur, sine ullo institutionis atque adeo di-
vinae revelationis auxilio a nobis fieri non posse consensus (et proinde
censet etiam auctor, ut non patebit, nullam supersensibilem veri-
tatem quae sub experientiam non cadit, sine revelatione cognosci posse);
posterius, ubi prius illa notitia acquisita iam est, non invocata re-
velationis auctoritate fieri posse existimamus (i. e. ad cognitionem quae
revelationis acquisivimus, reflectere, et rationum momenta, quae sunt
veritatis, ut **VERITAS PRIMUM** est, ad cognitionem, idoneis verbis exponere
possimus sine nova revelatione).... Haec idea, quae ipsa entis vere
infiniti idea est, nulli posterior aut inferior dici potest, siquidem in nulla
alia tanquam generali inclusione nec ex ulla alia tanquam priori conse-
quitur. Sed contra omnium idearum realitatis maximae comprehensionis
et ordine prima est, a cuius veritate peneat Veritas omnium aliarum, seu
quidquid veri in quibusvis aliis deprehenditur, proutinde ipsa Veritas
omnium prima dici stride debet (committitur neque tunc illa confusio ordi-
nis ontologici cum ordine logico)....Hinc solumper. l'eam veritatem primum

iusque institutione discriminat a traditione & qua proponitur
 obiectum *credendum* propter auctoritatem testimonii, cui
 respondet *fides*.

a) Ideae formari non possunt nisi ab ipso intellectu vi sua insita ex obiectis ei logice praesentibus, h. e. cognoscibiliter exhibitis ◀). Institutio ergo ad forraandas ideas non

noia sen immediate percipi debere, quia Veritas prima, non derivata est; sequitur 2, eandem eo apertius certo veram esse, quod ~~zix~~ ~~uultu~~ hil aliud rerum ~~cui~~ ~~aut~~ ~~pilo~~, ~~ophict~~ ~~probari~~ ~~quata~~, ~~ut~~ ~~alterci~~, ~~veriliaris~~ ~~ratio~~ ~~reddi~~ ~~posi~~, ~~it~~, sequitur 3". argumenta philosophica quae ratiocinando et inferendo procedunt, baius veritatis certitudinem non genere sed vere confirmare! c. p. ~~6~~ ~~2~~ ~~3~~ ~~4~~.

aliquid potest conferre, quam quod apto modo facultatibus cognoscitivis objecta exhibeat, primum quidem ea quæ ex dunt sub experientiam, deinde vero forraatis ab insita vi intellectus illorum conceptibus intellectualibus, et hoc ipso perspectis iam relationibus et formatis ab intellectu sponte sua iudiciis ac primis principiis, apta connexionem cum præcogniti repræsentet cognoscibiliter intellectu objecta alia, etiam quæ nulli subsunt experientiae, ut sua vi intellectus eorum ideas concipiat. In summa tota negotiura institutio nis in concipiendis ideis unice revocatur ad aptam objecto rum exhibitionem. Non igitur ex auctoritate testimonio rum proinde non per actualem fidem idea concipitur ut concipi potest; sed intellectus vi sua naturali vel supernaturaliter elevata format conceptum ex objecto sibi repræsentato.

Bantur quidera obiecta , quae sola revelatine divina exhibentur intellectui, et ad quorum apprehensionera numquam pervenisset sine revelatione ; attamen apprehensionem simplicem, quae nihil affirmatur vel negatur, intellectus non format *ex auctoritate* revelationis; sed dum per revelationem obiectum in connexionem cum aliis ideis et cognitionibus iam praehabitis exhibetur, aliqua format analogum conceptum ipsius obiecti exhibiti. Ita formamus ideam aliquam e. g. de generatione Filii Dei, de processione Spiritus sancti, de persona constituta per relationem, de natura humana unita Verbo secundum hypostasim etc. a Intellectus nostri duplex est operati, una qua format simplices rerum quidditates, ut quid est homo vel quid est animai; in qua quidera operative non invenitur veruni per se nec falsum, sicut nec in vocibus incomplexis. Alia operati intellectus est, secundum quam componit et res definitivas et negando ; et in hac iam invenitur verum et falsum sicut et in voce coraplexa (in propositione), quae est eius signum.

Non autem inenitur credere in prima operations, sed in secunda; credimus enim cera et discredimus falsa » S. Th. de Verit. , q. 1. a. 1. 1.

refert ad praeseni negotium; ad eas enim excitandas requiruntur omnia, quae nos dicimus sufficere ad formandas ideas.

Est igitur prorsus evidens, institutionem et doctrinam externam quoad formationem idearum non posse ita se habere, ut ideae concepiantur per fidem seu per assensura propter auctoritatem, cum ibi nullus adhuc sit assensus; sed institutionem pertinere unice ad aptiorem obiecti exhibitionem.

6) In ordine ad indicia seu ad cognitionem veritatum proprie dictam, quam altero loco posuimus, institutio potest se habere dupliciter; potest videlicet tendere ad ingerendam scientiam, ut in institutione scientiae, et in modis propositionis ac institutionis locum utique habet in quam plurimis obiectis nostrae cognitionis, quae non nisi fide vel divina vel humana novimus; sed nec est nec potest esse universalis quoad universas ac nominatim quoad eas cognitiones veritatis, quae fidei necessario supponuntur velut eius fundamenta eamque praecedunt, ut sperins satis demonstratum est. In propositione vero ac institutione ad scientiam veritatum omnia eadem valent, quae diximus de institutionis inunere relate ad concipiendas ideas. Totum scilicet negotium consistit in apta veri exhibitione ad intellectual, ut vi sua propria verum perspiciat ex rationibus intestinis.

2. Possumus liane institutionem tam relate ad ideas quam ad scientiam veritatum considerare distinctius, ut perficitur *rebus* vel *signis*. Quatenus perficitur rebus, lion est aliud quam obiectorum sensibilibus et signorum naturalium (horum enim eadem est ratio ac rerum), repraesentatio ad sensus, ut vis insita intellectus conceptus formet intellectuales et prima quacdam iudicia ac principia; qua in institutione, si tamen hoc nomine appellanda est, auctoritas et fides nullam habet partem, non secus ac quando obiecta exhibentur per sese nemine monstrante.

Institutio proprie dicta tura incipit, quum iam signis utitur arbitrariis, inter quae primm locum tenent verba et verborum contextus (sermo scilicet). De hac proprie dicta institutione sequentia sunt manifesta.

a) Répugnât, institutione per signa arbitraria, cuiusmodi praeprimis sunt verba, concipi primas ideas et pri-

mas cognitiones intelleetnales. Nisi enim mens discntis iam informata sit pluribns conceptibus intellectualibus et cognitionibus veritatum, signa arbitraria (e. g. vocabula) non erunt ei signa formaliter sed *res* tantummodo, sonus inquam. a Cum primurn istae duae syllabae, cum dicimus *caput*, aures meas impulcrunt, tam nescivi, quid significarent, quam cum primum audirem legeremve *saraballas* (Dan. III. 27.). Sed cum saepe diceretur *caput*, notans atque animadvertens, quando diceretur, reperi vocabnlum *caput*, quod erat videndo notissima. Quod priusquam reperissem, tantum mihi sonus erat hoc verbum; *Signum* vero esse didici, quando cuius rei signum esset inveni, quam quidera, ut dixi, non significata sed aspectu didiceram. Itaque magis signum re cognita, quam signo dato ipsa res discitur » s. Aug. de Magistro n. 33. Lege ibi reliqua.

b) Cum mens iam novit rationem signi, et quid verba audita significant, adeoque plures ideas iam prae habuit, et plurium veritatum ac principiorum intellectione instructa est, oratio ordinata ad ingerendam scientiam tantum potest in connexionem cum veritatibus iam praecognitis discnti exhibere per signa nota veritates alias modo apto, ut eius intellectus has alias veritates ex illis praecognitis et ex rationibus intestinis perspiciat. Institutione igitur per verba quae sit ad scientiam directa, nihil aliud efficiturnisi apta exhibitio veri in connexionem cum veritatibus praecognitis; lumen autem intellectus a Deo datum, conservatum, adiuturn (naturali vel supernaturali concursu) veritatem ex intima ratione perspieit. Ergo hac institutione nec primae ideae et primae veri cognitiones acquiri possunt, sed illae tamquam fundamentum aut conditio necessaria ei supponuntur; nec scientia, ad quam institutio iuvat, auctoritati innititur aut rationem habet fidei.

De tota hac re subtilissime disputat s. Augustinus I. c. n. 38. sqq., cuius sensum explicatum habes apud doctorem Angelicum. « In scientiae acquisitione eodem modo docena alium ad scientiam ignotorum deducit inveniend, sicut si aliquis deducit se ipsum in cognitionem ignoti. Processus

autem rationis perveniente ad cognitionem ignoti in inveniendo est, ut principia coramunia per se nota applicet ad deterrainatas materias, et inde procedat in aliquas particulates conclusione» et ex his in alias. Unde et secundum hoc unus aliuin docere dicitur, quod istum discursum rationis quem in se facit ratione naturali, alteri exponit per signa ; et sic ratio naturalis diseipuli per huiusmodi sibi proposita sicut per quaedam instrumenta pervenit in cognitionem ignotorum... Cognition rerum in nobis non efficitur per cognitionem signorum sed per cognitionem aliquarum rerum magis certarum scilicet principiorum, quae nobis per aliqua signa proponuntnr et applicantnr ad alia, quae prius erant nobis ignota simpliciter , quamvis nota secundum quid (in principiis praecognitis).... In discipulo describuntur formae intelligibiles, ex quibus scientia per doctrinam accepta constituitur, immediate quidem per intellectum agentem (diseipuli) sed mediate per eum qui docet. Proponit eum doctor rerum intelligibilium signa, ex quibus intellectus agens accipit intentiones intelligibiles et describit eas in intellectu possibili (1); unde ipsa verba doctoris audita vel visa in scripto , hoc modo se habent ad causandam scientiam in intellectu, sicut res quae sunt extra animam... Quod aliquid per certitudinem sciatur , est ex lumine rationis divinitus interius indito, quo in nobis loquitur Deus, non autem ab homine exterius docente, nisi quatenus conclusiones in principia resolvit nos docens ; ex quo tamen nos certitudinem scientiae non acciperemus, nisi inesset nobis certitudo principiorum , in quae conclusione» resolvuntur » s. Thomas de Verit. q. 11. a 1. O. et ad 2. 11. 13.

Ex omnibus hactenus dictis ita concludimus. Longe alia est quaestio, utrum ideae et primae nostrae cognitiones ventatura vel omnino omnes cognitiones certae suscipiantur aut suscipi possint per fidem, h. e. propter auctoritatem testimonii; et alia est quaestio, utrum et quatenus necessaria sit institutio sive connaturalis in humana societate sive ar-

(1) Intellectus quatenus recipiens et percipiendus, illis informatur.
 ZYXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

tificialis per disciplinam ad informandum intellectum sufficienti amplitudine idearum et cognitionum veritatis in quovis ordine. Illud prius evidenter falsum est, et negandura esset, etiamsi necessitas institutionis absoluta affirmaretur. Necessitas enim haec unice consequeretur ex eo, quod obiecta cognitionis nullo alio modo quam per iustitutionem cognoscibiliter intellectui exhiberi possent, ut ex declarata functione institutionis constat ; non autem inde ortura haberet, quod Veritas nonnisi ex auctoritate et per fidem nobis sit certo cognoscibilis.

3. Reliquum est, ut de hac ipsa institutionis necessitate ad sufficientem cognitionum amplitudinera acquirendam dicainus, quid nobis veruni videatur. Necessitas institutionis ad sufficientem amplitudinem idearum et principiorum acquirendam, ut usus rationis humanae satis explicatus censi possit, non oritur ex defectu vis intellectualis ad verum intelligendura in obiectis rite propositis; si enim ita esset, omnis etiam institute esset inutilis. Sed quaecumque tandem sit necessitas positivae doctrinae ac institutionis, ea prae veritatibus rationalibus et naturaliter cognoscendis revocatur ad necessitatem aptioris modi in propositione et exhibitione obiectorum, ut intellectus facilius et promptius et ideo etiara ad arapliorera et distinctiorem veritatum cognitionem perveniat.

Status hominis connaturalis , ad quem ex ipsa sua natura factus est, certe est socialis in communione et coniunctione cum aliis hominibus. Cum homo ex ipsa conditione naturae compositae aniraalis rationalis indigeat praesidiis externis ad explicationem sicut aliarum ita et intellectuum virium , praesidia connaturalia ad congruam facultatis cognoscitivae explicationem habet in ipsa huraua societate, ut obiecta in primis propouantur sufficienti amplitudine et varietate, ut excitetur et foveatur constans attentio ad obiecta, ut apta eorundem copulatene ratio ex aliis ad alias cognitiones deducatur. Si iara supponatur, qua hypothesis nonnullis rite admittuntur, homo inde ab infante ab humana societate extorris, eo ipso supponitur destitutus praesidiis connaturalibus ad aptiorcm obiectorum propositionem,

ad attentionis excitationem, ad idoneam idearum et iudiciorum inter se invicem comparationem. Obiecta quam plurima, ex quibus facilior est et promptior idearum et principiorum praesertim moralium efformatio, proponuntur ei nunquam; ex iis obiectis quae ei per sese obgerentur, ideas abstrahet et iudicia efformabit fere non alia, quam quae vi insita intellectus. *www.utskeponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *physicae* enim et constantior aliqua attentio in praesenti naturae conditione, ubi appetitus inferiores multo vehementius trahunt et distrabunt, expectari non potest in homine ita, ut supponitur, destitute externis praesidiis, nisi Deus quod in extendis subsidiis deest, suppleat specialibus adiutoriis internis.

Ad distinctiorem declarationem possumus considerare in homine facultates subiectivas intellectus et voluntatis, deinde vero externam obiectorum propositionem ad intellectum et excitationem voluntatis, ac postremo interna Dei adiutoria. Facultates physicae adsunt homini tum intellectus tum voluntatis ex ipsa sua natura, ita tamen ut necessaria sit pro intellectu obiectorum conveniens propositio, ut a voluntate deinde figatur et contineatur satis constans attentio et consideratio; voluntas vero morali necessitate indigeat excitatione et praesidiis etiam externis. Iam in statu illo abnormi propositio obiectorum pro intellectu non quidem omnino deficit, sed est admodum manca; externa excitatio et subsidia pro voluntate, quae in societate sunt plurima, ibi fere desunt. Conceptus igitur intellectuales et prima rationalia iudicia intellectus efformabit, quantum sponte et necessario enascuntur ex obiectorum licet manca propositione. Amplitudo eorum idearum et eorum iudiciorum non potest certa aliqua norma definiri. Sine dubio illae pertinent rerum sensibilibus ideae universales; conscientia sui suorumque actuum, et iudicia ex bis sponte enascentia. Ad huiusmodi *spontaneas* cognitiones referri debere etiam obscuram et confusam notitiam entis superioris alicuius, a quo omnia pendent, et inde similiter confusam cognitionem boni et mali moralis, tum philosophiae persuadetur ex natura humanae rationis *imaginis Dei* et ex na-

turali eius destinatione, tum theologice deducitur ex modo, quo ss. Patres praeantibus Scripturis constanter describunt primam confusam notitiam Dei velut insitam et congenitam naturae rationali, spontaneam, nulla indigentem institutione (ἰλίστιον, αὐτοῖς, ἁπλοῦς, ἁπλῶς, ἁπλῶς, ἁπλῶς). Vide Tract. de Deo th. VI. VII. Cum mens primis ideis et iudiciis iam deliberata voluntate attentionem Agendo in obiecta et reflectendo ad se ipsam suasque iam acquisitas cognitiones, pervenire ad ulteriorem aliquem profectum et expolitionem cognitionum; attamen ex ipsa confusione et obscuritate cognitionum, ex modo minus accommodo quo obiecta consideranda sistuntur, ex defectu omnis excitationis externae pro voluntate, ex seusualium cupiditatum vigore, difficultates tantae sunt, ut oriatur *moralis impotentia* pervenendi in conditione tam abnormi et connaturalibus externis praesidiis destituta ad gradualem aliquem sufficientem claritatem et distinctionis idearum ac cognitionum.

At in hac consideratione facta est abstracto ab adiutoriis Dei specialibus internis. Haec adiutoria interna consideranda sunt, quatenus hominem excitarent ac dirigerent, ut moraliter posset adhibere sufficientem attentionem ad comparandam clariorem cognitionem Dei et actionum moralium, ut deinde moraliter posset adhibere diligentiam in observanda lege naturali secundum cognitionem iam acquisitam quod si praestaret, Deus abundantioribus adiutoriis eum promoveret, et in praesenti ordine supernaturalis elevationis ei vel provideret externam revelationis doctrinam, vel gratiam externam suppleret interna extraordinaria illustratione. Ita certe docent s. Thomas et alii theologi. Illi nimirum huiusmodi homines in ordine ad divinam providentiam non spectant velut infantes rationis usu destitutos, de quibus baptismo praemorientibus quomodo sentiendum sit, explicatur illi Tractatu de voluntate Dei sacra (Tract. de Deo th. DHL); sed considerat eos ut rationis satis compotes ad merendum ac demerendum, atque ideo capaces ac indigos gratiae actualis. Ad obiectionem, quod si fides explicita necessaria est ad salutem, consequen-

ter homo untritus in sylvis » careret neccsariis ail salutem, hunc in sensum respondet s. Thomas, a Non sequitur inconueniens posito, quod quilibet teneatur aliquid explicite credere, si in sylvis vel inter bruta animalia nutria- tur; hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cui- libet provideat de necessariis ad salutem, dnmmodo ex parte eius non impediatur. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* *ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni et fuga mali*, certissime est tenendum, quod ei Deus vel per internant inspirationem revelaret ea quae sunt ad creden- dum neccessaria, vel aliquem fidei praedicatorem ad eum dirigeret - S. Th. de Verit. q. 14. a. 11. ad 1; 3. dist. 25. q. 2. a. 1. sol. ad 2. Eodem modo loquitur Hugo a S. Charo in Scholiis ad Rom. II. 12. a Sit aliquis nutritus in ne- more ab aliqua bestia, et post fuerit ibi diu; talis nihil scit de Christo, talis videtur excusari... Respondeo, in ta- libus iudicia Dei abyssus multa; verumtamen quod nco talis excusatnr, *quia habuit rationem naturalom, qui si se- cundum earn fecisset, quod in se esset*, Dominus contulisset gratiam. *

Ceterum de tota hae hypothesi status abnormis extra societatem homini connaturalem haec tenemus. a) Inepte assumitur talis conditio velut terminus comparisonis ad iudicandum de naturalibus viribus hmanae rationis; non secus ac si quis vim vegetalem et animaient discendam esse contenderet ex consideratione hominis inde ab infantia ar- tissimis vinculis toto corpore constricti. b) Explicatio ra- tionis in huiusmodi hominibus erit varia pro diversa in- dole et pro diversis conditionibus externis, in quibus ver- santur. Quaecumque vero futnra sit ilia explicatio, hoc nnum discere possumus, quod aliunde est certissimuui, in- digere hominem accommoda obiectorum cognoscibilium pro- positione, et pro diverso gradu magis minusve aptae pro- positionis diversos etiam esse grailus explicationis rationis, acquisitionis idearum et cognitionum. Si ohiecta intellectui proposita essent paucissima et omnino uniformia, ut ante quinquaginta fere annos accidit misero illi iuveni Gaspari Hauser in Germania inde ab infantia tenebricoso carcere

incluso, et si inde homo reipsa maneret expers omnium idearum ordinis superiori, id non probaret absolutam ne- cessitatem institutionis in societate huinana ad eas acqui- rendas; sed solum demonstraret aliquam satis amplam re- quiri obiectorum propositionem. e) Inepte provocatur ad experientiam, qua probetur nullas posse acquiri ideas or- dinis superioris. Ideo magis, ubi est institutio in societate humana. Nam exempla tamquam termini compa- rationis sunt paucissima; si vero in illis etiam concedere- tur factum snpositum defectus omnium huiusmdi idea- rum, nonilum probaretur non posse aut potuisse acquiri, cum praeter privationem institutionis multa sint, quae ac- quisitionem impedire potuerint. At probatio ipsa facti ex sola experientia haberi non potest; constat enim, recorda- tions idearum et cognitionum obscurarum et confusarum ohliterari supervenientibus ideis Claris ac distinctis; ilio- rum ergo hominum posterius testimonium edicentium, se omnibus huiusmodi ideis fuisse destitutos, non pluris est quain nostra oblivio, quod non recordamur nostrarum idea- rum et cognitionum obscurarum ex prima pueritia.

III. De recelationis et respondents ci Jidei supernaturalis neccsitate ad assecutionem ultimi finis in ordine praesenti clecationis.

1. Finis ultimus creaturae rationalis non potest esse constitutus nisi in cognitione Dei supremae veritatis et amore Dei summi boni ita, ut destinationi inteUectus et voluntatis ad veruni et bonurn piene satisfiat, atque hoc ipso creatura snam ultimam perfectionem consequatur, et in suo ultimo fine veri et boni piene beata sit. Modus au- tem cognitionis et amoris finalis potest dupliciter 3e ha- bere, a) ita ut exigentiam creatae naturae rationalis non excedat, sed eius viribus in ultima naturali perfectione constitutis sit accommodatus; 6) ita ut supra exigentiam omnem naturae et facultatum naturalium per donum su- peradditum et per singularem participationem (assimila-

tionem) divini lurainis quo Deus videt se ipsum, creatus intellectus elevetur ad divinarti essentiam, infinitam veritatem intuitive in se ipsam non ideis aliunde coinparatis) clare videndam ut in se est, et consequenter voluntas supernaturaliter elevata Deura infinitum bonum amet amore respondente intuitivae visioni; atque ita creatura quod dicitur *Dei supernaturali* beata sit. Priori modo spectatus finis ultimus creaturae est *finis naturalis*, supposita creatione consequens non ex libera Dei destinatione distincta et diversa a voluntate creante, sed ex necessario obiectivo ordine, ex necessariis nempe Dei perfectionibus et ex perfectione creaturae rationalis. Unde hic finis ex ipsa perfectione Dei quatenus in operibus creationis se manifestat, et ex perfectione creaturae rationalis, lumine rationis cognosci potest. Spectatus posteriori modo est *finis supernaturalis*, ad quem supposita etiam creatione potuit creatura non destinari, et ad quem non nisi libera Dei largitione elevata est; adeoque hic finis non nisi ex revelatione Dei per fidem a nobis cognosci potest.

Iam si creatura rationalis est, quoniam de homine solum nunc agimus, si homo constituitur in via ad illum terminum, necesse est ut status viae aliqua proportionem respondeat statui termini; ut media quibus a Deo homo dirigitur ad finem, apta sint fini ad quem ordinantur; ut hominis dispositiones, quibus praeparatur fini assequendo, tunc in intellectu tum in voluntate pertineant ad illum ordinem tamquam inchoatio, in quo est visio et fructus finalis tamquam consummatio.

Quoniam igitur in ordine praesenti homo non est relictus in sua destinatione solum naturali, sed elevatus ad eum quem diximus, *finem supernaturalem*, et ad hunc in via constitutus; cognitio et cognitioni respondens dilectio naturalis non sufficit, sed cognitionem et dilectionem directam ad illum finem oportet esse supernaturalem in primis *subiectivae*, ratione principii elicentis ac virium, quae superadditae intellectui et voluntati constituent facultates idoneas ad actus supernaturales proportionatos illi fini. Tum vero *obiectivae* praeter manifestationem Dei in suis operibus creationis respondentem hominis fini naturali, re-

quiritur alia Dei manifestatio immediata respondens finali manifestationi facie ad faciem, in qua videbimus eum sic uti est. Haec autem manifestatio in via non est ita, ut Deum intueamur sicuti est; talis enim intuitio est finis, non medium et praeparatio ad finem; sed revelatio in via, quod est ipsius Dei testimonium, quo ut ait sanctus Thomas q. 1. a. 2.) Veritas tamquam nota in scientia Dei nobis innotescat, cui proinde revelationi non iam visio sed *fides* respondet. Est igitur triplex cognitio hominis de divinis. Quarum prima est, secundum quod homo naturali lumine rationis per creaturas in Dei cognitionem ascendit; secunda est, prout divina Veritas intellectum humanum excedens, per modum revelationis in nos descendit, non tamen quasi demonstrata ad videndum, sed quasi sermone prolata ad credendum; tertia est, secundum quod *mens humana* elevatur ad ea quae sunt revelata, perfecte intuenda. S. Th. contr. Gent. 1. IV. c. 1.

2. Distinctius necessitas revelationis et respondentis ei fidei supernaturalis in hypothesi elevationis ad finem supernaturalem considerari potest tam secundum ipsum finem quam secundum media fini proportionata.

a) Finis ipse supernaturalis ad quem homo rationali modo dirigendus esset, erat ei necessario cognoscendus, nec cognosci nisi per revelationem et revelationi respondentem fidem potuit. Insuper sine minus absolute necessarium certe naturae ipsius finis valde conveniens erat, ut homo Deum finem suum *obiectivum* in termino possidendum fructum immediate visionis et respondentis amoris, iam in via ad hunc finem cognosceret secundum perfectiones etiam illas, quae ex operibus creationis lumine rationis non manifestantur; non solum secundum unum notum Dei» Rom. I. 19, quod per se respondet fini naturali, sed etiam secundum a profunda Dei» 1. Cor. II. 10, quae respondent fini supernaturali, ubi a videbimus Deum, sicuti est, > et «cognoscemus, sicut ut et cogniti sumus.» Haec autem profunda Dei sicut sola supernaturali et immediata visione innotescere possunt ad *intelligendum*, ut in se sunt; ita solo testimonio Dei et

revelatione posaunt innotescere ad
iam postquam revelata sunt fidei nostrae, non tamen lumine intellectus in se ipsis ex sua propria ratione intelliguntur, quia cum creaturis, ex quibus intellectus suas cognitiones accipit, non ita habent nexum intestinum, ut intellectus sive eorum essentiam *quid sint*, propriis notionibus perspicere, sive existentiam *an sint*, ex suis principiis demonstrare valeat. Ideo veritates sunt simpliciter superrationales, quae proprio sensu appellantur *mysteria* (vide Tract, de Trin. tb. XVII).

b) Media ad finem supernaturalem ordinata eidemque proportionata, atque adeo saltern in orinali ratione mediorum sunt *supernaturalia*. Patet horum cognitionem homini tendenti ad finem esse necessariam ; attamen nisi per revelationem et fidem innotescere non poterant. Nam partim sunt non ex sese et ex natura finis necessaria , sed libera Dei voluntate in ratione mediorum constituuntur, hocque ipso manifestum est, quod dicimus. Partim sunt quidem necessaria ex sese et ex natura finis; at primo finis ipse non nisi revelatione cognoscitur, unde cognitio mediorum ultimo

;1)a Est autem duplex hominis bonum nltimnm... quorum nrmn est proportionatnm natnae hmanae, qoia ad ipsnm obtinendum vires naturales sufficiunt... aliud est hominis bonum naturae humanae proportionem excedens, quia ad ipsnm obtinendum vires non snocincnt, nec ad cogitandum vel desiderandum; sed ex sola liberalitate homini repromittitur 1. Cor. II. 9... Nihil autem potest ordinari in aliquem finem, nisi praexistat in ipso quaedam proportio ad finem... Unde oportet etiam, quod ad hoc quod homo ordinetur in bonum vitae aeternae, quaedam inchoatio ipsius fiat in eo, cui repromittitur. Vita autem aeterna consistit in plena Dei cognitione Io. Vili. 3. Unde oportet hninsmodi cognitionis snpernatrnalis aliquam inchoationem in nobis fieri, et haec est per fidem, quao ca tenet ex infuso lumine, quao naturalem cognitionem excedunt » S. Th. de Verit. q. 14. a. 2. cf. a. 10.

Obiter animadvertite, quam clarum sit ex hisce verbis, s. Thomam quoties loquitur de desiderio naturali videndi Deum, intelligendum esse loqui ex supposita revelatione et ordinatione ad hunc finem snpernaturalcm, vel agere non de desiderio *«fatto ti inefficaci,* quo homo in nobis promissa est, sed de desiderio *«fatto ti inefficaci,* quo homo in confuto vellet cognoscere Denn., sicut in se est. ((nonioco enim Angelicns censuisset *naturale* desiderium illius finis, ad quem no cogitandum quidem et desiderandum vires naturae sufficere diserte docet?

nititur revelatione: deinde quoniam natura finis, etiam supposita revelatione non cognoscitur in sua propria ac instinctiva ratione, non est consequens, ut revelato fine iam sine explicita et speciali revelatione cognoscatur necessitas talium mediorum, quantumvis ex sese pertinentium ad talem finem; multo vero minus est consequens, ut intelligatur insita ratio ac natura mediorum (1).

Quae diximus, confirmantur verbis suinmi Pontificia Pii IX. in litteris ad Archiepiscopum ilonachiensem (11. Dee. 1862), ubi postquam locutus est de rebus fidei superrationalibus, subdit continuo: « atque ad huiusmodi dogmata ea omnia maxime et apertissime spectant, quae supernaturalem hominis elevationem ac supernaturale eins cum Deo commercium respiciunt, atque ad hunc finem revelata noscuntur. Et sane cum haec dogmata sint supra naturam, idcirco naturali ratione ac naturalibus principiis attingi non possunt. n

Constat igitur snpposito ordine elevationis ad finem supernaturalem, fuisse humano generi simpliciter necessariam aliquam revelationem mysteriorum fidei, saltern ipsius finis snpernatrnalis; et fuisse necessariam revelationem in ea extensione, qua Deus voluit *ratione obiecli* inchoatam cognitionem « profundorum Dei » in via respondere visioni in patria, cognitionem a in aenigmate » sperandae visioni . facie ad faciem. » Quae necessitas revelationis ut medii et principii obiectivi ad cognitionem illarum veritatuin absoluta, atque ut dici solet *plysica* censeri debet, quoniam mysteria sunt supra ambitum luminis naturalis, et proinde simpliciter desunt rationi vires ad ea ex suis principiis cognoscenda.

3. At, erraret omnino, qui factum ipsum vel necessitati Possnt media ita esse comparata, nt proprio sensu superius indicato adnmerentur *mysteriū*; possnt vero etiam ita se habere, nt postquam revelata sunt, secundum suam insitam rationem et naturam *«fatto ti inefficaci,* nota ac proprietates Ecclesiae, primatis Romani Pontificis etc.). Posteriori ordinis dogmata possunt dici supra rationem *veritate existentiae,* sicut priora sunt supra rationem *veritate existentiae* tum *tuentiae.*

tem revelationis ad solas veritates per sese superrationales seu proprie dicta mysteria restringerei. Alia quidem sed tarnen verissima in praesenti ordine est necessitas revelationis etiam quoad eas veritates ad religiosam ac moralem doctrinam pertinentes, quae per se vires rationis non transcendent.

Sine dubio tarn de Deo qui omnium creatorum ultimus finis est etiam in ordine naturali, quam de mediis necessarii ad hunc finem multa lumine rationis humanae citra revelationem per se loquendo intelligibilia sunt, ut Dei eiistentia et attributa absoluta, naturalis hominis ordinatio ad Deum, lex naturalis, quae ideo in se simpliciter sunt *veritates rationales*. Quaeritur ergo, quae sit necessitas revelationis et fidei quoad eas veritates. Dicimus necessitatem esse triplicem: ex nexu liarum veritatum cum superrationalibus; ex modo quo cognoscendae sunt; ex ipsa necessitate cognitionis simpliciter et (ut loquuntur) quoad substantiam spectatae.

a) Essent haec veritates cognoscendae etiam in hypothesisi, quod finis tantum naturalis homini praestitutus esset, unde dici solent constituere religionem naturalem. Iam vero sicut finis hominis supernaturalis non est negatio sed elevatio finis naturalis, ita etiam religio naturalis per religionem supernaturalem revelatam non excluda, sed ad superiorem ordinem elevata censi debet. Unde veritates huiusmodi in ipsa revelatione veritatum superrationalium et praeterrationalium saltem implicite revelatae continentur; non ergo possunt haec revelari, quin et illae revelatae sint.

b) Omnes huiusmodi veritates, quatenus iam referuntur ad finem hominis supernaturalem, cognoscendae sunt modo proportionate fini adeoque cognitione supematurali. Quia vero modus proprius supernaturalis cognitionis in via est fides, vel saltem habet fidem pro fundamento (1); ideo etiam

(1) utrum ratio.alis cognitio Dei et ordinis moralis es obiectiva naturali manifestatone per creaturas etiam ante fidem in ordine praesenti s.t supernaturalis per illustrationem supernatralis gratiae, disputano aliena est i.,er theologos; plorimi graves doctores negant. Certum est, tamen, quod cognitionem Dei non sufficere ad institutionem; damnata

haec veritates fide credendae sunt, ac proinde ut modus cognitionis nostrae responderet fini, etiam harum revelationis divina erat necessaria.

c) At non solum spectato modo supematurali cognitionis, sed etiam cognitione simpliciter per se spoetata debet in praesenti ordine affirinari necessaria revelatio veritatum licet per se rationalium, quae brevitatibus causis possumus dicere veritates religionis naturalis. Non est senno de veritatibus omnibus rationalibus, quas omnes in complexu spectatas a nemine cognosci posse sine charismate extraordinario, iam, evidens est, ut mirum, sit a theologis agendum conitari ad probandum thesism, qui statuunt, quod neminem sine gratia posse assequi omnes veritates naturales in complexu. » Sermo nobis est de veritatibus theoreticis et practicis religiosis ac moralibus per se rationi humanae non inperviis. l'orro de bis ipsis non quaeritur, utrum omnes in complexu ab omnibus ac singulis hominibus solo rationis lumine possint cognosci; id enim nece necessarium est, et fieri moraliter non posse, fere aequae evidenter constat ac illud, quod paulo ante diximus. Postremo neque quaeritur, ad quas veritates singuli rationis lumine absque revelatione posset et deberent pertingere, ita ut ignorantia ceterarum exeuaretur in illis tamquam invincibilis; haec enim invincibilitas ignorantiae in maiori vel maxima parte hominum quoad veritates per se necessarias licet singulos posset excusare a peccato, esset tamen ipsamet ratio, cur revelatio veritatum etiam rationalium *humano generi* censi deberet necessaria. Status itaque quaestionis hic est, utrum in praesenti ordine veritates rationales religiosae et morales humano generi in communi spectato sufficienter manifestatae censi possint per lumen rationis ita, ut ad substantiam cognitionis consequendam revelatio non sit necessaria. Quae sit et quae non sit necessitas revelationis ita spectatae, ex certis principiis declaratur.

est enim a. s. Sede haec propositio: « Fides late dicta ci testimonio creaturamm similive motivo ad institutionem sufficit » (Prop. 23. inter damnatas ab Innocentio S. l. 2. Martii 1679).

a) Revelatio eo, quo diximus, modo considerata est. *Impotentia* quoddam ad cognitionem ventura; gradua autem necessitatis adiutorii ad actum respondet gradui impotentiae in subiecto ad actum eundem. In humano genere non est *impotentia physica* ad veritates rationales assequendas; ideo enira dicuntur rationales, quia vires rationis humanae eas assequi possunt; ergo spectata solum substantia cognitionis, i. e. abstrahendo a modo supernaturali cognitionis qui in praesenti ordine requiratur, non esset quoad has veritates rationales *necessitas physica* revelationis. Attamen saltem pro maxima parte hominum adeoque pro genere humano in communi spectato ad assequendas has veritates debito tempore, sufficienti amplitudine, sufficienti cialitate et plena certitudine, sine admixtione errorum, difficultates tantae sunt, ut pro more modoque quo homine, huiusmodi difficultatibus semper agunt, potentia physica saltem in maxima parte hominum sine speciali adiutorio numquam ad actum secundum talis cognitionis perventura sit. Difficultates ita comparatae constituunt *impotentiam muralem*. Impotentiae morali respondet moralis necessitas adiutorii. Ergo in praesenti conditione humanae veneris ad sufficienter illam veritatum etiam rationalium cognitionem est *moralis necessitas* adiutorii specialis. Quamvis porro adiutoria sufficiente plura divinae omnipotentiae praesto essent; ubi unum prae aliis omnibus possibilem elegerit, illud sane debet dici adiutorium necessarium. Cura ergo Deus prae aliis adiutoriis in praesenti ordine elegerit revelationem, revelatio etiam quoad has veritates rationales, spectata cognitione simpliciter et secundum substantiam, debet dici humano generi in praesenti ordine *moraliter necessaria*.

B) Scriptum ipsa in locis, quibus docet manifestationem Dei pro luce rationis per ea quae facta sunt (vide Tract. de Deo th. II. sqq.), distingui ubique possibilitatem cognitionis ipsamque actuale aliquam Cognitionem, imperfectam a lacto cognitionis sufficientis ad cultura Deo naturaliter debitum exhibendum. Possibilitatem affirmat; sed actualiter docet, universum homines (sua utique culi) ad ta-

lem sufficienter cognitionem et ad practicam applicationem non pervenisse, atque huic infirmitati et indigentiae tamquam salutarem ac necessariam medicinam opponit misericors Dei auxilium per revelationem, quae in praesenti ordine utique etiam prae his veritatibus per se naturalibus datur ad finem supernaturalem. ♦ Nam quia in Dei sapientia (effusa super omnia opera eius) non cognovit mundus per sapientiam (per sapientiam humanam, qua potuisset et debuisset cognoscere) Deum; placuit Deo (suo) misericorditer decrevit Dens) per stultitiam praedicationis salvos facere credentes » 1. Cor. 1. 21. (1); Act. XIV. 15; XVII. 30; Sap. IX. 14-19.

Causae ex quibus oritur *moralis illa impotentia* et consequenter respondens ei *moralis necessitas* revelationis, declarari solent verbis notissimis s. Thome 1. q. 1. a. 1; 2. 2. q. 2. a. 4; Yerit. q. 14. a. 10. 0; contr. Gent. 1. I. c. 4. a. Necessarium est homini accipere per modum fidei non solum ea quae sunt supra rationem, sed etiam ea quae per rationem cognosci possunt; et hoc propter tria. Primo quidem scientia ad quara pertinet probare Deum esse, et alia huiusmodi de Deo, ultimo hominibus addiscenda

(1) - Quia mundus, id est mundi non cognoverunt Deum ex rebus mundi acceptam, et hoc in Dei sapientia, divina enim sapientia faciens mundum sua indicia in rebus mundi instituit, secundum illud Ezechiele. I. 10. effudit illam super omnia opera sua; ita quod ipsae creaturae per sapientiam Dei factae se habent ad Dei sapientiam, cuius indicia gerunt, sicut verba hominis ad sapientiam eius quam significant. Et sicut discipulus pervenit ad cognoscendum magistri sapientiam per verba, quae ab ipso audit; ita homo poterat ad cognoscendum Dei sapientiam per creaturas ab ipso factas inspicendo pervenire secundum illud Rom. I. 20. invisibilia Dei per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sed homo propter sui cordis vanitatem a rectitudine divinae cognitionis deviauit; nude dicitur Ioan. 1. Visus mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus cum non cognovit. Et ideo Deus per quoddam alia ad sui cognitionem salutiferam fidelibus adduxit, quae in ipsis rationibus creaturarum non invenitur. Et huiusmodi sunt fidei dogmata. Et est simile sicut si aliquis magister considerans sensum suum ab auditoribus non accipi per verba quae protulit, sudeat aliis verbis uti, per quae possit manifestare, quae habet in corde * s. Thomas in 1. Cor. 1. Lecl. 111.

4. Omnia itaque quae de necessitate revelationis ac fidei supernaturalis pro praesenti ordine elevationis hac paragrapho dicta sunt, ad banc summam rediguntur. Modus proprius supernaturalis cognitionis tendentium ad finem supernaturalem visionis Dei in praesenti ordine est fides. Veritates reatae verbo Dei sunt in triplici differentia, veritates scilicet simpliciter rationales, secundum existentiam, per se racionales. Unde ad modum supernaturalem cognitionis, h. e. ut fide divina apprehendantur veritates, earum omnium revelatio est necessaria ; ut exstet sufficiens earum manifestatio, ac prout ut cognitio simpliciter quoad substantiam (abstractione laeta a modo) locum habere possit, revelationis *necessitas absoluta* est in veritatibus primi et secundi ordinis, *necessitas moralis* pro huiano genere in communi spectato quod veritates tertii quoque ordinis. Obiectorum primi ordinis etiam supposita revelatione nec *existentia* ex solis principia rationalibus demonstrari, nec *essentia* (TO -ci r.v.eixv seu *quidditas*) ideis propriis, sed analogicis tantummodo apprehendi potest; obiectorum alterius ordinis *existentia* quidem non nisi ex revelatione certo illemonstratur, sed *essentia* (quid sint.) notiis propriis intelligi potest; obiectorum tertii ordinis *existentia* etiam ratione demonstrari potest, licet *essentia* aliquando ideis solum analogicis apprehendatur. Vide Concil. Vaticani Constit. de Fide cap. 2.

Corollarium 2. Comparatione instituta inter scientiam et fidem, si sunt in eodem ordine, scientia magis perficit intellectum quam fides ; si autem fides est superioris ordinis, ex ea maior oritur intellectui perfectio quam ex scientia inferioris ordinis. a De rebus nobilissimis quantumcumque imperfecta cognitio maximam perfectionem animae conferri; et ideo quamvis ea quae supra rationem sunt, ratio humana piene capere non possit, tamen multum sibi perfectionis acquiritur, si saltem ea qualitercumque teneat fide »

Ex antecedentibus videri posset consequi, revelationem etiam supposito fine solum naturali fore humano generi necessariam *necessitate morali*. Quod si concedatur, ulterius inferendum esse videbitur, revelationem immediatam Dei non esse supernaturalem, ut pote debitam humanae naturae ex ipsa creatione et destinatione essentiali ad suum finem naturalem ; vel si nihilominus revelatio dicitur supernaturalis , concedendum videbitur, statum purae naturae fore talem, ut in eo humano generi consecutio finis naturalis esset moraliter impossibilis. Hoc autem posito status huiusmodi spectatis perfectionibus divinis dicendus esset simpli-

citer impossibilis, cuius tamen possibilitas* negari non potest sine perturbatone distinctionis inter ordinem naturalem et supernaturalem (1).

(1) Non desunt aliqui catholici, qui asserant Deum potuisse quidem hominem condere mortalitati ac concupiscentiae subiectum, si sola consideretur absoluta Dei potentia, sed non potuisse *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA* Yndic. s. Angстинi c. 3. §. 3. Opp. T. I. p. 923.]. Hanc vero *decen-tiam* explicant distinguendo potentiam Dei *absolutam* et *ordinatam*. Potentia *absoluta* Dens potest lacere, quicquid in suo conceptu entis non involvit contradictionem, atque id solum non potest, quod non habet rationem *entis*: potentia vero *ordinata* Dens non potest facere, quod licet habeat rationem *entis*, repugnat tamen divinis perfectionibus, prout sanctitati vel iustitiae. Insta banc distinctionem Bellellus ait: « nulla impossibilitas aut repugnantia relate ad potentiam emergit, quin ad tartara Beatorum quolibet detrahendum possit Dens, aut damnatos quotquot inde liberit, ad coelum trahere. Sed id iustitiae repugnat; nam repugnantia ex iustitiae legibus sobolescit * (Jens Angстинi etc. T. II. ad Prupos. LXX. 2.). Iam hoc modo dicunt repugnare non quidem potentiae sed sanctitati ac iustitiae divinae creationem hominis in statu purae naturae subiecto concupiscentiae. » Neque instent, ait Noris, damnatum esse hanc Baii propositionem (55*): *non potuisse Deum condere ab initio hominem, qualis modo nascitur*. Nam reponitur cum Gregorio Ariminensi (1. dist. 42. q. 1. a. ad argum. cont. 2. conclus.): *Deus non potest de iustitia, quae potest de potentia*. Ita nulla est impossibilitas indam in coelum trahi; sed id contra Dei iustitiam est. Quare licet sit possibile potentiae, non est possibile iustitiae talem conditionem hominem, qualis modo nascitur; in priori vero tantum sensu qui negat, enim damnata Baii propositione sentit. Et certe, uti superius dicebamus, Dens ab initio non potuit condere hominem cum peccato originali, cum quo modo nascitur? Noris l. c. p. 931. At Baius l. de Peccato origin, c. 5, unde illa propositio desumpta est, *hominem qualis nunc nascitur*, intellectus obnoxium concupiscentiae, atque ita conditioni potuisse negat, quia concupiscentia est malum et vitium naturae corruptae, atque ideo sanctitati et iustitiae Dei repugnaret hominem condere obnoxium concupiscentiae. Non dicimus, eandem ex integro esse sententiam Norisii ac Baii; hic enim ipsam concupiscentiam dixit esse peccatum damnabile, quod Norisius negat (l. c. p. 924.; verum si immunitas a necessitate moriendi et a concupiscentia ita pertinet ad bonum naturae humanae, ut (supposita creatione) Dens sine iniustitia homini innocenti illam negare non posset, profecto ea sunt bona omnino naturalia et debita secundum exigentiam naturae. Porro eodem sensu dicunt, potentia Dei ordinata (h. e. spectatis perfectionibus Dei sapientissimi provisoris) hominem rationalem factum ad imaginem Dei non potuisse non destinari ad visionem Dei intuitivam, qualis nobis in revelatione promittitur; ac

1. Ad hanc difficultatem solvendam remque totam declarandam oportet prae oculis haberi notio, quid sit donum supernaturale. Supernaturale est, quicquid supposita creatione superat exigentiam ac vires naturae (sensu theologico acceptae, ut est complexa substantiarum creaturarum et accidentium, quibus illae esse concipiuntur) naturae in qua totius exigentiam et vires superat vel in se ontologice spectatura (entitative et quoad substantiam dicunt), vel quoad modum quo efficitur et continetur. Potest itaque donum tripliciter se habere. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA*

a) Potest esse donum huiusmodi, ut *orthofice* in *Se Su-jerret exigentiam naturae*, adeoque creaturam periciat ultra totum ordinem naturae. Quemadmodum enim sunt in natura ipsa gradus diversorum ordinum toto genere differentium a substantia materiali inorganica et eius accidentibus usque ad purum spiritum, ita est ordo aliquis communicationis divinae et consortii divinae naturae superior omnibus ordinibus naturalibus. Secundum haec intelliguntur illae definitiones theologorum, quorum alii supernaturale dicunt, quod est in ordine divino constitutum, alii quod *participat dicinani naturam* ut est in se, alii quod pertinet ad *ordinem intuitivae cisionis Dei* (vide Ripaldam de Ente supernatural. disp. IV. sect. 3. n. 22.). Hue pertinent imprimis ipsa visio beatifica, et deinde dona omnia illi proportionata tamquam inchoatio et praeparatio ad consumptionem. Haec est a ss. Patribus praedicata deificatio (Osui*.) per gratiam, et adoptio filiorum per intimam transformationem ac impressionem similitudinis cum Deo, et per inhabitantem Spi-

proinde eadem ratione debitas fuisset gratias, sine quibus homo ad illum finem pertingere non potuisset. Vide Laurentium Berti de theologia, disciplin. T. II. Append. ad l. XII. At quomodo cum hisce sententiis ratio ordinis vere supernaturalis, qui neque est supra exigentiam totius naturae creatae, adhuc concipi ac defendi possit, ingenue fateor, me non intelligere. Iamvero tota ista doctrina non est aliud quam per partes distincto negatio puseibilitatis purae naturae, et vicissim affirmatio huius possibilitatis non est aliud quam compendiosa negatio totius istius doctrinae. Quare patet, genuina notio et solida vindictio *ppitibilis status naturae purae* quanti sit momenti ad declarandam ac defendendam veram rationem ordinis supernaturalis nostris temporibus multipliciter perturbatam ac impugnatam.

ritum Sanctum, qui datus est nobis. Vide Tract, do Trin. tb. XLIII. Cum hac gratia necuntur vel ad eam refruntur alia dona et adiutoria et charismata et virtutes et actus sive ut di-positiones sive ut effectus et consecratia. Praeter haec ontologicè supernaturalis in supremo, licet diverso, ordine est humanae naturae Christi unio hypostatica, et quicquid cum ea intrinsecus cohaeret. **ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA**

b) Potest esse donum indebitum et ultra exigentiam naturae, quod ex nullis quidem principiis naturae aut consequitur aut exigitur, non tamen elevat naturam ad superiorem illam ac divinum ordinem. Haec dici possunt dona *praeternaturalia* vel *supernaturalia secundum quid*, vel ab alii3 dicuntur *supernaturalia quoad modum*, quamvis haec appellatio aptius servabitur modo donorum, de quo statim dicemus. Ita *secundum quid supernaturalia* esset habitualis exemptio ab imperfectione consequente ex principiis naturae, quae exemptio fieret a Deo non per qualitatem infusam in se supernaturalem sed solum naturalium facultatum contemperatione et directione, idque in natura totius speciei. Quo modo supernaturalis erat status integritatis (1) (immunitas a concupiscentia et a necessitate moriendi) in natura humana.

’) *Supernaturale solum quoad modum* est, quod in se quidem naturale efficitur tamen modo, qui superet exigentiam et vires naturae, ut sunt plurimi effectus miraculosi proprie dicti.

Porro *supernaturale* distinguat praeterea potest in id, quod *intrinsecus*, et quod solum *extrinsecus* *supernaturale* est. Illud prius est *supernaturale* in se aliquo ex tribus modis indicatis, hoc alteram crit, quatenus ex divina voluntate ad finem supernaturalem ordinatur. Quare in praesenti ordine etiam bona naturalia sunt extrinsecus *supernaturalia*; unde patet, id quod solum extrinsecus *supernaturale* est, simpliciter et proprio sensu non esse *superna-*

(1) Si nempe status integritatis et originariis institutionis (rectitudinis) per se spectetur, praecisione facta ab eius fundamento congruentiae, quod in primis parentibus erat sanctitas simpliciter et ontologicè supernaturalis.

turale. Contra vero in alio ordine etiam praeternaturalia et supernaturalia *quoad modum*, possent dirigi ad finem naturalem adeoque non esse etiam extrinsecus supernaturalia.

insuper ex dictis colliges, non ideo iam aliquid esse *supernaturale*, quia est beneficium indebitum et gratuitum. Quia quidem, nisi iudicium super exigentiam et supra vires totius naturae. Qui secus existimaret, is pleaque bona animi et corporis quin et bona externa supernaturalia dicere deberet, eo fere modo quo Pelagiani dona naturalia, imo naturam ipsam humanam nomine *gratiae* appellabant, quo nulla maior ordinis utriusque confusio excogitari posset (vide Ripaldam. e. disp. I. sect. 4. n. 27.).

2. Cum statu et donis supernaturalibus hactenus declaratis comparandus est status purae naturae.

Pura natura dicitur in oppositione tum ad naturam integrant per dona *supernaturalia secundum quid*, tum ad naturam elevatam per dona *supernaturalia simpliciter*; intelligitur ergo natura absque omnibus hisce donis, instructa solis donis cohaerentibus cum interna exigentia et cum internis principiis ac viribus ipsius naturae. Esset ergo imprimis natura destinata ad finem naturalem cognitionis et amoris Dei secundum naturae exigentiam. Esset sub Providentia Dei creatoris et ultimi finis naturalis, quia ad hunc finem suum dirigeretur. Deus creans ad hunc finem, infinite sapiens et infinite bonus, qui nihil odit eorum quae fecit (Sap. XI. 2o.), voluntate antecedente vellet omnes homines pervenire ad suum finem; eoque ipso praeparasset media sufficientia, quibus assecutio finis redderetur *moraliter possibilis*. Quia finis longe alius esset quain in praesenti ordine supernaturali, etiam media ad finem aliter se haberent, ac proinde alius esset ordo providentiae. Media responderent omnia indoli ipsius finis formalis (cognitionis et amoris naturalis), et insitae indoli naturae humanae compositae (animalis rationalis). Adiutoria externa multiplicia ad aptam obiectorum propositionem, ad insuperabilium difficultatum remotionem; adiutoria interna per honestas cogitationes et affectiones excitatas ab ipsis obiectis propo-

siti sufficientem Dei ac legis naturalis cognitionem, et legis adimpletionem redderent moraliter possibilem, ut homines finem suum naturalem assegni possent. Neque esset supernaturale donum, si Deus in hominibus pro specialibus adiunctis operatione immediata excitaret bonas cogitationes affectionesque naturales et eiusdem rationis, cuius sunt affectiones excitatae per repraesentationem obiectorum; imo nec supernaturale donum esset, si Deus sub conditione contritionis naturalis in illo statu vellet remittere peccata commissa. Quamvis enim haec essent singulis personis beneficia gratuita, non tamen excederent pro tota natura naturalem providentiam Dei dirigentis homines ad suum naturalem finem. Unde in illo statu sine dubio locum haberet etiam impetratio beneficiorum a divina misericordia Providentia tum per orationem tum per bona opera ordinis naturalis. Nec valet obiectio, quod beneficia haec sunt indebita et eo ipso supernaturalia. Nam quod naturalia dicuntur debita naturae, profecto non est ita intelligendum, ac si Deus obligaretur humanae naturae; sed nomine *exigentia connexionis* ex principiis insitis naturae, tum *exigentia necessitatis*. Unde si moralis necessitas horum subsidiorum ad finem naturalem obtinendum consideretur in relatione ad providentiam Dei infinite boni dirigentis ad hunc finem, huiusmodi adiutoria quae utique in se et ontologie non essent supernaturalia, essent in illo statu secundum exigentiam naturae et simpliciter naturalia; atque adeo neque *quoad modum supernaturalia* censi possent ita, ut per illa status desineret esse *purae naturae*. Quamvis enim *singulis* concederentur gratuito, esset tamen illi natura humana pro sua ad finem naturalem destinatione moralis quaedam eorum exigentia, quod satis est iuxta superius dicta, ut quae sunt (ex hypothesi) ontologico naturalia, neque *quoad modum* stricto sensu supernaturalia censi possent. Vide Suarez de Gratia Prolegom. IV. c. 2. n. 15. et

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

c) Iam ex his omnibus colligitur, eum in praesenti ordine revelationis veritatum etiam per se rationalium sit necessaria et tamen supernaturalis, in statu autem purae naturae necessaria non esset; et si necessaria allirmaretur, eo ipso negaretur esse supernaturalis. In ordine scilicet praesenti necessaria est imprimis, quia cognitio debet esse supernaturalis, ut superius declaravimus (p. 630. 631.). Deinde est pro humano genere necessaria, *quod non nisi per cognitionem sufficientem liam veritatum simpliciter et in se spectatam, abstrahendo a modo cognoscendi supernaturali, quia in ordine praesenti Deus humano generi in communi sufficientem cognitionem harum veritatum non aliis adiutoriis naturalibus citra revelationem, sed per ipsam revelationem reddere voluit moraliter possibilem; adiutoria autem remota alia quae singulis impertit, eo diriguntur, ut homines ad cognitionem revelationis et in hac ad proportionatam buie supernaturali statui cognitionem fidei perducantur. Contra vero in statu purae naturae licet insitae vires naturales essent eadem, quae nunc sunt, providentia tamen Dei in directione huius naturae esset alia, respondens scilicet praestituto fini naturali, ut adeo adiutoriis naturalibus finis assecutio redderetur moraliter possibiles. In liis adiutoriis naturalibus proinde continerentur maxime illa, quae ad sufficientem religionis naturalis cognitionem praepararent ac perducerent, ut licet humano generi redderetur moraliter possibilis. Sine dubio igitur falluntur, qui praesentem ordinem providentiae cum statu purae naturae ita comparant, ut statum praesentem considerent detractis omnibus auxiliis supernaturalibus et nullis substitutis aliis, quam quae nunc sunt, adiutoriis naturalibus; turn vero talem fore statum purae naturae sibi persuadent. Hoc posito sane consequens est, ut revelatio veritatum rationalium, sicut nunc est moraliter necessaria humano generi ad solam substantiam sufficientis cognitionis, ita etiam moraliter necessaria existimetur pro statu purae*

sententia talis revelatio omnino et simpliciter ingrederetur etiam constitutionem, *quod non nisi per cognitionem sufficientem et in se spectatam, abstrahendo a modo cognoscendi supernaturali, quia in ordine praesenti Deus humano generi in communi sufficientem cognitionem harum veritatum non aliis adiutoriis naturalibus citra revelationem, sed per ipsam revelationem reddere voluit moraliter possibilem; adiutoria autem remota alia quae singulis impertit, eo diriguntur, ut homines ad cognitionem revelationis et in hac ad proportionatam buie supernaturali statui cognitionem fidei perducantur. Contra vero in statu purae naturae licet insitae vires naturales essent eadem, quae nunc sunt, providentia tamen Dei in directione huius naturae esset alia, respondens scilicet praestituto fini naturali, ut adeo adiutoriis naturalibus finis assecutio redderetur moraliter possibiles. In liis adiutoriis naturalibus proinde continerentur maxime illa, quae ad sufficientem religionis naturalis cognitionem praepararent ac perducerent, ut licet humano generi redderetur moraliter possibilis. Sine dubio igitur falluntur, qui praesentem ordinem providentiae cum statu purae naturae ita comparant, ut statum praesentem considerent detractis omnibus auxiliis supernaturalibus et nullis substitutis aliis, quam quae nunc sunt, adiutoriis naturalibus; turn vero talem fore statum purae naturae sibi persuadent. Hoc posito sane consequens est, ut revelatio veritatum rationalium, sicut nunc est moraliter necessaria humano generi ad solam substantiam sufficientis cognitionis, ita etiam moraliter necessaria existimetur pro statu purae*

naturae; unde sequitur, vel talem revelationem esse naturalem et secundum exigentiam naturae, vel quod fere eodem recidit, statua simpliciter purae naturae impossibilem esse secundum sapientem et lienignam Dei creatoris providentiam. At si praecognitionis habetur diversa in utroque statu Providentia modo declarata, tota haec difficultas desinit. Vide Ripaldam l. c. disp. CXIV.

CAPUT IV.

DE ACTU FIDEI DIVINAE.

I. Notio rei, quid sit analysis actus fidei.

1. Omnis assensus nostri intellectus est vel immediatus, ubi Veritas obiectiva ex se ipsa non autem per aliam veritatem praecognitam intellectui manifestatur, vel est assensus medius, ubi Veritas manifestato non per se ipsam, sed per aliam veritatem praecognitam. Cognitio igitur veritatis mediata eatenus solum locum habere potest, quatenus nititur veritate alia praecognita tamquam principio; adeoque nisi aliqua sit Veritas immediate cognita, cui ut principio innituntur cognitiones sequentes mediatas, nulla omnino cognitio (per indicium) locum habere potest (vide supra cap. II. i. Declaratio, quatenam sit in singulis cognitionibus mediatis Veritas illa immediate cognita, est et dicitur resolutio cognitionis in sua principia).

Omnis fidei proprie dictae assensus est necessario medius, adeoque nixus altero assensu immediato in veritatem aliquam, quae est principium seu obiectum formale, propter quod assensus fidei praestatur (supra cap. II. §. III.). Inquisitio igitur et determinatio veritatis immediate cognitae, cui non amplius propter aliud distinctum motivum formale praestatur assensus, et quae est moticum formale assensus fidei divinae, dicitur analysis actus fidei seu resolutio assensus fidei in sua principia (intestina).

2. Veritas revelata quam credimus, e. g. tres esse personae, quibus est obiectum materiale fidei. Assensus in veritatem revelatam innititur veritati alteri praecognitae. Haec autem est duplex: a) quod Deus est infallibilis in

c) lam ex his omnibus colligitur, our in praesenti ordine revelatio veritatum etiam per se rationalium sit necessaria et tamen supernaturalis, in statu autem purae naturae necessaria non esset; et si necessaria ailirmaretur, co ipso negaretur esse supernaturalis. In ordine scilicet praesenti necessaria est imprimis, quia cognitio debet esse supernaturalis, ut superius declaravimus (p. 630. 631.). Deinde est pro humano genere necessaria *ad cognitionem sufficientem* harum veritatum simpliciter et in se spectatam, abstrahendo a modo cognoscendi supernaturali, quia in ordine praesenti Deus humano generi in communi *sufficientem* cognitionem harum veritatum non aliis adiutoriis naturalibus citra revelationem, sed per ipsam revelationem reddere *voluit morafiter possibilem*; adiutoria autem remota alia quae singulis impertit, eo diriguntur, ut homines ad cognitionem revelationis et in hac ad proportionatam buie supernaturali statui *cognitionem fidci* perducantur. Contra vero in statu *purae naturae* licet insitae vires naturales essent eadem, quae nunc sunt, Providentia tamen Dei in directione huius naturae esset alia, respondens scilicet praestituto fini naturali, ut adeo adiutoriis naturalibus finis assecutio redderetur moraliter possibilis. In bis adiutoriis naturalibus proinde continerentur maxime ilia, quae ad sufficientem religioni naturalis cognitionem praepararent ac perducerent, ut haec *humano generi* redderetur moraliter possibilis. Sine dubio igitur ialluntur, qui praesentera ordinem providentiaio cum statu *purae naturae*, ita comparant, ut statum praesentem considerent detractis omnibus auxiliis supernaturalibus et nullis substitute aliis, quam quae nunc sunt, adiutoriis naturalibus; tum vero talem fore statum *purae naturae* sibi persuadent. Hoc posito sane consequens est, ut revelatio veritatum rationalium, sicut nunc est' *moral iter necessaria* humano generi ad solam substantiam sufficiente coguitionis, ita etiam moraliter necessaria existimetur pro statu *purae*

sententia talis revelatio omnino et simpliciter, inrederetur etiam constitutionem «(aimz)

linger de Cognit. relig. T.

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA

cognoscenilo et in revelando (iufnita scientia et veracitas, quae ut infinita maiestas et dignitas Ch debeatur assensus, appellator uno verbo *revelatio* hanc rem significat. u Fidem quae humanae salutis initium est, Ecclesia cattolica profitetur, virtutem esse supernaturalem, qua, Dei aspirante et adiuvante gratia, ab eo rcelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli nec follcre potest. » « Si quis dixerit, fidem divinam a naturali de Deo et rebus moralibus scientia non distingui, ac propterea ad fidem divinam non requiri, ut revelata Veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur; anathema sit n Cone. Vatic, sess. III. cap. 3. et de Fide can. 2.

Omnis ergo actus fidei divinae necessario includit assensurn in tres veritates inter se distinctas; in veritate ipsam revelataui (in obiectum materiale), qui est fornialis actus fidei; in auctoritatem Dei, et in existentiam talis revelationis divinae, qui posterior assensus in hanc utramque veritatem potest dici assensus in *principia fidei*. Sive iam bie actus sit duplex distinctus sive unicus complexns habens pro obiecto auctoritatem Dei hoc illudve revelantis; semper requiritur saltern *ratione prior* cognitio duplicis huius veritatis. Neque enim auctoritas Dei per se spectata nisi consideretur in revelatione huius determinatae veritatis, neque existentia revelationis nisi cognosqatur ut Dei infallibilis in sciendo et in revelando, potest esse ratio fide divina credendi hanc talem veritatem revelatam. Unde in omni actu fidei est *virtualis discursus*, nt ainnt, seu assensus in unam veritatem *propter* duplicem veritatem aliam praecognitam, in quam assensus vel explicuit praecedit, vel implicate includitur in ipso actu fidei.

3. De hac re numquam multoque minus post definitiones s. Concilii Vaticani debuisset esse inter viros catholicos disceptatio. Quid enim? nonne evidens est, fidem Deo revelanti hanc illamve veritatem e. g. SS. Trinitatem aut Verbi incarnationem praestari nullo modo posse, nisi in hunc articuluuii *revelatuni* assensus mentis praestetur *propter auctoritatem h. e. propter infinitum veritatem* (in cognoscenilo et in loquendo) Dei *reclantis liune ipsum articulum credendum!* Nonne omnes catecliismi docent, et omnes fideles semper et ubique eliciuerunt et eliciunt actum fidei hoc uno modo: *credo hanc. rem propositam*, hunc articulum e. g. tres esse divinas personas, Verbum esse incarna-

turn, quia Deus infinita Veritas, qui nec falli nec fallire potest, hanc ipsam rem revelavit? Definitio s. Concilii tarn hoido et in illa rebus iustis deus relinquatur. u Fidem quae humanae salutis initium est, Ecclesia cattolica profitetur, virtutem esse supernaturalem, qua, Dei aspirante et adiuvante gratia, ab eo rcelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli nec follcre potest. » « Si quis dixerit, fidem divinam a naturali de Deo et rebus moralibus scientia non distingui, ac propterea ad fidem divinam non requiri, ut revelata Veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur; anathema sit n Cone. Vatic, sess. III. cap. 3. et de Fide can. 2.

Iam vero evidens est, haec tria ad quae actus fidei referri dicitur, rem revelatam e. g. incarnationem Verbi, auctoritatem Dei. qui nec falli nec fallere potest, actum Dei actu revelantis sea factum revelationis, esse tres veritates inter se omnino distinctas. Porro declaratur: *rem revelatam veram esse credimus*, mentis ergo assensum praestamus in unam ex tribus illis veritatibus distinctis, *propter duas alias veritates*, nempe *propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli nec fallere potest*; non propter auctoritatem Dei infallibilis tantummodo in se spectatam, nec propter factum revelationis spectatae seorsum ab auctoritate Dei iifallibilis, sed *propter auctoritatem Dei revelantis*, qui nimirum non solum *possit revelare* veritates, sed qui *actu revelet*. bane veritatem credendam, adeo ut auctoritas Dei infinitae et substantialis veritatis veluti informet factum revelationis sen verbum Dei.

Nam a) veritati infinitae tantummodo in se spectatae nec debet nec potest in ordine ad.revelationem alius mentis assensus praestari nisi hie universalis: quidquid Deus Veritas revelaverit, necessario verum est et credendum a ratione creata increatae veritati penitus snbiecta. Hie autem, facto revelationis nondum supposito, tandem est assensus conditionatus: si Deus Veritas aliquid revelet, id necessario verum est ac credendum; nullatenus autem est aut

esse potest assensus absolutus in hanc illamve veritatem e. g. in Trinitatem personarum aut Verbi incarnationem. Hinc s. Thomas concedit, etiam infideles tenere, a quod Deus (si loquitur) non loquitur nisi verum: *z y x w u t s r q p o n m l k j h g f e d c b a* **XVUTSRPONMLJIHGFEDCBA** fidelium et infidelium in eo ponit, quod infidelis a non credit Deo in homine (actu) loquenti .I.3. dist. 23. q. 2. sol. 2. ad 3. Pariter Angelicus velut unum inclusum in altero coniungit haec duo, a adhaerere: *z y x w u t s r q p o n m l k j h g f e d c b a* **XVUTSRPONMLJIHGFEDCBA** infallibiliter Veritas invenitur; *v* et a adhaerere veritati quae in divina cognitione consistit » S. Th. de Veritat. q. 14. a. 8. 0. Ex altera igitur parte *b*) ratio credendi fide diviua (ut per se patet) non est nec concipi potest testimonium, nisi formaliter speetatum *ut revelatio seu verbum ipsius Dei. a* *Ego ilcđi eis sermonem tuum...* sanctifica eos in veritate, *sermo tuus Veritas est* non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui *eredituri sunt per verbum eorum* in me » (1) (per verbum quod eis a Christo, et Christo licet aliter a Patre datum est) Io. XVII. 14. sqq. a Cum accepissetis *a nobis verbum auditus Dei* (2), accepistis illud *non ut verbum Iwminum, sed, sicut est vere, verbum Dei* »

. «»»»5 t j iXrfliii. Nunc io editione recepta legitur IV tr. aXgOia sot., sed hoc pronomen omittunt codices antiquissimi; versiones Volgata, Itala, Gothic., Sahidica; Patres plores graeci et latini. Alt ergo: sanctifica eos in *...« *„Ite...“* (I, q. 1.0.0); Filios aolem com Patre est *„p.a* Veritas: . ego sum Veritas - ij iWkc Io XIV 0 Dnde snbdit (XVII. 21. 23.): » sicut tn Paler in me, et ego in te. nt" et ipst *„n nob,* nmm sint... ego in eis, ct to in me, nt sint consummat. in nmm. . Pater ergo ct Filios est *„p.a veri... i. i ^ fa « , i i q u o* hinc . sermo tuus (quem dedisti mihi) Veritas est . Arfw ;aTl, qnia auoirom est semo ipsos veritatis .Tg iXrfi.«.; Uic semo a Patre principio dator Filio in aucteritate geoerando .Veritas a veritate), in temporis plenitudine (seendnm homanitatem) mittendo : a Filio misso datnr Apostolis, et fit veibom ipsomm nt legatorum Dei, manens tamen verbum Dei veritatis; et per hoc ipsom verbum a Patre, a Christo, ab Apostolis communicatum creditnr soot, quotquot snnt fideles sanctificand, in veritate. . Ego dedi eis sermonem loom (ov V v d g, qm in te mts.sti in mndom, et ego misi cos io mndnm... pro eis rogo), qn. creditor, snnt r c vcrbum eorum (3)a *** ^ jn fte .

H llapaXaiotv« Xaov iXxoj t i j 000. Credidistis accipientes verbum auditum a nobis quidem, at non auditos nostros sed Dei, aoeoqne Oiei.enle, per no, minUtro, Ouiivitti, lleum

1. Thess. II. 13. Porro c) cum actus fidei a nobis ipsis eliciatur (interne aspirante et adiuvante gratia Dei), sane *falli nec fallere potest*, credere vera esse ab eo revelata, e. g. mysteria Trinitatis aut incarnationis Verbi, nisi *quatenus nobis cognita est auctoritas Dei fdictu*) *revelantis*. *Sermo Dei fdictum* . Obsecro: Quale munus obiecti exercere non potest nisi ab intellectus cognoscatur sub ilia ratione, sub qua potest ilium movere, quia ab obiecto incognito non movetur intellectus » Suarez disp. 3. sect. 6. n. 1. Adeoque Deus Veritas infallibilis, et Deus credendas veritates actu per verbum snm revelans est ratio obiectiva, eademque nobis per cognitionem (supernaturalem) applicata est ratio formalis in nobis (subiectiva), propter quam credimus vera esse ah eo revelata (1).

Haec non video, quomodo a quopiam theologo in dubium vocari queant, cum sint quoad rem ipsam doctrina catholica a s. Concilio Vaticano iterum declarata ac definita. Quare indubitatum est, quod diximus, assensum fidei proprie dictae necessario ex ipsa sua essentia esse assensum *mediatum*, h. e. assensum in unam veritatem propter veritatem aliam, eamque non modo obiective existentem, sed etiam subiective cognitam, cui ipse formalis actus fidei innititur: a revelata vera esse credimus *propter auctoritatem Dei revelantis*. » Quod idem ita exprimit s. Thomas, a Fides de qua loquimur, non assentit alicui, nisi *quia est a Deo revelatum; unde ipsi veritati divinae* (nimirum *revelanti*, ut habet membrum antecedens) *fides innititur tamquam medio* n S. Th. 2. 2. q. 1. a. 1.

i. Nomine *discursus* in actu fidei, de quo nunc iterimi quidam theologi multa minus recte disserunt, non intelligitur aliud quam assensus in unam veritatem propter cognitam veritatem aliam, quoniam nimirum una nobis non patefit nisi per alteram.

(1) Coferri potest quod docere solent theologi, Deum suorum bonum in se eise nostrani beatitudinei *obiectum*, idem summum bonum *posse,am* sen possessionem (visione ct fmitione) summi boni esse nostrani beatitudinem *formalem*. Vide Tract, de Deo th. XXIX.

Si uno actu mentis praestatur assensus uni ventati propter alteram, quoniam una e. g. incarnato Filli Dei patefit ao velut nobis illuminator per cognitam alteram, videlicet per int'allibilem veritatem hoc mysterium revelantem, bunc dicimus, *quod a Deo revelata vera esse credimus propter auctoritatem ipsius Dei revelantis.* u Quid enim est discursus virtualis circa incarnationem, nisi raoveri ab auctoritate divina ad illam credendam; aut quomodo potest divina auctoritas movere ad credendam incarnationem, nisi quatenus apparet talis connexio inter unam et alteram, ut non possit esse Deus summe verax revelans iuearnationem, quin incarnato vera sit? * Card, de Lugo disput. 7. sect. 1. n. 7. « Actns fidei licet videatur simplex, in illo includitur virtualis discursus u Suarez disput. 3. sect. 12. n. 10.

Huiusmodi discursus virtualis, videlicet ab una veritate cognita et propter eam veritatem quam praecognoscimus (saltern ratone prius), ascensus ad aliam veritatem, quae unice per illam nobis patefit, hic inquam *discursus virtualis* pro'ecto declaratur in doctrina Concilii, qua dicitur *a ad fidem divinam requiri, ut revelata Veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur.* » Nam « illud propter significat connexionem, alioquin non crederetur unum propter aliud, » ut recte monet de Lugo disp. 1. sect. 13. n. 293.

5. Recentiores quidam theologi plus minusve pervertendo aliorum sententias magna eontentione demonstrandum sibi esse pntant, actum fidei non esse u logicam conclusionem. Non est otium novas horum theologorum sententias examinandi (1); sed ne quos supponunt et impugnant

(1) Id accurate et piene praestitnm est a viro de theologia et philosophia optime merito P. Iosepho Klcutgen in Appendice (fasciculo III.; ad ina Opera insignia « de Theologia et Philosoph » anUquitatis. -

errores « conclusions logicae, r nobis aut veteribus theologis tribuant, tria adhuc licet per se clara animadvertam.

a) In analysi actus fidei non agitur de « iudicio pratico, » quod fidem antecedit, dum ex motivis credibilitatis homo quidam, nemo, sed Deus, et credendas tamquam a Deo infallibili veritate revelatas. Videtur recens theologus impugnando « conclusionem logicam, r statum quaestionis ita exhibere, ae si Card, de Lugo aut quispiam alius umquam dixisset, infidelem ex motivis credibilitatis efformare iudicium practicum, rem propositam esse credibilem et credendam, atque inde per a conclusionem logicam n consequi actum fidei. At profecto id nemo veterum theologorum umquam dixit, nec quispiam mente sana dicere potest. Ex eo enim iudicio practico non sequitur « conclusi logicai: est officium credendi, ergo Deus est trinus personis, quia ipse Deus Veritas hoc revelavit; sed u conclusi logica » foret tantummodo liaec: ergo nisi libera voluntate iuclinem intellectual ad fidem propter auctoritatem Dei revelantis, quae mihi satis proposita est, violomeum gravissimum officium erga Deum, meque expono aeternae danationi. Quaestio itaqne non est de actibus, qui antecedunt, nequaquam vero ingrediuntur ipsuin actum fidei; sed in ipsa fide, dum iam credimus veritatem revelatam non sane propter motiva credibilitatis, sed propter auctoritatem Dei revelantis, quaeritur, utrum et quis sit ordo obiectorum fidei, in quae assentimur sive uno actu complexo sive pluribus actibus distinctis. Eie igitur dicimus, assensum fidei in rem revelatam militi ventati alteri, quae in ipso actu fidei praecognoscitur, quod Deus infallibilis banc rem credendam revelavit; atque ideo formalem fidei assensum non esse nec posse esse immediatum, sed necessario esse mediatum utpote praestitum propter veritatem aliam (prioritate ratioais) praecognitam (1).

(1) Theologos qni npper mollis disptavit contra * conclusionem logicam, » considerari assensum fidei in relatione ad antecedens iudicium practicum de credibilitate et officio credendi, ac por illud iudicium ait praesentari rem credendam ad eam modum, quo in iudicio immediate evidenti (e. g. idem non potsl simul esse et non esse) sese habet ap-

b) ~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~
 quaestio esset, an actus fidei sit logicus in veritatem con
 sequentem assensus propter naturaliter perspectam legiti
 mam consequentiam. Huius enim erroris suspicionem vi
 detur obtrudere illa saepe repetita monitio: actum fidei

prehensio terminorum. Unde concludit: «assensus fidei secundum suum
 characterem logicum ~~ZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA~~
 et habendus ut *assensus immediatus*. • At profecto haec totum statim
 quaestionis pervertunt, et in se vera non sunt, nec video quo sensu int
 telligi queant. Iudicium illud practicum praesupponitur quidem ante
 actum fidei, sed ipsum formalem assensum fidei, de cuius dementis
 quaeritur, non ingreditur, et si iugrederetur, profecto non se haberet
 per modum apprehensionis terminorum in iudicio evident, sed ut indi
 cium de una re ad indicium connexum de alia re. Verum ut diximus,
 quaestio sit de elementis ipsius actus fidei, dura revelatam veritatem
 credimus atque adeo ei assensum praestamusj' non propter intrinsecam
 rei veritatem perspectam, sed *propter auctoritatem Dei revelantis*. n
 Obi sane auctoritas Dei revelantis non solum objective ut existens, sed
 etiam objective a nobis per assensum apprehensa enuntiatur ab ipso
 Concilio Vaticano ut causa b. e. ut ratio, *propter quam* assensum praes
 tamus veritati revelatae. Atque adeo Veritas una sen potius duplex,
 Dens infallibilis actus revelans) assensu supernaturali apprehensa no
 bis est ratio, propter quam assentimur formali actui fidei) veritati al
 teri e. g. Verbura esse incarnatum); qui proinde assensus fidei essen
 tialiter est *mediatus*.

Unde etiam nec sequi possumus, nec ingenue fateor) intelligere va
 leo doctrinam aliquot theologorum, qui u discursum virtualem» in actu
 fidei excludi putant hac ratione. a Cum divina revelatio non sit causa
 rei revelatae, sed pura attestatio, neque fidelis credens perscipiat ul
 lam colligationem inter revelationem et rem revelatam; sed revelatio
 sit ilCu

ctoritatem Dei actu liane veritatem credendam revelautis.
Hoc est quod s. Thomas dicit «int-ellctu adhacrere ve-
ntati, quae in divina cognitione consistit, J et« adliaerere
alicui testimonio , in quo infallibiliter Veritas invenitur »
S. Th. Verit. q. 14. a. 8. 0. In qua quidem adhaesione iam
implicite continetur adhaesio ad ipsam rem revelatam te-
stimonio, sicut assensus in *zyxwvutsrqponmlkjihgf*
assensum in *coriscquens*. At non ideo fidelis assentitur rei
divino testimonio propositae, quia naturali ratione regulas
logices earumque firmitatem perspicit ; sed intellectus ex
imperio voluntatis sub lumine gratiae supernaturaliter
et flrmitate super omnia adhaerens testimonio Dei reve-
lantis qui ne

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

seu (ut loquitur Augustinus) cum assensu cogitare non possumus nisi aliquo (supernaturali) mentis nostrae iudicio. K Actus credentis non terminator ad enuntiabile, sed ad rem: non enim formamus enuntiabilia, nisi ut per ea de rebus cognitionem habeamus, sicut in scientia ita et in fide - S. Tb. 2. 2. q. 1. a. 2.

fi. Snpposita iam doctrina catholica a s. Concilio interm definita, a revelatam veritatem *www.utsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* reuelantis credendam esse, » magna oritur quaestio, quae non quidem apud veteres, sed inter paulo recentiores theojogos inde a saeculo XVI. magnis contentionibus liabita est et nunc iterum a nonnullis excitata, qnomo do haec ipsa Veritas auctoritatis et locutionis Dei eognoscenda sit. Si utraque cognoscitur per se ipsam, atque adeo assensus in illam est *immediatus*, in ea sistit *analysis fidei* tamquam in ultimo principio. Si autem etiam illa utraque Veritas vel alterutra cognoscitur per aliam veritatem tamquam per *principium formale*, *propter quod assensus praestatur*, atque ita assensus est *mediatus*, ulterius quaeratur oportet, quatenam sit illa altera Veritas praecognita, donec perveniatur ad assensum aliquem *immediatum*, non amplius praestitum propter aliam distinctam veritatem, cui *tamquam principio ac motivo innitatur* (ct. supra cap. III §. I. n. 1.)

Si assensus praecedens in *obiectum formale* fidei dicitur esse *mediatus* et praestitus propter veritatem aliam praecognitam, difficillimum erit illam definite, quatenam sit, et quomodo tum non admittatur progressus in infinitum, quin umquam perveniatur ad ultimum assensum *immediatum*. Si vero dicitur uterque ille assensus esse *immediatus*, duplex oritur difficultas; nam prium videbitur esse assensus ex sobs viribus rationis et ideo naturalis, quod nullo modo potest admitti; tum vix concipi posse videtur, quomodo iste assensus praesertim quoad existentiam revelationis seu locutionis Dei sit *immediatus*. De hoc ergo utroque in primis dicendum est.

II. De cognoscenda auctoritate Dei.

1. Assensus fidei divinae est ontologice supernaturalis, utpote proportionem respondens visioni beatificae in patria velut inchoatio suae perfectionis! (cap. III. §. II.). Unde fides dicitur *dicino* ad distinctionem fidei humanae non *obiecti* *principis materialis*, quod Dens est; sed etiam *subiective* ob rationem intimam supernaturalem actus ipsius. Porro ex ipsa hac supernaturali ratione assensus elicit viribus supernaturalibus est etiam *supernaturalis firmitas* adhaesionis; pia enim voluntas elevata per gratiam imperat adhaesionem in veritatem revelatam *aestimatice super omnia*, et formalis adhaesio ipsius intellectus supernaturalem firmitatem habet ex elevatione intellectus per superadditas vires gratiae; quae quidem duplex ratio elevationis est tum per supernaturalem infusum ac permanentem habitum fidei tum per gratiam actualem (auxilium transiens) illuminationis in intellectu et inspirationis in voluntate (cf. Cone. Arausiac. II. can. 7; Concil. Vatican. cap. 3.). Quoniam vero formalis assensus fidei includit, et tamquam principium cui innititur, supponit assensum in *obiectum formale* (in auctoritatem Dei revolantis); etiam licet assensus, quatenus ingreditur actum fidei, supernaturalis sit oportet et per vires gratiae firmissimus *aestimatice super omnia*. Neque enim formalis assensus fidei supernaturalis posset velut principio inniti assensui naturali inferioris ordinis et minoris firmitatis.

Haec fuit ratio Suarezio, ut ipsemet fatetur (disp. 3. sect. 6. n. 6.), cur putaverit ipsum assensum in auctoritatem Dei loquentis necessario debere esse *per formalem actum fidei propter auctoritatem Dei loquentis*. Ex una scilicet parte statuit principium, ante formalem actum fidei non dari cognitionem supernaturalem; ex parte altera certum est, illum assensum in auctoritatem Dei loquentis debere esse supernaturalem; unde consequens erat, hunc assensum esse formalem actum fidei. Hoc vero si ita intelli-

gator, ut auctoritatem Dei revelantis necesse sit in omni actu fidei iterum. **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZ**
Dei revelantis snam auctoritatem et suam locutionem: sane manifestissime inducitur progressus in infinitum, quill umquam ad aliquem assensum immediatum perveniatur. Cf. supra cap. III. §. I. Uude ita intellectam doctrinam Suarezii (I. c. n. 8.), ubi ostendere conatur assensum in auctoritatem Dei esse *actum fidei* et nibilominus esse *assensum immediatum*. Cardinalis de Lugo paulo acrius refellit. u Quantumcumque hoc explicetur, inquit, totum est ludere verbis, cum numquam assensus reducat ad aliquem assensum immediatum alicuius obiecti, cui non propter aliud sed propter se ipsum assentiamur, quod tamen in omni assensu intellectuali necessarium est n Lugo de Fide disp. I. sect. 6. n. 82.

Sane si verba Suarezii urgeantur in sua propria significatione, qua fateor ea intelligi a theologis turn approbatoribus turn inipugnatoribus mirae istius opinionis, nimis manifesto ant prooessum in infinitum inducunt, aut involvunt contradictionem; nec etiam a recentissimis defensoribus opinionis Suarezianae quidquam prolatum reperio validum ad elucidationem, nisi quod tandem coincidat cum nostra sententia, intellectum nempe per habitant et lumen fidei supernatural! assensu adbaerere primae ventati non ut obiecto materiali propter testimonium ut obiectum formale, sed propter se ipsam quatenus se sistit et manifestai in ipso actu supernatural» revelationis, adeo ut baud secus ac in veritatibus per se cognitis, obiectum materiale assensus identificetur cmm obiecto formali (cap. II. §. I.). Non assero, hanc esse ipsam doctrinam Suarezii; sed aio eius doctrinam recisis contradictionibus ad hanc sententiam reducendam esse, quod si fiat, dumviri Suarezius et Card, de Lugo, explicationibus utriusque coniunctis, splendidam exhibent veritatis illustrationem.

2. Doctrina Suarezii, quae nisi temperetur, ut dixi, processum in infinitum aut contradictionem continet, ad haec capita revocatur. Concedit, obiectum formale fidei propter quod creditur, et obiectum materiale quod propter

illud creditur, saltern ratione inter se distingui. Obiectum **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZ** est testimonium primae veritatis (Dei) cognitum, obiectum materiale est omne et solum illud, de quo testatur. Ergo essenziale est in omni actu fidei, ut cognitione utique supernaturali praecognoscatur (saltern ratione prius), turn *Dcum esse veritatem infaUibilem* in cognoscendo et in loquendo (nec falli nec fallere posse), turn *Dcum hanc veritatem c. g. incarnationem Verbi rcelassc*, quia hoc utrumque praecognitum est unicum et necessarium *obiectum formale*, propter quod creditur *obiectum materiale*, e. g. incarnato (1).

(1) « Dens sub ratione primae veritatis non potest exercere, ut sic, dicam, munos obiecti formais fidei, nisi **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZ** **XVUTSRQPO** *testia infallibili in loquendo*, nam illud est obiectum formale assentiendi, in quod ultimo resolvitur assensus tanquam in primum motivum assentiendi; unde buiusmodi obiectum tunc censetur actn exercere minus obiecti, quando movet et de so snilicenter inclinat intellectum ad assntiendum. Hoc autem praestare non potest, *nili ab intellectu cognoscatur sub illa ratione, mb qua potest illum movere*, quia ab obiecto incognito non movetur intellectus. Ad credendum ergo necessarium est, nt qni credit Deo, *etiam cognoscat Dcum esse omnino veritatem veracem*, qni nec falli nec fallere potest Certitudo fidei tota nititur in suo obiecto formali, *atque adeo in cognitione eiusi; nam ut cognitum movet ad credendum*. « Haec Snae?, doct de ea quae in omni actu fidei necessaria est, cognitione obiecti formais, quatenus hoc obiectum constituitur infallibili ventate Dei (disp. 3. sect. 6. n. 1. 6. 7.). Nec minus dare asserii in omni actn fidei necessariam snpernaturalem praecognitionem (prioritate rationis) obiecti formais, quatenus hoc obiectum est ipsa actualia revelatio. « Dependens» fidei et certitudo eins ab hoc principio, *Deus dicit hoc*, non est minor quam sit dependent» eisdem fidei ab alio principio, *Dei est veras*; ergo si evidentia (naturalis) illius principii non sufficit ad obiectum formale fidei, nec potest sullicre humana credulitas divinae revelationis (sed requiritur supernaturalis cognitio existentiae revelationis).... Revelatio divina non quomodocumque est ratio obiectiva, sed tanquam medium et motivum credendi. Credimus enim mysteria fidei, quia Deus nobis ilia revelavit; *impossible autem est aliquid ene motivum assentiendi, nili ait cognitum*; ergo qui credit aliquid, quia dictum a Deo, *neccesse est ut cognoscat et iudicet Deum id revelasse teu dixisse...* Supra ostensum est, *cognitionem primae veritatis et quod nan ponit fallere, nece-* **zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZ** **XVUTSRQPO** *lari an esse ad credendum aliquid tanquam certum propter testimonium eiusdem veritatis; ergo non minus necessarium est praecognoscere ipsam primam veritatem hoc vel illud credendum asseruisse.*

Iam vero post declaratam et deaionstratam hanc lucidissimam doctrinam, idem Suarezius contendit, illam praecognitionem turn veritatis Dei turn existentis revelationis, quae ut fundamentum et motivum formale supponitur in omni actu fidei, esse et ipsam per actum fidei. Proinde in hoc actu fidei, quem possumus dicere fundamentalem, dum credo Deum esse veritatem, unice propter testimonium, quod dicit se esse veritatem, necessario iterum distinguitur saltem ratione obiectum formale, propter quod credo, nempe testimonium infallibilis veritatis revelantis, se esse veritatem, et obiectum materiale, nempe Deum esse veritatem, quod credo propter testimonium. Sine hac enim distinctione nullus concipi aut esse potest actus fidei, qui fatente Suarezio essentialiter est assensus in rem revelatam propter infinitam veritatem revelantem. Primus ergo actus fundamentals est: credo Deum esse infallibilem veritatem (obiectum materiale), quia Deus infallibilis Veritas hoc revelavit (obiectum formale). Hoc obiectum formale quod enuntiatur in propositione causali, ex ipsius Suarezii disserta doctrina praecognoscitur prioritate rationis ante assensum formalem fidei, qui huic ipsi veritati praecognitae innititur tamquam suo medio (ut ipse loquitur). Porro haec praecognitio debet iterum esse actus fidei, quoniam est praecognitio obiecti formalis fidei, quod ex sententia Suareziana praecognoscendum est per actum fidei. Proinde secundus hic fundamentalis actus fidei denuo resolvitur in obiectum formale praecognoscendum alio actu fidei, atque ita in infinitum, a) Credo ss. Trinitatem, quia Deus infinita Veritas eam revelavit; h) credo Deum esse infinitam veritatem, et credo Deum revelasse Trinitatem, quia Deus dicit se esse infinitam veritatem, et se revelasse Trinitatem; c) credo Deum hoc utrumque dixisse iterum propter testimonium, quod dicit se dixisse; et hoc testimonium ite-

trahatur consequentem » *hoc principio quum ab illa,* et quia primum nobis confert ad credendam hanc vel illam propositionem, quod Deus in eo verax sit, nisi cognoscat ipsam primam veritatem suo testimonio talem propositionem confirmasse et quati informasse » ibid. sect. 12. n. 4. 6.

rum credo propter testimonium ratione distinctum; necessari. enim (ut diximus et Suarez fatetur) *habet obiectum formale propter quod creditor, saltem ratione distinctum ab obiecto materiali, quod creditor. Atque ita nunquam ad terminum pervenitur, nisi sistatur tandem in ainplectenda veracitate et locutione Dei non propter testimonium ratione distinctum, quod sit motivum assensus, ac proinde non per formalem actum fidei. sed per assensum immediatum in veracitatem Dei et existentiam locutionis Dei sese per se ipsam sistentem cognoscibilem intellectui (elevato lumine gratiae).*

3. Perspexit sane doctor eximius absurditatem imiusmodi processus in infinitum, quae suae doctrinae subesse videbatur. In explicatione autem qua illam amoliri conatur, ita loquitur, ut vel suis ipsis principiis de analysi actus fidei contradicat, vel tandem quoad rei summam licet verbis obscurioribus illud ipsum sibi velit, quod postea Card, de Lugo lulentissime declaravit. Explicatio Suarezii ita habet. « Si comparetur obiectum formale ad materiale, sic ordine naturae (si utrumque cognoscitur diversis actibus) vel rationis (si utrumque cognoscitur uno acta complexu) *supl. j. niur obiectum formale cofinitum ad materiale...* Si vero obiectum formale et materiale cognitum sit idem (scilicet eadem res sub diversa tamen ratione), ut quando directe credo Deum esse primam veritatem, propter se ipsum et quia ipsemet hoc dixit, *tunc multo minor est prioritas naturae, sed rationis sufficit per quandam reflexionem, quae virtualiter in ipsomet actu includitur, atque etiam in obiecto, quia (Deus) dicendo verum, consequenter dicit se esse veracem in eo, quod dicit, ut explicavi.... Neque repugnat huic fidei ille modus resolutionis, qui obicitur (1), sive*

(1) Obiectio haec erat. Si in omni actu «dei ipsum fidei formale obiectum est, et ipsum fidei obiectum esset, resolutio foret huiusmodi: credo Deum esse verum quia ipse dicit; credo autem illi dicenti, quia est verax; credo autem illum esse veracem, quia ipse etiam dicit. Hic autem modus resolutionis videtur incredibilis.», tunc quia in eo committitur vitiosus circulus.... tunc quia fidei cognosceret, Deum esse veracem, per se et alio alio medio, quod videtur excedere virtutem cognitionis obscurae et abstractivae . ibid. n. 2.

Imprimis non est quaestio, utrum Deus sive explicitè sive implicite (in omni actu revelationis) etiam revelaverit se esse veracem (de quo Suarez IIio agit), et se revelasse mysteria (de quo alio loco inferius disputat). Concedimus sane haec esse revelata, et proinde posse et debere credi formali actu fidei propter auctoritatem Dei revelantis, sicut dicimus, ipsam existentiam Dei fide credendam esse etiam ab illis, qui eam naturali evidèntia cognoscunt (Tract. de Deo tb. IX). Quaestio itaque haec una est, an in omni actu fidei ipsum obiectum formale (Dei veracitas et existentia revelationis) *ultimatinè* iterum actu fidei sive virtualiter sive realiter distincto credendum sit. Suarez id affirmans verbis citatis haec statuit. « In omni actu fidei obiectum formale propter quod credo, „ordine saltem rationis“ praecognitum supponitur obiecto materiali, quod creditur; idque utpote actui fidei essentiale sane non minus verum est, etiamsi quoad rem idem sit obiectum formale et materiale; e. g. sub una ratione praecognosco (prioritate rationis) ut obiectum formale Deum veracem revelem, sub alia ratione unice propter veracitatem Dei ita praecognitam qui dicit se esse veracem, credo Deum esse veracem. Ergo in omni actu fidei virtualiter distinctus est duplex assensus, unus in obiectum formale ut in fundamentum et motivum credendi, alter in obiectum materiale propter illud motivum : a semper fatendum est resolutionem fieri ex obiecto materiali ad formale. » b) Ipsum obiectum formale in omni actu fidei iterum per actum fidei credendum est; et tamen quavis ex paulo ante asserti» in ornni actu fidei a semper fiat resolutio ex obiecto materiali ad formale, »

ii. Quia haec res mihi tara manifesta videtur, propterea non quidem alios quosdam theologos, qui doctrinam Suarezii contra Card, de Lugo se tueri profitentur; sed eximium doctorem ipsum alio sensu forte intelligi posse putavi, quem initio huius disquisitionis (p. 656.) indicavi, vel certe eius doctrina non nisi hac temperatione adhibita adraitri potest. Quando nimirom dicitur, a obiectum formale (praecognita veracitas et locutio Dei) non in aliud resolvitur, *sed per se ipsum creditur*; » hoc verbum *credere* sensu paulo latiori accipiendum est, quo etiam a Cardinali de

Lugo in hac disputatine et ab aliis theologis saepe adhibetur de supernaturali assensu per habitum fidei et per gratiam elicitio in ventatem, quae in ipsa revelatione mysterii ut formale obiectum menti se sistit, *per se ipsum* non per aliam veritatem praecognitam, cui tamquam motivo assensus innitatur. Ita non modo absurdus ille processus in infinitum et omnis contradictio excluditur, sed Veritas habetur lucidissima in eo, quod dicitur: *u formale obiectum non in alio rcolitur, sed per se ipsum creditur, » nimirum per se ipsum et non per aliud* cognitione apprehenditur ut obiectum formale in actu fidei, atque adeo propter illud (prioritate rationis) praecognitum creditur obiectum materiale revelatum.

Sane quod Suarez potissimum, imo unice spectat in tota ista disputatine (disp. 3. sect. 6.) illud est, ut conficiat ae obtineat, cognitionem obiecti formalis in fide divina non posse esse naturalem, sed necessario esse supernaturalem; quem suum scopum proponit in ipsa istius sectionis inscriptione: *u utrum prima Veritas sit obiectum formale fidei, ut cognoscitur lumine naturae, eel ut supematuraliter cognita?* » In hac autem assertionem supernaturalis cognitionis profecto ab omnibus est ei pienissime assentiendum.

Hoc etiam solo sensu potuit appellare ad doctrinam s. Thomae; profecto eniin absurdum est Angelico tribuere sententiam, formale obiectum fidei, quatenus est Veritas Dei, quae nec falli nec fallere potest (de quo solo ibi disputat Suarez), necessario esse actu fidei proprie dictae credendum (1). Nam ex una parte haec infallibilis Veritas Dei non

(1) Citationes Suarzii ex s. Thoma sunt omnino mirae. a Sula evidens cognitio, inquit, quod Dens sit prima Veritas, non sufficit pro fundamento et obiecto formali fidei, sed necessaria est fides infusa eiusdem veritatis. Hanc assertionem sumo ex D. Thoma 2. 2. q. 1. a. 1. v. 1. et ad 3, quatenus dicit, principia quae naturaliter cognosci possunt, et ad 4. a. 4, quatenus absolute dicit, ad certitudinem Mei necessarium fuisse nobis revelari de Deo, etiam quae naturaliter cognosci possunt. Suarez disput. 3. sect. 6. n. 6.

Animadvertimus sequentia. Verissimum est et in doctrina Cardinalis Lng. clausissimum, non sufficere in actu Mei naturalem cognitio-

minus a demonstrative probari v potest quam existentia Dei, et ex parte altera Angelicus 2. 2. q. 1. a. 5, atque alibi saepe dicitur, quod non potest esse, quod non creditur, nec sit scitum et creditum .1, et tantummodo u ab his qui demonstrationem non habent, per fidem praesupponi oportere ea, quae demonstrative probari possunt * (vide Tract, de Deo

nem veracitatis Dei, sed oportere esse hanc cognitionem supernaturalem ex fidei habitu infuso; sed inde non sequitur, cam esse per actum fidei proprie dictae, quia infusus habitus «dei seu lumen tum habituale tum actuale fidei valet non modo ad materiale obiectum credendum propter auctoritatem Dei revelantis, sed etiam ad principia fidei supernaturaliter cognoscenda actu cognitionis immediatae, sicut intellectus naturalis valet non modo ad intelligendas conclusiones, sed a fortiori etiam ad intelligenda principia, sine quorum intellectus repugnaret scientia conclusionum. Quod s. Thomas attinet, ipse nunquam dixit nec ex suis principiis dicere potuit, in omni actu fidei ventates primam ut obiectum formale fidei eredi, et non cognitione immediata cognosci oportere; sed (ut paulo post videbimus) clarissime docuit contrarium. Imo in ipsis artienlis a Suarezio citatis doctrina contraria continetur, ut demonstrant, quae indicamus in textu ex 2. 2. q. 1. a. 5, ad quem articulum ille provocat. In locis a Suarezio citatis sensus est longo alius, quam ipse refert. In q. 1. a. 5. ad 1. doctor Angelicus loquitur de obiectis fidei materialibus, quae « non possunt esse scita; * fideles vero « eorum notitiam habent non quasi demonstrative, sed in quantum per lumen fidei vident esse credenda » (e. g. mysteria Trinitatis aut Incarnationis). Ibidem ad 3. etiam agit de obiectis materialibus, et minime dicit, quod Suarez refert, naturaliter cognita posse etiam fidei credi; sed imo docet, non posse fidei credi ab omnibus, sed ab iis solis, qui eorum demonstrationem non habent. - In q. 2. a. 4. nequaquam docet, quod Suarez indicat, naturaliter cognoscibilia nobis revelari necessarium fuisse, ut de iis certitudinem fidei per actum fidei haberent illi, qui ea per demonstrationem sciunt. Ilac enim doctrina s. Thomas evidenter sibi ipsi contradiccret; sed semper sibi constans etiam hic ad 2. repetit: u de fides apud eundem, sed id quod est ab uno scitum, potest esse ab alio creditum. n Necessitate vero revelationis eorum quae absolute et per se loquendo ratione cognosci possunt, reperi s. doctor . pro humano genere ' ibi ad 1.) ex causis, quas indicavimus superius p. 033. Hacc igitur loca s. Thomae a Suarezio citata si quid ad rem praesentem pertinent, potius demonstrant, ex doctrina Angelici minime necessarium esse imo nec fieri posse, ut in omni actu fidei ipsa etiam cognitio obiecti formalis, quatenus veritate Dei seu « veritate prima » constituitur, sit per actum fidei proprie dictae.

th. IX.). Quam quidem s. Thomae sententiam esse, Suarez ipse (ibi sect. 9. n. 1.) fateri cogitur. Unde qui adscriberet s. Tbomae opinionem, in omni actu fidei ipsum obiectum formale, quatenus continetur infallibili veracitate Dei, necessario fide proprie dicta credendum esse, is profecto assereret ex doetrina s. Tbomae consequi, neminem qui a demonstrative sciat » infallibilem Dei veracitatem, posse quidquam credere fide divina, quoniam ipsum motivum formale fidei nempe Dei veracitatem, u cuius dcmonstrationem habet, a credere non potest. Haec autem non solum falsa sed risu digna esse, nemo non videt. Vel igitur Suarez omnino praepostere ad s. Thomae doctrinam appellavit, vel haec ipsa appellatio suadet, Suarezium no

Videlicet, assensus in auctoritatem Dei est immediatus, ubi idem est obiectum formale et obiectum materiale (cf. supra cap. II §. I.); quare veracitas Dei in cognoscendo et in loquendo nobis primitus certa sit oportet non ex testimonio tamquam ratione externa assensus, sed ex sua intestina ratione. Attamen licet assensus licet sit ex perspecta intima ratione, non est naturalis; sed quatenus ingreditur actum fidei, elicitur viribus supernaturalibus, dum voluntas per gratiam elevata imperat assensum super omnia (1), et intellectus adhaeret veritati non iam naturalibus sed supernaturalibus viribus.

Haec supernaturalitas assensus in veracitatei Dei, quatenus est principium fidei, necessario admitti debet, tum «) quia (ut diximus) formalis assensus fidei supernaturalis ac super omnia elicitus propter testimonium Dei, innititur illi priori assensui; assensus autem supernaturalis ac super omnia non potest pro fundamento habere assensum naturalem ac proinde ordinis inferiori et minus firmum; tum «) quia assensus supernaturalis, si in suo fundamento quod est cognitio veracitatis Dei, esset naturalis; tum e) quia intellectus supernaturaliter elevatus non potest versari circa *obiectum materiale* e. g. mysterium Trinitatis credendum, quin simul versetur circa *obiectum formale* (li. e. circa veracitatem Dei in testando), propter quod creditur; sicut voluntas non potest amare proximam charitate supernaturali propter Deum, et in Deum non charitate supernaturali sed amore solum ferri naturali. Quamvis igitur auctoritas Dei non ex testimonio sed ex intestina ratione cognoscenda sit, refertur tamen ad intellectum elevatum supernaturali lumine fidei. Sicut enim lumen seu vis intellectus naturalis, quod iam superius animadvertimus, non modo valet ad scintilli contenti infallibili* auctoritatem Dei vel menti solum obscure proposita est, ve! evidenter illucescit; in priori hypotbesi voluntatis imperium necessarium est non solum ad firmitatem sed ad ipsam determinationem assensus; in hypotbesi altera locum habet liberum voluntatis imperium ad assensus firmitatem super omnia.

clusionum ex principia et propter principia, sed hoc ipso et a fortiori etiam ad principiorum quibus conclusioni yentas .niutur, intelligentiam ex se ipsis; ita habitus et lumen fidei, supernaturale non solum valet ad credendo veritates revelatas propter auctoritatem Dei revelantis sed etiam velut a fortiori ad supernaturale,, assensum in auctoritatem De, revelantis, propter se ipsam ac proinde in se ipsa et non per aliud apprehensam. « Ipsum testimonium ventata primae se habet in fide ut principium in scientis demonstrativis » S. Th. Verit. q. 14 a 8 ad 16 Probe autem advertendum ac tenendum est, in praesenti ordine dan actus supernaturales ante fidem formalem et velut completam, qua fideles uominamur et sumus; constat enim praecedere pias supernaturales cogitationes et volitiones tendentes ad fidem, supernaturalia fidei desideria orationes, credulitatis affectum, voluntatem credendi. Qui has primes velut conceptiones fidei negaret oportere esse ex gratia supernaturali, cum Semipelagianis saperet, et inderi in constitutionibus 26. 27. 29. damnatas in Bulla « Unigenitus ; » 5. damnatam ab Alexandre VIE.; 22. Pistoriensium. A fortiori admitti debet supernaturalis cognita auctoritatis Dei et locutionis Dei, quae ingreditur ipsum actum fidei (1).

6. Si iam conceditur, auctoritatem divinam, quatenus est *obiectum formale* fidei, non ex motivo formali testimonio! divini sed ex se ipsa apprehend! cognitione supernaturali; ulterius quaeritur, quomodo haec auctoritatis cognita sit *immediata*, et non potius deducta ex alia veritate precognita. Difficultas in eo est, quod auctoritas Dei non videtur cognosci posse nisi ex praecognita divina natura eaque existente, existentia autem Dei (ante fidem divinam) videtur solum cognosci lumine naturali ex creatura vel ex fide humana; unde ultima resolutio fidei divi-

fi) Quando theologi multi, de iudiciis sopra dissi (p. 030. in nota), negant cognitionem et actus supernaturales ante fidem, hoc intelligi debet de actibus non per se ordinatis ad concipiendam fidem. Doctrinam luculentissime declaratam et probalam lege apud Card. de Lugo disp. XII.

Deus si requiritur, est manifestus. Haec cognitio non mediata iara affirmationem Dei existens, sed solum hypothetice affirmat: si Deus infinite perfectus existit et aliquid revelat, est infallibilis. Hoc modo Veritas est sine dubio ex ipsa (licet acquisita) idea Dei immediate evidens, vel saltern ab omnibus immediate cognita cognitione obscura et confusa. Hoc autem sufficit, ut sub lumine supernatrali possit esse assensus immediatus supernaturalis et firmissimus. Unde non est quaerenda alia Veritas praecognita. Ipsa actualis existentia Dei et auctoritatis divinae deinde affirmatur in altero principio fidei, in propositione scilicet: u Deus hoc revelavit. » Quae revelationis existentia quomodo cognoscenda sit, paulo post dicemus. Essent igitur tres veritates cognita: si Deus loquitur, est infallibilis (cognitio immediata); Deus revelavit e. g. SS. Trinitatem (de qua propositione infra); propter Dei infallibilem auctoritatem credo tres esse divinas personas (formalis assensus fidei). Ita de Lugo (disp. I. sect. 6. n. 100.); Hipalda (de Fide disp. III. sect. 1.) et alii.

Altera responsio est Petri Hurtado, quae bue reddit. Potest admitti, auctoritatem Dei realiter existentem primum cognoscitur per se, sed non per se, sed per se, sed minus prima cognitio existentis naturae divinae seu Dei entis perfectissimi est *mediata* ex praecognitionis creaturis vel ex fide humana. Tum vero postquam cognitio iam acquisita est, homo nihil cogitans de medio demonstrationis potest *immediate* ex ipsis terminis iudicare : Deus existit; Deus existens est infinite verax. Haec cognitio immediata per se posset esse naturalis; sed ad constituendum funda-

(1) i Divinae revelationis radios ad nos pervenit secundum modum nostrum, ut Dionysius dicit, quamvis enim per revelationem elevemur ad aliquod cognoscendum, quod alias nobis esset ignotum, non tamen ad hoc, quod alio modo cognoscamus nisi per sensibilia; unde Dionysius dicit (cap. 1. caelest. Hierarch.), quod impossibile est nobis aliter

iune sensum intelligenda est. Naturalis aliqua notitia Dei
 ordinarie praerequiritur non ntique velut fundamentum,
 sed velut conditio, ut supernaturalis actus ascensionis in
 auctoritatem Dei elici possit, eo fere modo quo aliqui di-
 cunt (Suarez disp. H. I. sect. 12. n. 13), ordinarie prae-
 requiri notitiam acquisitam ac naturalem de existentia re-
 velationis, velut conditionem, ut elici possit assensus su-
 pernaturalis illi eandem revelationis existentiam. Hoc modo
 etiam s. Thomas loquitur de a praecambulis fidei, » cuius-
 modi sunt naturalis cognitio existentiae Dei, et aliorum
 quae per rationem naturalem nota possunt esse de Deo,
 a Sic enim fides praesupponit cognitionem naturalem, sicut
 gratia naturam, et ut perfectio perfetibile » S. Tb. 1.
 q. 2. a. 2. ad 1. Actus vero cognitionis et assensionis qui
 ut fundamentum continetur in ipso actu fidei, cum sit ex
 lumine superaddito supernaturali, ipsemet ontologice seu
 secundum substantiam (ut loqui solent) supernaturalis est,
 adeoque essentialiter seu secundum suum *esse* omnino dif-
 fert a cognitione naturali auctoritatis Dei. Hoc ergo sen-
 su spectatis viribus quibus elicitur, spectata origine, et
 secundum suum *esse* potest ac debet dici *non a cognitione*,
 non vero secundum obiectivum inodum cognoscendi, quod
 theologus recentior contendit, ita nt auctoritatis Dei qua-
 tenus per se ipsam ex intestina ratione et non per testi-
 monium ultimum se manifestat, nihilominus ultimum
 fidei credatur prout testimonium. Hoc enim primo quidem
 non in se respiciendum, tum vero de lumine supernaturali quod
 nobis in via douatur, ubi etiam supernaturalis cognitio
 est adhuc per speculum et in aenigmate, omnino certum
 manet, quod s. Thomas de nostra cognitione a per radium
 revelationis » dixit, per illum non fieri, ut aliter quam
 a secundum inodum nostrum » cognoscamus, secundum quem
 u divinus radius nobis superflucet n (1).

(I) i Divinae revelationis radios ad nos pervenit secundum modum nostrum, ut Dionysius dicit, quamvis enim per revelationem elevemur ad aliquod cognoscendum, quod alias nobis esset ignotum, non tamen ad hoc, quod alio modo cognoscamus nisi per sensibilia; unde Dionysius dicit (cap. 1. caelst. Hierarb.), quod impossibile est nobis aliter

Hæc quamvis ita sint, non puto tamen in sola explicatione consistendi etiam hoc sensu intellecta consistendum, sed ei superaddendam esse declarationem Cardinalis de Lugo, in qua incidit etiam illa Suarezii, si eo modo quo superius dixi, intelligatur vel temperetur. Nimirum non solum subiectiva illuminatio, sed ipsa etiam obiectiva manifestatio auctoritatis Dei quatenus *ut supra* manifestatur, supernaturalis est. Nam auctoritas Dei cognoscitur per se ipsam et ut obiectum immediatum adhaesionis *in ipsa beatione divina supernaturali*!, quae nobis sese sistit ut locutio divina. Hac ratione Card. de Lugo dixit, auctoritatem Dei immediate cognoscibilem esse in ipso facto revelationis, quod enuntiatur propositio: «Deus hoc revelavit.» At de modo, quo factum revelationis ex se ipso immediate ac supernaturaliter cognoscatur, potissima oritur difficultas diligenter explicanda.

III. *be cognoscenda existentia divinae revelationis.*

1. Non sufficit ad formalem actum fidei cognovisse infinitam Dei veracitatem tamquam obiectum formale propter quod assensus fidei praestatur, nisi cognoscatur veracitas Dei *ut revelans* aliquam veritatem, h. e. nisi simul cognoscatur existentia revelationis. Neque enim quia Deus verax est, possum credere e. g. SS. Trinitatem, nisi cognosced Deum veracem revelasse hoc mysterium. Credimus ergo determinatam veritatem propter auctoritatem Dei *revelantis hanc veritatem* (vide supra p. 645. sq.). Unde remanet quaerendum, quomodo cognoscatur existentia revelationis. quatenus ingreditur ipsius actum fidei. Non posse ipsam existentiam revelationis ultimam (1) credi propter testimonium divinum sive re sive ratione distinctum, quia

superne divinae radium, nisi circumvelatum varietae sacrorum velaminum. S. Th. in Booth. de Trinitate, lib. 1, q. 2 a 3
„J' ' f C₀ «er.di.Ddo ad primum actum, in quem fides resolvenda est; ce. emm posse et debere credi etiam actibus fidei formalis existentiam revelationis ipsamque auctoritatem Dei. quia namque Veritas est etiam revelata, itorum diem inferens.

Deus dixit se hanc illamque veritatem revelasse, sed esse cognoscendam ex se ipsa et ex sua ratione interna, pariterque hanc cognitionem debere esse supernaturalem, eo modo probatur, quo id de auctoritate divina demonstravimus.

Dum Deus hominibus loquitur, sive immediate ut proprios suos, debet utique sibi, ut verbum suum quibusdam characteribus et velut sigillis reddat hominibus quibus destinatur, cognoscibile tamquam divinum; seu quod perinde est, ut reddat hominibus cognoscibile, Deum ipsum esse, qui vel immediate vel per suos legatos loquitur. «Posuit in nobis ved 0.35 T (T 15 065 T (6o.25 Tc -16.0 -52 0

i.5331 0T(d) 20. T T 42 05

turae 0.25 T 0.05 T 3.50 2T 16.0

bus aliquid significantibus quodammodo luculentior est divina eloquentia » Aug. ad Deogratias ep. 102. q. 6. n. 33. Unde etiam sensu eodem dictum est: a fides nostra nisi *audita* non constat *et cisu* » (s. Haximus vel alius serm. in Epiplianiam n. 3. Opp. s. Ambrosii Append. serm. 10.).

Si considretur fastigium divinae revelationis in Christo, imprimis tota vita Iesu Christi, miracula, mors, et prae ceteris resurrectio, electio paucorum rudium hominum ad conversionem generis humani, missio Spiritus Sancti spectata in evidentibus effectibus; turn tota liistoria humani generis et maxime liistoria populi Israel cum omnibus suis manifestationibus supernaturalibus ut praeparatio et paedagogia ad Christum, atque tota liistoria Christiana subscquens ut effectus promanans ab ipso Christo; apostolica praedicatio, mirabilis religionis propagatio, media ad finem propositum omnia contraria iis, quibus homines utuntur, et quae humanitus spectata non tam ad obtinendum quam ad impediendum effectum viderentur idonea; effectus autem ex nulla humana causa ingens et universalis in humano genere, inter ferrum et ignem inter tormentorum omnia genera, quibus per tria saecula et amplius saevitum est, conversio omnium idearum ordinis theologici et moralis, commutatio totius vitae publicae et privatae; non minus mirabilis totius institutionis conservatio per saeculorum decursum, omnibus aetatibus moraliter perpetua sanctitas et virtutum nupiam extra banc religionem cognitarum constans exercitum heroicum in niultis, aestimatio in omnibus, charismata supernaturalia effectibus externis etiam sese manitestantia; postremo totus hic rerum divinarum complexus turn universim turn in t'actis singulis diu antea promissus et praenuntiatus; liae inquam omnia simul spectata sunt totidem radii, quibus verbum propositum ut divinum resplendet et suam originem divinam manitestat (1)

(1) Loentio enim omnibus bis factis divinis composita sese sistit ut *subiectum*, ntique non sine consideratione elementorum quibus constat; ei autem convenire *predicatum* locutione divinae intelligitur ex ipsa natura *subiecti* ita considerati et ex notione *predicati* (vide Card, de Lugo disp. I. sect. 7. n. 124.) Non mihi videtur haerendum in vepri-

(cf. Tract. de Deo tb. VIII.). Vide Concil. Vatican. Const. de Fide cap. 3, cap. 3: Encycl. litt. S. P. H. IX. 9 Nov. 1846. 3. Saeculum hanc declarat s. Thomas actum fidei, quod fidelis Deum loquentem cognoscit a certis experimentis, » atque ita suscipiens verbum nt verbum Dei, credit ipsi Deo (hoc nempe est obiectum formale et motivum fidei) ea, quae hoc verbo dicuntur (obiectum materiale fidei). Difficultas proposita haec erat. a Nullus est ita infidelis, quin

bus dilcultatum, quae nuper promotae sunt contra doctrinam Card, do Lugo, quasi in ea non satis sibi constaret resolutio fidei in solum auctoritatem Dei revelantis, eo quod ad intelligendum locutionem propositam esse locutionem Dei, opus sit consideratione multorum factorum quae sunt aliquid creatum, et licet a Deo supernaturaliter operantem profectum, tamen nun in se ipso divinum. Sed profecto Dens in hae vita nec naturaliter nec supernaturaliter sese nobis manifestat sine factis creatis, ex quibus est cognoscendus, atque ita etiam per buismodi facta sese nobis exhibet cognoscendum nt loquentem sen revelantem; neqno ideo minus est cognitio ipsius Dei revelantis. Unde etiam motivum sen obiectum formale *zyxvwutsrqponmlkjihgfedcbaZXVUTSRQOLJII* proximum et supremum, propter quod credimus rem dictam a Deo, est auctoritas ipsius Dei revelantis, non autem illa facta quatenus sunt aliquid creatum, per quae Dens nt revelantem se nobis manifestat. In theophaniis veteris Testamenti! Deus Moysi ac prophetis sese loquentem manifestavit per signa et ostenta sensibilia (e. g. in rubo ardente); cni autem credebant, erat Deus ipso revelans et per ea signa se revelantem manifestans. In fastigio revelationis Dei, Dens in came se ut Deum revelantem et revelatum exhibuit suis factis divinis. - Opera quae dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipsa opera quae ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. - « Pater in mo manens ipse farit opera. » - Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a Patre. - « Magnum pietatis sacramentum, quod manifestatum est in came (o; = (ho; tv sacor.), instificatni est in spiritu, ap-

paruit angelis, praedicatum est in gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria » (Io. I. 14; V. 36; XIV. 10; I. Tim. III. 16.). Quod illis qui ab initio ipsi viderunt, erant facta divina per physicam praesentiam, idem nobis sunt toto suo valore permanentia in Ecclesia; atque sicut illi in factis cognoverunt Deum revelantem, et non alter! quam ipsi Deo crediderunt revelata, ita et nos cognoscimus et credimus. In sed Dei revelantis cognitio in factis, et lidos qua propter auctoritatem Dei revelantis credimus revelata, ntrobique eiusdem est rationis: « quia vidisti me Thoma, creditisti; beatiquiwo » viderunt, et crediderunt » Io. XX. 29.

credat, quod Deus non loquitur nisi verum; ergo credere vera esse quae Deus loquitur, non est actus fidei; sed magis credere vera esse, quae nuntius Dei loquitur; et sic credere homini magis est actus fidei quam credere Deo. » Respondet Angelicus. u Dicendum, quod fidelis credit homini non in quantum homo, sed in quantum nuntius Dei loquitur, quod ex certis experimentis colligere potest; infidelis autem non credit Deo in hominem loquenti » S. Th. 3. dist. 23. q. 2. a. 2. sol. 2. ad 3. Insuper ex doctrina Angelici fides quoad obiectum materiale non habet inquisitionem rationis, quia nimirum ei assentimur uice propter veritatis primae testimonium: sed quoad locutionem Dei quae est obiectum formale propter quod creditur, eam inquisitionem habet, quatenus locutio divina non propter testimonium credenda sed ex factis divinis cognoscenda est. « Fides non habet inquisitionem rationis naturalis demonstrantis id, quod creditur; habet tamen inquisitionem quandam eorum, per quae inducitur homo ad credendum, puta quia sunt a Deo dicta et miraculis confirmata p 2. 2. q. 2. a. 1. ad 1. Dixerat autem paulo ante, hoc ipsum quod sunt a Deo dicta, esse formale obiectum fidei in omnibus quae creduntur: u in fide si consideremus formalem rationem obiecti, nihil est aliud quam Veritas prima; non enim fides assentii alicui, nisi quia est a Deo revelatum » ibi q. 1. a. 1. 6.

4. Quando igitur verbum characteribus divinae locutionis insignitum sistitur homini, illud ex sese non quidem evidenter sed certo (ut mox explicabimus) cognoscibile est tamquam verbum no

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

5. S. Thomas certissime numquam docuit, ipsam testificationem divinarli ut formale obiectum in omni acta fidei esse credendam fide proprie dieta. Solvendam sibi op-
 posait hanc difficultatem. u Veritas prima (Deus) compara-
 tur ad fidem dupliciter, scilicet ut testilieans, et ut id de
 quo est fides (ut obiectum formale testificando, et ut obie-
 ctum materiale testimonio revelatum e. g. Deum esse tri-
 nimi personis). Sed non potest poni nt obiectum fidei, ut est
 testilieans; sie enim est extra fidei essentiam (1); nec ite-
 rum ut id de quo est fides, quia sic de quocumque ennn-
 tiabilia fermentar de ventato prima, essent credibilia, quod
 patet esse falsum. Ergo Veritas prima non est proprium
 fidei obiectum. * In hac obiectione dicuntur duo, unum sup-
 ponitur per se claruni, Deum videlicet formaliter *ZYXWV*
stificatem, seu existentiam testimonii divini non esse id,
 de quo est *fides*; alteram intenditur probari, Deum verita-
 tem primam neque esse obiectum fidei ut obiectum mate-
 riale, de quo est fides, quia sic omnis proposito enuutiabi-
 lis de Deo esset fide credenda. Iam in responsione, quicum-
 que sequerctur sententiam a nobis impugnata ne necessario
 simpliciter negaret suppositum, relate ad fidem distin-
 gui posse Deum ut testificantem de quo non sit fides, et
 eundem ut id de quo est fides; nain in hac sententia Deus
 ut testificane imprimis et maxime est id, de quo est fides.
 In nostra vero sententia baec distinctio debet admitti, sci-
 licet Deum qnatenus est testificans, ultimatim non esse id,
 de quo est fides formaliter et proprie dieta. Additum vero
 in obiectione > a ut testificans est extra essentiam fidei, i
 distinguitur: est extra essentiam fidei ut obiectum mate-
 riale fidei, *concedo*; ut principium et obiectum formale,
nego. Propterea solutio tota vel saltem praecipue referen-
 da est ad id, quod dicitur de obiecto materiali, scilicet
 Deum non esse id, de quo est fides. Atqui baec ipsa est
 responsio s. Thomae. a Dicendum, quod *pro tanto* veritas

(1; Videlicet non assentiuntur in existentiam testimonii propterea,
 quod Dns dicit, hoc testimonium esse suum; sed id ex certis experi-
 mentis colligere possumus, ut paulo ante audivimus ex Angelico.

prima dicitur esse fidei obiectum, *quia de ea est fides* (1);
 nec tamen oportet, quod quodlibet enuntiabile de Deo for-
 matura sit credibile, *sed iUud solum de quo ceritas divina*
testificatur (haec est solutio rationisallataein obiectione)...
Ipsum antera testimonium veritatis primaesé habet in fide
ut principium in scientiis demonstrates » S. Th. de Verit.
 q. 14. a. 8. ad Ili. Ait nempe: sicut in scientiis demonstra-
 tivis principium est obiectum intellctus immediate eogni-
 tum, consequens est obiectum seientiae cognitum ex prin-
 cipio (vide supra p. B97.); ita in fide testimonium verita-
 tis priinae est obiectum per se cognitum ab intellectu su-
 pernaturaliter elevato per gratiam; illud de quo veritas
 divina testificatur, est obiectum fidei formaliter dietae (2).

ZYXWVUTSRQPOMLKIJHGFEDCBA

(1) Ad obiectionem ergo, qua dicebatur: non potest Dns poni nt
 obiectum fidei materiale, ut est testificans, quia sie est extra fidei es-
 sentiam spedando obiectum, quod creditor, nec item ut id de quo
 est fides; hic respondet Angelicus: *ZYXWVUTSRQPOMLKIJHGFEDCBA*
 dam partem.

(2) Vix oculis creditur, quando apud quosdam theologos etiam hac
 nostra aotae leguntur citationes ex hac ipsa quaestione 14. art. S. de
 Verit., ex quibus serio affirmant demonstrari s. Thomam deserto do-
 cuisse, primam veritatem in quavis revelatione principaliter testati de
 se ipsa et de facto revelationis son de existentia divini testimonii, ita
 ut secundum doctrinam s. Thomae in omni actu fidei non solum obie-
 ctum materiale, sed etiam obiectum formale (nempe Dei veracitas in
 cognoscendo et loquendo atque existentia divini testimonii) fide pro-
 prie dieta credatur, quia Deus dicit se esso vracem et se rvelass
 c. g. mystrium incarnationis. Si haec diserte docet s. Thomas, mirum
 profecto Suarezium qui, ut vidimus, tam infelieiter praesidium quaesi-
 vit a doctore Angelico, ad haec loca diserta quaestionis 14. numquam
 appellasse; multo magis mirum, quomodo isti theologi s. doctorem nobis
 exhibeant tam aperte sibi ipsi contrarium suaeque doctrinae, quam in
 hoc ipso articulo et aliis locis citati» defendit, atque verba ex textu
 et contextu avulsa proferant velut diserta testimonia pro opinione, cu-
 ius nec in illo nec in alio loco 6. Thoinae ullum est vestigium. Quae
 tam confidenter producunt, verba haec sunt: . divinum testimonium pri-
 mo et principaliter est de se ipso . ibi q. 14. a. 8. ad 2; tnm haec al-
 tera: * verita» prima principaliter de se testificatur; unde so habet in
 fido et nt medium et ut obiectum » ibidem ad 9.

Iam quaeso legatur textus et contextus. Toto illo articulo Angelicas
 declarat quaestionem, ntrum Dns ipse sit obiectum fidei principale sen
 subiectum attributionis, ita nt principaliter revelata ac credenda sint

Forte quoad rem ipsam etiam Suarez, ut superius de assensu in veracitatem Dei diximus, non multum distat ab hac explicatione; licet obscure loquatur propter illud

divina, alia autem quae creatoras spectant, revelata et credendo sint in ordine ad Detail, quod s. Thomae etiam alibi saepius tractat (vide I. q. 1. a. 7. cf. Tract. nostrum de 1000 Proleg. I.). Fides, inquit, est quaedam participatio scientiae divinae; unde sicut • Veritas divinae cognitionis primo et principaliter est ipsius rei increatae, creaturarum vero quodammodo consequenter, in quantum quidem cognoscendo se ipsam, omnia alla cognoscit; ita fides quae hominem divinae cognitioni coniungit per assensum, ipsum Deum habet sicut principale obiectum, alia vero quacomque sicut consequenter adineta. (de Verit. q. 14. a. 8. 0. cf. I. q. 1. a. 3; prolegom. in I, sentent. q. 2; in Booth. de Trin. proem. q. 2. a. 2... Ad ulteriorem huius doctrinae illustrationem Angelicus (ut solet) sibi opponit difficultatem, quae contenditur, aequo modo pertinere ad obiectum fidei creata sicut divina: * medium fidei est hoc, quod credit Deo aliquid dicenti (obiectum formale fidei); Deo autem credendum est non tantum de ventato prima, sed de qualibet alia ventate; ergo quaelibet Veritas est per se materia et obiectum fidei. » Huic obiectioni s. doctor instat sensum expositum in corpore articuli et paulo ante a nobis descriptum respondet: dicendum quod quamvis divino testimonio sit de omnibus credendum; tamen, quod principaliter de aliis, loquitur. XIV. S: *principaliter est de se ipso, et consequenter de aliis, loquitur. XIV. S: ego testimonium perhibeo de me ipso; unde fides est principaliter de Deo. consequenter de aliis.* ibi ad 2. Evidenter in his verbis, quorum nonnullis partientis ex contextu abruptis adversarii abutuntur, senno non est de modo, quo ipsum testimonium divinum ut medium fidei cognoscendum sit, ut illi fingunt; sed agitur oio de ordine inter obiecta materialia fidei: sicut cognitio Dei ad intra, ita etiam eius testimonium ad extra est principaliter de Deo ipso, quemadmodum in corpore a rituli non solum eodem sensu sed etiam simillima constructione grammatica dixerat: • Veritas divinae cognitionis cognoscendo se ipsum omnia alia cognoscit. •

Eadem fallacia in citatione altera adversariorum recurrit non minus patens, dummodo contextus s. Thomae ob oculos habeatur. Nempe in obiectione 9- quam sibi opponit, iterum assertitur, veritatem primam esse quidem medium cognitionis fidei, non tamen veritates de Deo esse obiectum fidei principalis quam veritates de creaturis: in qualibet cognitione illud in quod deducimur, obiectum est; illud autem per quod in illud deducimur, medium est. Sed in fide deducimur ad assensum aliquid veritatis de Deo et creatoris per veritatem primam in quantum credimus (assensu tenemus) Deum esse veracem. Ergo Veritas prima non se habet ut cognitionis (fidei) obiectum, (principale de quo tota ista Thomae disputatio est), in responsione concedit Ange-

sum principium, assensura qui sit supernaturalis et ex gratia fidei, debere esse assensum fidei. Accipimus sane, quod dicit in sua explicatione principaliter, a Inter homines etiam, quamvis qui loquuntur, per expressum actum reflexum non dicat se loqui, loquendo id satis dicit actu exercito; et hac ratione, quando aliquid sufficienter proponitur ut dictum a Deo, *ut ocrbum Dei*; et ideo non tantum res dicta, sed etiam locutio ipsa accipienda est et credenda (res dicta formaliter credenda, locutio ut divina accipienda per gratiani fidei et ex libero mentis obsequio erga Deum, non tamen *ultimam* credenda ex motivo formali, quia Deus dicit, se loqui) iuxta illud Pauli I. Thies. II. 13: cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere, verbum Dei. Hoc ergo modo divinum verbum et rem dictam et se ipsum dicit, et

ipsius obiectum, quod est, ut motum seu obiectum formale fidei, *quatenus affectum est*, quae attestatio quomodo cognoscenda sit, hoc loco non dicit; sed simul ait, veritatem primam (Deum) esse principem obiectum materiale fidei, quia veritates credendas principaliter de se ipsa et consequenter de creaturis revelat. • Dicendum, quod quamvis per veritatem primam deducamur in creaturas, *principaliter tamen per con deducimur in se ipsam, quia ipsa principaliter de te testificatur*; nuda Veritas prima se habet in fide et ut medium (quatenus testatur) et ut obiectum • (quatenus de ea principaliter est testificatio seu revelatio) ibi ad 9. Quatenus vero sint illa, quae Veritas prima de se ipsa testatur, et in quae per ipsam veritatem primam attestatorem deducamur, 8. doctor declarat articulo 9. sequenti, sicut et alibi saepissime. Sunt nimirum pro omnibus fideiibus illa omnia et sola, quae a Deo revelata simpliciter humana rationem superant, et pro aliquibus sunt etiam illa, quae licet per se rationis vim non excedant, excedunt tamen omnem actualem Cognitionem; constanter enim tenet Angelicus opinionem, non posse simul consistere scientiam et fidem de eodem obiecto. Unde iam superiores diximus, quam falso e! tribuatur ista recentiorum inde a sacculo XVII. sententia, quae in omni acto fidei etiam infallibilitatem Dei fide proprie dicta credi oportere contendunt. Vide ci. P. Kleutgen in Appendicibus ad « Theologiam antiquitatis » fasciculi. III. 5. XI. p. 197. sqq. ; Beilagen zu den Werken über die Theologie und Philosophie der Vorzeit, in qua Appendice et multo amplius in ipso opere Theologiae T. IV. tract. III. reperies, quae ad doctrinam de Fide pertinent, egregie probata et declarata.

hao ratione per fidem infusam ereditar. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA*
in aliud eerbum sed per se ipsum » disp. III. sect. 12. n. 12.

6. Postremo ne quae de locutione Dei composita ex verbis et factis diximus, praepostere intellectus occasionem praebeant confundendi motivum formale fidei cum motivis credibilitatis, plures rationes diversae factorum divinorum distinguendae sunt. Complexus ille factorum, de quibus diximus, quatenus referuntur ad hoc verbum, quo determinabile veritates credendae proponuntur, potest ac debet spectari tripliciter. a) Possunt considerari facta ut referuntur ad veritatem, quae proponitur tamquam revelata; ita exhibent intellectui veritatem illam *evidenter credibilem*, et consequenter intellectus exhibet voluntati evidens officium credendi. Hoc indicium, veritatem esse credibilem et credendam, sub consideratione motivorum non est liberum immediate sed necessarium, quia est *ecidens*. Hoc modo si spectantur illa facta, sunt et dicuntur proprie *motiva credibilitatis*; non autem sunt *formale motivum fidei*. quod est *TWAB prima Veritas revelans*. Neque enim credimus fide divina e. g. Trinitatem ex motivo formali, quia patrat sunt miracula et signa cetera ad confirmandam veritatem; sed unice quia Deus banc veritatem revelavit. Miracula sic spectata solum reddunt evidentem credibilitatem huius veritatis.

b) Possunt considerari facta per se, ut referuntur ad existentiam revelationis manifestandam. Ita sunt ratio, qua intellectui exhibetur ut certa non tamen ut evidens existentia revelationis, ac proinde sunt ratio, propter quam intellectus ex imperio voluntatis assentituri existence reve atomis. Hoc etiam modo spectata scilicet dici motiva *credibilitatis*, quamvis ita existentiam revelationis seu divinitatem locutionis potius exhibeant certo intelligibilem ut dictum est, quam fide credibilem et credendam. Denique

c) potest spectari complexus factorum, formaliter ut in conjunctione cum verbo complet locutionem divinam. Ita ingrediuntur et componunt locutionem *Lei*, quae est *motivum formale* fidei; non enim solis verbis sed una cum verbis etiam lactis illis omnibus loquitur ipse Dens. Cf. de Ln. o disp. I. sect. 7. n. 130. 131; Ripalda de Fide disp. III. sect. 4.

7. Totam sententiam actuum intellectus et voluntatis in ordine ad actum fidei quo3 distincte consideravimus, iam possumus connumerare.

a) Infallibilitas Dei in cognoscendo et loquendo ex instinctiva sua ratione menti aliugct sive sub forma hypothetical « si Deus loquitur, eius verbum est infallibile; » sive sub forma absoluta (praesupponendo aequisitam Cognitionem! Dei existentis vel conditionera) : u Deus est infallibilis in loquendo. i Mens non naturalibus viribus sed lumine supernaturali fidei, quo credit ipsam veritatem revelatam. assentitur actu supernaturali; et per idem lumen fidei hic assensus ex submissione erga supremam maiestatem est *aestimatior super omnia*. Haec auctoritas Dei per se est quidem evidens, per accidens pro aliquibus potest esse non evidens sed certa tantummodo. Imperium voluntatis subnaturaliter elevatae requiritur quoad ipsum assensum simpliciter, si manifestatio non est evidens; etiamsi vero haec sit evidens, locus tamen est imperio voluntatis elevatae quoad firmitatem assensus. Adcoque iam hic actus vel simpliciter vel secundum quid liber est, atque adeo meritiorius.

b) Locutio aliqua (e. g. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQP*) plexa ex verbo formali et ex rebus ac factis divinis proponitur intellectui tamquam locutio divina. Res et facta referuntur tum ad manifestandam divinam originem locutionis, cuius in complexu spectatae sunt elementum internum; tum ad manifestandam credibilitatem veritatis enuntiatae (e. g. Trinitatis personarum), et ad manifestandum officium credendi. Nam quoad primura illis rebus et factis tamquam rationibus internis evidenter excluditur formido prudens, licet forte talis locutio non sit divina, et postulat firmus assensus in divinitatem locutionis. Quoad secundum per res illas et per illa facta, quatenus referuntur ad veritatem enuntiata (Trinitatem personarum), intellectus tamquam per motiva credibilitatis evidenter cognoscit, banc veritatem esse credibilem et esse credendam. Utrumque hoc indicium, videlicet iudicium de dignitate rationum postulantium firmum assensum in divinitatem locutionis.

tionis includens aliorum de credibilitate rei dictae et officio credendi, utrumque a se est ex evidentia; utrumque tamen supernaturalis, quia intellectus non viribus naturalibus sed vi-
 vius gratiae confortatus elicit assensum (1). At licet eviden-
 ter cognoscatur utrumque obiectum quod diximus, dignitas
 nempe rationum pro divinitate locutionis et credibilitas rei
 dictae; non tamen nobis directe *manifestantur*.
 certa est ipsa divinitas locutionis, de quo mox dicemus.

c) Dum igitur intellectus sub supernaturali illustratur
 videt hanc dignitatem rationum pro divinitate locutionis
 et credibilitatem rei dictae atque officium credendi; volun-
 tas per inspirationem gratiae libere concipit pium ac su-
 pernaturalem credulitatis affectum.

d) Voluntas supernaturaliter elevata ex submissione erga
 divinam maiestatem libere inclinat intellectum ad assensum
 firmissimum in dignitatem locutionis exclusa omni formi-
 dine de opposito; et intellectus ex imperio voluntatis per
 vires superadditas gratiae assentitur firmissime, aestimative
 super omnia, veritati: a haec talis locutio est locutio Dei. »

Gratia tum voluntatis tum intellectus ad actus anteceden-
 tes omnes datur in ordine ad ipsum formalem assen-
 sum fidei.

e) Denique supposito assensu supernaturali in obiectum
 formale: Deus est infinite verax, et Deus revelavit banc
 doctrinam e. g. tres esse personas divinas, " sequitur illu-
 strante et inspirante divina gratia assensus supernaturalis
 aestimative super omnia in ipsam veritatem revelatam *ex*
motivo formali auctoritatis Dei loquentis. atque adeo unice
 inherendo primae veritati. Hic iam est formalis actus fidei.

(1) Indicium de credibilitate debere esse supernaturale, non est du-
 bium, quatenus pertinet ad initium fidei, et requiritur ad concipiendam
 voluntatem credendi, quae sane instat Concilium et PP. doctrinam est
 ex gratia supernaturali. Neque Suarez, solas apprehensiones dixit super-
 naturales, ipsum vero indicium credibilitatis tantummodo naturale, ut
 alieni legenti relationem criticam Cardinalis de Lugo videtur posset; docet
 enim Suarez loco citato a Cardinali disertissime, ipsum iudicium cre-
 dibilitatis posse quidem elici viribus naturae, sed non posse esse sicut
 oportet, nisi elevetur per illuminationem gratiae. Suarez dispot. VI.
 sect. 8. n. 14; Lugo disp. XI. sect. 1. n. 2.

IV. De libertate actus fidei formalis.

1. Ad libertatem assensus fidei formalis necessario prae-
 supponitur et requiritur, ut liber sit assensus in obiectum
 formale saltem secundum eius partem alterutram divinam
 incertam et revelatam. Tum sub evidentia non habet
 locum libertas assensus; atqui omnino evidens est, posita
 infallibilitate Dei et posita locutione Dei, id quod conti-
 netur in hac locutione, esse verum. Ergo quando necessa-
 ri^{um} est utrumque actuale hoc iudicium: a quidquid Deus
 dicit, non potest non esse verum; Deus dicit tres esse per-
 sonas divinas; » profecto etiam necessarius est assensus
 in veritatem: tres esse personas divinas. Ut enim assensus
 liber sit libertate *specificationis*, de qua hic agitur, necesse
 est, ut in potestate mentis sit etiam obiecti negatio vel de
 eodem dubitatio. At negatio vel dubitatio in conclusione
 (tres sunt divinae personae) iam continet negationem vel
 dubitationem de alterutra praemissarum; hoc scilicet ipso,
 quod quis dubitat vel negat tres esse divinas personas,
 iam etiam dubitat vel negat, quidquid Deus dicit, esse ve-
 rum; aut Deum hoc dixisse; aut utrumque simul. Nemo
 enim potest dubitare de evidenti consequentia: si quidquid
 Deus dicit, est verum, et si Deus dicit tres esse divinas
 personas, evidenter consequi verum esse hoc a Deo dictum,
 tres esse personas divinas. Iam vero ex hypothese iudicium
 illius utrumque i praemissis esset *coidens*, et proinde ne-
 cessarium absque possibilitate dubitationis vel negationis;
 ergo etiam in consequent dubitatio vel negatio esset im-
 possible, et hoc ipso nulla libertas specificationis.

2. Posset forte aliquis concedendo totum quod diximus,
 ulterius contendere, cum actuali assensu in obiectum for-
 male quantumvis necessario adhuc posse consistere non qui-
 dem libertatem *contrarietatis*, sed tamen libertatem *exercitii*
 i actu formali fidei, quia potest assensus in ipsam veri-
 tatem revelatam suspendi propter specialem difficultatem,
 quae in ea reperitur. At haec suspensi assensus estne so-
 lum mentis diversio ab obiecto, an est dubitatio de verita-

te? Ubi agitur de libertate assensus propter defectum evidentiae, numquam est quaestio de libertate avertendi cogitationem ab obiecto; tali enim modo sumus etiam liberi in iudicio 2-1-2 -4. Dubitatio autem de veritate propositionis singularis una cum iudicio actuali et firmissimo, eam contineri in propositione generali et propositionem generalem esse certissimam, putii dubitatio de veritate Trinitatis una cum iudicio actuali, Trinitatem esse revelatam a Deo, et quidquid est revelatum a Deo esse necessario verum, profecto consistere non potest. Nam dum assentiris obiecto utrique formali, iam virtualiter assentiris veritati ipsi revelatae; si ergo assensus ille prior esset necessarius, posterior non posset esse liber, nisi forte illa libertate divertendi cogitationem, de qua non agitur. Ceterum licet ipsa diversio cogitationis ab obiecto revelato est necessario simul diversio ab obiecto formali; ergo haec ipsa qualiscumque libertas exercitii componi non posset cum actuali consensu necessario in veritatem utriusque praemissae. Neque enim potest *acta* iudicari: Deus infinite verax dicit hoc verum; et simul diverti iudicium ab hoc vero. Ad summum posset esse iudicium non explicitum sed solum implicitum.

Quod dicitur de speciali difficultate, quae reperitur in obiecto materiali, eacerte efficere potest, ut negetur vel suspendatur assensus, si hic liber est; eo ipso autem iam etiam suspenditur vel negatur assensus in alterutram ex praemissis. Potest sane aliquis speciali difficultate induci ad dubitandum e. g. de unitate naturae in tribus personis, at hoc ipso iam dubitai, utrum licet doctrina sit a Deo revelata; nam de altero, utrum Deus sit verax in revelando, nemo nisi forte valde ignorans vel ileirans dubitare potest (1).

(1) Disputationes theologorum etiam prolixae ad prolam in abo-
luntam veritatem Dei, et ex altera parte sophisticae rationes contra
eam inductae hoc nunquam ostendunt, veritatem etiam evidentem (exceptis
primis principiis licet demonstratione non indigeant, tamen cum ad-
raittere. (7) [no] antem dicuntur finisse disputatore theologici, qui dubitari
posse putaverint de absoluta repugnancia falsitatis in revelatione vere di-
vina, probat sophisticam subtilitatem quandoque vicinam esse dilirio.

Dici solet, libertatem assensus fidei inde esse, quod obiectum materiale in se et iutrinsecus non intelligimus. At hoc imprimis nunquam admittere nequeunt, qui uobiscum tenent posse etiam fide divina et liliaria credi, quae aliunde ex ratione intestina sunt evidentialia (of. Tract. de Deo th. IX. li. II); tum etiam in veritatibus quas in se minime intelligimus, potest quidem ex licet ratione specialis difficultas in assentiendo ortum habere, sed non potest inde explicari libertas fidei, nisi quatenus simul supponitur in-evidentialia et libertas assentiendi in alterutro obiecto formali. Si enim obiectum formale in utraque sua parte esset evidens, etiam cum evidentialia manifestaret existentiam, quamvis non declararet internam rationem obiecti, quod ereditur; unde iam non esset libertas in credendo existentiam talis veritatis utiote *evidenter* manifestatam. Quando igitur in talibus obiectis theologici considerant quod non tam in relatione ad illam internam inevidentialiam obiecti materialis, intelligendi sunt *suppositi a iaccidentalibus obiecti formalis* loqui de illa speciali difficultate, quae oritur ex non perspecta ratione ipsius veritatis credendae. Evidentialiam locutionis divinae sufficere ad tollendam libertatem assensus etiam in rem revelatam, licet haec in se maneat obscura, vide penes sanctum Thomam 2. 2. q. 5. a. 2. Ceterum ut iam dixi, interna inevidentialia veritatis credendae sen *obiecti materialis* neque necessaria est, ut possit esse obiectum liberi actus fidei, diuiniudo sit non evidens *obiectum formale*. Licet enim aliquis evidenter cognoscat veritates rationales, potest tamen eas credere libero actu fidei, si simul sunt propositae revelatione, quam certo non tamen evidenter cognoscit ut divinam; tum vero non quidem ratione obiecti materialis sed tamen ratione obiecti formalis dicitur fides « *ai'ijumentum non nppa.rentium* » Heb. XI. 1.

Itaque ipsa possibilitas ilubiorum de veritate doctrinae revelatae, quae dubia oriantur ex insita doctrinae difficultate, supponit et ostendit libertatem assensus in alterutram ex duabus veritatibus constituentibus obiectum formale. Vide Snare? disp. IH. sect. 8. n. 19-21; de Lugo disp. II. sect. 1. n. 9. sqq. Iam vero cum actus (idei sit ex

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

cumenici Vaticanani (Constit. de Fide cap. 3. can. 5.); cum
deinde veracitas Dei forte omnibus sit vel saltem possit
esse evidens, ac proinde assensus in eam, spectatus in se
et non spectata eius supernatrali firmitate super omnia,
necessarius sit vel saltem esse possit; consequitur divini-
tatem locutionis non esse, et quatenus pertinet ab obiectum
formale liberi actus fidei, non posse esse evidentem, licet
sit et cognoscatur certissima.

3. Quomodo vero divinitas locutionis certa sit, nec ta-
men evidens, ex superius declaratis facile explicate. Si
verbum sue doctrina consideretur Olo sacro velut apparatu
circumvestita, de quo diximus, evidenter dignitas rationum
prae quovi intellectu postulat firmum assensum et excludit
formidinem prudentem de opposito, est ergo *evidentia*.
activa (supra cap. I. n. II. 2.) relucens intellectui ex ipsa m-
testia ratione revelatini spectatae i complexu, ut con-
stat verbis et factis. Quamvis vero tot splendeant ratines
manifestantes existentiam revelationis, it sit *evidens* ex-
clusio *prudētis* formidinis de opposito, adeoque dum perspi-
ciuntur et saltem dum actu considērantur rationes, rapia-
te assensus in hanc veritatem : u prudenter absque formi-
dine erroris teneri posse ac *debere* existentiam revelatio-
nis; - et quamvis proinde in sensu composito cum actuali
considerante rationem non maneat libertas ad iudicium
hoc alteram : « *prudenter* posse dubitari de existentia reve-
lationis; » nihilo tamen minus existētia ipsa revelationis
non est directe *evidens*, sed tantummodo *obediēte certa*,
h. e. manifestati rationum non est clara eo gradu, ut ex-
clude etiam *possibilitatem* formidinis imprudentis. Ideo

assensus intellectus non rapitur sublata liberiate in hoc iudicium: «exitit revelatio; » non rapitur inquam necessario, saltem ubi non de revelatione in abstracto et generalitatem spectata sed de revelatione singularum ventatimi

(1) De hac **zyxvutsrqponmlkjihgfedcba XVIIT**
quae tollat libertatem. loquitur S. P. Pius IX., quando describit splen-

dem rationum, quibus divinitas revelationis illincescit ita, ut omnino
cuiusque mens et cogitatio intelligat christianam fidem Dei opus esse,
ac proinde teneatur * *jtitaru* difficultate ac dubitatione (quae sano
impudens et ideae impii locum habere potest) *penus* abiecta alique
remota, omne eidem illi obsequium praestare. * Verba Pontillicis
sunt, « Hmnana quidem ratio, ne in tanti momenti negotio decipiatur
et erret, divinae revelationis factum diligenter inquirat oportet. ut *certis*
libri conici, Deum esse loquutum diligentia ab omnibus est adhibenda
sed tamen pro diversitate hominum diversa, et omnino in animis omnium
debet esse de divinitate locutionis *certitudo* ; quis vero suspicetur a
Pontifice doceri pro omnibus necessitates *praedictae*) Sed quam
multa, quam mira, quam splendida praesto sunt argumenta, quibus
hmnana ratio inclementissime evinci omnino debet (cf. *xlvio*) *conrectio*
ut est in Italia et penes P. Hebr. XI. 1.), divinatio esse Christi reli-
gionem ac proinde nihil fore nostra *certitudo*, nihil *tecurari*, nihil

tate arguentis prosequitur: a Quæ certo omnia tanto divinæ sapien-
 tiæ ac potentiæ fulgore nundique collueunt, ut *euntque* mens et cogitatio
vel facile intelligat, christianam (idem Dei opus esse, Ictura hmanna
 ratio ex splendidissimi* bise aequo ac firmisimis argumtis, dant
 aperteque cognoscens, Denm in omndm fidei autorem esistere, ulterius
 progredi remittit, *sed quavis difficultate ac dubitatione* penitus *abjecta*
atque reposita omne eidentificidicetium *probat* oportet, cum pro
 certo *habeat*, a Deo traditiis esse, quidquid fides ipsa hominibus creden-
 dum et agendum proponat * (Encycl. 9 Nov. 1846.) Quid ad persuadendum
 opinionem de stricte dicta *evidentia* facti revelationis animadvertint, in
 bise S. Pontilicis littoria * non agi do facti evidentia creditibatis, *sed de*
evidentia *veritatis* religionis nostræ, * omnino conceditur Pontificem
 agere non solum de credibilitate, *sed de veritate* facti revelationis ; nega-
 nti autem, doceri *evidentiam* *facti* illam stricte dictam, quæ toti it liber-
 tatem assensum fore sopra cap. I. II.). Quomodo propterea in
 illam sententiam cogere possit Suarezium, equidem non intelligo. Totā
 ratio ad illud reducitur, quod Suarez in loco (disp. 3. sect. 8. n. 3.)
 cum quani nos dicimus *certitudinem*, appellavi *evidentiam* *moralen*
 distinguens illam ab *evidentia* *metaphysica*, quam nos appellavimus
evidentiam *irrite* dictam. Ceterum fidem nostrani quafideles nominā-
 mur et sumus, et de qua sola agimus, non posse consistere cum evidentia
 sui naturalis vel supernaturali do Dei veracitate simul et de facto re-
 velationis, Suarez (ibid. sect. 8. punct. 3.) multis probat, et ex suis

principiis quae statuit de analyst et de propria ratione fidei postroa,
necessario defendere debuit. Sed aliud quam plenum **examinatio**
evidentiam moralem (nt appellat Sliarczins) facti revelationis ennniat
autem theologos, ad quem provocator, Aegidius Coninck, dum ait (de Fide
disp. II. dub. 2. n. 68j., viros doctos et pios post diuturnam meditatio-
nem et exercitacionem eo perveniri posse, nt ex motivis credibilitatis
- veritatem tauta certitudine et evidential colligant, quae eorum intellectum
quasi *convincit*, ut de eis dubitare non possint, iuxta illud
(Ps. 92), testimonia tua *credibilia* facta sunt nimis. » Aequè vere dicere
liceret, homines sanctos tanta gratia saepo muniti, ut mortale peccatum
committere quasi non possint. Postremo no puto, auctoritatem s. Thome
2. 2. q. 5, a. 2., nlerito induci pro ista *evidentia* demonstracionis
illi fidee, aequae fideles laudantur et de quae nobis semo est, cum Ang-
elicas ibi clarissime doceat, fidem in quae intellectus convincere nt eviden-
tial signum, ut nt cognosceret manifestò hoc dici a Deo, quod non
mentitur, » non esse eam, quae in Ildiibus Christi laudatur; sed hoc
rnodofidemesse non liberam, nt e.g. in daemonibus; - vident enim,
inquit, multa manifestia (i. e. eis evidential) indicia, ex quibus percipiunt
doctrinam Ecclesiae a Deo esse, » et ideo non libere credunt, . sed magis
coguntur ad credendum ex perspicacitate naturalis intellectos, » ut
nemp *evidentia*. ; *morum* ad demonstrandum veritatem facti revela-
tionis illiusc. » quavis res ipsas quae Ecclesia docet, non vident. »

CnroUarium. I. Peccatum internae negationis fidei non debet verbum **TSPROMLEHGEDCBA** existantiam veri revelati negent vera esse, quae illo verbo suo Deus dicit; neque enim id fieri potest. Unde vidimus s. Thomam concedere, u quod nullus est ita infidelis, quin credat, quod Deus non loquitur nisi verum, n Peccant vero infideles eo, quod revelatione sufficienter proposita ut evidenter credibili et credenda negant assensum in existentiam talis revelationis, et consequenter negant assensum in veritatem revelatione propositam. Exigit enim suprema Dei maiestas atque auctoritas hoc absolutum obsequium creaturae rationalis, ut quando verbum Dei sufficienter est propositum, assensus praestetur finissimus. a Fidelis credit homini, in quantum Deus in eo loquitur, quod ex certis experimentis colligere potest ; infidelis autem non credit Deo in homine loquenti » S. Th. l. c. (supra p. 64G.) Hinc etiam patet, auctoritatem Dei, ut obiectum formale fidei, relate ad intellectum credentis esse quidem (ut diximus) infinitam veritatem in cognoscendo et veracitatem in reve-

laudo; sed relate ad voluntatem, ut imperet assensum, motivum inclusimi in auctoritate esse etiam supremam Dei maiestatem. Ita etiam a s. Thoma loco ino citando « ratio, quod est in scientia et intellectu est ex ipsa evidentia eorum, quae certa esse dicuntur; certitudo autem fidei est ex firma adhaesione ad id, quod creditur. In bis ergo quae per fidem credimus, ratio voluntatem inclinans ut dictum est, est ipsa veritas prima sive Deus, cui creditur, quae habet maiorem firmitatem quam lumen intellectus humani, in quo conspiciuntur principia, vel ratio humana, secundum quam conclusio, in principia resolvuntur; et ideo fides habet maiorem certitudinem quantum ad firmitatem adhaesionis, quam sit certitudo scientiae vel intellectus; quamvis in scientia et intellectu sit maiori evidentia eorum, quibus assentitur » S. Th. 3. dist. 23. q. 2. a. 2. sol. 3. Cf. Ripalda de Fide disp. XI. sect. 3. n. 37. 43. 45. sq. Ex bis intelliguntur duo.

Ex his ulterius sequitur, fidem habituaient consistere in ea animi dispositione per supernaturale permanens donum effecta, secundum quam homini veluti connaturalis est voluntaria subiectio intellectus sub auctoritatem Dei, et promptitudo sub auxilio actualis gratiae credendi, quidquid ut divinitus revelatum sufficienter propouitur. Ex quo intelligitur, fidem habitualement manere eandem, sive amplior sive minus ampla sit cognitio explicita obiectorum fidei materialium; et simul redditur intima ratio, cur habitus fidei penitus amittatur, quando deliberate negando assensum etiam in unicam veritatem sufficienter propositam peccatum contra fidem.

— Corollarium 3. Firmitas assensus potest intelligi dupliciter, primo ita, ut ex ipso modo cognoscendi excludatur physica possibilitas formidinis de opposito; secundo quatenus assensus liber est, adeoque non ex sua natura excludit physicam possibilitatem formidinis, sed ex imperio voluntatis adhaeret suo obiecto cum exclusione cuiusvis formidinis actualis. Prior illa firmitas est propria evidentiae, adeoque de ea in actu fidei non est sermo. Altero modo spectata firmitas in assensu fidei divinae est aestimative super omnia, h. e. voluntas per gratiam confortata ita imperat assensum firmiter intellectus supernaturaliter illustrati cum exclusione formidinis de opposito, ut quantum a libertate pendet (2), omnia quae cognoscuntur scientia

(1) Relate ad voluntatem debent etiam spectari non obiective moventia bona ipsius credenti promissa et mala non credenti intentata, quae saepe commemorat Angelico». Quoniam vero «des formaliter est in intellectus, non sane haec quae movent voluntatem, sed sola Veritas prima revelans, propter quam intellectus (immergente voluntate), praestat assensum, est. » S. Th. 3. dist. 23. q. 2. a. 2. sol. 3. Cf. Ripalda de Fide disp. XI. sect. 3. n. 37. 43. 45. sq. Ex bis intelliguntur duo.

(2) — Regula generalis haec esse potest, ait de Lugo, ut per fideni assentiatur intellectus firmissime, ea scilicet firmitate, ut promptus

naturali, vellet habere falsa, si opponerentur veritatibus fidei sufficienter propositis, quia infinita Dei auctoritas dignum est obsequio mentis obsequio. u Certitudo quae est in scientia et intellectu est ex ipsa evidentia eorum, quae certa esse dicuntur; certitudo autem fidei est ex firma adhaesione ad id, quod creditur. In bis ergo quae per fidem credimus, ratio voluntatem inclinans ut dictum est, est ipsa veritas prima sive Deus, cui creditur, quae habet maiorem firmitatem quam lumen intellectus humani, in quo conspiciuntur principia, vel ratio humana, secundum quam conclusio, in principia resolvuntur; et ideo fides habet maiorem certitudinem quantum ad firmitatem adhaesionis, quam sit certitudo scientiae vel intellectus; quamvis in scientia et intellectu sit maiori evidentia eorum, quibus assentitur » S. Th. 3. dist. 23. q. 2. a. 2. sol. 3. Cf. Ripalda de Fide disp. XI. sect. 3. n. 37. 43. 45. sq. Ex bis intelliguntur duo.

a) Apparet ratio, cui haeretice formales qui recusant assensum alieni veritati fidei eis sufficienter propositae, neque circa alias fidei veritates quibus assentuntur, eliciant actus fidei super omnia, quales actus supernaturales fidei divinae esse oportet. Sicut enim repugnat, ut Deus summum bonum ametur charitate super omnia in observatione ceterorum mandatorum, dum unum violatur, et eo ipso Deus appetit alicui bono non praefertur; ita Deus prima veritas non potest coli mentis obsequio et subiectione appetitae super omnia in credendis ceteris veritatibus, dum hoc obsequium in una aliqua veritate satis proposita negati. In hoc enim ipso consistit animi dispositio per fidem habitualement et firmitas super omnia, quae includitur in quovis actu fidei divinae, ut homo propter solam aucto-

sit ad neganda potius omnia obiecta contraria, quae saltem ex imperio voluntatis negare potest; neque enim potest esse paratus negare quae nullo modo negare poterit... Chiniacum est proponi per fidem id, quod omnimoda claritate et inderogante constet esse falsum, et quod intellectus non posset credere esse verum, cum evidentia perfectissima cogat illum ad assentiendum eius contradictor » de Lugo disp. VI, n. 51. 53.

ritatem Dei promptus ait aequali modo scse subiicere cui-
vis veritati, quamprimum tamquam revolata sufficeienter est
proposita. Of. de Lugo disp. XVII. sect. (5. n. 122. (1).

b) Pariter ex dietis constat, cur possibilitas dubii imo
etiam actualis *indeliberata* dubitatio non obsit firmitati
(idei. Exclusio eniū formidinis de opposite, ut diximus, est
ex imperio liberae voluntatis; quaiudiu ergo perseverai *de-
liberata* voluntatis repugnantia adversus ibrminem erro-
ris, manet etiam firmitas fidei propria. Cf. S. Tb. 1. c. ad
2.; Ripalda disp. XI. sect 2. n. 18. 19.

Cardllarium 3. Quamvis auctoritas Dei et locutio divina
sint motivum et obiectum formale fidei, atque sub ista ra-
tions baec motiva saltern in primo aetu fidei non per as-
sensus fidei propter auctoritatem Dei revelantis, sed ex ma-
nifestatione intrinsecus cognoscibili intelligantur modo, quo
declaravimus; nihilominus sub alia ratione turn auctoritas
Dei turn existentia locutionis divinae sunt etiam obiectum
materiale fidei, atque adeo Veritas credenda propter aucto-
ritatem Dei revelantis. Revelavit enim Deus sive explicite
sive saltern aetu exercito turn suam infinitam veracitatem
turn suae revelationis existentiam. In boc autem aetu fidei
auctoritas et locutio Dei ut obiectum formale propter quod
ereditur, cognoseitur modo supra esplicato ex rationibus
internis, et eadem auctoritas atque locutio ereditur ut ob-
iectum materiale. Est ergo in tali aetu fidei duplex assen-
sus superuaturalis in idem obiectum sub duplici diversa ra-
tione spectatum. Praecognosco uno aetu ancoritatem Dei
revelantis ex rationibus internis; turn alio aetu saltern vir-

(1) Inter veteres scholae theologos solus Durandus censuit, haere-
ticos errantes culpabiliter circa nmm articlnlin arhnc elicere actns fidei
theologicac circa articulos alios. Ripalda de Fido disp. IX. sect. 4:
disp. VI. sect. 4. n. 34, 35. valio propende! in sententiam, elici al) illis
haereticis actus fidei supernaturales, licet imperfectos; concludi! tanien
n. 63. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQOLJIHGFEDBA*
secundū scriptores; sed cohibeo sententiam, donec alii praelnceant. »
Sane conspiratio theologomm adeo constans satis est, nt illis quibui-
cumque actibus imperfectis propria ratio fidei divinae ac theologicac
neganda sit, nec modus deest, quo haec res oxplicitur, ut apparet ex
dictis in textn.

tualiter distincto (aetu fidei), propter ancoritatem Dei re-
velantis assentior utrique huic veritati: a Deus est infinita
zyxwvutsrqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQONMLKJIHGFEDCBA
tione. " Vide Tract, do Deo tb. IX.

Corollarium 4. Quamvis ex dictis cognitio obiecti for-
malis ultimam nou sit mediata per actum fidei propter
motivum auctoritatis Dei revelantis, sed immediata ex ra-
tionibus intestinis; potest tamen ille supernaturalis firmis-
simus assensus in auctoritatem Dei et adbuo magis assensus
inevidens/et liber in divinitatem locutionis propositae la-
tiori nominis significatione appellari *assensus fidei*, turn
quia Veritas utraque est obiectum formale fidei et ingre-
ditur ut motivum ipsum fidei actum, turn maxime quia
assensus uterque elicitur ab intellectu sub lumine fidei su-
pernatural!. Cf. de Lugo disp. I. sect. 7. ll. 129.

CAPUT V.

DE NECESSITATE PROPOSITIONIS VERITATIS PER ECCLESIASI.

Dclarandus primum est status praesentis quaeestionis.
Aliqui theologi docnerunt, ultimam fidei analysisn fieri in
auctoritatem infallibilem Ecclesiae. Quaerenti enim cur
hanc illamve veritatem credamus, respondemus: quia Deus
in infinita *zyxwvutsrqponmlkjihgfedbaZYXWVUTSRQONMLKJIH*
stet, Deum revelasse, reddimus rationem fidei nostrae: quia
Ecclesia in'allibilis id docet. Referuntur in hac opinione
fuisse Durandus, Gabriel Biel, Almainus in 3. dist. 23-25;
Michael Medina i. V. de recta in Deum Fide aliique, quo-
rum sensum non adeo extra controversiam certuni explicat
Petrus Hurtadus de Fide disp. VII. sect. 2. Communis theo-
logorum consensus banc doctrinam improbat. Si enim au-
toritas Ecclesiae assumitur ut in'allibilis sub assistenza
Spiritus Sancti; ita ipsamet est obiectum materiale fidei
quod ereditur, nec ergo potest esse principium, in quod
ultimo fides resolvitur. Quaerendum scilicet superest, cur
credatur haec ipsa assistentia Spiritus Sancti ad consti-
tuendam infallibilem Ecelesiam; et sane respondendum,

ritatem Dei promptus ait aequali modo scse subiicere cui-
vis veritati, quamprimum tamquam revoluta sufficienter est
proposito. Of. de Lugo disp. XVII. sect. (5. n. 122. (1).

b) Pariter ex dietis constat, cur possibilitas dubii imo
etiam actualia *indeliberata* dubitatio non obsit firmitati
fidei. Exclusio enim formidinis de opposite, ut diximus, est
ex imperio liberae voluntatis; quamdiu ergo perseverai *de-*
liberata voluntatis repugnantia adversus foraidinem erro-
ris, manet etiam firmitas fidei propria. Cf. S. Tb. 1. c. ad
2.; Ripalda disp. XI. sect 2. n. 18. 19.

Girollarium 3. Quamvis auctoritas Dei et, locutio divina
sint motivum et obiectum formale fidei, atque sub ista ra-
tions baec motiva saltern in primo actu fidei non per as-
sensum fidei propter auctoritatem Dei revelautis, sed ex ma-
nifestatione intrinsecus cognoscibili intelligantur modo, quo
declaravimus; nihilominua sub alia ratione turn auctoritas
Dei turn existentia locutionis divinae sunt etiam obiectum
materiale fidei, atque adeo Veritas credenda propter aucto-
ritatem Dei revelantis. Revelavit enim Deus sive explicite
sive saltern actu exercito turn suam infinitam veracitatem
turn suae revelationis existentiam. In boc autem actu fidei
auctoritas et locutio Dei ut obiectum formale propter quod
ereditar, cognoseitur modo supra esplicato ex rationibus
internis, et cadem auctoritas atque locutio ereditar ut ob-
iectum materiale. Est ergo in tali actu fidei duplex assen-
sus supernaturalis in idem obiectum sub duplici diversa ra-
tione spectatum. Praecognosco uno actu anctoritatem Dei
revelantis ex rationibus internis; turn alio actu saltern vir-

(1) Inter veteres scholae theologos solus Durandus censuit, haere-
ticos errantes cuipabiliter circa nmm articlnlin adhuc elicere actns fidei
theologiae circa articulo» alios. Ripalda de Kido disp. IX. sect. 4:
(disp. VI. sect. 4. n. 34, 35, valde propende! in sententiam, elici al) illis
haereticis actus fidei supernaturales licet imperfectos; concludit tamen
n. 63: » eodem affirmarem, si practer Durandum duce3 essent nostri
secundi scriptores; sed cohibeo sententiam, donec alii praelineant. »
Sane conspiratio theologomm adeo constans satis est, nt illis quibni-
cunque actibus imperfecta propria ratio fidei divinae ac theologiae
neganda sit, nec modus deest, quo haec res oxplicitur, ut apparet
dictis in textu.

tualiter distincto (actu fidei), propter anctoritatem Dei re-
velantis assentior utrique huic veritati: a Deus est infinita
tione. » Vide Tract, do Deo tb. IX.

Corollarium 4. Quamvis ex dictis cognitio obiecti for-
malis ultimatum nou sit mediata per actum fidei propter
motivum auctoritatis Dei revelantis, sed immediata ex ra-
tionibus intestinis; potest tamen ille supernaturalis firmis-
simus asaensus in auctoritatem Dei et adhuc magis assensus
inevidens et liber in divinitatem locutionis propositae la-
tiori nominis significatione appellari *assensus fidei*, turn
quia Veritas utraque est obiectum formale fidei et ingre-
ditur ut motivum ipsum fidei actum, turn maxime quia
assensus uterque elicitur ab intellectu sub lumine fidei su-
pernaturali. Cf. de Lugo disp. I. sect. 7. n. 129.

CAPUT V.

DE NECESSITATE PROPOSITIONIS VERITATIS TER ECCLESIAM

Declarandus primum est status praesentis quaestionis.
Aliqui theologi docnerunt, ultimam fidei analysis fieri in
auctoritatem infallibilem Ecclesiae. Quaerenti enim cur
hanc illamve veritatem credamus, respondemus: quia Deus
infinita Veritas revelavit; porro interroganti quomodo constet,
Deum revelasse, reddimus rationem fidei nostrae: quia
Ecclesia infallibilis id docet. Referuntur in bac opinione
fuisse Durandus, Gabriel Biel, Almainus in 3. dist. 23-25;
Michael Medina i. V. de recta in Deum Fide aliique, quo-
rum sensum non adeo extra controversiam certuni explicat
Petrus Hurtadus de Fide disp. VII. sect. 2. Communis theo-
logorum consensus liane doctrinam improbat. Si enim au-
ctoritas Ecclesiae assnmitur ut in'allibilis sub assistentia
Spiritus Sancti; ita ipsamet est obiectum materiale fidei
quod ereditar, nec ergo potest esse principium, in quod
ultimo fides resolvitur. Quarendum scilicet supplest, cur
credamus hanc infallibilem assistentia Spiritus Sancti ad consi-
tuendam infallibilem Ecclesiam; et sane respondendum,

eam credi propter auctoritatem Dei revelantis. Si vero auctoritas Ecclesiae intelligitur humana tantummodo, quatenus constituitur sapientia, integritate vitae, constantia, consensu tantae multitudinis per omnes aetates; ita haec auctoritas constituit utique motivum credibilitatis, non tamen obiectum formale, propter quod fide divina credatur Veritas proposita ab Ecclesia, et in quod proinde fiat resolutio fidei, cura assensus fidei divinae esse non possit nisi propter auctoritatem Dei revelantis. Quomodo de hac re sentiendum sit, et quid veri quid falsi subsit illi pauciorum theologorum doctrinae, prout referri solet, hic declarare conabimur iuxta principia paulo ante in analysi fidei et in Traetatu de Traditione demonstrata.

Tria considerabimus, n) quomodo Ecclesia velut factum divinum pertineat ad ipsam locutionem divinam; 2) quomodo propterea per Ecclesiam divinitas revelationis sit omnibus cognoscibilis; denique c) quomodo ad fidem divinam ac catholicam se habeat ipsum formale testimonium Ecclesiae.

I. *Quomodo Deus per Ecclesiam tamquam per factum suum se tamquam per verba realia coniuncta cum suis verbis formalibus loquatur omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.*

1. Locutio quae nunc proponitur ut divina, et cuius divinitas ex rationibus internis cognoscenda est modo, quo diximus tunc antecedenti capite IV., haec inquam locutio nunc proposita, non nunc primum a Deo prodiit, sed ante multa saecula a Deo profecta ad nos usque conservata est. Unde cognoscas hoc verbum (e. g. «Deus est unus et trinus») tamquam divinum, idem est ac cognoscere hoc verbum quod nunc proponitur, pridem a Deo revelatum ad nos usque conservatum esse, iam vero organon a Deo institutum ad promulgationem, propagationem et conservationem totius revelationis est docens Ecclesia, h. e. constituti a Christo Apostoli et eorum perennes successors. Hinc Deus *rebus et factis* cognoscibilis reddidit primum Apostolos tamquam suos legatos in promulganda revelatione. «Euntes

in mundum universum praedicare Evangelium omni creaturae... Illi autem profecti praedicaverunt ubique *Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis* » Mare. XVI. 20.; Heb. II. 4. etc. Successores serie perpetua immediate nectuntur cum ipsis Apostolis, et in mundo universo communionem et doctrina inter se coniuncti velut unum corpus ad nos usque pertingunt. Ex connexion cum Apostolis et cum Christo ipso *res illae et facta* Christi et Apostolorum pertinent ad totam Ecclesiam subsequentem, quae et ipsa insuper novis *rebus et factis* quavis aetate insignitur tamquam sigillis demonstrantibus eius institutionem divinam et connexionem cum Christo et Apostolis. Res enim et facta indicata superius (p. 671. sq.) pertinent omnia ad Ecclesiam, et cum Ecclesia cohaerent vel tamquam ad partem ipsam, et sunt omnia in Christo et in Ecclesia effectus et, si ita loqui fas est, tamquam eius actus vitales, quibus Ecclesia ipsa ut societas divinitus instituta et supernaturalis manifestato. Lege s. Augustini mirabilem epistolam 137. n. 15. seqq. ad Volusianum, et libellum de utilitate credendi n. 32. 35.

Ita ergo Ecclesia, corpus cum capite Christo, inde ab origine humani generis usque ad nos exhibetur tamquam moraliter unum grande quoddam factum divinum, in quo Christus historice cognoscibilis in sua vita, suis miraculis, impletis prophetiis, doctrinae sanctitate, sublimitate, modo docendi, sua morte et resurrectione et glorificatione est principium et finis, A et Q; multiplices autem series factorum antecedentium et consequentium quae sunt ipsius Ecclesiae manifestationes, progrediuntur a Christo et ad Christum convergunt tamquam radii ad centrum sive ut praeparationes sive ut effectus, atque Christum ipsum partim ut supernaturalem suam causam demonstrant, partim ex Christo cognito in se perfectius intelliguntur, sicut generatila causa ex effectibus et vicissim effectus ex causa cognoscuntur. Sicut ergo Christus Dominus ipse, sicut deinde Apostoli *rebus et factis* sese exhibebant cognoscibiles ut legatos divinos, ita Ecclesia tum per ipsam connexionem cum Christo tamquam capite ac fundatore et cum Apo-

stolis tamquam primis suis plantatoribus, rigatoribus a membris, turn per novas et perpetuus series rerum et factorum sese exhibet velut continuationem legationis Christi et Apostolorum. Cf. Tract, de Traditione th. IV. sqq.

2. Hinc iam apparet, quomodo Ecclesia spectata secundum *res illas et facta*, obazina in missis cognoscibilis redditur, sit velut elementum componens locutionem divinam perpetuo permanentem et perpetuo cognoscibilem. Praedicatio et prima promulgatio revelationis, loquendo nunc de novo Testamento, peracta a Christo et ab Apostolis componebatur *verbis et rebus*, et per res locutio erat cognoscibilis ut- divina, u *Domino testimonium perhibent verbo gratiae suae, dante signa* » Act. XIV. 3.; hoc est, revelatio composita *verbis et rebus* ex sua insita catione erat cognoscibilis ut divina postulans assensu in hanc veritatem: talem locutionem (quae est *subiectum*) esse locutionem divinam (quod est *praedicatum*). Vide supra p. 672. in nota. Pari ergo modo revelatio, quae nunc ab Ecclesia proponitur tamquam revelatio derivata inde a Christo et ab Apostolis, non tantum verbis constat sed etiam tota serie *rerum et factorum*. quibus Ecclesia exhibetur ut divinitus instituta et pro Christo legatione fungens ad conservationem et praedicationem doctrinae. Ergo non solum in personali praedicatione Christi et Apostolorum, sed etiam perpetuo in Ecclesia *res illae et facta*, connexio inquam Ecclesiae cum Christo et Apostolis, mirabilis propagatio et conservatio, consensus, supernaturalia charismata sese manifestantia, constantia in fide accepta, martyria, tota spiritalis vita Ecclesiae manifestata, omnia scilicet illa quae diximus *Ecclesiam spectatam secundum res et facta*, componunt ipsam divinam locutionem, quatenus constat duplici elemento verborum ac rerum.

3. Est autem hic sedulo adtendendum ad triplicem diversam considerationem rerum et factorum, quam supra p. 680. declaravimus, ne quis in re tam gravi fallatur, vel modo loquendi occasionem praebeat errandi. Ut saepe diximus, motivum formale fidei est unice *auctoritas Dei loquentis*. Unde si res et facta *per se et seorsum* specten-

tur, sunt in ordine ad locutionem divinam signa manifestanti intellectui eius divinitatem, in ordine ad rein credendam signa manifestantia eius credibilitatem, atque adeo modo utroque sunt *motiva credibilitatis*. Solum tertio modo considerata, ut Deus suam locutionem et divinam suam locutionem, facta dictum Augustini componit verbis et factis, facta ingrediuntur ipsam locutionem divinam ex suis internis rationibus cognoscendam, hocque modo ingrediuntur ipsum motivum formale. Ita dum rex loquitur per suum legatum, motivum formale credendi fide debita verbo regio est auctoritas regis loquentis, non diploma et sigillo™ regium vel apparatus, quo legatus comparet. At si res illae considerantur ut elementum componens cum verbis nam locutionem regiam, quae ita in complexu spectata ex sese est cognoscibilis; hoc modo res illae ingrediuntur ipsum motivum formale.

II. Quomodo divinitas revelationis per Ecclesiam tamquam per factum divinum omnibus facile sit cognoscibilis.

1. Diligens considerati doctrinae paulo ante expositae magni momenti est propter consecutaria, quae ex ea consequuntur. Inde enim intelligitur, facile esse et etiam rudibus obvium in Ecclesia catholica cognoscere revelationis propositae divinitatem, sine cuius utpote obiecti formalis certa licet inevidenti cognitione fides locum habere non potest. Dico cognitionem hanc in Ecclesia catholica etiam rudibus esse obviam, quia Ecclesia ut complexus rerum et factorum (tamquam motivum credibilitatis) evidenter ostendens credibilitatem doctrinae et officium credendi, et quatenus componit ipsam locutionem divinam, reddens locutionis divinitatem certo cognoscibilem. etiam a rudibus facile cognoscitur modo forte confuso sed certe sufficienti, ut eis *evidens* sit officium assentiendi in existentiam locutionis divinae, et *evidens* credibilitas rei in tali locutione propositae. Facile enim omnes possunt cognoscere e. g. suos sacerdotes cohaerere in fide et doctrina cum Episcopis, a quibus missi sunt ad docendos et pascendos fideles, Episcopos

esse unites eum Pontifice Romano et cum Ecclesia in toto orbe terrarum. Unde facile eis innotescit, doctrinam propositam esse in fide totius Ecclesiae. Nec minus obvia eis est confusa saltem notitia aliquot proprietatum Ecclesiae et miraculorum, quibus revelatio confirmata est. Haec autem cognitio rerum et faetorum per se sufficiens plane est, ut pariat evidentiam credibilitatis et officii ad firmissime credendum propter auctoritatem Dei revelantis; nec quoad rei summau cognitio alia est per scientiam philosophicam et theologicam. In doctoribus amplior et distinctior scientia motivorum credibilitatis potissimum requiritur ad defensionem fidei et ad detegendas fallacias (1).

2. Divina nempe bonitas et sapientia verbum suum ita reddidit cognoscibile, et veritates revelatas ita motivis credibilitatis exhibet credibiles in Ecclesia catholica, ut in hac et in hac sola Ecclesia omnes etiam rudes babeant modo sibi accommodato fundamenta certitudinis, qua omne prudens dubium excludatur non solum relative pro praesenti sua mentis cultura, sed absolute pro quovis stadio scientiae; ac proinde etiam pro ipso ex motivis quae aetate cognoscunt, incommutabiliter certum sit ac maneat, rationes oppositas, quaecumque illae sint, non posse esse nisi apparentes.

Sane quoniam Deus revelationem suam per Christum et per Spiritum Sanctum missum in Apostolos completam destinavit omnibus gentibus et omnibus temporibus; ideo pro omnibus gentibus usque ad ultimum terrae et pro omnibus temporibus usque ad consummationem saeculi i Matth. XXVIII. 19; Act. I. 18.) misit legatos suos in perpetua successione et mutua consensione insignitos characteribus divinae missionis et auctoritatis. Quae tandem est institutio Ecclesiae in sua apostolicitate, catholicitate, unitate et sanctitate facile cognoscibilis ut per eam Christus caput perpetuo conservet, praedicet, et explicet totam doctrinam revelatam.

(1) Ex eadem ratione evidens est, quam gravis orgeat necessitas amplioris et distinctionis institutionis quoad simplices fideles quibusdam luctuosis temporibus, ubi acerbior imminet hostium fidei impugnatio et maius perditionis periculum.

In hac igitur Ecclesia et per banc solam voluit Deus propositionem totius revelatae doctrinae reddere accommodatam omnibus gentibus et omnibus temporibus; est enim Ecclesia a Christo ita instituta iisque insignita characteribus, ut ipsamet verissime sit ac dici debeat magnum quoddam ac perpetuum motivum credibilitatis, seu potius compendium omnium motivorum, quibus divina revelatio cognoscibilis, et revelata doctrina credibilis ac credenda exhibetur. Motiva uamque credibilitatis omnia quibus Christus ipse et quibus Apostoli in virtute Spiritus Sancti suam praedicationem collustrarunt, ad Ecclesiam catholicam in sua manifesta connexionione cum Christo et Apostolis et ad nullam aliam communionem pertinent, sicut ad eam solam pertinet motivorum continuatio in mirabili propagatione et conservatone religionis christianae, in eisdem effectibus omnes naturales causas excedentibus, in martyriorum modo ac multitudine, in innumeri charismatum manifestatone (cf. s. Augustin. de utilit. credendi e. 17.).

Quae omnia licet, fideles catholici rudiores non noverint distincte nec ipsi explicare valeant, noverunt tamen modo ipsis accommodato uamque sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam, atque in hac semper eis ob oculos versatur incommutabile, plene sufficiens ac certum credibilitatis motivum motivorumque complexus ita, ut l'andamenti innitatur firmissimis parati semper, quantum ad singulos pro eorum condicione spectat, per Ecclesiam ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quae in eis est spe.

3. Quoniam itaque modus locutionis divinae omnibus accommodatus et quoad omnes veritates revelatas secundum praesentem oeconomiam et institutionem Christi non reperitur nisi illi sola Ecclesia catholica, et quoniam facta omnia divina quae turn motiva credibilitatis tum elementum componunt ipsam divinam locutionem constituunt, intime pertinent ad Ecclesiam catholicam, per quam solam omnibus gentibus cognoscibilis et credibilis revelatio divina integra per omnes aetates conservata est et conservabitur; inde consequitur, etiam illos qui Ecclesiam catholicam ignorant,

saltern indirecte lini ipsi Ecclesie debere cognoscibilein et credibilem, si quae eis fit, revelationis propositionem et exhibitionem. Xominatim illis, qui in communione haeretica sunt extra Ecclesiam et banc invincibiliter adeoque inculpabiliter ignorant, revelationis divinitas velut per radios ex Ecclesia catholica progredientibus illustratur et redditur cognoscibilis. Praesertim rudibus, quibus non sens locutio ut divina non est alio modo cognoscibilis nisi per Ecclesiam, quatenus haec rebus et. factis sese exhibet in connexione cum Christo et Apostolis custodem depositi; adeo ut etiam ad eos, qui inculpabiliter extra corpus Ecclesiae vorsantes fide divina credunt, verbum Dei per Ecclesiam eatholicam pervenire dicendum sit. Qnamvis enim huiusmodi *haeretici materiales* instituantur a ministri« suae sectae, divinitatem tamen locutionis in dogmatibus vere revelatis quae eis proponuntur, cognoscunt, quatenus componitnr praesens locutio cum perpetua successione et cum serie factorum divinatorum pertinentium ad Ecclesiam eatholicam, quam Romanam esse ipsi ex hypothesi inculpabiliter ignorant.

4. Verum in tota hac causa propositionis fidei tum pro iis qui sunt in corpore Ecclesiae, tum pro aliis qui ad illud nondum pertinent, primum et praecepue spectari debet supernaturalis gratia interna, sive quatenus est infusio virtutis permanentis (Cone. Trid. sess. VI. cap. 7.), sive quatenus est adiutorium o illuminationis et inspirationis » ad actus fidei salutare ipsa quae eius itaqumme)T Tc 2573 Td (.)T 276299 Tc 1.62445 Td 1.1 T (Fidbe)T Tc 164331 Td si

zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

errorem vero mere naturalis (1). Turn igitur propositio externa in se est diversissima, una vera altera falsa, quae diversitas ex magisterio Ecclesiae ut regula próxima fidei etiam a rudibus inquisitione facta saltern ordinaria poterit facile cognosci; turn etiam ratione adiutorii gratiae in hominibus, qui simul credunt veritatem revelatam et propositionem falsam, quam erres invincibili putant revelatam, dispositio quoad utramque veritatem et falsitatem, quae supernaturali fidei adhaesione ad veritatem revelatam iuvantur a gratia, nee unquam iustam causam habere possunt earn in dubium vocandi (2); contra vero quoad adhaesione in propositionem falsam iuvantur a gratia ita, ut data opportunitate per doctrinam Ecclesiae externam et per adiutorium internum ab ea persuasionem retrahantur, ipsique optime intelligant, in hac retractatione non contra sed iuxta suum officium se agere (3).

b) Ex eadem supernaturali gratia fidei eo clarius intelligitur, quomodo non sane par sed omnino opposita sit conditio credentium fide divina ac sectatorum religionis falsae. Hi enim per gratiam inducuntur ad examen apparentium rationum sui erroris et rationum veritatis, atque in hoc examine quo sincerius divina illustratione implorata

(1) Voluntas credendi poterit esse supernaturalis et meritoria, etiamsi per errorem invincibilem existimata solum et non vera sit revelatio obiecti; non tamen potest esse supernaturalis ipse assensus intellectus nō potest errare. Cf. de Longo disp. IX. n. 22.

(2) - Aliqui habentes gratiam gratiam facientem possunt bebtudinem pati circa aliqua, quae sunt praeter necessitatem salutis, sed circa ea quae sunt de necessitate salutis, sufficienter instruantur a Spiritu Sancto secundum illud 1. Io. II. 27: unctio eius docet vos de omnibus... Etsi non omnes habentes (idem plene intelligant ea, quae proponuntur credenda, intelligunt lumen ea esse credenda, et quod ab eis nullo modo eil detrahendum » S. Th. 2. 2. q. 8. a. 4. ad 1. et 2.

(3) Son tamen defendimus, quod docuerunt Antonii Perex (disp. II c. 3, et alio modo Pallavicinus, Curs. theol. de Fide n. 666.), ordinarijose ab homine credendo discerni Smitatem assensus supernaturalis ab assensu naturalis, et hoc ipso posse cognosci vocem Dei intrinsecam ita, ut ex modo illius suasionis interna tanquam ex motivo credibilitatis cognoscatur veritas obiectivae revelationis. Huius sententiae refutationem proluam habes apud Haunoldum Controv. III. c 2

coram Deo ex desiderio salutis consultaverint, eo magis Deus qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire (1. Tim. II. 4.), per suavi gratiam eos deducet ali errore, et adducet ad agnitionem veritatis. Ex adverso quoniam a Deus non deserit, si non deseratur, ut pie semper iusteque vivatur » (s. Aug. de natur. et grat. contra Pelag. c. 26.; Concil. Trid. sess. VI. cap. 11. 13.; Cone. Vatican. de Fide cap. 3.), a vera fide sub lumine gratiae iam suscepta et eredita ad deliberatam dubitationem vel omnino ad negationem homines infelices negligendo gratiam eique resistendo delabuntur. Naufragia circa lidem autedit et semper comitatur repulsio bonae conscientiae. a Hilitates in illis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt » (1. Tim. I. 19. cf. Heb. VI. 4. sq.; 2. Pet. II. 21.).

c) Ex utroque capite, tam scilicet ex modo propositionis fidei in Ecclesia et per Ecclesiam catholicam proportionate omnibus etiam rudibus ad evidentiam ereditabilitatis gignendam, quae ulteriori examine et ampliori doctrina solum distinctius explicari et confirmari potest; turn maxime et proprie ex supernaturali lumine, quo Deus neminem deserit nisi deseratur, et ex supernaturali firmitate fidei intelligitur, quam falsa sit doctrina Hermesii, qui iubet catholicos saltem eruditos et theologos fidem a Ilatre Ecclesiam susceptam et iam creditam ita examini subiicere, ut fidem liane ipsam serio in dubium. vocent atque incertam habeant, donec sollicita inquisitio eis persuaserit, quid sequendum, quae religio amplectenda sit. Ab hoc commentore ipsa ac principiis non multum differi aliorum quorundam doctrina. Quemadmodum, inquit, instituto examine potest homini illucescere officium transeundi a religione falsa in qua educatus erat, ad Ecclesiam catholicam; eodem modo et (ut aliqui loquuntur) iure suo posse hominem catholicum instituto examine per errorem invincibilem et absque culpa deficere a fide catholica hactenus eredita. Quasi nempe Veritas divina et error, supernaturalis fides in Ecclesia catholica et adhaesio in errore paris aut similis essent conditionis!

Hic error explicite damnatus est ut haeretici a sacrosanto Concilio Vaticano I. c. c. 3. et can. 6. Praeterea ad confirmationem doctrinae hac paragrapho expositae perpendatur proscriptio propositionum 19me, 80ma, 21ma, inter damnatas ab Innocentio XI. « Voluntas non potest efficere, ut assensus (idei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. » « Hinc potest quis prudenter! repudiare assensum, quem habebat supernaturalem. » - Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locus Deus. - Vide Dominicum Viva, a Theses damnatae » T. I. p. 203. sqq.

d) Postremo ex dictis consequitur, necessitate gratiae internae in relatione ad externam propositionem fidei dupliciter spectandam esse. Locutio divina realis, sive ut componitur rebus et factis, obiective et in se ita habet, ut talis atque hoc modo facta locutio sit et cognosci possit necessario divina, o Nonne cum omni confidentia, inquit Richardus a S. Victore de Trin. I. I. c. 2., Deo dicere poterimus: Domine si error est, a te ipso decepti sumus; nam ista in nobis tautis signis et prodigiis confirmata sunt et talibus, quae non nisi a te fieri possunt? - Attamen ex una parte perspectis rationibus evidens est tantummodo officium tum divinitatis locutionis tum veritati rei revelatae assentiendi, seu *evidens est credibilitas*; liber tamen manet assensus in existentiam divinae revelationis et in veritatem rei revelatae, atque adeo ad eam praestandum requiritur imperium divinae voluntatis; ex altera autem parte supernaturalis ordo revelationis ipsaque indoles veritatum supernaturalium rerumque supersensibilium, ac denique oppositio contra inclinationes sensuales naturae difficillimum et moraliter impossibile reddunt viribus naturae firmum et immutabilem assensum in veritates omnes sufficienter propositas, etiamsi de assensu fidei solum naturali ageretur; assensus autem fidei sicut oportet, proportionatum scilicet revelationi divinae ac fini supernaturali, atque adeo supernaturalem constat naturalibus viribus esse absolute impossibilem. Quapropter spectatis etiam solui-

modo difficultatibus, praescindendo ab ordine fidei supernaturali, gratia externa revelationis et propositionis fidei cum omnibus quantumvis evidentibus motivis credibilitatis non sufficit ad subiectionem debitam intellectus et voluntatis sub auctoritatem Dei loquentis; sed requiritur speciale adiutorium Dei internum ad hanc animi dispositionem, ad promptitudinem scilicet amplectendi firmissime quasvis veritates sufficienter propositas. Habitus autem fidei proportionatus ad finem praesentis elevationis est ontologicæ supernaturalis et per se infusus, h. e. qui non actibus acquiritur sed a solo Deo in anima effici possit operatione supernaturali. Quatenus Deus in donis suis cum effectu conferendis postulat nostram quoque cooperationem, sine dubio requiritur etiam motivorum diligens consideratio sub lumine gratiae tum ad amplectendam tum ad conservandam fidem (cf. Cone. Vatican. I. c.; Encyclic. S. P. Pii IX. 9. Nov. 1846.); at falleretur perniciosissime, qui putaret, philosophica inquisitione vel sola vel potissimum se posse sibi aut aliis fidem divinam persuadere. Cooperatio nostra sub gratia et cum gratia in toto hoc negotio, ut perveniatur ad fidem et maneatur in fide, consistit maxime et ante omnia et post omnia in magna animi humilitate, in profundissima reverentia erga divinam maiestatem, in instanti et constanti oratione: « nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum coelorum. »

III. De necessitate testimonii Ecclesiae ad fidem divinam et ad fidem catholicam.

1. In declarationibus praemissis iam etiam continetur, quomodo *testimonium Ecclesiae* in se ipso spectatum ad

fidem divinam se habeat, quod erat tertium hoc capite propositum. In primis certum est, testimonium Ecclesiae formaliter, quatenus est Ecclesiae, sicut. et testimonium Apostolorum et prophetarum quatenus est ab hominibus, non esse testimonium Ecclesiae. Si testimonium huiusmodi motivum non possit esse nisi auctoritas Dei loquentis, adeoque verbum Dei formaliter ut Dei est: cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum sed, sicut est vere, verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis » 1. Thess. II. 13. Quaeri igitur solum potest, quomodo propositio verbi Dei per Ecclesiam sit necessaria, ut revelatio seu verbi divinitas cognoscatur atque ita sit obligatio credendi. Haec propositio per Ecclesiam, ut initio diximus, potest spectari dupliciter, vel quatenus infallibilitate nondum supposita spectatur testimonium Ecclesiae formaliter, ut proliscitur ab Ecclesia instrumta ebaracteribus seu motivis creditibilibus; vel quatenus Ecclesia est et fide ereditur infallibili» sub assistentia Spiritus Sancti.

a) Ex natura rei et absolute propositio Ecclesiae neutro modo spectata est necessaria, ut obligatio credendi et fides divina locum habere possit. Non enim aliud requiritur, quam ut locutio divina sutficienter cognoscibilis reddatur; id autem per se et absolute multis aliis modis fieri potest. Ita penes oranes illos, qui fidei susceperunt ex revelatione Dei immediata et constituti erant primi revelationis promulgators, profecto nulla intercessi Ecclesiae propositio; ita etiam nunc absolute loquendo revelationis pridem factae divinitas rairaeulis vel aliis motivis creditibilitatis potest reddi cognoscibilis.

6) Si testimonium Ecclesiae spectatur nondum supposita fide infallibilitatis, tantummodo ut est testimonium huius societatis instructae tot ac tantis motivis creditibilitatis; ita illud proprie loquendo non est aliud quam testimonium huius societatis instructae tot ac tantis motivis creditibilitatis; ita illud, quae saepe iam diximus, applicati ad determinatas veritates et ad earundem revelationem. Sicut enim *res et facta* quae sunt aliquid ipsius Ecclesiae, per se spectata reddunt existentiam revelationis cognoscibilem et veritates

in ea contentas credibiles; ita per testimonium Ecclesiae proponuntur ipsae determinatae veritates, ad quarum revelationem demonstrandam illa motiva creditibilitatis pertinent. Haec igitur non tam est necessitas testimonii formalis, quam testimonii verbalis, de pio nunc quacrimus, quam necessitas factorum divinorum in Ecclesia, de quibus dictum est in superioribus.

c) Si testimonium Ecclesiae intelligitur iam supposita infallibilitate sub assistentia Spiritus Sancti; certe talis Ecclesiae auctoritas non potest esse sive necessarium motivum sive necessaria conditio *ad omnem actum fidei*. Nam hie modus infallibilitatis et haec assistentia Spiritus Sancti non potest cognosci ex rationibus internis, sed tantum credi per actum fidei propter auctoritatem Dei eam revelantis. Unde si hie actus fidei in talem infallibilitatem Ecclesiae necessario supponeretur omnibus aliis actibus fidei, saltern ipse ille primus actus non posset supponere iterum alium actum fidei in infallibilitatem Ecclesiae per actum fidei. Spiritus Sancti. At neque ad alios omnes actus fidei cognitio infallibilitatis Ecclesia, quae pendei ab assistentia Spiritus Sancti, necessaria est. Possunt enim sine dubio hominibus nondum cognita hac Ecclesiae infallibilitate alii arteuli fidei sufficienter proponi, ut possint et teneantur fide divina eos credere. Nec est ratio, cur negentur actus fidei divinae iis, qui absque sua culpa in aliqua secta nutriti infallibilitatem quidem bane Ecclesiae invincibiliter ignorant, alias tamen veritates revelatas habent sufficienter propositas *per res et facta*, quae ab Ecclesia eis incognita et ipsis inseis ad eos derivant!'. Huiusmodi enim homines quaindiu graviter contra fidem non peccant, et promptum gerunt animm revelationem quamvis ac proinde etiam Ecclesiam verara, ubi sufficienter erit proposita, credendi et practice sequendi, solum *materialiter haeretici*, dispositione autem ac habitu vere fideles sunt (1).

:1) Modum, quo homines invincibiliter adeoque ineuipahititer ignorant verum Ecclesiam, possint Dei adspirante et adjuvante gratia elicere actus fidei supernaturales, et consequenter gratia auxiliante Deum amare sapere omnia et pervenire ad iustificationem ac saltem aeter-

Quare revelatae veritatis propositio per Ecclesiam secundum providentiam Dei ordinariam et secundum oeconomiam a Christo institutam esse necessaria, ut sufficienter innotescat, quoniam sint veritates revelatae. Quoniam communiter atque eo modo, ut omnes credere teneantur, veritas tamquam revelata sufficienter proponi non potest nisi per Ecclesiam sive solemnii iudicio sive publica professione; inde est, quod propositio facta ab Ecclesia requiritur, ut veritas pertineat ad ~~propositionem~~ ~~fidei~~.

nondum ab Ecclesia proposita omnibus ad credendum, pro illis quibus sufficienter innotescat tamquam comprehensa in deposito revelationis, sit obiectum *fidei divinae*; imo quavis etiam revelatio privata praesertim ab iis, quibus fit, possit credi *fide divina*, quando de divina locutione sufficienter eis constat (de Tradit. th. XXII. corollar.); nilominus nec priori modo ante propositionem Ecclesiae, nec altero modo umquam constituitur obiectum *fidei catholicae* seu universalis.

3. Porro ubi Ecclesia iam cognoseitur ut organon infallibile Spiritus Sancti ad proponendam doctrinam revelatam; facile patet, tale testimonium non esse iudicium tantummodo, sed esse locutionem Spiritus Sancti per Ecclesiam, dum locutio Spiritus Sancti olim facta per prophetas et Apostolos (cf. Heb. I. 1.) nunc admodum proponitur a Spiritu Sancto per Ecclesiam. Locutio autem divina est *moticum* **POPNMLKEJHGFEDCBA** testimonium Ecclesiae non quatenus est hominum, sed quatenus est Spiritus

cendm est de Iudaeis, si qui snnt, qui invincibiliter errent circa christianam religionem; possint enim ndhuc habere voram fidem supernaturalem circa Dnm et alios articulos fundatam in Scriptura sacra, quam recipient (ex traditione), atque ide ex ca fide possint habere contritionem, qua iustificantur et salventur, si fides explicita Christi non sit necessaria necessitate medi... Denique Inhammedani si qui essent, qui etiam invincibiliter errarent circa Christum et eius divinitatem, non est enr non possent vere fide supernaturali credere unum Dnm remnatorum supernaturalium; hoc enim ipsi non credunt propter argumenta ex creaturis naturalibus desumpta, sed dogma hoc ex traditione habent. **zyxvusrsqpomlkjghedcbaXVI** et ad ipsos usque pervenit. » Hoc modo etiam pntat de Lugo traditionem sufficientem ad gentiles philosophos pervenisse. » Dnde si aliqui eorum dolorem de peccatis snper omnia et veram contritionem conceperunt, non fuit ex assensu pro discursum philosophicum comparato, sed ex illo alio qom do Dco ex fide vere poteront habere. » Ita Jhe. Ad sane probabils videtur, praesertim Bt agitur de infidelibus ntritis inter idololatrias, qui de revelata religione nihil audiverint, Dnm quando eorum miscerunt, simpliciter snplero dictum externae propositionis per illustrationem internam, ut docent s. Thomas alioque vetres theologi (supra p. 024), quam quod incerta illa tradituli universalis tamquam sufficiens externa propositio in snbndio vocanda sit.

Sancti, pertinet ad formale motivum fidei. Huno sensum exprimit 3. Thomas in explicatione discriminis inter fidelem ac infidelem, quam superius ex Angelico descripsimus. «Fidelis credit homini non in quantum homo, sed in quantum Deus in eo loquitur, quod ex certis experimentis collidere potest. infidelis autem non credit Deo in homine loquenti» S. Th. in 3. dist. 23. q. 2. a. 2. sol. 2. ad 3.

CAPUT VI.

DE HABITUDINE INTER FIDEM AC SCIENTIAM.

Generatim omnes haereses quae umquam adversus fidem catholicam excogitatae sunt, originem et incrementa sumserunt ex perversione subordinationis et genuinae relationis, quam Deus auctor naturae ac gratiae esse voluit inter manifestationem naturalem et revelationem supernaturalem, inter actionem et auctoritatem, inter scientiam et fidem. At uostris temporibus non modo haeretici, sed quidam etiam eruditi inter catholicos statuere ac vindicare conati sunt falsum principium plenae libertatis in scientiis tractandis, a quo maxime dependere aiebant tum validam fidei defensionem adversus incredulos, tum praesertim humanam disciplinarum omnium ac nominatim philosophiae perfectionem (1). Postulabant nimirum, ut plena libertas et autonomia inquisitionis et sententiarum in scientiis independens a quavis auctoritate, nominatimque independens a doctrina fidei admitteretur, atque ab Ecclesia ipsa agnosceretur. Hacc vero autonomia non solum in eo est, quod scientiae humanae suis propriis nitantur principiis rationibus vel empiricis, diversis a principiis fidei; et quod philosophia non possit progredi nisi ex principiis ratione perspectis, nihilque in se admittere, quod non fuerit ab ipsa suis conditionibus acquisitum aut fuerit ipsi alienum, » quae sane esset « instans philosophiae libertas » (2); sed id

obtinere volebant, ut doctrina fidei necque instar normae haberetur, qua errores cavendi praemonstrarentur, necquoadmodum summus Pontifex Pius IX. (litt. 21. Dec. 1863.) « non solum naturalem disciplinam, sed etiam divinam revelationem velut rectricem stellarum prae oculibus habendam esse, qua prae lucente sibi a syrtibus et erroribus caveant. » Unde etiam negabant, in veritatibus quae tum fide constant tum ratione demonstrari possunt, revelationem respiciendam esse ita, ut in antecessum debeat esse ratum ac fixum, non posse in scientifica investigatione statui principia vel deduci ac teneri conclusiones, nisi quae cum fide praeliata ac prae lucente consentiant, vel illi saltem non adversentur; banc enim aiebant non serialised ludicram fore scientiae tractationem (1). Ex eorum quippe principiis libertas est scientiae ita essentialis, ut sine ea consistere non posset, et scientia esse desineret; libertas inquam essentialis est, quae constituitur a iure sequendi sine ullo impedimento solummodo leges scientiae, ut non aliunde quovis modo limitetur vel circumscribatur » (2). Atque hinc propositio XIV. in Syllabo damnata consequitur: a Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione. » Porro facta distinzione inter philosophum et philosophiam concedebant, pro philosopho posse fortasse oriri ius et officium sese submitendi auctoritati, quam ceram ipse probaverit; at scientiam nec debere nec posse subiici fidei et auctoritati, quoniam ita in ipsa sua essentia et ratione formali destrueretur. Non est auctoritatis scientiam etiam errantem corrigere; sed scientia ipsa ex propriis suis principiis errores optime emendare valet (3).

Cum vero iidem philosophi simul negarent, latins patere veritates revelatas quam vim luminis rationis ad ventatura intelligentiara ac demonstrationem, ex positis eorum prin-

(1) Frohschammer Introduci, in philos. p. 307. 314; de Libertate scientiae p. 82. 111. Hic auctor infelix deinceps ad plenam fidei catholicae negationem delapsus est.

(2) Frohschammer de Libertate, scientiae p. 330.

(3) Cf. Litt. Apostol. 11. Dec. 1862; Syllab. Proposit. X. XI.

Sancti, pertinet ad formale motivum fidei. Huno sensum exprimit 3. Thomas in explicatione discriminis inter fidelem ac infidelem, mihi superius ex Angelico descripsimus. «Fidelis credit homini non in quantum homo, sed in quantum deus in eo loquitur, quod ex certis experimentis colligere potest, infidelis autem non credit Deo in homine loquente» S. Th. in 3. dist. 23. q. 2. a. 2. sol. 2. ad 3.

CAPUT VI.

DE HABITUDINE INTER FIDES ET SCIENTIAM.

Generatim omnes haereses quae umquam adversus fidem catholicam excoGITATAE sunt, originem et incrementa sumserunt ex perversione subordinationis et genuinae relationis, quam Deus auctor naturae ac gratiae esse voluit inter manifestationem naturalem et revelationem supernaturalem, inter rationem et auctoritatem, inter scientiam et fidem. At uostris temporibus non modo haeretici, sed quidam etiam eruditi inter catholicos statnere ac vindicare conati sunt falsum praeceptum plenae libertatis in scientiis tractandis, a quo maxime dependere aiebant tum validam fidei defensionem adversus incredulos, tum praesertim humanam disciplinarum omnium ac nominatim philosophiae perfectionem (1). Postulabant nimirum, ut plena libertas et autonomia in iudiciis et sententiis in scientiis independentem a quavis auctoritate, nominatimque independentem a doctrina fidei admitteretur, atque ab Ecclesia ipsa agnosceretur. Haec vero autonomia non solum in eo est, quod scientiae humanae suis propriis nitantur principiis rationales vel empiricis, diversis a principiis fidei; et quod philosophia non possit progredi nisi ex principiis ratione perspectis, nihilque in se admittere, quod non fuerit ab ipsa suis conditionibus acquisitum aut fuerit ipsi alienum, » quae sane esset « instans philosophiae libertas » (2); sed id

obtinere volebant, ut doctrina fidei neque instar normae haberetur, qua errores cavendi praemonstrarentur, quemadmodum summus Pontifex Pius IX. (litt. 21. Dec. 1863.) de auctoritate naturae ac disciplinae humanae laudatam revelationem velut rectricem stellarum praeculis habendam esse, qua praeculento sibi a syrtibus et erroribus caveant. » Unde etiam negabant, in veritatibus quae tum fide constant tum ratione demonstrari possunt, revelationem respiciendam esse ita, ut in antecessum debeat esse ratum ac fixum, non posse in scientifica investigatione statui principia vel deduci ac teneri conclusiones, nisi quae cum fide praeliata ac praeclucens consentiant, vel illi saltem non adversentur; banc enim aiebant non seriani sed ludicram fore scientiae tractationem (1). Ex eorum quippe principiis libertas est scientiae ita essentialis, ut sine ea consistere non posset, et scientia esse tam

- ^ S M s à j m & z ^ s r - ^
(2) mttcr. Apostolic. Pij IX. ad Archiep. Honaeb. 11. Dec. 1862.

In oppositōne igitur ad hos errores dupliciter considerabimus rationis buranae ac scientiae subordinationem ad fidem et auctoritatem eustodis fidei, ut ea se habet 1° in scientiis mere naturalibus; 2°. in scientia venturata fidei seu in sacra theologia.

1. Subordinati intestina sicut in diversis scientiis inter se mutuo, ita inter scientias ac fidem intelligi nulla potest, nisi quatenus aliquo modo commune habent *obie-*

p j | G f l _ h e r l a n i C a p n a P . 272 - «- <2; Earyst. et Ucracrl. p tó j-
l » 393, M U 1849, p. 83!. L)di«1861j
m t ^ T A ? " 106; 2151 A n r 0 r n a 0 8 t r i et boreal. p, 134
p 277 q " a l n 61 Froh S c B , U n n n " Philosoph

Hinc factum est, ut recentiores illi qui *obiectum* *formale* fidei ac scientiæ non rite distinxerunt, alii totam cognitionem rationalem ac scientiam spersensibilium revocaverint ad fidem, de quibus diximus cap. m. §. I.; alii vero, contra quos hoc capite disputamus, fidem ipsam converterint in meram scientiam rationales. Quoniam utrique unicam *rationem formam* totius nostræ intellectuales cognitionis admittunt, priores illi auctoritatem ac traditionem, hi posteriores veritatem luminis rationis evidentem et intrinsecus perspectam; hinc prioribus omnis rationalis scientia est *subalterna* ad fidem, cui tota innititur; posterioribus fides religiosa, quam dicunt, est *subalterna* ad scientiam, seu potius est pars aliqua philosophiæ.

gnitionis sen scientiae; nam respectu *firi*, praesertim *finit ultimi* sub-
ordinata potest aliunde derivari. De hac subordinatione interini nliquid
dicemus.

(2) Patet hoc modo disparata esse non posso *teientiaa* proprie dictas, quae omnes habent communia saltern principia metaphysices, cui propterea merito nomen factum est *philosophiae primae*.

(3) Ita multi veteres theologiam seu scientiam fidei in viatoribus dixerunt *scientiam tabularum* ad scientiam Dei et beatorum in patria iuxta doctrinam s. Thomae. » Quaedam sunt scientiae quae procedunt ex principiis notis luminis superioris scientiae, sicut prospectiva procedit ex principiis notificati» per geometriam, et musica ex principiis per arithmetica notis. Et hoc modo sacra doctrina est scientia , quia procedit ex principiis notis luminis superioris scientiae, quae scilicet est scientia Dei et beatorum , S. Th. 1. q. 1. a. 2. cf. a. 0. ad 1.

Doctrina catholica nec *per se* minus subiectionem quam isti induxerunt, fidei sub scientiam admittit. Talis enim subordinatio solummodo locum habet, quatenus (ut diximus) utrimque idem est *obiectum formate*. At secundum doctrinam catholicam *obiectum formale* utrimque est diversum. Nec scientia potest esse rationalis aut naturalis philosophia sub ea formali ratione, qua Veritas creditur propter auctoritatem Dei revelantis; nec fides proprie dicta multoque minus fides divina potest esse sub ea formali ratione, qua Veritas intelligitur ex sua intrinseca perspecta ratione (supra cap. II.). Nisi igitur in *obiecto materiali* sit nexus aliquis inter fidem ac scientiam, solo spectato *obiecto formali* scientia naturalis non potest dici intrinsece subordinata fidei divinae.

Iam vero *materiale obiectum* non quidem adaequate in omnibus, attamen in multis commune habent fides et scientia. Veritates enim a Deo revelatae in triplici diversa habitudine ad humanam rationem referuntur: sunt revelata mysteria, quae nec quoad existentiam (an sint), nec quoad essentiam (quid sint) nisi analogice, etiam revelatione supposita, ex principiis rationis intelligi possunt; sunt revelata dogmata, quorum existentia quidem ex sola revelatione innotescit, essentia tamen (postquam revelata sunt) notionibus propriis intelligitur; sunt denique veritates, quae tum naturali lumine rationis intelligibiles tum supernaturali revelatione credendae proponuntur, atque ideo constituunt *obiectum materiale* commune rationis ac fidei, licet sub alia *formali ratione* quatenus intrinsece intelligibiles ad lumen naturale mentis, et sub alia *formali ratione* quatenus revelatae ad lumen supernaturale fidei referantur. Sicut autem in mysteriis auctoritas Dei revelantis et ipsa natura fidei divinae exigit, ut veritates credantur certissimae, licet ratione non intelligantur, imo etiamsi rationi occurrant apparentes contradictiones; ita omnino idem valet etiam in veritatibus revelatis, quae per se sunt intelligibiles rationi, si per accidens non intelligantur vel occurrant contradictiones, quae non nisi apparentes esse possunt. Nempe quaecumque sit materia dogmatis, motivum formale fidei sem-

per idem est, auctoritas Dei revelantis, quapropter qui fide divina credit, eo ipso omnia quae dogmati sufficienter proposito contradicere videntur, credit falsa esse vel simpliciter vel saltem sub ea ratione, qua dogmati opponuntur, de quocumque dogmate sive ad mysteria sive ad veritates per se rationi non impervias pertinente agatur. Discrimen solum est, quod in prioribus ignorantio est ex ipsa natura intellectus humani, atque ideo *negatio* quidem perfectionis superioris non autem *prioratio* perfectionis naturalis; in posterioribus ignorantia est *prioratio*, et est vincibilis sine minus *proxime*, potentia *moralis* et pro singulis hominibus, saltem *remote*, potentia *physica*, pro *ratione humana* per se spectata (of. cap. III. §. III. IV.).

Ex his iam deducitur, quomodo revelatio revelationemque in genuino sensu proponens ac declarans auctoritas Ecclesiae et fides divina lion sit, et quo sensu sit norma ac a stella directrix * respicienda in scientiis mere naturalibus.

2. Ecclesia pro suo munere infallibiliter custodiendi integrum depositum fidei, de iis quae in scientiis humanis traduntur, non iudicat nisi ex principiis revelatis, quatenus illa cum doctrina fidei ac Christiana morum disciplina congruunt aut eidem adversantur. Vicissim scientia mere rationalis ac philosophica non potest progredi ex principiis, quatenus fide creduntur, sed unice ex principiis rationalibus, quatenus lumine rationis intelliguntur; nec potest quidquam admittere velut obiectum sibi proprium, a quod non fuerit ab ipsa suis rationibus acquisitum. » Adeoque revelatio et revelationem proponens Ecclesia theologiae quidem non autem philosophiae snppeditat principia, ut his *fide creditis* innitatur; hoc enim ipsum essentiale est discrimen inter philosophiam ac theologiam fidei. Cf. S. Th. 1. q. 1. a. 1. ad 2. Quoniam nempe *obiectum formale* fidei ac scientiae mere rationalis diversum est, illic revelatio supernaturalis per verbum Dei, hic manifestatio naturalis per veritatem intrinsecam perspectam; propterea sensu declarato revelatio et fides non potest esse principium ac *norma positiva* ad scientiam rationalem ac philosophicam.

a Naturales illae disciplinae suis propriis rationibus cognitis principiis nituntur » S. P. Pius IX. (litt. 21. Dec. 1863.); u nec sane ipsa (Ecclesia) vetat, ne huiusmodi disciplinae in suo quaque ambitu propriis utantur principiis et propria methodo » (Conc. Vatican. Const. de Fide cap. 4.)

3. At si spectentur veritates, quae reuelatae sunt et constituuntur, nonnullae sententiae ac opiniones, quae in disciplinis humanis ex fontibus ac praesidiis naturalibus statuuntur; evidens est posse fieri, et luetsuosa experientia ostendit saepe fieri, ut vel tamquam principia assumantur vel tamquam conclusiones deducantur, quae doctrinis fidei eo sensu, quo ab Ecclesia catholica intelliguntur ac proponuntur, directe vel indirecte repugnent. Ratio humana in iis quidem, in quibus veritatis *evidentia* vel *vera certitudo* ei illucescit, numquam fallitur, nec in actu evidentiae et verae certitudinis potest falli (cap. I. §. II.), atque adeo in his numquam potest esse realis oppositio contra veritatem reuelatam; Deus enim, auctor luminis rationis creati et ordinati ad verum cognoscendum et infinite verax reuelator veritatum per verbum suum, non potest sibi ipsi contradicere, nec verum vero potest repugnare (1). At plurima sunt cognoscibilia, quae pro lumine humanae rationis limitato ac infirmo evidentia et vere certa vel actu non sunt vel etiam fieri non possunt, et de quibus homo nihilominus saepe praesumit iudicare, ac si eorum manifestatio esset plena et adaequata. Saepe enim quod certo verum cognoscitur sub una ratione, indicator verum sub rationibus aliis, sub quibus nec certo cognoscitur nec verum est; vel quod est verum hypothetice, iudicatur verum absolute; vel ex rationibus apparentibus assumitur falsum pro vero, quia comparati cum rationibus oppositis vel non instituitur vel

(1) « Ei quae naturaliter rationi sunt insita, verissima esse constat, in tantum ut nec ea esse falsa sit possibile cogitare, nec id quod fido tenetur, cum tam evidenter divinitus confirmatum sit, fas est erodere esse falsum. Quia igitur solum falsum vero contrarium est... impossibile est illis principiis quae ratio naturaliter cognoscit, praedictam veritatem fidei contrariam esse » S. Tb. cont. gent. I. c. 7.

aliquando etiam institui non potest. Hinc fit, ut in omnibus fere scientiis sicut generatim quandoque falsum pro vero assumi (1), ita etiam sententiae vero reuelato oppositae statui possint.

Res est per se clara, si de scientiis contemplativis agitur quae Deum et spiritum, operationes Dei creaturarumque relationes ad Deum ac inter se, doctrinam proinde religionis et morum per obiecto habent; haec enim omnia, etiam quatenus lumine rationis investigari possunt, simul continentur in revelatione supernaturali (cap. III. §. III.). Verum cum facta plurima quae latiori nominis significantur possumus dicere *historica*, verbo Dei vel *per se* vel *per accidens* reuelata contineantur (cf. Tract. de Scriptura th. XIX.), imo cum reuelatio ipsa tota factum sit historici et magnam partem factis historicis componatur; inde scientiae etiam *historicae*, et quae bis accenseri possunt (archaeologia, ethnographia, geologia) (2), non infrequenter obiecto concurrunt cum doctrina reuelata. Universim nemo negare potest, quod Giintherus fatetur (Symposium Peregrini p. 365.), u nullam scientiam esse absolute ab aliis

(1) Excipi solum possunt scientiae, quae totae ideis simplicissimis et propterea iudiciis evidentibus constant, ut est mathematicae quandiu tenent, et illae intra suum proprium obiectum sese continent.

(2) Inter multa exempla quae adferri possent, memoro illud notissimum. Homines eroditi sed increduli ad finem elapsi et initio buis saeculi gloriabantur, narrationem biblicam de diluvio se falsam demonstrasse ex zodiacis Aegyptiis (Tentyrensis et Latopolitano, Denderab et Esne). Ex positionibus enim signorum astronomicorum in iis monumentis constare aiebat, templa illa fuisse aedificata saltem ter mille annis ante Christum. At cum temerariis aillmationibus diuulgatis examone successisset, ex aedificiorum structura, ex scriptis et picturis, ex inscriptionibus graecis et hieroglyphicis manifestum erat, templum Latopolitanum sub Antonino Pio saec. II. post Christum, zodiacum Tentyrensem pariter sub aliquo ex Imperatoribus Eomanis (AXTOKPATQP) constructum fuisse. Vide Letronne Recherches pour servir à l'histoire de l'Égypte (p. XXVIII. 449); Champollion Système hiéroglyphique (p. 64). Sors similis, ubi scientia ex statu infantine paucitatis profecerit, sine dubio manet plurimas hypotheses, praehistoricas, quas nonnulli ex levibus coniecturis iactant, doctores antea et praedictiores iam nunc aut ridet aut incertus esse fatentur.

oranibns separatam , et propter hunc nexum organictim in unaquaque disciplina posse occurrere oppositionem contra obiectam theologiae. »

Huiusmodi igitur sententiae non solum ~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~ falsae, sed etiam errores sunt *theologici*, atque ex principiis revelatis quibus opponuntur, iudicari possunt, et vero a eustodibus depositi pro suo munere divinitus iniuncto iudicari ac proscribi debent. Quo quidem in munere custodiae et in definitionibus ad illud pertinentibus magisterium Ecclesiae infallibile esse a nemine cattolico negari potest, ut in foto Tractatu de Traditionis satis demonstratum est, sive magisterium illud spectetur in corpora docentis Ecclesiae sive in solo capite ac centro unitatis fidei, Pontifice Romano.

4. Scopus quidem altior praefixus est revelationi et Ecclesiae custodi atque interpreti revelationis, quam humanarum disciplinarum doctrina; verumtamen Apostoli eorumque in munere infallibiliter docendi successores usque ad consummationem saeculi sicut acceperunt a apostolatum ad obediendum fidei in cunctis gentibus ~~vtsrqponmlfedca~~ ipsa bae fidei praedicatione liabent a arma militiae non carnalia— Consilia destruentes et omnem altitudinem extolentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi » (1) 2. Cor. X. 4. 5. Eodem apostolatus munere confirmant fideles, ne a decipiantur in sublimitate sermonum , per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum .1 Col. II. 4. 8., et proscribunt a falsi nominis scientiam, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt 3 1. Tim. VI. 20. 21.

Sane sententiae repugnantes veritatibus a Deo revelatis non ideo desinunt esse errores contra fidem , sed imo eo maius periculum creant, quod forma scientifica producuntur. Hinc principium ipsum iam a Concilio oecumenico Lateranensi V. damnatum est tamquam haereticum. Neo-

peripatetici saeculo XV. et XVI. philosophiam autonomam dividebant a theologia ita, ut leges secundum quas de vero iudicandum sit in philosophia, possint esse depositae, legibus, secundum quas verum credendum sit in theologia. Quae igitur secundum leges philosophicas deducuntur, ea dicebant habenda esse *philosophiae verae*, licet secundum leges alterius plane ordinis, quibus theologia regatur, non vera sed *theologicae falsa* sint habenda. Sic aiebant, *secundum philosophiam* esso unam numero animam rationalem (intellectum agentem), animas vero humanas distinctas in singulis hominibus esse mortales; atque huiusmodi conclusiones postulabant, ut impune tradere liceret velut consequentes ex principiis philosophiae. Si demas absurdam compositionem veri et falsi, quae non nisi per simulationem umquam induci potuit, ut recentius a Petro Bayle (Dictionn. T. IV. Eclaircissement II. et III.) factum est, in ceteris omnino idem statuatur, cum nostris temporibus assertum est: a philosophiam tractandam esse nulla supernaturalis revelationis habita ratione. » Hoc itaque principium in Concilio Lateranensi (Constit. *Apostolici regiminis*) praedamnatum censeri debet, a Cum verum vero minime contradicat, omnem assertionem veritati illi minatae fidei contrariam omnino falsam esse definimus; et ut aliorum dogmatizare non liceat, districtius inhibemus; omnesque huiusmodi erroris assertionibus inhaerentes velut damnatissimas haereses seminantes... vitandos et puniendos fore decernimus (Hard. IX. p. 1719.).

Distinctissime errores de relatione inter fidem ac rationem dammati sunt in *Syllabo* iussu summi Pontificis »

~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~

~~zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA~~

(1) Aovitix-J; «0»»»»»»»» JJ, -»» z z ^ ^
 CM; I.» K «*- -T, 7N i-«or.» TU X«««»
 Singula verba lo^poi (raiocinia), /.,, T.,,«»»» 0»00,
 indicant falsi nominis scientiam; haec por doctrinam revclatam
 vincenda est, et intellects snbiocionds fidei ab Apostolis annnliatae.

menta labefactant, turn universim certitudine sublata in scepticismum delerunt (cap. III. §. I.). Multo etiam minus subordinati est buiusmodi, ut quod rationis lumine evidenter aut proprie dicta certitudine cognoscitur verum, liaberi umquain debeat falsum, quia contrarium fides doceat. Qui ita loquuntur, statuunt seu potius simulate obtendunt liypothesiu absurdam Neoperipateticorum in Concilio Eateranensi damnata, qua dicitur verum in pbilosopia posse esse falsum in theologia. u Etsi enim fides sit supra rationem, nulla tamen vera dissensio nulliunque dissidium inter ipsas inveniri umquam potest, cum ambae ab uno eodemque immutabilis aeternaeque veritatis fonte Deo Optimo Maximo oriantur » (S. P. Pius IX. Encyclic. 9. Nov. 1846.). His itaque sepositis subiectio rationis ac scientiae tota revocatur ad illud, quod verum a Deo revelatum et ab Ecclesia (sive ordinaria praedicatione sive formali definitine) propositum turn ratine Dei revelantis turn ratine Ecclesiae proponentis infallibiliter verum est, et incommutabili fide credendum. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* (roll. 2.); hocigitur ipso eadem infallibilitate falsum est et eadem certitudine habendum ut falsum, ac proinde non demonstratum secundum genuinas leges cuiusvis scientiae, nec demonstrabile nec probabile, quidquid veritati ita propositae et credendae re ipsa et non solum apparenter contradiceat (1).

Antevertens haec certitudo fidei *scientiam veri*, quae utique sola nomen *scientiae* meretur, non tantum non destruit aut impedit, sed etiam magnopere iuvat ac proiuoet.

a) Quae in revelatione continentur per se quidem etiam lumine rationis cognoscibilia, attamen magnis quandoque

(1) « Aliam scientiarum principia vel snut perso not* et proliari non possunt, vel per aliquam rationem natraicm probantur in aliqua alia scientia. Propria autem hnins scientiae (sacrae doctrinae) cognitio est, quae est per revelationem, non autem, quae est per natoralem rationem. Et ideo non pertinet ad eam probare principia, aliarum scientiarum (propter diversnm *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA* (secundum commune *ollectum material.*) *quid(isa enim est ista) rationem...* tiis inventine veritati bnins scientiae repngnans, totnm, condcmnatr at falsnm . S. TU. 1. q. 1. a. 0. ad 2. (cf. Tract. de Tradii, p. 125. sq.).

impedita diffcultatibus (cap. III. §. III.), ea per fidem praemonstrantur infallibiliter vera; unde fit, ut ratio ex suis principiis eadem facilius et securius intelligere ac demonstrare valeat. Quae autem revelatae veritati opponuntur, ea etiamsi quandoque magnam specilli veritatis praeseferre videantur, per fidem praecognoscuntur (ut revera sunt) falsa, hocque ipso ratio tum praemunitur ab errore, licet forte nondum intelligat, cur et quomodo sit error, tum iuvatur ut lumine proprio expeditius et profundis intelligat veritatem in directa oppositione contra errorem. « Quidquid autem de quibuslibet suis voluminibus bis nostris litteris, id est catholicae fidei contrarium protulerint, aut aliqua etiam facultate ostendamus, aut nulla dubitatione credamus esse falsissimum » August, de Gen. ad litt. 1.1, n. 41. Unde in Concili Lateranensi Constit. cit. mandatur philosophiae magistris, « ut cum philosophorum principia aut conclusiones in quibus a recta fide deviare noscuntur, auditoribus suis legerint aut explanaverint, teneantur... omni studio dissimulata philosophorum argumenta, cum omnia solubili existant, pro viribus excludere atque resolvere. » Cf. S. Th. 1. q. 1. a. 8; in Boeth. Trin. proem. q. 2. a. 3.

6) Per revelationem et fidem veritatum superrationalium non minus praemunitur ratio contra errores in scientiis etiam mere fiaturalibus et rationalibus; quae enim veritati licet superrationali repugnant, ea necessario simpliciter falsa sunt, neque profecto *philosophice verum* esse potest, quod *theologice falsum* est. Deinde etiam *positive* huiusmodi veritatum cognitio per fidem noil solum mentem humanam altiori in ordine illustrat et perficit (cap. III. §. III. coroll. 2.), de qua theologica scientia nunc non loquimur; sed etiam pluriuum iuvat ad ampliorem ac profundiorencientiatn veritatum rationalium. Sicut enim in ordine ontologico gratiae dona quae sunt supra naturam, hanc non destruunt sed evehunt et nobilitant; ita in ordine logico veritates superrationales non sunt omnino disparatae a rationalibus, sed cum his multipliici analogia cohaerent; atque ideo quod per fidem cognoscimus verum in superrationalibus, deducit nos ad profundiorein penetra-

tionera veri in analogis rationalibus. Ita notiones per se rationales naturae et hypostaseos, generationis, sacrificii, extensidnis corporeae, sensibiliura phaenomenorum ex reuelatis veritatibus multipliciter excoli posse ac (lebere, saepe vidimus in Tractatibus de Trinitate, Incarnatione, Eucharistia.

Hoc quo diximus sensu (praeter efficaciam in voluntates ac mores hominum), reuelatio supernaturalis intellectualiter iuvat et promouet ipsas scientias naturales ac rationales; hocque sensu verum est, rationem humanam *non* *transcendere* *per* reuelationem, proficere in scientiis etiam humanis, et omnino recte *philosophia Christiana* comparatur a multis modis praecellere ostenditur *philosophiae paganae*, nisi forte rectius haec comparatio institueretur inter *philosophiam christianorum* et *philosophiam paganorum* (1). Illud autem dictum, quo aliqui nihil delectantur, alii nihil *oSenAantar philosophiam nee christianam esse nee paganam sed tantum rationalem*, verum quidem est, si spectetur formale obiectum et principium philosophiae; sed quoad priorem sui partem verum non est, si spectentur omnia adiumenta quae turn materialiter ac remote per mentis culturam turn formaliter et proxime conferunt ad veram philosophiam. Sic enim omnino datur *philosophia Christiana*, non in oppositione ad *philosophiam rationalem*, sed quae ipsamet perfectiori modo *rationalis* est.

6. Ex dictis omnibus aestimari potest, quid valeat illa a quibusdam recentioribus inducta distinctio inter philosophiam, quae numquam possit subici fidei vel auctoritati Ecclesiae, et inter philosophiam singularem, a qua fortasse possit etiam suae convictioni imperare eaque subdere ex-

(1) Valde loquax comparationis etiam plenis porcipitur, si respiciamus philosophiam neopaganam (baptizorum et X baptizorum), qui abiectis et cooculeatis omnibus principibus christianis, hoc ipso etiam coaculauerunt principia rationis, ac nam philosophiam, quam diem reddiderunt quanto strictius logice consequentem, tanto absurdius ex absurdis principibus metaphysicis irrationalem, atque ut ipsimet fatentur contrarium intellectui et rationi communi (dem gemeinen Verstande widersprechend); quae utique .ut dixit s. Thomas) , non sunt philosophiae, sed philosophiae abusus. o

ternae auctoritati -, (Frohschammer Introduct. in phil. p. 272.).

a) Si philosophia accipitur *obiective*, ut est (metaphysice) summa mutuusque nexus veritatum rationalium, et (dialectice) complexus legum quibus scientia regitur; hoc sensu in philosophia est *mera* «Wiosquamvis non *tota* *centas*, atque ideo nulla ibi potest esse oppositio contra veritatem, et auctoritatem fidei reuelatae. «Sicut sacra doctrina naturale rationis. Onde impossibile est, quod ea quae sunt philosophiae, sint contraria iis, quae sunt fidei; sed deficiunt ab eis, continent tamen quasdam similitudines eorum (superrationalium) et quaedam ad ea praecambula, sicut natura praecambula est ad gratiam. Si quid autem in dictis philosophorum inueniatur contrarium fidei, hoc non est philosophiae sed magis philosophiae abusus ex delectu rationis» S. Th. in Boeth. Trin. proem. q. 2. a. 3. (Cf. S. P. Pii IX Encyclic. 9. Nov. 1846. Tract. de Tradit. p. 125. sqq.).

b) Si philosophia sumitur *subiective*, ut mente humana investigati-, acquiritur, tenetur; hoc sensu non solum omnes veritates superrationales ab ambitu philosophiae excluduntur, quod ad priorem iam significationem philosophiae *obiective* ac per se spectatae pertinet; sed in primis ad multas veritates per se rationales philosophia seu scientia philosophica vel omnino non pertinet, vel eas assequitur imperfecte. modo incerto et solum probabili ex imperfectione rationis humanae. Ex eadem deinde causa, ut superius (n. 3.) declaratum est, accedere potest et frequenter accidit, ut humana ratio sibi permissa errando suscipiat tamquam principia vel tamquam conclusiones scientiae, quae vera talia non sunt; sed sunt ei-roses contrarii infallibili veritati reuelatae, proindeque etiam contrarii veritati scientiae. Unde quum suppositi!» fide secundum ipsam rationem et *obiectivam philosophiam* evidens sit officium gravissimum vitandi huiusmodi errores, hoc ipso iam fides et infallibilis auctoritas custodum depositi constituitur norma dirigens prae oculis habenda eo modo, quo dictum est. Non igitur solum singularis philosophus, quatenus Christianus est et manere velit,

• potest fortasseZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBAZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
ex infallibilis fidei et auctoritati atque ex fallibili ra
tini et ingenii humani natura consequitur, atque adeo
in ipsa obiectiea philosophia continetur lex et officium sub
ordinations pro rationali inquisitione veritatis et pro soien
tiis, ut excoluntur a fidelibus, qui verum revelatum te
nent per fidem, et verum naturale quaerunt per rationem.

Hoc ipsum edicatur verbis suutmi Pontificia Iitt, ad Ar
chiepiscop. Monach. ¶ De. ¶ 8 2.). a Numquam non solum
philosopho, verum etiam philosophiae licebit aut aliquid
contrarium dicere iis, quae divina revelatio et Ecclesia docet,
aut aliquid ex eidem in dubium vocare, propterea quod non
intelligit, aut indicium non suscipere, quod Ecclesiae auctori
tas dealiqua philosophiae conclusionem, quae bucusque libera
erat, proferre constituit. Accedit etiam, ut idem auctor
(Frolischammer) philosophiae libertatem seu potius effrena
tam licentiam tam acriter, tam temere propugnet, ut mi
nime vereatur asserere, Ecclesiam non solum non debere in
philosophiam umquam animadvertere, verum etiam debere
ipsius philosophiae tolerare errorcs, eique relinquere, ut
ipsa secorrigat ¶); ex quo venit, ut philosophi hanc philo
sophiae libertatem necessario participant, atque ita etiam
ipsi ab omni lege solvantur... Ecclesia ex potestate sibi a di
vino suo Auctore commissa non solum ius, sed officium praeser
tim habet non tolerandi sed proscribendi ac damnandi omnes
errores, si ita fidei integritas et animarum salus postula
verint, et omni philosopho qui Ecclesiae filius esse velit,
ac etiam philosophiae officium incumbit, nihil umquam du
cere contra ea, quae Ecclesia docet, et ea retractare, de
quibus eos Ecclesia monuerit. Sententiam autem quae con
trarium docet, omnino erroneam et ipsi fidei Ecclesiae eius
que auctoritati vel maxime iniuriosam esse edicimus et de
claramus»

¶) Vides profecto, nun deZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA
nulli sunt nec esse possint errores, ut evidens est et paulo ante ex
s. Thoma a nobis dictum, sed de philosophia ut embiectie excolitur
et in mente philosophorum suscipitur, apud istum auctorem ac pro
inde etiam in eiusdem doctrinae condemnation semonem esse.

Corollarium. Sicut dantur verit tes revelatae tamquam
principia, secundum quae doctrinae ac propositiones eis op
ponant, quae in scientiis naturalibus statuuntur vel dedu
cantur, indicari possunt et ab Ecclesia authentice ac in
fallibiliter iudicantur; ita nihil impedit, quomius fideles
etiam privati qui a scienti satis parati sint, de huiusmodi
propositionibus etiam ante formale iudicium Ecclesiae scienti
fico et theologice iudicent secundum principia fidei. Hu
iusmodi iudicia theologica vel certa sunt vel solum proba
bili, prout certo vel solum probabili ratine cognoscuntur
haec tria: verus sensus principii revelati secundum quod
iudicatur; verus sensus doctrinae quae iudicatur; reali et
non solum apparens oppositio inter liaec duo. Quando haec
tria, ut frequenter facillimum est, vera certitudine cogn
seuntur, cui nnnquam potest subesse falsum supra n. 3.),
profecto etiam ante directum et formale iudicium Eccle
siae obligatio est doctrinas ita repugnantes ventati fidei
iam sufficienter propositae habendi non ut legitimas dedu
ctiones scientiae sed omnino ut falsas, licet ex ipsis prin
cipii scientiae forte nondum liqueat, ubi et quomodo sit
erratum: a quidquid... bis nostri litterisi. e. catholicaefidei
contrarium protulerint, aut aliqua edam facilitate osten
damus ex ipsa scienti) aut nulla dubitatione credamus
ex soli principiis fidei) esse falsissimum.» Quod itaque
Gilntherus suadet Euryst. et Heracles p. 2¶.), ut in hy
pothesi huiusmodi oppositionis inter fidem et scientiam,
quemadmodum loquuntur, h. e. inter veritatem fidei et er
rorem in systemate scientifico, iudicium suspendatur spe
rando profectum scientiae, idem est ac suadere dubium in
fide ac proinde saltern virtuale deflectionem a fide; quando
nempe illa tria, de quibus diximus, certo cognoscuntur.
Turn enim suspensi iudicii non potest sine crimine admitti
quoad veritatem principii revelati et falsitatem doctrinae
oppositae, sed solum quoad ratines cur et quonodo sit
oppositio, quarum elucidatio ex profectu scientiae ut lib
atoria scientiarum ostendit merito speratur.

At vero quamdiu illa tria quae diximus, clara lion sunt,
caute omnino in rebus huiusmodi obscuris et difficilibus

procedendum est, ne temere affirmando sensum aliquem in verbo Dei, qui forte nee sensus revelationis nee in se verus est, oppositiones eonfigamus velut inter fidem et errorem in scientia, ubi revera non inter fidem et doctrinam iudicandam est oppositio, sed fortasse inter nostram falsam opinionem et inter veritatem scientificam. De bis sapientissime et gravissime monet s. Augustinus Gen. ad litt. 1. I. n. 37. sqq. *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA* remotissimis si qua inde scripta etiam divina legerimus, quae possint salva fide qua imbuimur (salva praedicatione ecclesiastica et intellectus catholico), alias atque alias parere sententias, in nullam earum nos praecipiti affirmatione ita proiciamus, ut si forte diligentius discussa Veritas eam recte labefactaverit, corruamus; non pro sententiis divinarum Scripturarum sed pro nostra ita dimicantes, ut eam velimus Scripturarum esse quae nostra est, cum potius eam quae Scripturarum est, nostram esse velie debeamus. Point demde exempla ex rebus physiciis. Genesios I. sermo est de creatione lucis, de die ac nocte ante creationem firmamenti et sohs; quaeritur ergo, utrum lux corporalis creata dicatur in Scriptis ita, ut antequam sol et firmamentum existeret dies ac noctes sibi succedere, an potius ibi agatur de luce et creaturis spiritualibus. «? Audi responsiones cautas ad hanc et huiusmodi similes quaestiones. « Esse spiritalem lucem in creatura spiritali fides nostra non dubitavit (hoc nempe ex fide certo constat); esse autem lucem corporalem coelestem, aut etiam supra coelum, vel ante coelum, cui succedere nox potnerit, tamdiu non est contra fidem, donec veritate certissima refellatur (1). Quod si factum fuerit, divina Scriptura, sed hoc senserat hu-

- mana ignorantia. Si autem hoc verum esse certa ratio demonstraverit, adhuc incertum erit, utrum hoc in illis verbis sanctorum librorum scriptor sentire voluerit, an aliud aliquid non minus verum... Plerumque accidit, ut aliquid de terra, de coelo, de ceteris mundi huius elementis, de motu (1) Nhoiron, si veritate certissima demonstretur esse falsum,

et conversione vel etiam magnitudine et intervallis siderum, de certis defectibus solis ac lunae, de circuitibus annorum et temporum, de naturis animalium... atque huiusmodi ceteris etiam non Christianus ita noverit, ut certissima ratione vel experientia teneat. Turpe est autem nimis et perniciosum ac maxime cavendum, ut Christianum de his rebus loquentem Christianas litteras loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur, toto coelo errare conspiciens risum tenere vix possit... Quid enim molestiae tristitiaeque ingerant prudentibus fratribus temerarii praesumptores, satis dici non potest, cum si quando de prava et falsa opinione sua reprehendi et convinci coeperint ab eis, qui nostrorum librorum auctoritate non tenentur, ad defendendum id quod levissima temeritate et apertissima falsitate dixerunt, eosdem libros sanctos, unde id provent, proferre conantur... non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant. *r* Haec certe monita prae oculis habuerunt prudentes illi theologi, de quibus diximus in Tract. de Traditione (p. 150. 151. in nota). *zyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaXVUTSRQPOMLJIHGFEDCBA*

II. De usi ac subordinatione scientiarum in ipsa explicatione doctrinae fidei.

1. Aliud est loqui de relatione ac subordinatione *rationis ad fidem*, et aliud loqui de usu ac subordinatione *scientiarum in explicatione doctrinae fidei*, sen in *saera theologia*. De priori in tota hac tractatione satis diximus. « Credere non possemus, nisi rationales animas haberemus. » Ratio enim ipsa, seu anima quateus rationalis est, elevata et confortata per gratiam credit veritates revelatas propter auctoritatem Dei revelantis. Unde fido explicita, quae sit virtus et fides divina, credere nemo potest, quin haec tria cognoscat: a) infallibilem veracitatem Dei; b) factum revelationis divinae; c) quae sint veritates revelatae, eoque ipso quis sit sensus veritatis credendae. Aliqua nempe analogica et saltern confusa notitia sensus verbi Dei necessario requiritur ad explicitam fidem; neque enim sonus verbo-

rum, sed sensus proponitur credendus (1). Verum ut tides eiusque firmitas sit, *quatenus fides creditur*, proportionata turn fini tum obiecto formali, necessaria est voluntatis et intellectus elevatio per gratiam. Bationis igitur usua fidem (aetuale) praecedat, et ad eam hominem ope revelationis et gratiae eonducat (Propos. 3. s. Congreg. Indie. 1855.).

Iam vero barum rerum eognitio, quantum opus est ad simplicem fidem, qua fiunt Cbристиани, in oeconomia aChristo instituta per se non praesupponit nec postulat naturalem mentis cultnram per scientias humanas. Sieut enim praedicatio apostolica non est a in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis » (Su-vapw;); ita et u fides non est in sapientia hominum, sed in virtute Dei » 1. Cor. II. i. 5. (Confer supra cap. V. II.).

Attamen triplex ilia eognitio quae iara ipsam fidem comitatur et in fide explicita includitur, potest et ad explanationem ac defensionem ipsius revelationis debet in Ecclesia Dei excoli ad distinctiorem et ampliorem *scientiam fidei*, quae est *sacra theologia* (vide Tract. de Deo Prolegomen. §§. II. III.). Haec scientia turn secundum *obiectum formale* tum secundum *obiectum materiale* fidem supponit eique tota innititur, quoniam omnes veritates considerat, quatenus a Deo nobis revelatae sunt aut cum revelatis connectuntur, nec nisi sub hac ratione est *scientia proprii nominis* et *theologia suera* (Tract. de Deol. c. §. I.). Sicut vero fides ipsa (actualis) sine usu rationis et sine triplici ilia, de qua diximus, partira praecambula partira fundamental cognitione esse non potest; ita mens huraana ad excolendam *scientiam sacram* indiget subsidio multiplicium scientiarum naturalium et rationalium (cf. de Tradit. th. XXV. n. II.). Potest igitur doctrina revelata seu, ut s. Thomas loqui solet, doctrina sacra spectari tripliciter:

1) . Ne potemes quasi consecratis sonis ita moniri veritatem, tamquam Deos nobis *quemadmodum ipsam rem, sic veri»* quae propter *""* ara sont dicendo, cummmndet • s. Aug. de consens. evangel. i. II. c. 66; s. Hieron. in Gai. I. 11. 12. T. VII. p. 386). Cf. August. in Ps. 118. serra. 18. n. 3.

objectice, et in ratione veri revelati; quatenus *fide creditur*; quatenus *fides quaerit intellectum*.

Primo et secundo modo si spectetur, lion requiritur, tertio modo requiritur subsidium scientiarum naturalium. Licet enim vera revelata in se ipsis sint maxime intelligibilia, nobis tarnen intelligibilia non sunt nisi *secundum modum nostrum*. Hoe ipsum est, quod ait s. Thomas 1. q. 1. a. 5. ad. 2. u Haec scientia accipere potest aliquid a philosophici3 disciplinis, non quod ex necessitate eis indigeat, sed ad maiorem manifestationem eorum, quae in hac scientia traduntur. Non enim accipit sua principia ab aliis scientiis, sed immediate a Deo per revelationem. Et ideo non accipit ab aliis scientiis tamquam a snperioribus, sed utitur eis tamquam inferioribus et ancillis; sicut architectonicae utuntur subministrantibus, et civilis militari. Et hoc ipsum quod sic utitur eis, non est propter defectum vel insufficientiam eius (objectice spectatae), sed propter defectum intellectus nostri, qui ex his. quae per naturalem rationem, ex qua procedunt aliae scientiae, cognoscuntur, facilius mannducitur in ea, quae sunt supra rationem, quae in hac scientia traduntur » (1). Verum haec ampliori aliqua indigent explicatione, ut quae sit habitudo ac subordinate scientiarum naturalium ac rationalium ad theologiam, distinctius intelligatur.

2. Scopus ad quem aliae scientiae in sacra theologia in usnm veniunt. non est ut veritates sub ea formali ratione, quatenus demonstrantur ratione et naturalibus praesidiis in aliis scientiis, assumantur et, habeantur tamquam obiectum proprium theologiae. Hoc modo theologia subordinata esset aliis scientiis; seu potius haec ex ipso suo obiecto formali esset philosophia, non autem *theologia fidei*. Scopus ad quem per scientias alias tenditur in theologia, supposita fide est u amplior manifestatio eorum, quae in doctrina sacra traduntur; » adeoque *non intellectus quaerit fidem*,

(1) Non dicit Angelicus, quod Dr. Kohn (Introduct in Dogmatic, p. 268-282.) ei attribuit, ipsam scientiam speculativam theologiae esse immediate a Deo infusam, et ideo non egere subsidio philosophiae; sed potius dicit contrarium.

quae praesupponitur in sua supernaturali certitudine ac firmitate: ~~ZyxwvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA~~

a) Illa a amplior manifestatio » considerati potest in cognitione facti revelationis, ac proinde motivorum credibiliUtatis in tota historia supernaturalis providentiae ac revelationum Dei; pariterque in cognitione modi, quo revelatum Dei verbum ad nos pervenit ac perpetuo iutemeratum conservatur (in Scriptura ac Traditione per ministerium Ecclesiae divinitus institutae); ac proinde in cognitione fundamentorum, fontium, et regularum fidei, ex quorum omnium scientifica demonstration constituitur (*theologia apologetica*).

b) Spectanda est a amplior manifestatio » per intellectiorem et demonstrationem, quae veritates sive theoreticae sive practicae et quomodo contineantur in verbo Dei, prout in Scriptura ac Traditione conservatur et ab Ecclesia proponitur. Scientia liaec, quid et quomodo in verbo Dei contineatur, est *theologia dogmatica (et moralis)*, quae dici solet *positiva*.

c) Porro a amplior manifestatio » dogmatum secundum intimam eorum rationem (quantum intellectus fide illustratus per speculum et in aenigmate cognoscere potest), perficitur per *theologiam speculativam*. Potest enim intellectus fide illustratus etiam superrationalia -per notions rationales analogice, seu (ut s. Thomas loquitur) secundum similitudinem cognoscere, quid sint; eorum mutuuum nexum, nnius veritatis ab altera consecutionem, unius cum altera convenientiam, atque aliquam cum ipsis veritatibus rationalibus congruentiam perspicere. a Ratio manuducta per fidem crescit in hoc, ut ipsa credibilia plenius comprehendat; et tunc ipsa quodammodo intelligit, unde dicitur Is. VII. 9. secundum aliam litteram (LXX.): nisi credideritis, non intelligetis » S. Tb. prolog, ad II. sentent. q. 1. a. 3. sol. 3.

d) Cum his omnibus denique cohaeret, et in eis includitur *theologia polemica* ad defensionem doctrinae revelationis adversus errores contrarios, sive ii versentur circa ipsos fontes doctrinae ex perversione fundamentorum fidei, sive circa singula dogmata ex falsa interpretatione verbi

Dei, sive circa verum intellectum eorumdem ex abusu philosophiae.

Iam ad haec omnia rite praestanda non modo opportunum sed intra certos limites omnino necessarium subsidium repeti ex omnibus fere scientiis naturalibus et rationalibus per se evidens est. Critica, philologia, hermeneutica, scientiae historicae, maxime vero sana philosophia ubique fere in usum veniunt (1); quod si in prioribus illis defectus propriae scientiae a theologo aliquatenus mentalibus oculis aliorum eruditorum potest suppleri, in philosophia non potest.

3. Quoniam veritates credendae non ab his rationalibus scientiis desumuntur, sed immediate a Deo manifestantur; scientiae autem se habent velut subsidia ac instrumenta ad distinctiorem aliquam intelligentiam earundem veritatum, ideo theologia a non accipit ab aliis scientiis tamquam a superioribus, sed utitur eis tamquam inferioribus et ancillis " (2). Scientiarum subordinati sub fidem in earum ap-

(1) b Etiam philosophia e longinqno (τοῖσι δὲ τῶν) opem fort assecutioni veritatis variis notionibus tendens ad nostram scientiam (christianam, quae proxime (-f. osr/ru;) apprehendit ventatem sed opem fert ei, qui stodet ratione apprehendere sapientiam (ὁ νοῦς; ὁ νῦν ἡ τῆς; f.wjw;)... A Deo enim docti smms, qui litteras vere sacras a Filio Dei didicimus... Si propter litigiōses distinctius loquendo ostendimus philosophiam, nt quae in inilaganda veritate versatur, esse concensam et adintricem comprehendendae veritatis, ac fatebimr cam esse disciplinam praevia hominis gnostici (theologi) SJOS-1331-Y TOJ YVWTOXOU... non ita tamen, ac si sine philosophia esse non posset nostra veritatis apprehensio (per fidem). enim vis non omnes sine cyclo disciplinam et sine philosophia graeca, aliqui etiam sine litteris omnino... snscperimms fidei doctrinam do Deo, eruditī sapientia per se efficaci

30 = 11 JKS-5; JUW'.... Est quidem per se perfecta et nullius indiga Salvatoris doctrina, com sit Dei virtus et sapientia. Accedens autem graeca philosophia non veritatem facit potentiores, sed debilem adversus eam facit sophisticam argumentationem, et propulsane dolosas adversus veritatem insidias dicta est vineae apta. Bepcs ac vallum » (?aviōs i.Kios ill Oa-fnx TD jpnftov';) Clem. Alex. Strom. I. p. 318. 319.

(2) De re ipsa, quomodo naturales scientiae sint ancillae theologiae, agimus toto hoc capite; nomen vero ac modum loquendi scholastici mutuati sunt ex Patribus, qui Saram dominant et Agar ancillam dicunt allegoriam esse relationis inter theologiam et philosophiam. Clem. Alex. ström. 1. p. 2. 84; Gregor. Naz. (vel Amphiloehius) carm. 8. ad Seleue.

plicatione ad theologiam dupliciter spectari debet, *nam*
ter tamquam mediorum ad finem superiorem, et *formatiter*
in ratione scientiae dirigendae a fide tamquam norma.

a) Sicut inter omnia entia subordinate est pro fine inferiore vel superiore, ad quem singula ex sua natura diriguntur; ita et in ordine cognitionis inter scientias, quae obiectum aliquo modo commune habent, hierarchia quaedam est et subiectio unius ad alteram, prout finem immediatum habent inferiorem vel superiorem. Ex hoc principio s. Thomas id, quod dicimus de subordinatione scientiarum ad *theologiam fidei*, ita declarat. « Omnes qui recte senserunt, posuerunt finem humanae vitae Dei contemplationem. Contemplatio autem Dei est dupliciter, una per creaturas quae imperfecta est (quia procedit ex effectibus non proportionatis ad cognitionem causae, ut in se est), in qua contemplatione philosophus (Ethic. X. 9.) felicitatem contemplativam posuit, quae tamen est felicitas viae; et ad banc ordinatur tota cognitio philosophica, quae ex rationibus creaturarum procedit. Est alia Dei contemplatio, qua videtur immediate per suam essentiam; et haec perfecta est, quae erit in patria, et est homini possibilis secundum fidei suppositionem. Unde oportet, ut ea quae sunt ad finem, proportionentur fini, quatenus homo manuducatur ad illam contemplationem (in patria) in statu viae per cognitionem non a creaturis sumptam, sed immediate ex divino lumine inspiratam (objective per revelationem, subjective per fidem supernaturalem), et haec est doctrina theologiae. Ex hoc possumus habere duas conclusiones: una est, quod ista scientia (fidei) imperat omnibus aliis scientiis tamquam principalis; alia est, quod ipsa utitur in obsequium sui omnibus aliis scientiis quasi vassallis (1); sicut patet in omnibus artibus ordinatis, al. carn. 126. v. 240. sqq.; Hieronym. ep. 70. » l. 84. n. 2. ad Uagnum; Dampien, dialectic, c. I. T. I. p. 8, cf. Philo de congressu emendationis quaerendae causa p. 340. ed. 1613.

(1) Nostra aetate ex perversione finis hominis consentanea est necessario etiam inversio ordinis inter scientias. Primum locum obtinent illae, quae circa materiam versantur. Istae tamquam norma imperant omnibus aliis scientiis, ipsae etiam philosophiae, omnesque alias in servitium mancipare conantur.

quorum finis unius est sub fine alterius, sicut finis pigmentariae artis, qui est confectio medicinarum, orilinatae ad finem medicae, qui est sanitas; unde medicus imperat pigmentario, et utitur pigmentis ab ipso factis ad finem suum. Ita enim finis totius philosophiae sit infra finem theologiae et ordinatus ad ipsum, theologia debet omnibus aliis scientiis imperare (cf. §. I. huius capituli), et uti his, quae in eis traduntur »

aecipit sua principia immediate a Deo per revelationem. » Hinc ea quae tractantur in aliis scientiis, non sunt principia ac normae, quibus accommodentur veritates fidei; sed tamquam subsidium assurauntur ad ¶Has in eo sensu, quo ab Ecclesia proponuntur, distinctius intellectu nostro apprehendendas et copiosius defendendas. Propterea ille ipse sensus dogmatum fide apprehensus et creditus in applicatione eorum, quae ex aliis scientiis assumuntur ad theologiam, praelncettamquam « stella directrix », ut ad intelligentiam ac probationem illius sensus accommodentur, et ubi opus est, secundum illum expoliantur aut etiam corrigantur (ci. de Tradit. th. XXV. n. III.).

Sicut igitur intellectus a ope revelationis et gratiae ad fidem condncit » (Propos. s. Congreg. Lidie. 1840. 1855); ita fida quaerit intellectum. Qua quidem rationis per revelationem, scientiae per fidem velut consecratione regitur et sustentatur sacra doctrina seu theologia, quam ss. Patres et catholici doctores turn verbis turn multo magis exemplo suo commendarunt, et ad magnum Ecclesiae fructum tot fidei ac sapientiae monumentis illustrarmi, Quomodo haec mtelligentia quaerenda sit, s. Augustinus prudentissime monet tota epistola 120. ad Consentinum, quae potest dici tractatus de relatione fidei ac scientiae theologicae. » Absit ut ideo credamus, ne rationem accipiamus sive quaeramus; cum etiam credere non possemus, nisi ratio-

» J Clem. Al. » Strodl. v n - P. '32. cf. p. 757. . Sapientia, fidelis, et fides sapiens est divina quodam consecratione minima * r. r. r. ro, v., f vw¹³,

365 cf. Anonym, in Ps. „5. ... (inler Opp. s. Basili, Intelligat, nemo possit! credere in
Dm vide supra cap. IH. §. I.), tamen ipsa fido qua credit, sanator,
H M T ampl, ora, A. iil „ I - (praecognita et praesupposita ante fidem), quae n. s., intelligamns, ne» credimus; et alia sunt, quae
m d m n s, n u n «”Higimns.... Nisi essent aliqua. quae intelligere

tis, con intelligetis (Is. VII. 0. LXX.). Profick ergo noster intellectos ad intelligenda quae credat, et fides proficit ad credenda quae intelligat et eadem ipsa „t magi, magis, ne intelligantnr, in ipso intellecto proficit mens Sed hoc non fit proprii, tamquam naturalibus virilms, sed vev lavante atque donante » August. in Ps. 118. serm. 18. n. 3.

nales animas habcremus. Ut ergo in quibusdam rebus ad doctrinam salutarem pertinentibus quas ratione nondum percipere valemus, sed aliquando valebimus, fides praecedat rationem, qua cor mundetur, ut magnae rationis capiat et perferat lucem, hoc utique rationis est. Et ideo rationaliter dictum est per prophetam : nisi credideritis, non intelligetis (Is. VII. 9. LXX.). Si autem iam fidelis rationem poscat, ut quod credit, intelligat, capacitas eius intuenda est, ut secundum eam ratione reddita sumat fidei suae quantum potest, intelligentiam; inaiorem, si plus capit, minorem, si minus; dum tamen quousque ad plenitudinem cognitionis perfectionemque (in visione beata) perveniat, ab itinere fidei non recedat... Iam ergo si fideles sunius, ad fidei viam pervenimus, quam si non dimiserimus, non solum ad tantam intelligentiam rerum incorporearum et incommutabilium, quanta in hac vita capi non ab omnibus potest, verum etiam ad summitatem contemplationis, quam dicit Apostolus *facie ad faciem*, sine dubitatione pervenimus... Haec dixerim, ut fidem tuam ad amorem intelligentiae cohorter, ad quam ratio vera perducit, et cui fides animum praeparat i August. l. c. n. 3-6. De hac eadem subiectione rationis ad primam veritatem revelantem ac revelatam, scientiae ad fidem loquitur s. Anselmus paucis multa complectens. a Non tento Domine penetrare altitudinem tuam, quia nullatenus comparo illi intellectum meum; sed desidero aliquatenus intelligere veritatem tuam, quam credit et amat cor meum. Neque enim quaero intelligere, ut credam; sed credo, ut intelligam; nam et hoc credo, quia nisi credidero, non intelligam n Anselm. Proslog. c. 1. Hoc modo sacrum Concilium Vaticanum cap. 4. Constit. de Fide, cui tota haec intelligenda baZYXWVUTSRQPONMKEJIHGFEDCBA rinensis (Common, n. 28.) filiis Ecclesiae commendat, ut u crescat et multum vehementerque proficiat tam singulorum quam omniufi, tam unius hominis quam totius Ecclesiae, aetatum ac saeculorum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia; sed in suo dumtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia. i

INDEX THESIIUM zywxvutrsrqponmlkjihgfedcbaZYXW
DE DIVINA TRADITIONE

Prolegomenon de principiis christianae cognitio
nis ac theologiae universim speetatis. zywxvutrsrqponmlkjihgfedcbaZYXW

IECTIO I.

CAPUT I.

TH. I.	Noti multiplex Traditionis explicatur. »	1
Tu. II.	De strietiori Traditionis significatine, qua a Traditine per Scripturam sacram dis tinguitur " 8	8
Tu. III.	De ordine inter Traditionem active spectatam et inter Traditionem obiectivam in methodo tractationis »	20
Tu. IV.	De modo et organo propagandae doctrinae secundum oeconomiam christianam divi nitus institutam	22
TH. V.	Vivens magisterium demonstratur perpetuum organon Traditionis christianae ex disertis verbis ipsius Christi Domini. »	34
Tn. VI.	De intimo nexu principii Traditionis cum necessariis proprietatibus religionis christianae	
Tu. VII.	De incommutabili perduratae eiusdem oeconomiae post libros N. T. conscriptos. »	56

CAPUT II.

Tu. Vili.	Formali ratio Traditionis demonstratur ex constitutione et ex principiis Ecclesiae. »	46
Tu. IX.	De constitutione visibili organi Traditionis accommodatissima muneri iniuncto. . »	80
Tu. X.	De distinctine inter auctoritatem historicam et dogmaticam in testificatine Traditionis " 89	89

- Tu. XI. Per thesisiu ex praecedentibus colligitur proprius Traditioni conceptas, et ex l'a-trurn séjittentis confirmatur. . . » 103
- Tu. XII. De modo, quo consensus fidelium in doctrinara fidei sit criterium divinae Traditionis. » 103

- SCHOL. I. Principia de subiecto et oliccto infallibilis raagisterii. . . . » 103
- SCHOL. II. De significatine diveflarum censurarum, quibus propositiones damnari solent . . n 152

SECTIO II.

CAPUT I.

- Tir. XIII. De monumentis Traditionis quatenus exhibent consensum custodum depositi, et quatenus pro iisdern sunt instrumenta doctrinae » 159
- Tu. XIV. De demonstration consensus directa vel indirecta ex documentis antiquitatis. . . » 168

CAPUT II.

- TH. XV. De auctoritate ss. Patrnm, si singiliatim spectentur . . i 172
- Tu. XVI. Opinio de regno Christi millenario p'nes Patres ante saeculuin IV. comparata cum consensu oppositoPatruni subsequentium. » 186
- TH. XVII. De modo quo scholarum consensus exhibere possit Traditionem divinara . . . » 201

SECTIO III.

- Tn. XVIII. Praedicatio ecclesiastica est suprema nor-T., YTY o, «^a .^{inler}l»'etationis ss. Scripturarum. » 215
- tu. XIX. Suficientia Scripturarum a ss. Patribus praedicaajur non excludendo sed supponendo Traditionem ac ministerium ad custodiara depositi 227
- Tu. XX. De existentia Traditionum divinarum, quae non continentur in Scripturis . . „240

- TH. XXI. Iltuplici ratione Traditio antecedit Scripturam . . . » 256

SECTIO IV.

- Tn. XXII. Eevelatio cattolica per Ie3um Christum et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa est » 263
- Tu. XXIII. De modo quo doctrina fidei aliqno tempore possit esse obscurius proposita, quae deinceps explicetur ac declaretur. . . » 278
- Tu. XXIV. De vero sensn canonis Vincentiani . . » 289
- Tu. XXV. De munere coniuncto custodum atque doctorum fidei, et de modo explications depositi . . n 294
- Tn. XXVI. De discrimine explications depositi fidei ante et post completam revelationem. » 309

DE DIVINIS SCRIPTURIS

SECTIO I.

CAPUT I.

- Ex Traditione divina veteris Testamenti, atque ex doctrina Christi ipsius et Apostolorura libri omnes librorumque partes pertinentes ad s. Seripturam aequali modo divinae auctoritatis credi debent . . » 316
- Tu. II. Libri Scripturae inspirati sunt ita, ut Deus sit librarian auctor » 329
- TH. III. Declaratur distinctiu3 notio inspirationis per analysin formulae dogmaticae: *Deus est auctor librorum sacrorum.* . . » 342
- TU. IV. Confutatili' notio inspirationis quae sit per solam assistentiam divinam, et quae dicitur inspirati subsequens . . . »

CAPUT II.

- TH. V. De inefficacia argumentorum interiorum ad demonātraudam inspirationem übro- rum pag. 372
- TH. VI. De necessitate testimonii, quo innotescat inspiratio „333
- TH. VII. De duplici modo, quo testimonium divinum de libris inspiratis nobis conservatum est „386
- TH. VIII. Principia Protestantismi répugnant probationi canonis Scripturarum, quem Reformatores retinuerunt 397

SECTIO n.

CAPUT I.

- TH. IX. Traditio apostolica de omnibus libris Scripturae declarata est a Concilio Tridentino » 400
- TH. X. Demonstratur Traditio apostolica de canone librorum sacrorum ex constanti et universalis usu Ecclesiae 407
- TH. XI. Canoneset diserta doctrina antiquitatis christianae exhibent Traditionem apostolicam de omnibus libris divinis veteris Testamenti „426
- TH. XII. De origine controversiae circa libros deuterocanonicos veteris Testamenti. . . „442
- Tb. XIII. Patres saeculi IV. et V. catalogos librorum Scripturae deficientes exhibent non velut canones conclusos sed velut supplendos. n 454
- TH. XIV. Expediuntur difficultates, quae ex scriptoribus sequioris aetatis produci soient . » 472

CAPUT II.

- TH. XV. Libri canonici omnes N. T. sunt ab Apostoli» traditi 480

- 741 -

- TH. XVI. Explicatur origo dubitationum circa libros deuterocanonicos N. T „497
- Tu. XVII. Declaratur dictum s. Hieronymi de consuetudine non suscipiendi epistola® ad Hebraeos et Apocalypsin " 607

SECTIO III.

- TH. XVIII. De dogmatica declaratione authenticac versionis vel editionis Scripturarum . . » 512
- TH. XIX. De extensione authenticae editionis vulgatae ^ a Concilio Tridentino declarata. . . "525

ZIMBOAH

COSTEA RESTRICTIOSEM ISSPIRATIOSIS UBRRORUM SACRORUM

- I. Novitas et falsitas doctrinae . . • • » 564
- II. Fallacia argumentorum " o75

APPENDIX

DE HABITÜDISE RATIOSIS HUMASAE AD DIVISAH FIDEII

CAPUT I.

- I. De veritate „ 5&1
- II. De assensu, certitudine, evidentia. . . " 588

CAPUT II.

- I. De veritatibus per se notis » 595
- II. De veritatibus cognitis per alias . . . " 598
- III. De formali ratione fidei generatim spectatae » 602

CAPUT III.

- I. De asserta a quibusdam necessitate fidei in communi et nominatim fidei in revclatio-

	nem relate ad totum ordinem nostrarum eognitionum	608
De	necessitate fidei, ijuae dicitur inclusa in necessitate institutionis sociali . . .	« 614
Ili.	De necessitate revelation» et respondents fidei supernaturalis quoad veritates ho- mini cognoscendas ad assecutionera ultimi finis in ordine praesenti elevationis . . .	„ 625
IV.	De necessitate revelationis et fidei naturali pro hypothesi purae naturae, utrum ex antea dictis consequatur	„ 635
CAPUT IV.		
I-	De statu quaestionis et de notine analysis actus fidei	v g^j
II-	De cognoscenda auctoritate Dei . . .	„ 655
III.	De cognoscenda esistenti revelationis di- vinae	· R 7 n
JV.	De liberiate formali actus fidei . . .	„683
CAPUT V.		
1-	De Ecclesia ut facto divino coninncto cum verbis revelationis	„ 694
U.	De cognoscibilitate divinae revelationis per Ecclesiam omnibus o b v i a . . .	„697
IH-	De necessitate formali testimoni!Eccle- siae. . .	» 705
CAPUT VI.		
I-	De modo quo fides et doctrinan, fidei infal- libiliter proponens anctoritas sit, et quo non sit norma respicienda in rationalibue et naturalibus scientiis . . .	„ 712
	De usu ac subordinatine scientiarum in ipsa espi,catione doctrinae fidei	„ 727 zyxbvvutsrqponmlkjihgfedcbaZYXWVUTSRQPONMLKJIHGFEDCBA

CAPILLA ALFONSINA

U. A. N. L.

Esta publicación deberá ser devuelta
antes de la última fecha abajo indi-
cada.

BT90

F 7

44992

1882

1882

FRANZELIN, Johannes Baptist, C

